ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

**Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ**

ΕΛΛΗΝΟΪΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ 1940-1941

ΧΕΙΜΕΡΙΝΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ-ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΜΑΡΤΙΟΥ

(7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ – 26 ΜΑΡΤΙΟΥ 1941)

**ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ 1966**

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΜΕΤΑΣΧΟΝΤΑΣ

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ
ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
3ον Ἐπιτελ. Γραφ./V
Ἀριθ. Φ.910/6/193851
ΒΣΤ 902 18 Ἀπριλίου 1961

ΠΡΟΣ : ΔΙΣ/ΓΕΣ

ΚΟΙΝ. : 2ον ΕΓ/ΓΕΣ
4ον ΕΓ/ΓΕΣ
3ον ΕΓ/V/ΓΕΣ
Στρατ. Τυπογραφεῖον
Ι Στρατιὰ
Α'. Β'. Γ' Σώματα Στρατοῦ

ΘΕΜΑ : Κύρωσις Ἱστορικοῦ Συγγράμματος

Σχετ. : (α) ΔΙΣ/ΓΕΣ/Φ. 915.2/21/334397/8-10-60
(β) ΔΙΣ/ΓΕΣ/Φ. 915.2/30/415502/23-3-61

1. Τὸ ὑπὸ τῆς ΔΙΣ ὑποβληθὲν Ἱστορικὸν Σύγγραμμα «Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ–ΧΕΙΜΕΡΙΝΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ–ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1941.

ΚΥΡΟΥΜΕΝ

καὶ ἐντελλόμεθα τὴν ὑπὸ τοῦ Στρατ. Τυπογραφείου ἐκτύπωσιν του εἰς 9000 ἀντίτυπα ἐξ ὧν 496 Πανόδετα καὶ 4 δερματόδετα.

(α) Ἡ μέριμνα διὰ τὴν ὀρθὴν ἐκτύπωσιν ἀνατίθεται εἰς ΔΙΣ/ΓΕΣ.

(β) Πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως νὰ ἐπενεχθῶσιν αἱ διορθώσεις αἱ διαλαμβανόμεναι εἰς τὸν συνημμένον πίνακα.

2. Τὸ 2ον ΕΓ/ΓΕΣ νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς σχετικῆς Δ/γῆς πρὸς ΓΥΣ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν σχεδιαγραμμάτων.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ
Γ. ΘΕΜΕΛΗΣ

ΠΡΟΣ: ΔΙΣ/ΓΕΣ
2ον ΕΓ/ΓΕΣ
ΚΟΙΝ: 4ον ΕΓ/VII/ΓΕΣ
Στρατ. Τυπογραφεῖον

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
3ον Ἐπιτ. Γραφεῖον/V
Ἀριθ. Φ.205/8/449471
ΒΣΤ 902 τῇ 12 Μαρτίου 1966

ΘΕΜΑ: Στρατιωτικὴ Ἱστορία

ΣΧΕΤ: α. Φ.910/6/193851/18-4-61/ΓΕΣ/3ον ΕΓ/V
β. Φ.205.52/1/467718/3-3-66 ΓΕΣ/ΔΙΣ

1. Ὁ δι' ὕπερθεν (α) σχετικῆς κυρωθεὶς Ἱστορικὸς Τόμος «Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ-ΧΕΙΜΕΡΙΝΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ – ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΜΑΡΤΙΟΥ» νὰ ἐκτυπωθῇ εἰς 20.000 ἀντίτυπα, ἐξ ὧν 2.000 πανόδετα καὶ 4 δερματόδετα, ἀντὶ τῶν ἀναφερομένων 9.000 ἀντιτύπων.

2. Τὸ 2ον ΕΓ/ΓΕΣ νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἑτέρων 12.000 σχεδιαγραμμάτων ὑπὸ ΓΥΣ.

ΔΗΜ. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ
Ἀντ/γος Α' Υ/ΓΕΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : 'Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Κανελλόπουλος

ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ : Ὑποστράτηγος Μιλτιάδης Παπακωνσταντίνου

Ταξίαρχος Κων. 'Αναγνωστόπουλος

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΟΜΟΥ : Συνταγματάρχης Πεζικοῦ Περικλῆς 'Ελευθεριάδης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οἱ διεξαχθέντες καὶ περιγραφόμενοι εἰς τὸν παρόντα Τόμον ἀμυντικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐν Βορείῳ Ἠπείρῳ κατὰ τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ οἱ διεξαχθέντες ὀλίγον βραδύτερον ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ, ἐπίσης ἀμυντικοὶ τοιοῦτοι κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοῦ, ἀπέδειξαν περιτράνως ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ὅστις ἀνέκαθεν ἀνεδείχθη ἄριστος εἰς τοὺς ἐπιθετικοὺς ἀγῶνας, ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου ἱκανὸς καὶ εἰς τὰς ἀμυντικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς, μειονεκτῶν καὶ εἰς τὰς δύο ὡς ἄνω περιπτώσεις εἰς δύναμιν καὶ μέσα, ἀντεπεξῆλθεν νικηφόρως εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν καὶ ἐπιτυχῶς εἰς τὴν δευτέραν, χάρις εἰς τὸ ὑψηλὸν ἠθικόν του, τὴν ἀρίστην ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης καὶ τὴν ἀξίαν τῶν στελεχῶν του.

Τὰ στελέχη καὶ αἱ στρατιωτικαὶ σχολαί, ἐνδιατρίβουσαι εἰς τὴν μελέτην τῶν μαχῶν τούτων, λίαν διδακτικῶν ἀπὸ ἀπόψεως ἀμύνης, ἀσφαλῶς θὰ ἐμποτισθῶσι μὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ Ἕλλην στρατιώτης, εἶναι ἐξ ἴσου καλὸς καὶ εἰς τὴν ἐπίθεσιν καὶ εἰς τὴν ἄμυναν, ἀρκεῖ νὰ ἔχει τύχῃ ἐπαρκοῦς ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ ὁδηγῆται καλῶς εἰς τὴν μάχην.

Αἱ ἀμυντικαί του ἱκανότητες, προεκάλεσαν τὴν κατάπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀντιπάλων του, οἵτινες ἐθεωροῦντο τότε ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου.

ΚΩΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ἀντιστράτηγος

Ἀθῆναι, Φεβρουάριος 1960

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

῾Ο ἀνὰ χεῖρας Τόμος, ἀποτελεῖ τὸν τέταρτον τοιοῦτον τῆς σειρᾶς «῾Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ», εἶναι ἡ ἄμεσος συνέχεια τοῦ Τόμου «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΙΣ» καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονοτων τῶν λαβόντων χώραν ἀπὸ τῆς 7ης ᾿Ιανουαρίου μέχρι τῆς 26ης Μαρτίου 1941.

῾Η χρονικὴ αὕτη περίοδος, χαρακτηριζομένη ὡς τρίτη περίοδος τοῦ ᾿Ελληνο-᾿Ιταλικοῦ πολέμου, περιλαμβάνει τρεῖς χαρακτηριστικὰς φάσεις :

α) Τὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ κατὰ τὸν μῆνα ᾿Ιανουάριον 1941, αἵτινες ἀπωθήσασαι τοὺς ᾿Ιταλοὺς πέραν τῆς ἀνατολικῆς ἐξόδου τῆς στενωποῦ Κλεισούρας, ἀπέληξαν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς γενικῆς γραμμῆς Τρεμπεσίνα ὄρος—Μπούμπεσι—Μάλι Σπαντάριτ.

β) Τὴν ᾿Ιταλικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Κλεισούρας περὶ τὸ τέλος ᾿Ιανουαρίου καὶ

γ) Τὴν ᾿Ιταλικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Μαρτίου, ἥτις ἐπωνομάσθη «῾Εαρινή».

῾Η ἐξιστόρησις τῶν γεγονότων, συνετάγη βάσει τῶν αὐτῶν ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι Τόμοι πηγῶν, ὡς ἐμφαίνεται εἰς τὸ σχετικὸν βιβλιογραφικὸν σημείωμα εἰς τὸ τέλος τοῦ Τόμου καὶ βάσει τῶν αὐτῶν ἀρχῶν ἀντικειμενικότητος εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν συμβάντων.

Αἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ἔργον τοπωνυμίαι, ἀνάγονται εἰς τοὺς χάρτας 1 : 100 000 τῆς πρώτης ἐγχρώμου ἐκδόσεως, καὶ εἰς τοὺς ἐξ ᾿Ιταλικῶν τῆς ᾿Αλβανίας κλίμακος 1 : 50.000.

᾿Εν τοῖς παραρτήμασι, περιλαμβάνονται τὰ σπουδαιότερα ἱστορικὰ ἔγγραφα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ κείμενον. Διὰ τὰ λοιπά, ἧσσονος ἐνδιαφέροντος, οὐχ᾿ ἧττον ὅμως, σημαντικά, παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης ἐν ὑποσημειώσει εἰς τὸν σχετικὸν φάκελλον τοῦ ἀρχείου τῆς ΔΙΣ π.χ. ἡ ὑποσημείωσις : ᾿Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/3 Σελ. 12 σημαίνει ὅτι τὸ σχετικὸν ἔγγραφον εὑρίσκεται εἰς τὸν ὑπ᾿ ἀριθ. 634 φάκελλον τοῦ ἀρχείου τῆς ΔΙΣ, ὑποφάκελλος Α, ὑπ᾿ αὔξοντα ἀριθμὸν ἐγγράφου 3 καὶ εἰς τὴν σελίδα 12 τοῦ ἐγγράφου.

ΠΕΡ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ
Συν/ρχης Πεζικοῦ

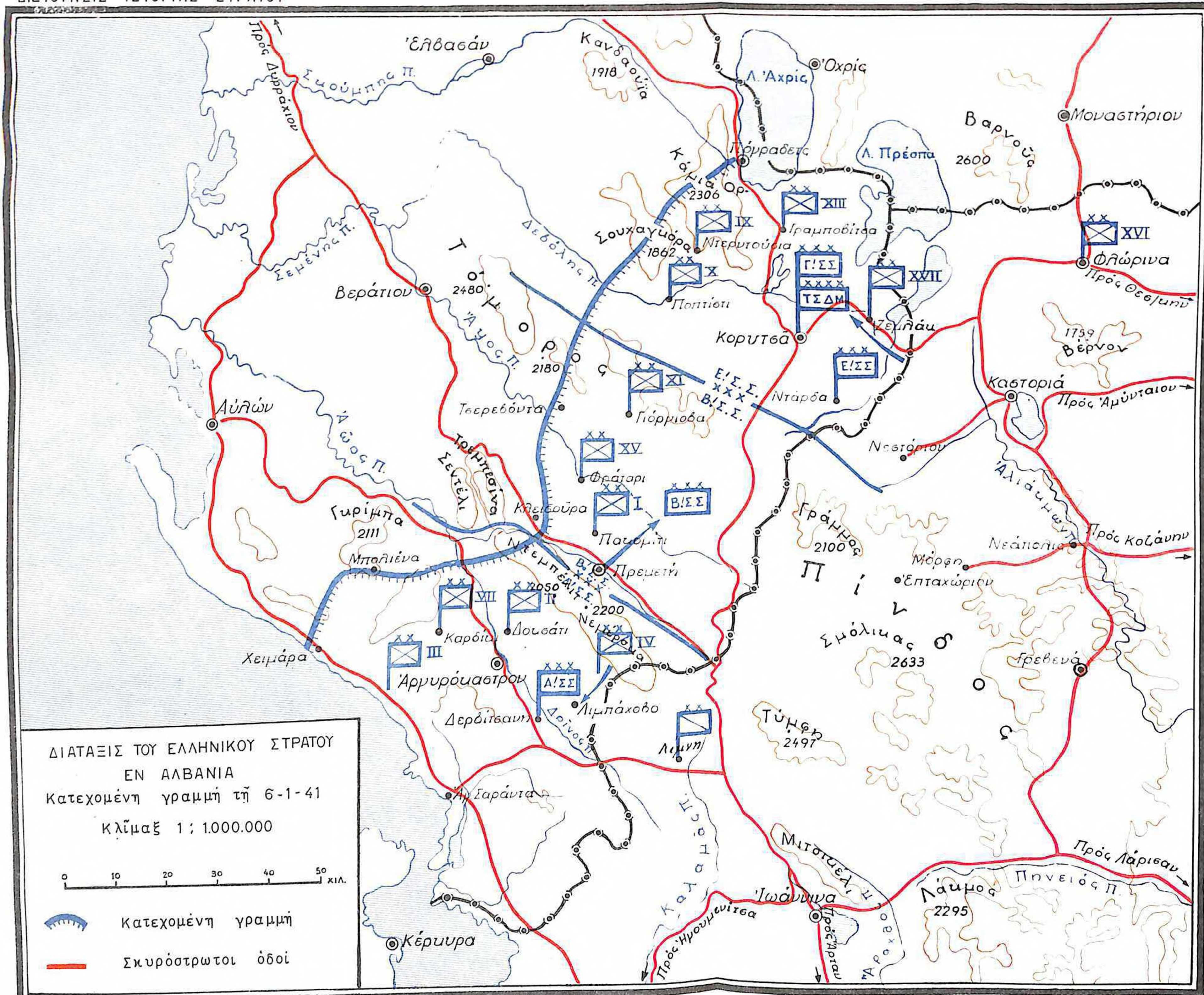
᾿Αθῆναι τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου 1959

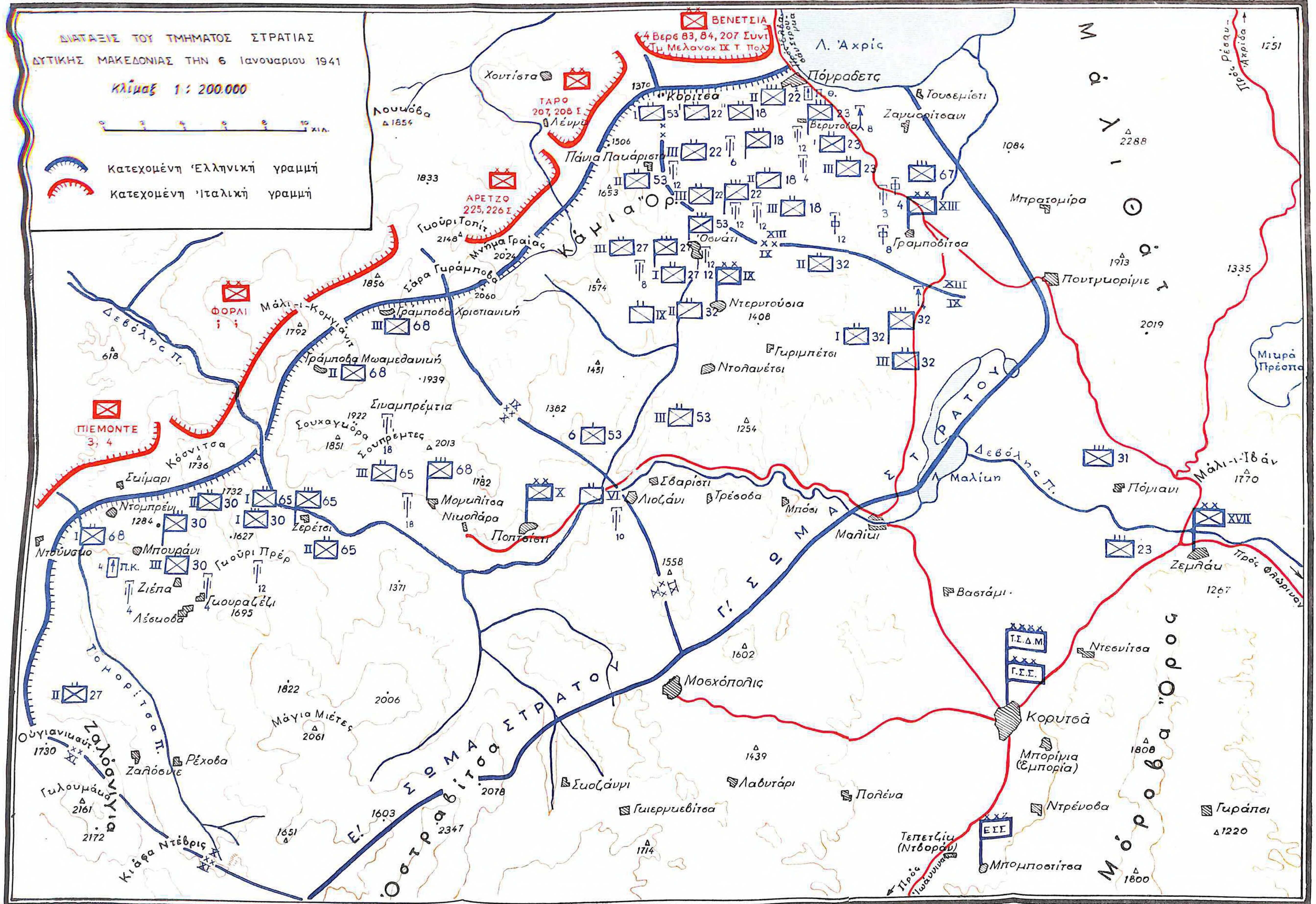
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

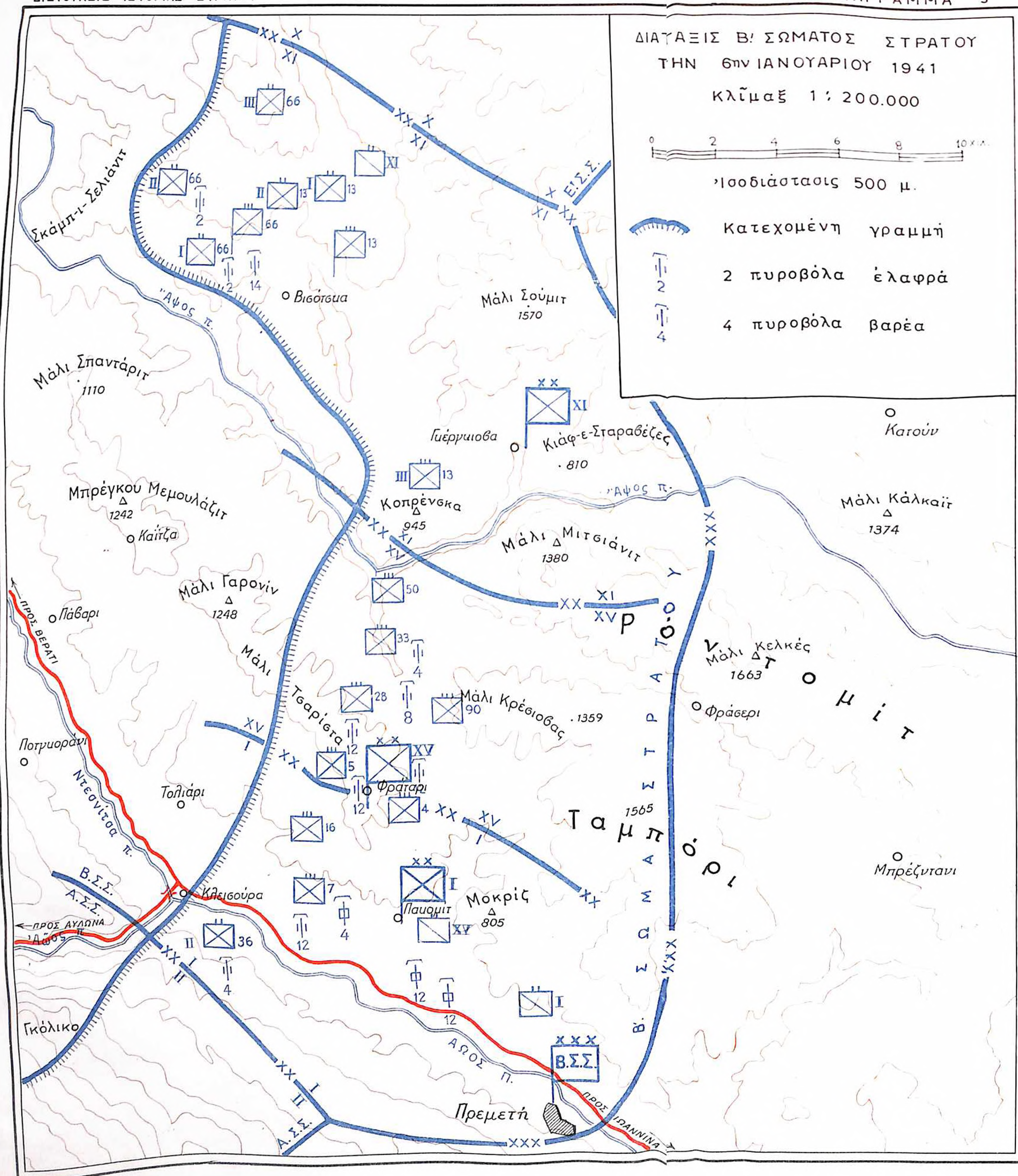
Σελὶς

Σελὶς

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἐλβασάν
Σκούμπης Π.
Πρὸς Δυρράχιον
Κανδαουία
1918
Ὀχρίς
Λ. Ἀχρίς
Μοναστήριον
Βαρνοῦς
2600
Λ. Πρέσπα
Πόγραδετς
Κάμια Ὄρ.
2306
XIII
Γραμποβίτσα
IX
Σουχαγόρα
1862
Ντερντούσια
XVI
Φλώρινα
Πρὸς Θεσ/νίκην
Σεμένης Π.
Τόμορος
2480
Δεβόλης Π.
X
Ποπτίστι
Γ/ΣΣ
ΤΣΔΜ
XVII
Ζέμπλακ
Βεράτιον
Ἄψος Π.
Κορυτσά
1759
Βέρνον
2180
XI
Ε/ΣΣ
Ε/Σ.Σ.
Β/Σ.Σ.
Καστοριά
Πρὸς Ἀμύνταιον
Αὐλών
Τσερεβόδα
Γιόρμποβα
Ντάρδα
Ἄωος Π.
XV
Τρεμπεσίνα
Σεντέλι
Φράσερι
Νεστόριον
Ἀλιάκμων
I
Β/ΣΣ
Κλεισούρα
Γκρίμπα
2111
Παυόμιτι
Γράμμος
2100
Νεάπολις
Πρὸς Κοζάνην
Μπολιένα
Ντεμπένιτσα
Πρεμετή
Β/Σ.Σ.
Α/Σ.Σ.
Μόρφη
Ἐπταχώριον
Πίνδος
VII
II
2050
2200
Νεμέρτσκα
Σμόλικας
2633
Καρδίκι
Δουσάτι
IV
Χειμάρα
III
Ἀργυρόκαστρον
Α/ΣΣ
Γρεβενά
Δερβίτσανη
Λιμπάχοβο
Δρίνος Π.
Λεσκοβίκι
Τύμφη
2497
Ἅγ. Σαράντα
Καλαμᾶς Π.
Μιτσικέλι Ὄ.
Πρὸς Λάρισαν
Πηνειὸς Π.
Λάκμος
2295
Ἰωάννινα
Ἄραχθος
Κέρκυρα
Πρὸς Ἡγουμενίτσα
Πρὸς Ἄρταν
ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΑ
Κατεχομένη γραμμὴ τῇ 6-1-41
Κλῖμαξ 1 : 1.000.000
0 10 20 30 40 50 χιλ.
Κατεχομένη γραμμή
Σκυρόστρωτοι ὁδοί

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΤΗΝ 6 Ιανουαρίου 1941
Κλίμαξ 1 : 200.000
χιλ.
Κατεχομένη Ἑλληνική γραμμή
Κατεχομένη Ἰταλική γραμμή
ΒΕΝΕΤΣΙΑ
Λ. Ἀχρίς
Πόγραδετς
Χουτίστα
ΤΑΡΟ
207, 208 Σ
Λουνόβα
Κορίτσα
Πάνια Παιάριστ
ΑΡΕΤΣΟ
225, 226 Σ
Γιουρί Τοπίτ
Μνῆμα Γραίας
Κάμια Ὄρ.
Ὀσνάτι
Γραμποβίτσα
Μπρατομίρα
Ποντρικορίτσε
Ντερντούσια
ΦΟΡΛΙ
Σάρα Γυράμποβα
Γράμποβο Χριστιανική
Μάλι-ι-Κομγιάνιτ
Δεβόλης Π.
Γράμποβο Μωαμεδανική
Γυριμπέτσι
Ντολανέτσι
Μικρὰ Πρέσπα
ΠΙΕΜΟΝΤΕ
3, 4
Κόνιτσα
Σινιαμπρέμτια
Σουχαγκόρα
Σουπρέμτες
Σβαρίστι
Λιοζάνι
Τρέσοβα
Μπόσι
Μαλίκι
Μαλίκη
Δεβόλης Π.
Μάλι-ι-Ἰβάν
Πόριανι
Ντομπρένι
Μπουράνι
Ζερέτσι
Μορμπίτσα
Νικολάρα
Ποπτσίστι
Ντούσνιτσα
Ζιέπα
Γκουραζέζι
Λέσκοβα
Γιουρί Πρέρ
Β' ΣΩΜΑ ΣΤΡΑΤΟΥ
Γ' ΣΩΜΑ
Ζεμλάκ
Πρὸς Φλώρινα
Βαστάμι
Τ.Σ.Δ.Μ.
Γ.Σ.Σ.
Μοσχόπολις
Κορυτσά
Ντεσνίτσα
Τομορίτσα Π.
Μάγια Μιέτες
Ζαλόσνια
Ρέχοβα
Ζαλόσνιε
Οὐγιανικαύτ
Γκιλουμάκα
Ε' ΣΩΜΑ ΣΤΡΑΤΟΥ
Ὀστραβίτσα
Σκοζάνη
Γκιερμικεβίτσα
Λαβντάρι
Πολένα
Μπορίμια
(Ἐμπορία)
Ντρένοβα
Γυράπσι
Τεπετζίκ
(Ντβοράν)
ΕΣΣ
Μπομποστίτσα
Μόροβα Ὄρος
Κιάφα Ντέβρις
Πρὸς Ἰωάννινα

ΔΙΑΤΑΞΙΣ Β' ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΤΗΝ 6ην ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1941
Κλῖμαξ 1 : 200.000
0 2 4 6 8 10 χιλ.
Ἰσοδιάστασις 500 μ.
Κατεχομένη γραμμή
2 πυροβόλα ἐλαφρά
4 πυροβόλα βαρέα
Σκάμπ-ι-Σελιάνιτ
Ἄωος π.
Βιβότσια
Μάλι Σούμιτ
1570
Μάλι Σπαντάριτ
1110
Γιέρμιοβα
Κιάφ-ε-Σταραβέζες
810
Κατούν
Μπρέγκου Μεμουλάζιτ
1242
Καΐτζα
Κοπρένσκα
945
Μάλι Μιτσιάνιτ
1380
Μάλι Κάλκαϊτ
1374
Μάλι Γαρονίν
1248
ΠΡΟΣ ΒΕΡΑΤΙ
Πάβαρι
Μάλι Τσαρίστα
Μάλι Κελκές
1663
Ρ ν τ ο μ ι τ
Φράσερι
Μάλι Κρέσιοβας
1359
Ποτγιοράνι
Ντεσνίτσα π.
Τολιάρι
Φράταρι
1565
Ταμπόρι
Μπρέζντανι
Β.Σ.Σ.
Α.Σ.Σ.
Κλεισούρα
ΠΡΟΣ ΑΥΛΩΝΑ
Μοκρίς
805
Παυομιτ
Β. ΣΩΜΑ ΣΤΡΑΤΟ-Υ
Γκόλικο
Ἄωος π.
Πρεμετή
ΠΡΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

ΔΙΑΤΑΞΙΣ Α'. ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 6ην ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1941

Κλῖμαξ 1:100.000

Κατεχομένη Ἑλληνική γραμμή

Κατεχομένη Ἰταλική γραμμή

Σαλάρια
Λιόπσι
1848
Βέρμικου
Κενδεροῖτσα
2130
Τερνίτσα
1596
ΠΡΟΣ ΑΥΛΩΝΑ
ΠΡΟΣ ΦΙΕΡΙ
Ἀῶος Π.
Τεπελένι
Μπεσίστι
1702
Μετζγκοράνι
Γκρόπα
Κλεισοῦρα
ΠΡΟΣ ΒΕΡΑΤΙ
ΠΡΟΣ ΛΕΣΚΟΒΙΚ
Ζεγκεγκούλ
Δραγκότι
Πεστάνι
Μπρεζάνι
23ῃ ΦΕΡΡΑΡΑ
41 ΑΛΠ. ΚΟΥΝΕΕΝΣΕ
37η ΜΟΔΕΝΑ
23η ΦΕΡΡΑΡΑ
1601
Πίσσα
1515
1707
Μπολιένα
Πλιεσεβίτσα
1758
1440
926
Μπέντσια
Μπέντσια Π.
Κόντρα
Λέκλι
Λιουζάτι
Δρίνος Π.
1723
Γκόλικο
Νεμέρτσκα
Μαλέσοβα
Δέμπελιτ Ὄρος
ΑΠΟΣΠ. ΔΗΜΟΚΩΣΤΟΥΛΑ
ΥΠΟΤ. ΜΑΛΕΣΟΒΑ
ΥΠΟΤ. ΧΟΡΜΟΒΑ
Χόρμοβα
Νιβίτσα
Κρούτς
1708
1701
Γιουσμάρι
1200
Λεκλ
Προφυούλι
Λεγιντούς
1580
Μπούζαε Σεφέρ Ἀγαΐτ
1915
Στρακαβέτς
447
Μπολιένα
955
Βράνιστα
Καλαράτι
Σουσίτσα Π.
1795
ΚΟΥΡΒΕΛΕΣΙ
ΥΠΟΤ. ΧΟΥΜΕΛΙΤΣΗΣ
ΥΠΟΤ. ΧΟΡΜΟΒΑ
ΥΠΟΤ. ΜΠΟΥΖΑΕ ΣΕΦΕΡ ΑΓΑΪΤ
ΥΠΟΤ. ΧΟΥΜΕΛΙΤΣΗΣ
Μεγάλη Λάμποβα
1600
Μεσημέριτ
1600
1426
1675
1366
1074
Καλαράτ
Μάλι Θάτ
1700
Σκίβοβικ
ΥΠΟΤ. ΝΙΒΙΤΣΗΣ
ΥΠΟΤ. ΚΑΛΑΡΑΤΙΟΥ
ΥΠΟΤ. ΝΙΒΙΤΣΗΣ
ΥΠΟΤ. ΜΑΛΙ ΣΠΑΤ
1500
Μάλι Σπάτ
ΥΠΟΤ. ΜΠΟΥΖΑΕ ΣΕΦΕΡ ΑΓΑΪΤ
ΥΠΟΤ. ΜΑΛΙ ΣΠΑΤ
Κάρμιανη
Κούτσι
ΥΠΟΤ. ΚΑΛΑΡΑΤΙΟΥ
ΥΠΟΤ. ΧΕΙΜΑΡΑΣ
1260
1252
582
Παππᾶς Ὄρος
Γιουλέμι
Κολιόνο
Χουμελίτσα
Ἐρίνδι
Βουνό
ΠΡΟΣ ΑΥΛΩΝΑ
Πίλιουρι
1570
Μίνγκουλι
Σκουτάρα
ΥΠΟΤ. ΧΕΙΜΑΡΑΣ
Χειμάρα
Τσεπούνα
Δοξάτι
Μάλι Τζόρετ
1400
Γκαλίστι
1500
1400
Λαμποί
Ζουλιάτι
Κούδσι
Τζάρα
557
1560
ΠΡΟΣ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ
ΠΡΟΣ ΑΓ. ΣΑΡΑΝΤΑ
ΠΡΟΣ ΑΓ. ΣΑΡΑΝΤΑ
1797

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΡΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ 1941

1. 'Ο 'Ελληνικὸς στρατός, ἀντεπιτεθεὶς ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ πρὸς 'Αλβανίαν μετώπου ἀπὸ τῆς 14ης Νοεμβρίου 1940, εἶχε κατορθώσει, κατόπιν διμήνου περίπου σκληροῦ ἀγῶνος, νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς 'Ιταλοὺς ἐκ τοῦ 'Ελληνικοῦ ἐδάφους καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀπωθήσῃ τούτους ἐκεῖθεν τῶν 'Ελληνοαλβανικῶν συνόρων, εἰς βάθος κυμαινόμενον ἀπὸ τριάκοντα μέχρι πεντήκοντα χιλιομέτρων (1).

'Αντιμετωπίζουσαι δυσμενεστάτας καιρικὰς συνθήκας καὶ ἐχθρὸν πεισμόνως ἀμυνόμενον καὶ διαρκῶς ἐνισχυόμενον διὰ νέων μονάδων, αἱ 'Ελληνικαὶ δυνάμεις, εἶχον ἀχθῆ ἐπὶ τῆς γενικῆς γραμμῆς Πόγραδετς–Κάμια ὄρος–Σουχαγκόρα ὄρος–Γκραντέτσι–Τσερεβόντα–Ύψ. Μπούζαε Σεφὲρ 'Αγαΐτ–Μπολιένα–Βράνιστα–Χειμάρα. (2).

Εἰς τὸν Βόρειον Τομέα, τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ ὑπὸ τὸν 'Αντιστράτηγον Τσολάκογλου Γεώργιον, ὑπαγόμενον εἰς τὸ ΤΣΔΜ, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ 'Αντιστρατήγου Πιτσίκα 'Ιωάννου, ἀφοῦ ἐξησφάλισε τὴν κατοχὴν τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου Μόροβα–'Ιβὰν καὶ κατέλαβε τὴν Κορυτσᾶν, εἶχε προωθηθῆ δυτικῶς ταύτης εἰς βάθος τεσσαράκοντα περίπου χιλιομέτρων καὶ κατεῖχε τὴν γενικὴν γραμμὴν Πόγραδετς–Κάμια ὄρος. 'Η ἀποστολή του συνίστατο εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ὑψιπέδου Κορυτσᾶς ἀπὸ πάσης ἐκ Βορρᾶ καὶ Δυσμῶν ἀπειλῆς καὶ εἰς τὴν παροχὴν συνδρομῆς εἰς τὰς νοτιώτερον ἐξελισσομένας ἐπιχειρήσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

Νοτιώτερον, τὸ ὑπὸ τὸν 'Αντιστράτηγον Δεμέστιχαν Παναγιώτην, Ε' Σῶμα Στρατοῦ ὑπαγόμενον ὡσαύτως εἰς τὸ ΤΣΔΜ καὶ διαθέτον μίαν μεραρχίαν καὶ ἓν τάγμα πολυβόλων, εἶχεν ἀχθῆ, ἐπὶ τῆς γραμμῆς Γκράμποβα–Σουχαγκόρα ὄρος,–ὑψ. 1732–Ντομπρένι–Οὐγιανικοὺτ (3).

Εἰς τὸν Κεντρικὸν Τομέα, τὸ Β'. Σῶμα Στρατοῦ, ὑπὸ τὸν 'Αντιστράτηγον Παπαδόπουλον Δημήτριον, μὲ ἀποστολὴν ὅπως κινηθῇ ἐπιθετικῶς ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Μεσογέφυρα–Βεράτιον διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Ἄψου καὶ 'Αώου, εἶχεν ἀχθῆ ἐξ ὁλοκλήρου δυτικῶς τῶν συνόρων καὶ εἶχε φθάσει μέχρις ἀποστάσεως δεκαπέντε περίπου χιλιομέτρων ἀνατολικῶς τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Κλεισούρα–Χάνι Μπαλαμπάν. Ἦτο ἤδη ἕτοιμον ὅπως ἐπιτεθῇ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ κόμβου Κλεισούρας, διὰ τῆς καταλήψεως τῆς γενικῆς γραμμῆς ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον, Σεντέλι ὄρος–περιοχὴ Γκλάβας–Βοκοπόλιε, μὲ κυρίαν προσπάθειαν, πρὸς τοὺς βορείως τῆς Κλεισούρας ὀρεινοὺς ὄγκους, δι' ὑπερκεράσεώς των ἀπὸ Βορρᾶ.

Εἰς τὸν Νότιον Τομέα 'Ηπείρου, τὸ Α'. Σῶμα Στρατοῦ ὑπὸ τὸν 'Αντιστράτηγον Κοσμᾶν Γεώργιον, εἶχε πλήρως ἀναπτύξει τὴν ἐπιθετικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν πρὸς Αὐλῶνα. 'Αχθὲν μέχρι τοῦ ὕψους τῶν χωρίων Βράνιστα καὶ Μπολιένα, εἶχεν ἐπιτύχει τὴν διάνοιξιν τῆς κατευθύνσεως τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Σιουσίστα, ἥτις ἄγει εἰς Αὐλῶνα.

(1) Ἔκδοσις ΔΙΣ/ΓΕΣ. «'Η 'Ελληνικὴ ἀντεπίθεσις».
(2) Σχεδιάγραμμα 1.
(3) Σχεδιάγραμμα 2.

Διάταξις ἀντιπάλων δυνάμεων.

(Σχεδ. 1, 2, 3, 4)

2. Ἡ γενικὴ διάταξις τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν μέτωπον, παρουσιάζετο τὴν ἑσπέραν τῆς 6ης Ἰανουαρίου ὡς ἑξῆς (1):

Εἰς τὸν Βόρειον Τομέα, τὸ ΤΣΔΜ μὲ Σ.Δ. εἰς Κορυτσᾶν, περιλαμβάνον τὰ Γ' καὶ Ε' Σώματα Στρατοῦ, κατεῖχε τὴν ἀπὸ Πόγραδετς μέχρι Τόμορος ὄρος ζώνην. Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ μὲ Σ.Δ. εἰς Κορυτσᾶν, διέθετεν, ἀπὸ Βορειοανατολῶν πρὸς Νοτιοδυσμάς, τὰς XIII καὶ IX Μεραρχίας ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ καὶ τὴν XVII τοιαύτην ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ. Ἡ XIII Μεραρχία ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Μουτούσην Σωτήριον μὲ Σ.Δ. εἰς Γκραμποβίτσαν (10 χιλ. νοτιοανατολικῶς Πόγραδετς), εὑρίσκετο ἐν ἀμυντικῇ διατάξει ἐπὶ τῆς γραμμῆς Πόγραδετς–ὕψωμα 2 χιλ. νοτιοτυδικῶς Πόγραδετς–ὑψ. 1211–ὑψ. ἀμέσως νοτιοανατολικῶς Καλυβάτσι–ὕψωμα 3 χιλ. βορείως ὑψ. 1532–ὑψ. 1532 (2). Ἡ IX Μεραρχία ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Ζυγούρην Χρῆστον, δυτικῶς τῆς XIII, μὲ Σ.Δ. εἰς Ντερντούσια, εὑρίσκετο ἐν ἀμυντικῇ διατάξει, κατέχουσα τὴν γραμμὴν Κορίτσα (ὑψ. 1464)–ὑψ. 1370–ὑψ. 1506–ὑψ. 1590–ὑψ. 1687–ὑψ. 2060 (2). Ἡ XVII Μεραρχία, ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Ρουσόπουλον Ἀναστάσιον, ἀντικατασταθεῖσα ἐν τῷ πρώτῃ γραμμῇ ἀπὸ τῆς 28ης Δεκεμβρίου ὑπὸ τῆς XIII τοιαύτης, εὑρίσκετο ἐν ἐφεδρείᾳ εἰς τὴν νοτίως Πόγραδετς περιοχὴν μὲ Σ.Δ. εἰς Ζεμπάκ.

Τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ νοτιώτερον, μὲ Σ.Δ. εἰς Μπομπότισταν, διέθετε τὴν X Μεραρχίαν ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Γαζῆν Παναγιώτην καὶ τὸν 4ον Τάγμα Πολυβόλων Κινήσεως, ἐγκατεστημένην ἀμυντικῶς ἐπὶ τῆς γραμμῆς Γκράμποβα Χριστιανικὴ–Σινεπρέμτγια–Γκράμποβα Μωαμεθανικὴ–Σουχαγκόρα–ὑψ. 1732–ὑψ. 1284–Ντομπρένι–Ντοῦνσκο Οὐγιανικοὺτ (2). Εἰς τὸ Σῶμα τοῦτο, θὰ διετίθετο καὶ ἡ ἐκ τῆς περιοχῆς Φλωρίνης μετακινουμένη XVI Μεραρχία.

Εἰς τὸν Κεντρικὸν Τομέα, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ μὲ ἕδραν τὴν Πρεμετήν, κατεῖχε τὴν ζώνην ἀπὸ Τόμορος ὄρος μέχρι τῆς κοιλάδος Ἀώου ποταμοῦ συμπεριλαμβανομένης, διαθέτον εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ τὰς τρεῖς Μεραρχίας του ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον, XI, XV καὶ I, εὑρισκόμενον ἐν πλήρει ἐξελίξει ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἡ XI Μεραρχία ὑπὸ τὸν Συν/ρχην Ἱππικοῦ Δημάρατον Σωκράτην, εἰς τὸν Βόρειον Τομέα, μὲ Σ.Δ. εἰς Γκιόργκεβα, κατεῖχε τὴν γραμμὴν Γκοστένσκα–Κρέστα–Τσερεβόντα–Ἰστρόρα–Ντομπρούσια–αὐχὴν Σιρακούτ.

Ἡ XV Μεραρχία, ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Πεζικοῦ Σπηλιωτόπουλον Παναγιώτην, εἰς τὸ κέντρον, μὲ Σ.Δ. εἰς Φράταρι, κατεῖχε τὴν γραμμὴν Μπρέγκου Λίπες–Μάλι Τοπόγιανιτ–ἀντερείσματα Α. Γκινάϊ–Μερτίνι–Μπρέγκου Φράταρι Ρίμπα.

Ἡ I Μεραρχία, ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Βραχνὸν Βασίλειον εἰς τὸν Νότιον Τομέα μὲ Σ.Δ. εἰς Πακομίτι, κατεῖχε τὴν γραμμὴν Δ. Μερτίνι–Παναρίτι–Ρίμπα–Μπρέτζανι. (3).

Εἰς τὸν Νότιον Τομέα Ἠπείρου, τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ μὲ ἕδραν τὴν Δερβίτσανην, εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν ἀμυντικῇ διατάξει ἐπὶ τῆς γενικῆς γραμμῆς: Μαλέσοβα–ὑψ. 1615–Χόρμοβα–Μπούζαε Σεφὲρ Ἀγαΐτ–Προγκονάτι–Νίβιτσα–Μπολιένα–Βράνιστα–Χειμάρα (4).

---

(1) Σχεδιάγραμμα 1.
(2) Σχεδιάγραμμα 2.
(3) Σχεδιάγραμμα 3.
(4) Σχεδιάγραμμα 4.

Ὁ ἀνατολικὸς (δεξιὸς) τομεὺς κατείχετο ὑπὸ τῆς II Μεραρχίας ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Λάβδαν Γεώργιον, μὲ Σ.Δ. εἰς Δοξάτι.

Ὁ κεντρικὸς τομεὺς κατείχετο ὑπὸ τῆς VIII Μεραρχίας ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Κατσιμήτρον Χαράλαμπον, μὲ Σ.Δ. εἰς Καρδίκι, μὲ δεξιὸν ὅριον τὸ ἀριστερὸν τῆς II Μεραρχίας καὶ ἀριστερὸν τοιοῦτον τὸ ὕψωμα Πλεσεβίτσα (1738).

Ὁ δυτικὸς (ἀριστερὸς) τομεύς, κατείχετο ὑπὸ τῆς III Μεραρχίας ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Μπάκον Γεώργιον, μὲ Σ.Δ. 9 χιλ. νοτίως Κούτσι, μὲ τὸ ἀριστερὸν της μέχρι τῆς ἀκτῆς.

Ὡς γενικὴ ἐφεδρεία τοῦ Ἀρχιστρατήγου διετίθεντο ἡ V Μεραρχία εἰς τὴν περιοχὴν Κορυτσᾶς, ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Παπαστεργίου Γεώργιον, ἡ IV Μεραρχία εἰς τὴν περιοχὴν Λίμπχοβα—Κακαβιὰ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Πεζικοῦ Μπουλαλᾶν Κλεάνθην καὶ ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Κονίτσης,—Ἐλαίας ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Στανωτᾶν Γεώργιον. Ἡ XVI Μεραρχία, ἄρτι συγκροτηθεῖσα ἐκ τῆς ἀναπτυχθείσης XVI Ταξιαρχίας καὶ εὑρισκομένη εἰς τὴν περιοχὴν Πτολεμαΐδος—Ἀμυνταίου ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Μεταξᾶν Ἀγαμέμνονα, ἡτοιμάζετο νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν περιοχὴν ποταμῶν Δεβόλη καὶ Τομορίτσα βορειοδυτικῶς Μοσχοπόλεως. Ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως προεβλέπετο ἡ ἐνίσχυσις τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων διὰ μιᾶς εἰσέτι Μεραρχίας, τῆς VI, ἀναληφθησομένης ἐν καιρῷ ἐκ τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν μετώπου. (1).

Οὕτω, αἱ εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν Θέατρον Ἐπιχειρήσεων διατιθέμεναι κατὰ τὴν 6ην Ἰανουαρίου 1941 Ἑλληνικαὶ δυνάμεις, ἀνήρχοντο εἰς δεκατρεῖς μεραρχίας πεζικοῦ καὶ μίαν μεραρχίαν ἱππικοῦ, μὲ προοπτικὴν μεταφορᾶς ἐκ τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων μιᾶς εἰσέτι Μεραρχίας, τῆς VI (2).

3. Ἔναντι τῶν ὡς ἄνω δυνάμεων, οἱ Ἰταλοὶ διέθετον δεκαπέντε μεραρχίας πεζικοῦ, ἤτοι τάς : 11ην Μπρένερο, 29ην Πιεμόντε, 19ην Βενέτσια, 23ην Φεράρα, 33ην Ἄκουϊ, 37ην Μοδένα, 48ην Τάρο, 49ην Πάρμα, 51ην Σιένα, 53ην Ἀρέτζιο, 56ην Καζάλε, τὴν 2αν Ἀλπινιστῶν Τριτεντίνο, τὴν 3ην Ἀλπινιστῶν Τζούλια, τὴν 4ην Ἀλπινιστῶν Κουνεένσε, τὴν 5ην Ἀλπινιστῶν Πουστέρια, τὴν 131ην Τεθωρακισμένην Μεραρχίαν Κενταύρων, ἐνισχυμένην διὰ τοῦ 5ου Συντάγματος Βερσαλιέρων, μεταφερομένου ἐπ' αὐτοκινήτων, τὸ 2ον Σύνταγμα Βερσαλιέρων, τὸ 3ον Σύνταγμα Γρεναδιέρων, δύο συντάγματα ἱππικοῦ καὶ ἀριθμόν τινὰ ταγμάτων Μελανοχιτώνων, Ἀλβανῶν καὶ πολυβόλων.

Προσωρινὴ ἀναστολὴ τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων.

4. Αἱ μέχρι τῆς 6ης Ἰανουαρίου ἐπιχειρήσεις τῶν μεγάλων μονάδων, διεξήγοντο βάσει τῶν Γενικῶν Ὁδηγιῶν τοῦ ΓΣ τῆς 12ης Δεκεμβρίου 1940 (2).

Αἱ σκληραὶ συνθῆκαι ὑφ' ἃς διεξήχθησαν αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται, ὁ δριμὺς χειμών, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων δυσχερειῶν ὡς πρὸς τοὺς ἀνεφοδιασμοὺς καὶ τὰς διακομιδάς, ἐτίθετο ἐκτὸς μάχης σεβαστὸς ἀριθμὸς ἀνδρῶν ἐκ παγοπληξιῶν, ὑπερβαίνων κατὰ πολὺ τὰς ἐκ τῶν μαχῶν ἀπωλείας, ἔτι δὲ ἡ ἀνάγκη συμπληρώσεως τῶν ἐκ τῆς διμήνου ἐκστρατείας ἐλλείψεων εἰς προσωπικόν, κτήνη, αὐτόματα ὅπλα καὶ διάφορα ὑλικά, ἤγαγε τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνωτάτην την Διοίκησιν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς προσωρινῆς ἀναστολῆς τῶν μεγάλης κλί-

(1) Α. Παπάγου. «Ὁ πόλεμος τῆς Ἑλλάδος 1940—1941». Σελ. 242.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α. Σελ. 82.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Λ. Σελ. 25 καὶ 79.

μακος ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἀπόφασις αὕτη, ληφθεῖσα κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τῆς 28ης Δεκεμβρίου (1), ὑλοποιήθη διὰ τῶν Γενικῶν Ὁδηγιῶν τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς 6ης Ἰανουαρίου 1941 (2).

Αἱ ὁδηγίαι αὗται περιελάμβανον τὰς ἑξῆς κατευθυντηρίους γραμμάς:

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ μεγάλαι μονάδες θὰ προέβαινον εἰς μέτρα λήψεως ἀμυντικῆς διατάξεως, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξασφαλίσεως τῶν κτηθεισῶν θέσεων καὶ θὰ διεξῆγον περιωρισμένας τοπικὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν θέσεών των καὶ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐπιθετικοῦ πνεύματος τῶν τμημάτων των. Εἰδικώτερον, αἱ ἀποστολαὶ τῶν μεγάλων μονάδων καθωρίζοντο ὡς ἕπεται:

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ΤΣΔΜ περιωρίζετο εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ὑψιπέδου Κορυτσᾶς, ὡς αὕτη καθωρίζετο διὰ τῶν ὁδηγιῶν τῆς 12ης Δεκεμβρίου. Πρὸς τούτοις, τὸ ΤΣΔΜ ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν μετὰ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ σύνδεσμον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα, πρὸς κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ του ἀπὸ τῶν ἐκ τῶν κοιλάδων Δεβόλη καὶ Τομορίτσα κατευθύνσεων καὶ νὰ προβῇ εἰς περιωρισμένας κατὰ τὴν κρίσιν του τοπικὰς ἐπιχειρήσεις, διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν θέσεών του.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Β'. Σώματος Στρατοῦ, προέβλεπε τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ κόμβου Κλεισούρας, τὴν ἀπόφραξιν ἀπὸ Δυσμῶν τῆς στενωποῦ Κλεισούρας, καὶ τὴν κατάληψιν τῆς γενικῆς γραμμῆς Γαρονὶν (3) Σοῦκα—Ποντγκοράνι.

Δυτικώτερον, τὸ Α'. Σῶμα Στρατοῦ θὰ περιωρίζετο εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ἀντιπάλου βορείως Ἀώου ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ζαγοριᾶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κόμβου Κλεισούρας καὶ εἰς περιωρισμένας τοπικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου, ἀποσκοπούσας εἰς τὴν προοδευτικὴν ἀπώθησιν τοῦ ἀντιπάλου πρὸς τὸν Ἀῶον καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἀπόφραξιν τῆς κοιλάδος ταύτης. Πρὸς τούτοις, θὰ προέβαινεν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Λεκντοῦσι καὶ τήν, εἰ δυνατόν, κατάληψιν τῶν βορείως καὶ βορειοδυτικῶς τῆς Νιβίτσης αὐχένων.

Αἱ ὡς ἄνω τοπικαὶ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ ΤΣΔΜ καὶ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, ἔδει κατὰ τὴν ἐκτέλεσίν των νὰ νοηθοῦν ὡς καλῶς προπαρασκευαζόμεναι, ἀφθόνως ὑποστηριζόμεναι ὑπὸ πυροβολικοῦ, διαδοχικαὶ καὶ ἄνευ φθορᾶς πεζικοῦ, διατιθεμένου μόνον τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου τοιούτου. Αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, εὐρυτέρας κλίμακος, εὑρίσκοντο ἤδη ἐν ἐξελίξει, βάσει προγενεστέρων ὁδηγῶν τοῦ ΓΣ καὶ εἶχον κριθῆ ἀναγκαῖαι, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἀπόκτησιν βάσεων ἐξορμήσεως διὰ τὴν μετέπειτα συνέχισιν τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ἀνεφοδιασμοῦ τῶν μονάδων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, διότι αἱ ἐκ Κλεισούρας πρὸς τὸν ὀρεινὸν ὄγκον Γαρονίν, Σεβρανὶτ ἄγουσαι ἡμιονικαὶ ὁδοί, ἦσαν συντομώτεραι καὶ μᾶλλον εὔβατοι. (4).

Γενικῶς, δι' ὅλας τὰς μεγάλας μονάδας, καθωρίζετο ὅτι διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ κτηθέντος ἐδάφους, ἀπῃτεῖτο ἀνάλογος βαθεῖα ἀναπροσαρμογὴ τῆς διατάξεώς των. Δι' ὅσας ἐκ τούτων εἶχον εἰσέτι κατὰ ζώνας καὶ ἐπιθετικὰς ἀποστολάς,

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 82.
(2) Παράρτημα 2.
(3) Ἡ ὀρθὴ ὀνομασία εἶναι «*Ταρονίν*», ἐξ ἐσφαλμένης ὅμως ἀναγνώσεως τοῦ χάρτου 1:100.000, ἀναφέρεται εἰς ὅλας τὰς διαταγὰς καὶ ἐκδόσεις τῶν μονάδων ὡς «*Γαρονίν*». Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν δὲ ταύτην θὰ ἀναγράφεται καὶ εἰς τὸν ἀνὰ χεῖρας Τόμον.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 82.

ἡ βαθεῖα αὕτη διάταξις θὰ ἔδει νὰ πραγματοποιηθῇ προοδευτικῶς καὶ ἐν συνδιασμῷ πρὸς τὰς ἐπιθετικὰς ἀποστολάς. Χαρακτηριστικὸν τῶν ὑπ' ὄψει ὁδηγιῶν διὰ τὰς περιωρισμένας χειμερινὰς ἐπιχειρήσεις, ἦτο ὅτι, ἐνῷ διὰ τὸ ΤΣΔΜ καὶ τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ διεκόπτοντο αἱ εὐρείας κλίμακος ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις, ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ θὰ συνεχίζοντο αὗται, ὡς ἐκ τῶν ἀπαιτουμένων σοβαρωτάτων ἐνεργειῶν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀνατεθείσης εἰς αὐτὸ ἀποστολῆς, δηλαδὴ τῆς καταλήψεως τοῦ κόμβου Κλεισούρας καὶ τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου Γαρονίν—Σεβρανίτ, πρὸς ἀπόφραξιν τῶν διαβάσεων Κλεισούρας, Ποτγκοράνης, Σούκας, Γαρονίν (1).

Διὰ τῶν ὡς ἄνω Γενικῶν 'Οδηγιῶν, αἱ δυνάμεις κατενέμοντο ὡς ἑξῆς:

Εἰς τὸ ΤΣΔΜ, τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ μὲ τὰς XIII, IX καὶ XVII Μεραρχίας καὶ τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ μὲ τὴν Χ Μεραρχίαν. 'Η V Μεραρχία ἐτίθετο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ 'Αρχιστρατήγου, ἀντ' αὐτῆς δὲ διετίθετο εἰς τὸ ΤΣΔΜ ἡ XVI Μεραρχία, εὑρισκομένη εἰς τὴν περιοχὴν Φλωρίνης.

Εἰς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ὑπαχθὲν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ΓΣ ἀπὸ τῆς 2400 τῆς 3ης Νοεμβρίου 1940, παρέμενον αἱ Ι, ΧΙ καὶ XV Μεραρχίαι. Τὰ εἰς τὸ Σῶμα τοῦτο διατεθέντα προσωρινῶς τμήματα τῶν ΤΣΔΜ καὶ Α' Σώματος Στρατοῦ, θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὰς μονάδας των, εὐθὺς ὡς ἡ πρόοδος τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἤθελεν ἐπιτρέψει τοῦτο.

Εἰς τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ παρέμενον αἱ ΙΙ, ΙΙΙ καὶ VIII Μεραρχίαι.

'Ως γενικὴ ἐφεδρεία τοῦ 'Αρχιστρατήγου παρέμενον ἡ IV Μεραρχία ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Πεζικοῦ Μπουλαλᾶν Κλεάνθην, ἡ V Μεραρχία ὑπὸ τὸν 'Υποστράτηγον Παπαστεργίου Γεώργιον, ἡ Μεραρχία 'Ιππικοῦ ὑπὸ τὸν 'Υποστράτηγον Στανωτᾶν Γεώργιον καὶ ἡ VI Μεραρχία ὑπὸ τὸν 'Υποστράτηγον Μάρκου Νικόλαον, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν περιοχὴν Φλωρίνης ἐκ τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν Θεάτρου 'Επιχειρήσεων.

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 84.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΕΠΙΘΕΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΝ—ΤΡΕΜΠΕΣΙΝΑΝ—ΜΠΟΥΜΠΕΣΙ

(7-25 Ἰανουαρίου 1941)

Προπαρασκευή τῶν ἐπιχειρήσεων.

(Σχεδ. 5)

5. Αἱ ἐπιχειρήσεις διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ συγκοινωνιακοῦ κόμβου τῆς Κλεισούρας, εἶχον προπαρασκευασθῆ ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ βάσει προγενεστέρων ὁδηγιῶν τοῦ ΓΣ (1). Τὸ χωρίον Κλεισούρα, εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀώου, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἔξοδον τῆς ὁμωνύμου στενωποῦ, μήκους δεκαπέντε χιλιομέτρων, διαρρεομένης ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἀώου. Εἰς τὴν δυτικὴν ἔξοδον ταύτης εὑρίσκεται τὸ Τεπελένι. Διὰ τοῦ χωρίου Κλεισούρα, διέρχεται ἡ ἁμαξιτὴ ὁδὸς Ἰωάννινα—Πρεμετὴ—Βεράτιον, διακλαδουμένη πρὸς Δυσμάς, παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ διὰ τῆς στενωποῦ καὶ ἄγουσα πρὸς Τεπελένι—Αὐλῶνα. Εἰς τὸ Τεπελένι ἡ ὁδὸς αὕτη συναντᾶται μὲ τὴν ἁμαξιτὴν Ἰωάννινα—Ἀργυρόκαστρον—Τεπελένι—Αὐλών.

Τὸ Σῶμα Στρατοῦ, εἶχεν ἐκδόσει τὴν 3ην Ἰανουαρίου διαταγὴν ἐπιχειρήσεων (2), ἧς τὰ κύρια σημεῖα εἶχον ὡς ἕπεται:

Κατάληψις ἐν πρώτοις τοῦ συγκροτήματος ὑψ. 1237—Μάλι Τοπόγιανιτ—Σπὶ Βαριστόλια καὶ εὐρεῖα αὐτῶν ἐξασφάλισις μέχρι Μάλι Χιρότσε, εἶτα δὲ κατάληψις τῆς νοτιοδυτικῶς Σπὶ Βαριστόλια κορυφογραμμῆς καὶ εὐρεῖα ἐξασφάλισις ταύτης, μεθ' ὃ ἐκμετάλλευσις ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι Τοπόγιανιτ—Μάλι Χιρότσε—Γαρονίν. Ὁμοίως—μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Σπὶ Βαριστόλια, ὑψ. 1872—874, κατάληψις τῆς κορυφογραμμῆς ὑψ. 753 καὶ 735 δι' ἐνεργειῶν ἀπὸ ὑψ. 872, ἀπὸ τῆς συμβολῆς χαραδρῶν νοτιοδυτικῶς Μπένα καὶ ἀπὸ Παναρίτι πρὸς 753. Μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ὑψ. 753, ἐνέργεια πρὸς τὰς κατευθύνσεις ὑψ. 753-Τολιάρι-ἁμαξιτὴ ὁδὸς καὶ ὑψ. 753—670—237—ἁμαξιτὴ ὁδός, πρὸς ὑπερκέρασιν τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Παναρίτι—Κλεισούρα ἐχθρικῶν ὀργανώσεων (3).

Τὴν ἐπίθεσιν θὰ ἐξετέλουν αἱ Ι καὶ XV Μεραρχίαι. Ἡ XV Μεραρχία θὰ ἐνήργει βορείως (δεξιὰ) πρὸς κατάληψιν τοῦ Μάλι Τοπόγιανιτ—Σπὶ Βαριστόλια καὶ εὐρεῖαν ἐξασφάλισιν τούτων διὰ τῆς καταλήψεως τῶν ὑψωμάτων Μάλι Χιρότσε καὶ ταυτοχρόνου ἐκκαθαρίσεως τῆς ἀνατολικῶς τούτων περιοχῆς καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐπεδίωκε τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς ὑψ. 936—872—845.

Μετὰ τὴν εὐρεῖαν ἐξασφάλισιν ταύτης, ἡ Μεραρχία θὰ προώθει τμῆμα ἀπὸ ὑψ. 872 πρὸς 753 πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατὰ τοῦ ὑψ. 753 ἐνεργείας τῆς Ι Μεραρχίας, ταὐτοχρόνως δὲ θὰ ἐνήργει ἐκμετάλλευσιν ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι Χιρότσε—Μάλι Γαρονὶν καὶ θὰ προώθει τμήματα πρὸς Σούκα καὶ Ροντέν, πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Κλεισούρας—Βερατίου.

---

(1) Ἔκδοσις ΔΙΣ/ΓΕΣ. «Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντεπίθεσις».
(2) Παράρτημα 3.
(3) Σχεδιάγραμμα 5.

Ἡ Ι Μεραρχία, μετὰ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τῆς XV τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Λέσκοβιτς κορυφογραμμῆς, θὰ ἐπετίθετο πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς ὑψ. 753—735, ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων διασταύρωσις χαραδρῶν νοτιοδυτικῶς Μπένια—ὑψ. 753 καὶ Ἀνατολικὸν Παναρίτι—ὑψ. 753, ἐν συνδυέσμῳ μετὰ τοῦ τμήματος τῆς XV Μεραρχίας, ὅπερ θὰ ἐνήργει ἀπὸ ὑψ. 872 πρὸς 753, μετὰ ταὐτοχρόνου ζωηρᾶς ἀπασχολήσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ τῶν δυτικῶς Παναρίτι—Κλεισούρας γραμμῶν του. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς γραμμῆς ὑψ. 753—735, ἡ Ι Μεραρχία θὰ ἐπεδίωκε τὴν ὑπερκέρασιν τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Παναρίτι—Κλεισούρα ἐχθρικῶν ὀργανώσεων, ἐνεργοῦσα ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων ὑψ. 753—Τολιάρι—ἁμαξιτὴ ὁδὸς καὶ ἀπὸ ὑψ. 753—670—231 ἁμαξιτὴ ὁδός. Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς γραμμῆς Παναρίτι—Κλεισούρα, θὰ ἔδει νὰ ἐξασφαλίσῃ καλῶς τὸ ἀριστερόν της δι' ἰσχυρᾶς κατοχῆς τῆς περιοχῆς Κλεισούρας πρὸς παρεμπόδισιν ἀπειλῆς τούτου ὑπὸ ἐχθρικῶν δυνάμεων ἐκ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Τεπελένι—Κλεισούρα.

Εἰς τὴν XI Μεραρχίαν ἀνετίθετο ἡ ὑποστήριξις τοῦ ἀγῶνος τῆς XV Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως, διὰ πυρῶν, κατὰ τῶν δυτικῶς τοῦ Ἀώου καὶ ἔναντι τοῦ δεξιοῦ τῆς XV Μεραρχίας ἐχθρικῶν τμημάτων. Ἡ XI Μεραρχία, ὤφειλε νὰ ἔχῃ ἕτοιμα τμήματα πρὸς διαπεραίωσιν δυτικῶς τοῦ Ἄψου εἰς τὴν περιοχὴν Βερζιέζια—Ἰστρόρα, κατόπιν εἰδικῆς διαταγῆς τοῦ Σώματος Στρατοῦ, καὶ ἐφ' ὅσον τὰ ὕδατα τοῦ Ἄψου θὰ τὸ ἐπέτρεπον, καὶ προώθησιν τούτων πρὸς Μάλι Σπαντάριτ—Κιάφε Σοφιούτ.

Διὰ μεταγενεστέρας του διαταγῆς τῆς 1ης Ἰανουαρίου ([1]), τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, συνεπλήρου τὴν διαταγὴν ἐπιχειρήσεων του τῆς προηγουμένης, ὡς ἀκολούθως : Τὸ δεξιὸν τῆς Ι Μεραρχίας θὰ παρηκολούθει τὸ ἀριστερὸν τῆς XV τοιαύτης καὶ ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετ' αὐτῆς, θὰ κατηύθυνε τὴν κατὰ τοῦ ὑψ. 753 ἐπίθεσίν του ἀπὸ ὑψ. 735 πρὸς ὑψ. 753 μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς XV Μεραρχίας κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς ὑψ. 845—936—Σπὶ Βαριστόλια καὶ τοῦ Μάλι Χιρόστε. Ἡ XV Μεραρχία, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς περιοχῆς Σπὶ Βαριστόλια καὶ ἐξασφάλισιν αὐτῆς, θὰ συνέχιζε τὴν ἐπίθεσιν της κατὰ τοῦ Μάλι Χιρότσε, κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς Μάλι Χιρότσε—ὑψ. 960—737—670. Τὸ βαρὺ πυροβολικόν, διαθέτον δύο μόνον πυροβολαρχίας τῶν 155 κατὰ τὸν χρόνον τῆς κατὰ τοῦ Μάλι Χιρότσε ἐπιθέσεως, θὰ εἶχεν ὡς στόχον διὰ τὴν τρίτην πυροβολαρχίαν του τὸν ὑψ. 753.

6. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ὑπέβαλε τὴν 5ην Ἰανουαρίου ἀναφορὰν πρὸς τὸ ΓΣ, δι' ἧς ἐξέφραζεν ἐνδοιασμούς τινας διὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐπιχείρησιν καὶ ἀνέφερεν ὅτι, ναὶ μὲν αὐτὴ παρουσίαζεν ὅλας τὰς πιθανότητας ἐπιτυχίας, πλὴν ὅμως θὰ ἐπέφερε φθορὰν δυνάμεων. Δοθέντος δὲ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐνισχύετο διὰ νέων μονάδων, ἡ ἐξασφάλισις τῆς νέας γραμμῆς θὰ ἀπήτει περισσοτέρας δυνάμεις καὶ ἐπὶ πλέον θὰ ἀπητοῦντο δυνάμεις διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς Κλεισούρας, ἐφ' ὅσον τὸ Τεπελένι θὰ ἐξηκολούθει ἀνθιστάμενον. Πρὸς τούτοις, ἀνέφερεν ὅτι ὁ ἀνεφοδιασμὸς θὰ καθίστατο δυσχερέστερος, λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ αὐτοκίνητα δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ φθάσωσι μέχρι Κλεισούρας, ἐφ' ὅσον ὑφίστατο ἀπειλὴ ἐκ Τεπελενίου καὶ προέτεινεν ὅπως ἡ ἐπίθεσίς του συγχρονισθῇ μετὰ τοιαύτης κατὰ τοῦ Τεπελενίου, ἢ ὅπως ἐνισχυθῇ τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἢ ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ τοῦτο, τότε θ' ἀνεβάλλετο ἡ ἐπίθεσις, ἐκτὸς ἐὰν ἄλλοι λόγοι ἐπέβαλλον τὴν ταχεῖαν ἐκδήλωσιν ταύτης.

Τὸ ΓΣ, μελετῆσαν ἐκ νέου τὸ ζήτημα, βάσει καὶ συμπληρωματικῶν στοιχείων, κατέληξεν εἰς τὰ ἑξῆς συμπεράσματα : 1). Ὅτι ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ καλῶς

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/5. Σελ. 30.

προπαρασκευαζομένη, εἶχεν ὅλας τὰς πιθανότητας ἐπιτυχίας, ἄνευ σημαντικῆς φθορᾶς μέσων. 2). Ὅτι μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ὁριζομένου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, τὸ κυρίως μέτωπον τοῦ Β'. Σώματος περιωρίζετο εἰς ἀνάπτυγμα, ὥστε σὺν τῇ προσθήκῃ τῶν διὰ τὴν περιοχὴν Κλεισούρας ἀναγκαιουσῶν δυνάμεων, ἡ ἐξασφάλισις τοῦ νέου μετώπου δὲν θὰ ἀπῄτει περισσοτέρας δυνάμεις, ἀπὸ τὰς διατιθεμένας διὰ τὸ ὑφιστάμενον μέτωπον. 3). Ἡ χρησιμοποίησις τῆς Κλεισούρας δι' ἀνεφοδιασμούς,θὰ παρουσίαζε μὲν δυσχερείας λόγῳ βολῆς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ, δὲν ἦτο ὅμως ἀδύνατος, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν νύκτα. Αἱ ἐκ τῆς περιοχῆς Κλεισούρας—Βαρυμπόμπης ἄγουσαι πρὸς τὸν ὀρεινὸν ὄγκον Σεβρανὶτ ὁδεύσεις, ἦσαν συντομώτεραι καὶ εὐβατότεραι ἀπὸ τὰς χρησιμοποιουμένας ἤδη τοιαύτας. 4). Ἡ κατὰ τοῦ Τεπελενίου ἐπιχείρησις, δὲν ἦτο δυνατὴ καὶ θὰ κατέληγεν εἰς ἀνωφελεῖς θυσίας, διότι τόσον αἱ ἐδαφικαὶ (μεγάλα ὕψη), ὅσον καὶ αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι, δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἐκδήλωσιν ἰσχυρᾶς ἐνεργείας. Ἐξ ἄλλου δέ, κατόπιν τῆς εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἐνισχύσεως τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἐνεδεικνύετο τοιαύτη ἐνέργεια, εἰμὴ μόνον ἐφ' ὅσον, κατόπιν ἐπαρκοῦς προωθήσεως τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀσκηθῇ πίεσις καὶ ἀπὸ Βορρᾶ. Τοῦτο ἄλλως τε προέβλεπον καὶ αἱ Γενικαὶ Ὁδηγίαι τοῦ ΓΣ τῆς 12ης Δεκεμβρίου (1).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω συμπερασμάτων, ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ ΓΣ ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ πραγματοποίησις τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς κατάληψιν τοῦ κόμβου Κλεισούρας—Γαρονὶν καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις. Σχετικῶς διετάχθη τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ δι' εἰδικῆς διαταγῆς καὶ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη περιελήφθη εἰς τὰς προμνησθείσας Γενικὰς Ὁδηγίας τοῦ ΓΣ τῆς 6ης Ἰανουαρίου (2).

Ἐπίθεσις κατὰ τῆς τοποθεσίας Κλεισούρας.

(8 καὶ 9 Ἰανουαρίου)

(Σχεδ. 5)

7. Ἡ ἐπίθεσις, ὁρισθεῖσα διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 7ης Ἰανουαρίου, ἀνεβλήθη διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 8ης,λόγῳ τῆς ἀνάγκης συμπληρωματικῆς ὑποστηρίξεως τῆς XV Μεραρχίας διὰ δύο εἰσέτι πυροβολαρχιῶν τῶν 115. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 7ης Ἰανουαρίου, ἀντηλλάγησαν πυρὰ πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ, ἐκ γενομένων δὲ παρατηρήσεων, διεπιστώθη ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἠσχολοῦντο μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν θέσεών των. (3).

Εἰς τὸν τομέα τῆς XV Μεραρχίας, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετέλεσαν ἀπὸ τῆς 0600 τῆς 8ης Ἰανουαρίου ἰσχυρὰν βολὴν πυροβολικοῦ ἀντιπροπαρασκευῆς, ἄνευ σοβαρῶν ἀπωλειῶν διὰ τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα, λόγῳ τῆς ἐγγύτητος τῶν φιλίων γραμμῶν πρὸς τὰς ἐχθρικὰς τοιαύτας.

Τὴν 0700, καθωρισμένην διὰ τὴν ἐκτόξευσιν τῆς ἐπιθέσεως, ἐκτοξεύεται αὕτη ὑπὸ 28ου Συντάγματος, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ. Τὰ τμήματα τοῦ πρώτου κλιμακίου, III/90 Τάγμα δεξιὰ (4) καὶ III/28 Τάγμα ἀριστερά, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, ἐπιτίθενται ὁρμητικῶς καὶ μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα καταλαμβάνουσι τὸ Μάλι Τοπόγιανιτ, οὕτινος ἡ ὁλοκλήρωσις συντελεῖται περὶ τὴν 0900. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀμφότερα τὰ Τάγματα ἡτοιμάζοντο διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐπιθέσεως, ἐκδηλοῦται Ἰταλικὴ ἀντεπίθεσις ὑποστηριζο-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 623/Α/211.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 84.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/2. Σελ. 236.
(4) Τὸ III/90 Τάγμα διετέθη εἰς τὸ 28ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὅπερ ἀντικατέστησε τὸ ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς II/28 Τάγμα.

μένη ὑπὸ ἰσχυροῦ πυρὸς πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων. Ἡ ἔγκαιρος ἐπέμβασις τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ καὶ ἡ εὐστοχία τῶν πυρῶν τῶν ὅλμων καὶ τῶν αὐτομάτων ὅπλων, ἀναγκάζουσι τοὺς Ἰταλοὺς ν' ἀνακόψωσι τὴν προχώρησίν των (1). Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ταύτην, τὰ τμήματα ὡς ἐκ συνθήματος, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀξιωματικούς των, ἐφορμοῦν κατὰ τῶν Ἰταλῶν διὰ τῆς λόγχης. Πεισματώδης ἀγὼν συνάπτεται ἐκ τοῦ συστάδην, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ἰταλῶν. Τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα συνεχίζουσιν ἀκάθεκτα τὴν προχώρησίν των, ἀνατρέποντα τὰς παρουσιαζομένας ἀντιστάσεις καὶ οὕτω περὶ τὴν 1400 καταλαμβάνουσι τὸ ὕψωμα Μάλι Χιρότσε (2). Τὰ ἐπιτιθέμενα τμήματα εἶναι ἕτοιμα νὰ συνεχίσωσι τὴν ἐπίθεσίν των πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Μάλι Γαρονίν, πλὴν ἡ Μεραρχία διατάσσει τὴν 1600 τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐπιθέσεως διὰ τὴν ἑπομένην, λόγῳ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους. Οἱ Ἰταλοὶ ἔβαλον διὰ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων τὸ Μάλι Τοπόγιαντ καὶ ἐπολυβόλησαν δι' ἀεροπλάνων τὸ πεζικόν.

Τὸ ἠθικὸν τῶν ἀνδρῶν ἦτο ἄριστον, ἡ δὲ αὐτοθυσία τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ὁπλιτῶν ὑπῆρξε μεγίστη. Ἡ συνεργασία καὶ ἡ ὑποστήριξις τοῦ πυροβολικοῦ ὑπῆρξεν ἀρίστη, συντελέσασα εἰς τὴν συντριβὴν τῆς Ἰταλικῆς ἀντεπιθέσεως. Οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ χαρακώματα ὀρθίως βάλλοντος, προστατευόμενα ὑπὸ ἁπλῆς σειρᾶς συρματοπλέγματος καὶ ὑποστηριζόμενα δι' ἀφθόνων μέσων πυρός.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν ἦσαν σημαντικαί. Πλέον τῶν 800 νεκροὶ καὶ τραυματίαι ἐκάλυψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὅπερ παρουσίαζε μακάβριον θέαμα. Τὰ ἡττηθέντα Ἰταλικὰ τμήματα, ἀνῆκον εἰς τὴν Μεραρχίαν *«Τζούλια»*. Ἡ σπεύδουσα πρὸς ἐνίσχυσιν Μεραρχία *«Λύκοι τῆς Τοσκάνης»*, μόλις εἶχε κατορθώσει νὰ προωθήσῃ τὴν 8ην ἓν τάγμα εἰς Τσιούκα Φεσίτ (3 χιλ. βορειοδυτικῶς Γαρονίν) (3).

Τὸ 33ον Σύνταγμα, ἐπιτεθὲν διὰ τοῦ ΙΙ/33 Τάγματος κατὰ τὸν ἄξονα ὑψ. 1116–1127, κατέλαβε κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας, κατόπιν μικροῦ ἀγῶνος, τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς, ἐγκατασταθὲν ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1027 (βορειοανατολικῶς Μάλι Χιρότσε). Τὸ Σύνταγμα ἀπώλεσεν ἕνα ἀνθυπασπιστὴν καὶ 27 νεκροὺς καὶ 25 τραυματίας ὁπλίτας.

Τὸ 50ον Σύνταγμα ἐπετέθη περὶ τὴν μεσημβρίαν διὰ τοῦ ΙΙΙ/50 Τάγματος καὶ κατόπιν ζωηροῦ ἀγῶνος κατέλαβε περὶ τὴν 1700 τὸ Μπρέγκου Λίπες καὶ τὰ βορείως τούτου ὑψώματα, σχὸν 4 νεκροὺς καὶ 11 τραυματίας ὁπλίτας καὶ συλλαβὸν 12 αἰχμαλώτους.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς XV Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 7 νεκροὺς καὶ 9 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 199 νεκροὺς καὶ 286 τραυματίας ὁπλίτας. Συνελήφθησαν 14 ἀξιωματικοὶ καὶ 341 ὁπλῖται Ἰταλοὶ καὶ ἐκυριεύθησαν 4 ὀρειβατικὰ πυροβόλα, 26 ὅλμοι τῶν 81 χιλμ. καὶ ἄφθονον παντὸς εἴδους ὑλικὸν καὶ τρόφιμα. Τὴν ἑσπέραν τῆς 8ης, ἡ Μεραρχία κατεῖχε τὴν γραμμὴν Μπρέγκου Λίπες-ἀντέρεισμα νοτίως Μουζάκα–Μάλι Χιρότσε–ὑψ. 960 (1500μ. νοτιοδυτικῶς Μάλι–Χιρότσε) (4).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 42.
(2) Εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Στρατάρχου Καβαλλέρο, τὸ ὕψωμα τοῦτο ἀναφέρεται ὡς Τιρόσε.
(3) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 9 καὶ 10 Ἰανουαρίου.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ.707/Α/2. Σελ. 43— 44.
/Φ.702/Β/5α. Σελ. 25— 26.
/Φ.708/Β/3. Σελ. 127—129.
/Φ.708/Α/1. Σελ. 36— 37.

8. Ἡ Μεραρχία διέταξε τὸ ἀπόγευμα τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὅπως καὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 8ης/9ης κινήσῃ τὸ εἰς τὴν διάθεσίν του ΙΙΙ/33 Τάγμα μετὰ οὐλαμοῦ τῆς Ιβ Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ καὶ οὐλαμοῦ πυροβολικοῦ τῶν 65, πρὸς τὸ χωρίον Γκορίτσα, ἐν τῇ κατευθύνσει Τοπόγιανη-Γκορίτσα καὶ ἐκτὸς τῆς ζώνης της, ἵνα ἀποκόψῃ ἐντὸς τῆς 9ης Ἰανουαρίου τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν Κλεισούρα-Βεράτι. Τὸ Τάγμα τοῦτο, κινηθὲν κατὰ μῆκος τοῦ ἀντερείσματος Μάλι Χιρότσε-Γκορίτσα, ἔφθασε περὶ τὴν 0200 τῆς 9ης Ἰανουαρίου παρὰ τὸ χωρίον Σούκα, ὁπόθεν ἔθεσεν ὑπὸ τὰ πυρά του τὴν ἁμαξιτὴν ὁδόν. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα, βαρὺ πυροβολικόν, αὐτοκίνητα καὶ πλῆθος στρατευμάτων, διέρρεον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης. Τὸ Τάγμα περισυλλέγον τοὺς διασκορπιζομένους ἀνατολικῶς τῆς ὁδοῦ, ᾐχμαλώτισε 17 ἀξιωματικοὺς καὶ 600 περίπου Ἰταλοὺς ὁπλίτας καὶ ἐκυρίευσεν ἄφθονον ὑλικόν. Παρ' αἰχμαλώτου ἀξιωματικοῦ,παρεσχέθη ἡ πληροφορία ὅτι τὰ ἡττηθέντα Ἰταλικὰ τμήματα, ἀνῆκον εἰς τὴν Μεραρχίαν Ἄκουϊ, ἥτις εἶχε διαταχθῆ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν διαλυθεῖσαν Μεραρχίαν Τζούλια (1).

9. Τὴν πρωΐαν τῆς 9ης Ἰανουαρίου, ὑπὸ καιρὸν ὁμιχλώδη καὶ βροχερόν, ἐπανελήφθη, κατόπιν διαταγῆς τῆς Μεραρχίας, ἡ ἐπίθεσις πρὸς κατάληψιν τοῦ Μάλι Γαρονίν. Τὸ 28ον Σύνταγμα, διαθέτον εἰς τὸ πρῶτον κλιμάκιον τὸ Ι/28 καὶ ΙΙΙ/90 Τάγματα καὶ ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τριῶν μοιρῶν ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, ἐξώρμα τὴν 1000. Συνεπείᾳ πληροφορίας τῆς Μεραρχίας, δοθείσης ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπιθέσεως, καθ' ἣν δύο Ἰταλικὰ τάγματα συνεκεντροῦντο ἀμέσως βορειοδυτικῶς τοῦ Μάλι Γαρονίν, τὸ Σύνταγμα διέθεσε καὶ τὸ ΙΙΙ/28 Τάγτου εἰς τὸ πρῶτον κλιμάκιον. Κατόπιν ἀγῶνος, ἥσσονος ἐντάσεως τοῦ τῆς προηγουμένης, τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα κατέλαβον περὶ τὴν 1400 τὸ Μάλι Γαρονίν, συλλαβόντα 1 λοχαγὸν καὶ 32 Ἰταλοὺς ὁπλίτας καὶ ἀπολέσαντα 1 τραυματίαν ἀξιωματικόν, 12 νεκροὺς καὶ 27 τραυματίας ὁπλίτας. Σημαντικὸν πολεμικὸν ὑλικὸν περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων.

Τὸ 5ον Σύνταγμα προωθηθέν, κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὴν Τσέποβα, τὸ δὲ 33ον Σύνταγμα κατέλαβε κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως τὰς ἀνατολικὰς ἀντηρίδας τοῦ Μάλι Γαρονίν (ὑψ. 1123), προωθηθὲν μέχρι τῶν βορείως καὶ δυτικῶς τοῦ χωρίου Πρέστι ὑψωμάτων. Τὸ 5ον Σύνταγμα κατέλαβε κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως τὸν ὑψ. 975 (2).

Τὸ ἑσπέρας, ἡ Μεραρχία κατεῖχε τὴν γραμμὴν Μάλι Γαρονίν-Τσέποβα διὰ τῶν 5ου καὶ 33ου Συνταγμάτων, ἐνῷ τὸ 90ον τοιοῦτον, παρακολουθοῦν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἀγῶνα τοῦ 28ου Συντάγματος, εὑρίσκετο τὴν ἑσπέραν εἰς τὰς νοτίας κλιτεῖς τοῦ Μάλι Γαρονίν.

10. Εἰς τὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας,** εἶχον κινηθῆ ἀπὸ τῆς 0500 τῆς 8ης Ἰανουαρίου οἱ Διοικηταὶ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ καὶ τῆς Ι Μεραρχίας μετά τινων ἐπιτελῶν του, μεταβαίνοντες εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 871, βορειοανατολικῶς Βαρυμπόμπι παρατηρητήριον, ὁπόθεν θὰ διηύθυνον τὰς ἐπιχειρήσεις, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τριῶν πολεμικῶν ἀνταποκριτῶν Ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων (3).

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς XV Μεραρχίας κατάληψιν τῶν ὑψωμάτων Μάλι Τοπόγιανιτ καὶ Μάλι Χιρότσε, ἐκτοξεύεται περὶ τὴν 1000 ἡ ἐπίθεσις τῆς Ι Μεραρχίας.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 44.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 708/Α/1. Σελ. 38.
/Φ. 707/Α/2. Σελ. 45.
/Φ. 702/Β/5α. Σελ. 28.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 237.
Σχεδιάγραμμα 5.

Τὴν ἐπίθεσιν διεξήγαγε τὸ 4ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὑποστηριζόμενον, ὑπὸ τῆς Ια Μ. 'Ορ. Πυροβολικοῦ, ἀκολουθοῦν ἀρχικῶς τὸ 5ον τοιοῦτον ὅπερ ἐκάλυπτε τὸ ἀριστερὸν τῆς διατάξεως τῆς XV Μεραρχίας, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῶν ὑψωμάτων 936, 926, 872 καὶ 723 δυτικῶς καὶ νοτιοδυτικῶς τοῦ Ταπαγιάν. Παρὰ τὴν πείσμονα ἀντίστασιν τῶν 'Ιταλῶν, τὸ Σύνταγμα, ὑποστηριζόμενον ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, κατώρθωσε κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας νὰ καταλάβῃ ἅπαντας τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς του. 'Η ἐπέλευσις τοῦ σκότους δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Σύνταγμα νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐπίθεσιν καὶ οὕτω ἠρκέσθη τοῦτο εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν θέσεών του, ἐν ἀναμονῇ τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἑπομένης. 'Επὶ τῆς καταληφθείσης τοποθεσίας ἐμετρήθησαν ἄνω τῶν 300 νεκροὶ 'Ιταλοὶ καὶ ἐκυριεύθη ἄφθονον πολεμικὸν ὑλικόν.

'Επὶ τοῦ λοιποῦ μετώπου τῆς Μεραρχίας, ἐσημειώθη δρᾶσις πυρῶν πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ ἑκατέρωθεν. 'Η 'Ιταλικὴ ἀεροπορία ὑπῆρξε λίαν δραστηρία καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Διαδοχικὰ κύματα ἀεροπλάνων ἐβομβάρδισαν τὰς περιοχὰς εἰς ἃς διεξήγοντο αἱ ἐπιχειρήσεις, ὡς καὶ τὸ παρατηρητήριον τῆς Μεραρχίας (1).

Τὴν 0700 τῆς 9ης 'Ιανουαρίου, τὸ 4ον Σύνταγμα συνέχισε τὴν ἐπίθεσίν του μὲ κυρίαν προσπάθειαν τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψοδείκτου 753. Οἱ 'Ιταλοί, παρὰ τὴν δραστικὴν καὶ λίαν ἀποτελεσματικὴν βολὴν τοῦ πυροβολικοῦ, ἠμύνθησαν ἐπὶ τρίωρον περίπου μετὰ μεγάλου πείσματος τοῦ ὑψώματος τούτου, ὅπεν εἶχον ὀργανώσει ὑπὸ μορφὴν περικλείστου κέντρου ἀντιστάσεως, μὲ συνεχὲς χαράκωμα ὀρθίως βάλλοντος καὶ μὲ διπλὴν σειρὰν συρματοπλέγματος ἐπὶ τῶν πρὸς Βορρᾶν καὶ 'Ανατολὰς κλιτύων αὐτοῦ. Αἱ πρὸς Νότον κλιτεῖς, λόγω τῆς ἀποτομότητός των δὲν ἐπέτρεπον κίνησιν καὶ παραμονὴν ἐπ' αὐτῶν μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνδρῶν (2). Παρὰ ταῦτα, τὸ ΙΙΙ/4 Τάγμα, ἀνῆλθε περὶ τὴν 1030 ἐπὶ τοῦ ὑψώματος, ὑποστηριζόμενον ἀριστερὰ μὲν ὑπὸ τοῦ Ι/4 Τάγματος, δεξιὰ δὲ ὑπὸ λόχου τοῦ ΙΙ/5 Τάγματος. Τὸ Ι/4 Τάγμα, ἅμα τῇ ἀνόδῳ τοῦ ΙΙΙ/4 Τάγματος ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 753, ἐκινήθη πρὸς τὸ ὕψωμα 735, ὅπερ καὶ κατέλαβε περὶ τὴν 1130 καὶ ἐκεῖθεν ἐκινήθη πρὸς Τολιάρι, ἐνῶ τὸ ΙΙΙ/4 Τάγμα προωθήθη πρὸς τὰ ὑψώματα 760–587. 'Αμφότερα τὰ Τάγματα, συνεχίσαντα τὴν προχώρησίν των καὶ ἐκκαθαρίσαντα σποραδικὰς ἀντιστάσεις, κατῆλθον πρὸς τὴν ἁμαξιτὴν ὁδόν, ἣν κατέλαβον περὶ τὴν 1700, ἐγκατασταθέντα, τὸ μὲν Ι/4 ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 317, τὸ δὲ ΙΙΙ/4 ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 231.

Οὕτω, αἱ δυνάμεις τοῦ ὀρεινοῦ συγκροτήματος 753–735, ἐφ' οὗ οἱ 'Ιταλοὶ εἶχον στηρίξει τὸ προγεφύρωμα τῆς Κλεισούρας, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστῶσιν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ὁρμητικότητα τοῦ 4ου Συντάγματος. Οἱ 'Ιταλοὶ ἐγκατέλειψαν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω συγκροτήματος ἀρκετὸν ἀριθμὸν αὐτομάτων ὅπλων, ὅλμων καὶ παντοειδὲς ὑλικόν, ὡς καὶ μίαν πολεμικὴν σημαίαν. Αἱ εἰς ἄνδρας ἀπώλειαι αὐτῶν ἦσαν σημαντικαί, ὡς ἐνεφάνιζεν ἡ πληθώρα τῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐγκατεσπαρμένων νεκρῶν. Συνελήφθησαν 165 αἰχμάλωτοι. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Συντάγματος ἦσαν σχετικῶς μικραί, ἀνελθοῦσαι εἰς ἕνα νεκρὸν καὶ δύο τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ περὶ τοὺς ἑξήκοντα νεκροὺς καὶ τραυματίας ὁπλίτας, παρὰ τὴν σκληρότητα τοῦ διεξαχθέντος ἀγῶνος. Τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὴν γενομένην νυκτερινὴν προσπέλασιν πρὸς τὴν ἐχθρικὴν τοποθεσίαν καὶ εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς πρωϊνῆς ἐπιθέσεως δι' ἐπαρκοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων.

---

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 238—240.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Α/2. Σελ. 80.

Μεταξὺ τῶν ἀπωλειῶν τοῦ Συντάγματος ἦτο καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ III/4 Τάγματος, Ταγματάρχης Βορίσης Σταμάτιος, ὅστις εἶχε διεξαγάγει μετ' ἐξαιρετικῆς ἱκανότητος τοὺς διημέρους ἀγῶνας τοῦ Τάγματος καὶ ὁ ὁποῖος τραυματισθεὶς θανασίμως διὰ ριπῆς πολυβόλων εἰς τὸν τράχηλον, ὑπέκυψε μετὰ διήμερον ([1]).

Τὸ 7ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, κινούμενον διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του, εὑρίσκετο ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 8ης ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τῶν Ἰταλῶν. Τὴν 9ην ἐπιτεθὲν διὰ τοῦ III/7 Τάγματος, κατέλαβε μέχρι τῆς 2000 τοὺς ὑψ. 275 καὶ 233, συνδεθὲν εἰς τὸ δεξιὸν μετὰ τοῦ 16ου Συντάγματος Πεζικοῦ. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ὑπεστηρίχθη διὰ πυρῶν ὑπὸ τοῦ Ἀποσπάσματος τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου Δημοκωστούλα Ἰωάννου τῆς II Μεραρχίας, ἀποτελουμένου ἐκ τῆς Διοικήσεως τοῦ 36ου Συντάγματος, τοῦ I/36 Τάγματος, μιᾶς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας, καὶ τοῦ 10ου Λόχου τοῦ 3ου Συντάγματος, καὶ ἐγκατεστημένου εἰς τὴν περιοχὴν Μπρετζάνι-Ἄργκοβα-Γκράμποβα. Ἡ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφὴ διεκόπη λόγῳ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους καὶ προωθήθησαν περίπολοι πρὸς λῆψιν ταύτης. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Συντάγματος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀνῆλθον εἰς 3 νεκροὺς καὶ 45 τραυματίας ὁπλίτας.

Τὸ 16ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, ἐξώρμησεν ἅμα τῇ καταλήψει τοῦ ὑψ. 753 ὑπὸ τοῦ 4ου Συντάγματος καὶ κατέλαβεν ὀλίγον μετὰ τὴν 1130 τὸ χωρίον Δυτικὸν Παναρίτι. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο, διετάχθη ὑπὸ τῆς Μεραρχίας νὰ μὴ συνεχίσῃ τὴν προχώρησίν του δυτικώτερον τοῦ ἀντερείσματος 371, δυτικῶς Τολιάρι, μέχρι τῆς προχωρήσεως τοῦ 4ου Συντάγματος εἰς τὸν ὑψοδ. 317, παρὰ τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ διαφύγῃ ὁ ἐχθρὸς ([2]). Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος τούτου, τὸ Σύνταγμα συνέχισε τὴν ἐπίθεσίν του καὶ τὸ μὲν I/16 Τάγμα ἐκινήθη πρὸς τὸ ἀμέσως δυτικῶς Μπεντούχια ἀντέρεισμα, πρὸς ὑπερκέρασιν τῶν πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ 7ου Συντάγματος ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων (1 χιλ. βορείως Κλεισούρας) καὶ περὶ τὴν 1500 ἔφθασεν εἰς τὰ δυτικῶς τοῦ Τολιάρι ἀντερείσματα, ἐνῶ τὸ ἀριστερὸν III/16 Τάγμα, συνέχιζε τὸν ἀγῶνα, πρὸς κατάληψιν τῶν νοτίως Τολιάρι ὑψωμάτων, ἅτινα κατελήφθησαν περὶ τὴν ἑσπέραν.

Τὸ Ἀπόσπασμα τοῦ Συνταγματάρχου Κετσέα (I/51 Τάγμα καὶ II/4 Τάγμα) καὶ τὸ 7ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, παρέμειναν ἐπὶ τῶν θέσεών των εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως τῆς Μεραρχίας, ἥτις τὴν ἑσπέραν τῆς 9ης κατεῖχεν τὴν γραμμήν: Γκορίσα-ὑψ. 753-ὑψ. 897-Δυτικὸν Παναρίτι-ὑψ. 275 (750μ. βορείως Κλεισούρας)-Μπρετζάνι. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον, κατείχετο ὑπὸ τοῦ Ἀποσπάσματος Ἀντισυνταγματάρχου Δημοκωστούλα, εἰς ὃ εἶχε διατεθῇ καὶ τὸ Ἀντιαρματικὸν Συγκρότημα Κλεισούρας, ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς οὐλαμοῦ τῶν 37, τριῶν πεδινῶν πυροβόλων τῶν 75, ἑνὸς πυροβόλου τῶν 85 Μ καὶ ἀντιαρματικῶν τυφεκίων, ὑπὸ τὸν Ταγματάρχην Πεζικοῦ Βαρδῆν, ἔχοντα ὑπὸ τὰς διαταγάς του καὶ τὸ II/36 Τάγμα, ὅπερ ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας.

11. Ἡ XI Μεραρχία ([3]) μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθέσεως τῆς XV Μεραρχίας κατὰ τῆς τοποθεσίας Κλεισούρας τὴν πρωΐαν τῆς 8ης Ἰανουαρίου, ὑπεστήριξε διὰ πυρῶν ἑνὸς τάγματος καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας τὴν ἐνέργειαν τοῦ 50ου Συντάγματος, διατεθέντος εἰς τὴν XV Μεραρχίαν καὶ ἐνεργοῦντος ἐν τῇ περιοχῇ Κόκι-Ζαμπέρζανι. Τὴν 1930, ἡ Μεραρχία διέταξε τὸ εἰς τὴν περιοχὴν Τσερεβόντα-Γκρέψα εὑρισκόμενον II/51 Τάγμα μετὰ μιᾶς πυροβολαρχίας, ὅπως ὑπο-

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Α/2. Σελ. 82.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 240.
(3) Σχεδιάγραμμα 5.

στηρίξη διὰ πυρῶν τὴν ἐπαύριον, 9ην Ἰανουαρίου, τὰ ἐν τῇ κατευθύνσει Κόκι-Τσεπάνι πρὸς Ροβίτσαν ἐνεργοῦντα τμήματα.

Ἐν ἀναμονῇ τῆς διαταγῆς τοῦ Σώματος Στρατοῦ πρὸς διάβασιν τοῦ Ἄψου καὶ ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Μάλι Σπαντάριτ, ἡ Μεραρχία διέταξε τὴν 2300 τὴν συγκέντρωσιν τοῦ 13ου Συντάγματος (μεῖον ΙΙΙ/13 Τάγμα) καὶ τῆς ΧΙβ Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Βερζιέζια–Μόλασι, ἐν ὄψει ἐκτελέσεως τῆς ὡς ἄνω ἀποστολῆς. Ἐπίσης διέταξε τροποποιήσεις τινὰς ἐν τῇ διατάξει της, πρὸς ἀναπροσαρμογήν. Τὴν 1100 τῆς 9ης Ἰανουαρίου, ἔλαβε διαταγὴν τοῦ Σώματος Στρατοῦ, δι' ἧς ἐνετέλλετο ὅπως παρακολουθῇ συνεχῶς τὸν ἀγῶνα τοῦ δεξιοῦ τῆς XV Μεραρχίας, ἐὰν δὲ αἱ συνθῆκαι τὸ ἐπιτρέψωσι, νὰ προσπαθήσῃ νὰ διαπεραιώσῃ τμήματά της δυτικῶς τοῦ Ἄψου, πρὸς ἀπειλὴν τῶν ἔναντι τοῦ δεξιοῦ τῆς XV Μεραρχίας ἀγωνιζομένων Ἰταλῶν. Τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἀνέθεσεν ἡ Μεραρχία εἰς τὸ ΙΙ/51 Τάγμα, ἐξουσιοδοτῆσαν τοῦτο ὅπως εὐθὺς ὡς διαγνώσῃ εὐνοϊκὴν εὐκαιρίαν, διαπεραιώσῃ τμήματα διὰ τοῦ Ἄψου καὶ καταλάβῃ κατὰ πρῶτον λόγον τὸ ὕψωμα Κάλα καὶ μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν αὐτοῦ ἐνεργήσῃ, πρὸς τὸ ὕψωμα 788 νοτιοδυτικῶς Σλάτινας), πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν 1900, ἡ Μεραρχία ἐξέδωκε διαταγὴν ἐπιχειρήσεων (1) διὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἄψου, εὐθὺς ὡς ἤθελε διαταχθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ (1).

Ἐπιχειρήσεις 10–11 Ἰανουαρίου καὶ κατάληψις τῆς Κλεισούρας.

(Σχεδ. 5)

12. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, κατόπιν τῆς ἐπιτυχοῦς διεξαγωγῆς τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς 8ης καὶ 9ης Ἰανουαρίου, εἶχε σχηματίσει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ὑποστὰς ρήγματα εἰς τὴν ἀμυντικήν του διάταξιν, δὲν παρουσίαζε πλέον συνεχὲς μέτωπον πρὸ τῶν Ι καὶ XV Μεραρχιῶν. Κατόπιν τούτου, ἐξέδωκε τὴν 9ην Ἰανουαρίου διαταγὴν ἐπιχειρήσεων, ἧς τὰ κύρια σημεῖα εἶχον ὡς ἑξῆς : (2)

Ἀπὸ τῆς 10ης Ἰανουαρίου θὰ ἐπεδιώκετο ἡ ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς Κλεισούρας καὶ ἡ σταθεροποίησις τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ διὰ τῆς στερεᾶς κατοχῆς τῆς βορειοδυτικῶς Κλεισούρας περιοχῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποσπάσματος Ἀντισυνταγματάρχου Δημοκωστούλα (Διοίκησις 36ου Συντάγματος Ι/36 καὶ Ι/7 Τάγματα, μοῖρα πεδινοῦ πυροβολικοῦ καὶ πολυβολαρχία βαρέων πολυβόλων), παραμένοντος ἐπὶ τῶν ὧν εὑρίσκετο θέσεων. Ἐπίσης θὰ ἐνηργεῖτο ἡ ἐκκαθάρισις ἁπάσης τῆς μεταξὺ Τρεμπεσίνας καὶ Ἀώου περιοχῆς, μέχρι τοῦ ὕψους τῆς γραμμῆς Χάνι Μπαλαμπὰν–Μάλι Γαρονὶν–Ζαμπέρζανι καὶ ἡ προώθησις ἀποσπάσματος εἰς Ντρὰς-ε-Κάϊς (1139), πρὸς τήρησιν τῆς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπαφῆς.

Εἰς τὴν XV Μεραρχίαν ἀνετίθετο ἡ ἀποστολὴ νὰ σταθεροποιήσῃ τὸ καταληφθὲν ἔδαφος καὶ νὰ προσπαθήσῃ, μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς Ι Μεραρχίας νὰ προωθήσῃ τμήματά της εἰς Ροντὲν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν Χάνι Μπαλαμπὰν πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσιάζοντο ἰσχυραὶ ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἀνώτεραι τῶν ἐκεῖ ὑπ' αὐτῆς διατεθησομένων. Πρὸς τούτοις, ὤφειλε νὰ προωθήσῃ ἀπόσπασμα ἐκ δύο ταγμάτων μετ' ἀναλόγου πυροβολικοῦ πρὸς

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 91—92.
(2) Παράρτημα 3.

Ντράς–ε–Κάϊς, πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἐπαφῆς καὶ εἰ δυνατὸν τὴν κατάληψιν τούτου.

Εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν ἀνετίθετο ἡ ἀποστολὴ νὰ ὠθήσῃ τμήματά της ἐν τῇ κατευθύνσει ὑψ. 753-737–Ροντέν. Διὰ τμημάτων ὠθουμένων ἐν τῇ κατευθύνσει Παναρίτι–Τολιάρι–Σοῦκα, ν' ἀποκόψῃ τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν εἰς τὸ ὕψος Σοῦκα καὶ τὴν ἀνατολικῶς Ποντγκοράνης ἡμιονικήν, διὰ δὲ τμημάτων ἐκ τῆς περιοχῆς Γκορίτσα ν' ἀποκόψῃ τὴν ἁμαξιτὴν καὶ τὴν ἀνατολικῶς Γκιοβανάϊ ἡμιονικήν. Πρὸς τούτοις, ὤφειλε νὰ καταλάβῃ ἰσχυρῶς τὴν ἀμέσως βορειοδυτικῶς Κλεισούρας περιοχήν, νὰ ὠθήσῃ μέρος τῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης εἰς τὸ ὕψος Γκορίτσας καὶ νὰ ὀργανώσῃ ἀντιαρματικὴν ἄμυναν εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας κατὰ πάσης ἀπειλῆς ἐκ Τελεπενίου, ἔτι δὲ νὰ τηρήσῃ εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας τμήματα πρὸς ἀντιμετώπισιν πάσης ἐκ Τεπελενίου ἀπειλῆς.

Εἰς τὴν ΧΙ Μεραρχίαν ἀνετίθετο ἡ ἀποστολὴ ὅπως εἶναι ἑτοίμη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς τοῦ Σώματος Στρατοῦ, περὶ διαβάσεως τοῦ Ἄψου, πρὸς ἐγκατάστασιν προγεφυρώματος, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς κατὰ τοῦ Γαρονὶν ἐνεργείας.

Ἓν τάγμα τοῦ 52ου Συντάγματος θὰ ἐτίθετο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Σώματος Στρατοῦ, ἕτοιμον νὰ κινηθῇ κατόπιν διαταγῆς του εἰς τὴν ἀνατολικῶς Παναρίτι περιοχήν. Ὁλόκληρον τὸ βαρὺ πυροβολικόν, θὰ διετίθετο κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς βορειοδυτικῶς Κλεισούρας περιοχῆς, ἕτοιμον ὅπως διὰ μοίρας μακροῦ τῶν 85, βάλῃ πρὸς ὄφελος τῆς XV Μεραρχίας ἐφ' ὅσον αὕτη θὰ ἐζήτει τοῦτο.

13. Τὴν 10ην Ἰανουαρίου, ὁ καιρὸς ἦτο ὁμιχλώδης καὶ κατὰ διαλείμματα βροχερὸς ἢ χιονώδης, παρεμποδίζων τὰς κινήσεις τῶν μονάδων, λόγῳ τοῦ λασπώδους ἐδάφους. Ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία, παρὰ τὰς δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας, ἐπεδείκνυεν ἀξιόλογον δρᾶσιν ἀπὸ τῆς πρωΐας.

Ἡ Ι Μεραρχία (1), ἤρξατο ἐπιτιθεμένη ἀπὸ τῆς 0730. Τὸ 16ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ἐπιτεθέν, ὡλοκλήρωσε μέχρι τῆς 1600 τὸ ἀντικειμενικόν του σκοπόν, καταλαβὸν διὰ τοῦ Ι/16 Τάγματος τὰ ὑψώματα 512-282 καὶ διὰ τοῦ ΙΙΙ/16 τὰ ὑψώματα 285–253 καὶ τμῆμα τοῦ ἀνατολικῶς Ποντγκοράνης ἀντερείσματος, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἁμαξιτῆς καὶ τῆς δυτικῶς ταύτης παραλλήλου ἡμιονικῆς ὁδοῦ. Τὸ Τάγμα τοῦτο, εὐθὺς ὡς θὰ συνεδέετο μετὰ τοῦ Ἀποσπάσματος Συνταγματάρχου Κετσέα, θὰ ἐγκατέλειπε τὸ ὕψωμα 512 καὶ θὰ ἐπεξετείνετο ἀριστερά, πρὸς κατάληψιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀντερείσματος Ποντγκοράνης. Ὑπὸ τοῦ Συντάγματος συνελήφθησαν 6 ἀξιωματικοὶ καὶ 82 Ἰταλοὶ ὁπλῖται καὶ ἐκυριεύθη ἄφθονον πολεμικὸν ὑλικόν. Αἱ ἀπώλειαι του ἀνῆλθον εἰς 5 νεκροὺς καὶ 7 τραυματίας ὁπλίτας (2).

Τὸ Ἀπόσπασμα Κετσέα, ἐπιτεθὲν ἀπὸ τῆς 0730, κατέλαβε μέχρι τῆς ἑσπέρας ἀμαχητί, διὰ μὲν τοῦ ΙΙ/5 Τάγματος τοὺς νοτίως Ροντὲν ὑψ. 630-531-527, διὰ δὲ τοῦ Ι/51 Τάγματος τὸν ὑψ. 680 (3 χιλ. δυτικῶς Τσέποβας), μὴ προχωρῆσαν πρὸς Ροντέν, λόγῳ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους. Τὸ ΙΙΙ/53 Τάγμα Πεζικοῦ, ὅπερ εἶχε σταλῆ τὴν ἑσπέραν τῆς 8ης Ἰανουαρίου πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἀπεχώρησεν ἀπὸ τῆς 1700, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τμημάτων τῆς Ι Μεραρχίας καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ 33ον Σύνταγμα, εἰς ὃ ἀνῆκε.

Τὸ 7ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὑποστηριζόμενον καὶ διὰ πυρῶν τοῦ Ἀποσπάσμα-

(1) Σχεδιάγραμμα 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 245—246.

τος Ἀντισυνταγματάρχου Δημοκωστούλα, κατέλαβε περὶ τὴν 1030, κατόπιν ἀγῶνος, τὴν Κλεισοῦραν καὶ μέχρι τὴν 1700 εἶχεν ἐγκατασταθῆ διὰ δύο ταγμάτων ἐπὶ τῆς γραμμῆς ὑψ. 275-233-330-338, μὲ προωθημένον λόχον ἐπὶ τοῦ ἀντερείσματος Καστέλλο (νοτιοανατολικὰ ἀντερείσματα Τρεμπεσίνας), ἄνευ ἐπαφῆς μετὰ τῶν Ἰταλῶν. Οὗτοι συμπτυσσόμενοι, κατέστρεψαν τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ντεσνίτσα λιθίν·, γέφυραν, βορείως Κλεισούρας πρὸς Τεπελένι καὶ τὴν ξυλίνην τοιαύτην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κλεισούρα-Πρεμετή, πυρπολήσαντες συνάμα τὸ χωρίον Κλεισούρα (1).

Τὸ 4ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως διὰ τοῦ I/4 Τάγματος τὸ Γκιοβανάϊ καὶ διὰ τοῦ II/4 Τάγματος τὴν Γκορίτσαν. Κατέλαβεν ὡσαύτως δύο ἐχθρικὰ ἅρματα, ὧν τὸ ἓν κατεστράφη ὑπὸ τοῦ ὁδηγοῦ του.

Τὴν 1500, πέντε Ἰταλικὰ ἅρματα ἐκινήθησαν ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς Τεπελενίου πρὸς Κλεισοῦραν. Φθάσαντα εἰς ἀπόστασιν 1500 μέτρων ἀπὸ τῆς Κλεισούρας καὶ βληθέντα ὑπὸ πυροβολικοῦ, ἀνεστράφησαν πρὸς Τεπελένι (2).

14. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας** (3), τὸ 90ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὑπερβὰν ἀπὸ τῆς 0600 τῆς 10ης Ἰανουαρίου τὸ 28ον τοιοῦτον, ἐκινήθη ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Μάλι Γαρονὶν–Ντρὰς–ε–Κάϊς, πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐπιτυχίας. Ἐν τῇ κατευθύνσει ταύτῃ συνήντησεν ἰσχυρὰν ἐχθρικὴν ἀντίστασιν ἐπὶ τοῦ ὑψ. 997 (1500 νοτιοανατολικῶς Τσούκα Φεσίτ), πρὸ τῆς ὁποίας εἶχε καθηλωθῆ ἐπιτιθέμενον τάγμα τοῦ 5ου Συντάγματος Πεζικοῦ, ἐνεργοῦντος ἀριστερὰ τοῦ 90ου Συντάγματος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, ὑπερβὰν τὰ τμήματα τοῦ 5ου Συντάγματος, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ὑψώματος 997 καὶ μετὰ δίωρον σκληρὸν ἀγῶνα καταλαμβάνει τοῦτο καὶ τὸ διατηρεῖ, παρὰ τὰς σφοδρὰς ἀντεπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ δεξιὸν τοῦ Συντάγματος, διελθὸν βαθεῖαν καὶ ἀπότομον χαράδραν, ἀνερριχήθη εἰς τὰς ἀποτόμους νοτίας κλιτεῖς τοῦ Μάλι Ταπαγιὰν καὶ δι' ἑνὸς τμήματός του ἔλαβεν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ κατέχοντος τὸ ὕψωμα ἐχθροῦ.

Τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὰ βορειοανατολικῶς τοῦ χωρίου Ροντὲν ὑψώματα, ἐνῷ τὸ 33ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ἤχθη εἰς Πρίστε καὶ τὸ 50ον Σύνταγμα Πεζικοῦ εἰς Μπλεζένσκα.

Οὕτω τὸ ἑσπέρας τῆς 10ης, ἡ Μεραρχία κατεῖχε τὴν γραμμὴν Μπλεζένσκα–Πρίστε–Μάλι Γαρονὶν–ὑψ. 997–ὑψώματα βορειοανατολικῶς Ροντέν.

Τὴν 0700, ὁ ἐχθρὸς ἐβομβάρδισε σφοδρῶς τὰς ἐπὶ τοῦ Μάλι Γαρονὶν θέσεις. Βλῆμα ἐκραγὲν ἐντὸς καλύβης, ἐφόνευσε τοὺς Διοικητὰς τῶν I/28 καὶ III/90 Ταγμάτων, Ταγματάρχας Μπουλοῦκον Γ. καὶ Παπακυριαζῆν Δ. πέντε ἑτέρους ἀξιωματικοὺς καὶ δύο ὁπλίτας καὶ ἐτραυμάτισε πέντε ὁπλίτας (4).

15. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας,** δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος δρᾶσις κατὰ τὴν 10ην Ἰανουαρίου.

16. Ἡ κατάληψις τῆς Κλεισούρας, ἀπετέλει σημαντικὴν ἐπιτυχίαν διὰ τὰς μαχομένας δυνάμεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Οἱ Ἰταλοὶ ἀπέδιδον μεγίστην σημασίαν εἰς τὸν κόμβον τοῦτον συγκοινωνιῶν καὶ κατέβαλλον σοβαρὰς προσπαθείας πρὸς διατήρησίν του. Πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ τομέως τούτου, τοῦ ὁποίου ἠμύνετο ἡ Μεραρχία Τζούλια, ἀπεστέλλοντο ἐν σπουδῇ τμήματα τῆς Μεραρχίας

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 251.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 247.
(3) Σχεδιάγραμμα 5.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 48—49.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 708/Α/1. Σελ. 39.

Λύκοι τῆς Τοσκάνης, ἥτις, ἄρτι μεταφερθεῖσα ἐξ Ἰταλίας, εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀποβιβάζεται εἰς Αὐλῶνα ἀπὸ τῆς 3ης Ἰανουαρίου. Χαρακτηριστικὸν τῆς σημασίας ἣν ἀπέδιδον οἱ Ἰταλοὶ εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην, εἶναι ἡ δραματικὴ ἔκκλησις ἣν ἀπηύθυνεν ἀπὸ τηλεφώνου ὁ Ἀρχιστράτηγος τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ δυνάμεων Καβαλλέρο πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Μεραρχίας Τζούλια Στρατηγὸν Τζιρόττι, ὡς αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ πρώτου τῆς 11ης Ἰανουαρίου.

«Ἡ Μεραρχία Τζούλια ἔκαμε τὸ καθῆκόν της. Εἴμεθα εὐχαριστημένοι καίτοι συνεπτύχθη. Σήμερον συρρέουν νέαι δυνάμεις, ἐξ ὧν μέρος εὑρίσκεται ἤδη εἰς Βεράτιον. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κλεισθῇ τὸ κενόν, ἔστω καὶ μὲ θυσίαν σοῦ τοῦ ἰδίου. Ἂν διασπασθῇ ἡ τοποθεσία, δὲν κρατοῦμε πλέον. Ἡ Πατρὶς τὸ ἀπαιτεῖ. Καὶ τοῦτο ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ ἀποθάνωμεν καὶ θὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ νὰ ἀποθάνω μαζύ σου. Κάμε αὐτὴν τὴν τελευταίαν προσπάθειαν, σοῦ τὸ ζητῶ ἐν ὀνόματι τῆς Ἰταλίας. Εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ σὺ μετά τινας ἡμέρας θὰ εἶσαι δι' αὐτὸ εὐχαριστημένος διότι κατόπιν θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν νίκην. Αἱ ἐνισχύσεις φθάνουν καὶ θὰ μεταβῇτε πρὸς ἀνάπαυσιν. Θὰ ἀνασυγκροτήσωμεν καὶ θὰ δημιουργήσωμεν μίαν λαμπρὰν «Τζούλια», τώρα ὅμως πρέπει νὰ κρατήσῃς».

Ἀναγνωρίζων τὴν σημασίαν τῆς καταλήψεως τῆς Κλεισούρας ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπέστειλε τὴν 13ην Ἰανουαρίου συγχαρητήριον τηλεγράφημα, ἔχον οὕτω:

«Σὲ σᾶς, ἀξιωματικοὺς καὶ ἄνδρας, σᾶς στέλλω ἕνα μεγάλο εὖγε διὰ τὰ τελευταῖα κατορθώματά σας περὶ τὴν Κλεισούραν».

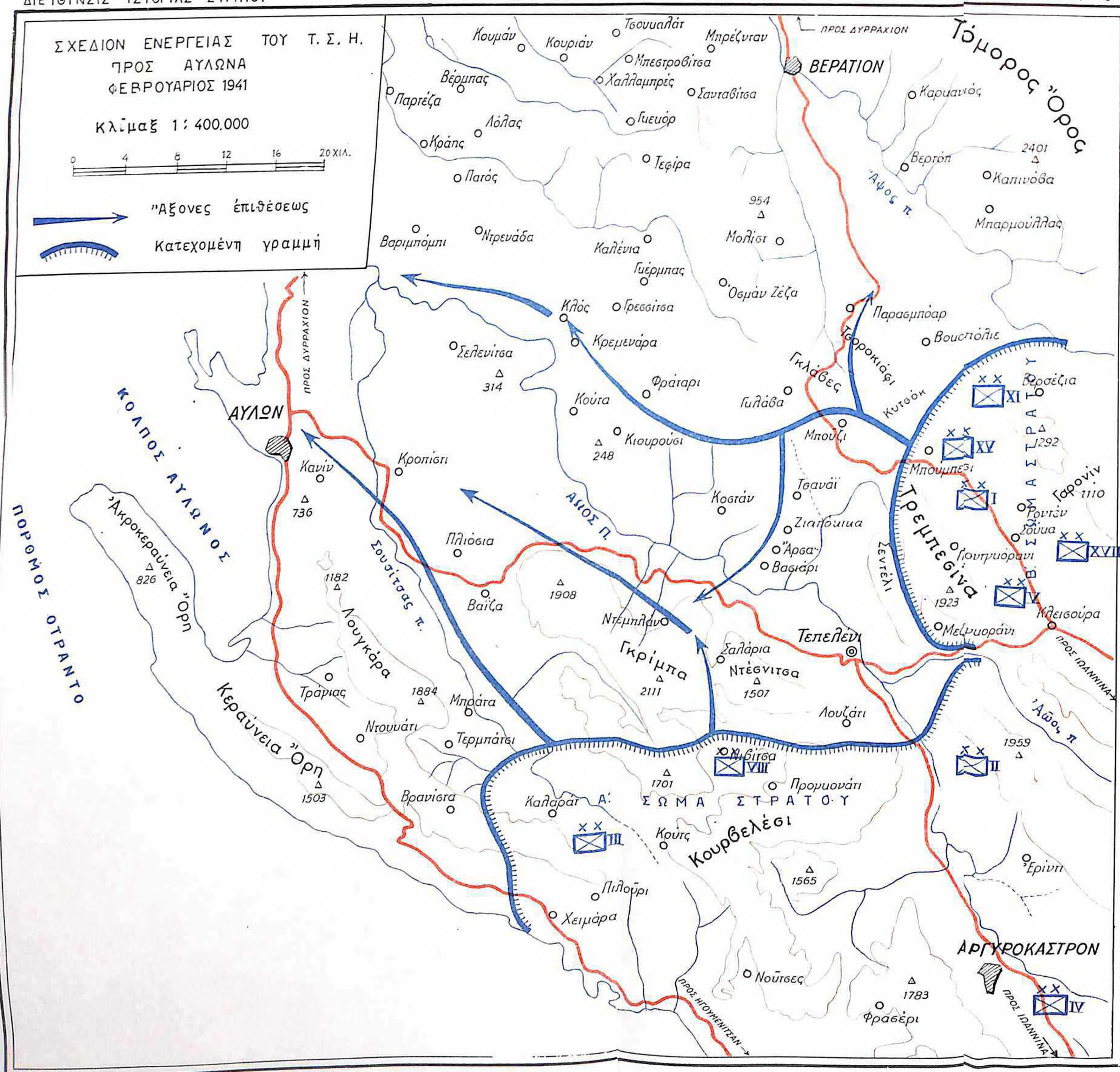
Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ
Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

17. Κατόπιν τῆς καταλήψεως τῆς Κλεισούρας, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ διέταξε τὴν 1200 τὴν Ι Μεραρχίαν, ὅπως, εὐθὺς ὡς συντελεσθῇ ἡ κατάληψις τῆς βορειοδυτικῶς τῆς Κλεισούρας περιοχῆς (1), ἤτοι Μουτσίν, Γκρόπα, ὑψ. 1085, Καστέλλο καὶ προωθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἀποσπάσματος Ἀντισυνταγματάρχου Δημοκωστούλα τμήματα ἐπὶ τοῦ ἀντερείσματος 360 καὶ δυτικώτερον, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀώου, προωθηθῇ τμῆμα διὰ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Κλεισούρα—Τεπελένι μέχρι Σενεγκόλ. Ἐκεῖθεν, θὰ ἔδει νὰ καταλάβῃ ἰσχυρῶς τὰ νοτιοδυτικὰ ἀντερείσματα τῆς Γκρόπας, ἀπαγορεύουσα τὴν ἀπὸ Τεπελενίου πρὸς Κλεισούραν ἁμαξιτὴν καὶ τὴν πρὸς Σενεγκὸλ ἡμιονικὴν τοιαύτην. Ἐκ παραλλήλου, τὸ Σῶμα Στρατοῦ διέταξε τὴν προώθησιν τῆς Β' Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως εἰς τὴν περιοχὴν Μοκρίτσας καὶ τοῦ εἰς τὴν διάθεσίν του Ι/52 Τάγματος εἰς τὴν περιοχὴν ἀνατολικοῦ Παναρίτι. Μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 10ης Ἰανουαρίου, τὰ προωθηθέντα τμήματα τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, κατεῖχον τὴν γραμμὴν Μπλεζένσκα—Σίτιζ—Μάλι Γαρονὶν—ὑψ. 997 (2½ χιλ. δυτικῶς Γαρονὶν)—Ροντὲν—Σοῦκα—Ποντγκοράνι—Σενεγκὸλ (ἐντὸς τῆς στενωποῦ Κλεισούρας). Τὴν 1700, διέταξε τὴν Ι Μεραρχίαν ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸ πλευρὸν τῇ Ι XV Μεραρχίας διὰ τῆς κατοχῆς τῆς γραμμῆς Ροντὲν—Μπάλι, μέχρι τῆς κορυφογραμμῆς Τρεμπεσίνας καὶ προωθήσεως εἰ δυνατὸν τμήματος πρὸς Χάνι Μπαλαμπάν, προκειμένου τὴν 11ην Ἰανουαρίου ἡ Μεραρχία αὕτη νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς Κιάφε Σοφιούτ, ἡ δὲ XI Μεραρχία βορειότερον, πρὸς διαπεραίωσιν τμημάτων δυτικῶς τοῦ Ἄωου.

(1) Σχεδιάγραμμα 5.

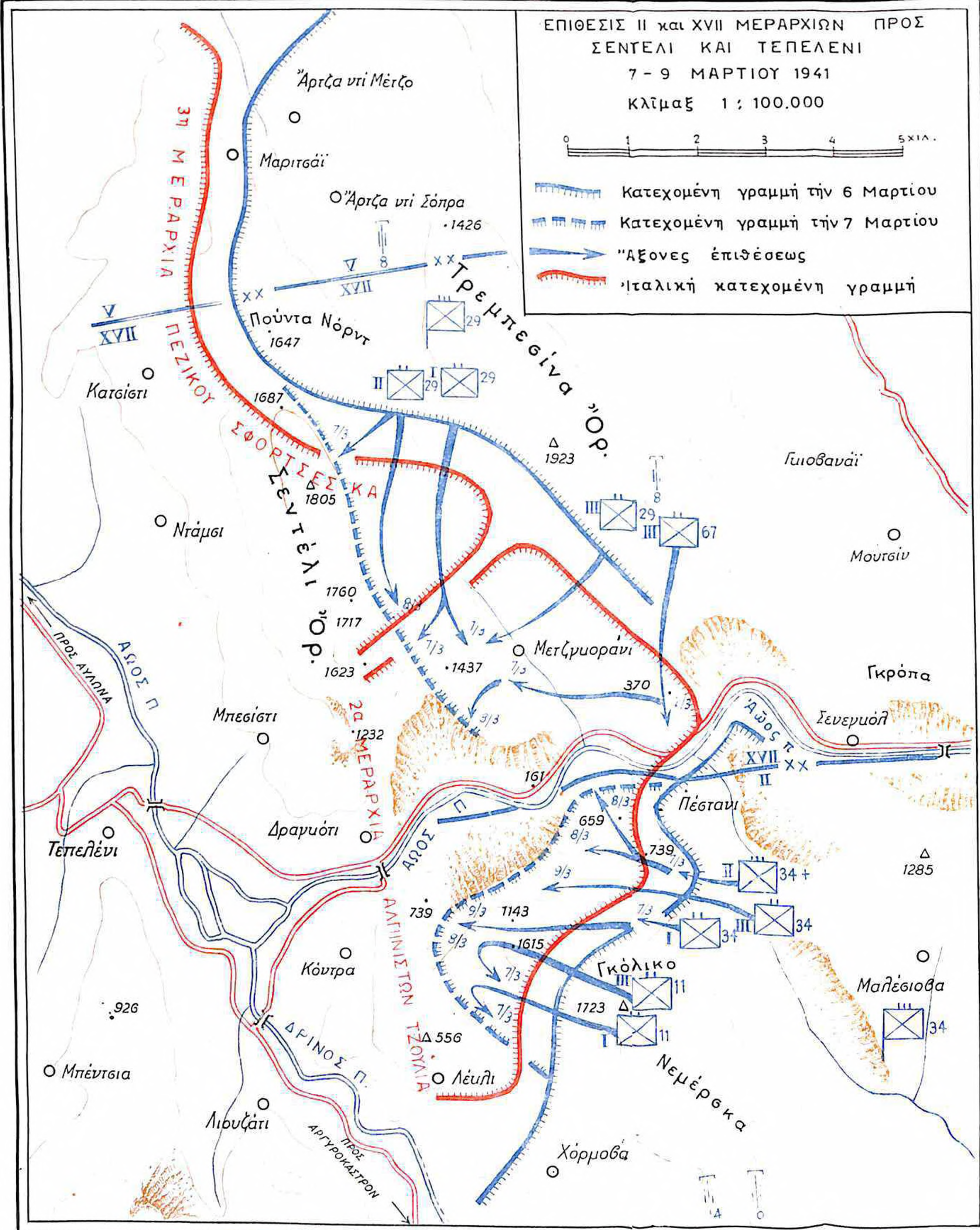
ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11

18. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας**, δὲν ἔλαβε χώραν πολεμικὴ δρᾶσις τὴν 11ην Ἰανουαρίου, λόγῳ τῆς πυκνῆς ὁμίχλης, ἥτις καθίστα ἀδύνατον τὴν παρατήρησιν. Τὸ ΙΙ/28 Τάγμα, ὅπερ εἶχε τεθῆ προσωρινῶς εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας καὶ εἶχε διαταχθῆ νὰ κινηθῇ πρὸς Χάνι Μπαλαμπάν, ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς 12ης εἰς τὸ Σύνταγμά του. Τὴν 12ην, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις ἀπὸ τῶν πρωϊνῶν ὡρῶν, τὴν δὲ 1300 σφοδρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ βορειοανατολικῶς Ροντὲν ἐγκατεστημένου ΙΙΙ/2 Τάγματος, κατόπιν ἰσχυρᾶς προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ καὶ βομβαρδισμοῦ δι' ἀεροπλάνων. Ἅπασαι αἱ μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐπιθέσεις, ἀπεκρούσθησαν, πλὴν τῆς τελευταίας, ἐκτοξευθείσης τὴν 1300, καθ' ἣν τὸ Τάγμα ἀνετράπη, ἐνισχυθὲν ὅμως ἀνακατέλαβε μερικῶς τὰς θέσεις του, σχὸν 1 νεκρὸν καὶ 7 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 10 νεκροὺς καὶ 98 τραυματίας ὁπλίτας (1).

Τὴν 11ην Ἰανουαρίου, ἡ Μεραρχία διέταξε τὸ 33ον Σύνταγμα ὅπως ἐντὸς τῆς 12ης ἀχθῇ εἰς τὴν νοτίως Σέλγκου περιοχὴν (2).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **I Μεραρχίας**, τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα διετάχθη τὴν 0900 τῆς 11ης ὅπως ὠθηθῇ πρὸς Ροντὲν καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν γραμμὴν τῶν ὑψωμάτων 344—587—Ροντὲν καὶ εἶτα τὴν γραμμὴν Μπαλαμπὰν—Πάβαρι—Ροντέν. Ὡσαύτως ἔδει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῆς βορείως δρώσης XV Μεραρχίας καὶ τὸν σύνδεσμον ἀριστερὰ μετὰ τοῦ 16ου Συντάγματος Πεζικοῦ (3). Τὸν 4ον Σύνταγμα μεῖον τάγμα, πρὸς τὸν περιοχὴν τῶν ὑψ. 737, 807, νοτίως Τσέποβα, τὸ δὲ ΙΙ/36 ἀμέσως νοτίως Γκορίτζας (ὑψ. 397), ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας. Τὸ Ἀπόσπασμα Κετσέα, ἐπιτεθὲν διὰ τοῦ Ι/51 Τάγματός του, κατέλαβε περὶ τὴν μεσημβρίαν τὸ χωρίον Ροντέν, εὑρεθὲν πρὸ ἰσχυρῶν ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων, ἐκ τῶν ὑψ. 587, 786, 740 καὶ κατακλυσθὲν διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων. Κατόπιν διώρου ἀγῶνος, τὸ Τάγμα ἐβελτίωσε τὰς θέσεις του, ἐγκατασταθὲν ἐπὶ τῆς γραμμῆς ὑψ. 652—δυτικὴ παρυφὴ Ροντὲν—δυτικαὶ κλιτεῖς ὑψ. 624, ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ ΙΙ/5 Τάγμα του, κατέλαβε τὸν ὑψ. 344. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Ἀποσπάσματος ἀνῆλθον εἰς 4 νεκροὺς καὶ 15 ὁπλίτας τραυματίας. Τὴν 12ην Ἰανουαρίου, ἡ δρᾶσις τοῦ Ἀποσπάσματος περιωρίσθη εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν πυρῶν κατὰ διαλείμματα ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου. Ὑπὸ τοῦ ΙΙ/5 Τάγματος, κατερρίφθη περὶ τὴν 1500 ἐχθρικὸν ἀεροπλάνον διὰ πυρῶν πεζικοῦ, ἀναφλεγὲν περὶ τὰ 500 μέτρα νοτιοδυτικῶς τοῦ χωρίου Μπαλαμπάν. Τὸ Ι/51 Τάγμα, ὑπεστήριζε διὰ πυρῶν τὸ γειτονικόν του ΙΙΙ/2 Τάγμα, πρὸς ἀπόκρουσιν ἐχθρικῆς ἀντεπιθέσεως (4).

Τὸ 16ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ἐκινήθη πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἀνατολικῶς Ποντγκοράνης καὶ τὸ ἑσπέρας κατεῖχε τὰ δυτικὰ καὶ βορειοδυτικὰ Μπάλι ἀντερείσματα, μὴ συναντῆσαν ἀντίστασιν. Τὸ 7ον Σύνταγμα προωθήθη δυτικῶς Κλεισούρας, ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ τὸ ἑσπέρας ἦτο ἐγκατεστημένον ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Γκρόπα καὶ τῶν ὑψ. 275—233. Τὸ 4ον Σύνταγμα, μεῖον τάγμα, παρέμεινεν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὑψ. 737-807, νοτίως Τσέποβας, ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας (5).

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Β/1. Σελ. 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/1.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 251.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 58—63.
(5) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 254.

Προπαρασκευὴ τῶν μεταγενεστέρων ἐπιχειρήσεων.

(12–15 Ἰανουαρίου)

(Σχεδ. 5)

19. Τὴν 2000 τῆς 12ης Ἰανουαρίου, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἐκοινοποίησε σχέδιον ἐνεργείας, αἱ κυριώτεραι διατάξεις τοῦ ὁποίου ἦσαν αἱ ἑξῆς [1] :

Τὸ Σῶμα Στρατοῦ θὰ ἐξηκολούθει τὰς ἐπιθετικάς του ἐνεργείας πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Ντρὰς ε Κάϊς—Κιάφε, Σοφιούτ, καταλαμβάνον τελικῶς τὴν γραμμὴν Ἄρσα—Σιάλεσι—Κιάφε Μπούμπεσι—Λαβντάρι—Μάλι Σπαντάριτ. Τὸ Σῶμα θὰ ἐνήργει εἰς τρεῖς φάσεις, μὲ κυρίαν προσπάθειαν κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς Μάλι Γαρονὶν—Μπρέγκου Λιούλεϊ—Μποσκέτο καὶ μὲ ἐπιδίωξιν δημιουργίας προγεφυρωμάτων ὑπὸ τῆς ΧΙ Μεραρχίας νοτίως Ἄψου, εἰς τὸ ὕψος Βερζιέζια—Ἰστρόρα, μὲ μεταγενεστέραν μετακίνησιν τούτων ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι Σπαντάριτ.

Κατὰ τὴν πρώτην φάσιν, θὰ ἐπεδιώκετο ἡ κατάληψις τῆς γραμμῆς ὑψ. 587 (1000 δυτικῶς Ροντὲν—ὑψ. 660 (1000 μ. βορείως 587)-ὑψ. 769 (1200 μ. βορείως 560)-ὑψ. 807 (750 μ. ἀνατολικῶς 769)—Ντρὰς ε Κάϊς-ἀντέρεισμα βορειοανατολικῶς τούτου—διχάλωσις χαραδρῶν 1000 μ. δυτικῶς Μπλεζένσκας [2]. Κατὰ τὴν δευτέραν φάσιν, θὰ ἐπεδιώκετο ἡ συνέχισις τῆς ἐπιθέσεως ἐν τῇ κατευθύνσει Ντρὰς ε Κάϊς—Μπρέγκου Μεμουλάζιτ-Κιάφε Σοφιούτ, μὲ τελικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς γραμμῆς Πάβαρι—Μπαλαμπὰν—Τοσκίτσι—ὑψ. 1072 (1250 μ. δυτικῶς ὑψ. 1234)—Κιάφε Σοφιοὺτ—κορυφογραμμὴ βορείως Ροβίτσα, μέχρις Ἄψου.

Κατὰ τὴν τρίτην φάσιν, ἡ ἐπίθεσις θὰ κατηυθύνετο πρὸς Κιάφε Σοφιοὺτ—Λιούλεϊ—Μποσκέτο, μετὰ συγχρόνου ἐνεργείας πρὸς κατάληψιν τῆς γραμμῆς Σιάλεσι—Μπούμπεσι—Κιάφε Σισικοὺτ—ὑψ. 1308.

Ἡ ἐκτέλεσις θὰ ἔδει νὰ λάβῃ χώραν τὸ ταχύτερον, ἐκτελουμένων ἐγκαίρως τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν, μέχρι δὲ τῆς ἑσπέρας τῆς 13ης Ἰανουαρίου, αἱ Μεραρχίαι ὤφειλον νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ τὰς προτάσεις ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἐνεργείας των, πρὸς ἔκδοσιν τῆς ὁριστικῆς διαταγῆς αὐτοῦ. Βάσει τῆς ἀνωτέρω διαταγῆς, αἱ Μεραρχίαι προέβησαν εἰς τὰς σχετικὰς ἀναγνωρίσεις καὶ ὑπέβαλον τὰς προτάσεις των. Εἰς τὴν ΧΙ Μεραρχίαν ἐγνώσθη ὑπὸ τοῦ Σώματος Στρατοῦ, ὅτι ἡ διὰ τοῦ πόρου Σιάροβας ἢ εἰς τὸ ὕψος Βερζιέζια—Ἰστρόρα διάβασις τοῦ Ἄψου, συνέφερε νὰ ἐνεργηθῇ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς δευτέρας φάσεως, ὡς ἐπιφέρουσα τὰ ὑπὸ τοῦ Σώματος Στρατοῦ ἐπιζητούμενα ἀποτελέσματα. Ἐὰν αἱ συνθῆκαι δὲν ἤθελον ἐπιτρέψει τοῦτο, τότε ἡ διάβασις θὰ ἐνηργεῖτο κατὰ τὴν τρίτην φάσιν [3].

Ἡ ἔναρξις τῆς ἐπιθέσεως ὡρίσθη διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 16ης Ἰανουαρίου.

Τὴν 12ην Ἰανουαρίου, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ συνεκρότησε τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας, ἀποτελεσθὲν ἐκ τοῦ τέως Ἀποσπάσματος Ἀντισυνταγματάρχου Δημοκωστούλα, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἰδίου καὶ ὅπερ περιελάμβανε: Τὴν Διοίκησιν τοῦ 36ου Συντάγματος μετὰ τῶν μέχρι τότε τμημάτων του καὶ τὸ Ι/7 Τάγμα μεθ' ἑνὸς οὐλαμοῦ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, ἓν πυροβόλον τῶν 85 καὶ τὸ Ἀντιαρματικὸν Συγκρότημα Κλεισούρας, ἐξ ἑνὸς οὐλαμοῦ πεδινοῦ πυρο-

---

(1) Παράρτημα 5.
(2) Ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ Σώματος Στρατοῦ τὴν 13ην.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/1. Σελ. 141.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 635/Α. Σελ. 132.

βολικοῦ, ἑνὸς οὐλαμοῦ ἀντιαρματικοῦ τῶν 37 καὶ 7 ἀντιαρματικῶν τυφεκίων. Ἀποστολὴ τοῦ Συγκροτήματος, ἦτο ἡ ἐξασφάλισις τῆς περιοχῆς Κλεισούρας ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως Τεπελενίου καὶ Βορειοδυσμῶν. Τὸ Συγκρότημα ὑπήχθη ἀπὸ τῆς 14ης ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ μὲ Σ.Δ. εἰς Κλεισούραν.

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου τὸ ΓΣ ἔθεσεν ὑπὸ τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας τὰς ἀνατολικῶς τοῦ ρεύματος Ζαγοριᾶ δρώσας δυνάμεις τῆς ΙΙ Μεραρχίας, ἤτοι τὰ ΙΙΙ/34, ΙΙΙ/36 Τάγματα καὶ μίαν ὀρειβατικὴν πυροβολαρχίαν, πρὸς τὸν σκοπὸν στενῆς συνεργασίας αὐτῶν μετὰ τοῦ Συγκροτήματος τούτου εἰς ἐπιχείρησιν ἐκκαθαρίσεως τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς κοιλάδος Κλεισούρας–Τεπελένι, τὸ δὲ Β' Σῶμα Στρατοῦ διέθεσε μίαν εἰσέτι ὀρειβατικὴν πυροβολαρχίαν ἀπὸ δὲ τῆς 15ης μίαν ἀντιαεροπορικὴν πυροβολαρχίαν, ἀποσύραν τὸν οὐλαμὸν πεδινοῦ πυροβολικοῦ. Τὸ Συγκρότημα διετάχθη νὰ προωθήσῃ τμῆμα του ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1620 (Τρεμπεσίνας) (1).

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἡ **XV Μεραρχία** καθώρισε τὰ τῆς περαιτέρω ἐπιθετικῆς ἐνεργείας της. Τὸ 90ὸν Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὅπερ θὰ εἶχε τὴν κυρίαν προσπάθειαν, προωθηθὲν κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως διὰ τμήματός του τὴν 14ην Ἰανουαρίου τὸ ὕψ. 989 (1000 μ. νοτίως Τσούκα Φεσίτ), βελτιῶσαν τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς του. Τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, λόχος τοῦ Ι/33 Τάγματος, ὑποστηριχθεὶς διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ, ὠθήθη καὶ κατέλαβε τὸ ὕψωμα 1060 (1000 μ. βορειοδυτικῶς Πρίστε), ἄνευ συβαρᾶς ἀντιστάσεως. Τὸ ὕψωμα τοῦτο, ἀπετέλει σπουδαῖον σημεῖον, οὗτινος ἡ ἐξασφάλισις θὰ διηυκόλυνε τὰ μέγιστα τὴν ἐπίθεσιν πρὸς κατάληψιν τοῦ Μάλι Ταμπαγιὰν (2). Τὴν 2200, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν ἀντεπίθεσιν πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψώματος τούτου, πλὴν ἀπεκρούσθησαν, συλληφθέντων 12 αἰχμαλώτων καὶ κυριευθέντων 2 πυροβόλων, 6 ὀλμίσκων καὶ διαφόρων ἄλλων ὑλικῶν. Ὁ Διοικητὴς Πεζικοῦ τῆς Μεραρχίας, ὑφ' ὃν ὑπήγετο τὸ Τάγμα τοῦτο, ἐνίσχυσε τὰ ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1060 τμήματα καὶ προώθησεν ἕτερα τμήματα τὴν 15ην πρὸς Μάλι Ταμπαγιάν, ὅπερ ὡς ἀνέφερεν οὗτος, εἶχε καταληφθῆ ἐντὸς τῆς ἡμέρας (3). Τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἐπληροφορήθη ἐκτάκτως τὰ τοῦ ἀγῶνος τούτου, ὅστις ἤρχισεν ἐν ἀγνοίᾳ του, προηγηθεὶς ἅμα τῶν προθέσεών του καὶ ἐζήτησε συγκεκριμένας πληροφορίας ἀπὸ τὴν XV Μεραρχίαν ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος της καὶ τῶν δυνατοτήτων διὰ τὴν ἐπαύριον, ἵνα γίνῃ συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν της μετὰ τῶν ἄλλων μονάδων τοῦ Σώματος. Συγχρόνως διέταξε τὴν Ι Μεραρχίαν ἵνα καλύπτῃ τὸ ἀριστερὸν τῆς XV καὶ νὰ εἶναι ἑτοίμη πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐπιτυχίας, συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ Σώματος Στρατοῦ. Ἡ Μεραρχία ἀπώλεσε κατὰ τὴν 14ην καὶ 15ην 4 ἀξιωματικοὺς καὶ 51 ὁπλίτας τραυματίας καὶ 6 ὁπλίτας φονευθέντας (4).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας** (5) δὲν ἔλαβον χώραν ἀξιοσημείωτοι ἐνέργειαι κατὰ τὴν 12ην καὶ 13ην, πλὴν δράσεως πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων καὶ ἐν μέρει τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Ἓν ἀεροπλάνον κατερρίφθη διὰ πυρῶν πολυβόλων ὑπὸ τοῦ ΙΙ/5 Τάγματος.

Τὴν 0630 τῆς 14ης Ἰανουαρίου, διλοχία Ἰταλῶν ἐπετέθη αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς παρατάξεως τοῦ 16ου Συντάγματος εἰς Μπάλι, ὑποστηριζομένη ὑπὸ πολλῶν ὅλμων καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας. Τὴν 0800, κατώρθω-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/123.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2 Σελ. 56.
(3) Ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἦτο ἐσφαλμένη, λόγῳ τοῦ μὴ ἐπαρκοῦς προσανατολισμοῦ ἐκ τῆς ὁμίχλης.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 708/Α/1.
(5) Σχεδιάγραμμα 5.

σαν οὗτοι νὰ θέσωσι πόδα ἐπὶ τῆς κυρίας γραμμῆς ἀντιστάσεως, τελικῶς ὅμως ἀνετράπησαν δι' ἀντεπιθέσεως ἐκ τῆς ἐφεδρείας τοῦ Συντάγματος καὶ κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην, ἐγκαταλείψαντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 30 νεκροὺς καὶ 2 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν εἷς ἀξιωματικός.

Λόχος τοῦ Συντάγματος τούτου, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας, συνήντησεν Ἰταλικὸν λόχον, ὃν κατεδίωξε συλλαβὼν ἕνα αἰχμάλωτον. Τὸ 4ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, εὑρισκόμενον ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας εἰς τὴν περιοχὴν τῶν νοτίως Τσέποβας ὑψωμάτων, διετάχθη παρὰ τῆς Μεραρχίας ὅπως ἀπὸ τῆς ἕω τῆς 16ης κινηθῇ δυτικῶς Ντεσνίτσα ποταμοῦ, μὲ χῶρον τελικοῦ προορισμοῦ ὑψ. 401—405 Ν.Α. Ποντγκοράνι) καὶ βορειοδυτικῶς χωρίου Γκιοβανάϊ.

Ἡ Μεραρχία, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, διέταξε τὴν συγκρότησιν ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 16ης Ἰανουαρίου τακτικοῦ συγκροτήματος Τρεμπεσίνας ἐκ τῶν 7ου καὶ 16ου Συνταγμάτων Πεζικοῦ καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας, μὲ ἀποστολήν: α) τὴν ἐξασφάλισιν τῆς γραμμῆς χωρίον Μπάλι—ἁμαξιτὴ ὁδός, ὡς ἡ μέχρι τότε ἀποστολὴ τοῦ 16ου Συντάγματος καὶ ἐπὶ πλέον τὴν ἐπιτήρησιν τῆς Τρεμπεσίνας διὰ τοῦ ἐκεῖ ἐγκατασταθέντος λόχου καὶ β) τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀπὸ Τρεμπεσίνα ὅρους διαβάσεων ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1392 (ὄχι) μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ χωρίου Μπάλι. Πρὸς τοῦτο, ἡ Μεραρχία διέταξεν ὅπως τὸ 7ον Σύνταγμα ἀντικασαστήσῃ τὸ 16ον τοιοῦτον, :ἀναλαμβάνον τὴν ὡς ἄνω ἀποστολὴν (α) καὶ ἐνισχυόμενον διὰ τοῦ Ι/52 Τάγματος, τὸ δὲ 16ον Σύνταγμα ἀναλάβῃ τὴν ἀποστολὴν (β). Ὁ Συνταγματάρχης Ἰωάννου Στυλιανός, Διοικητὴς τοῦ 16ου Συντάγματος καὶ τοῦ Ἀποσπάσματος, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ εἰς τὴν περιοχὴν Ποντγοράνης σταθμεῦον τάγμα του, ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Μεραρχίας.

Ἐπὶ συλληφθέντος ὑπὸ τοῦ 16ου Συντάγματος τραυματίου Ἰταλοῦ ἀξιωματικοῦ, ὅστις ἀπεβίωσε βραδύτερον, εὑρέθησαν ἔγγραφα καὶ διαταγαὶ σημαντικῆς ἀξίας. Μία ἐκ τῶν διαταγῶν τούτων, διελάμβανε τὰ ἑξῆς:

Διαταγὴ τοῦ 140οῦ Συντάγματος Πεζικοῦ 31ης Δεκεμβρίου 1940

Διοίκησιν 1ου, 2ου, 3ου Ταγμάτων 140οῦ Πεζικοῦ.
Διοίκησις 152ου Τάγματος Μελανοχιτώνων.
Διοίκησις 2/139 Τάγματος Πεζικοῦ.

Κατόπιν νέας διαταγῆς, τὰ μέρη τὰ ὁποῖα μοὶ ἐδόθησαν πρὸς διαφύλαξιν εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ζῶναι 4, 5, 12, 42, 43, 44, 45, καταληφθησόμεναι ὡς ἕπεται:
4η Ζώνη 3/140 Τάγμα καὶ 152 Τάγμα Μελανοχιτώνων.
5η Ζώνη 2/140 Τάγμα.
12η Ζώνη 155 Τάγμα Μελανοχιτώνων.
43η Ζώνη 1/140 Τάγμα.
45η Ζώνη 2/139 Τάγμα καὶ Τάγμα Βερσαλιέρων τοῦ Λάουρεκ.

Αἱ κινήσεις αὗται θὰ γίνουν τὴν νύκτα.

Αὔριον τὴν χαραυγήν, ὅλοι πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰς θέσεις των. Διαταγὴ διὰ τὴν ἄμυναν: Νὰ ἐξασφαλισθῇ πάσῃ θυσίᾳ ἡ ἀπομείνασα ὁμὰς ὑψωμάτων εἰς Κλεισοῦραν.

Ἡ ἄμυνα τῆς Κλεισούρας πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ πάσῃ θυσίᾳ. Ν' ἀμυνθοῦν εἰς τὰς θέσεις των μέχρι θανάτου. Ἡ ἄμυνα πρέπει νὰ γίνῃ ὁπωσδήποτε διότι στρατεύματα φθάνουν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν καὶ πολὺ γρήγορα θὰ διορθωθῇ ἡ κατάστασις.

Νὰ κινηθοῦν πάντοτε ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.
Νὰ ἔχετε ὑποχείριον πάντοτε τὴν ἐφεδρείαν.
Ἡ Διοίκησις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν Ζώνην 45 (Κ. 209)

Συν/ρχης Βιτσέντσο Κάρλος.

Τὴν 2000, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν νέαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ III/16 Τάγματος εἰς τὴν περιοχὴν Μπάλι—Ψάρι, ἀποκρουσθέντες κατόπιν ζωηροῦ ἀγῶνος, διαρκέσαντος καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν νύκτα τῆς 14ης/15ην Ἰανουαρίου.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ 16ου Συντάγματος κατὰ τὰς ἐπιθέσεις ταύτας, ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν καὶ 5 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 10 ὁπλίτας τραυματίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς 15ης, δὲν ἔλαβον χώραν ἀξιοσημείωτα γεγονότα. (1).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας**, (2) τὸ ἀπὸ 12ης—15ης Ἰανουαρίου χρονικὸν διάστημα, διῆλθεν ἄνευ ἀξιολόγου δράσεως. Τὴν 14ην ἐπεράτωσεν αὕτη τὴν κατασκευὴν ξυλίνης διαβάθρας εἰς τὴν περιοχὴν Λαπάνι πρὸς διάβασιν τοῦ Ἄψου καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν διεπεραίωσε τὸ III/13 Τάγμα εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην αὐτοῦ, τεθὲν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς XV Μεραρχίας καὶ ἀχθὲν αὐθημερὸν εἰς Τσεπάνι. Ἡ διαβάθρα αὕτη, παρεσύρθη τὴν ἑπομένην ὑπὸ τῶν ἀνυψωθέντων ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, κατόπιν δὲ τούτου, ἡ Μεραρχία προέτεινεν εἰς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ὅπερ ἐνέκρινεν ὅπως ἡ διάβασις τοῦ Ἄψου ὑπὸ τῶν ὑπολοίπων δυνάμεών της, λάβῃ χώραν διὰ πόρων εἰς τὴν περιοχὴν Γκρέψα—Ζώγας.

20. Κατὰ τὸ ἀπὸ 8ης—15ης Ἰανουαρίου, διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα, ἡ καιρικὴ κατάστασις ἔβαινεν ἐπὶ τὰ χείρω. Τὸ ψῦχος ὁσημέραι καθίστατο δριμύτερον, ἡ δὲ πίπτουσα κατὰ διαλείμματα χιών, ἐκάλυπτε βαθμηδὸν τὸ ἔδαφος, φθάσασα εἰς τὴν περιοχὴν Τρεμπεσίνας τὸ ὕψος ἑνὸς μέτρου. Ἡ κατάστασις τῶν κτηνῶν ἦτο ἀξιολύπητος, λόγῳ τῶν κακουχιῶν, τῆς ἀνεπαρκοῦς διατροφῆς καὶ τῆς ἐξαιρετικῆς κοπώσεως εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν ὀρεινὸν καὶ δύσβατον ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἦσαν ὑποχρεωμένα νὰ κινοῦνται. Τὰ ἐναπομείναντα μόλις καὶ μετὰ βίας ἐπήρκουν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, κατὰ δὲ τὰς μετακινήσεις τῶν μονάδων, παρίστατο ἀνάγκη ἐκτελέσεως πλειόνων τῆς μιᾶς διαδρομῶν πρὸς μεταφορὰν τοῦ ὑλικοῦ. Εἴς τινας μονάδας πυροβολικοῦ, αἱ εἰς κτήνη ἀπώλειαι ἀνῆλθον μέχρι καὶ τοῦ 60% τῆς δυνάμεως. Πυροβολαρχία τῆς XIγ Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ, διαταχθεῖσα νὰ μετακινηθῇ ἀπὸ Ὀσάγια εἰς Κοπτρένσκα (6 χιλ.) ἐκινεῖτο ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας κατὰ πυροβόλον καὶ τῇ συνδρομῇ τῶν κτηνῶν ἑτέρας πυροβολαρχίας (3).

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ὑπέβαλε τὴν 15ην Ἰανουαρίου προτάσεις πρὸς τὸ ΓΣ (4) διὰ τὴν διάνοιξιν τῆς στενωποῦ Κλεισούρας. Βάσει τῶν προτάσεων τούτων, τὸ Σῶμα Στρατοῦ θὰ ἐνήργει ὡς ἑξῆς: (5)

α) Διὰ δυνάμεως τριῶν ταγμάτων ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας πρὸς ὑψ. 1104—Κιάφε Μετζγκοράνι—ὑψ. 1623 (Μάλι Σεντέλι), δι' εὑρεῖαν ὑπερκέρασιν τῶν εἰς Μετζγκοράνην Ἰταλικῶν ἀντιστάσεων, ἀποκοπὴν τούτων καὶ δυνατότητα κινήσεως διὰ τῆς κορυφογραμμῆς Μάλι Σεντέλι πρὸς προσβολὴν ἀπὸ τῶν νώτων τῶν ἐπὶ τῶν βορείως Δραγκότι ἀντιστάσεων.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 256—270.
(2) Σχεδιάγραμμα 5.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 133.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 57.
(4) Σχεδιάγραμμα 11.
(5) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/. Σελ. 157.

β) Διὰ δυνάμεως ἑνὸς τάγματος ἀπὸ ὑψ. 1733 Τρεμπεσίνας πρὸς ὑψ. 1405 (δυτικῶς Μετζγκοράνης).

γ) Ἐνέργεια ἀπὸ Γκρόπα πρὸς Φόντε (1500μ. νοτιοανατολικῶς Μετζγκοράνης).

Διὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην, ἐζήτει ὅπως τῷ διατεθῶσιν ὑπὸ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ τέσσαρα τάγματα μετὰ δύο πυροβολαρχιῶν ἐκ τοῦ δεξιοῦ τῆς ΙΙ Μεραρχίας μετὰ διοικήσεως συντάγματος, καὶ εἰ δυνατὸν δύο βαρεῖαι πυροβολαρχίαι. Ἡ ἐπίθεσις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτοξευθῇ ἐντὸς δεκαημέρου ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας διαθέσεως εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ τῶν ὡς ἄνω μέσων. Αἱ προτάσεις αὗται τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ δὲν ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τοῦ ΓΣ διὰ τῆς ἀπὸ 17ης Ἰανουαρίου διαταγῆς του (1), λόγω τῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Τὸ Σῶμα Στρατοῦ, διετάσσετο ὅπως περιορισθῇ εἰς τὴν ἀπόφραξιν τῆς κατευθύνσεως καὶ εἰς δυνατὰς ἐπιθετικὰς ἐνεργείας, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ δεξιοῦ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ.

Μάχαι Τσούκα Φεσίτ, Ντράς-ε-Κάϊς, Κιάφε Σοφιούτ.

(16—19 Ἰανουαρίου)

(Σχεδ. 5)

21. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 16ης Ἰανουαρίου, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἐπανέλαβε τὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις του.

Ἡ XI Μεραρχία, εὑρίσκετο ἐν ἀναμονῇ διαταγῆς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ πρὸς διάβασιν τοῦ Ἄψου καὶ εἶχε λάβει τὰς σχετικὰς προπαρασκευαστικὰς διατάξεις. Οὐδεμία πολεμικὴ ἐνέργεια ἔλαβε χώραν τὴν 16ην, κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ὁποίας ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας, εἶχεν ὡς ἑξῆς :

Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Γιαννακοπούλου Ἀθανασίου, Διοικητοῦ τοῦ 66ου Συντάγματος μὲ τὸ ΙΙ/66 Τάγμα εἰς Ντομπρούσια, τὸ ΙΙΙ/66 εἰς ὑψ. 1598 καὶ οὐλαμὸν ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ εἰς Ντομπρούσιαν. Τὸ ἐνσωματωθὲν ὡς Ι Τάγμα του ἀπὸ 16ης Ἰανουαρίου, ἐγκατεστάθη εἰς Ἰστρόρα.

Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Μπομπορίδη Ἠλία Διοικητοῦ τοῦ 27ου Συντάγματος Πεζικοῦ μὲ τὸ ΙΙ/51 Τάγμα εἰς Γκρέψα, τὸ ΙΙΙ/13 εἰς Ζόρες—Γκριμάνι καὶ τὴν ΧΙγ Μ. Ὀρειβ. Πυροβολικοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Γκρέψα.

Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Σινιώρη Δημητρίου, Διοικητοῦ τοῦ 13ου Συντάγματος Πεζικοῦ μὲ τὸ ΙΙ/2 Τάγμα εἰς Βερζέζια—Ἰστρόρα, τὸ Ι/13 εἰς Μόλασι, τὸ ΙΙ/13 εἰς Κορίτσαν, τὴν ΧΙβ Μ. Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (μεῖον οὐλαμὸς) εἰς Βερζέζια καὶ τὴν ΧΙ Ὁμάδα Ἀναγνωρίσεως εἰς Ραντέσι—Γκραντέτσι.

Κατὰ τὰς ἑπομένας δύο ἡμέρας, 17ην καὶ 18ην, δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος πολεμικὴ δρᾶσις ἐν τῷ τομεῖ τῆς Μεραρχίας. Τὴν 19ην, ἡ Μεραρχία, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Β'. Σώματος Στρατοῦ περὶ παραμονῆς τεσσάρων μόνον ταγμάτων ἀνατολικῶς τοῦ Ἄψου καὶ χρησιμοποιήσεως τῶν ὑπολοίπων δυνάμεων δυτικῶς τούτου, ἐτροποποίησε τὰς ἀποφάσεις της (2) περὶ διαπεραιώσεως δυνάμεων πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ καθώρισεν ὅτι δυτικῶς τοῦ Ἄψου θὰ διεπεραιοῦντο τὸ 50ὸν Σύνταγμα Πεζικοῦ (τρία τάγματα), τὸ 13ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (τρία τάγματα), ἡ ΧΙ Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως καὶ τὸ ΧΙ Σύνταγμα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ, πλὴν μιᾶς

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 623/Α. Σελ. 270.
(2) Παράρτημα 6.

μοίρας. Ἀνατολικῶς τοῦ Ἄψου θὰ παρέμενε τὸ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Γιαννακόπουλον μικτὸν Ἀπόσπασμα, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ 66ου Συντάγματος Πεζικοῦ (δύο τάγματα), τοῦ 27ου Συντάγματος Πεζικοῦ (δύο τάγματα) καὶ τῆς ΧΙβ Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ.

22. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας** ἡ ὀργανωθεῖσα ἐπίθεσις της, ἐξετοξεύθη τὴν 0900 τῆς 16ης Ἰανουαρίου. Τὸ 90ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὑποστηριζόμενον δραστηρίως ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, ἐπιτίθεται ὁρμητικῶς κατὰ τῶν Ἰταλικῶν θέσεων, ἀνατρέψαν δὲ τὰς πρώτας ἀντιστάσεις, καταλαμβάνει διὰ τοῦ I/90 Τάγματος τὸ ὕψωμα 989 καὶ ἀκολούθως ἀνέρχεται τὰς ἀποτόμους κλιτεῖς τοῦ ὑψώματος Τσούκα Φεσίτ, ὅπερ βάλλεται σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ καὶ τὸ ὁποῖον καταλαμβάνεται περὶ τὴν 1100, μὲ συνδεδυασμένην ἐνέργειαν καὶ τοῦ III/90 Τάγματος. Ἅμα τῇ καταλήψει τούτου, ἀμφότερα τὰ Τάγματα, δέχονται σφοδρὰς ἀντεπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν, ὑποστηριζομένας δι᾽ αὐτομάτων ὅπλων ἐκ τοῦ ὑψώματος Ντρὰς—ε—Καΐς καὶ αἵτινες ἀποκρούονται. Τὸ II/90 Τάγμα, κατέλαβεν ἄνευ σχεδὸν ἀντιστάσεως τὸ ὕψωμα Μάλι Ταμπαγιάν. Ἡ Μεραρχία, διέταξε τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ὑψώματος τούτου καὶ ἄφησε πρωτοβουλίαν εἰς τὸν Διοικητὴν τοῦ 90ου Συντάγματος, ὅπως ἐνεργήσῃ ἀναλόγως τῆς καταστάσεως. Κατόπιν τούτου, τὸ Σύνταγμα ἐπιτίθεται διὰ τοῦ II/90 Τάγματος περὶ τὴν 1500 καὶ μετὰ εἴκοσι λεπτὰ καταλαμβάνει τὸ ὕψωμα Τσούκα—ε—Σόρτρες καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ ἀντέρεισμα τὸ ἑνῶνον τὸ Ντρὰς—ε—Καΐς καὶ Τσούκα Φεσίτ, ἀπαλλάξαν οὕτω τὰ ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ὑψώματος τμήματα ἐκ τῶν ἐνοχλητικῶν πυρῶν, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς κατευθύνσεως ταύτης (1). Τὸ Τάγμα, μαχόμενον ὑπὸ σφοδρὰν χιονοθύελλαν, φθάνει 200 μέτρα πρὸ τοῦ Ντρὰς—ε—Καΐς, ἔνθα καθηλοῦται, εὑρεθὲν πρὸ φραγμοῦ ὄλμων καὶ ὀλμιδίων (2). Ἡ Μεραρχία ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ 90ου Συντάγματος ὡς ἐφεδρείαν ἓν τάγμα τοῦ 5ου Συντάγματος. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Συντάγματος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἦσαν 5 ἀξιωματικοὶ καὶ περὶ τοὺς 150 ὁπλῖται ἐκτὸς μάχης, αἱ δὲ ἐχθρικαὶ τοιαῦται, ἐκ τοῦ πυροβολικοῦ κυρίως, ὑπῆρξαν σημαντικαί.

Τὴν 17ην Ἰανουαρίου, ἐπικρατεῖ πυκνὴ ὁμίχλη, καθιστῶσα, δυσχερῆ τὴν ὁρατότητα καὶ τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ. Τὸ 90ον Σύνταγμα, ἐπαναλαβὸν τὴν ἐπίθεσιν, ἐξορμᾷ ἅμα τῇ ἕῳ καὶ ἀνέρχεται ἀθορύβως ἐπὶ τοῦ Ντρὰς—ε—Καΐς, ἔνθα συλλαμβάνει τοὺς ἐκεῖ εὑρεθέντας ὀλίγους Ἰταλοὺς κοιμωμένους καὶ ναρκωμένους ἐκ τοῦ ψύχους, συνεχίζον δὲ τὴν ἐπιθετικήν του ἐνέργειαν, αἰχμαλωτίζει ἀμαχητὶ ὑπερτετρακοσίους Ἰταλοὺς εὑρισκομένους ἐντὸς τῶν χιόνων ἐν καταυλισμῷ. Κατὰ τὴν ἐν συνεχείᾳ προέλασίν του, περισυλλέγει ἑτέρους ὑπερτριακοσίους αἰχμαλώτους, ὡς καὶ τὸν Συνταγματάρχην Μενιγκέτι, Διοικητὴν τοῦ 77ου Συντάγματος τῆς Μεραρχίας Λύκοι τῆς Τοσκάνης μετὰ 6 ἀξιωματικῶν καί τινων ἀνδρῶν, εὑρισκομένους εἰς τὸ χωρίον Καΐτσα. Ἐν συνεχείᾳ, τὸ Σύνταγμα, προχωροῦν μέσῳ πυκνοτάτης ὁμίχλης καὶ χιόνων, ὧν τὸ πάχος ἀνήρχετο μέχρι τῶν μηρῶν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀνατρέπον τὰς ἐχθρικὰς ἀντιστάσεις, προὐχώρησε πρὸς τὸ Μάλι Κοράπ, καὶ Μπρέγκου Μεμουλάζιτ καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Μάλι Νισίτσε, ὑποθέτον ὅτι κατέλαβε τὸ Μάλι Κοράπ. Ἡ περαιτέρω προχώρησις τοῦ Συντάγματος, προσκρούει εἰς ἰσχυρὰ ἐχθρικὰ πυρὰ ἐκ τοῦ Κιάφε Σοφιούτ, τὸ ὁποῖον οἱ Ἰταλοὶ εἶχον ὀργανώσει ἀμυντικῶς.

Εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, τὸ 90ὸν Σύνταγμα κατεῖχε τὴν κορυφογραμμὴν Μάλι Νισίτσε-Α.Μπρέγκου Μεμουλάζιτ, χωρὶς νὰ πλαισιοῦται ἑκατέρωθεν ὑπὸ ἄλλων τμημάτων, ἐνῷ τὸ Συγκρότημα τοῦ Συνταγματάρχου Κρητικοῦ Παναγιώτου, Διοικητοῦ Πεζικοῦ τῆς Μεραρχίας, (50ὸν Σύνταγμα σὺν 1/33 Τάγμα),

(1) Σχεδιάγραμμα 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 59.

κατεῖχε τὰς ἀνατολικὰς ἀντηρίδας τοῦ Ντρὰς ε Καΐς. Τὸ Σύνταγμα τοῦτο, παραπλανηθὲν εἰς τὸν προσανατολισμόν του λόγῳ τῆς ὁμίχλης, εἶχεν ἀναφέρει εἰς τὴν Μεραρχίαν ὅτι εἶχε καταλάβει τὸ Μάλι Κοράπ καὶ τὸ Μπρέγκου Μεμουλάζιτ (1).

Πυροβολαρχία, διατεθεῖσα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ 90ου Συντάγματος, ἀντιμετώπισε μεγίστας δυσχερείας πρὸς κατάληψιν τῶν ἐνδεδειγμένων θέσεων, λόγῳ τῆς χιονοθυέλλης καὶ τοῦ πάχους τῆς πιπτούσης χιόνος, ὅπερ ἐκυμαίνετο ἀπὸ 0,40 μέχρις ἑνὸς μέτρου. Ἡ πορεία τῆς πυροβολαρχίας ταύτης ὑπῆρξε δραματική. Τὰ κτήνη,ἐξηντλημένα ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ τῆς ἀσιτίας, δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσι καὶ παρέστη ἀνάγκη ὅπως τὰ τεμάχια τῶν πυροβόλων μεταφερθοῦν διὰ τῶν χειρῶν. Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας, ἡ πυροβολαρχία ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ περὶ τὸ μεσονύκτιον τὴν κίνησίν της, διανυκτερεύσασα νοτιοδυτικῶς τοῦ Μάλι Ταμπαγιὰν καὶ συνεχίσασα τὴν πορείαν της τὴν ἑπομένην ὑπὸ χιονοθύελλαν, κατώρθωσε δὲ μόλις τὴν 1500 νὰ καταλάβῃ θέσεις εἰς Ντρὰς ε Κάϊς (2).

23. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 17ης/18ην Ἰανουαρίου, ἐπεκράτει χιονοθύελλα. Τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ, τὸ δὲ πάχος τῆς χιόνος εἶχεν αὐξηθῆ κατὰ τριάκοντα ἑκατοστά. Ἡ χιονοθύελλα συνεχίσθη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, μὴ ἐπιτρέπουσα ὁρατότητα πέραν τῶν δέκα μέτρων, οὕτω δὲ ἡ ἡμέρα τῆς 18ης διέρρευσεν ἄνευ ἀξιολόγου δράσεως. Παρετηρήθησαν εἰς τὰς θέσεις μάχης ἀρκετοὶ θάνατοι ἐκ ψύξεως καὶ ἐσημειώθη σημαντικὸς ἀριθμὸς παγοπλήκτων (3).

Διὰ τὴν 19ην, ἡ Μεραρχία εἶχε διατάξει ὅπως τὸ 90ὸν Σύνταγμα ἐπιτεθῇ ἐν τῇ κατευθύνσει του καὶ καταλάβῃ τὸ Μπρέγκου Μεμουλάζιτ, (ἐνῷ τοῦτο εἶχεν ἤδη καταληφθῆ ἀπὸ τῆς 17ης), καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ Κιάφε Σοφιοὺτ καὶ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν περαιτέρω ἐκμετάλλευσιν τῆς ἐπιτυχίας. Τὸ 33ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, μεῖον τάγμα, θὰ ἐνήργει ἀριστερὰ (νοτίως) τοῦ 90ου Συντάγματος πρὸς κάλυψιν τούτου καὶ κατάληψιν τοῦ ὑψώματος 1000 μ. δυτικῶς Κιάφε Σοφιούτ. Τὸ Συγκρότημα Συνταγματάρχου Κρητικοῦ, θὰ ἐκάλυπτε τὸ δεξιὸν (βόρειον) πλευρὸν τοῦ 90ου Συντάγματος καὶ θὰ κατελάμβανεν ἀρχικῶς μὲν τὰ ἀνατολικῶς τοῦ Μπρέγκου Μεμουλάζιτ ἀντερείσματα, εἶτα δὲ τὰ βορειοανατολικῶς τοῦ Κιάφε Σοφιοὺτ τοιαῦτα. Ὡσαύτως θὰ ἔδει νὰ κινήσῃ τμῆμα δυνάμεως μέχρι τάγματος ἀπὸ Ροβίτσας, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ πυροβολαρχίας, πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος 788 (1000μ. βορείως Γκλίσιτ), μὲ ὑποστήριξιν πυρῶν πεζικοῦ, καὶ πυροβολικοῦ ὑπὸ τῶν βορείως Ἄψου τμημάτων τῆς ΧΙ Μεραρχίας.

Ἡ ἐπίθεσις τοῦ 90ου Συντάγματος εἶχεν ὁρισθῆ διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 19ης. Τὸ ὁρισθὲν ὅμως διὰ τὸ πρῶτον κλιμάκιον Ι/90 Τάγμα, ἐκκινῆσαν τὴν πρωΐαν ἐκ τοῦ χωρίου Καΐτσα καὶ κινούμενον δυσχερῶς διὰ μέσου τῶν χιόνων, ἀφίχθη μόλις τὴν 1100 εἰς Μάλι Νισίτσε, ταχθὲν ἐπὶ ἐκλεγείσης βάσεως ἐξορμήσεως (4). Περὶ τὴν 1200, ἀφίχθη εἰς τὸ ὕψος τοῦ δεξιοῦ του καὶ τὸ 50ὸν Σύνταγμα Πεζικοῦ.

Ἡ ἐπίθεσις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν ὅλμων τοῦ Συντάγματος, ἐκτοξεύεται τὴν 1300. Τὴν στιγμὴν ταύτην, διαλυθείσης τῆς ὁμίχλης, οἱ πάντες ἀντιλαμβάνονται ὅτι τὸ νομιζόμενον ὡς ὕψωμα Μπρέγκου Μεμουλάζιτ ἐφ' οὗ θὰ ἐνηργεῖτο ἡ ἐπίθεσις, ἦτο τὸ Κιάφε Σοφιοὺτ καὶ ὅτι τὸ πρῶτον εἶχε καταληφθῆ ἤδη ἀπὸ τῆς 17ης Ἰανουαρίου (5).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 60.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 61.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 62.
(4) Ἡ ἀνάθεσις τῆς ἐπιθέσεως εἰς τὸ Ι/90 Τάγμα ἐγένετο λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς καταπονήσεως τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ εὑρισκομένου ΙΙ/90 Τάγματος.
(5) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 63.

Τὸ πεζικὸν μὲ ἄριστον ἠθικόν, παρ' ὅλας τὰς κακουχίας, ἐπιτίθεται ὁρμητικῶς, καὶ ἀνατρέπον τὰς προκεχωρημένας ἀντιστάσεις, ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ Κιάφε Σοφιοὺτ καὶ ἐκδιώκει διὰ τῆς λόγχης τοὺς σκληρῶς ἀμυνομένους 'Ιταλούς. 'Η κατάληψις συντελεῖται περὶ τὴν 1600 καὶ τὰ τμήματα ἐγκαθίστανται ἐπ' αὐτοῦ ἀμυντικῶς, μὴ δυνάμενα νὰ συνεχίσωσι τὴν προχώρησίν των, λόγῳ τοῦ ἐπερχομένου σκότους.

Τὴν αὐτὴν ὥραν, τὸ Συγκρότημα Συνταγματάρχου Κρητικοῦ κατελάμβανε τὸ ὕψωμα 788, τὸ δὲ 33ον Σύνταγμα τὰ βορειοανατολικῶς Τοσκίτσι ὑψώματα. Οὕτω, περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον, εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Συγκρότημα Κρητικοῦ εἰς ὕψ. 788 καὶ ὑψώματα νοτίως καὶ νοτιοανατολικῶς Νισίτσης, 90ον Σύνταγμα εἰς Κιάφε Σοφιούτ, 33ον Σύνταγμα εἰς ὑψώματα βορειοανατολικῶς Τοσκίτσι καὶ τὸ 28ον Σύν. Πεζικοῦ ὡς ἐφεδρεία εἰς Μάλι Γαρονίν. (1).

24. Εἰς τὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας**, οἱ 'Ιταλοὶ ἐνήργησαν δύο ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν θέσεων τοῦ 16ου Συντάγματος κατὰ τὴν νύκτα τῆς 15ης/16ην 'Ιανουαρίου, ἀποκρουσθέντες. 'Επίσης ἐνήργησαν σφοδρὸν καταιγισμὸν πυροβολικοῦ κατὰ τοῦ χωρίου Μπάλι. Τὴν 0700 τῆς 16ης, ἐνήργησαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ 16ου Συντάγματος διὰ δυνάμεως ἀνωτέρας λόχου. 'Εφεδρικὸς λόχος τοῦ Συντάγματος, ἀντεπιτεθείς, κατώρθωσε κατόπιν διώρου σκληροῦ ἀγῶνος, νὰ τρέψῃ εἰς ἄτακτον φυγὴν τοὺς 'Ιταλούς, ἐγκαταλείψαντος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 1 ἀξιωματικὸν καὶ 15 ὁπλίτας νεκρούς, 7 αἰχμαλώτους καὶ σημαντικὸν πολεμικὸν ὑλικόν (2). 'Η ἡμέρα τῆς 17ης, διῆλθεν ἄνευ ἀξιοσημειώτων ἐνεργειῶν, πλὴν μικροεπιχειρήσεων τινῶν περὶ τὴν 1600, πρὸς βελτίωσιν τῶν θέσεων. 'Η διάταξις τῆς Μεραρχίας (3) κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 17ης, εἶχεν ὡς ἑξῆς. 'Εξ 'Ανατολῶν πρὸς Δυσμάς, 'Απόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα ἐπὶ τῶν βορειοδυτικῶν Ροντὲν ἀντερεισμάτων, 16ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν Τσιρογκούνι, Ποντγκοράνι (ἀνατολικαὶ κλιτεῖς Τρεμπεσίνας), 7ον Σύνταγμα ἐπὶ ἀντερεισμάτων δυτικῶς Μπάλι μέχρι τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ τὸ 4ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν Σούκας, ὡς ἐφεδρεία.

Τὴν 18ην 'Ιανουαρίου, ὁ καιρὸς ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ὁμιχλώδης, μὲ πτῶσιν χιόνος κατὰ διαστήματα, οὕτω δέ, δὲν διεξήχθησαν ἀξιόλογοι ἐπιχειρήσεις. 'Αποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ 7ου Συντάγματος ἀναγνώρισις πρὸς Ψάρι ἐπὶ τοῦ ὄρους Τρεμπεσίνα, συνέλαβεν ἓξ αἰχμαλώτους, διαπιστώσασα ὅτι ἡ ἐχθρικὴ γραμμὴ τῶν προφυλακῶν εἶχε συμπτυχθῆ πρὸς Μπέγκου Ψάρι.

Τὸ Ι/51 Τάγμα τοῦ 'Αποσπάσματος Συνταγματάρχου Κετσέα, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τμημάτων τοῦ ΙΙ/4 Τάγματος, ἐκινήθη πρὸς Σέλγκου, ὁπόθεν διῆλθε περὶ τὴν 1100 ὑπὸ σφοδρὰν χιονοθύελλαν καὶ ψῦχος πλέον τῶν 12 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδέν. Αἴτησις τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Τάγματος περὶ ἀναστολῆς τῆς κινήσεώς του, δὲν ἐνεκρίθη, οὕτω δὲ τοῦτο συνέχισε τὴν κίνησίν του πρὸς Τσούκα Φεσίτ, ἔνθα ἔφθασε μόλις τὴν ἑπομένην, ἐν μέσῳ μυρίων δυσχερειῶν ἐκ τῆς χιονοθυέλλης, ἥτις ἐμαίνετο καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Μετὰ τὴν ἐκεῖ ἄφιξίν του, οἱ ἄνδρες διενυκτέρευσαν ὄρθιοι, κεκαλυμμένοι διὰ τῶν ἀντισκήνων των, καθόσον ἦτο ἀδύνατον νὰ καθήσωσι ἢ νὰ πήξωσιν ἀντίσκηνα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ τὴν 1000, ἀφίκετο εἰς τὰ ἀμέσως ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Σέλγκου ὑψώματα τὸ ΙΙ/7 Τάγμα, καταυλισθὲν ἐκεῖ ὑπὸ χειροτέρας συνθήκας. Κατὰ τὴν κίνησίν του τὸ Τάγμα τοῦτο, συνέλαβε πέντε αἰχμαλώτους, ὧν εἷς ὑπολοχαγὸς καὶ εἷς στρατιώτης τραυματίαι (4).

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 63—64.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/1. Σελ. 276.
(3) Σχεδιάγραμμα 5.
(4) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 67α.

Τὴν 19ην, ἡ Μεραρχία διέταξε τὴν συνέχισιν τῆς ἐπιθετικῆς ἐνεργείας πρὸς κατάληψιν τῶν ἀντερεισμάτων Πάβαρι καὶ Μπαλαμπὰν καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν προώθησιν τοῦ ἀριστεροῦ της πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Μπρέγκου Λουζίτ—Κιάφε Λουζίτ, ἀφ' ἑτέρου δέ, δραστηρίαν ἐνέργειαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Σιάλεσι καὶ Μποσκέτο.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 19ης, ἡ καιρικὴ κατάστασις συνεχίσθη ὁμιχλώδης, ἔπαυσεν ὅμως ἡ πτῶσις χιόνος. Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα, λόγῳ τῆς δριμύτητος τοῦ ψύχους καὶ τῶν δυσχερειῶν κινήσεως, μόλις τὴν 1000 κατώρθωσε νὰ ἐκτοξεύσῃ τὴν ἐπίθεσίν του διὰ τοῦ I/51 Τάγματος ἐν τῇ κατευθύνσει Τσούκα Φεσίτ—Χάνι Βινοκάζιτ. Μὲ τὰς πρώτας κινήσεις τῶν ἐπιτιθεμένων τμημάτων, παρετηρήθησαν κινήσεις ἀποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῶν ἀμέσως ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου Πάβαρι ὑψωμάτων καὶ ἐξ ἄλλων σημείων, χωρὶς οὗτος νὰ προβάλῃ τὴν ἐλαχίστην ἀντίστασιν. Τὸ ἐπιτιθέμενον Τάγμα, συνεχίσαν τὴν κίνησίν του, ἐξεκαθάρισε μέχρι τῆς ἑσπέρας τὴν περιοχὴν Πάβαρι—Μπαλαμπάν, καταλαβὸν τὰ ἀμέσως δυτικῶς καὶ βορείως τοῦ χωρίου Μπαλαμπὰν ὑψώματα καὶ τὰ δυτικῶς τοῦ Πάβαρι τοιαῦτα. Τοῦτο ἀπέστειλεν ἀναγνωρίσεις πρὸς Χάνι Μπαλαμπὰν καὶ Χάνι Βινοκάζιτ, αἰχμαλωτίσαν 28 ὁπλίτας καὶ μὴ σχὸν οὐδεμίαν ἀπώλειαν. Τὸ II/7 Τάγμα τοῦ Ἀποσπάσματος, προχωρῆσαν, ἐγκατεστάθη τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας εἰς τὸ ὕψωμα 769 (2 χιλ. βορειοανατολικῶς Ροντέν) (1). Οἱ Ἰταλοὶ συνεπτύσσοντο γενικῶς πρὸς τὴν κορυφογραμμὴν Μπούμπεσι—ὑψ. 731.

Τὸ 4ον Σύνταγμα εἶχε καταλάβει ἄνευ ἀντιστάσεως τὰ δυτικῶς Πάβαρι ὑψώματα ἀπὸ τοῦ ὑψ. 736 καὶ δυτικῶς μέχρι τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ (500 μ. νοτίως Χάνι Μπαλαμπάν), ἔνθα προσῆλθον 9 αὐτόμολοι Ἰταλοί. Εἰς τὸ Συγκρότημα Τρεμπεσίνας (7ον καὶ 16ον Συντάγματα), δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος δρᾶσις. Ἐχθρικὴ ἀναγνώρισις δυνάμεως πεντήκοντα περίπου ἀνδρῶν, κινηθεῖσα περὶ τὴν 1700 ἀπὸ ὑψ. 1923 πρὸς ὑψ. 1620, διεσκορπίσθη διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ.

Εἰς τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας, δὲν ἐπῆλθον οὐσιώδεις μεταβολαὶ κατὰ τὸ ἀπὸ 13ης—19ης Ἰανουαρίου χρονικὸν διάστημα. Τὴν 14ην, πέντε Ἰταλικὰ ἅρματα, ὁρμηθέντα ἐκ τῆς κατευθύνσεως Τεπελενίου, προύχώρησαν μέχρι τῆς δυτικῆς παρυφῆς τῆς Κλεισούρας. Παγιδευθέντα, δύο μὲν κατεστράφησαν, τρία δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν μετὰ τῶν πληρωμάτων των. Τὸ II/36 Τάγμα, ὅπερ ὑπήγετο εἰς τὴν I Μεραρχίαν, ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας ἀπὸ τῆς 16ης. Τὸ I/7 Τάγμα, κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὸ ὑψ. 1620, ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας τὴν 19ην Ἰανουαρίου.

Μάχαι Σπὶ Καμαλάτε, Ὑψ. 731 καὶ Μπρέγκου Ραπίτ. Κατάληψις τοῦ Μάλι Σταντάριτ.

(20—25 Ἰανουαρίου)

(Σχεδ. 5, 6)

25. Τὸ ΓΣ, διὰ διαταγῆς του ἐκδοθείσης τὴν 19ην Ἰανουαρίου, ἔθετεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ τὴν V Μεραρχίαν, μεῖον ἑνὸς Συντάγματος πεζικοῦ καὶ μιᾶς μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, ἥτις διατελοῦσα ὡς γενικὴ ἐφεδρεία τοῦ Ἀρχιστρατήγου, εὑρίσκετο συγκεντρωμένη καὶ ἐν μέρει ἐν κινήσει πρὸς τὴν περιοχὴν Λεσκοβικίου (2). Κατόπιν τούτου, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ διέταξε τὴν Μεραρχίαν ταύτην, ὅπως τεθῇ εἰς κίνησιν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 21ης Ἰανουαρίου καὶ συγκεντρωθῇ μέχρι τῆς 26ης Ἰανουαρίου εἰς τὴν περιοχὴν Λεσκοβικίου. Συγχρόνως,

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 68.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 623/Α/272.

κατόπιν τῆς προχωρήσεως τῶν τμημάτων τῆς XV Μεραρχίας, ἐτροποποίησε τὰ ὅρια τῶν ζωνῶν ἐνεργείας τῶν I καὶ XV Μεραρχιῶν, καθορῖσαν ὡς ὅρια τὸ χωρίον Καΐτσα–Μπρέγκου Σιάλεσι–χωρίον Σιάλεσι, ἅπαντα εἰς τὴν XV Μεραρχιαν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐδίδετο ἡ ἐντολὴ ὅπως ἐκκαθαρίσῃ τὴν βορείως Κιάφε Σοφιοῦτ μέχρι τοῦ Ἄψου περιοχήν, εἰς δὲ τὴν I νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς 1308–1060 (Τρεμπεσίνα) καὶ νὰ τηρῇ ἐφεδρείας δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ Ντενίτσα διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ (1).

Βελτιωθέντος τοῦ καιροῦ, ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία ἐξεδήλωσε ζωηρὰν δρᾶσιν ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 22ας Ἰανουαρίου, καθ' ἣν ἐβομβαρδίσθησαν ἑπτάκις ἡ πόλις Πρεμετῆς καὶ ἡ παρ' αὐτὴν γέφυρα ἐπὶ τοῦ Ἄψου. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἀνησυχοῦν πάντοτε διὰ τὸ ἀριστερόν του, προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἐφεδρείας καὶ θέτει εἰς τὴν διάθεσίν του ἀπὸ τῆς 22ας Ἰανουαρίου τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὅπερ θὰ συνεκεντροῦτο εἰς τὴν περιοχὴν Ροντέν–Ποντγκοράνι.

Τὴν 1400 τῆς 23ης Ἰανουαρίου, ἐκδίδει γενικὰς ὁδηγίας πρὸς τοὺς Διοικητὰς τῶν μεγάλων μονάδων σχετικῶς μὲ τὰς προθέσεις του διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων, βάσει τῶν διαταγῶν τοῦ ΓΣ (2). Αἱ προθέσεις αὗται τοῦ Σώματος Στρατοῦ, εἶχον ἐν συνόψει ὡς ἑξῆς:

Ὤθησις τῆς V Μεραρχίας ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Ζαποκίκα–Βασιάρ, πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Τσανάϊ–Ζαποκίκα–Ἄρσα (1 1/2 χιλ. νοτίως Ζαποκίκα) (3).

Συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν τῶν I καὶ XV Μεραρχιῶν πρὸς κατάληψιν τῆς γραμμῆς Μάλι Σπαντάριτ–Μπούμπεσι καὶ ἐν ἐπεκτάσει πρὸς Τρεμπεσίναν.

26. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας**, τὸ III/50 Τάγμα, μετὰ τὴν κατάληψιν ὑπὸ τῆς XV Μεραρχίας τοῦ ὑψ. 788, διετάχθη τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου, ὅπως προωθήσῃ λόχον μετὰ πολυβόλων εἰς τὸ ὕψωμα Κάλα διὰ τὴν κατάληψιν καὶ ἐξασφάλισιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κατευθύνσεων Μάλι Σπαντάριτ καὶ Μοναστέρο. Περίπολος ὁμάδος μάχης, ὑπὸ τὸν λοχίαν Πεταλᾶν, ἐκπεμφθεῖσα τὴν ἑσπέραν τῆς 20ῆς πρὸς τὸ ὕψωμα Κάλα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀναγνωρίσεως καὶ ἀνελθοῦσα ἐπ' αὐτοῦ, εὑρέθη ἀπροόπτως πρὸ συνοικισμοῦ εἰς ὃν προφανῶς ἀνεπαύοντο ἐφεδρικὰ Ἰταλικὰ τμήματα. Ἡ περίπολος, ἐνεργήσασα μετ' εὐψυχίας καὶ δραστηριότητος, ἔδωσε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μεγαλυτέρας δυνάμεως καὶ ἐνέσπειρεν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς τὸν πανικόν, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου οὗτοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἐγκαταλείψαντες τὸ ὕψωμα, ἡ κατάληψις τοῦ ὁποίου συνεπληρώθη τὴν 0200 τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου. Ἡ περίπολος, οὐδεμίαν σχοῦσα ἀπώλειαν συνέλαβεν 71 Ἰταλοὺς καὶ ἐκυρίευσεν ἀρκετὸν πολεμικὸν ὑλικόν. Ἐπὶ πλέον, οἱ Ἰταλοὶ ἐγκατέλειψαν πέντε νεκρούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Διοικητὴς τῶν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Κάλα τμημάτων. Τὸ III/50 Τάγμα, πληροφορηθὲν τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος ὑπὸ τῆς περιπόλου, προώθησεν ἐπ' αὐτοῦ λόχον μεθ' ὁμάδος πολυβόλων (4). Τὴν ἑσπέραν τῆς 21ης, ἡ XI Μεραρχία κατεῖχε τὴν γενικήν, γραμμὴν ὑψ. 1548 εὑρέως–Ντομπρούσια–Ἰστρόρα–Βερζέζια–δεξιὰ ὄχθη Ἄψου μέχρι τοῦ χωρίου Τσερεβόνια–ὕψωμα Σλατίνα.

Ἡ 22α Ἰανουαρίου διῆλθεν ἄνευ ἀξιολόγου δράσεως. Τὴν πρωΐαν τῆς 23ης, τὸ III/50 Τάγμα, ἐνεργῆσαν κατόπιν διαταγῆς τῆς Μεραρχίας, κατέλαβε τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπόν του, 2 χιλ. ἀνατολικῶς

(1) Σχεδιάγραμμα 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/5. Σελ. 72.
(3) Σχεδιάγραμμα 6.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 147.

Μάλι Σπαντάριτ, ἀπολέσαν 1 νεκρὸν καὶ 2 τραυματίας καὶ συλλαβὸν 15 αἰχμαλώτους. Μεταξὺ τῆς 1800 καὶ 1900, οἱ Ἰταλοὶ ἀντεπιτεθέντες ἀνέτρεψαν προκεχωρημένα τμήματα τοῦ ἀριστεροῦ λόχου, προξενήσαντες ἀπωλείας εἰς τοῦτον. Ὁ λόχος οὗτος, κλονισθεὶς ἀρχικῶς, ἀνακατέλαβε δι' ἀντεπιθέσεως τὰς ἀπωλεσθείσας θέσεις καὶ παρὰ τὴν συνεχισθεῖσαν κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ, διετήρησε τὰς θέσεις του, σχὼν ἀρκετὰς ἀπωλείας.

Τὴν 24ην Ἰανουαρίου, ἡ Διοίκησις τοῦ 13ου Συντάγματος μετὰ τοῦ ΙΙ/13 Τάγματος καὶ τοῦ λόχου ὅλμων, διέβη τὸν Ἄψον διὰ τῆς γεφύρας Λαπάνι, κατόπιν διαταγῆς τῆς Μεραρχίας καὶ ἤχθη εἰς Ζαμπέτρτζανην τὴν 1700. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 25ης, διέβησαν διὰ τῆς αὐτῆς γεφύρας τὸν Ἄψον τὸ Ι/13 Τάγμα καὶ τὰ λοιπὰ τμήματα τοῦ Συντάγματος καὶ ἤχθησαν εἰς Μπελεζένσκαν, ἔνθα εἶχον συγκεντρωθῆ καὶ τὰ διαβάντα τὴν προτεραίαν τὸν ποταμὸν τμήματα.

27. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας** (1) ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε τὴν πρωΐαν τῆς 20ῆς σφοδρὰν ἀντεπίθεσιν πρὸς κατάληψιν τοῦ Κιάφε Σοφιούτ, ἀποκρουσθεὶς κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας, κατόπιν πεισματώδους ἀγῶνος, τῇ ὑποστηρίξει τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἰδία τῶν ὅλμων καὶ καταδιωχθεὶς πρὸς Κιάφε Μούριτ. Περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, τὰ τμήματα τοῦ 90ου Συντάγματος κατεῖχον τὰ ἀμέσως ἀνατολικῶς τοῦ Κιάφε Μούριτ ὑψώματα, μὲ τμήματα ἐγκατεστημένα ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἀντερείσματος τοῦ ἐκσπωμένου πρὸς Μάλι Σπαντάριτ. Τὸ 33ον Σύνταγμα, κατέλαβε τὸ 1000μ. δυτικῶς Κιάφε Σόφιουτ ὕψωμα, τὸ δὲ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κρητικοῦ τὸ ὕψωμα βορειοδυτικῶς Νισίτσε καὶ ὑψ. 788, ἐνῶ τὸ 28ον Σύνταγμα παρέμεινεν ἐν μικτῇ σταθμεύσει εἰς Καΐτσαν καὶ Βινοκάζιτ.

Τὴν 0100 τῆς 21ης Ἰανουαρίου, ὁ ἐχθρὸς ἐνισχυθεὶς διὰ νέων δυνάμεων καὶ ἐπιτυχὼν ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ σκότους νὰ πλησιάσῃ τὴν πρώτην γραμμήν, ἐνήργησεν ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἀνατολικῶς τοῦ αὐχένος Κιάφε Μούριτ ὑψωμάτων. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη ἀπεκρούσθη, κατόπιν τριώρου σκληροῦ ἀγῶνος, μὲ σημαντικὰς ἀπωλείας τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐγκατέλειψεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης περὶ τοὺς 150 νεκροὺς καὶ τραυματίας (2).

Ἡ 22α, 23η καὶ 24η Ἰανουαρίου, καθ' ἃς ἐπανήρχισεν ὁ βροχερὸς καιρός, διέρρευσαν ἄνευ ἀξιολόγου δράσεως. Ἡ Μεραρχία διέταξεν ἐπίθεσιν διὰ τὴν 25ην ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Κιάφε Μούριτ—Μπρέγκου Λιούλεϊ—ὑψ. 931, ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Κιάφε Μπούμπεσι—Μπρέγκου Μποσκέτο καὶ ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως ὑψ. 667—802—χωρίον Σιάλεσι. Τὸ 5ον Σύνταγμα ἐτέθη ἀπὸ τῆς 22ας εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ὡς ἐφεδρεία του.

Τὴν 23ην, εἶχε διαταχθῆ ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ὅπως τὸ εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς Μεραρχίας εὑρισκόμενον τάγμα τοῦ 33ου Συντάγματος, ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς κορυφογραμμῆς Μπούμπεσι. κατόπιν τῆς εὐνοϊκῆς ἐξελίξεως τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Ι Μεραρχίας ἢ τεθῆ τοῦτο εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας ταύτης. Τὸ 33ον Σύνταγμα, διαταχθὲν ὑπὸ τῆς XV Μεραρχίας νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπίθεσιν τὴν 24ην Ἰανουαρίου, δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, λόγῳ ἀδρανείας τῆς Διοικήσεώς του, ἥτις εἶχεν ἀπολέσει τὸν σύνδεσμον μετὰ τοῦ τάγματος τούτου καὶ κατέστη ἀδύνατον νὰ διαβιβάσῃ τὰς διαταγάς της. Τὸ ἐν λόγῳ τάγμα, ἐνεργῆσαν αὐτοβούλως, εἶχεν ἀποκοπῆ τοῦ Συντάγματος

(1) Σχεδιάγραμμα 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 66.

καὶ εὑρέθη δεξιὰ (βορείως) τῶν τμημάτων τῆς Ι Μεραρχίας εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως τῆς κορυφογραμμῆς Μπούμπεσι καὶ νοτιοανατολικῶς Μπρέγκου Ραφίτ. Ἡ μὴ ἐκτέλεσις τῆς διαταγῆς ταύτης, ἔσχε σημαντικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν μετέπειτα ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μεραρχίας, καθόσον ἐὰν κατελαμβάνετο ἀπὸ τῆς 24ης ἡ κορυφογραμμὴ καὶ ἰδία τὸ χωρίον Μπούμπεσι, θὰ διηυκολύνετο μεγάλως ἡ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκτελεσθεῖσα ἐνέργεια πρὸς Σιάλεσι (1).

Κατὰ τὸ τριήμερον ἀπὸ 22ας–24ης Ἰαουαρίου, τὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας, κατάκοπα ἐκ τῶν συνεχῶν μαχῶν καὶ τῆς κακοκαιρίας, ὡς καὶ τοῦ ἀνεπαρκοῦς ἐφοδιασμοῦ εἰς τρόφιμα, ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν δυνάμεών των, τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν διὰ τῶν ἀφιχθεισῶν ἐνισχύσεων καὶ τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας διὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς 25ης. Ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία ἐπεδείξατο δραστηριότητα, ἀνεφοδιάσασα εἰς τρόφιμα τὰ εἰς τὴν περιοχὴν Κιάφε Μπούμπεσι τμήματα τοῦ ἐχθροῦ, διὰ μεταγωγικῶν ἀεροπλάνων, συνοδευομένων ὑπὸ ἀεροπλάνων διώξεως.

Τὴν 0700 τῆς 25ης, τὰ καθορισθέντα διὰ τὴν ἐπίθεσιν τμήματα τῆς Μεραρχίας, ἐξώρμησαν καὶ παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν πυκνὴν ὁμίχλην, καταλαμβάνουσι τοὺς πρώτους ἀντικειμενικοὺς σκοπούς. Ἡ ἐπίθεσις τοῦ 90ου Συντάγματος πρὸς κατάληψιν τοῦ Μπρέγκου Λιούλεϊ, συναντᾶ δυσχερείας, λόγω τοῦ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀμύνεται τούτου μετὰ πείσματος. Τὴν ὥραν ἐκείνην, διαλύεται ἡ ὁμίχλη καὶ καθίσταται δυνατὴ ἡ ὑποστήριξις διὰ τοῦ πυροβολικοῦ,. Τὸ πεζικὸν ἐπιτίθεται τότε σφοδρῶς καὶ ἀνατρέψαν τοὺς ἀμυνομένους, καταλαμβάνει τὸ ὕψωμα τοῦτο περὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ αἰχμαλωτίζει δύο ἀξιωματικοὺς καὶ πεντηκοντάδα ὁπλιτῶν, οἵτινες ἠμύνοντο μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς. Ἡ ὁρμητικὴ ἐπίθεσις συνεχίζεται κατὰ τοῦ ὑψώματος 931, ὅπερ καταλαμβάνεται περὶ τὴν 1500. Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κρητικοῦ, καταλαμβάνει περὶ τὴν 1530, κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος, τὸ Μάλι Σπαντάριτ διὰ τῶν Ι/50 καὶ ΙΙΙ/50 Ταγμάτων, ἐνῶ ταυτοχρόνως τὸ 33ον Σύνταγμα καταλαμβάνει περὶ τὴν 1130 τὸ χωρίον Βινὰν καὶ τὸ 1000 μέτρα δυτικῶς τούτου ὕψωμα. Εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, ἡ Μεραρχία κατέχει τὴν γραμμὴν χωρίον Βινὰν—ὕψωμα 1000μ. δυτικῶς τούτου—ἀντέρεισμα νοτιοδυτικῶς ὑψ. 931 μέχρι Κιάφε Μπούμπεσι—Μπρέγκου Λιούλεϊ—ὑψ. 931.

Συνελήφθησαν 10 ἀξιωματικοὶ καὶ περὶ τοὺς 100 ὁπλῖται αἰχμάλωτοι. Ἡ Μεραρχία ἀπώλεσε κατὰ τὸ διήμερον 2 νεκροὺς καὶ 4 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 22 νεκροὺς καὶ 56 τραυματίας ὁπλίτας (2).

28. Ἡ **Ι Μεραρχία,** (3) ἐπανέλαβε κατὰ τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου τὰς ἐπιχειρήσεις της ὑπὸ καιρὸν ὁμιχλώδη καὶ μὲ δριμὺ ψῦχος, συναντήσασα περιωρισμένας ἀντιστάσεις. Τὸ 7ον Σύνταγμα κατέλαβε διὰ τοῦ ΙΙΙ/7 Τάγματός του τὸ Μπρέγκου Ψάρι καὶ τὰ ἀνατολικῶς τοῦ Κιάφε Λουζὶτ ἀντερείσματα, διὰ δὲ τοῦ Ι/52 Τάγματος προσήγγισε τὸ Κιάφε Λουζὶτ (ὑψ. 626) καὶ τὰ βορειοδυτικῶς τούτου ἀντερείσματα, διεξαγαγὸν ἀγῶνα, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ του σκοποῦ. Τὸ 16ον Σύνταγμα, ἐξορμῆσαν ἀπὸ τῆς 0800 ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας καὶ κατέλαβε τὴν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ χωρίου Μαζιάνι (ὄχι) μέχρι τοῦ ὑψ. 1308. Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα κατέλαβε διὰ τοῦ Ι/51 Τάγματος τὰ ἀμέσως ἀνατολικῶς Χάνι Μπούμπεσι ὑψώματα (ὑψ. 545–513),

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 71.
Σχεδιάγραμμα 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 72—73.
/Φ. 702/Β/3. Σελ. 11.
(3) Σχεδιάγραμμα 5.

διὰ δὲ τοῦ II/5 Τάγματος ὑπερέβη τὸ Χάνι Βινοκάζιτ, καταλαβὸν τὴν γραμμὴν ὑψ. 432—461. Τὸ II/7 Τάγμα του, κατέλαβε τὰ ἀμέσως δυτικῶς καὶ βορείως τοῦ χωρίου Μπαλαμπὰν ὑψώματα. Ἡ I Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως ἐγκατεστάθη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Γκιοβανάϊ (1).

29. Ἡ 21η Ἰανουαρίου ἀνέτειλε μὲ καιρὸν αἴθριον, διαρκέσαντα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ δριμύτατον ψῦχος, ἡ δὲ χιὼν ἥτις εἶχε καλύψει καὶ τὰ πεδινὰ μέρη, καθίστα ἐμφανῆ πᾶσαν κίνησιν τῶν ἀντιπάλων. Ἡ ἐχθρικὴ ἀεροπορία ὑπῆρξε δραστηριωτάτη, βομβαρδίζουσα καὶ πολυβολοῦσα οὐχὶ μόνον τὰ μετόπισθεν καὶ τὰς θέσεις τοῦ πυροβολικοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς.

Τὸ 7ον Σύνταγμα θὰ ἐπετίθετο πρὸς κατάληψιν τοῦ Κιάφε Λουζίτ. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἀνετέθη εἰς τὸ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Συντάγματος I/52 Τάγμα, ὅπερ ἐξορμῆσαν τὴν 0745 ἐκ Μπρέγκου, κατέλαβε κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως τὸ χωρίον Μαζὰκ περὶ τὴν 0930. Κινηθὲν ἐν συνεχείᾳ πρὸς Κιάφε Λουζίτ, συνήντησε πείσμονα ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐνισχυθέντος καὶ διὰ νέων τμημάτων, αἱ φάλαγγες τῶν ὁποίων διεκρίνοντο εὐκρινῶς ἐκ τοῦ παρατηρητηρίου τῆς Μεραρχίας καὶ ἐναντίον τῶν ὁποίων ἔβαλε λίαν εὐστόχως τὸ βαρὺ πυροβολικόν. Περὶ τὴν ἑσπέραν, τὸ Τάγμα καθηλώθη πρὸ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ Κιάφε Λουζίτ, ἐν στενῇ ἐπαφῇ πρὸς τὸν ἐχθρόν. Τὸ Σύνταγμα κατεῖχε τὴν ἑσπέραν τὴν γραμμὴν Μπρέγκου—Ψάρι—ὑψ. 547, μέχρι τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, συνεχίσαν καὶ μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ σκότους τὰς ἐπιθετικάς του ἐνεργείας πρὸς κατάληψιν τῆς ὑπολοίπου κορυφογραμμῆς τοῦ Κιάφε Λουζίτ. Τὸ 16ον Σύνταγμα εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ψάρι—ὑψ. 1060.

Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα, ἐπρόκειτο νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν Ντεσνίτσα ἀπὸ τῆς πρωΐας διὰ δύο σημείων, συντονίζον τὴν ἐνέργειάν του μὲ τὸ βορειότερον (δεξιὰ) ἐνεργοῦν 33ον Σύνταγμα τῆς XV Μεραρχίας. Λόγῳ ὅμως βραδύτητος κινήσεως τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος, ἀνετέθη παρὰ τούτου μόνον εἰς τὸ II/7 Τάγμα του ὅπως διαβῇ πρῶτον τὸν ποταμόν, ἵνα ἀπειλήσῃ τὸ πλευρὸν τῶν ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ 16ου Συντάγματος μαχομένων Ἰταλῶν. Τὰ II/5 καὶ I/51 Τάγματά του, ἐνετάλησαν ὅπως καταλάβωσι τὰ ὑψώματα 467,432,513 καὶ 44. Τὸ II/7 Τάγμα, κινηθὲν περὶ τὴν μεσημβρίαν, κατώρθωσε νὰ διαβῇ, ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ποταμὸν εἰς σημεῖον 500 μέτρα βορείως Χάνι Βινοκάζιτ καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ ὕψωμα 389, ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, διαθέτοντος ἄφθονα μέσα πυρός, ἰδίᾳ ὅλμους. Τὸ Τάγμα συνέλαβεν 25 Ἰταλούς., ἐν οἷς 1 ἀνθυπολοχαγόν, καὶ ἔσχεν 7 τραυματίας ὁπλίτας. Τὸ II/5 Τάγμα του, κινηθὲν βραδύτερον καὶ εὑρεθὲν πρὸ ἰσχυρῶν ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων, δὲν ἠδυνήθη νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, κατώρθωσεν ὅμως νὰ διαβῇ τοῦτον κατὰ τὴν νύκτα ἀπὸ τῆς 1730, ἀπολέσαν κατὰ τὴν ἡμέραν 5 νεκροὺς καὶ 27 τραυματίας ὁπλίτας. Ἡ διάβασις ἐγένετο εἰς σημεῖον 1500 μέτρα νοτίως Χάνι Μπούμπεσι, μεταξὺ τῶν ὑψ. 337 καὶ 417. Οὕτω, τὸ Ἀπόσπασμα εἶχε διαπεραιώσει δύο Τάγματα δυτικῶς τοῦ Ντεσνίτσα, ἐνῷ τὸ I/51 Τάγμα του, εὑρισκόμενον ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ, ἐκάλυπτε διὰ πυρῶν τὸ δεξιὸν πλευρόν του.

Ἡ I Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως ἐξέπεμψε περιπόλους πρὸς τὸν ὑψ. 1733 ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας καὶ βορειότερον, χωρὶς νὰ συναντήσῃ ἐχθρόν, περὶ τὴν 1030

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 287—289.
» ΔΙΣ/Φ. 682/Γ/3.
Σχεδιάγραμμα 5.

ὅμως παρετήρησε κινήσεις τούτου ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1923 πρὸς τὸν ὑψ. 1733. Τὸ 4ον Σύνταγμα, ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένῃ ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας, προέβη εἰς μετακινήσεις τινὰς τῶν Ταγμάτων του (1).

Εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἀποσπάσματος Κλεισούρας, οἱ Ἰταλοὶ ἐπιτεθέντες τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας, ἀνέτρεψαν τὰ ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1620 τμήματα τοῦ Ι/7 Τάγματος, ἅτινα ἀπεσύρθησαν πρὸς Γκρόπαν (2). Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἐνίσχυσε τὸ Συγκρότημα διὰ τῶν Ι/5 καὶ Ι/2 Ταγμάτων.

30. Τὴν 22αν Ἰανουαρίου, ὁ καιρὸς μετεβλήθη καὶ αὖθις εἰς βροχερόν. Τὸ 7ον Σύνταγμα, συνεχῖσαν διὰ τοῦ Ι/52 Τάγματός του τὴν ἐπίθεσίν του κατὰ τοῦ Κιάφε Λουζίτ, κατώρθωσε, κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ καταλάβῃ περὶ τὴν 1630 τὸν ἀντικειμενικόν του σκοπόν, πλὴν τοῦ ὑψ. 626. Ἰσχυρὰ ἀποσπάσματα προωθήθησαν μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ χωρίου Φόντε καὶ ὑψ. 573, ὡς τμήματα ἐπιτηρήσεως. Ἐκ παραλλήλου ὑπεστήριξε διὰ πυρῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἀποσπάσματος Συνταγματάρχου Κετσέα. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Ι/52 Τάγματος κατά τὰς δύο ἡμέρας, ἀνῆλθον εἰς 4 ἀξιωματικοὺς τραυματίας καὶ περὶ τοὺς 50 νεκροὺς καὶ 130 τραυματίας ὁπλίτας (3).

Τὸ 16ον Σύνταγμα, προώθησε τὸ ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας Ι/16 Τάγμα του πρὸς τὸν ὑψ. 1260, ἔνθα συνήντησεν ἐχθρικὴν ἀντίστασιν. Κατόπιν ἀγῶνος, ὁ ἐχθρός, δυνάμεως λόχου μετὰ πολυβόλων, ἀπεσύρθη πρὸς τὸ χωρίον Ἄρτζα ντὶ Σόττο, ἀφήσας δέκα αἰχμαλώτους εἰς χεῖρας τοῦ Τάγματος, ὅπερ ἀπώλεσε 1 ἀνθυπασπιστὴν καὶ 1 λοχίαν νεκρούς, ὡς καὶ 4 ὁπλίτας τραυματίας.

Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα, συνέχισε τὰς ἐπιχειρήσεις του ἐν τῇ κατευθύνσει Σπὶ Καμαλάτε—Μοναστέρο ἀπὸ τῆς 0730. Τὸ ΙΙ/7 Τάγμα, ἀνατρέψαν κατόπιν συντόμου ἀγῶνος τὰς πρώτας ἐχθρικὰς ἀντιστάσεις, ἀναιχετίσθη δι' ἰσχυρῶν πυρῶν ἐκ τοῦ ὑψ. 450 καὶ τῶν ἑκατέρωθεν τούτου ὑψωμάτων, ὑποστὰν ἀρκετὰς ἀπωλείας. Τὸ ΙΙ/5 Τάγμα, ἐνεργοῦν δεξιώτερον, εὑρέθη πρὸ ἰσχυρῶν ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων ἐκ τῶν ὑψ. 633 καὶ 450. Περὶ τὴν 0930, οἱ Ἰταλοὶ ἐνεργοῦν τοπικὴν ἀντεπίθεσιν ἐκ τῆς βορείας παρυφῆς τοῦ Σπὶ Καμαράτε ἐναντίον τοῦ δεξιοῦ τοῦ ΙΙ/7 Τάγματος καὶ ἐκτοπίζουν πρὸς στιγμὴν μέρος τοῦ 5ου Λόχου, καθηλοῦνται ὅμως ἀμέσως δι' ἐπεμβάσεως ἐφεδρικῶν τμημάτων τοῦ Λόχου καὶ τοῦ Τάγματος καὶ διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων. Τὸ ΙΙ/5 Τάγμα, ἀδυνατεῖ νὰ προχωρήσῃ, συντρέχει ὅμως διὰ τῶν πυρῶν του τὸν ἀγῶνα τοῦ ΙΙ/7 Τάγματος, ὅπερ προχωροῦν βῆμα πρὸς βῆμα καὶ κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην, ἐπιτυγχάνει περὶ τὴν 1030 νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸν ἐχθρόν, ὅστις ἀποσύρεται ἐν μέρει μὲν πρὸς τὸ χωρίον, ἔνθα ἐγκλείεται ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, ἐν μέρει δὲ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Μπούμπεσι, διερχόμενος πρὸ τῆς ζώνης τοῦ ΙΙ/5 Τάγματος. Οἱ ἐγκλεισθέντες εἰς τὰς οἰκίας Ἰταλοί, προέβαλον πείσμονα ἀντίστασιν, ἀμυνόμενοι διὰ χειροβομβίδων, περὶ τὴν 1130 ὅμως ἤρχισαν νὰ παραδίδωνται ἀπορρίπτοντες τὰ ὅπλα των. Τὸ Τάγμα περισυνέλεξε 345 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 15 ἀξιωματικούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἕνα ταγματάρχην. Τὸ ΙΙ/5 Τάγμα, συναντῆσαν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν, κατώρθωσε κατὰ τὴν νύκτα νὰ περισχέσῃ τὸ ὕψωμα 450 καὶ πλευροκοποῦν τὰς ἐχθρικὰς ἀντιστάσεις ἀπὸ τῆς ἔω, ἠνάγκασε τοὺς Ἰταλοὺς νὰ ἐγκαταλείψουν τοῦτο, συλλαβὸν 165 αἰχμαλώτους. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Ἀποσπάσματος ἀνῆλθον εἰς 2 νεκροὺς καὶ 1 τραυματίαν ἀξιωματικοὺς καὶ 30 νεκροὺς καὶ 180 τραυματίας ὁπλίτας.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 289—292.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Α/Ιβ. Σελ. 4.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Γ/3.

Ὁ ἐχθρὸς ἐγκατέλειψεν ἐν συνόλῳ 510 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 20 ἀξιωματικούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ δύο ταγματάρχας. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐμετρήθησαν περὶ τὰ 200 πτώματα Ἰταλῶν, ἐν οἷς καὶ ἑνὸς ταγματάρχου, περιῆλθον δὲ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀποσπάσματος δύο ἀντιαρματικὰ πυροβόλα τῶν 47 καὶ ἓν ὀρειβατικὸν τοιοῦτον καὶ ἄφθονον παντοειδὲς ὑλικόν (1).

Κατὰ τὴν μάχην ταύτην, τὸ II/7 Τάγμα, δυνάμεως 400 περίπου ἀνδρῶν, ἀντιμετώπισε τρία Ἰταλικὰ τάγματα καὶ πιθανῶς τέσσαρα.

31. Τὴν 23ην Ἰανουαρίου, ὁ καιρὸς συνεχίσθη ὁμιχλώδης μετὰ βροχῶν κατὰ διαλείμματα.

Τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας, ἐπιτεθὲν ἀπὸ τῆς 0700 διὰ τοῦ II/36 Τάγματος, ἐνισχυμένου διὰ τῆς I/7 Πολυβολαρχίας, κατώρθωσε περὶ τὴν 0900 νὰ ἀνακαταλάβῃ τὸν ὑψ. 1620, δὲν ἠδυνήθη ὅμως, ὡς προὐτίθετο, νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸν ὑψ. 1733, καθηλωθὲν δι' ἰσχυρῶν πυρῶν (2). Τὸ 7ον Σύνταγμα, κατέλαβε κατόπιν νυκτερινοῦ ἐγχειρήματος τὴν 0300 δι' ἑνὸς λόχου τοῦ 1/52 Τάγματος τὸν ὑψ. 626, ὁλοκληρῶσαν οὕτω πλήρως τὴν κατάληψιν τοῦ Κιάφε Λουζὶτ καὶ προώθησεν ἕνα λόχον πρὸς τὸν ὑψ. 717, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἀποσπάσματος Κετσέα (3).

Εἰς τὸν τομέα τοῦ 16ου Συντάγματος, ὁ ἐχθρὸς ἐπετέθη τὴν 0830 διὰ διλοχίας κατὰ τοῦ III/16 Τάγματος ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1260 καὶ τὴν 1500 κατὰ τοῦ I/16 Τάγματος ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1060. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιθέσεις αὗται, ἀπεκρούσθησαν. Τὸ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συντάγματος II/4 Τάγμα, ἀνερχόμενον περὶ τὰς τελευταίας ἀπογευματινὰς ὥρας ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1308, ἐδέχθη ἐπίθεσιν ἐκ τῆς κορυφογραμμῆς ὑπὸ ἐχθρικῆς δυνάμεως ἑνὸς λόχου, ὑποστηριζομένου ὑπὸ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων. Ὁ ἀγών, διαρκέσας μέχρι τῆς 1830, ὑπῆρξεν ἀμφίρροπος, ἀργότερον ὅμως τὸ ὕψωμα κατελήφθη τῇ συνεργασίᾳ καὶ τοῦ III/16 Τάγματος.

Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα, ἐνισχυθὲν διὰ τοῦ III/5 Τάγματος, συνέχισε τὴν προχώρησίν του μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῶν ὑψ. 731 (Σόρζ) καὶ 717 (Μπρέγκου Ραπίτ). Τὸ II/5 Τάγμα, ἐξορμῆσαν τὴν 1000, κατέλαβε τὸ ὕψωμα 633 κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως, ἐν συνεχείᾳ δέ, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ὑψ. 717, κατεχομένου ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ ἐπιτιθέμενα τμήματα προχωροῦντα ὁρμητικῶς, φθάνουσιν εἴς τινα σημεῖα τὰς ἐχθρικὰς ἀντιστάσεις, ἔνθα διεξάγεται ἀγὼν ἐκ τοῦ συστάδην διὰ χειροβομβίδων. Περὶ τὴν 1400, οἱ Ἰταλοὶ ἐνεργοῦσιν ἀντεπίθεσιν πρὸς τὸ δεξιὸν τοῦ Τάγματος μὲ ἀποτέλεσμα τὴν μερικὴν σύμπτυξιν τοῦ δεξιοῦ λόχου, ἡ ἀντεπίθεσις ὅμως αὕτη ἀνακόπτεται διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων, κατόπιν ἀμέσου ἐπεμβάσεως τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ἀπασπάσματος, παρακολουθοῦντος τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιθέσεως. Τὸ Τάγμα, συνεχῖσαν τὴν προσπάθειάν του, κατέλαβε περὶ τὴν 1600, τὸ Μπρέγκου Ραπὶτ (ὑψ. 717).

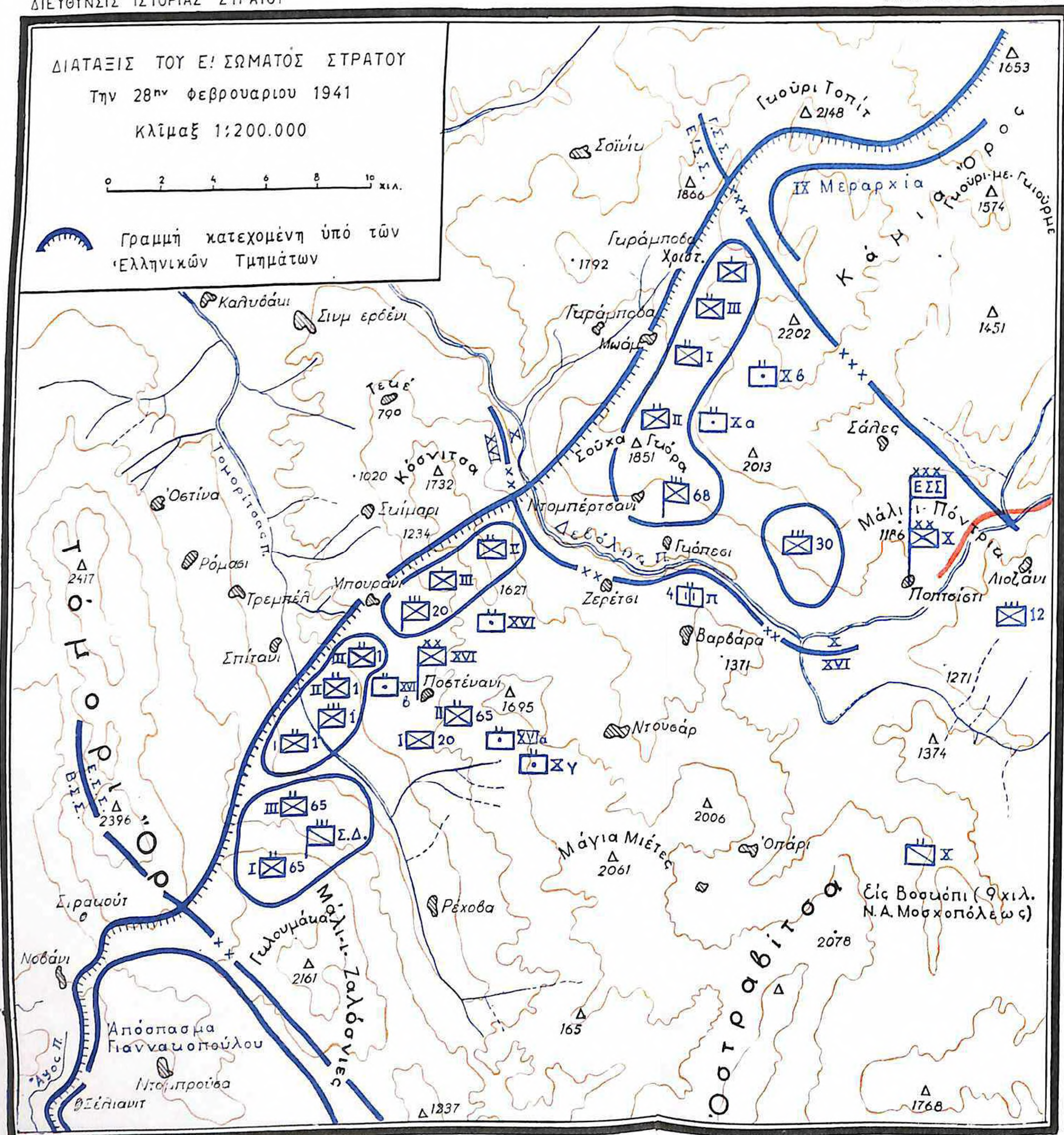
Ἀριστερά, τὸ II/7 Τάγμα, ἐξορμῆσαν περὶ τὴν μεσημβρίαν, προὐχώρησε κατόπιν ἀγῶνος, πρὸς τὸν αὐχένα μεταξὺ 731 καὶ 717 καὶ κατέλαβε τοῦτον τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας. Τὸ Τάγμα τοῦτο, μὲ μειωμένην ἀρχικῶς δύναμιν καὶ κατόπιν τῶν σοβαρῶν ἀπωλειῶν του κατὰ τὸν τριήμερον ἀγῶνα, ἀνέκοψε τὴν περαιτέρω προσπάθειάν του. Τὴν ἑσπέραν εἶχεν ὁλοκληρωθῆ ἡ κατάληψις τοῦ τελικοῦ ἀντι-

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 72—79.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Δ/1β. Σελ. 4.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 293.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Γ/3.
Σχεδιάγραμμα 5.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.

κειμενικοῦ σκοποῦ, ἤτοι τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ καὶ τοῦ ὑψ. 731, μεμονωμέναι τινὲς ὅμως ἀντιστάσεις ἐπὶ τοῦ τελευταίου, ἔδει νὰ ἐκκαθαρισθῶσι. Τὰ τμήματα εὑρίσκοντο ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐγκατέλειψε 348 αἰχμαλώτους ἐξ ὧν 19 ἀξιωματικούς (1).

Τὴν 2030, οἱ Ἰταλοί, μετὰ βραχεῖαν προπαρασκευὴν πυροβολικοῦ, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ. Κατόπιν ζωηροῦ ἀγῶνος, οἱ ἐπιτεθέντες ἀπεκρούσθησαν καὶ περὶ τὴν 2200 εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς των.

Τὴν 2300, ἐξετοξεύθη δευτέρα, ἰσχυροτέρα τῆς πρώτης ἀντεπίθεσις τῶν Ἰταλῶν κατὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἀποκρουσεῖσα μὲ πολλὰς ἀπωλείας, ἀπὸ δὲ τῆς 0100 ἐπεκράτησεν ἀπόλυτος ἡσυχία ἑκατέρωθεν.

32. Τὴν 24ην Ἰανουαρίου, συνεχίζεται ὁ ἴδιος ὁμιχλώδης καὶ βροχερὸς καιρός. Εἰς τὸν τομέα τοῦ 16ου Συντάγματος, τὸ ΙΙ/4 Τάγμα του, δεχθὲν τὴν 0230 ἐπίθεσιν τῶν Ἰταλῶν κατὰ τοῦ ὑψ. 1308, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τοῦτον, συμπτυχθὲν περὶ τὰ 700 μέτρα νοτιώτερον. Ἡ ἀνακατάληψις τοῦ ὑψώματος ἀνετέθη εἰς τὸ Ι/4 Τάγμα, ὅπερ ἐπιτεθὲν τὴν 1600, κατώρθωσε μετὰ δίωρον ἀγῶνα, νὰ καταλάβῃ τοῦτο. Περίπολος ἐκπεμφθεῖσα εἰς βάθος 500 μέτρων, δὲν συνήντησεν ἐχθρόν. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, τὸ Σύνταγμα ᾐχμαλώτισε 2 ἀξιωματικοὺς καὶ 48 ὁπλίτας. Ἐχθρικὴ συγκέντρωσις μὲ ἐπιθετικὰς διαθέσεις εἰς τὸ ἀμέσως βορειοανατολικῶς ὑψ. 1030 ἀντέρεισμα, διελύθη κατόπιν ἐπιθέσεως τμημάτων τοῦ Ι/16 Τάγματος καὶ κατεδιώχθη πέραν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Τὸ Σύνταγμα. ἔσχεν 1 ἀξιωματικὸν τραυματίαν καὶ 2 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 21 τραυματίας. Τὸ ἑσπέρας εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἀμυντικῶς ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1308 μέχρι τοῦ ὑψ. 1060.

Εἰς τὸν τομέα τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ἐσημειώθησαν τοπικαὶ τινες ἐπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν κατὰ τοῦ ὑψ. 1620, ἀποκρουσθεῖσαι.

Τὸ 7ον Σύνταγμα παρέμεινεν ἐπὶ τῶν θέσεών του, προωθῆσαν λόχον πρὸς Φόντε. Τὸ 4ον Σύνταγμα., πλὴν τῆς διαθέσεως τοῦ Ι/4 Τάγματός του διὰ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψ. 1308, δὲν προέβη εἰς ἄλλην τινα ἀξιοσημείωτον ἐνέργειαν (2)

Εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἀποσπάσματος Συνταγματάρχου Κετσέα (3), οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν τὴν 0830 σφοδροτάτην προπαρασκευὴν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων κατὰ τοῦ ὑψ. 717, οὗτινος ὁ χῶρος ἦτο λίαν περιωρισμένος καὶ αἱ ἀπώλειαι τῶν ἀμυνομένων ἦσαν ἀρκεταί. Περὶ τὴν 0900, ἐξεδηλώθη ἐπίθεσις πεζικοῦ, ἐπερχομένου κατὰ μάζας. Οἱ ἀμυνόμενοι ἀντέταξαν πείσμονα ἀντίστασιν, παρὰ τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τοῦ χθροῦ, ἀγωνιζομένου ἐκ τοῦ συστάδην διὰ χειροβομβίδων. Παρὰ τὴν ὑποστήριξιν ὅμως τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ, ἠναγκάσθησαν νὰ συμπτυχθῶσι περὶ τὰ 200 μέτρα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος. Ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀποσπάσματος, παρακολουθῶν ἐκ τοῦ παρατηρητηρίου του τὴν σύμπτυξιν, διατάσσει τὴν ἐκτέλεσιν ἐντατικῆς βολῆς πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων κατὰ τοῦ ὑψ. 717, ἐφ' οὗ εἶχεν ἤδη ἐγκατασταθῆ ὁ ἐχθρός, ὅστις ὑφιστάμενος ἀπωλείας ἐκ τοῦ σφοδροῦ πυρός, ἐγκαταλείπει τὸ ὕψωμα. Τὸ ΙΙ/5 Τάγμα, ὅπερ ἡτοιμάζετο ν' ἀνακαταλάβῃ τὸ ὕψωμα, διετάχθη ν' ἀναστείλῃ τὴν ἐνέργειάν του, πρὸς ἀποφυγὴν ἀπωλειῶν ὡς ἐκ τῆς τακτικῆς τῶν Ἰταλῶν νὰ βάλωσιν ἀμέσως διὰ πολλῶν δεκάδων πυροβόλων κατὰ τοῦ καταλαμβανομένου σημείου, τοῦθ' ὅπερ θὰ εἶχε πιθανὴν συνέπειαν τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ Τάγματος, τὸ ὁποῖον καὶ λόγῳ τῶν ἀπωλειῶν του διέθετε λίαν ἀνεπαρκῆ δύναμιν. Ἐν ὄψει τῆς καταστάσεως ταύτης, ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀποσπάσμα-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 293—298. Σχεδιάγραμμα 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 303—306.
(3) Σχεδιάγραμμα 5.

τος ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ ἀνακατάληψις ἐνεργηθῇ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ΙΙ/33 Τάγματος, ὅπερ διαβὰν τὸν Ντεσνίτσα καὶ καλῦπτον τὸ δεξιὸν τοῦ Ἀποσπάσματος, θὰ ἐπετίθετο πρὸς κατάληψιν τοῦ δυτικοῦ ὑψώματος 717Ι (1), ἐνῶ τὸ ΙΙ/5 Τάγμα θὰ ἐνήργει τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ ἀνατολικοῦ ὑψώματος 717. Ἡ ἐπίθεσις, ἐκτοξευθεῖσα παρ' ἀμφοτέρων τῶν Ταγμάτων μετὰ ἐνεργητικότητος, ἐπέτυχε περὶ τὴν 1300 τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψώματος, ἐκκαθαρίσασα τοῦτο, κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην ἐναντίον ἀντιστάσεων ἐγκατεστημένων ἐπὶ τοῦ ἀντιπρανοῦς. Οἱ Ἰταλοὶ ἐγκατέλειψαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης μέγαν ἀριθμὸν πτωμάτων, συνελήφθησαν δὲ καὶ 16 ὁπλῖται αἰχμάλωτοι.

Ἐνῶ εἰς τὸ δεξιὸν διεξήγετο ὁ ἀγὼν ἐναντίον τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ (ὑψ. 717), τὸ Ι/51 Τάγμα, ὅπερ ἐντὸς τῆς νυκτὸς τῆς 23/24 εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸ ἀριστερὸν τοῦ ΙΙ/7 Τάγματος, ἐπετέθη ἀπὸ τῆς 0830 κατὰ τοῦ ὑψώματος 731, πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ μεμονωμένων φωλεῶν ἀντιστάσεως, ὁλοκληρῶσαν τὴν κατάληψιν τούτου περὶ τὴν 1030 καὶ αἰχμαλωτίσαν περὶ τοὺς 60 Ἰταλούς. Κατὰ τὸν ἀγῶνα πρὸς κατάληψιν τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ καὶ ὑψ. 731, τὸ Ἀπόσπασμα ἀπώλεσε 3 ἀξιωματικοὺς νεκροὺς καὶ 2 τραυματίας, ὡς καὶ 20 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 207 τραυματίας. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν ὑπελογίζοντο εἰς ἄνω τῶν 500 νεκροὺς καὶ τραυματίας καὶ 83 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 4 ἀξιωματικούς (2).

33. Τὴν 25ην Ἰανουαρίου, βελτιωθέντος τοῦ καιροῦ, ἐξεδηλώθη ἀπὸ τῆς πρωίας ζωηρὰ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας, ἥτις ἐβομβάρδισε διαδοχικῶς τὰς περιοχὰς Μπαλαμπάν, Μπάλι, Κιάφε Λουζίτ, Σπὶ Καμαράτε καὶ Ροντέν. Αἱ ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν τούτων ἀπώλειαι, ἀνῆλθον εἰς 9 νεκρούς, ἐξ ὧν 2 ἀξιωματικοὶ καὶ 45 τραυματίαι, ἐξ ὧν εἷς ἀξιωματικός.

Εἰς τὸν τομέα τοῦ 16ου Συντάγματος (3), ὁ ἐχθρὸς ἐπετέθη τὴν 0400 κατὰ τῶν ὑψ. 1260 καὶ 1060, ἀποκρουσθεὶς κατόπιν διώρου ἀγῶνος, καὶ ἐγκαταλείψας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 6 νεκρούς, 45 τυφέκια καὶ 5 ὁπλοπολυβόλα. Τὸ Σύνταγμα ἔσχεν 6 τραυματίας ὁπλίτας. Εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς, δὲν ἐσημειώθησαν ἀξιόλογα γεγονότα, πλὴν τοπικῶν τινων ἐπιχειρήσεων πρὸς βελτίωσιν τῶν θέσεων. Συνελήφθησαν 35 αἰχμάλωτοι, ἐξ ὧν 4 ἀξιωματικοὶ καὶ περισυνελέγησαν ὑπὸ τοῦ 4ου Συντάγματος 6 τραυματίαι Ἰταλοὶ ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς προηγουμένης, ἐξ ὧν εἷς ταγματάρχης. Κατὰ τὰς μάχας τῆς 24ης καὶ 25ης, τὸ Σύνταγμα ἔσχεν 7 νεκρούς, ἐξ ὧν ἕνα ἀνθυπολοχαγὸν καὶ 25 τραυματίας ὁπλίτας. Αἱ ἀπώλειαι τῶν λοιπῶν μονάδων τῆς Μεραρχίας, ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν καὶ 6 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 1 ἀξιωματικὸν καὶ 27 ὁπλίτας τραυματίας (4).

Εἰς τὸν τομέα τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος δρᾶσις.

Ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἑσπέραν, εἶχεν ὡς ἑξῆς : (5)

Τὸ 16ον Σύνταγμα ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὑψ. 1308, 1260, 1060. Τὸ 7ον Σύνταγμα ἐπὶ τῶν ἀντερεισμάτων Κιάφε Λουζίτ. Τὸ 4ον Σύνταγμα εἰς τὸν αὐχένα Μπρέγκου Ψόρι καὶ τὴν περιοχὴν Ποντογκοράνι—Τσιρογκούνι. Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα εἰς Μπρέγκου Ραπίτ, ὑψ. 731, Σπὶ Καμαράτε. Τὸ 5ον Σύνταγμα (σὺν ΙΙΙ/2 Τάγμα), ὅπερ εἶχε τεθῆ καὶ αὖθις εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς 24ης, παρέμεινεν ἐν ἐφεδρείᾳ βορείως Σούκας, πλὴν τοῦ ΙΙ/5 Τάγματος, ὅπερ ὑπήγετο εἰς τὸ Ἀπόσπασμα Κετσέα.

(1) Τὸ ὕψωμα 717 ἀπετελεῖτο ἐκ διδύμων λόφων, μὲ τὸ αὐτὸν ὑψοδείκτην.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 79–84.
(3) Σχεδιάγραμμα 5.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ. 681/Α/2. Σελ. 307—308.
(5) Σχεδιάγραμμα 5.

Γενική ἐπισκόπησις τῶν διεξαχθεισῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

34. Αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἀρξάμεναι ἀπὸ τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1940 (1) διὰ τῆς I καὶ XV Μεραρχιῶν καὶ τῆς V Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, ἐπέτυχον μέχρι τῆς 10ης Ἰανουαρίου τὴν κατάληψιν τῆς γραμμῆς Γαρονίν—Ποντγκοράνι καὶ τοῦ κόμβου Κλεισούρας (2). Οἱ Ἰταλοὶ ἀντέδρασαν πεισμόνως εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Ἡ ὑπ' αὐτῶν κατεχομένη τοποθεσία, καὶ ἰδία ἡ περιοχὴ τοῦ κόμβου Κλεισούρας, εἶχεν ὀργανωθῆ διὰ χαρακωμάτων καὶ συρματοπλεγμάτων καὶ διὰ τὴν ἄμυναν αὐτῆς εἶχον διατεθῆ, ἀφ' ἑνὸς μὲν μονάδες τῆς 3ης Μεραρχίας Ἀλπινιστῶν Τζούλια, τῆς 47ης Μεραρχίας Πεζικοῦ Μπάρι, τῆς 5ης Μεραρχίας Ἀλπινιστῶν Πουστέρια, αἵτινες εἶχον ἅπασαι ἀνασυγκροτηθῆ καὶ συμπληρωθῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ μονάδες τῆς 6ης Μεραρχίας Πεζικοῦ Κούνεο, διὰ πρώτην φορὰν ἐμφανιζομένης, ὡς καὶ τῆς 7ης Μεραρχίας Πεζικοῦ Λύκοι τῆς Τοσκάνης.

Μέχρι τῆς 22ας Ἰανουαρίου, ἡ XV Μεραρχία, τῇ συνδρομῇ μέρους καὶ τῆς XI τοιαύτης, διαβάσης τὸν Ἄψον ποταμόν, εἶχε συμπληρώσει τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Γαρονίν—Σπαντάριτ, ἐνῶ ἡ I Μεραρχία, ἀπωθήσασα κατόπιν ζωηρῶν ἀγώνων τὸν ἐχθρόν, εἶχε φθάσει μέχρι τῆς 25ης εἰς τὰς βορείας ἀντηρίδας τοῦ ὄρους Τρεμπεσίνα, καταλαβοῦσα ἀνατολικώτερον τὴν γραμμὴν ὑψ. 731—Μπρέγκου Ραπίτ. Ἡ πραγματοποιηθεῖσα εἰς βάθος προχώρησις τῶν Μεραρχιῶν τούτων εἰς διάστημα εἴκοσι ὀκτὼ ἡμερῶν συνεχῶν σχεδὸν ἀγώνων καὶ ὑπὸ δυσμενεστάτας καιρικὰς συνθήκας, ὑπὸ βροχὴν καὶ χιονοθύελλον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνῆλθεν εἰς εἴκοσι δύο περίπου χιλιόμετρα ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ.

Νέαι ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, διαπιστωθεῖσαι ἐξ αἰχμαλώτων, ἤτοι ἡ 24η Μεραρχία Πεζικοῦ Πινερόλο, ἡ 22α Μεραρχία Πεζικοῦ, Κυνηγοὶ τῶν Ἄλπεων καὶ ἐπὶ πλέον μονάδες τῆς 37ης Μεραρχίας Πεζικοῦ Μοδένα καὶ τῆς 51ης Μεραρχίας Πεζικοῦ Σιένα, αἵτινες εἶχον ἀνασυγκροτηθῆ καὶ συμπληρωθῆ.

Αἱ ἀπὸ τῆς 30ης Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 25ης Ἰανουαρίου ἐπιχειρήσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἡ Διοίκησις τοῦ ὁποίου παρηκολούθει ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκδιδομένων παρ' αὐτοῦ διαταγῶν καὶ ἐπενέβαινεν ἀναλόγως τῆς διαμορφουμένης καταστάσεως, συνωψίζοντο ὡς ἀκολούθως:

Αἱ I καὶ XV Μεραρχίαι Πεζικοῦ, ἡ διαλυθεῖσα τὴν 5ην Ἰανουαρίου V Ταξιαρχία καὶ μέρος τῆς XI Μεραρχίας, δυνάμεις αἵτινες εἶχον ἐμπλακῆ εἰς τὸ μέτωπον ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ πολέμου, παρὰ τὰς ἀρχικὰς ἐλλείψεις των,—κατὰ μικρὸν μόνον μέρος συμπληρωθείσας—διεξήγαγον ἐπιθετικοὺς ἀγῶνας ἔναντι διαδοχικῶν προσπαθειῶν τῶν Ἰταλικῶν δυνάμεων, ἑπτὰ τοὐλάχιστον μεραρχιῶν, ἐξ ὧν τέσσαρες μέν, ἡ 6η ἡ 7η, ἡ 22α, καὶ ἡ 24η παρουσιάζοντο διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ μέτωπον, αἱ δὲ 37η καὶ 51η, ὡς καὶ ἡ Τεθωρακισμένη Κενταύρων, γνωσταὶ ἤδη ἐκ τῶν προηγουμένων ἀγώνων, εἶχον ἀνασυγκροτηθῆ καὶ συμπληρωθῆ. Εἰς τὴν ὡς ἄνω δυσαναλογίαν τῶν ἑκατέρωθεν δυνάμεων, δέον νὰ προστεθῆ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ σημαντικὴ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ σημαντικὴ ὑπεροχὴ τῶν Ἰταλικῶν μονάδων εἰς μηχανήματα πυρὸς καμπύλης τροχιᾶς, πρόσφορα δι' ἀγῶνας ἐπὶ ὀρεινῶν ἐδαφῶν καὶ τέλος αἱ δυσχέρειαι ἀνεφο-

---

(1) Ἔκδοσις ΔΙΣ/ΓΕΣ. «Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντεπίθεσις».
(2) Σχεδιάγραμμα 5.

διασμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων, αἵτινες προχωροῦσαι ἀπεμακρύνοντο προοδευτικῶς τῶν βάσεων ἀνεφοδιασμοῦ των, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς Ἰταλικὰς τοιαύτας, αἵτινες ὀπισθοχωροῦσαι, ἐπλησίαζον πρὸς τὰς ἰδικάς των (1).

Αἱ συνεχεῖς κακοκαιρίαι καὶ αἱ σφοδραὶ χιονοθύελλαι, ἐπέβαλλον σκληρὰς κακουχίας εἰς τοὺς ἄνδρας, τὰ δὲ κρούσματα παγοπληξιῶν ηὐξάνοντο μὲ ταχὺν ρυθμόν, θέτοντα ἐκτὸς μάχης ἀριθμὸν ὁπλιτῶν πολὺ μεγαλύτερον τῶν ἐκ τῶν μαχῶν ἀπωλειῶν. Ἐκ παραλλήλου, ἡ κατάστασις τῶν κτηνῶν ἐχειροτέρευε μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, εἰς βαθμὸν ἀνησυχαστικόν. Μονάδες τινός, εἶχον ἀπολέσει πλέον τοῦ τρίτου τῆς δυνάμεως τῶν κτηνῶν των, λόγῳ ἀνεπαρκοῦς διατροφῆς, τῶν κακουχιῶν καὶ τῆς ὑπερκοπώσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐδυσχέραινε τὰς μετακινήσεις καὶ τοὺς ἀνεφοδιασμούς.

Τὴν 25ην Ἰανουαρίου ὁ Ἀρχιστράτηγος μετέβη εἰς τὸν ἐν Μπαντιλόγια Σ.Δ. τοῦ Σώματος Στρατοῦ, ἔνθα προσηνατολίσθη ἐπὶ τῆς καταστάσεως.

35. Διαταγὴ τοῦ ΓΣ τῆς 25ης Ἰανουαρίου, κοινοποιηθεῖσα καὶ προφορικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιστρατήγου (2), καθώριζε τὰ τῆς περαιτέρω συνεχίσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Βάσει ταύτης, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἐνεργοῦν ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Γαρονὶν—Γκλάβα—Φράταρι, θὰ ἐπεδίωκε τὴν κατάληψιν τῆς γενικῆς γραμμῆς Μπούζι—Γκλάβα—Τσοροσκιάφι—Παρασμπόαρ, μεθ' ὃ ὤφειλε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθέραν χρησιμοποίησιν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, μέχρι τοὐλάχιστον τῆς Γκλάβα. Ἐκ παραλλήλου, θὰ ἐνήργει ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ κατευθύνσει Μπούζι—Ἀῶος—Δεμπλὰν—νοτίως Ἀώου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀπειλήσῃ καὶ θέσῃ ὑπὸ τὰ πυρά του, εἰ δυνατὸν πεζικοῦ, τὴν ὁδὸν Τεπελενίου—Αὐλῶνος. Ἡ ἐκδήλωσις ταύτης, ἔδει νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ταχύτερον, ἀφ' ἧς θὰ ἐξησφαλίζετο κάλυψις τοῦ δεξιοῦ ἐκ τῶν ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Βορειοδυσμῶν κατευθύνσεων. Ἐν συνεχείᾳ, ἐφ' ὅσον θὰ παρουσιάζοντο εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι, θὰ προωθεῖτο πρὸς Βορρᾶν ἐν τῇ κατευθύνσει Βερατίου καὶ πρὸς Δυσμάς, οὐχὶ πάντως εἰς βάρος τῆς ἐπιτυχίας τῆς πρὸς Δεπλὰν ἐνεργείας. Ἐν δευτέρα φάσει, μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω, θὰ ἔδει νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν πρὸς Αὐλῶνα ἐνέργειαν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, δι' ἐνεργείας κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀώου, τεινούσης μέχρι καταλήψεως τῆς περιοχῆς Κρεμενάρα, Κόντα, Κιουρούσι, Φράταρι (3).

Ἀφ' ἑτέρου τὸ ΤΣΔΜ, θὰ ἐπεδίωκε κατὰ τὸν ἀνωτέρω χρόνον τῶν δύο φάσεων καὶ ἀναλόγως τῶν δυνατοτήτων του ἐπιχειρήσεις, τόσον ἐν τῷ τομεῖ τοῦ Πόγραδετς, ὅσον καὶ ἐν τῇ κοιλάδι Τομορίτσα, ὡς αἱ εἰδικαὶ περὶ τούτων διαταγαί.

Αἱ δυσμενεῖς ὅμως καιρικαὶ συνθῆκαι καὶ αἱ συγκεντρώσεις Ἰταλικῶν δυνάμεων ἔναντι τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, προάγγελος τῆς ἐαρινῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἐκδήλωσιν τῶν καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ ΓΣ ἐνεργειῶν, πλὴν περιωρισμένων τινων τοπικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα, περὶ ὧν περαιτέρω (4).

Δρᾶσις εἰς τὸν Βόρειον Τομέα (Κορυτσᾶς).
(7—25 Ἰανουαρίου)
(Σχεδ. 2, 6)

36. Διὰ τῶν ἀπὸ 6ης Ἰανουαρίου γενικῶν ὁδηγιῶν τοῦ ΓΣ, ἀνετίθετο εἰς τὸ ΤΣΔΜ ἡ ἐξασφάλισις τοῦ ὑψιπέδου Κορυτσᾶς, ὁ σύνδεσμος μετὰ τοῦ Β' Σώματος

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 601/Α. Σελ. 83—84.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/9. Σελ. 4.
(3) Σχεδιαγράμμα 6. Παράρτημα 6α.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1.

Στρατοῦ, ἡ κάλυψις τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τοῦ Σώματος τούτου καὶ ἡ ἐκτέλεσις περιωρισμένων τοπικῶν ἐπιχειρήσεων.

Εἰς τὴν ζώνην τοῦ **Γ' Σώματος Στρατοῦ,** κατέχοντος τὸ δεξιὸν τῆς ζώνης τοῦ ΤΣΔΜ (1), ἡ κατάστασις κατὰ τὸ ἀπὸ 7ης—25ης Ἰανουαρίου χρονικὸν διάστημα, ἐξειλίχθη ὡς κατωτέρω:

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XIII Μεραρχίας,** διατελούσης ἐν ἀμυντικῇ διατάξει εἰς τὴν περιοχὴν Πόγραδετς, ἐσημειώθησαν τοπικαὶ ἐπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 7ης Ἰανουαρίου διὰ μικρῶν δυνάμεων κατὰ τῶν νεοκαταληφθεισῶν θέσεων τῶν ὑψ. 1162 καὶ 1034, ἀποκρουσθεῖσαι. Τὸ ἀπόγευμα τῆς 8ης, ἐξετοξεύθη νέα ἐπίθεσις διὰ δυνάμεως λόχου κατὰ τοῦ ὑψ. 1034, ἀποκρουσθεῖσα μὲ πολλὰς διὰ τὸν ἐχθρὸν ἀπωλείας. Ἄμεσος ἀντεπίθεσις διὰ γενικῆς ἐξόδου τῶν ἀμυνομένων ἐκ τῶν χαρακωμάτων, ἠνάγκασε τοὺς Ἰταλοὺς νὰ ὑποχωρήσουν ἐν ἀταξίᾳ καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι πολεμικὸν ὑλικόν. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τῶν χαρακωμάτων, ἐμετρήθησαν εἴκοσι νεκροί. Λόγῳ τῆς ἀρξαμένης κακοκαιρίας, ἀφθόνου πτώσεως χιόνων, συνεχοῦς ὁμίχλης καὶ δριμυτάτου ψύχους, οὐδεμία ἀξία λόγου ἐπιχείρησις ἔλαβε χώραν μέχρι τέλους τοῦ μηνός. Ἐσημειώθη μετρία δρᾶσις πυροβολικοῦ ἑκατέρωθεν καὶ ἀραιὰ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Τὰ τμήματα ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν, κατασκευὴν ἰσχυρῶν σκεπάστρων, πῆξιν συρματοπλεγμάτων, ἀποχιόνωσιν τῶν χαρακωμάτων καὶ τὴν συνεχῆ ἐπαγρύπνησιν διὰ τῆς ἐκπομπῆς περιπόλων καὶ ἐγκαταστάσεως ἐνεδρῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν τεχνικὴν καὶ τὴν τακτικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὰ μηχανήματα πυρός.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, ἀνῆλθον εἰς 2 νεκροὺς καὶ 6 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 23 νεκροὺς καὶ 255 τραυματίας ὁπλίτας (2).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας,** οὐδὲν ἀξιοσημείωτον γεγονὸς ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ ἀπὸ 7ης μέχρι 25ης Ἰανουαρίου χρονικὸν διάστημα, πλὴν δράσεως πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν καὶ ἀπασχολήσεως τῶν μονάδων εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν. Ἐπραγματοποιήθησαν ἀντικαταστάσεις τμημάτων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ τομέως.

Ἡ **XVII Μεραρχία,** παραμείνασα ὡς ἐφεδρεία τοῦ ΤΣΔΜ, ἠσχολήθη εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους εἰς τὴν περιοχὴν Πόγραδετς.

37. Εἰς τὸ **Ε' Σῶμα Στρατοῦ,** διαθέτον τὴν Χ Μεραρχίαν καὶ ἓν τάγμα πολυβόλων, εἶχον ἀνατεθῆ ὑπὸ τὸ ΤΣΔΜ, βάσει τῶν ὁδηγιῶν ΓΣ, αἱ ἑξῆς ἀποστολαί: Βορείως Δεβόλη ποταμοῦ, διατήρησις τοῦ κτηθέντος ἐδάφους. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα ποταμοῦ, διατήρησις τοῦ κτηθέντος ἐδάφους καὶ ἐπιδίωξις τῆς καταλήψεως τοῦ ὑψώματος Κόσνιτσα (1736) καὶ τοῦ χωρίου Σκίμαρι. Ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς Οὐγιανικούτ—Γκλουμάκα καὶ τῆς περιοχῆς Σιρακούτ, τῆς τελευταίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς XI Μεραρχίας. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται, θὰ διεξήγοντο μόνον ἐφ' ὅσον αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι θὰ ἐπέτρεπον τὴν ἄνευ φθορᾶς ἐκ κρυοπαγημάτων διεξαγωγήν των, δεδομένου ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα εὑρίσκοντο εἰς ὑψόμετρα ἀπὸ 1700 μέχρι 2100 καὶ πλέον μέτρων (3).

Ἡ **Χ Μεραρχία** ἦτο ἐγκατεστημένη ἀμυντικῶς εἰς τὴν βορειοδυτικῶς τῆς Μοσχοπόλεως περιοχήν, ἱππαστὶ ἐπὶ τοῦ Δεβόλη ποταμοῦ. Ἡ βορείως τοῦ Δεβό-

---

(1) Σχεδιάγραμμα 2.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 704/Α/1. Σελ. 52—56.
(3) Σχεδιάγραμμα 7.

λη ἀμυντικὴ ζώνη, ἐστοιχίζετο διὰ τῆς φάραγγος Σουχαγκόρας, νοτίως δὲ τούτου διὰ τοῦ αὐχένος Γκούρι Πρέρ, μεταξὺ τῶν ὀρέων Κοσνίτσα καὶ Μποφνιᾶ, τῆς δυτικῶς Τομορίτσα ποταμοῦ πεδινῆς ζώνης, τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὄρους Τομόρι μέχρις Οὐϊανίκου καὶ τοῦ αὐχένος Γλουμάκα (1).

Κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, δὲν ἔλαβον χώραν ἀξιοσημείωτα γεγονότα, ἐξαρέσει τῶν Ἰταλικῶν ἐπιθέσεων τῶν 24ης καὶ 25ης Ἰανουαρίου, περὶ ὧν κατωτέρω. Αἱ ἐπιχειρήσεις περιωρίσθησαν εἰς δρᾶσιν περιπόλων καὶ πυροβολικοῦ ἑκατέρωθεν. Ἡ δρᾶσις βαρέος ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ὑπῆρξεν ἰδιαζόντως ἔντονος διὰ τοῦ καθημερινοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ χωρίου Ζερέτσι, ἔνθα ὁ προκεχωρημένος σταθμὸς ἀνεφοδιασμοῦ τῶν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα μονάδων τῆς Μεραρχίας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν ἀνωμαλιῶν εἰς τοὺς ἀνεφοδιασμούς.

Ὑπὸ τῆς Μεραρχίας ἐμελετήθησαν, κατόπιν διαταγῶν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἐπιχειρήσεις πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Κοσνίτσης (1736), διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν ἀνεφοδιασμῶν, αὗται ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθησαν, λόγῳ ἀντιξόων καιρικῶν συνθηκῶν.

Ἡ Μεραρχία ὑπέβαλε τὴν 14ην Ἰανουαρίου ἀναφορὰν εἰς τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ, δι' ἧς ἐζήτει τὴν ἀντικατάστασίν της πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν (2). Ἐν αὐτῇ ἐξέθετε τὴν ὑπερκόπωσιν τῶν ἀνδρῶν, ἀπόρροιαν τριμήνων ταλαιπωριῶν, στερήσεων καὶ ἀγώνων, εἰς τὸν πλέον ἄχαρι τῶν τομέων τοῦ μετώπου καὶ τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν κτηνῶν, ἅτινα ὑφίσταντο φυσικὴν μείωσιν, ἄνω τῶν 400 κατὰ μῆνα. Τὸ ΤΣΔΜ, ἀναγνωρίζον τὴν ἀνάγκην ἀναπαύσεως τῆς Μεραρχίας, ἐπεφυλάχθη ν' ἀντικαταστήσῃ ταύτην, εὐθὺς ὡς θὰ ἐτίθετο εἰς τὴν διάθεσίν του ἑτέρα μεγάλη μονάς.

Τὴν 0730 τῆς 24ης Ἰανουαρίου, ἐξεδηλώθη ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν κατὰ τμημάτων τοῦ 30ου Συντάγματος, ἐγκατεστημένων εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ χωρίου Ντομπρένι, κατόπιν ἐντόνου βομβαρδισμοῦ διὰ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων. Οἱ ἐπιτιθέμενοι, κατώρθωσαν ν' ἀνατρέψωσι τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ κλιμακίῳ 6ον καὶ 7ον Λόχους, ἐκδιώκονται ὅμως δι' ἀντεπιθέσεως καὶ ἀνακαταλαμβάνονται αἱ ἀπολεσθεῖσαι θέσεις. Μετ' ὀλίγον, οἱ Ἰταλοὶ ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἐπίθεσίν των ἐναντίον τοῦ 7ου Λόχου, τὸν ὁποῖον πιέζουν ἰσχυρῶς καὶ ἀνατρέπουν ἅπασαν τὴν γραμμὴν αὐτοῦ, διαλυθεισῶν τῶν διμοιριῶν του καὶ φονευθέντος τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Λόχου. Οἱ Ἰταλοί, συνεχίζοντες τὴν προπροσπάθειάν των, κατορθώνουν ν' ἀνατρέψωσι καὶ τὸν 6ον Λόχον καὶ νὰ καταλάβωσι κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τὸ χωρίον Ντομπρένι.

Κατόπιν τούτου, ἡ Μεραρχία διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν ἀντεπιθέσεως διὰ τοῦ ἐφεδρικοῦ I/30 Τάγματος, ὑποστηριζομένου ὑπὸ τῆς ΧΒ Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας τῆς VIβ Μοίρας, αἵτινες μετετοπίσθησαν παρὰ τὸ χωρίον Γκουραζέζι ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ὑπὸ ραγδαιοτάτην βροχήν. Τὸ I/30 Τάγμα ἐκινήθη τὴν 0200 τῆς 25ης ἐκ τῆς περιοχῆς Λιέσκοβα — Ζιέπα πρὸς Μπουράνι. Ἡ κίνησις τούτου ἐπεβραδύνθη, λόγῳ τῆς καταστάσεως τῶν ὁδῶν καὶ τοῦ λασπώδους ἐδάφους καὶ μόλις περὶ τὴν μεσημβρίαν ἔφθασεν εἰς Μπουράνι. Ὁ ἐχθρός, μέχρι τῆς μεσημβρίας ἔβαλλε διὰ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων κατὰ τῶν εἰς τὴν περιοχὴν Ντομπρένι καὶ τοῦ ὑψ. 1284 τμημάτων (3).

Περὶ τὴν 1530, ἤρξατο προπαρασκευὴ τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ κατὰ τῶν ὑψωμάτων Ντομπρένα (595 καὶ 696), διαρκέσασα μέχρι τῆς 1615, καθ'

(1) Σχεδιάγραμμα 2.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 697/Α/1. Σελ. 74.
(3) Σχεδιάγραμμα 2.

ἣν ἐγένετο ἡ ἐξόρμησις τοῦ Τάγματος, τὸ πρῶτον κλιμάκιον τοῦ ὁποίου καθηλώθη ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν πυρῶν.

Μὲ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ σκότους, ἐγένετο νέα ἐξόρμησις τοῦ Τάγματος, καταληφθέντος τοῦ ὑψ. 696 καὶ τῶν προσβάσεων τοῦ ὑψ. 596, ἔνθα καὶ καθηλώθη. 'Αντεπίθεσις τῶν 'Ιταλῶν, ἐκτοξευθεῖσα περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὑποστηριχθεῖσα καὶ ὑπὸ πυροβολικοῦ, ἀνέτρεψε καὶ αὖθις τὰ τμήματα τοῦ Ι/30 Τάγματος ἐκ τῶν ὡς ἄνω ὑψωμάτων, ἅτινα ἔκτοτε ἔμειναν ὁριστικῶς εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. 'Επανειλημμέναι προσπάθειαι πρὸς ἀνακατάληψιν τούτων, ἀπέβησαν μάταιαι. 'Εκ παραλλήλου, ἑτέρα ἐνέργεια τῶν 'Ιταλῶν κατὰ τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Ντοῦνσκο ἐγκατεστημένου Ι/68 Τάγματος, ἠνάγκασε τοῦτο νὰ συμπτυχθῇ νοτιώτερον εἰς τὴν περιοχὴν Τρεμπέλ, ἐγκαταλειφθέντος ὁριστικῶς τοῦ χωρίου Ντοῦνσκο, παρὰ τὰς προσπαθείας πρὸς ἀνακατάληψιν του (1).

Δρᾶσις εἰς τὸν Νότιον Τομέα ('Ηπείρου).

(7–25 'Ιανουαρίου)

(Σχεδ. 4)

38. 'Η μετάπτωσις τῆς ἐπιθετικῆς διατάξεως τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ εἰς ἀμυντικὴν τοιαύτην, συντελούσης καὶ τῆς κακοκαιρίας, ἐπέφερε τὴν χαλάρωσιν τῶν προσπαθειῶν τῶν τμημάτων αὐτοῦ καὶ τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν. Οὕτω, μέχρι τῆς 24ης 'Ιανουαρίου δὲν ἐσημειώθησαν ἄξιαι λόγου ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν ζώνην τοῦ Σώματος, ὅπερ ἠρκέσθη εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς καταστάσεως, καθορίζον διὰ διαταγῶν του τὰ μέτρα ἅτινα ἔδει νὰ λαμβάνωνται, ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν.

Τὸ ΓΣ, συμπληροῦν τὰς ἀπὸ 6ης 'Ιανουαρίου γενικὰς ὁδηγίας του, ὅσον ἀφορᾷ τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, διέταξε τὴν 10ην 'Ιανουαρίου ὅπως ἐπὶ πλέον τῶν συμφώνως ταῖς ἀνωτέρω ὁδηγίαις ἐνεργειῶν εἰς τὰς ἀνατολικῶς τοῦ Δρίνου περιοχὰς Μαλέσοβας, Πέστανης, Κόντρα καὶ Λέκλι, ἀσκήσῃ πίεσιν καὶ δυτικῶς τοῦ Δρίνου κατὰ τοῦ Τεπελενίου. 'Εξ ἄλλου, τὸ ΓΣ, ἔχον ὑπ' ὄψει τὴν ἀνάληψιν μελλοντικῶς ἰσχυρῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, εὐθὺς ὡς αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι καὶ ἡ ἀνασυγκρότησις τῶν δυνάμεων θὰ τὸ ἐπέτρεπον, ἀντιμετώπιζεν ὡς ἐνδεχομένην τὴν διὰ μιᾶς εἰσέτι μεραρχίας ἐνίσχυσιν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς προτάσεις τούτου.

'Η κακὴ ὅμως κατάστασις τῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἡ ἀνεπάρκεια μέσων διὰ τοὺς ἀνεφοδιασμούς, ἀπετέλουν οὐσιῶδες κώλυμα πρὸς τοῦτο. Βελτιωθείσης κατά τι τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ δοθέντος ὅτι ἡ IV Μεραρχία εἶχεν ἀποσυρθῇ ἐκ τοῦ μετώπου τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, ὡς ἔχουσα ἀνάγκην μακρᾶς ἀναπαύσεως, τὸ ΓΣ διέταξε τὴν πρὸς Νότον προώθησιν τῆς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑψιπέδου Κορυτσᾶς εὑρισκομένης V Μεραρχίας (2).

Τὴν 14ην 'Ιανουαρίου, τὸ ΓΣ παρεῖχεν εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ τὴν πληροφορίαν, ὅτι τὴν 9ην 'Ιανουαρίου εἶχεν ἐπέλθει διαφωνία μεταξὺ τοῦ 'Ιταλοῦ 'Αρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου Στρατοῦ Στρατάρχου Καβαλλέρο καὶ τοῦ 'Ιταλοῦ 'Αρχηγοῦ τῶν ἐν 'Αλβανίᾳ 'Ιταλικῶν δυνάμεων Σοντοῦ, τοῦ πρώτου τούτων ὑποστηρίζοντος ὅτι ἔδει νὰ ἐνεργηθῇ γενικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῶν 'Ελλήνων, τοῦ δὲ δευτέρου ἐπιμένοντος ὅτι ὡς μόνη ἀπομένουσα ἐλπὶς διὰ τὸν 'Ιταλικὸν στρατόν, ἦτο ἡ ἐκτέλεσις στρατηγικῆς ὑποχωρήσεως μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σκούμπη, ἐγκαταλειπομένου τοῦ Αὐλῶνος. Τὸ γεγονὸς ὅτι, ὁ Σοντοῦ ἀπηλλάγη τῶν κα-

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 697/Α/1. Σελ. 79—82.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 88.

θηκόντων του καὶ τὴν Ἀρχιστρατηγίαν ἐν Ἀλβανίᾳ ἀνέλαβεν ὁ Καβαλλέρο, ἀπεδείκνυον ὅτι εἶχεν ὑπερισχύσει ἡ γνώμη τοῦ τελευταίου καὶ ὅτι ἔδει νὰ ἀναμένεται Ἰταλικὴ ἐπίθεσις (1).

Ὁ Στρατάρχης Καβαλλέρο,γράφει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29ην Δεκεμβρίου ὅτι τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ταύτης.εὑρισκόμενος ἐν Ἀλβανίᾳ, διετάχθη τηλεγραφικῶς ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ δυνάμεων καὶ ὅτι τὴν ἰδίαν ἡμέραν συνεκάλεσεν εἰς σύσκεψιν τοὺς δύο Διοικητὰς Στρατιῶν καὶ τὸν Ἀρχιστράτηγον Σοντοῦ, ὅστις ἀνεκοίνωσε τὴν ἐκ τῆς διοικήσεως του ἀποχώρησιν. Ἡ διαφωνία μεταξὺ Καβαλλέρο καὶ Σοντοῦ προϋπῆρξε τῆς 29ης Δεκεμβρίου καὶ αὕτη προεκάλεσε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ δευτέρου, ἥτις ἐπισήμως ἀνηγγέλθη τὴν πρωΐαν τῆς 13ης Ἰανουαρίου.

Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ ὑπέβαλε τὴν 18ην Ἰανουαρίου προτάσεις πρὸς τὸ ΓΣ (2) διὰ τὴν συνέχισιν τῶν πρὸς Αὐλῶνα ἐπιχειρήσεων, ἀναφέρον ὅτι διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἐνισχύσεως διὰ τῆς V Μεραρχίας καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ συνεχίσῃ τὴν πρὸς Αὐλῶνα προσπάθειάν του μὲ τὰς ἃς διέθετε τότε δυνάμεις, σὺν τῇ προσθήκῃ τῆς IV Μεραρχίας καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι πρὸ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ θὰ εἶχε καταλάβει προηγουμένως τὴν περιοχὴν Γκλάβας καὶ τὰ νοτιοδυτικῶς ταύτης μέχρι τοῦ Ἀώου ποταμοῦ ὑψώματα. Τὸ ΓΣ, θεωροῦν ὡς μὴ προσεχῆ τὴν ἀνάληψιν ἰσχυρῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων ὑπὸ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ προβλέπον ὅτι θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἔγκαιρος ἐνίσχυσις τούτου δι' ἄλλης μεραρχίας, διέθεσε τὴν V Μεραρχίαν εἰς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἀπὸ τῆς 19ης Ἰανουαρίου.

39. Ἡ δρᾶσις τῶν Μεραρχιῶν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, ἐξειλίχθη ὡς ἕπεται:

Ἡ **II Μεραρχία,** (3) ἐνισχυμένη καὶ διὰ τοῦ μηχανοκινήτου Συντάγματος Ἱππικοῦ, ἦτο ἐγκατεστημένη ἀμυντικῶς εἰς τὴν νοτιοανατολικῶς Τεπελενίου περιοχήν, ἐπὶ τῆς τοποθεσίας Μπούζαε Σεφὲρ Ἀγαΐτ— Χόρμοβα — Ζαγοριᾶς ποταμὸς—Ν. Πέστανης.

Εἰς τὸν τομέα τοῦτον, δὲν κατεβλήθησαν σοβαραὶ προσπάθειαι, λόγῳ τῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ἀναμονῆς τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν τῶν βορείως αὐτῆς εἰς τὸν κόμβον Κλεισούρας μαχομένων μονάδων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἀφ' ἑτέρου. Τὴν 10ην Ἰανουαρίου, ἡ Μεραρχία διετάχθη ὑπὸ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ὅπως μελετήσῃ καὶ ἐκτελέσῃ ἰσχυρὰν ἐνέργειαν διὰ τοῦ 39ου Συντάγματος Εὐζώνων ἀπὸ τῆς περιοχῆς Πέστανης πρὸς Κόντρα, ἥτις ἐνέργεια θὰ ἔδει νὰ συνδυασθῇ μὲ ζωηρὰν ἀπασχόλησιν πρὸς Λιουζάτι καὶ τοιαύτην δι' ἰσχυρῶν πυρῶν ἢ καὶ διὰ προχωρητικῆς ἐνεργείας, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Μεραρχίας, πρὸς Λέκλι. Δι' ἑτέρας διαταγῆς, τὴν αὐτὴν ἡμέραν, διατάσσεται ἡ Μεραρχία, ὅπως ἐπὶ πλέον τῶν ὡς ἄνω ἐνεργειῶν, ἐξασκήσῃ ἰσχυρὰν πίεσιν καὶ δυτικῶς τοῦ Δρίνου πρὸς Λιουζάτι διὰ τῶν Ἀποσπασμάτων τοῦ Συνταγματάρχου Ἱππικοῦ Ἀσημακοπούλου (Μηχανοκίνητον Σύνταγμα Ἱππικοῦ) καὶ Ἀντισυνταγματάρχου Πεζικοῦ Κατσώτα Παυσανίου (III/3 Τάγμα, 1ον Τάγμα Πολυβόλων),πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως συγκρατηθῇ ὁ ἐχθρὸς ἐπὶ τῶν θέσεων του καὶ ἀπορροφηθῶσιν αἱ ἐφεδρεῖαι του, ἵνα μὴ κατευθυνθῶσιν αὗται πρὸς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται. δὲν ἐπραγματοποιήθησαν.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 642/Α/2. Σελ. 39.
(2) Παράρτημα 7.
(3) Σχεδιάγραμμα 4.

Τροποποιήσεις τινες ἐπῆλθον εἰς τὴν διάθεσιν τῶν τμημάτων. Οὕτω, τὸ Τάγμα, ὅπερ ἀπὸ τῆς 9ης Νοεμβρίου εἶχε διατεθῆ εἰς τὸ Ἀπόσπασμα τοῦ Ὑποστρατήγου Λιούμπα τῆς VIII Μεραρχίας, ἐπανῆλθε τὴν 8ην Ἰανουαρίου εἰς τὸ Σύνταγμά του.

Τὸ 2ον Τάγμα Πολυβόλων ἐπανῆλθεν εἰς τὴν VIII Μεραρχίαν, εἰς ἣν ἀνῆκε. Ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος τούτου, Ἀντισυνταγματάρχης Ζωΐδης Χρῆστος ἐφονεύθη τὴν 11ην Ἰανουαρίου εἰς τὴν γραμμὴν μάχης (1).

Κατὰ τὴν ἐνσκήψασαν τὴν 18ην Ἰανουαρίου σφοδρὰν χιονοθύελλαν, ὀκτὼ ὁπλῖται ἑνὸς προωθημένου στοιχείου ὅλμων παρὰ τὸν ὑψ. 1723 (Γκόλικο) εὗρον τὸν θάνατον, καταπλακωθέντες ὑπὸ τῆς χιόνος εἴς τινα χαράδραν, εἰς ἣν εἶχον καταφύγει κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς χιονοθυέλλης.

40. Ἡ **VIII Μεραρχία,** (2) ἦτο ἐγκοτεστημένη ἀμυντικῶς ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ὑψιπέδου Κουρβελεσίου, Α. Σιουσίτσα ποταμοῦ, ἀντικαταστήσασα ἐν τῷ τομεῖ τούτῳ τὴν IV Μεραρχίαν ἀπὸ τῆς 5ης Ἰανουαρίου. Προτιθεμένη νὰ βελτιώσῃ τὰς θέσεις της δι' ἀπωθήσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐξ ἐπικαίρων τινων σημείων, ἐνήργησε διὰ τοῦ ΙΙΙ/15 Τάγματος αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἀπὸ τῆς 0730 τῆς 10ης Ἰανουαρίου κατὰ τοῦ ὑψ. 1200 καὶ κατώρθωσε νὰ αἰφνιδιάσῃ τὸ κατέχον αὐτὸν Τάγμα Μελανοχιτώνων, ν' ἀνατρέψῃ τοῦτο καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ ὕψωμα. Συνελήφθησαν 8 αἰχμάλωτοι καὶ περιῆλθον εἰς χεῖρας τοῦ Τάγματος 6 ὅλμοι, 8 ἐλαφρὰ καὶ 1 βαρὺ πολυβόλον καὶ ἄφθονα πυρομαχικά, κατεμετρήθησαν δὲ ἐπὶ τόπου 50 πτώματα Ἰταλῶν. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Τάγματος ἦσαν δύο μόνον τραυματίαι (3).

Ἡ Μεραρχία, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξάλειψιν τῶν θυλάκων οὓς εἶχον δημιουργήσει οἱ Ἰταλοὶ ἐντὸς τῆς ἀμυντικῆς της τοποθεσίας, ἤτοι τὸ Λεκντοῦσι, τὸν αὐχένα Νιβίτσης καὶ τὸν αὐχένα Βερμίκου, σημεῖα ὧν ἡ κατάληψις ἀπησχόλει σοβαρῶς ταύτην ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καὶ τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐπὶ τρεῖς καὶ ἥμισυ μῆνας παραμονῆς της ἐπὶ τῆς τοποθεσίας, λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκῶν διαθεσίμων δυνάμεων.

Ἐπιθετικὴ ἀναγνώρισις δυνάμεως οὐλαμοῦ πεζικοῦ καὶ ὁμάδος πολυβόλων, ἐκπεμφθεῖσα τὴν 0730 τῆς 11ης πρὸς τὸν αὐχένα Βερμίκου, ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τὸ ὕψωμα 1173 καὶ τὸ βορειοανατολικῶς τούτου ἀντέρεισμα, ἔνθα συνέλαβε δέκα αἰχμαλώτους. Κινηθεῖσα ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸν ὑψ. 1090, ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ σφοδρῶν πυρῶν τοῦ ἐχθροῦ, κατέχοντος τὸν αὐχένα καὶ τὰ βορειοδυτικῶς τούτου ἀπὸ Κενδερσίτσης κατερχόμενα ἀντερείσματα. Τὰ τμήματα τῆς ἀναγνωρίσεως πιεσθέντα ἰσχυρῶς, συνεπτύχθησαν περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὰς ἀρχικάς των θέσεις.

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου, ἐχθρικὸν τμῆμα δυνάμεως ἄνω τοῦ λόχου, ἐπετέθη κατὰ τοῦ ὑψ. 1200 (Προγκονάτι), κατόπιν προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἀποκρουσθὲν καὶ ἐγκαταλείψαν περὶ τοὺς εἴκοσι νεκρούς, ἐν οἷς καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ λόχου.

Διατεθέντων εἰς τὴν Μεραρχίαν τῶν Ταγμάτων Προκαλύψεως Δελβινακίου καὶ Φιλιατῶν, συνεκροτήθη κατόπιν διαταγῆς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ τὸ 85ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ἀποτελεσθὲν ἐκ τοῦ Τάγματος Προκαλύψεως Φιλιατῶν (Ι/85), τοῦ Τάγματος Προκαλύψεως Δελβινακίου (ΙΙ/85) καὶ τοῦ Τάγματος Προκαλύψεως Κονίτσης (ΙΙΙ/85).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 641/Α/1.
(2) Σχεδιάγραμμα 5.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 692/Α/3. Σελ. 16.

Τὴν 0730 τῆς 16ης, ἐνηργήθη ἐπιθετικὴ ἀναγνώρισις ὑπὸ δυνάμεως διλοχίας τοῦ I/40 Τάγματος πρὸς Λεκντοῦσι. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, ἐκτοξευθεῖσα ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἐπέτυχε νὰ αἰφνιδιάσῃ τὸν ἐχθρόν, ὅστις κατελήφθη κατὰ μέγα μέρος ἐντὸς τῶν ἀντισκήνων του. Μετὰ βραχὺν ἀγῶνα ἐκ τοῦ σύστάδην διὰ χειροβομβίδων καὶ τῆς λόγχης, οἱ Ἰταλοὶ ἀνατρέπονται καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παραδίδονται. Καθ' ὃν χρόνον ὅμως τὸ I/40 Τάγμα συνέλεγε τὰ ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὑλικὰ καὶ συνεκέντρωνε τοὺς αἰχμαλώτους, δέχεται αἰφνιδίως ἐπίθεσιν ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ του καὶ τοῦτο διότι λόχος τοῦ III/42 Τάγματος, ὅστις εἶχε διαταχθῆ ὅπως κινηθῇ καὶ καλύπτων τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τοῦ I/40 Τάγματος, ἐκμεταλλευθῇ τὴν σύμπτυξιν τῶν Ἰταλῶν, δὲν ἐκινήθη ἐκ παρεξηγήσεως. Κατόπιν τῆς πλευρικῆς ταύτης ἀπειλῆς, τὸ I/40 Τάγμα, ἀφοῦ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος ἔσχε σοβαρὰς ἀπωλείας (3 νεκροὶ καὶ 2 τραυματίαι ἀξιωματικοὶ καὶ 5 νεκροὶ καὶ 41 τραυματίαι ὁπλῖται), ἀναγκαζεται νὰ συμπτυχθῇ πρὸς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς του, ἐγκαταλεῖψαν τοὺς συλληφθέντας αἰχμαλώτους καὶ τὸ κυριευθέντα λάφυρα. Ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, διεπιστώθη ἡ ἰσχυροτάτη ὀργάνωσις τῶν Ἰταλῶν κατὰ βάθος μέχρι τοῦ χωρίου Λεκντοῦσι, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἦτο ἰσχυρῶς ὠργανωμένον. Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς 2200, κατόπιν αἰτήσεώς της, τὸ 2ον Τάγμα Πολυβόλων Κινήσεως, ἀποσυρθὲν ἐκ τῆς II Μεραρχίας.

Κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, ἀπὸ 7ης—25ης Ἰανουαρίου, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων γεγονότων, ἐσημειώθη δρᾶσις πυροβολικοοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν. Τὰ τμήματα ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἀνασυγκρότησιν. Ἀπὸ τῆς 21ης μέχρι τῆς 24ης Ἰανουαρίου, ἐγένετο ἀντικατάστασις τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ 42ου Συντάγματος Εὐζώνων, διὰ τοῦ νεοσυγκροτηθέντος 85ου Συντάγματος (1).

41. Ἡ III Μεραρχία (2), κατέχουσα τὴν γραμμὴν ὑψ. 504–492–921–1074—Βράνιστα — Μπολιένα, ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ Σιουσίστα, δυτικῶς τῆς VIII Μεραρχίας, ἐξέδωκε τὴν 7ην Ἰανουαρίου διαταγὴν μεταπτώσεως ἀπὸ ἐπιθετικῆς εἰς ἀμυντικὴν διάταξιν.

Ἡ Μεραρχία κατένειμε τὸν τομέα της εἰς δύο ὑποτομεῖς, δεξιὰ μὲν τὸ 24ον Σύνταγμα μὲ πέντε πυροβολαρχίας, ἀριστερὰ δὲ τὸ 12ον Σύνταγμα μὲ 5 1/2 πυροβολαρχίας. Ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας παρέμεινε τὸ 12ον Σύνταγμα καὶ ἡ III Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως. Τὸ 6ον Σύνταγμα μεῖον τάγμα, ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Πικεράσι—Λούκοβα. Αἱ ἀναγκαῖαι μετακινήσεις ἐπραγματοποιήθησαν μέχρι τῆς 11ης Ἰανουαρίου.

Τὴν νύκτα τῆς 9ης/10ης Ἰανουαρίου, ἐξεδηλώθη Ἰταλικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ὑψ. 1074 εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ ἀριστεροῦ ὑποτομέως, ἀποκρουσθεῖσα. Καθ' ὅλον τὸ μέχρι τῆς 24ης Ἰανουαρίου χρονικὸν διάστημα, ἐπεκράτησε κακοκαιρία καὶ ἡ δρᾶσις περιωρίσθη εἰς ἀραιὰν ἀνταλλαγὴν πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ ἐκπομπὴν περιπόλων.

Ἡ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας ὑπῆρξεν ἐλαχίστη, ἀφ' ἑτέρου ὅμως Ἰταλικὸς στόλος ἐκ τεσσάρων ἀντιτορπιλλικῶν, ἐβομβάρδισε τὴν 9ην τὰς περιοχὰς Πικεράσι καὶ Μπόρσι. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ὁ στόλος ἐβλήθη ὑπὸ τῆς ἐπακτίου ἀμύνης (3).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 692/Α/3. Σελ. 12—35.
(2) Σχεδιάγραμμα 4.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 685/Α/5. Σελ. 25.

42. 'Η **IV Μεραρχία**, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς VIII τοιαύτης ἀπὸ 3ης μέχρι 6ης 'Ιανουαρίου, συνεκεντρώθη μέχρι τῆς 10ης ἰδίου εἰς τὴν περιοχὴν Λίμπχοβας (12 χλ. νοτιοανατολικῶς 'Αργυροκάστρου) πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀνασυγκρότησιν, τεθεῖσα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΓΣ, ὡς ἐφεδρεία. Οὕτως, ἔληγε προσωρινῶς ἡ δρᾶσις τῆς Μεραρχίας ταύτης, ἥτις κατὰ τοὺς ἐπιθετικοὺς καὶ ἀμυντικοὺς ἀγῶνάς της ἐδοκιμάσθη σκληρῶς, τόσον ἐκ τῶν δυσμενεστάτων καιρικῶν συνθηκῶν, ὅσον καὶ ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἐχθρικῆς ἀντιδράσεως.

Αἱ συνολικαὶ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς εἰσόδου της εἰς τὸν ἀγῶνα, ἤτοι ἀπὸ 8ης Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 5ης 'Ιανουαρίου, ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι :

	8ου Συν.	9ου Συν.	11ου Σ.	Σύνολον
'Αξιωματικοὶ νεκροὶ	6	2	5	13
'Αξιωματικοὶ τραυματίαι	16	9	8	33
'Αξιωματικοὶ παγόπληκτοι	14	28	12	54
Σύνολον	36	39	25	100
'Οπλῖται νεκροὶ	107	60	55	222
'Οπλῖται τραυματίαι	460	235	140	835
'Οπλῖται παγόπληκτοι	565	979	650	2194
Σύνολον	1132	1274	845	3251

Συνελήφθησαν 1525 αἰχμάλωτοι καὶ ἐκυριεύθησαν 18 πυροβόλα καὶ παντοειδὲς πολεμικὸν ὑλικόν [1].

Τὸ 'Απόσπασμα τοῦ 'Υποστρατήγου Λιούμπα διελύθη ἀπὸ τῆς 14ης, κατόπιν διαταγῆς τοῦ ΓΣ, εἰς ἀντικατάστασιν δὲ αὐτοῦ ἐγκατεστάθη εἰς 'Αγίους Σαράντα Στρατιωτικὴ Διοίκησις ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην τοῦ 'Ιππικοῦ Φίλην 'Ιωάννην, διαθέτουσα τὴν IV 'Ομάδα 'Αναγνωρίσεως καὶ οὐλαμὸν ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἀκτῶν.

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 684/Α/1. Σελ. 11—13.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ III

ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ

(26 –31 'Ιανουαρίου)

Γενική κατάστασις τὴν 25ην 'Ιανουαρίου.

43. Βάσει τῶν γενικῶν ὁδηγιῶν τοῦ ΓΣ τῆς 6ης 'Ιανουαρίου, τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ καὶ τὸ ΤΣΔΜ εἶχον μεταπέσει οὐσιαστικῶς εἰς ἀμυντικὴν διάταξιν ἀπὸ τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ 'Ιανουαρίου. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, συνεχῖσαν τὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις, εὑρίσκετο τὴν 25ην 'Ιανουαρίου εἰς τὸ τέρμα σχεδὸν τῶν προσπαθειῶν του καὶ ἐνδεχομένως θὰ μετέπιπτε καὶ τοῦτο εἰς ἀμυντικὴν διάταξιν, δοθέντος ὅτι ἡ ἐντεινομένη κακοκαιρία, ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους, δὲν παρεῖχον πιθανότητος συνεχίσεως εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων. 'Η κατεχομένη τὸ ἑσπέρας τῆς 25ης 'Ιανουαρίου ὑπὸ τῶν 'Ελληνικῶν στρατευμάτων γραμμή, ἐμφαίνεται εἰς τὸ σχεδιάγραμμα 5 (1).

'Η ἐπίθεσις τῶν 'Ιταλῶν εἰς τὴν στενωπὸν Κλεισούρας.

(26–30 'Ιανουαρίου)

(Σχεδ. 3, 5)

44. Οἱ 'Ιταλοί, ἀπωλέσαντες τὴν 11ην 'Ιανουαρίου τὸν κόμβον συγκοινωνιῶν Κλεισούρας καὶ τὴν ἀνατολικὴν ἔξοδον τῆς στενωποῦ, παρὰ τὰς ἀπέλπιδας ἐκκλήσεις τοῦ Καβαλλέρο περὶ ἀμύνης μέχρις ἐσχάτων ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης (2), κατώρθωσαν νὰ ἀνακόψωσι τὴν πρόοδον τῆς 'Ελληνικῆς ἐπιθέσεως, συγκρατηθέντες ἰσχυρῶς εἰς τὴν ἀνατολικῶς Τεπελενίου περιοχήν, φράσσοντες οὕτω τὴν δυτικὴν ἔξοδον τῆς στενωποῦ καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ 'Αώου τῆς ἀγούσης πρὸς Αὐλῶνα.

Εἰς τὴν διατήρησιν τῶν θέσεων τούτων ἀπέδιδον μεγίστην σημασίαν, συγκεντρώσαντες δυνάμεις εἰς τὴν ἐν λόγῳ περιοχήν, μὲ σκοπὸν τὴν δημιουργίαν *«τείχους»* κατὰ χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν τοῦ Στρατάρχου Καβαλλέρο. Ὄντως, ἔναντι τῶν δυνάμεων τῆς II Μεραρχίας, ἀποτελουμένης ἐκ τεσσάρων συνταγμάτων καὶ ἐγκατεστημένης ἀμυντικῶς νοτίως τοῦ 'Αώου, παρέτασσον ἀνατολικῶς μὲν τοῦ Δρίνου ποταμοῦ δεκατέσσαρα τάγματα, δυτικῶς δὲ τούτου δώδεκα τάγματα, καὶ τὴν Τεθωρακισμένην Μεραρχίαν Κενταύρων ἐν τῇ περιοχῇ Τεπελενίου (3). Σταθεροποιήσαντες τὰς νέας θέσεις των, εἶχον ἀποβλέψει εἰς τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Κλεισούρας, πρὸς ἀπελευθέρωσιν οὕτω τῆς στεπωποῦ καὶ διάνοιξιν τῆς κοιλάδος τοῦ Ντεσνίτσα, μὲ σοβαρὰν ἀπειλὴν τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ 'Ελληνικοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

---

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α. Σελ. 94.
Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 26 'Ιανουρίου.

(2) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 11 'Ιανουαρίου.

(3) Σχεδιαγράμματα 4, 5.

Ἐπωφεληθέντες τῆς σημειωθείσης μικρᾶς βελτιώσεως τοῦ καιροῦ μετὰ τὴν 20ην Ἰανουαρίου, εἶχον συγκεντρώσει εἰς τὴν περιοχὴν Τεπελενίου τὴν Μεραρχίαν *«Λενιάνο»*, ἥτις θ' ἀνελάμβανε τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, συνεπικουρουμένη καὶ ὑπὸ τμημάτων τῆς Τεθωρακισμένης Μεραρχίας Κενταύρων καὶ ἑνὸς τάγματος Ἀλπινιστῶν. Ἐκ πληροφοριῶν αἰχμαλώτων καὶ ἐξ ὑποκλοπῆς ραδιογραφημάτων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, προέκυπτεν ὅτι οὗτοι ἀνέμενον σοβαρὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης (1).

Διὰ τὴν ἀπόφραξιν τῆς στενωποῦ, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ εἶχε διαθέσει ἱππαστὶ ἐπὶ τοῦ Ἀώου, ἀνατολικῶς τῶν ὑψωμάτων Μπρεζντάνι καὶ Γκρόπα τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας, ἐκ τοῦ 36ου Συντάγματος, (μεῖον ΙΙΙ Τάγματος), τῶν Ι/2, Ι/5 καὶ Ι/7 Ταγμάτων, τῆς Ι Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας, ὡς καὶ ἓν ἀντιαρματικὸν συγκρότημα ἐκ μιᾶς ἀντιαρματικῆς πυροβολαρχίας τῶν 37, μιᾶς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας τῶν 75, ἑνὸς πυροβόλου τῶν 85 καὶ 7 ἀντιαρματικῶν τυφεκίων τῶν 14.

Αἱ βόρειαι κλιτεῖς τῆς Τρεμπεσίνας κατείχοντο ὑπὸ τμημάτων τῆς Ι Μεραρχίας, ἐνῷ τὰ δεσπόζοντα σημεῖα τῆς κορυφογραμμῆς, οἱ ὑψ. 1923 καὶ 1620, κατείχοντο περιοδικῶς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν διὰ τμημάτων χιονοδρόμων.

Αἱ ἀνατολικαὶ κλιτεῖς τῆς Τρεμπεσίνας κατείχοντο ὑπὸ τῆς Μεραρχίας διὰ δύο ἰσχυρῶν σημείων στηρίγματος, τοῦ μὲν εἰς Μπάλι—Ψάρι, τοῦ δὲ δυτικῶς Κεισούρας.

Δυτικώτερον τῆς περιοχῆς Μπρεζντάνι, ἡ ΙΙ Μεραρχία κατεῖχε τὰ νοτίως Πέσταvης ἀντερείσματα. Ὁ ὑψοδ. 1620, κατεχόμενος ὑπὸ τμημάτων τοῦ ΙΙ/36 καὶ Ι/7 Ταγμάτων, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν περὶ τὴν 1700 τῆς 21ης Ἰανουαρίου, ἀνακαταληφθεὶς δι' ἀντεπιθέσεως τὴν πρωΐαν τῆς 22ας ὑπὸ τοῦ ΙΙ/36 Τάγματος (2).

45. Τὴν πρωΐαν τῆς 26ης Ἰανουαρίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδήλωσαν τὴν σχεδιασθεῖσαν ἐπίθεσίν των πρὸς διάνοιξιν τῆς στενωποῦ Κλεισούρας. Ἡ ἐπίθεσις κατηυθύνετο, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας—ὑψ. 1923—1620—Γκρόπα—Κλεισούρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Πέσταvι—Μπρεζντάνι.

Ἡ ἐναντίον τοῦ ὑψ. 1620 ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν, ἀποκρουσθεῖσα, ἐπανελήφθη περὶ τὴν 1600, καθ' ὃν χρόνον τὸ ΙΙ/36 Τάγμα ἐπετίθετο ἀπὸ τῆς 1400 πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψ. 1733, καὶ κατώρθωσε ν' ἀνατρέψῃ τὸ Τάγμα τοῦτο καὶ νὰ καταλάβῃ τὸν ὑψ. 1620. Οἱ Ἰταλοί, καταλαβόντες τὸν ὑψ. 1620, ἐπεξετάθησαν νοτιοανατολικώτερον μέχρι Μουτσίν, Μερτσούρα καὶ Φραστάνι, ἀπειλοῦντες αὐτὴν ταύτην τὴν Κλεισούραν.

Τὸ ΙΙΙ/4 Τάγμα, κινηθὲν ἐκ τῆς περιοχῆς Ποντγκοράνης πρὸς τὸν ὑψ. 1923, προσέβαλε τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῶν ἐπιτιθεμένων, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀνακόψωσι τὴν περαιτέρω κίνησίν των. Διμοιρία πολυβόλων τοῦ Τάγματος τούτου, ἐγκατασταθεῖσα ἐπὶ τῶν καταληφθεισῶν παρ' αὐτοῦ θέσεων καὶ θέσασα ὑπὸ τὰ πυρά της ἐχθρικὰ τμήματα 200 περίπου ἀνδρῶν, ἠνάγκασε ταῦτα νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν πρὸς Γκιοβανάϊ βαθεῖαν γραμμὴν καὶ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰ νοτίως τούτου, τμήματα τῆς Ι Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως. Οἱ Λόχοι τοῦ Τάγματος τούτου, δὲν διενυκτέρευσαν ἐπὶ τῆς καταληφθείσης γραμμῆς, λόγῳ τοῦ δριμυτάτου ψύχους, ἀλλ' ἐπανῆλθον εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεως αὐτῶν.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α Σελ. 94.
Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 26 Ἰανουαρίου.
(2) Σχεδιάγραμμα 5.

Εἰς τὸ νότιον σκέλος τῆς στενωποῦ, οἱ 'Ιταλοὶ ἐπετέθησαν τὴν πρωΐαν τῆς 26ης ἐναντίον τοῦ ὑψ. 1285 (δυτικῶς Μπρεζντάνι). 'Επωφελούμενοι τῆς πυκνοτάτης ὁμίχλης, κατώρθωσαν νὰ προσεγγίσουν ἀθέατοι τὰς 'Ελληνικὰς γραμμὰς καὶ νὰ ἐξορμήσωσι κατὰ τῶν ἐκεῖ τμημάτων τοῦ ΙΙ/3 Τάγματος. Κατόπιν σφοδροῦ ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην, διαρκέσαντος περὶ τὴν ὥραν, καθ' ὃν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐτραυματίσθη βαρέως ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος Ταγματάρχης Παπασταθόπουλος Γρηγόριος καὶ ἐλαφρότερον ὁ Διοικητὴς τῆς Πολυβολαρχίας, οἱ 'Ιταλοὶ ἀπεκρούσθησαν. Κατόπιν τούτου καὶ τῆς αὐξηθείσης δράσεως ἁρμάτων πρὸς Κλεισούραν, ἡ ΙΙ Μεραρχία διέθεσεν εἰς τὸν ὑψ. 1285 καὶ τὸ ἐφεδρικὸν ΙΙΙ/34 Τάγμα της, ὅπερ ἀνέλαβε τὴν διατήρησιν τοῦ ὑψώματος τούτου μετὰ τοῦ ΙΙ/3 Τάγματος (1).

46. Αἱ ἐκδηλωθεῖσαι κατὰ τὴν 26ην ἐνέργειαι τῶν 'Ιταλῶν, ἀνησύχησαν τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ. 'Ο δημιουργηθεὶς ὑπὸ τούτων θύλαξ, ἀπετέλει σοβαρωτάτην ἀπειλὴν διὰ τὸ ἀριστερόν του, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ εὐπαθέστατον σημεῖον τοῦ μετώπου του, δεδομένου ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν 'Ιταλῶν κατάληψις τῆς Κλεισούρας καὶ ἀποκοπὴ τῆς πρὸς Βεράτι ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, θὰ εἶχε σοβαρὰς συνεπείας, μὲ ἀπειλὴν κυκλώσεως τῶν δυτικῶς τοῦ Ντεσνίτσα δρώντων τμημάτων τοῦ Σώματος Στρατοῦ.

Αἱ ἐπιτυχίαι ἃς εἶχε σημειώσει τὸ Σῶμα εἰς τὴν βορείως Γαρονὶν προώθησίν του, ἤγαγον τοῦτο, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν πρόοδον ταύτην, εἰς τὸ τὸ νὰ διαθέσῃ τὸ μεῖζον τῶν δυνάμεων του διὰ τὴν πρὸς Βορρᾶν κίνησιν. Τὸ Σῶμα Στρατοῦ, ἐθεώρησεν ὅθεν ἐπάναγκες νὰ ἐκκαθαρίσῃ ἤδη ὁλόκληρον τὴν κορυφογραμμὴν τῆς Τρεπεσίνας, οὕτως ὥστε οἱ 'Ιταλοὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ χρησιμοποιῶσι ταύτην ὡς παρατηρητήριον ἢ βάσιν ἐξορμήσεως.

'Η ἐνέργεια αὕτη, παρουσίαζε βεβαίως δυσχερείας, λόγῳ τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν, δοθέντος ὅτι ἡ κορυφογραμμὴ ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνος ἀρκετοῦ πάχους, ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ κορυφογραμμὴ ἔδει νὰ ἐκκαθαρισθῇ.

'Εν ὄψει τῆς ἀποφάσεως ταύτης καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ προέβη εἰς τὰς κάτωθι ἐνεργείας:

Τὴν 1215 διέταξεν ὅπως δύο τάγματα τῆς XV Μεραρχίας ἐκ τῶν εὑρισκομένων ἐγγύτερον τοῦ Ροντέν, κινηθῶσιν ἀμέσως πρὸς Ροντέν, τιθέμενα εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ι Μεραρχίας, ἐνῷ συγχρόνως ἡ Μεραρχία, αὕτη διετάσσετο ὅπως ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Διοικητοῦ της τὴν ἀντιμετώπωσιν τῆς καταστάσεως ἐν τῇ κατευθύνσει Ποντγκοράνι—Γκιοβονάϊ πρὸς τοὺς ὑψ. 1923 καὶ 1620, ἀπωθήσῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ καταλάβῃ τὸν ὑψ. 1923.

Τὴν 1230, διέταξε τὸ ἐν πορείᾳ ἀπὸ Λεσκοβικίου πρὸς Πρεμετὴν κινούμενον 14ον Σύνταγμα τῆς V Μεραρχίας, νὰ κινηθῇ ἀπὸ τῆς 1600 καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν περιοχὴν Κούκιαρι, διὰ τὴν ταχεῖαν ἐνίσχυσιν τῶν δυνάμεων Κλεισούρας.

Τὴν 1315, διέταξε τὴν V Μεραρχίαν ὅπως ἓν τάγμα τοῦ 43ου Συντάγματος ἐπιβιβασθῇ τὴν ἑσπέραν ἐπ' αὐτοκινήτων καὶ ἀχθῇ εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπας.

Τὴν 1400, διέταξε τὴν V 'Ομάδα 'Αναγνωρίσεως νὰ κινηθῇ ἀμέσως πρὸς τὴν περιοχὴν Τόλιαρι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σώματος καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας, μέχρις ἀφίξεως τῆς Μεραρχίας της. Τὰ ὑπόλοιπα τμήματα τῆς V Μεραρχίας θὰ συνέχιζον κανονικῶς τὴν κίνησίν των, ὁ δὲ Σ.Δ. αὐτῆς θὰ ἔδει νὰ εὑρίσκετο τὴν 0700 τῆς 27ης εἰς Κούκιαρι.

(1) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 26 'Ιανουαρίου.
'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/Ιβ. Σελ. 6.
'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 31.

Τὴν 1700, ὀργανώνει τὴν διάθεσιν πυροβολικοῦ εἰς τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας, διαθέσαν μίαν πυροβολαρχίαν τῶν 155, ἕνα οὐλαμὸν τῶν 85, δύο ὀρειβατικὰς πυροβολαρχίας καὶ τὴν Διοίκησιν τοῦ 16ου Συντάγματος 'Ορειβατικοῦ Πυροβολικοῦ, ἕνα ἀντιαρματικὸν οὐλαμὸν τῶν 37 καὶ τὰ πεδινὰ καὶ ὀρειβατικὰ πυροβόλα Δαγκλῆ τοῦ 'Αντιαρματικοῦ Συγκροτήματος.

Τὸ μεῖζον μέρος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ ἐκινήθη τὴν ἑσπέραν ἐκ τῆς περιοχῆς Μπούμπεσι πρὸς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τοῦ κινδύνου ὅν διέτρεχεν ἐξ ἐνδεχομένης περαιτέρω προχωρήσεως τῶν 'Ιταλῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν ἄμυναν τῆς Κλεισούρας (1).

Κατόπιν τῶν διαταχθεισῶν ὡς ἄνω κινήσεων τῆς V Μεραρχίας, καὶ ἐπὶ τῇ προβλέψει ὅτι ἡ Μεραρχία αὐτὴ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ ἐνεργὸν τομέα ἐν τῇ ζώνῃ ἐνεργείας αὐτοῦ, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, διὰ διαταγῆς του τῆς 1730, καθώριζεν τὰ ἑξῆς: Μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς V Μεραρχίας, ἡ κατάστασις ἐν τῷ μετώπῳ Τρεμπεσίνας θ' ἀντιμετωπίζετο ὑπὸ τῆς I Μεραρχίας καὶ τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ἀπὸ δὲ τῆς ἑπομένης, ἡ V Μεραρχία θ' ἀνελάμβανε ζώνην μὲ δεξιὸν ὅριον ὑψ. 1426 (ὄχι)–Ποντγκοράνι (ναί)–Μπένια (ναί) καὶ ἀριστερὸν ὅριον τὸν 'Αῶον, λαμβάνουσα ὑπὸ τὰς διαταγάς της ὅλας τὰς εὑρισκομένας ἐν τῇ ζώνῃ ταύτῃ δυνάμεις τῆς I Μεραρχίας καὶ τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας καὶ θὰ ἐξησφάλιζε τὴν περιοχήν της ἀπὸ πάσης ἐκ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας ἀπειλῆς, ἐκκαθαρίζουσα ταύτην ἀπὸ τοὺς 'Ιταλούς (2).

47. 'Απὸ τῆς 20ῆς 'Ιανουαρίου, πληροφορίαι τῶν τμημάτων ἐπαφῆς τοῦ 34ου Συντάγματος καὶ τῶν συλληφθέντων αἰχμαλώτων, ἐβεβαίωσαν ὅτι σοβαραὶ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ εἶχον κινηθῆ πρὸς Κλεισούραν καὶ εἶχον παρατηρηθῆ ἀσυνήθεις συγκεντρώσεις ἐπὶ τοῦ βορειοδυτικῶς τοῦ ὑψ. 1285 ἀντερείσματος. Κατόπιν τούτου, τὸ Σύνταγμα ἐνίσχυσε τὸ κέντρον ἀντιστάσεως τοῦ ὑψ. 1285 διὰ τοῦ ἐφεδρικοῦ III/34 Τάγματός του.

Τὴν πρωΐαν τῆς 25ης, οἱ 'Ιταλοὶ ἐπωφεληθέντες τῆς πυκνοτάτης ὁμίχλης, προσήγγισαν ἀθέατοι τὰς 'Ελληνικὰς γραμμὰς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ ἐξώρμησαν ἐναντίον των ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως περὶ τὴν 0800. "Αγριος ἀγών, συναφθεὶς ἐκ τοῦ συστάδην διὰ χειροβομβίδων καὶ τῆς ξιφολόγχης καὶ διαρκέσας περὶ τὴν μίαν ὥραν, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόκρουσιν τῶν 'Ιταλῶν, οἵτινες ἐγκατέλειψαν νεκρούς, ὑλικὸν καὶ πέντε αἰχμαλώτους ἐξ ὧν δύο τραυματίας. Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἐχθροῦ, τὸ 'Ιταλικὸν πυροβολικόν, διαφόρων διαμετρημάτων, ἤρχισε βάλλον χάλαζαν βλημάτων, κατακλύζουσαν ὁλόκληρον τὴν τοποθεσίαν καὶ ἰδία τὰς ἐπὶ τοῦ 1285 ὀργανώσεις, βαλλομένας πλευρικῶς ἐκ τῆς κατευθύνσεως Τεπελενίου καὶ Δραγκότι. "Εν πυροβόλον τῶν 105 ἠχρηστεύθη ὑπὸ ἐχθρικοῦ βλήματος, φονεύσαντος δύο καὶ τραυματίσαντος ἐξ πυροβολητάς. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ 34ου Συντάγματος ὑπῆρξαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σοβαραί, τραυματισθέντων καὶ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ II/3 Τάγματος καὶ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Πολυβολαρχίας τοῦ αὐτοῦ Τάγματος (3).

'Η ἐναντίον τοῦ ὑψ. 1285 ἐπίθεσις τῆς 25ης 'Ιανουαρίου, ἀπετέλει τὸ προοίμιον τῆς ἐν εὐρυτέρᾳ κλίμακι ἐπιθέσεως τῶν 'Ιταλῶν πρὸς διάνοιξιν τῆς στενωποῦ τῆς Κλεισούρας, ἥτις θὰ ἐξεδηλοῦτο τὴν ἑπομένην καὶ καθ' ἣν διὰ τὴν κα-

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/9: Σελ. 6.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/5. Σελ. 77—83.
'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/241, 242.
(3) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 31—32.

τοχὴν τοῦ ἐν λόγῳ ὑψώματος, διεξήχθησαν αἱματηροὶ ἀγῶνες ἐπὶ ὁλόκληρον πενθήμερον.

Ἐν συνεχείᾳ, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ διέταξε τὰς I καὶ XV Μεραρχίας, ὅπως, μέχρι τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ δημιουργηθέντος θύλακος, τηρήσωσι τὰς θέσεις των καὶ κλιμακώσωσιν ἐφεδρείας, ἡ δὲ I Μεραρχία ἐξασφαλίσῃ ἰσχυρῶς τὴν νοτιοδυτικῶς Ποντγκοράνης περιοχήν. Διὰ νεωτέρας του δὲ διαταγῆς, τὸ Σ. Στρατοῦ ἐγνώριζεν εἰς τὰς ὡς ἄνω Μεραρχίας ὅτι ἔδει νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ διαταχθῇ σύμπτυξις εἰς τὴν γραμμὴν Μπρέγκου Μεμουλάζιτ—Καΐτσα—Ροντὲν—Σούκα—Μουτσὶν—Γκρόπα. Πρὸς τοῦτο, αἱ Μεραρχίαι θὰ ἔδει νὰ δημιουργήσωσιν ἰσχυρὰς ἐφεδρείας, κατευθύνουσαι, ἡ μὲν XI Μεραρχία δύο τάγματα εἰς τὴν περιοχὴν Μπρέγκου Μεμουλάζιτ, ἡ δὲ I Μεραρχία ἓν τάγμα εἰς τὴν περιοχὴν Μπαλαμπάν (1).

Οὕτω, τὸ Σῶμα Στρατοῦ, διὰ τῶν διατεθεισῶν εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας ἐνισχύσεων, οὐ μόνον ἀνέκοψε τὴν προχώρησιν τῶν Ἰταλῶν ἀνατολικώτερον, ἀλλὰ καὶ προώθησε κατά τι τὰς θέσεις του, συλλαβὸν περὶ τοὺς 70 αἰχμαλώτους καὶ δημιουργῆσαν συνεχὲς καὶ σταθερὸν μέτωπον εἰς τὸ ἀριστερόν του, μὲ προοπτικὴν τὴν ἄμεσον ἀπώθησιν τῶν Ἰταλῶν ἐκεῖθεν τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας.

48. Ἐκ παραλλήλου, τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ἀνησυχῆσαν λόγῳ τῆς σοβαρότητος τῆς διαγραφομένης ἀπειλῆς καὶ τῶν θετικῶν πληροφοριῶν, ἅς εἶχεν ἐκ μέρους συλληφθέντων αἰχμαλώτων περὶ τῆς σημασίας ἣν ἀπέδιδον οἱ Ἰταλοὶ εἰς τὴν κατὰ τῆς Κλεισούρας ἐπίθεσιν, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ ΓΣ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ δεξιοῦ ὁρίου τῆς ζώνης του ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ μέχρι τοῦ Ἀώου, ὥστε νὰ ὑπαχθῇ εἰς αὐτὸ τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας (2). Κατόπιν τούτου, τὸ ΓΣ ἐνέκρινε ὅπως ἅπαντα τὰ νοτίως τοῦ Ἀῴου δρῶντα τμήματα τοῦ ἐν λόγῳ Συγκροτήματος, ὑποχθῶσιν ἀπὸ τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου εἰς τὴν II Μεραρχίαν, ἥτις θὰ ἐπεχείρει διὰ τούτων τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Μπρεζντάνι—βόρειαι ἀντηρίδες τοῦ ὑψ. 1285 μέχρι τοῦ Ζαγοριᾶ ποταμοῦ καὶ ἐν ἀδυναμίᾳ, θὰ προέβαινεν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀμυντικῶν της θέσεων διὰ συρματοπλεγμάτων.

49. Εἰς τὸν τομέα τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ἡ 27η Ἰανουαρίου διέρρευσεν ἄνευ ἀξιοσημειώτου δράσεως. Τὸ Συγκρότημα ὠργάνωσε διὰ τὴν ἑπομένην ἐπίθεσιν πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψ. 1620. Τὴν πρωΐαν, περὶ τὰ εἴκοσι Ἰταλικὰ ἅρματα μάχης, βαρύτερα τῶν μέχρι τότε ἐμφανισθέντων, ἐκινήθησαν πρὸς Κλειραν, βληθέντα ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀντιαρματικοῦ Συγκροτήματος ἀπεσύρθησαν, καταστραφέντων τριῶν ἐκ τούτων.

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ διέταξε τὴν V Μεραρχίαν ὅπως συγκροτήσῃ ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν εἰς τὴν διάθεσίν της τεθέντα Διοικητὴν Πεζικοῦ τῆς I Μεραρχίας, εὑρισκόμενον εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας καὶ προσηνατολισμένον ἐπὶ τῆς καταστάσεως, μὲ ἀποστολὴν ὅπως, πρὸ τῆς μεσημβρίας τῆς 28ης, ἐπιτεθῇ πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς τῶν ὑψ. 1620 καὶ 1923 καὶ προωθήσῃ τμήματα εἰς τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης, ἀποφράσσον τὴν στενωπὸν Κλεισούρας εἰς τὸ ὕψος Σ:νεγκόλ. Τὸ Ἀπόσπασμα, θὰ ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας,

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/5. Σελ. 77—83.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/241, 242.
Σχεδιάγραμμα 5.

(2) Τὸ δεξιὸν ὅριον τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ ἐξετείνετο μέχρι τῆς κορυφογραμμῆς Ντεμπέλιτ, μὲ ἄκρον δεξιὸν τὸ ὕψωμα Μπρεζντάνι (1285).

1. Ἀντιστρ/γος Κωτούλας Ἰωάννης

2. Ὑποστρ/γος Ζήσης Ἰωάννης

τοῦ 14ου Συντάγματος καὶ ὁλοκλήρου τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ (2 πυροβολαρχίαι τῶν 155, 1 πυροβολαρχία τῶν 105 καὶ 3 πυροβολαρχίαι τῶν 85), τεταγμένου μεταξὺ Ρίμπας καὶ Κούκιαρι. Ἡ Ι Μεραρχία θὰ ἐνήργει ἐκ παραλλήλου ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1426 πρὸς τὸν ὑψ. 1816 (1).

50. Εἰς τὸ νότιον σκέλος τῆς στενωποῦ τῆς Κλεισούρας, οἱ Ἰταλοὶ κατέβαλον ἐπιμόνους προσπαθείας κατὰ τὴν 27ην Ἰανουαρίου πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψ. 1285 (Μπρεζντάνι). Τὴν 0200, ἐπωφελούμενοι τοῦ σκότους, πλησιάζουν τὰς Ἑλληνικὰς γραμμὰς καὶ ἐνεργοῦν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψώματος τούτου, ἥτις ἀποκρούεται. Τὴν 0400 ἐνεργοῦν καὶ νέαν ἐπίθεσιν, καθ' ἣν διὰ κραυγῶν *«ἀέρα», εἴμεθα "Ἕλληνες, μὴ πυροβολεῖτε»*, ἐδημιούργησαν ποιάν τινα σύγχυσιν εἰς τοὺς ἀμυνομένους καὶ κατώρθωσαν νὰ ἀνατρέψουν τούτους καὶ νὰ καταλάβωσι τὸ ὕψωμα, φονευθέντος ἑνὸς λοχαγοῦ καὶ ἑτέρου τραυματισθέντος θανασίμως. Τὸ μετέχον τοῦ ἀγῶνος πυροβολικὸν τοῦ ὑποτομέως, εὑρεθὲν ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψ. 1285, μετετοπίσθη νοτιώτερον, διατρέξαν τὸν κίνδυνον νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐνεργηθεῖσα ἀντεπίθεσις μετὰ μίαν περίπου ὥραν ὑπὸ τμημάτων τῶν ΙΙ/3 καὶ ΙΙΙ/3 Ταγμάτων, ἀνακατέλαβε τὸ ὕψωμα, ἀπωθήσασα τοὺς Ἰταλούς, οἵτινες ἐγκατέλειψαν πολλοὺς νεκροὺς καὶ δύο αἰχμαλώτους. Κατὰ τὰς δύο ἐχθρικὰς ἐπιθέσεις τῆς ἡμέρας ταύτης, τὸ ΙΙ/3 Τάγμα εἶχεν ὑποστῆ σοβαρὰς ἀπωλείας καὶ εὑρίσκετο σχεδὸν ἐν διαλύσει, λόγῳ τοῦ κλονισμοῦ ὃν ὑπέστησαν οἱ ἄνδρες του ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν περισσοτέρων ἀξιωματικῶν των, δοθέντος ὅτι ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν εἶχεν τεθῆ ἐκτὸς μάχης ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος καὶ ἅπαντες οἱ διοικηταὶ τῶν λόχων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν του ἐτράπησαν πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις, ἡ συγκέντρωσις ὅμως τούτων κατέστη δυνατὴ τὴν 28ην καὶ τὸ Τάγμα διετέθη ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας. πρὸς ἀνασυγκρότησιν (2).

Ἡ ΙΙ Μεραρχία, ἀποδίδουσα τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ὑψώματος 1285, ἐνίσχυσε τὸ Ἀπόσπασμα τοῦ Συν/χου Τσιγκούνη (34ον Συντ. Πεζ.) διὰ τοῦ ΙΙΙ/36 Τάγματος καὶ διέταξεν, ὅπως ἐπιδιώξῃ τοῦτο ἀντὶ πάσης θυσίας, τὴν ἀπόρριψιν τῶν Ἰταλῶν βορείως τοῦ Ἀώου, μεταξὺ Πέστανης καὶ Μπρεζντάνης.

51. Τὴν πρωΐαν τῆς 28ης Ἰανουαρίου, τὸ ΙΙ/36 Τάγμα τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ἐνισχυθὲν διὰ τριῶν λόχων τῶν Ι/7, Ι/5 καὶ Ι/2 Ταγμάτων καὶ δύο ἰλῶν τῆς Ι Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τὸν Διοικητήν της, ἐπετέθη καὶ κατόπιν μικροῦ ἀγῶνος ἀνακατέλαβε τὸν ὑψ. 1620 καὶ ἐγκατεστάθη ἐπ' αὐτοῦ. Τὴν ἐπαύριον, θὰ συνεχίζετο ἡ ἐπίθεσις ὑπὸ τοῦ ΙΙΙ/14 Τάγματος πρὸς κατάληψιν τῶν ὑψ. 1733 καὶ 1923 δι' ὑπερβάσεως τῶν ἐπὶ τοῦ 1620 τμημάτων. Τὸ Συγκρότημα ὑπέστη σημαντικὰς ἀπωλείας κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην, φονευθέντος καὶ τοῦ διοικητοῦ ἑνὸς λόχου τοῦ Ι/2 Τάγματος (3).

Εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἀποσπάσματος Τσιγκούνη ἐπὶ τοῦ νοτίου σκέλους τῆς στενωποῦ, δὲν ἐσημειώθη οὐσιώδης δρᾶσις τὴν 28ην Ἰανουαρίου.

Τὴν 0400 τῆς 29ης, ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν ἐναντίον τοῦ ὑψ. 1285 ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ ΙΙΙ/34 Τάγματος. Ἅμα τῇ ἕῳ, ἤρχισαν οὗτοι σφοδρὸν βομβαρδισμὸν διὰ πυροβολικοῦ κατὰ τοῦ ὑψ. 1285 καὶ κατὰ τῶν χωρίων Λίμαρι καὶ Μα-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/5. Σελ. 83.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 32—34.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Δ/1. Σελ. 7—8.

λέσοβα περὶ δὲ τὴν 0900 ἐξετόξευσαν σφοδροτάτην ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὡς ἄνω ὑψώματος ὑπὸ χιόνα, διαρκέσασαν μέχρι τῆς μεσημβρίας, ὁπότε ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τοῦ III/34 Τάγματος. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Τάγματος ἀνῆλθον εἰς 2 νεκροὺς καὶ 1 τραυματία ἀξιωματικοὺς καὶ 12 νεκροὺς καὶ 74 τραυματίας ὁπλίτας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς 29ης/30ην ἐπεχειρήθησαν πέντε ἐγχειρήματα κατὰ τοῦ ὑψ. 1285, ἄνευ ἐπιτυχίας τινος τῶν Ἰταλῶν.

Τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τῆς 30ῆς, ἐξαπελύθησαν δύο ἐν συνεχείᾳ ἐχθρικαὶ ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ περιμαχήτου τούτου ὑψώματος, ἀποτυχοῦσαι, ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι, μὲ σοβαρὰς διὰ τοὺς Ἰταλοὺς ἀπωλείας. Τὸ III/34 Τάγμα ἀπώλεσε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην 4 νεκροὺς καὶ 22 τραυματίας ὁπλίτας (1).

Αἱ ἐπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν πρὸς διάνοιξιν τῆς στενωποῦ τῆς Κλεισούρας, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς περατωθεῖσαι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντίδρασις ἐματαίωσε τὴν προσπάθειαν τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες δὲν ἀπεκόμισαν μὲν ἐδαφικόν τι κέρδος, ἐπέτυχον ὅμως τὴν ἐμπλοκὴν καὶ καθήλωσιν Ἑλληνικῶν δυνάμεων, αἵτινες ἄλλως θὰ ἔδρων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Βερατίου καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀνακουφισθοῦν εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς γραμμῆς ἀμύνης τοῦ Βερατίου (1). Ἡ τελευταία προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν κατὰ τοῦ ὑψ. 1285 ἐξεδηλώθη τὴν 2100 τῆς 31ης Ἰανουαρίου, ἀποκρουσθεῖσα εὐχερῶς.

52. Παρὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν Ἰταλικῶν προσπαθειῶν ὅπως ὑπερκεράσωσι τὴν ἀνατολικὴν ἔξοδον τῆς στενωποῦ Κλεισούρας ἀπὸ Βορρᾶ ἢ ἐκτοπίσωσι τὰς κατεχούσας τὸ νοτίως Ἀώου τμῆμα αὐτῆς ἐν τῇ περιοχῇ Μαλέσοβα–Μπρεζντάνι Ἑλληνικὰς δυνάμεις, ἀκόμη δὲ καὶ νὰ παραβιάσωσιν ἀπ' εὐθείας τὴν στενωπὸν δι' ἁρμάτων, τὸ ΓΣ ἔκρινεν ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως ταύτης ἀπειλὴ τοῦ ἀντιπάλου ἐξηκολούθει ὑφισταμένη. Τοῦτο ἐπέβαλλεν οὐ μόνον τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως καὶ τὴν βαθεῖαν ἀπόφραξιν τῆς στενωποῦ ἀλλὰ καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ μετώπου διὰ τῆς μειώσεως τοῦ ἀναπτύγματός του. Πρὸς καλλίτερον συντονισμὸν τῶν ἐνεργειῶν τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, τὸ ΓΣ ἐπεξέτεινε ἀπὸ τῆς 29ης Ἰανουαρίου τὸ δεξιὸν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ μέχρι τοῦ Ἀώου ποταμοῦ, ὡς ἐξετέθη καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τούτου ὅπως ἐξασφαλίσῃ ἀπολύτως τὴν περιοχὴν ταύτην, καθορίσαν τὰ τῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἀμοιβαίας συνδρομῆς τοῦ δεξιοῦ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Β' Σώματος. Διὰ τὴν ἐκδήλωσιν γενικωτέρου τινὸς ἀντιπερισπασμοῦ, ἔκρινεν ὅτι ἦτο πρόσφορος ἡ στιγμὴ τῆς ἐκτελέσεως ἐπιθετικῶν τινων ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ ΤΣΔΜ, τόσον ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Πόγραδετς, ὅσον καὶ εἰς τὴν κοιλάδα Τομορίτσα καὶ ἐξέδωκε σχετικὴν διαταγὴν τὴν 29ην Ἰανουαρίου (2).

53. Ἐν συνεχείᾳ τῶν ληφθέντων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως μέτρων, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἐξέδωκε τὴν 28ην διαταγὴν (3), δι' ἧς καθώριζε σαφέστερον τὰς ἀποστολὰς τῶν I καὶ V Μεραρχιῶν. Οὕτω, ἡ V Μεραρχία θὰ ἔδει νὰ καταλάβῃ τὴν κορυφογραμμὴν τῆς Τρεμπεσίνας, ἀπωθοῦσα ἐκεῖθεν τοὺς Ἰταλοὺς, νὰ προωθηθῇ κατόπιν ὅπως καταλάβῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ ἰσχυρῶς τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης, τὴν κορυφὴν Μάλι Σεντέλι μέχρι τοῦ ὑψ. 1232 (Μπεσίστι) καὶ τὸ χωρίον Μετζγκοράνη, ἐκκαθαρίζουσα οὕτω τὴν στενωπὸν Κλεισούρας μέχρι Δραγκότι, χωρὶς νὰ ἀναμένῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς I Μεραρχίας, ἥτις

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 34—35.
Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 30 Ἰανουαρίου.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 96.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/. Σελ. 255.

θὰ ἐπετίθετο ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1816 κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας. Εἰς τὴν διάθεσιν τῆς τελευταίας, θὰ παρέμενον τὰ ἐν τῇ περιοχῇ Ροντὲν ΙΙΙ/13 καὶ Ι/50 Τάγματα, ἐνῶ τὸ 43ον Σύνταγμα τῆς V Μεραρχίας, θὰ παρέμενεν εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπας ὡς ἐφεδρεία τοῦ Σώματος Στρατοῦ.

Ἐκκαθάρισις τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους Τρεμπεσίνα.

(29—31 Ἰανουαρίου)

(Σχεδ. 5)

54. Ἡ V Μεραρχία ἤρχισεν εἰσερχομένη εἰς τὴν ζώνην ἐπιχειρήσεων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἀπὸ τῆς 26ης Ἰανουαρίου. Τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμερομηνίας ταύτης, εὑρίσκετο διατεταγμένη ὡς ἑξῆς: Τὸ 14ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως χωρίου Κοσίνα. Τὸ 43ον Σύνταγμα δύο χιλιόμετρα Ν.Α. γεφύρας Πέτρανης. Τὸ 44ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν δύο χιλιόμετρα βορειοανατολικῶς Λεσκοβίκι. Τὸ V Σύνταγμα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τρία χιλιόμετρα Β.Δ. χωρίου Κούταλι. Ἡ Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Τόλιαρι. Ἡ δι' αὐτοκινήτων μεταφορὰ τοῦ 43ου Συντάγματος εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπας, ἡ διαταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, δὲν ἐπραγματοποιήθη, μὴ ἀφιχθέντων τῶν διατεθέντων αὐτοκινήτων (1).

Ἡ Μεραρχία συνέχισε τὴν κίνησίν της καὶ κατὰ τὴν 27ην, συνεκρότησε δὲ τὴν 28ην τὸ ὑπὸ τὸν Διοικητὴν Πεζικοῦ τῆς Ι Μεραρχίας διαταχθὲν ἀπόσπασμα, εἰς ὃ διέθεσε καὶ μίαν μοῖραν τοῦ V Συντάγματος Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ, ἐπὶ πλέον τῶν ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ διατεθέντων μέσων, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως ἐπιτεθῇ τὴν ἑπομένην πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας (ὑψ. 1923—1620) καὶ ἀπόφραξιν τῆς στενωποῦ Κλεισούρας. Ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 28ης, εἶχεν ὡς ἕπεται: 14ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας, 43ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν Κούκιαρι, 44ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν Κοσίνας, V Σύνταγμα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ μεῖον μοῖρα, νοτίως τοῦ χωρίου Βαρυμπόμπη. Τὸ 43ον Σύνταγμα διετάχθη νὰ κινηθῇ τὴν νύκτα τῆς 28ης/29ην εἰς τὴν περιοχὴν Ροντὲν ἀντὶ τῆς Ρίμπας, ἵνα ἐπανέλθωσιν ἀμέσως εἰς τὰς μονάδας των τὰ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ι Μεραρχίας τεθέντα προσωρινῶς τάγματα τῶν 13ου καὶ 50οῦ Συνταγμάτων τῆς XV Μεραρχίας (2).

55. Ἡ ἐπιχείρησις πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας, προγραμματισθεῖσα διὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 28ης, ἀνεβλήθη διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 29ης κατόπιν αἰτήσεως τῆς V Μεραρχίας πρὸς πληρεστέραν προπαρασκευήν.

Τὴν 0700 τῆς 29ης Ἰανουαρίου, τὸ 14ον Σύνταγμα, ἐξορμῆσαν διὰ δύο ταγμάτων ἐκ τῆς περιοχῆς Γκρόμπα, καταλαμβάνει κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος τὸ ὕψωμα 1733, ἔνθα δέχεται ἄμεσον ἀντεπίθεσιν, ἀποκρουσθεῖσαν μὲ πολλὰς ἀπωλείας διὰ τὸν ἐχθρόν. Ἐν συνεχείᾳ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ὑψώματος 1923, ὅπερ καταλαμβάνεται κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος περὶ τὸ λυκόφως. Συνελήφθεσαν 173 αἰχμάλωτοι, ἐξ ὧν 7 ἀξιωματικοὶ καὶ ἐκυριεύθη σημαντικὸν πολεμικὸν ὑλικόν. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Συντάγματος ἀνῆλθον εἰς 5 ἀξιωματικοὺς τραυματίας,

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/. Σελ. 55.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/251.
Σχεδιάγραμμα 5.

μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ III/14 Τάγματος, 22 νεκροὺς καὶ περὶ τοὺς 140 τραυματίας ὁπλίτας.

Τὴν 0900 τῆς 30ῆς, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψ. 1923, ὑποστηριχθεῖσαν ὑπὸ ἀφθόνου πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορίας, ἥτις ἐκ χαμηλοῦ ὕψους ἐβομβάρδιζε καὶ ἐπολυβόλει συνεχῶς τοὺς ἀμυνομένους. Διὰ δραστηρίας ἐνεργείας τοῦ Διοικητοῦ τοῦ I/14 Τάγματος καὶ τῆς αὐτοθυσίας τῶν ἀνδρῶν, οἱ ἀμυνόμενοι διετήρησαν τὰς θέσεις των, ἀντεπιτεθέντες δὲ μετ' οὐ πολύ, ἠνάγκασαν εἰς ἄτακτον ὑποχώρησιν τοὺς ἐπιτεθέντας, οἵτινες ἐγκατέλειψαν νεκροὺς καὶ τραυματίας, ὡς καὶ ἄφθονον πολεμικὸν ὑλικόν.

Ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία ἐξεδήλωσε δραστηριότητα, τόσον κατὰ τὴν 28ην, ὅσον καὶ κατὰ τὴν 29ην, βομβαρδίσασα τὴν μὲν 28ην τοὺς εἰς Κούκιαρι καταυλισμοὺς τῶν μονάδων, τὴν δὲ 29ην ἐπανειλημμένως τὸν Σ.Δ. τῆς Μεραρχίας καὶ τὸν χῶρον σταθμεύσεως τοῦ 43ου Συντάγματος. Αἱ ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ τῆς τελευταίας ἡμέρας ἀπώλειαι, ἀνῆλθον εἰς 3 ἀξιωματικοὺς τραυματίας, 11 νεκροὺς καὶ 21 τραυματίας ὁπλίτας.

Τὴν 31ην Ἰανουαρίου, σφοδρὰ χιονοθύελλα παρημπόδισε τὴν συνέχισιν τῶν ἐπιχειρήσεων πέραν τοῦ ὑψ. 1923, οὔτε καὶ ἐπέτρεψεν ἐνέργειαν πρὸς ὑψ. 1816 διὰ τὸν σύνδεσμον μετὰ τῆς I Μεραρχίας, οὔτε καὶ πρὸς τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὸ τριήμερον ἀπὸ 29ης–31ης Ἰανουαρίου, ἀνῆλθον εἰς 5 νεκροὺς καὶ 14 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 75 νεκροὺς καὶ 396 τραυματίας ὁπλίτας (1).

Τὴν διοίκησιν τοῦ συγκροτήματος Τρεμπεσίνας ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς 31ης ὁ νεοτοποθετηθεὶς εἰς τὴν Μεραρχίαν ὡς Διοικητὴς Πεζικοῦ Συνταγματάρχης Παπαδόγκωνας Διονύσιος, τοῦ Συνταγματάρχου Παπαδοπούλου Κωνσταντίνου, ἐπανελθόντος εἰς τὴν I Μεραρχίαν.

Δραστηριότης εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.
(26–31 Ἰανουαρίου)
(Σχεδ. 5)

56. Κατὰ τὸ ἀπὸ 26ης–31ης Ἰανουαρίου χρονικὸν διάστημα, ἡ κατάστασις εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ δὲν ὑπέστη οὐσιώδεις μεταβολάς.

Ἡ ἐμπλοκὴ τῆς **V Μεραρχίας** εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐπέβαλλεν εἰς τὸ ΓΣ τὴν μέριμναν ἀποκαταστάσεως τῶν ἐφεδρειῶν ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Σώματος τούτου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἡ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΔΜ ἐφεδρικὴ XVII Μεραρχία, διετάχθη ὅπως μετακινηθῇ ἀπὸ τῆς 2ας Φεβρουαρίου εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, μὲ πρῶτον προορισμὸν τὴν περιοχὴν Μπόροβα–Λεσκοβίκι. Εἰς ἀντικατάστασιν ταύτης παρὰ τῷ ΤΣΔΜ, διετίθετο ἡ VI Μεραρχία, μεταφερομένη ἐκ τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων (2).

Ὡσαύτως τὸ ΓΣ, διὰ διαταγῆς του τῆς 29ης Ἰανουαρίου (2), καθώριζε τὸν τρόπον τῆς συνεργασίας τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν στενῶν Κλεισούρας. Συμφώνως ταύτῃ, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, παραλλήλως πρὸς τὴν προώθησιν του πρὸς τὴν κορυφογραμμὴν τῆς

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α/1. Σελ. 56—58.)
ΔΙΣ/Φ. 686/Β/. Σελ. 19—20.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 97.

Τρεμπεσίνας, θὰ ἐπεζήτει τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς στενωποῦ, διὰ κινήσεως τμημάτων καὶ διὰ πυρῶν ἐναντίον ἐχθρικῶν τμημάτων κατεχόντων τὰ νοτίως τοῦ 'Αώου ποταμοῦ ὑψώματα. Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ὤφειλε νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀπολύτως τὴν περιοχὴν ὑψ. 1285, Μπρεζντάνι καὶ Μαλέσοβα, ἐπωφελούμενον τῆς ὡς ἄνω ἐνεργείας τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν νοτίως τοῦ 'Αώου ὑψωμάτων.

57. **Ἡ XI Μεραρχία,** κατόπιν τῆς καταλήψεως τοῦ Μάλι Σπαντάριτ, ἀνασυνεκρότησε τὸ 'Απόσπασμα τοῦ Συνταγματάρχου Γιαννακοπούλου, ὅπερ θὰ παρέμενεν ἀνατολικῶς τοῦ "Αψου ποταμοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Μεραρχίας διάβασιν τούτου. Τὸ 'Απόσπασμα ἀπετελέσθη ἐκ τῶν 66ου Συντάγματος (II καὶ III Τάγματα), τοῦ II/27 Τάγματος καὶ τῆς XIβ Μ.Ο. Πυροβολικοῦ.

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ὑπολογίζον ὅτι μέχρι τῆς 30ης 'Ιανουαρίου θὰ εἶχε συντελεσθῆ ἡ διαπεραίωσις ὁλοκλήρου τῆς Μεραρχίας, πλὴν τοῦ ὡς ἄνω 'Αποσπάσματος, δυτικῶς τοῦ "Αψου ποταμοῦ, καθώρισε τὰ ὅρια τῶν ζωνῶν μεταξὺ τῶν XI καὶ XV Μεραρχιῶν, ἤτοι Μάλι Σπαντάριτ–Νισίτσα–Πρίστε, ἅπαντα εἰς τὴν XI Μεραρχίαν (1).

Τὴν 0100 τῆς 29ης, οἱ 'Ιταλοὶ ἐπετέθησαν αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ τοῦ 'Αποσπάσματος Γιαννακοπούλου καὶ ἐπέτυχον τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψ. 1598, κατεχομένου ὑπὸ δυνάμεως λόχου. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ λόχου τούτου ἀνῆλθον εἰς 2 φονευθέντας καὶ 1 ἐξαφανισθέντα ἀξιωματικοὺς καὶ εἰς 16 τραυματίας καὶ 16 ἐξαφανισθέντας ὁπλίτας. Τὸ Τάγμα τοῦ δεξιοῦ II/66, ἀντεπιτεθὲν τὴν πρωΐαν, καὶ συλλαβὸν ἓξ αἰχμαλώτους, δὲν κατώρθωσε ν' ἀνακτήσῃ τὰς ἀπολεσθείσας θέσεις. 'Ο Διοικητὴς τοῦ 'Αποσπάσματος προώθησε τὸ II/51 Τάγμα ἀπὸ Ζώγας εἰς Κορίταν, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ τὸν αὐχένα Ντέβρις. Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἔδρασε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Τὴν πρωΐαν τῆς 30ης, τὸ II/66 Τάγμα, ἐνισχυθὲν καὶ δι' ἑνὸς λόχου, ἐπετέθη κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας καὶ ἀνακατέλαβε τὰς ἀπολεσθείσας κατὰ τὴν προτεραίαν θέσεις του. Τὴν 30ην 'Ιανουαρίου, οἱ 'Ιταλοὶ ἐπετέθησαν διὰ λόχου κατὰ τοῦ Σέλιανι εἰς τὸν τομέα τοῦ αὐτοῦ 'Αποσπάσματος, ἀποκρουσθέντες καὶ ἐγκαταλείψαντες 4 αἰχμαλώτους. Ἡ 31η διέρρευσεν ἄνευ ἀξιολόγου δράσεως (2).

Ἡ XI 'Ομὰς 'Αναγνωρίσεως, κινηθεῖσα ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 27ης 'Ιανουαρίου, ἤχθη εἰς Μπλεζένσκα, ἡ δὲ XIγ Μ.Ο. Πυρ/κοῦ ἤχθη διὰ δύο σταθμῶν πορείας εἰς Γκρέψαν. Τὸ 13ον Σύνταγμα Πεζικοῦ ἐτέθη ἀπὸ τῆς 27ης εἰς τὴν διάθεσιν τῆς XV Μεραρχίας. Τὴν πρωΐαν τῆς 28ης, ἐχθρικὴ ἀναγνώρισις δυνάμεως λόχου, ὑποστηριζομένη δι' ἰσχυρῶν πυρῶν πυροβολικοῦ, ἐνήργησε κατὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τοῦ 'Αποσπάσματος Γιαννακοπούλου (περιοχὴ Σκέμπι Σελιάνιτ). Κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην, ἡ ἐπίθεσις ἀπεκρούσθη καὶ συνελήφθησαν 11 αἰχμάλωτοι. Τὸ 'Απόσπασμα ἔσχεν 1 ἀξιωματικὸν καὶ 3 ὁπλίτας τραυματίας. (3).

58. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας,** ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 25ης/26ην ἰσχυροτάτην ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ὑψώματος 931, ἀποκρουσθεὶς μετὰ σοβαρῶν δι' αὐτὸν ἀπωλειῶν. Τὴν πρωΐαν τῆς 26ης, τὸ 90ον Σύνταγμα συνέχισε τὴν ἐπίθεσίν του πρὸς κατάληψιν τοῦ αὐχένος Μπούμπεσι, πλὴν ἅμα τῇ ἐξορμήσει του ἐνέπεσεν εἰς ὠργανωμένα πυρὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ αὐχένος τούτου ἀμυν-

(1) Σχεδιάγραμμα 5.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 156—160.
» ΔΙΣ/Φ. 702/Γ/1. Σελ. 66—67.
(3) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 155.

τικῶς ἐγκατεστημένου ἐχθροῦ. Τὸ ἐνεργῆσαν τὴν ἐπίθεσιν τμῆμα, ἔσχε 35 ὁπλίτας ἐκτὸς μάχης. Ὁμοίως, τὸ εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς Μεραρχίας τάγμα τοῦ 33ου Συντάγματος, ἐνεργῆσαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ χωρίου Μπούμπεσι, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ καταλάβη, εὑρεθὲν πρὸ πλήρους ὀργανώσεως τοῦ κατωκημένου τούτου τόπου. Αἱ ἀπώλειαί του ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν καὶ 32 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 106 ὁπλίτας τραυματίας. Κατόπιν τούτου, ἡ Μεραρχία διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐπιθέσεως καὶ τὴν διατήρησιν τῶν κατεχομένων θέσεων.

Κατὰ τὸ ἀπὸ 27ης—31ης Ἰανουαρίου χρονικὸν διάστημα, οὐδὲν ἀξιοσημείωτον γεγονὸς ἔλαβε χώραν εἰς τὸν τομέα τῆς Μεραρχίας, πλὴν τῆς δράσεως πυροβολικοῦ καὶ τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Τὰ τμήματα ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν κατεχομένων θέσεων. Ἐμελετήθη ἐπίθεσις, κατὰ τῶν ὑψ. 800 καὶ 802 καὶ τοῦ συνοικισμοῦ Μπούμπεσι, ἣν θ' ἀνελάμβανε τὸ 33ον Σύνταγμα. Διὰ τὴν πρὸς Σιάλεσι ἐνέργειαν, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας τὰ πυρὰ τριῶν πυροβολαρχιῶν τῶν 105 Μ καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας τῶν 155 Β.

59. Εἰς τὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας**, αἱ 26η καὶ 27η Ἰανουαρίου διέρρευσαν ἄνευ σοβαρᾶς πολεμικῆς δράσεως, ἐγένοντο ὅμως μετακινήσεις τῶν τμημάτων της, συνεπεία διαταγῶν τοῦ Σώματος Στρατοῦ.

Τὴν 2030 τῆς 26ης, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ὑψ. 731, ἀποκρουσθέντες. Τὸ Ἀπόσπασμα Κετσέα ἀπώλεσε τὴν ἡμέραν ταύτην 5 νεκροὺς καὶ 45 τραυματίας ὁπλίτας. (1).

Ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία ὑπῆρξε δραστηριοτάτη κατὰ τὴν 27ην, βομβαρδίσασα ἐπανειλημμένως τὰς περιοχὰς Πρεμετῆς, Πέτρανης καὶ Κλεισούρας. Δύο Ἰταλικὰ ἀεροπλάνα κατερρίφθησαν εἰς ἀερομαχίαν καὶ ἓν ὑπὸ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ.

Τὴν 28ην, ἐσημειώθη ζωηρὰ δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ, ἰδία εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἀποσπάσματος Κετσέα. Ἐνηργήθησαν διάφοροι μετακινήσεις μονάδων, ἐν ὄψει τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἑπομένης.

Τὴν 2030, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν σφοδρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 731 εἰς τὸν ἐν λόγῳ τομέα, χρησιμοποιήσαντες πυροβολικὸν καὶ ὅλμους. Ἡ ἐπίθεσις ἀπεκρούσθη, τὸ I/51 ὅμως Τάγμα, ὅπερ ἠμύνετο τοῦ σημείου τούτου, ἔσχεν ἄνω τῶν 80 ἀνδρῶν ἐκτὸς μάχης.

Κατὰ τὸ τριήμερον ἀπὸ 26ης—28ης Ἰανουαρίου, ἡ Μεραρχία ἀπώλεσεν ἐν ὅλῳ 6 νεκροὺς καὶ 12 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 22 νεκροὺς καὶ 183 τραυματίας ὁπλίτας, συνέλαβε δὲ 248 αἰχμαλώτους. (2)

Τὴν 29ην ἔλαβον χώραν τοπικαὶ μικροεπιχειρήσεις καὶ ἐξεδηλώθη καὶ πάλιν ἔντονος δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ, ἰδία κατὰ τοῦ ὑψ. 731. Τὴν 0730, οἱ Ἰταλοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ διεισδύσωσι διὰ δυνάμεως διλοχίας μεταξὺ τῶν 7ου καὶ 16ου Συνταγμάτων ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας, ἀπεκρούσθησαν ὅμως, ἐγκαταλείψαντες 14 αἰχμαλώτους εἰς χεῖρας τοῦ 7ου Συντάγματος. Ἕτεροι 4 αἰχμάλωτοι συνελήφθησαν ὑπὸ τοῦ 16ου Συντάγματος.

Τὴν 30ην, τὸ III/4 Τάγμα, κινηθὲν πρὸς τὸν ὑψ. 1923 ἵνα συνδεθῇ μετὰ τῆς V Μεραρχίας, ἀνέστειλε τὴν προχώρησίν του, συναντῆσαν ἀντίστασιν. Συνέλαβε 46 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 2 ἀξιωματικούς.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 85.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/1. Σελ. 309—322.

Τὴν 31ην δὲν ἔλαβον χώραν ἄξιαι λόγου ἐπιχειρήσεις. Ἐγένοντο μετακινήσεις καὶ ἀντικαταστάσεις τμημάτων καὶ ἐσημειώθη περιωρισμένη δρᾶσις πυροβολικοῦ. Τὰ τμήματα ἠσχολήθησαν εἰς τὴν μερικὴν ὀργάνωσιν τῶν κατεχομένων θέσεων. Κατὰ τὸ τριήμερον ἀπὸ 29ης–31ης Ἰανουαρίου, ἡ Μεραρχία ἀπώλεσε 2 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 1 ἀξιωματικὸν καὶ 41 ὁπλίτας τραυματίας, συνέλαβε δὲ ἐν ὅλω 63 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν δύο ἀξιωματικούς.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 31ης, ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας, εἶχεν ὡς ἑξῆς : Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα ἐπὶ τῆς γραμμῆς Μπρέγκου Ραπὶτ—ὑψ. 731, 16ον Σύνταγμα ἐπὶ τῆς γραμμῆς ὑψ. 1030—1060—1260, καὶ 4ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν ὑψ. 1426—1319—1308—1392. (1).

Δραστηριότης εἰς τὸν Βόρειον Τομέα (Κορυτσᾶς).

(26 — 31 Ἰανουαρίου)

(Σχεδ. 2)

60. Κατὰ τὸ ἀπὸ 26ης—31ης Ἰανουαρίου, χρονικὸν διάστημα, οὐδὲν ἀξιοσημείωτον γεγονὸς ἔλαβε χώραν εἰς τὴν περιοχὴν Κορυτσᾶς ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ ΤΣΔΜ. Εἰς τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ διετέθη ἀπὸ τῆς 19ης Ἰανουαρίου τὸ 20ον Σύνταγμα τῆς XVI Μεραρχίας, εἰς ἀντικαστάστασιν τοῦ ἐπανερχομένου εἰς τὴν V Μεραρχίαν 44ου Συντάγματος. Ὑπὸ τῆς Χ Μεραρχίας ἐμελετήθη καὶ προπαρεσκευάσθη ἐπίθεσις πρὸς ἐκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Κοσνίτσης (Ὑψ. 1736), ἥτις ὅμως δὲν ἐξεδηλώθη , λόγω τῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Ἀπὸ τῆς 26ης, ὑπήχθη εἰς τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ ὁλόκληρος ἡ XVI Μεραρχία, τὸ 20ον Σύνταγμα τῆς ὁποίας θὰ παρέμενεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ. Ἡ ὡς ἄνω Μεραρχία ἐγκατεστάθη εἰς τὴν περιοχὴν Ποπτσίστι—Λιοζάνι—Σβαρίστι—Τρέσοβα—Μπόσι, τὴν 31ην Ἰανουαρίου ὅμως διετάχθη νὰ προωθηθῇ εἰς τὴν κοιλάδα Τομορίτσα, ἵνα, μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς 4ης Φεβρουαρίου, ἐγκατασταθῇ εἰς τὸν ὁρισθέντα ὑπὸ τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ τομέα της.

Καθ' ὅλον τὸν μῆνα Ἰανουάριον, ἐπεκράτησαν δυσμενεῖς καιρικαὶ συνθῆκαι εἰς τὸν τομέα τῆς **Χ Μεραρχίας**. Αἱ καθημεριναὶ χιονοθύελλαι, καὶ αἱ ἐκ τῶν ἀγώνων ταλαιπωρίαι, ἐπέφερον τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἀνδρῶν, ἰδίως τῶν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ εὑρισκομένων, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ὁποίων διετάσσετο ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀντικατάστασις διὰ τῶν εἰς χεῖρας τῶν διοικήσεων ἐφεδρικῶν τμημάτων. Οἱ ἐφοδιασμοὶ προσέκρουον ἐπίσης εἰς πλείστας δυσχερείας, λόγω τῆς καταστάσεως τῶν ὁδῶν καὶ τῆς φθορᾶς καὶ ἐλλείψεως μεταγωγικῶν κτηνῶν. Μεγάλη ἦτο ἡ φθορὰ ἀνδρῶν καὶ κτηνῶν ἐκ τοῦ ψύχους, ἰδία εἰς τὰ τμήματα τὰ εὑρισκόμενα ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1732, τῶν δυτικῶν ἀντηρίδων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Τόμορι, καλυπτομένων συνεχῶς ὑπὸ χιόνων πάχους πλέον τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου. Ὁ ποταμὸς Τομορίτσας, ὁρμητικὸς κατὰ τὸν ροῦν, ἤλασσε περιοδικῶς κοίτην καὶ ἐπέβαλλε τὴν συχνοτάτην κατασκευὴν νέων γεφυρῶν. Ἡ διάβασις διὰ τοῦ ὁρμητικοῦ ρεύματος, ἦτο ἐπικίνδυνος καὶ πολλὰ πεφορτωμένα κτήνη παρασυρόμενα, ἐπνίγοντο. Ἡ καθ' ἡμέραν μέση διαρροὴ τῶν ἀνδρῶν ἐκ κρυοπαργημάτων, ὑπερέβαινε τοὺς τεσσαράκοντα πέντε, οἱ δὲ θάνατοι κτηνῶν ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ τῆς κοπώσεως τοὺς εἴκοσι. Συνολικῶς, κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, ἡ ἔλλειψις κτηνῶν ἔναντι τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῶν πινάκων συνθέσεως δι' ὁλόκληρον τὴν Μεραρχίαν, ὑπερέβαινον τὰ 500, τῶν δὲ μαχίμων ἀνδρῶν τοὺς 3500 κατὰ προσέγγισιν. (2).

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 322—332.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 697/Α/1.

Δραστηριότης εἰς τὸν Νότιον Τομέα (Ἠπείρου)
(26 — 31 Ἰανουαρίου)
(Σχεδ. 4)

61. Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ἀναδιοργανωθὲν κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον, ἦτο σχεδὸν ἕτοιμον κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς διὰ τὴν συνέχισιν τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν του. Σχετικῶς ἐξέδωκε διαταγὰς μελέτης καὶ προπαρασκευῆς τῶν ὡς ἕπεται ἐπιχειρήσεων :

Τὴν 25ην Ἰανουαρίου πρὸς τὴν ΙΙ Μεραρχίαν, διὰ τὴν ἐγκατάστασιν ὑπ' αὐτῆς τὸ ταχύτερον ἰσχυροῦ τμήματος ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς 1615—Λέκλι καὶ πρὸς κατάληψιν ὑπ' αὐτοῦ ἐν συνεχείᾳ τῶν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κατεχομένων ὑψωμάτων 1723 (Γκόλικο) καὶ 1615, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως, ἐκκαθαριζομένης τῆς περιοχῆς ἀνατολικῶς Ζαγοριᾶ ποταμοῦ διὰ τῆς καταλήψεως τῶν χωρίων Λέκλι καὶ Κόντρα, ἀπειληθῇ ἡ Ἰταλικὴ τοποθεσία τοῦ αὐχένος Λέκλι. ([1]).

Τὴν 26ην Ἰανουαρίου πρὸς τὴν ΙΙΙ Μεραρχίαν, διὰ τὴν κατάληψιν ὑπ' αὐτῆς τοῦ αὐχένος 1426 — Μεσημέριτ καὶ ἐνέργειαν ἐπιθετικῶς πρὸς Δριμάζες ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀποκοπῆς τῶν Ἰταλικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς Βουνὸ—Σκουτάρα.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 26ην Ἰανουαρίου, πρὸς τὴν VIII Μεραρχίαν διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Λεκντούσι—χαράδρα Μπέντσια, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ΙΙ Μεραρχίας, πρὸς κατάληψιν ἐν συνεχείᾳ τοῦ βορείως Νιβίτσης αὐχένος. ([1])

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπικειμένων τούτων ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ Σῶμα Στρατοῦ διέταξε τὴν μεταστάθμευσιν εἰς Κάργιανι τοῦ Ι/11 Τάγματος, τιθεμένου εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ΙΙ Μεραρχίας ἐκ τῆς IV τοιαύτης καὶ τοῦ ΙΙΙ/11 εἰς τὴν μονὴν Τσέπου, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Σώματος Στρατοῦ.

Τὴν 27ην Ἰανουαρίου, ἐβομβαρδίσθη σφοδρότατα ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας διὰ βομβῶν τῶν 150 καὶ τῶν 300 χιλιογράμμων τὸ Ἀργυρόκαστρον, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 180 καὶ τὸν τραυματισμὸν 400 περίπου κατοίκων καὶ ὁπλιτῶν.

Ὁμοίως, κατόπιν τῆς ἐπιμόνου προσπαθείας τῶν Ἰταλῶν ὅπως διευρύνωσι τὴν κατοχὴν εἰς τὴν νοτίως τοῦ Ἀώου περιοχὴν τῆς ἀνατολικῆς ἐξόδου τῆς στενωποῦ Κλεισούρας, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἀνέθεσεν κατὰ τὴν 27ην εἰς τὴν ΙΙ Μεραρχίαν ὅπως ἐπιδιώξῃ ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν ἀπόρριψιν τῶν Ἰταλῶν βορείως τοῦ Ἀώου μεταξὺ Πέστανης καὶ Μπρέζντανης καὶ θέσῃ ὑπὸ τὰ πυρὰ αὐτομάτων ὅπλων της τὴν ἁμαξιτὴν Πέστανη—Μπρέζντανη, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἐξασφαλίσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὰς κατεχομένας θέσεις.

Εἰς τοὺς λοιποὺς ὑποτομεῖς τῆς ΙΙ Μεραρχίας, οὐδεμία ἀξιόλογος δρᾶσις ἐσημειώθη κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα ([2]), Αἱ ἀπώλειαι ἀνῆλθον εἰς 5 νεκροὺς καὶ 5 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 47 νεκρούς, 218 τραυματίας καὶ 81 παγοπλήκτους ὁπλίτας.

62. Εἰς τὸν τομέα τῆς **VIII Μεραρχίας** δὲν ἐσημειώθη ὡσαύτως ἀξιόλογος δρᾶσις, ἐξαιρέσει τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως (Μάλι Σπάτ), ἔνθα οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδήλωσαν ἐπίθεσιν τὴν 1930 τῆς 30ης Ἰανουρίου, τῇ ὑποστηρίξει πυροβολικοῦ, κατορθώσαντες νὰ πλησιάσωσι μέχρις ἀποστάσεως τεσσαράκοντα περίπου μέτρων, τελικῶς ὅμως ἀπεκρούσθησαν μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἀ-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 641/Α/1.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 641/Α/1. Σελ. 46.

πώλειαι τῶν ἀμυνομένων ὑπῆρξεν σοβαραί, ἀνελθοῦσαι εἰς 6 τραυματίας καὶ 10 νεκροὺς ἀξιωματικοὺς καὶ 60 τραυματίας ὁπλίτας, κυρίως ἐκ τῶν πυρῶν τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ, ὅπερ ἐκ τῆς περιοχῆς Τεπελενίου ἔβαλλε τὰ νῶτα τῆς ἀνατολικῆς λωρίδος. Ἐμελετήθησαν αἱ ὑπὸ τοῦ Σώματος Στρατοῦ καθορισθεῖσαι ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις, ἐν ἀναμονῇ εὐνοϊκῶν καιρικῶν συνθηκῶν.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν περιοχὴν Λεκντοῦσι, ἤτοι ἀπὸ 6ης μέχρι 31ης Ἰανουαρίου, ἀνῆλθον ὡς κάτωθι :

Νεκροὶ	ἀξ/κοὶ	5,	ὁπλῖται	57,	σύνολον	62.	
Τραυματ.	ἀξ/κοὶ	13,	ὁπλῖται	359,	σύνολον	372.	
Παγόπλ.	ἀξ/κοὶ	5,	ὁπλῖται	854,	σύνολον	859.	
Σύνολον	ἀξ/κοὶ	23,	ὁπλῖται	1270,	σύνολον	1293.	(1)

63. Εἰς τὸν τομέα τῆς **ΙΙ Μεραρχίας,** οἱ Ἰταλοὶ ἐπεδίωξαν νὰ καταλάβωσι τὸ ἄκρον δεξιὸν τῆς παρατάξεως, ἐπιτεθέντες κατὰ τῆς Μπολιένας. (2) Τὴν 0830 τῆς 25ης Ἰανουαρίου, οὗτοι, κατόπιν προπαρασκευῆς διὰ δέκα περίπου πυροβολαρχιῶν διαφόρων διαμετρημάτων ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ ὑποτομέως Καλαρατίου, ἐφ' οὗ τὸ 24ον Σύνταγμα, ἐκδηλώνουσι σφοδρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ δεξιοῦ τοῦ ὑποτομέως τούτου, ἤτοι κατὰ τῆς περιοχῆς Μπολιένα, διὰ δυνάμεως τάγματος καὶ δευτερεύουσαν τοιαύτην κατὰ τοῦ κέντρου τοῦ ὑποτομέως, διὰ δυνάμεως διλοχίας πεζικοῦ. Ὁ ἀγὼν διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐδαφικά τινα σημεῖα τῆς τοποθεσίας Μπολιένας ἐγένοντο ἀντικείμενον ἀλλεπαλλήλων ἑκατέρωθεν ἐπιθέσεων καὶ ἀντεπιθέσεων, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ ὁπλῖται τοῦ ΙΙ/24 Τάγματος, οἱ ἀμυνόμενοι τῆς τοποθεσίας ἠγωνίσθησαν ἐπανειλημμένως ἐκ τοῦ συστάδην. Ἀποτέλεσμα τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος, ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κατάληψις κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας ἑνὸς βραχώδους ἀντερείσματος ἀμέσως δυτικῶς Μπολιένας, ἀφοῦ προηγουμένως ἅπαντες σχεδὸν οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς θέσεως ταύτης, δυνάμεως διμοιρίας, εἶχον τεθῆ ἐκτὸς μάχης μετὰ τοῦ διμοιρίτου. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, δύναμις τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου ἐβομβάρδισε τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τὴν περιοχὴν Πικεράσι καὶ τὴν 2200 τὴν περιοχὴν ὅρμου Πανόρμου.

Τὴν πρωίαν τῆς 26ης, ἐξετοξεύθη ἀντεπίθεσις διὰ διλοχίας τοῦ 24ου Συντάγματος, ἥτις ἐκδηλωθεῖσα αἰφνιδιαστικῶς, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ βραχώδους ἀντερείσματος. Οἱ Ἰταλοὶ ὅμως ἐκτοξεύουσι τὴν 1730 τῆς αὐτῆς ἡμέρας σφοδρότατον βομβαρδισμὸν διὰ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων, ὅστις ἀφοῦ ἐκάλυψεν ἐπὶ δίωρον περίπου ὁλόκληρον τὴν ἔκτασιν τοῦ ὑποτομέως καὶ κυρίως τῆς Μπολιένας, μετεβλήθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ διώρου τούτου εἰς ἐντονώτατον καταιγισμόν. Ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ ἀπηνοῦς τούτου βομβαρδισμοῦ, οἱ Ἰταλοὶ ἐπιχειροῦν καὶ πάλιν νὰ καταλάβουν τὴν Μπολιένα, ἀποκρούονται ὅμως μετὰ μεγάλων δι' αὐτοὺς ἀπωλειῶν καὶ κατόπιν πεισμονος ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνος. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ 24ου Συντάγματος κατὰ τὸν διήμερον τοῦτον ἀγῶνα, ἀνῆλθον εἰς 2 ἀξιωματικοὺς καὶ 36 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 2 ἀξιωματικοὺς καὶ 78 ὁπλίτας τραυματίας. Τὸ Ἰταλικὸν πυροβολικὸν ἔβαλε κατὰ τὸ διήμερον ἄνω τῶν 8000 βλημάτων. Κατὰ τὸν διεξαχθέντα ἀγῶνα, ὅλα σχεδὸν τὰ ὁπλοπολυβόλα τοῦ ΙΙ/24 Τάγματος, ὑποδείγματος 1915, εἶχον ἀχρηστευθῆ, λόγῳ τῆς παρατεταμένης χρήσεως καὶ τῆς διαρκῶς πιπτούσης βροχῆς καὶ τελικῶς παρέμειναν ἐν λειτουργίᾳ ἑπτὰ μόνον

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 692/Α/1, Σελ. 35—39.
(2) Σχεδιάγραμμα 4.

ἐκ τῶν τριάκοντα ἐξ τοῦ Τάγματος, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἐπανειλημμένοι ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνες.

Εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ 24ου Συντάγματος, ἀπεστάλη τὴν νύκτα τῆς 25/26 διλοχία τοῦ 40ου Συντάγματος, ἥτις καὶ μετέσχε τοῦ ἀγῶνος κατά τὴν 26ην. 'Ομοίως, κατόπιν διαταγῆς τῆς ΙΙΙ Μεραρχίας, προωθήθησαν τμήματα τοῦ αὐτοῦ Συντάγματος εἰς τὸν ὑποτομέα Καλαρατίου, κατόπιν δὲ τῆς εἰς αὐτὸν ἐντάξεως τῶν τμημάτων τούτων, ἡ διοίκησις τῶν 24ου καὶ 40ου Συνταγμάτων ἀνετέθη προσωρινῶς εἰς τὸν Διοικητὴν τοῦ 40οὺ Συντάγματος, Συνταγματάρχην Τσακαλῶτον Θρασύβουλον.

Τὴν 30ην 'Ιανουαρίου, ἐξεδηλώθη ἐπιθετικὴ ἐνέργεια τῶν 'Ιταλῶν κατὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τοῦ ὑποτομέως Καλαρατίου, ἀποκρουσθεῖσα. 'Εχθρικὸν τμῆμα δυνάμεως 2 ἀξιωματικῶν καὶ 25 ἀνδρῶν, ἐκτελοῦν ἀναγνώρισιν ἀπὸ Μεσημέριτ πρὸς Καλαράτι, ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν μιᾶς ὁμάδος τοῦ 24ου Συντάγματος καὶ ἠχμαλωτίσθη ἐξ ὁλοκλήρου. (1)

Εἰς τὸν ὑποτομέα Χειμάρας ἐξεδηλώθησαν περιωρισμέναι ἐπιτεθικαὶ ἐνέργειαι τῶν 'Ιταλῶν τὴν 25ην 'Ιανουαρίου κατὰ τῆς Σκουτάρας, ἀποκρουσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ 12ου Συντάγματος. Τὴν 27ην, τὸ ΙΙ/12 Τάγμα, ἐπιτεθὲν πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Μεσημέριτ, δὲν κατώρθωσε μὲν νὰ καταλάβῃ τοῦτο, ἐξησφάλισεν ὅμως τὴν ἀνατολικῶς τούτου κορυφογραμμήν, σχὸν ἕνα 1 ἀξιωματικὸν καὶ 30 ὁπλίτας τραυματίας. (2)

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 684/Α/1. Σελ. 13.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 684/Δ/1. Σελ. 28—29.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV

ΤΟΠΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

(1—12 Φεβρουαρίου 1941)

63. Παρὰ τὰς ἀποτυχίας τῶν Ἰταλικῶν κατὰ τοῦ κόμβου Κλεισούρας ἐνεργειῶν, ἡ ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως ταύτης ἀπειλή, ἐξηκολούθει ὑφισταμένη, ἐπιβάλλουσα οὐ μόνον τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως καὶ τὴν βαθεῖαν ἀπόφραξιν τῆς στενωποῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ μετώπου διὰ τῆς μειώσεως τοῦ ἀναπτύγματός του. Τὸ ΓΣ, κρῖνον ὅτι διὰ τῆς ἀφίξεως τῆς V Μεραρχίας εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ διετίθεντο ἤδη αἱ ἀναγκαιοῦσαι δυνάμεις, ἐξέδωκε τὴν 29ην Ἰανουαρίου διαταγήν, καθορίζουσαν τὰ τῆς συνεργασίας τοῦ δεξιοῦ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Β' Σώματος, διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς στενωποῦ Κλεισούρας ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Νότου. Ἡ ἐκδήλωσις τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, προεβλέπετο διὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου.

Διὰ τῆς αὐτῆς διαταγῆς, προεβλέποντο ἐπιθετικαί τινες ἐπιχειρήσεις ἀντιπερισπασμοῦ ὑπὸ τοῦ ΤΣΔΜ, τόσον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πόγραδετς, ὅσον καὶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα, ἔνθα ἔδει νὰ ἐκδηλωθοῦν τὴν 4ην Φεβρουαρίου, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ θὰ ἐξεδηλοῦτο μέχρι τῆς 3ης Φεβρουαρίου. (1).

Ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐνέργεια τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ κατὰ τοῦ αὐχένος Μετζγκοράνη—Σεντέλι ὄρους, ἀρξαμένη τὴν πρωίαν τῆς 3ης Φεβρουαρίου, ὡς περαιτέρω ἐκτίθεται, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐξελιχθῇ λόγῳ τῆς ἐνσκηψάσης χιονοθυέλλης, οὕτω δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἀνεβάλλετο, ἐν ἀναμονῇ βελτιώσεως τοῦ καιροῦ. Ἡ τοιαύτη ἀναβολή, οὖσα ἀκαθόριστος, ἦτο δυνατὸν νὰ παραταθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, δυσχεραίνουσα τὴν παραμονὴν τῶν ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας τμημάτων καὶ εὐνοοῦσα ἐνδεχομένως τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ ΓΣ, ἔχον ὑπ' ὄψει τὰς προτάσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ περὶ τοῦ τρόπου ἐνεργείας του διὰ τὴν κατὰ τῆς περιοχῆς Μπετζγκοράνης—Σεντέλι ἐπιχείρησιν, (κίνησις ἀπ' εὐθείας ἐκ Τρεμπεσίνας δι' αὐχένος Μετζγκοράνης πρὸς Σεντέλι), ἐνέκρινεν αὐτὰς διὰ διαταγῆς του τῆς 4ης Φεβρουαρίου, δεχόμενον τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης, ἐφ' ὅσον αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι θὰ ἐπέτρεπον τὴν ταχίστην ἐκδήλωσιν αὐτῆς. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο ἦτο ἀμφίβολον, διέτασσε διὰ τῆς αὐτῆς διαταγῆς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ὅπως προπαρασκευάσῃ ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Κιτσόκ—Μπούζι πρὸς Γκλάβες (Σχ. 6) μὲ τὸ 43ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, δύο τοὐλάχιστον τάγματα τοῦ 44ου καὶ δυνάμεις τῆς I Μεραρχίας. Καὶ ἐὰν μὲν αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι ἐπέτρεπον τὴν ἀπ' εὐθείας πρὸς Μετζγκοράνην ἐνέργειαν, θὰ ἐξεδηλοῦτο αὕτη, ἄλλως θὰ ἐξεδηλοῦτο ἡ τοιαύτη κατὰ Κιτσόκ—Μπούζι, ἡ ἐπιτυχὴς ἔκβασις τῆς ὁποίας θὰ διήνοιγε νέαν κατεύθυνσιν εὐκολωτέρας ἐκκαθαρίσεως τῆς περιοχῆς Μετζγκοράνης—Σεντέλι δι' Ἄρσα καὶ τῆς διὰ ταύτης διερχομένης ἡμιονικῆς. Ἡ ἐνέργεια αὕτη τελικῶς δὲν ἐξεδηλώθη, λόγῳ πληροφοριῶν περὶ ἰσχυρᾶς ἐχθρικῆς συγκεντρώσεως εἰς Βοκοπόλιε, τοῦθ' ὅπερ καθίστα ἀμφίβολον τὴν ἐπιτυχίαν της. (2).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 95—96.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 98—99.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/1. Σελ. 98.

Δραστηριότης εἰς τὸν Βόρειον Τομέα (Κορυτσᾶς).

(Σχεδ. 2,8)

64. Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ΤΣΔΜ δὲν ἐσημειώθη σοβαρὰ πολεμικὴ δρᾶσις κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1ης–12ης Φεβρουαρίου. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1-4 Φεβρουαρίου, ὁ Ἀρχιστράτηγος συνηντήθη εἰς Κορυτσᾶν μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ καὶ τοῦ ΤΣΔΜ, εἰς Μπομπότισταν μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, εἰς Ζεμλὰκ μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς XVII Μεραρχίας, εἰς Γκραμποβίτσαν μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς XIII Μεραρχίας καὶ εἰς Μαλίκην μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς XVI Μεραρχίας, ἐνημερωθεὶς ἐπὶ τῆς καταστάσεως καὶ παρασχὼν τὰς ἐνδεδειγμένας ὁδηγίας.

Τὸ ΓΣ, ὑπήγαγε τὸ Ἀπόσπασμα Γιαννακοπούλου διοικητικῶς καὶ τακτικῶς ἀπὸ τῆς 2400 τῆς 5ης Φεβρουαρίου εἰς τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ. Ὡς ὅριον μεταξὺ τῶν Β' καὶ Ε' Σωμάτων Στρατοῦ καθωρίζετο ὁ Ἄψος ποταμός, μὲ τὴν αὐτὴν ὡς τότε ἀποστολὴν τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ.

Ἡ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΗ τεθεῖσα XVII Μεραρχία, ἐκινήθη ἐκ τῆς βορείως Κορυτσᾶς περιοχῆς ἀπὸ τῆς 5ης Φεβρουαρίου, κατευθυνομένη πρὸς τὴν περιοχὴν Λεσκοβικίου, τὴν δὲ ἑσπέραν τῆς 12ης Φεβρουαρίου, εὑρίσκετο εἰς τὴν περιοχὴν Ἐρσέκας. Εἰς ἀντικατάστασιν τῆς XVII Μεραρχίας, διετέθη εἰς τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ ἡ νεοαφιχθεῖσα ἐκ τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων VI Μεραρχία (μεῖον 20ὸν Σύνταγμα Πεζικοῦ), ἥτις ἀνέλαβεν αὐθημερὸν τὴν ἀποστολὴν διατηρήσεως τῆς δευτέρας ἀμυντικῆς τοποθεσίας ὑψ. 1292-Ζαγορίτσανη-Τουσιεμίστι.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XIII Μεραρχίας**, ἐσημειώθη δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν, ἐκ παραλλήλου δὲ συνεχίσθη ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐδάφους.

65. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας** εἶχε μελετηθῆ, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, ἐπίθεσις πὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Μνῆμα Γραίας. Διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ σημείου τούτου, τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν διὰ μελλοντικὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς τὴν ὀρεινὴν κατεύθυνσιν Μνῆμα Γραίας–Γκούρι Τοπὶτ (ὑψ. 2148)–Λούκοβα καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Βορειοδυσμάς. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιθέσεως ἦτο ἡ κατάληψις καὶ ἐξασφάλισις τῆς γραμμῆς ὑψ. 2068–2148–1840. Διὰ τῆς προωθήσεως ταύτης, ἡ τοποθεσία θὰ ἀπέκτα βάθος καὶ θὰ ἐστηρίζετο καλύτερον τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῆς Μεραρχίας.

Ἡ ἐπιχείρησις παρουσίαζε σοβαρὰς δυσχερείας, δοθέντος ὅτι ἡ καταληπτέα γραμμή, ἐκτὸς τῆς ἀποτομότητος τοῦ ἐδάφους, ἦτο κεκαλυμμένη διὰ παχυτάτου στρώματος χιόνος καὶ ἀπῄτησε σοβαρὰν προπαρασκευαστικὴν προσπάθειαν. Ἡ προπαρασκευὴ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν :

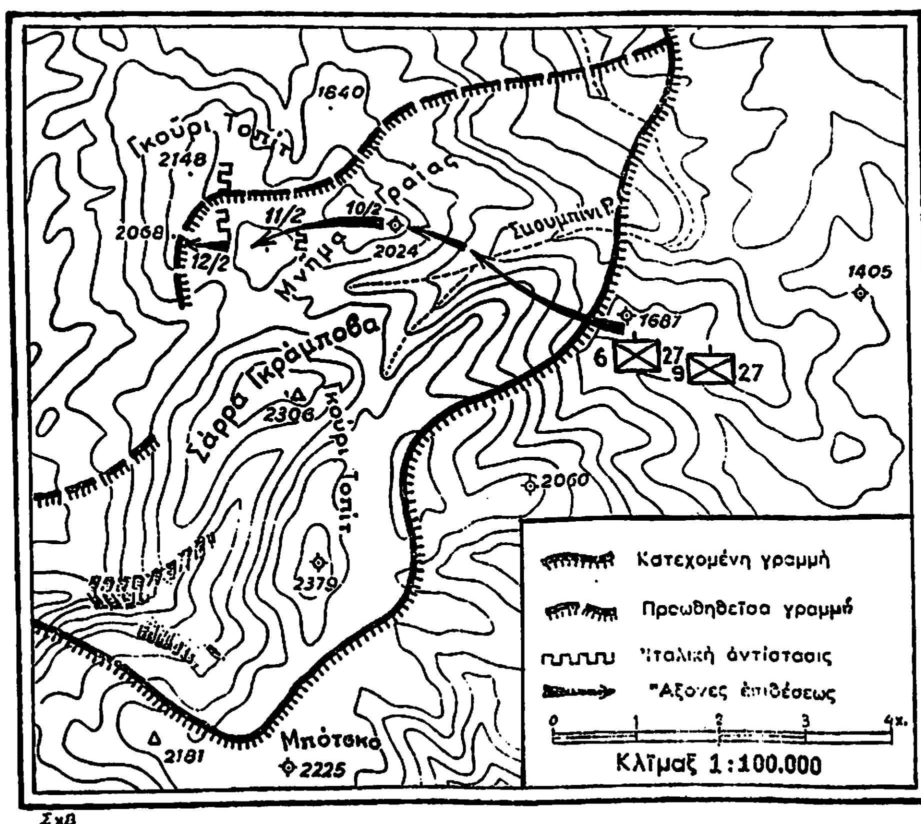
Διάνοιξιν ἡμιονικῆς ὁδοῦ ἐντὸς τῆς χιόνος, ἐχούσης πάχος $2^1/_2$–3 μέτρων, ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1405 μέχρι τοῦ Μνήματος Γραίας. Ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο δυσχερεστάτη, διότι πλὴν τοῦ πάχους τῆς χιόνος, ἐδυσκολεύετο ἡ ἀνόρυξις εἰς τὰ κατώτερα στρώματα αὐτῆς, λόγῳ τῆς σκληρότητός των. Τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ, ἔδει νὰ εἶναι περισσότερον τοῦ 1,60 μ., ἵνα δύναται νὰ βαδίζῃ φορτωμένος ἡμίονος. Διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην διετέθη εἷς λόχος σκαπανέων καὶ ἐπεστρατεύθησαν 100 Ἀλβανοὶ χωρικοί.

Κατασκευὴν παραπηγμάτων διαδοχικῶς ἐπὶ τῶν ὑψ. 1405, 1687 καὶ γένεσιν χαράδρας Σκουμπίνι, πρὸς ἐναποθήκευσιν τροφίμων, πυρομαχικῶν καὶ λοιπῶν ὑλικῶν, μεταφερομένων μέχρις ἑκάστης ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἡμιόνων.

Ἐφ' ὅσον προὐχώρει ἡ διάνοιξις τῆς ὁδοῦ, θὰ συνεχίζετο ὄπισθεν ἡ μεταφορὰ ἐπὶ τῶν ὤμων μέχρι τοῦ Μνήματος Γραίας καὶ ἐπέκεινα. Ὁμοίως κατεσκευάσθη παρὰ τὴν γένεσιν τῆς χαράδρας Σκουμπίνι καταφύγιον διὰ τὴν παροχὴν ἀφεψημάτων καὶ τυχὸν ἄλλης περιθάλψεως εἰς τοὺς ἀνερχομένους καὶ κατερχομένους.

Διετέθησαν δι' ἅπαντας τοὺς ἄνδρας, οἵτινες θὰ μετεῖχον τῆς ἐπιχειρήσεως, λευκοὶ ἐπενδῦται καὶ χιονοπέδιλα.

Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, προγραμματισθεῖσα διὰ τὴν 3ην Φεβρουρίου, ἀνεβλήθη, λόγῳ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν διὰ τὴν 9ην, θὰ ἐξετελεῖτο δὲ διὰ τμημάτων τοῦ 27ου Συντάγματος, ὅπερ εἶχε τὴν προκάλυψιν ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1687. Συμφώνως τῷ σχεδίῳ, ἡ ἐπιχείρησις θὰ διεξήγετο εἰς δύο ἡμέρας, δοθέντος ὅτι κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας, δὲν ὑπῆρχον Ἰταλικὰ τμήματα ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῶν ὑψωμάτων Μνῆμα Γραίας καὶ Γκούρι Τοπὶτ ([1]), ἀλλὰ ἐσημειοῦτο μόνον κίνησις περιπόλων. Τὴν πρώτην ἡμέραν θὰ ἀνήρχετο ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Μνῆμα Γραίας εἷς λόχος μετ' ἀναλόγων πολυβόλων, μὲ ἐντολὴν τὴν λῆψιν μέτρων ἀσφαλείας, τὴν παντελῆ ἀπόκρυψίν του ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ τὴν ἅμα τῇ ἕω τῆς ἐπομένης ἀποστολὴν ἰσχυρᾶς περιπόλου ἐπὶ τοῦ ὑψ. 2148. Ἐν συνεχείᾳ, τὴν ἐπομένην ἡμέραν θὰ ἀνήρχετο ἕτερος λόχος, ὅστις μετὰ τοῦ πρώτου, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 2148 περιπόλου, θὰ ἐγκαθίστατο νοτιώτερον ἐπὶ τοῦ Γκούρι Τοπίτ. Ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας, ἀπεστάλησαν περίπολοι ἀπὸ τοῦ ὑψώματος 1687 πρὸς τὸ Μνῆμα Γραίας, μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς χαράξεως δρομολογίων καὶ τῆς διαπιστώσεως τῶν θέσεων τῶν Ἰταλῶν.

Σχεδ. 8. Κατάληψις ὑψ. Μνῆμα Γραίας.

(1) Σχεδιαγράμματα 2, 8.

Τὴν πρωΐαν τῆς 9ης, ὁ Διοικητὴς τοῦ III/27 Τάγματος, ἐκκινήσας μὲ τὸν 9/27 Λόχον καὶ διμοιρίαν πολυβόλων ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1687, ἀκολουθούμενος καὶ ὑπὸ διμοιρίας πεζικοῦ καὶ χωρικῶν 'Αλβανῶν διὰ τὴν διάνοιξιν τῆς ὁδοῦ, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ κατὰ τὰς πρώτας ἀπογευματικὰς ὥρας εἰς αὐλῶνα, κείμενον περὶ τὰ 1000 μέτρα ἀνατολικῶς τοῦ ὑψώματος Μνῆμα Γραίας. 'Ο Διοικητὴς τοῦ 9ου Λόχου, ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὰς ἐκεῖ λίαν δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας, ἀπέφυγε νὰ λάβῃ μέτρα ἀσφαλείας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ὑψώματος Μνῆμα Γραίας, τηρῶν τὸ τμῆμα του συγκεντρωμένον εἰς τὸν εἰρημένον αὐλῶνα, συγχρόνως δὲ διὰ πεζοῦ συνδέσμου ἀπέστειλεν εἰς τὸ Σύνταγμα ἀναφορὰν ἐν ᾗ διεξετραγώδει τὰς δυσχερείας τῆς ἐκεῖ παραμονῆς. Παρομοίαν ἀναφορὰν ὑπέβαλεν ἐκ παραλλήλου καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ III/27 Τάγματος. Κατόπιν τούτου, ὑπεδείχθη ὑπὸ τῆς Μεραρχίας ἡ λῆψις μέτρων πρὸς βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διαμονῆς διὰ τῆς δημιουργίας χώρου κατασκηνώσεως καὶ συγκεντρώσεως καυσίμου ξυλείας διὰ τὴν θέρμανσιν τῶν ἀνδρῶν. 'Ομοίως διετάχθη καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ III/27 Τάγματος ὅπως, προσωπικῶς ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν λῆψιν μέτρων ἀσφαλείας τοῦ τμήματος καὶ τῷ ὑπεμνήσθη ἡ ἀνάγκη τῆς διὰ περιπόλου ἰσχυρᾶς καταλήψεως τοῦ ὑψ. 2148 πρὸ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους κατὰ τὴν ἐπομένην, δεδομένου ἄλλως τε ὅτι κατὰ τὴν 9ην δὲν συνηντήθησαν 'Ιταλοὶ ἐπὶ τοῦ Μνήματος Γραίας.

Τὴν πρωΐαν τῆς 10ης Φεβρουαρίου, ἐκινήθη πρὸς τὸ Μνῆμα Γραίας ὁ 9/27 Λόχος μετὰ τοῦ 'Υποδιοικητοῦ τοῦ Συντάγματος Ταγματάρχου Παπαβασιλείου Χρήστου, ὅστις ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὴν μεσημβρίαν. 'Ο Διοικητὴς ὅμως τοῦ III/27 Τάγματος, ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο οἱ ἄνδρες, λόγῳ τοῦ πρωτοφανοῦς δι' αὐτοὺς ψύχους καὶ λόγῳ τῶν δυσχερειῶν κινήσεως ἐπὶ τῆς παγωμένης χιόνος, ἐφ' ἧς ὠλίσθαινον, δὲν ἀπέστειλεν ἐγκαίρως τὴν περίπολον πρὸς τὸ ὕψωμα 2148, ἀλλ' ἐβράδυνε πολύ, οὕτω δὲ ὅταν ἡ περίπολος ἐκινήθη, ἐβλήθη ἀπὸ τὸ βορειοδυτικῶς Μνήματος Γραίας ὕψωμα, ὅπου κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπῆρχε περίπολος χιονοδρόμων 'Ιταλῶν, εἶτα δὲ ἀνεπτύχθη δύναμις περίπου λόχου μετὰ πολυβόλων.

Κατόπιν τούτου, ὁ ἀφιχθεὶς μετὰ τοῦ 9/27 Λόχου 'Υποδιοικητὴς τοῦ Συντάγματος, ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ Μνήματος Γραίας τμημάτων, διετάχθη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ κατεχόμενον ὕψωμα καὶ τὴν ἐπομένην νὰ ἐπιτεθῇ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν ἐμφανισθεισῶν ἐπὶ τοῦ ὑψ. 2148 'Ιταλικῶν ἀντιστάσεων. Συγχρόνως διετάχθη ἡ ἐνίσχυσις τοῦ τμήματος διὰ τοῦ 10/27 Λόχου μετὰ διμοιρίας πολυβόλων, ἥτις ἔφθασεν εἰς τὸ Μνῆμα Γραίας τὴν 1000 τῆς 11ης Φεβρουαρίου.

'Η ἐπίθεσις ἐξεδηλώθη τὴν 1100 τῆς 11ης Φεβρουαρίου καὶ παρὰ τὰς ἐκ τῆς χιόνος δυσχερείας, κατωρθώθη ἡ ἐξουδετέρωσις μέχρι τῆς 1400 τῶν πέντε ἐκ τῶν ἐμφανισθεισῶν ἐπὶ τοῦ ὑψ. 2148 ἐννέα ἀντιστάσεων. 'Η συνέχισις τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τὰς ὑπολοίπους τρεῖς ὥρας τῆς ἡμέρας, δὲν ἦτο δυνατή, καθόσον κατὰ πληροφορίας παρασχεθείσας ὑπὸ τῆς γειτονικῆς Χ Μεραρχίας, 'Ιταλικὰ τμήματα ἐκινοῦντο ἐκ τῆς κατευθύνσεως Πουπάτι πρὸς τὸν αὐχένα 1640. 'Ως ἐκ τούτου, διετάχθη ὅπως ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς καταλήψεως τοῦ ὑψ. 2148 ἐπιδιωχθῇ διὰ νυκτερινῆς ἐνεργείας. Οὕτως, νυκτερινὴ ἐπίθεσις ἐκτοξευθεῖσα τὴν 0100 τῆς 12ης Φεβρουαρίου, ἐπέτυχε τὴν κατάληψιν ὁλοκλήρου τοῦ ὑψ. 2148, πλὴν τῆς τελευταίας βραχώδους κορυφῆς καὶ συμφώνως καὶ πρὸς τὴν δοθεῖσαν ἀποστολήν, ἀνεστάλη ἡ περαιτέρω προώθησις.

Κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἡ ΙΧ Μεραρχία ἀπώλεσε 4 ἀξιωματικοὺς νεκροὺς ἐν οἷς καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ III/27 Τάγματος Ταγματάρχης Φακῖνος Πανα-

γιώτης καὶ 5 τραυματίας, ὡς καὶ 32 νεκροὺς ὁπλίτας καὶ περὶ τοὺς 80 τραυματίας. (1).

Ἐπὶ τοῦ λοιποῦ μετώπου τῆς Μεραρχίας ἐσημειώθη μόνον δρᾶσις πυροβολικοῦ. Τὴν 13ην Φεβρουαρίου, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μεραρχίαν ἡ Διοίκησις τοῦ 27ου Συντάγματος μετὰ τοῦ λόχου μηχανημάτων καὶ τῶν μεταγωγικῶν σώματος αὐτοῦ, ἥτις ἀπὸ τῆς 14ης Νοεμβρίου μετὰ τῶν ἐν λόγῳ τμημάτων εἶχε διατεθῆ εἰς τὴν XI Μεραρχίαν καὶ ἕδρα ὡς Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Μπομπορίδου Ἠλία. Ὁ Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος Συνταγματάρχης Μπομπορίδης, ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς 15ης τὴν διοίκησιν ἁπάντων τῶν τμημάτων τοῦ Συντάγματός του, ἅτινα ἐπὶ τρεῖς καὶ ἥμισυ μῆνας εἶχον διατεθῆ, λόγῳ τακτικῶν ἀναγκῶν, εἰς ἑτέρας μονάδας.

66. Εἰς τὴν ζώνην τοῦ **Ε' Σώματος Στρατοῦ**, ἡ νεοδιατεθεῖσα αὐτῷ XVI Μεραρχία, προωθήθη πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα καὶ ἀπὸ τῆς 8ης Φεβρουαρίου ἐγκατεστάθη ἀμυντικῶς εἰς τὸν τομέα Τομορίτσας, μὲ δεξιὸν ὅριον (ἀνατολικὸν) τὴν γραμμὴν Λιέσκοβα (ναὶ)—Γκουραζέζι (ὄχι)—ὑψ. 1284 (ὄχι)—Σκίμαρι (ναὶ)—ὑψ. 1020(ναὶ) καὶ ἀριστερὸν ὅριον (δυτικόν), τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ ὄρους Τόμορος (ναί). Ὁ τομεὺς κατενεμήθη εἰς τρεῖς ὑποτομεῖς, τὸν δεξιὸν μὲ τὰ I/30 καὶ I/20 Τάγματα, τὸν κεντρικὸν μὲ τὰ I/68 καὶ II/30 Τάγματα καὶ τὸν ἀριστερόν, μὲ τὸ II/27 Τάγμα. Τὸ 1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, παρέμεινεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας ἐν τῇ περιοχῇ Ζερέτσι—Βαρβάρα—Γκόπεσι, τὸ δὲ 72ον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, ἐν τῇ περιοχῇ Λιόζανι—Τρέσοβα—Πλιοβίστι (2).

Τὴν 1400 τῆς 10ης Φεβρουαρίου, ἐνεργήθη ἐπιθετικὸν ἐγχείρημα δι' ἑνὸς λόχου καὶ διμοιρίας πολυβόλων τοῦ 20οῦ Συντάγματος, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος 601.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **Χ Μεραρχίας**, αἱ δυσμενεῖς καιρικαὶ συνθῆκαι δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐνεργείας πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Κοσνίτσης (ὑψ. 1736). Τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ διὰ γενικῆς διαταγῆς ἐπιχειρήσεων τῆς 8ης Φεβρουαρίου, καθώριζε τὰς περαιτέρω πιθανὰς ἐνεργείας του πρὸς ἐξάρθρωσιν τοῦ ἐχθροῦ, αἱ κύριαι γραμμαὶ τῆς ὁποίας εἶχον ὡς ἑξῆς (3) :

Τὸ Σῶμα Στρατοῦ,θὰ ἐπεζήτει νὰ προωθηθῇ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα ποταμοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως, καλυπτόμενον ἐπαρκῶς ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ ἀπὸ τῶν ἐκ Βορρᾶ κατευθύνσεων, καταλάβῃ τὸν αὐχένα Ντάρδας, καλύπτον ἅμα τὸ δεξιὸν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Ἡ XVI Μεραρχία θὰ ἐπετίθετο ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Λιέσκοβα—Ρόμασι—Ντάρδα, ἐνῶ ἡ δεξιὰ ταύτης δρῶσα Χ Μεραρχία, θὰ ἐπετίθετο ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Κόσνιτσα—Τεκὲ—Καλιβάκι—Κάλια, (ὑψ. 982), καλύπτουσα διαρκῶς τὸ δεξιὸν τῆς XVI Μεραρχίας καὶ τὴν ἰδίαν της διάταξιν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Δεβόλη, πρὸς κατάληψιν διαδοχικῶς τῆς γενικῆς γραμμῆς Κίσσες—Σενμερδένι—Καλυβάκι—ὑψ. 549—Τσουκαράβα (ὑψ. 941)—ὑψ. 656-Τσίμερς-Ντάρδα. Τέλος, τὸ Ἀπόσπασμα Γιαννακοπούλου,ἀριστερὰ (νοτίως) τῆς XVI Μεραρχίας, θὰ ἐπετίθετο ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Ντομπρούσια—Νοβάνι—Καπινόβα—Ντρενόβα—Βεράτιον, καλύπτον ἅμα καὶ ὑποβοηθοῦν τὸ δεξιὸν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 696/Α/1. Σελ. 79.
(2) Παράρτημα 8.
Σχεδιάγραμμα 7.
(3) Παράρτημα 8.
Σχεδιάγραμμα 7.

Τοπικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τὸν Κεντρικὸν Τομέα.

(Σχεδ. 5)

67. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας**, δὲν ἔλαβον χώραν ἀξιοσημείωτα γεγονότα, πλὴν τῆς δράσεως πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν καὶ ἀραιᾶς δράσεως τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Κατόπιν διαταγῆς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, αἱ εἰς τὴν Μεραρχίαν διατεθεῖσαι ἐξ ἑτέρων μεραρχιῶν μονάδες, ἐπανῆλθον εἰς τὰς μεραρχίας των. Οὕτω, ἡ Διοίκησις τοῦ 27ου Συντάγματος μετὰ τοῦ Λόχου Μηχανημάτων καὶ τῶν μεταγωγικῶν σώματος (Ἀπόσπασμα Μπομπορίδη),ἐκινήθησαν ἀπὸ τῆς 1ης Φεβρουαρίου πρὸς τὴν IX Μεραρχίαν, τὰ δὲ ὑπ' αὐτὴν II/51 καὶ II/2 Τάγματα, ἐνετάχθησαν εἰς τὸ 66ον Σύνταγμα. Ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 6ης, ἀφ' ἧς θὰ ἀνελάμβανε τὸν τομέα τῆς XV Μεραρχίας, εἶχεν ὡς ἑξῆς: Κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεως ὑψ. 845 (800 μέτρα βορείως ὑψ. 931)—ὑψ. 667—βόρειοι ἀντηρίδες Μάλι Σπαντάρι r, εἰς τὸ ὕψος τῶν ὑψ. 822 καὶ 859, μὲ τὸ 13ον Σύνταγμα εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸ 50ον εἰς τὸ δεξιὸν (1). Τὸ Ἀπόσπασμα Γιαννακοπούλου, ὑπαχθὲν ἀπὸ τῆς 5ης εἰς τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ, κατεῖχε τὴν γραμμὴν Ἰστρόρα—Σέλιανι—βορειοανατολικῶς Ντομπρούσια—ὑψ. 1598—ἀντέρεισμα πρὸς Μάλι Κουλμάκες. Ἡ δύναμις τούτου περιελάμβανε τὸ 66ον Σύνταγμα, ἀνασυγκροτηθέν, δύο ὀρειβατικὰς πυροβολαρχίας καὶ δύο οὐλαμοὺς τῶν 65.

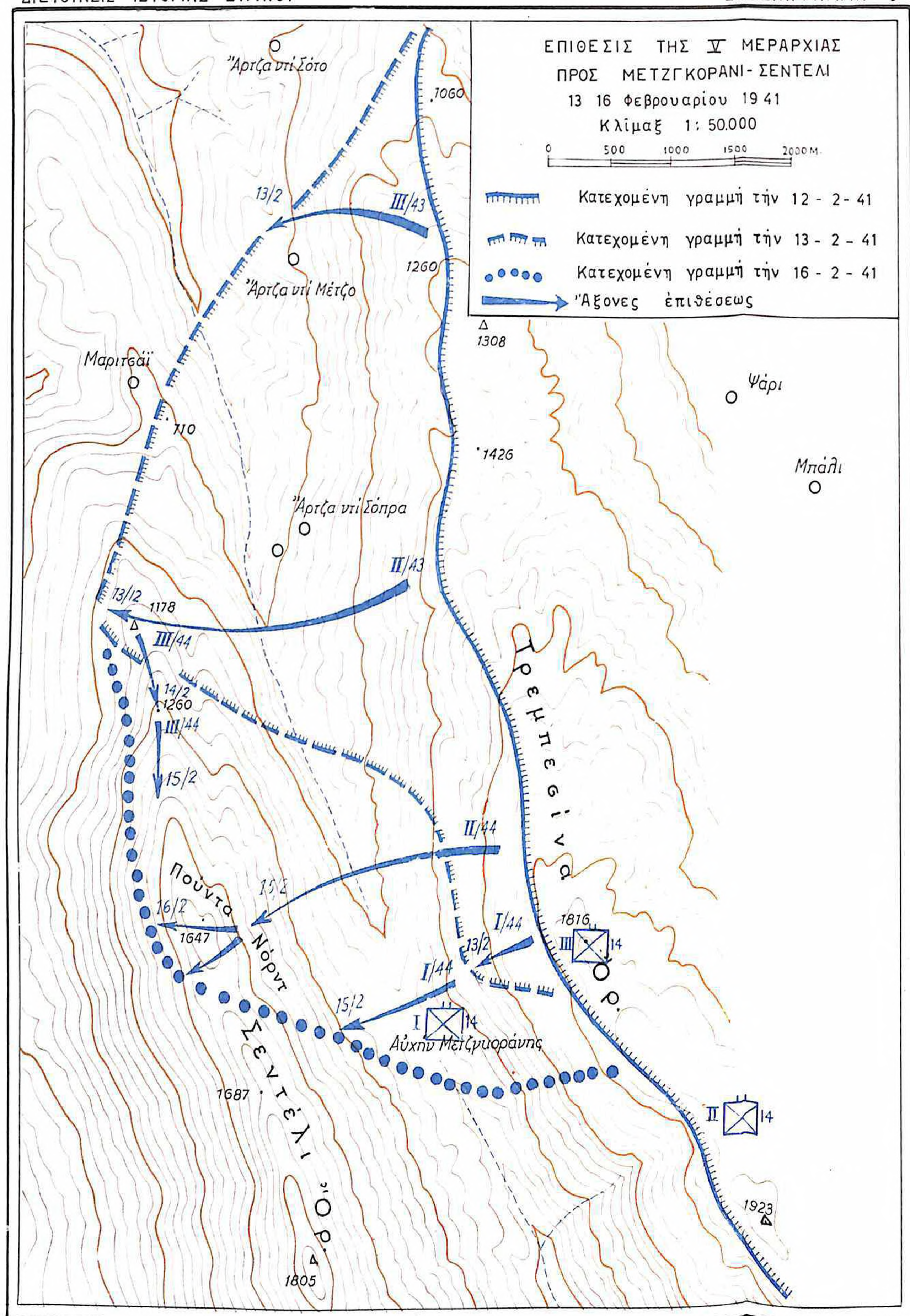
Ἡ Μεραρχία ἐμελέτησε τὴν πρὸς Θερέπελι ἐπιχείρησιν καὶ ἐξέδωκε τὴν 8ην Φεβρουαρίου σχετικὴν διαταγήν, αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι ὅμως, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν πραγματοποίησι αὐτῆς (2).

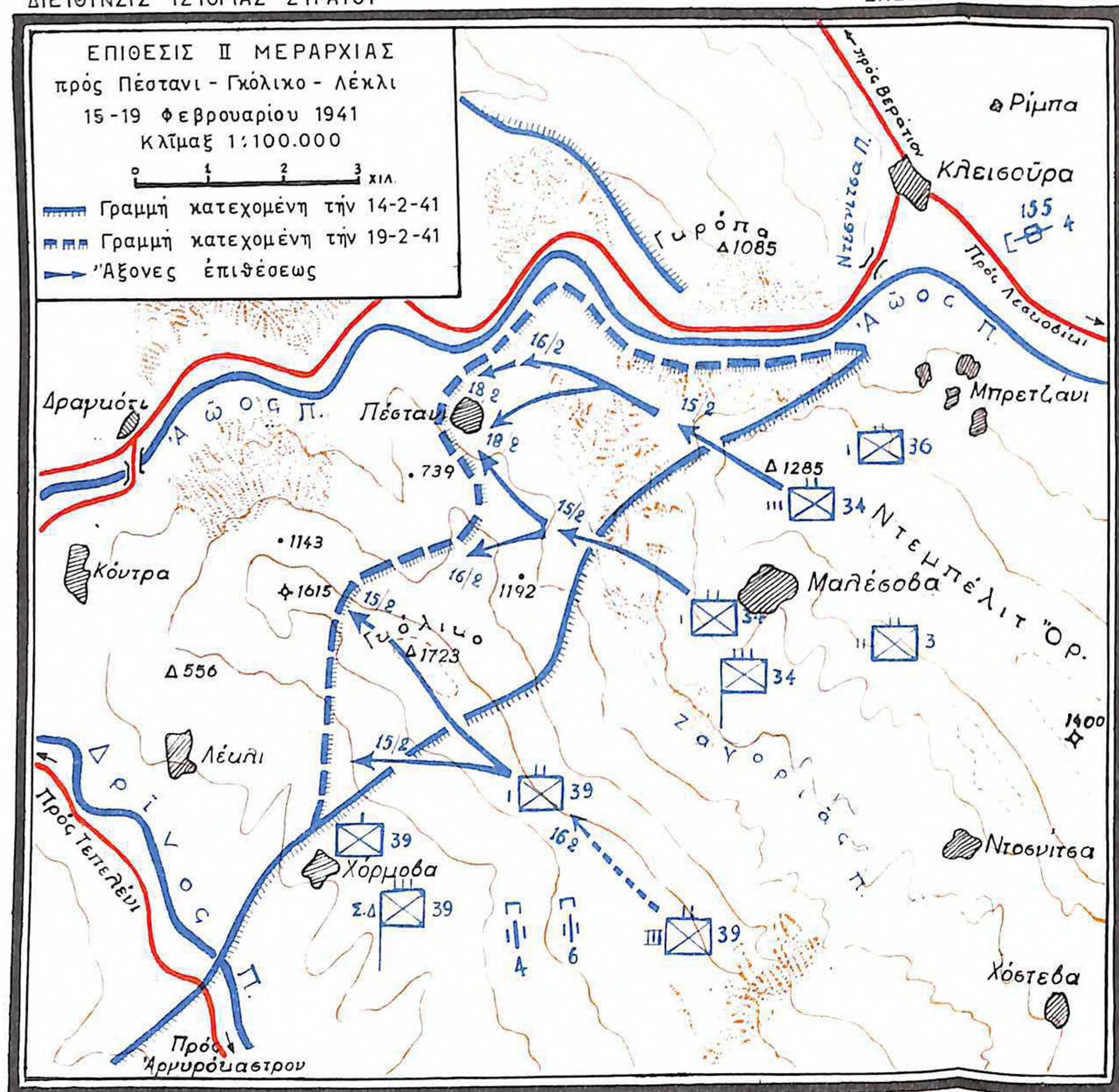
68. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας**, τὸ 28ον Σύνταγμα ἐγκατεστάθη τὴν 1ην Φεβρουαρίου εἰς τὸ χωρίον Μπενιαρέν, θέσαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ 33ου Συντάγματος τὸ I/28 Τάγμα του. Οὐδὲν ἀξιοσημείωτον γεγονὸς ἐσημειώθη ἀπὸ 1-3 Φεβρουαρίου. Τὴν 0650 τῆς 4ης Φεβρουαρίου, τὸ 33ον Σύνταγμα ἐξώρμησε κατόπιν δεκαλέπτου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ καὶ μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα καὶ ὑπὸ λίαν δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας, ἐπέτυχε τὴν κατάληψιν τοῦ χωρίου Μπούμπεσι, ἔνθα ὁ ἐχθρὸς ἀντέταξε πείσμονα ἀντίστασιν, μὲ ἀγῶνα ἐκ τοῦ συστάδην. Ἐκ παραλλήλου, καταλαμβάνει τὸν ὑψ. 802 καὶ μερικῶς τὸν ὑψ. 800, ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἀπώλεσεν 27 ἀξιωματικοὺς καὶ περὶ τοὺς 300 ὁπλίτας (3) καὶ ἐγκατέλειψε 4 ἀξιωματικοὺς καὶ 180 ὁπλίτας αἰχμαλώτους, πολεμικὸν ὑλικὸν καὶ μίαν ἀποθήκην τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν (4). Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Συντάγματος ἀνῆλθον εἰς 3 ἀξιωματικοὺς νεκροὺς καὶ 20 τραυματίας καὶ 50 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 130 τραυματίας. Τὴν 5ην Φεβρουαρίου, ἐσημειώθη δρᾶσις ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ, προξενήσασα μερικὰς ἀπωλείας. Τὴν 1300 τῆς 6ης, Οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν δύο σφοδροτάτας ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ὑψ. 800 καὶ 802, ἀποκρουσθέντες μετὰ σοβαρῶν ἀπωλειῶν. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ 28ου Συντάγματος κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 2 νεκροὺς ἀξιωματικούς, τὸν Διοικητὴν τοῦ III/28 Τάγματος Ταγματάρχην Σακελλαρόπουλον Γεώργιον, μαχόμενον ἐν τῇ μέσῳ τῶν στρατιωτῶν του καὶ τὸν ἐπιτελῆ ἔφεδρον Ἀνθυπολοχαγὸν Παναγιωτόπουλον Μιλτιάδην, ὡς καὶ 17 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 54 τραυματίας. Τὴν 7ην Φεβρουαρίου, ἐσημειώθη ζωηρὰ δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς ἀεροπορίας. Τὰς ἑσπερινὰς ὥρας, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν σφοδρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψώματος 802, ἀποκρου-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Φ. 698/Α/1. Σελ. 160—165. Σχεδιαγράμματα 3,5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 166.
(3) Στρατάρχου Cavallero, Commando Supremo. «DIARIO» 5 Φεβρουαρίου».
(4) Σχεδιάγραμμα 5.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9

ΕΠΙΘΕΣΙΣ II ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ
πρὸς Πέστανι - Γκόλικο - Λέκλι
15-19 Φεβρουαρίου 1941
Κλῖμαξ 1:100.000
Γραμμὴ κατεχομένη τὴν 14-2-41
Γραμμὴ κατεχομένη τὴν 19-2-41
Ἄξονες ἐπιθέσεως
Ρίμπα
Κλεισοῦρα
Ντέσνιτσα Π.
Ἀῶος Π.
Μπρετζάνι
Δραγιότι
Πέστανι
Κούτρα
Μαλέσοβα
Ντεμπέλιτ Ὄρ.
Γκόλικο
Λέκλι
Δρίνος Π.
Χόρμοβα
Ζαγοριᾶς Π.
Νισβίτσα
Χόστεβα
Πρὸς Τεπελένι
Πρὸς Ἀργυρόκαστρον
Πρὸς Λεσκοβίκι
Δ1085
Δ1285
Δ1723
Δ556
1143
1615
1192
739
1400

σθεῖσαν μὲ σοβαρὰς ἀπωλείας. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 8ης, ἐσημειώθη δρᾶσις τοῦ 'Ιταλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀνῆλθον εἰς 80 περίπου νεκροὺς καὶ 150 τραυματίας (1).

Τὴν 9ην Φεβρουαρίου, ἡ Μεραρχία ἐνήργησε τοπικὴν ἐπίθεσιν διὰ τοῦ 33ου Συντάγματος πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ ὑψ. 800 διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεώς της διὰ μελλοντικὴν ἐπίθεσιν. 'Η ἐπίθεσις αὕτη ἀπέτυχε λόγῳ σθεναρᾶς ἀντιδράσεως τῶν 'Ιταλῶν καὶ τὸ Σύνταγμα ἀπώλεσε 3 νεκροὺς καὶ 2 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 8 νεκροὺς καὶ 54 τραυματίας ὁπλίτας.

Τὴν 11ην Φεβρουαρίου, ἡ Μεραρχία ἐπανέλαβε διὰ τοῦ 33ου Συντάγματος τὴν ἐπίθεσιν πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ ὑψ. 800 καὶ κατάληψιν τοῦ ὑψ. 757. 'Η ἐπιχείρησις αὕτη ἀνετέθη εἰς τὸ ΙΙΙ/13 Τάγμα, ἐνισχυθὲν δι' οὐλαμοῦ τοῦ 33ου Συντάγματος, ὅπερ εἶχε τεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας, μόλις ἐπανελθὸν ἐκ τῆς Ι τοιαύτης, τὴν πρωΐαν τῆς 10ης. Τὸ Τάγμα, ἐξορμῆσαν τὴν 0630 κατόπιν πενταλέπτου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἔθεσε μὲν πόδα ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, δὲν κατώρθεσεν ὅμως νὰ διατηρήσῃ τοῦτον, παρὰ τὴν ἰσχυρὰν ὑποστήριξιν τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ. 'Η ἀποτυχία τῆς ἐπιθέσεως ὠφείλετο ἐν μέρει εἰς τὴν μὴ ἐξόρμησιν ἑνὸς οὐλαμοῦ τοῦ 33ου Συντάγματος, λόγῳ ἀδρανείας τοῦ Διοικητοῦ του, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς σφάλμα τοῦ ἰδίου ἀξιωματικοῦ, ὅστις ἐξετόξευσε φωτοβολίδα, ἥτις συμφώνως πρὸς τὸν καθωρισμένον κώδικα, ἐσήμαινεν ἐπανάληψιν τῆς βολῆς τοῦ πυροβολικοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ βληθῆ δραστικῶς τὸ φίλιον πεζικόν. Κατὰ δεύτερον λόγον, ἡ ἀποτυχία ὠφείλετο εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἄμυναν τῶν 'Ιταλῶν, ἐκτεινομένην εἰς βάθος καὶ μὲ πλῆρες σύστημα σχεδίου πυρός, μὲ συνέπειαν ὅπως, ἅμα τῇ ἀνόδῳ τοῦ πρώτου κλιμακίου ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς, κατακλυσθῇ αὕτη δι' ἀφθόνων πυρῶν πυροβολικοῦ, ὅλμων καὶ αὐτομάτων ὅπλων.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπιτεθέντων ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν νεκρὸν καὶ 4 τραυματίας, 29 νεκρούς, 79 τραυματίας καὶ 13 ἀγνοουμένους ὁπλίτας.

'Επιθετικαὶ ἐνέργειαι πρὸς αὐχένα Μετζγκοράνης καὶ πρὸς Μοναστέρο. (2)

69. 'Η **Ι Μεραρχία,** ἐν ὄψει τῆς διαταχθείσης ἐνεργείας πρὸς κατάληψιν τοῦ αὐχένος Μετζγκοράνης, συνεκρότησε τὴν 1ην Φεβρουαρίου ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Διοικήσεως τοῦ 4ου Συντάγματος καὶ τῶν Ι/4, ΙΙ/4, ΙΙΙ/7 καὶ ΙΙΙ/13 Ταγμάτων, τοῦ τελευταίου τούτου διαταχθέντος νὰ κινηθῇ αὐθημερὸν ἐκ Μαζιάνι πρὸς Τρεμπεσίνα ἐκ τοῦ ὑποτομέως τοῦ 7ου Συντάγματος, εἰς ὃ εἶχε διατεθῆ. 'Αποστολὴ τοῦ 'Αποσπάσματος, ἦτο ἡ κατάληψις τοῦ αὐχένος Μετζγκοράνης καὶ τοῦ Πούντα Νόρντ, ἐφ' ὅσον ταῦτα δὲν θὰ κατείχοντο ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν ὑψ. 1426—1816—αὐχὴν Μετζγκοράνης. 'Η ἐπίθεσις ἔδει νὰ ἐκδηλωθῇ τὴν 2αν Φεβρουαρίου, ἀσχέτως πρὸς τὴν κίνησιν τῆς ἀριστερὰ (νοτίως) δρώσης V Μεραρχίας, ἐφ' ὅσον θὰ ἐπέτρεπον αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι. Αἱ ἐπικρατήσασαι ὅμως καιρικαὶ συνθῆκαι, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τὴν 2αν Φεβρουαρίου καὶ πιθανῶς αὕτη δὲν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο οὔτε τὴν ἑπομένην. 'Εν τούτοις, τὴν πρωΐαν τῆς 3ης, ἡ Μεραρχία διέταξεν ὅπως,

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 78—82.
'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 708/Α/1. Σελ. 41—42.

(2) Σχεδιάγραμμα 5.

ἀσχέτως καιρικῶν καὶ τακτικῶν δυσχερειῶν, ἡ ἐπίθεσις ἐκτοξευθῇ ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὑπὸ προσωπικὴν εὐθύνην τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ἀποσπάσματος.

Ὄντως τὴν 1330 ἐκινήθησαν τὰ III/13 καὶ III/7 Τάγματα πρὸς τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης. Ἡ ἀποτομότης ὅμως τοῦ ἐδάφους, κεκαλυμμένου ὑπὸ χιόνων καὶ ἡ ἐνσκήψασα χιονοθύελλα, παρημπόδιζον σοβαρῶς τὴν προχώρησιν καὶ μετὰ ἄκαρπον προσπάθειαν, τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα ἐπανῆλθον εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς των, συμφώνως πρὸς διαταγὴν τῆς Μεραρχίας. Κατόπιν τούτου, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ διέταξεν ὅπως ἡ κατὰ τῆς Μετζγκοράνης ἐνέργεια ἐκτελεσθῇ, ἐφ' ὅσον θὰ ἐβελτιοῦτο ὁ καιρὸς καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ ἐνέργειαν τοῦ 43ου Συντάγματος. Αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθέσεως μέχρι τῆς 12ης Φεβρουαρίου. Τὸ III/13 Τάγμα διετάχθη τὴν 9ην ὅπως κινηθῇ πρὸς Μπούμπεσι, ἔνθα ἐτίθετο καὶ αὖθις εἰς τὴν διάθεσιν τῆς XI Μεραρχίας.

70. Τὴν πρωΐαν τῆς 9ης, τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Κετσέα, ἐπετέθη συμφώνως τῇ διαταγῇ τῆς I Μεραρχίας, διὰ τοῦ I/5 Τάγματός του ἐκ τῆς περιοχῆς ὑψ. 731 καὶ ἐπέτυχε τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψ. 717 καὶ τοῦ Μοναστέρο. Τὰ ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου ἀνελθόντα τμήματα, βληθέντα διὰ καταιγιστικῶν πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων, ἠναγκάσθησαν ἄνευ πιέσεως τῶν Ἰταλῶν, νὰ συμπτυχθοῦν πρὸς τὸ ὕψωμα 717, ὅπερ κατελήφθη ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ I/5 Τάγματος. Μετὰ μεσημβρίαν, τὸ Τάγμα διετάχθη νὰ ἀνακαταλάβῃ τὸ Μοναστέρο, λόγῳ ὅμως τοῦ ἰσχυροτάτου ἐχθρικοῦ πυρός, ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀποσπάσματος διέταξε τὴν ἀνακοπὴν τῆς ἐπιθέσεως, πρὸς ἀποφυγὴν καὶ ἄλλων ἀπωλειῶν. Τὸ ἐπιτεθὲν Τάγμα, συνέλαβε 14 αἰχμαλώτους καὶ ἀπώλεσε 3 νεκροὺς καὶ 2 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 20 νεκροὺς καὶ 70 τραυματίας ὁπλίτας. Τὸ III/4 Τάγμα, κινηθὲν πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ Ἀποσπάσματος Κετσέα διὰ τὴν κατὰ τοῦ Μοναστέρο ἐπίθεσιν, ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψος Φόντε, μὴ προχωρῆσαν περισσότερον, λόγῳ ἰσχυρῶν ἐχθρικῶν πυρῶν, κατὰ δὲ τὴν νύκτα ἐπανῆλθεν εἰς τὰς θέσεις του, κατόπιν τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Μοναστέρο.

Εἰς τοὺς λοιποὺς ὑποτομεῖς τῆς Μεραρχίας, δὲν ἔλαβον χώραν ἀξιοσημείωτα γεγονότα κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα. Ἐσημειώθη δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν καὶ δραστηριότης τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας, ἰδίᾳ κατὰ τὴν 8ην καὶ 9ην Φεβρουαρίου. Μελετηθεῖσαι ἐνέργειαι πρὸς αὐχένα Σισικούτ ἐν συνδιασμῷ μὲ ἐνέργειαν τῆς I Μεραρχίας, δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1-12 Φεβρουαρίου, ἡ Μεραρχία ἀπώλεσε 3 νεκροὺς καὶ 2 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 47 νεκροὺς καὶ 293 τραυματίας ὁπλίτας καὶ συνέλαβε 32 αἰχμαλώτους. Ἐκ κρυοπαγημάτων διεκομίσθησαν ἄνω τῶν 300 ὁπλῖται (1).

Τὴν 11ην Φεβρουαρίου, ἡ Μεραρχία ἐξέδωκε διαταγὴν ἐπιχειρήσεων (2), δι' ἧς καθωρίζετο ἡ ἰσχυρὰ κατοχὴ καὶ ὀργάνωσις τῶν κατεχομένων θέσεων, κατανεμημένων εἰς δύο Συγκροτήματα: Τρεμπεσίνας καὶ Σκὶ Καμαράτε.

Προπαρασκευαὶ τῆς ἐπιθέσεως πρὸς Μετζγκοράνην-Σεντέλι.

(Σχεδ. 5)

71. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, κατόπιν τῆς ἀποτυχούσης ἐπιθέσεως τῆς 3ης Φεβρουαρίου πρὸς Μετζγκοράνην—Σεντέλι, ἐξέδωκε τὴν 7ην γενικὴν διαταγήν, ἀφορῶσαν

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α. Σελ. 327—370.
(2) Παράρτημα 10.

τὴν προσεχῆ ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτοῦ (1), τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ὁποίας, εἶχον ὡς ἕπεται :

Ἡ XI Μεραρχία θὰ ἐξησφάλιζε τὴν κατεχομένην τοποθεσίαν καὶ θὰ ἐπεδίωκε τὴν κατάληψιν τοῦ αὐχένος Θερέπελι, ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τῆς δρώσης εἰς τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς XV Μεραρχίας καὶ ἐφ' ὅσον ἡ τελευταία αὕτη θὰ ἐξετέλει τὴν κατὰ τοῦ Μποσκέτο ἐνέργειαν.

Ἡ XV Μεραρχία θ' ἀνελάμβανεν ἐπιθετικὰς ἐνεργείας μικροῦ βάθους (Μποσκέτο) καὶ θὰ ἐξησφάλιζε τὴν κατεχομένην γραμμήν.

Ἡ I Μεραρχία θὰ ἐξησφάλιζεν ἐπίσης τὴν κατεχομένην γραμμήν της καὶ θὰ ἀνελάμβανεν ἐπιθετικὰς ἐνεργείας πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς γραμμῆς Μοναστέρο—αὐχὴν Σισικούτ—χωρίον Ἄρτζα ντὶ Σόττο.

Ἡ V Μεραρχία, θὰ ἐξησφάλιζε τὰς κατεχομένας θέσεις της καὶ τὴν ἀντιαρματικὴν ἄμυναν τῆς Κλεισούρας. Γενικῶς, τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἐπεδίωκε τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κατεχομένης τοποθεσίας καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς διατάξεώς της διὰ περιωρισμένου βάθους ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, δι' ὃ καὶ ἡ διαταγὴ ἐπιχειρήσεών του εἶχεν ἀμυντικὸν χαρακτῆρα. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ Σώματος Στρατοῦ, συνετέλεσαν πολλοὶ παράγοντες. Αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι κυρίως, αἵτινες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ ἔτους δὲν ἐπέτρεπον ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις μεγάλου βάθους καὶ δὴ ἐπὶ ὑψηλῶν ὀρέων, ἔνθα οἱ ἄνδρες ὑπέφερον μεγάλως ἐκ τῆς κακοκαιρίας καὶ τοῦ δριμέως ψύχους, ἐξ οὗ ἤρχισαν ἀθρόα κρούσματα παγοπληξίας, ἰδίᾳ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας τμήματα. Τὰ τμήματα εἶχον ἐξαντληθῆ, λόγῳ τῶν συνεχῶν ἀγώνων καὶ εἶχον ἀνάγκην ἀναπαύσεως, ἀνασυγκροτήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν ἐλλείψεών των. Ἐπὶ πλέον αἱ δυσχέρειαι τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ εἰς τρόφιμα καὶ πυρομαχικά, ἐλλείψει ἐπαρκῶν φορτηγῶν κτηνῶν καὶ ἡ κακὴ κατάστασις τῶν συγκοινωνιῶν εἰς τὰ ὀρεινὰ ἐδάφη, συνετέλεσαν εἰς τὴν προσωρινὴν ἀναστολὴν τῆς ἐπιθέσεως.

Ἡ καταστροφὴ τῶν γεφυρῶν, λόγῳ τῆς ὁρμητικότητος τοῦ Ἀώου, ἦτο συχνή. Πάκτωνες ὁλόκληροι μετὰ στρατιωτῶν παρεσύροντο καὶ ἐξηφανίζοντο. Τοῦτο ἠνάγκαζε τὸ τμῆμα γεφυροποιῶν, νὰ διαλύῃ τὴν γέφυραν ὅταν ἀντελαμβάνεο αὔξησιν τῆς ὁρμητικότητος τοῦ ρεύματος. Ἡ ἀνυπαρξία γεφυρῶν, εἴτε λόγῳ καταστροφῆς, εἴτε λόγῳ δαλύσεώς των διὰ νὰ μὴ παρασυρθῶσιν, ἐδημιούργει προβληματικὴν κατάστασιν εἰς ὁλόκληρον τὸ Σῶμα Στρατοῦ, ἐπιτείνουσαν τὰς δυσχερείας κινήσεων καὶ ἀνεφοδιασμῶν.

Ὁ ἀφιχθεὶς τὴν 8ην Φεβρουαρίου εἰς τὸν Σ.Δ. τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ΓΣ Ἀντισυνταγματάρχης Δόβας Κωνσταντῖνος, μετεβίβασεν ἐν συζητήσει μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου τοῦ Σώματος Στρατοῦ, Συνταγματάρχου Μαχᾶ Δημητρίου τὰς ἀπόψεις τοῦ ΓΣ, ὅπερ ἐπέμενεν ὅπως διὰ γενικωτέρους λόγους ἀναληφθῇ ἡ κατὰ τοῦ Σεντέλι ἐνέργεια, παρὰ τοὺς προβαλλομένους ὑπὸ τοῦ Σώματος λόγους, δι' οὓς δὲν ἐθεώρει σκόπιμον ταύτην. Ἐν τούτοις, τὸ Σῶμα Στρατοῦ κατήρτισε σχετικὴν διαταγὴν ἐπιχειρήσεων, μὲ προοπτικὴν τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθέσεως τὴν 11ην Φεβρουαρίου. Ἡ διαταγὴ ὅμως αὕτη, δὲν ἀπεστάλη εἰς τὰς μονάδας πρὸς ἐκτέλεσιν, καθόσον τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἐπικοινωνῆσαν τὴν 1415 τῆς ἑπομένης μετὰ τοῦ ΓΣ, εἰδοποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου Δόβα νὰ μὴ ἐπηρεασθῇ εἰς τὰς ἀποφάσεις του ἐκ τῶν διαμοιφθέντων τὴν προηγουμένην καὶ ὅτι ἡ ἀπόφασίς του ἔδει νὰ ἦτο ἐλευθέρα καὶ ἀνεπηρέαστος. Κατόπιν

(1) Παράρτημα 9.
Σχεδιάγραμμα 5.

τούτου, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἐξέδωκε διαταγὴν ἀμυντικῆς ἐγκαταστάσεως τῶν μονάδων του (1). Ἐν τούτοις παρ' ὅλα ταῦτα, τὴν 10ην Φεβρουαρίου τὸ ΓΣ κατόπιν τηλεφωνικῶν ἐπαφῶν μετὰ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἐπέμεινεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς πρὸς Σεντέλι ἐπιχειρήσεως, καὶ οὕτω τὸ Σῶμα εἰδοποίησε διὰ διαταγῆς του τὴν V Μεραρχίαν ὅτι θὰ ἐξετέλει αὕτη τὴν μελετηθεῖσαν ἐπίθεσιν καὶ ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη δὲν θὰ ἐβράδυνε πέραν τῆς 13ης (2). Διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην θὰ διετίθεντο τὰ 43ον καὶ 44ον Συντάγματα τῆς V Μεραρχίας, τὸ 4ον Σύνταγμα τῆς Ι Μεραρχίας καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ αὐχένος Μετζγκοράνης τὸ 14ον Σύνταγμα τῆς V Μεραρχίας.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ εἰς τὴν περιοχὴν Μπούμπεσι συνεχὴς φθορὰ τῆς XV Μεραρχίας, ἰδίᾳ τοῦ 33ου Συντάγματος, ὅπερ ὑφίστατο συνεχῆ αἱμορραγίαν ἐπὶ τῶν ὑψ. 800 καὶ 802, Β.Δ. Μπούμπεσι, οἵτινες ἐβάλλοντο πλευρικῶς ἐκ τῆς κατευθύνσεως Μποσκέτο καὶ αἱ ἐν γένει σκληραὶ συνθῆκαι διαβιώσεως, ἐπέβαλλον τὴν ἐνίσχυσίν της διὰ δυνάμεών τινων τῆς Ι Μεραρχίας, προοριζομένων νὰ μετάσχωσιν εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐπιχείρησιν. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἦτο διστακτικὸν διὰ τὴν ἀπόσπασιν δυνάμεων ἐκ τῆς περιοχῆς Κλεισούρας, φοβούμενον πάντοτε τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ του, ὡς ἐκ τούτου δέ, τὸ ΓΣ ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν του δύο τάγματα τῆς κινουμένης ἐκ τῆς περιοχῆς Πόγραδετς XVII Μεραρχίας, μεταφερθέντα δι' αὐτοκινήτων (3).

72. Εἰς τὸν τομέα τῆς **V Μεραρχίας**, δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος δρᾶσις ἀπὸ τῆς 1ης μέχρι 12ης Φεβρουαρίου. Τῇ συνεργασίᾳ τῶν ἁρμοδίων ἐπιτελῶν τῆς Μεραρχίας καὶ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, κατηρτίσθη σχέδιον ἐνεργείας διὰ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Σεντέλι, ἐγκριθὲν παρ' αὐτοῦ (4). Τὸ Σῶμα Στρατοῦ, καθώριζεν ὅτι τὸ 14ον Σύνταγμα θὰ ἐξησφάλιζε τὴν κορυφογραμμὴν τῆς Τρεμπεσίνας ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1816 μέχρι Καστέλλο, θὰ προώθει τμήματα δυτικῶς ταύτης, ἵνα θέσῃ ὑπὸ τὰ πυρά του τὴν ἡμιονικὴν ἀπὸ αὐχένος Μετζγκοράνης μέχρι χωρίου Μετζγκοράνη καὶ τὴν ἁμαξιτὴν Κλεισούρας—Τεπελενίου. Τὸ 43ον Σύνταγμα, θὰ ἔδει νὰ ἀχθῇ εἰς τὴν περιοχὴν Ψάρι—Μπάλι, ἵνα διὰ τοῦ ἀριστεροῦ τομέως τῆς Ι Μεραρχίας καὶ διὰ τοῦ αὐχένος Μετζγκοράνης, ὠθηθῇ πρὸς ὑψ. 1232 καὶ Ἀῶον ποταμὸν παρὰ τὸν συνοικισμόν, 4500 μέτρα νοτιοδυτικῶς αὐχένος Μετζγκοράνης. Ἡ Ι Μεραρχία, θὰ ἔδει νὰ ὠθήσῃ ἰδικά της τμήματα καὶ νὰ καταλάβῃ τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης πρὸς ἐπίσπευσιν τοῦ ἑλιγμοῦ τοῦ 43ου Συντάγματος. Τὸ εἰς τὴν περιοχὴν Κοσίνας 44ον Σύνταγμα, θ' ἀντικαθίστα τὸ 43ον εἰς τὴν περιοχὴν Τελιάρι—Ρίμπα, τὸ δὲ μεῖζον μέρος τοῦ πυροβολικοῦ τῆς Μεραρχίας θὰ διετίθετο πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἑλιγμοῦ τοῦ 43ου Συντάγματος (5).

Τὴν 1ην Φεβρουαρίου, ἐλαφρὰ προώθησις τμημάτων πρὸς τὸν ὑψ. 1816 ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας δι' ἀναζήτησιν ἐπαφῆς ἐπὶ τοῦ αὐχένος Μετζγκοράνης, προεκάλεσε συμπλοκὴν μετ' ἐλαφρῶν τμημάτων τοῦ ἐχθροῦ, ἅτινα διεσκορπίσθησαν, συλληφθέντων 2 ἀξιωματικῶν καὶ 86 ὁπλιτῶν αἰχμαλώτων. Τὴν 2αν Φεβρουαρίου, αἱ διατεθεῖσαι προσωρινῶς εἰς τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας Ι καὶ XV Ὁμάδες Ἀναγνωρίσεως, ἐπανῆλθον εἰς τὰς Μεραρχίας των. Τὸ Συγκρότημα

(1) Παράρτημα 14.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/5. Σελ. 107—112.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 94—100.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/Ζ/58.
(4) Σχεδιάγραμμα 11.
(5) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 645/Α/296.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α. Σελ. 58.

Κλεισούρας, θὰ ἐξηκολούθει ὑφιστάμενον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς V Μεραρχίας Τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν II/36, III/2 καὶ I/7 Ταγμάτων, μιᾶς πυροβολαρχίας τῶν 155, δύο πυροβολαρχιῶν ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἑνὸς οὐλαμοῦ τῶν 85 καὶ ἐκ τοῦ ἀντιαρματικοῦ τμήματος, μὲ ἀποστολὴν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς περιοχῆς Κλεισούρας καὶ βορειοδυτικῶς μέχρι καὶ τῆς Γκρόπας, κατὰ πάσης ἐχθρικῆς ἀποπείρας πρὸς παραβίασιν τῆς στενωποῦ.

Κατὰ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας μέχρι τῆς 12ης Φεβρουαρίου, ἐπραγματοποιήθησαν μερικαὶ μετακινήσεις τμημάτων τῆς Μεραρχίας, ἐν ὄψει τῆς ἐπικειμένης ἐπιχειρήσεως, ἥτις ὅμως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκτοξευθῇ, λόγῳ τῶν ἀντιξόων καιρικῶν συνθηκῶν. Καθ' ὅλον τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, ἐπεκράτησε καιρὸς βροχερὸς μετὰ ἰσχυρῶν χιονοθυελλῶν, εἰς τινα δὲ σημεῖα τὸ ὕψος τῆς χιόνος ἔφθασε τὰ δύο μέτρα. Οἱ στρατιῶται ὑπέφερον ἐκ τοῦ ψύχους, μὴ δυνάμενοι κατ' οὐδένα τρόπον νὰ θερμανθῶσι καὶ ἐσημειοῦντο καθημερινῶς κρούσματα παγοπληξίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ὑπερέβη ἐν συνόλῳ τὰ 250. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, πλὴν τῶν κατωτέρω ἐκτιθεμένων γεγονότων, ἐσημειώθη δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ πολυβόλων ἑκατέρωθεν καὶ σημαντικὴ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας.

Τὴν 5ην Φεβρουαρίου, πέντε ἐχθρικὰ ἅρματα, ἐπιχειρήσαντα περὶ τὴν 1130 νὰ εἰσδύσωσι διὰ τῆς στενωποῦ τῆς Κλεισούρας, ἠχρηστεύθησαν, αἰχαλωτισθέντων τῶν ὁδηγῶν των. Τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἐγνώρισε διὰ διαταγῆς του τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὅτι πρόθεσίς του ἦτο ἡ κατάληψις τῆς γραμμῆς Ἄρτζα ντὶ Σόπρα καὶ Ἄρτζα ντὶ Μέτζο, ἐν ᾧ χρόνῳ βορειότερον ἤθελεν ἐνεργήσει ἡ I Μεραρχία πρὸς κατάληψιν τῆς γραμμῆς Ἄρτζα ντὶ Σόττο—χωρίον Γκολέμι—Μοναστέρο. Συνεπῶς, ἡ ἀνατεθεῖσα εἰς τὸ Συγκρότημα ἐντολὴ πρὸς κατάληψιν τοῦ Μάλι Σεντέλι, ἀνεβάλλετο μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Τὸ 44ον Σύνταγμα, θὰ παρέμενεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Σώματος Στρατοῦ, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως παρεμποδίσῃ πᾶσαν ἀπόπειραν ἐξόδου τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῆς στενωποῦ τῆς Κλεισούρας, ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει, αἱ συνθῆκαι ἦσαν εὐνοϊκαί, θὰ ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν διὰ τοῦ μείζονος μέρους τῶν δυνάμεών του (1).

Τὴν 9ην Φεβρουαρίου, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, δι' ἧς καθίστατο γνωστὸν ὅτι ἡ πρὸς Σεντέλι ἐπιχείρησις θὰ ἐλάμβανε χώραν λίαν συντόμως καὶ ὅτι τὸ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Σώματος 44ον Σύνταγμά της διετίθετο καὶ αὖθις εἰς τὴν Μεραρχίαν, διετάχθη τὸ Σύνταγμα τοῦτο, ὅπως κινηθῇ ἀπὸ τὸ ἑσπέρας τῆς ἑπομένης πρὸς τὴν περιοχὴν Τσιρογκούνι. Τὴν 10ην, διετάχθη ὑπὸ τοῦ Σώματος Στρατοῦ ὅπως ἡ ἐπίθεσις ἐκδηλωθῇ τὴν 13ην Φεβρουαρίου. Κατόπιν τούτου, ἡ Μεραρχία ἐξέδωκε τὴν διαταγὴν ἐπιχειρήσεων αὐτῆς, δι' ἧς καθώριζεν ὅτι ἡ ἐπίθεσις θὰ ἐνηργεῖτο εἰς δύο περιόδους. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, θὰ ἐπεδιώκετο ἡ κατάληψις εἰς δύο χρόνους τῆς κορυφογραμμῆς ἀπὸ Ἄρτζα ντὶ Μέτζο, Ἄρτζα ντὶ Σόπρα, ὑψ. 710, ὑψ. 1178, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν περίοδον, κατόπιν ἰσχυρᾶς καλύψεως ἀπὸ τῆς κορυφογραμμῆς 1178—Πούντα Νόρντ, θὰ ἐπεδιώκετο ἡ κατάληψις τοῦ Σεντέλι. Πρὸς τοῦτο, θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο ἀρχικῶς μὲν τὰ 43ον, 44ον καὶ 4ον Συντάγματα, ἀκολούθως δὲ καὶ τὸ 14ον τοιοῦτον τοῦ αὐχένος τῆς Μετζγκοράνης. Τὴν 12ην ὅμως Φεβρουαρίου, τὸ Σῶμα Στρατοῦ διέταξεν ὅπως ἡ Μεραρχία χρησιμοποιήσῃ μικρὸν μόνον τμῆμα τοῦ 4ου Συντάγματος, καθόσον τὸ μεγαλύτερον τμῆμα του, θὰ διετίθετο εἰς τὴν I Μεραρχίαν καὶ κατόπιν τούτου ἡ V Μεραρχία ἐτροποποίησεν ἀναλόγως τὴν διαταγὴν ἐπιθέσεως αὐτῆς.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α/. Σελ. 65.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ//Φ. 645/Α/320.
Σχεδιάγραμμα 5.

Κατὰ τὴν 11ην, ἐξεδηλώθησαν ἐχθρικαὶ ἀντιστάσεις ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1816. Σχεδιασθεῖσα ἐνέργεια πρὸς ἐκδίωξιν τούτων τὴν ἑπομένην διὰ τμημάτων τῶν 14ου καὶ 4ου Συνταγμάτων, δὲν ἐπραγματοποιήθη, λόγῳ σφοδρᾶς χιονοθυέλλης καὶ δριμυτάτου ψύχους (1).

Περίοδος προπαρασκευῶν εἰς τὴν ζώνην τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ.

(1–12 Φεβρουαρίου)

(Σχεδ. 4)

73. Εἰς τὴν ζώνην τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος πολεμικὴ δρᾶσις κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1ης–12ης Φεβρουαρίου. Αἱ ἐπιχειρήσεις, λόγῳ τῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν, περιωρίσθησαν εἰς δρᾶσιν πυροβολικοῦ καὶ εἰς ἀσήμαντον δρᾶσιν τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Τὸ Σῶμα Στρατοῦ, προπαρεσκεύαζε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰς προβλεπομένας ἀπὸ Νότου ἐνεργείας του. Τὴν πρότασίν του, ὅπως αἱ ἐνέργειαί του αὗται ἐπεκταθῶσι μέχρι καὶ τοῦ αὐχένος Σαλάρια, περιλαμβάνουσαι οὕτω εὐρέως τὴν περιοχὴν Τεπελενίου, τὸ ΓΣ ἐνέκρινε, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ κατὰ Σαλάριας ἐνέργεια, θὰ ἐξεδηλοῦτο, ἐφ' ὅσον ἡ κατὰ τοῦ Σεντέλι ἐπιχείρησις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ θὰ ἐπετύγχανεν, ὥστε νὰ ἐκδηλωθῇ ταυτοχρόνως πίεσις καὶ ἀπὸ Βορρᾶ. Ὡσαύτως, τὸ ΓΣ διέταξε τὴν 12ην Φεβρουαρίου, ὅπως τὸ Α'Σῶμα Στρατοῦ ἐνασκήσῃ συνεχῆ πίεσιν ἀπὸ Νότου, παρακολουθοῦν δὲ τὴν πρόοδον τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ βορείως Ἀώου, προβῇ κατὰ τὴν κατάλληλον στιγμὴν εἰς ἰσχυρὰν ἐνέργειαν ἐπὶ σκοπῷ ἀποκοπῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ καταλήψεως τῆς νοτίας ὄχθης τοῦ Ἀώου μέχρι καὶ τῆς περιοχῆς Τεπελενίου. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τὸ ΓΣ ἐνέκρινε ὅπως τὸ Σῶμα Στρατοῦ προωθήσῃ ἓν σύνταγμα τῆς IV Μεραρχίας (ἐφεδρείας τοῦ ΓΣ) ἀμέσως νοτίως τῆς κορυφογραμμῆς Μάλι Σπάτ–Σκίβοβικ ὡς ἐφεδρείαν του προπαρασκευαστικῶς διὰ τὴν κατὰ Σαλάριας ἐνέργειαν, μὲ τὸν περιορισμὸν τῆς χρησιμοποιήσεώς του μόνον ἐν ἀνάγκῃ (2).

Τὴν 5ην Φεβρουαρίου, ἀφίχθη εἰς Δερβίτσανην, ἔνθα ὁ Σ.Δ. τοῦ Σώματος, ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ ἐπαρασημοφόρησεν ἰδιοχείρως τοὺς διακριθέντας εἰς τὰς μέχρι τότε ἐπιχειρήσεις ὁπλίτας τοῦ Σώματος.

74. Εἰς τὸν τομέα τῆς **ΙΙ Μεραρχίας**, δὲν ἔλαβον χώραν ἀξιοσημείωτα γεγονότα κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, πλὴν μιᾶς ἐπιθετικῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Ἰταλῶν, δυνάμεως ἑξήκοντα περίπου ἀνδρῶν εἰς τὸν ὑποτομέα Χόρμοβας. Οὗτοι κατώρθωσαν τὴν 0630 τῆς 9ης Φεβρουαρίου νὰ προσεγγίσωσι τὸ ἀμέσως βορείως τοῦ χωρίου Χόρμοβα ὕψωμα καὶ νὰ διαβῶσι τὸ συρματόπλεγμα, ἀπεκρούσθησαν ὅμως, ἐγκαταλείψαντες 19 νεκροὺς καὶ τινας αἰχμαλώτους. Εἰς τὸν ὑποτομέα Μαλέσοβας, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν τοπικάς τινας ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ὑψ. 1285 ἄνευ ἀποτελέσματος, τὸ πυροβολικόν των ὅμως ἐσφυροκόπει καθ' ἑκάστην τὰς θέσεις τοῦ ὑποτομέως διὰ μεγάλου ἀριθμοῦ βλημάτων, ἐπιφέρον ἀρκετὰς ἀπωλείας εἰς τοὺς ἀμυνομένους καὶ ἰδία τοὺς τοῦ ὑψ. 1285 διὰ τῶν πλευρικῶν πυρῶν, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς περιοχῆς Τεπελενίου καὶ Δραγκότι. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ὑποτομέως ἐκ τῆς δραστηριότητος ταύτης τῶν Ἰταλῶν, ἀνῆλθον

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α/1. Σελ. 66–70.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 627/Α/1. Σελ. 100.
Σχεδιάγραμμα 4.

εἰς 5 νεκροὺς καὶ 7 τραυματίας ἀξιωματικούς, ὡς καὶ εἰς 40 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ ἰσαρίθμους τραυματίας. Εἰς τοὺς λοιποὺς ὑποτομεῖς, ἐσημειώθη μόνον δρᾶσις πυροβολικοῦ.

Ἡ Μεραρχία, βάσει τῶν σχετικῶν διαταγῶν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ τῶν πληροφοριῶν ἃς εἶχε περὶ τοῦ ἀντιπάλου, ἐμελέτησε καὶ προπαρεσκεύασε τὰς ἐπιθετικὰς ἐνεργείας της πρὸς Πέσταvι καὶ Λέκλι, ὡς ἑξῆς: Τὴν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν πρὸς Πέσταvι θ' ἀνελάμβανε τὸ 34ον Σύνταγμα μετὰ μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ καὶ μὲ ὑποστήριξιν πυρῶν πυροβολικοῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ. Ἀποστολὴ τοῦ Ἀποσπάσματος, καθωρίζετο ἡ ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς Μπρέζντανι—Πέσταvι, διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ βορειοδυτικῶς τοῦ ὑψώματος 1285 ἀντερείσματος καὶ τοῦ χωρίου Πέσταvι, μεθ' ὃ συνέχισις τῆς ἐπιθέσεως πρὸς Κόντρα, πρὸς ἀπειλὴν τῶν εἰς τὴν περιοχὴν Λέκλι Ἰταλικῶν δυνάμεων καὶ ὑποβοήθησιν οὕτω τῆς ἐνεργείας τοῦ 39ου Συντάγματος ἀπὸ Χόρμοβας πρὸς Λέκλι.

Τὴν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν πρὸς Λέκλι, θ' ἀνελάμβανε τὸ 39ον Σύνταγμα μετὰ δύο ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν καὶ ὑποστηρίξεως διὰ πυρῶν ἑτέρων δύο τοιούτων, ὡς καὶ ἓξ πυροβολαρχιῶν τῆς ὁμάδος βαρέος πυροβολικοῦ. Ἀποστολὴ τοῦ Ἀποσπάσματος, καθωρίζετο ἡ κατάληψις τῶν βορείως καὶ βορειοδυτικῶς Λέκλι ὑψωμάτων, μὲ τελικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς γεφύρας Κόντρα, ἐν συνδυασμῷ μὲ ἐνέργειαν τοῦ 34ου Συντάγματος πρὸς Πέσταvι—Κόντρα. Τῆς ἐπιθέσεως θὰ προηγεῖτο ἰσχυρὰ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ πρὸς διάνοιξιν ρηγμάτων εἰς τὰ Ἰταλικὰ συρματοπλέγματα καὶ ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων.

Συνδετικὸν ἀπόσπασμα, δυνάμεως λόχου μετὰ ὁμάδος πολυβόλων, θὰ ἐξεδήλωνεν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν πρὸς Γκόλικο (1).

75. Εἰς τὸν τομέα τῆς **VIII Μεραρχίας**, ἐσημειώθη μόνον δρᾶσις πυροβολικοῦ ἑκατέρωθεν, σημαντικὸς ὅμως ἀριθμὸς ὁπλιτῶν προσεβλήθη ἐκ κρυοπαγημάτων. Ὁ ὑποτομεὺς Νιβίτσης, προώθησε τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς ὄγκου Κπούτς καὶ τοῦ μεταξὺ τῶν ὑψ. 1701 καὶ 1708 αὐχένος (2).

Ἡ Μεραρχία, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰς διαταγὰς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, ἐμελέτησε καὶ προπαρεσκεύασεν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν πρὸς Σαλάρια, αἱ κύριαι γραμμαὶ τῆς ὁποίας, εἶχον ὡς ἑξῆς: Ἡ ἐπίθεσις θὰ ἐξετελεῖτο εἰς δύο φάσεις, κατὰ μὲν τὴν πρώτην αἰφνιδιαστικῶς, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ πρὸς κατάληψιν τοῦ αὐχένος Βερμίκου, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἐπίθεσις κατόπιν βραχείας προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, πρὸς κατάληψιν τοῦ ἀντερείσματος τοῦ κατερχομένου ἀπὸ Κενδερσίτσης πρὸς Νοτιοανατολὰς καὶ τοῦ αὐχένος Νιβίτσης, μὲ κυρίαν κατεύθυνσιν πρὸς τὸν αὐχένα Βέρμικου—ὑψ. 1258. Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐνηργεῖτο ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς Λεκντοῦσι καὶ προώθησις τῆς διατάξεως πρὸς τὸν ποταμὸν Μπέντσια. Τέλος, κατόπιν βραχείας προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, θὰ ἐνηργεῖτο ταυτόχρονος ἐπίθεσις ἐπὶ δύο κατευθύνσεων πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψ. Λιόπσι (1848), τοῦ χωρίου Σαλάρια καὶ τῶν βορείων καὶ βορειοανατολικῶν κλιτύων Τερνίτσης, τελευταίου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς Μεραρχίας.

Ἡ Μεραρχία, ἐθεώρει δυσχερεστάτην τὴν ἐπιθετικὴν ταύτην ἐνέργειαν, διότι οἱ Ἰταλοὶ εἶχον ἤδη ἐνισχυθῆ δι' ἰσχυρῶν δυνάμεων πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ καὶ ἐπὶ πλέον διὰ δραστηρίας καὶ ἐντατικωτάτης ἐργασίας, εἶχον ὀργα-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Α/3. Σελ. 10—14.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 641/Α/1. Σελ. 37—40.
(2) Σχεδιάγραμμα 4.

νώσει ἰσχυρῶς τὸ φύσει ὀχυρὸν ἔδαφος, ἰδίᾳ δὲ τὴν στενωπὸν Σαλάρια, ἣν ἐκάλυπτον διαδοχικαὶ σειραὶ χαρακωμάτων. προστατευομένων διὰ διπλῆς σειρᾶς συρματοπλεγμάτων. Ἐπίσης ἦτο κατάδηλον, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ θὰ διεξεδίκουν τὴν κατοχὴν τῆς στενωποῦ ταύτης, ἐχούσης ἐξαιρετικῶς ζωτικὴν δι' αὐτοὺς σημασίαν, ὡς καλυπτούσης ἀπὸ Νότου τὴν κυρίαν ὁδικὴν ἀρτηρίαν Τεπελενίου —Αὐλῶνος, δι' ἧς ἐνηργοῦντο οἱ ἀνεφοδιασμοί των ([1]).

Τὸ Ἀπόσπασμα Λιούμπα. διελύθη ἀπὸ τῆς 15ης Ἰανουαρίου, αἱ δὲ ὑπ' αὐτὸ μονάδες, ἐπανῆλθον εἰς τὰς εἰς ἃς ἀνῆκον Μεγάλες Μονάδας.

76. Εἰς τὸν τομέα τῆς **ΙΙΙ Μεραρχίας**, αἱ ἐπικρατήσασαι καιρικαὶ συνθῆκαι κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1ης—12ης Φεβρουαρίου, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν διεξαγωγὴν ἀξίων λόγου ἐπιχειρήσεων, πλὴν τῆς δράσεως πυροβολικοῦ ἑκατέρωθεν. Εἰς τὸν ὑποτομέα Καλσρατίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐξαπέλυσαν μικρὰς ἀναγνωριστικὰς ἐπιθέσεις τὴν 6ην, 9ην καὶ 10ην Φεβρουαρίου, κατόπιν ἰσχυρᾶς προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ. Ἡ δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ ὑπῆρξεν ἐξαιρετικῶς ζωηρὰ εἰς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα (12ου Συντάγματος), οὗτινος αἱ θέσεις καὶ ἰδίως οἱ ὑψοδεῖκται 1074, 1366, 1426, ἐβάλλοντο καθημερινῶς.

Τὴν 10ην Φεβρουαρίου, ἡ Μεραρχία διετάχθη ὑπὸ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ὅπως ὀργανώσῃ ἐπίθεσιν διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ αὐχένος Πίσσα, συντονίζουσα τὴν ἐνέργειάν της ταύτην μὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς VIII Μεραρχίας πρὸς Σαλάρια, ἐπίσης ὅπως διαθέσῃ τὰ πυρὰ τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ της ἐκ τῆς περιοχῆς Κούτσι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐπιθετικῆς ἐνεργείας τῆς VIII Μεραρχίας ([2]).

Συγκρότησις Τμήματος Στρατιᾶς Ἠπείρου (ΤΣΗ).

77. Κατὰ τὴν μέχρι τῶν ἀρχῶν Φεβρουαρίου ὀργάνωσιν τῆς διοικήσεως τοῦ Ἀλβανικοῦ Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων, τὰ Α' καὶ Β' Σώματα Στρατοῦ, ὑπήγοντο ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Ἀρχιστράτηγον, μὲ προωθημένον Σταθμὸν Διοικήσεως τούρου εἰς Ἰωάννινα, ἔνθα εὑρίσκετο ἀπὸ τῆς 16ης Δεκεμβρίου. Γενικώτεραι ὅμως σκέψεις καὶ ἀνάγκαι, πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνδεχομένης ἐπεκτάσεως τῆς συρράξεως καὶ εἰς τὸ πρὸς Βουλγαρίαν Θέατρον Ἐπιχειρήσεων, ἐπέβαλλον τὴν μετακίνησιν τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἐκ τοῦ Θεάτρου Ἠπείρου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄμεσον παρακολούθησιν καὶ συντονισμὸν τῶν ἐπικειμένων ἐπιχειρήσεων τῶν Α' καὶ Β Σωμάτων Στρατοῦ.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, τὸ ΓΣ διέταξε διὰ τῶν ἀπὸ 6ης καὶ 7ης Φεβρουαρίου διαταγῶν του, τὴν συγκρότησιν τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Ἠπείρου (ΤΣΗ), μὲ ἕδραν τὰ Ἰωάννινα καὶ μὲ Διοικητὴν τὸν Ἀντιστράτηγον Δρᾶκον Μᾶρκον, μέχρι τότε Διοικητὴν τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας (ΤΣΑΜ), καὶ μὲ ἐπιτελεῖον καὶ στρατηγεῖον τὸ τοῦ ΤΣΑΜ. Τὰ στοιχεῖα Στρατιᾶς, τὰ ληφθέντα ἐκ τοῦ ΤΣΑΜ, μετασταθμεύσαντα ἐκ Σερρῶν, ἔνθα ἡ ἕδρα τούτου, ἀφίχθησαν τμηματικῶς ἀπὸ 9ης μέχρις 11ης Φεβρουαρίου εἰς Ἰωάννινα, ἔνθα καὶ συνεκροτήθησαν ἐνισχυθέντα δι' ἀξιωματικῶν τοῦ προκεχωρημένου κλιμακίου τοῦ ΓΣ καὶ ἄλλων τοιούτων ἀποσταλέντων ἐξ Ἀθηνῶν. Ἡ ἀνάληψις τῆς διοικήσεως τοῦ ΤΣΗ, ὡρίζετο διὰ τὴν 0400 τῆς 14ης Φεβρουαρίου.

Εἰς τὸ ΤΣΗ ὑπήχθησαν τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ μὲ τὰς II, III, IV καὶ VIII Μεραρχίας καὶ τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ μὲ τὰς I, V, XI, XV καὶ XVII Μεραρχίας, ὡς ὅρια δὲ τῆς ζώνης ἐνεργείας του, καθωρίσθησαν πρὸς Δυσμὰς μὲν ἡ θάλασσα, πρὸς Ἀνατολὰς δὲ ὁ Ἄψος ποταμός, ἐν συνδέσμῳ μετὰ τοῦ ΤΣΔΜ.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 641/Α/2. Σελ. 70.
(2) Παράρτημα 12.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ΤΣΗ, καθορισθεῖσα διὰ τῆς ἀπὸ 12ης διαταγῆς τοῦ ΓΣ (1) συνίστατο εἰς τὸν συντονισμὸν τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ πρὸς κατάληψιν τοῦ Αὐλῶνος, μὲ τὰς ἑξῆς ἀποστολὰς τῶν Σωμάτων Στρατοῦ (2).

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ θὰ ἐνήργει ἐν τῇ κατευθύνσει Μπούζι—Γκλάβα καὶ θὰ κατελάμβανε τὰ ὑψώματα Γκλάβα, ἐν συνεχείᾳ δὲ θὰ προωθεῖτο πρὸς τὸν Ἀῶον, εἰς Βασιάρι, ἐν συνδυασμῷ μὲ ἐνέργειαν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, ἐν τῇ κατευθύνσει Σαλάρια πρὸς ἀπάλειψιν τοῦ θύλακος Σαλάριας. Μετὰ ταῦτα, καλυπτόμενον πρὸς Βεράτιον, θὰ προώθει τὸ ἀριστερόν του πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Αὐλῶνος, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ.

Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, μετὰ τὴν ἀπάλειψιν τοῦ θύλακος Σαλάρια, θὰ ἐνήργει κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Σιουσίτσα καὶ τῆς ἁμαξιτῆς Τεπελενίου—Αὐλῶνος, πρὸς κατάληψιν τοῦ λιμένος τούτου (3).

Τὸν Διοικητὴν τοῦ ΤΣΗ, Ἀντ/γον Δράκον, τεθέντα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΓΣ, ἀντικατέστησεν ἐν τῇ διοικήσει τοῦ ΤΣΗ ὁ Ἀντιστράτηγος Πιτσίκας Ἰωαν. μέχρι τότε Διοικητὴς τοῦ ΤΣΔΜ. Συγχρόνως Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ ΤΣΗ, ἀνελάμβανεν ὁ Ὑποστράτηγος Πλατῆς Κ., τοῦ μέχρι τότε Ἐπιτελάρχου Συνταγματάρχου Πυροβολικοῦ Γρηγοροπούλου Θεοδ., ἀναλαβόντος τὰ καθήκοντα τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ ΤΣΗ (4).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 101.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/2. 4.
(2) Σχεδιάγραμμα 6.
(3) Ὅρα παράγραφον 35 τοῦ παρόντος Τόμου.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/2. Σελ. 4.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

ΝΕΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΙ ΠΡΟΣ ΤΕΠΕΛΕΝΙ

(13–28 Φεβρουαρίου)

78. Τὸ ΓΣ, ἔχον ὑπ' ὄψει τὰς ἀπὸ τῆς 10ης Φεβρουαρίου ἀρξαμένας Ἰταλικὰς συγκεντρώσεις ἔναντι τῆς ζώνης τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, διὰ τῶν ὁποίων διεφαίνοντο ἐπικείμεναι μεγάλης ὁλκῆς ἐπιθετικαὶ προσπάθειαι τῶν Ἰταλῶν, μὲ κυρίαν κατεύθυνσιν Γκλάβα—Μπούμπεσι, ὡς ἔφερον αἱ ἐξ αἰχμαλώτων πληροφορίαι, ἐπὶ πλέον δὲ λόγῳ τῆς συνεχίσεως τῶν ἐπιχειρήσεων Τρεμπεσινας—Σεντέλι, περὶ ὧν κατωτέρω, ἔκρινεν ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ ἀνακατανομὴ τῶν ἐφεδρειῶν, πὸς ἐνίσχυσιν τοῦ τομέως τούτου. Οὕτω, ἀπὸ τῆς 18ης Φεβρουαρίου διέταξεν ὅπως:

Ἡ IV Μεραρχία, ἀναγνωρίσῃ δρομολόγια διὰ Λίμπχοβας—αὐχένος Ντεμπέλιτ—Πρεμετῆς, δι' ἐνδεχομένην μετακίνησιν αὐτῆς ἐκ τῆς ζώνης τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' τοιούτου, τιθεμένη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΗ.

Ἡ VI Μεραρχία, εὑρισκομένη εἰς τὴν ζώνην τοῦ ΤΣΔΜ, κινηθῇ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 20ῆς πρὸς τὴν περιοχὴν Πρεμετῆς, ἔνθα θὰ ἔδει νὰ εὑρίσκετο τὴν πρωΐαν τῆς 2ας Μαρτίου, τιθεμένη ὡσαύτως εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΗ.

Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ, κινηθῇ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 18ης διὰ τὴν ζώνην τοῦ ΤΣΔΜ, ὅπερ θὰ ἔδει νὰ τηρήσῃ ταύτην ἐν ἐφεδρείᾳ, εἰς περιοχὴν ἐξασφαλίζουσαν τὴν καλὴν συντήρησιν τῶν ἵππων. Ἡ Ἔφιππος Μοῖρα Πολυβόλων της, ἐμπεπλεγμένη εἰς τὴν ζώνην τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, συνηνώθη μετὰ τῆς Μεραρχίας βραδύτερον.

Ἐκ τῆς VI Μεραρχίας, διετίθετο εἰς τὸ ΤΣΔΜ τὸ 25ον Σύνταγμα μεθ' ἑνὸς τάγματος πολυβόλων, ἅτινα διετάχθησαν νὰ προωθηθῶσιν εἰς Τσαγκόνι.

Ἡ νεοσυγκροτουμένη εἰς τὴν περιοχὴν Φλωρίνης ἀπὸ 12ης Φεβρουαρίου 20ὴ Μεραρχία, θὰ διετίθετο ἐνδεχομένως εἰς τὸ ΤΣΔΜ (1).

Ἐκ παραλλήλου, τὸ ΓΣ διέταξεν ὅπως ἓν τάγμα τοῦ ἐν Κερκύρᾳ 10ου Συντάγματος ἀποβιβασθῇ ἐντὸς τῆς νυκτὸς τῆς 19/20 Φεβρουαρίου εἰς Πρέβεζαν, τιθέμενον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΗ, κατόπιν τῶν περιελθουσῶν αὐτῷ ἐκ Βρεταννικῆς πηγῆς πληροφοριῶν, ὅτι προητοιμάζετο Ἰταλικὴ ἐνέργεια εἰς τὴν περιοχὴν Πρεβέζης. Τὸ τάγμα τοῦτο, ἐνισχυόμενον διὰ μιᾶς μοίρας πυροβολικοῦ τῶν 85 καὶ πεδινῶν τινων πυροβολαρχιῶν, διατιθεμένων κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ΤΣΗ, θὰ ὠργάνωνε τὴν παράκτιον περιοχὴν τῆς Πρεβέζης πρὸς ἀπόκρουσιν τυχὸν ἀποπείρας Ἰταλικῆς ἀποβάσεως.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ ΤΣΗ, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς διοικήσεως τὴν πρωΐαν τῆς 14ης, διέταξε τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ ὅπως ἐκδηλώσῃ ἀμέσως τὴν διαταχθεῖσαν διὰ προγενεστέρων διαταγῶν ἐπίθεσιν μεταξὺ Ἀώου καὶ Δρίνου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐπιτευχθῇ καλύτερον ὁ σύνδεσμος τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ δεξιοῦ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Β' τοιούτου, ὅπερ εἶχεν ἀρχίσει τὰς ἐπιχειρήσεις του εἰς Τρεμπεσίναν—Σεντέλι.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α'/1, Σελ. 104—105.

Ἐπιχειρήσεις τῆς V Μεραρχίας πρὸς Μετζγκοράνην – Σεντέλι.

(13–17 Φεβρουαρίου)

(Σχεδ. 9)

79. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 12/13 Φεβρουαρίου, ἰσχυρὰ χιονοθύελλα ἐπεκράτει εἰς τὴν περιοχὴν Τρεμπεσίνας. Ἀπὸ τῶν πρώτων πρωϊνῶν ὡρῶν τῆς 13ης, συνεχίζεται ἡ κίνησις τῶν Ι καὶ ΙΙ Ταγμάτων τοῦ 44ου Συντάγματος πρὸς κατάληψιν τῶν ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας θέσεων ἐξορμήσεώς του. Ἡ χιονοθύελλα ἦτο τόσον ἰσχυρά, ὥστε σημαντικὸς ἀριθμὸς ἀξιωματικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ὑποδιοικητὴς τοῦ Συντάγματος καὶ ὁπλιτῶν, διέρρευσαν συνεπείᾳ παγοπληξιῶν πρὸς τὸ ὕψωμα 1308 (1). Ὁ παριστάμενος εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τούτου Σ.Δ. τοῦ 43ου Συντάγματος Διοικητὴς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, πρὸς παρακολούθησιν τῆς ὀργανώσεως τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν τὴν 0230 ἔφθασεν εἰς τὸν Σ.Δ. τῆς Μεραρχίας τὴν 0515 καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμην τοῦ Διοικητοῦ τῆς Μεραρχίας, ἐὰν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐπίθεσις διὰ τὴν ἑπομένην. Οἱ Διοικηταὶ ὅμως τῶν 43ου καὶ 44ου Συνταγμάτων, ἐρωτηθέντες σχετικῶς, ἀνέφερον ὅτι λόγῳ τῆς θέσεως εἰς ἣν εὑρίσκοντο τὰ τμήματα ἐπὶ τῆς βάσεως ἐξορμήσεώς των, δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ἔγκαιρος μεταβίβασις τῆς διαταγῆς περὶ ἀναβολῆς καὶ θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ δημιουργηθοῦν ἀνεπιθύμητα ἐνδεχόμενα. Ὡς ἐκ τούτου, ἐλήφθη ἀπόφασις ὅπως ἡ ἐπίθεσις ἐκδηλωθῇ ὁπωσδήποτε.

Τὸ 43ον Σύνταγμα, ἐξορμῆσαν τὴν καθορισθεῖσαν ὥραν 0530, κατέλαβε διὰ τοῦ ΙΙ Τάγματος περὶ τὴν 1400 τὸ Ἄρτζα ντὶ Σόπρα καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν ὑψ. 1178, ὁλοκληρῶσαν τὸν ἀντικειμενικόν του σκοπὸν καὶ συλλαβὸν περὶ τοὺς 80 Ἰταλούς, διὰ δὲ τοῦ ΙΙΙ Τάγματος τὸ Ἄρτζα ντὶ Μέτζο καὶ τὸν ὑψ. 710 (2).

Τὸ Ι/44 Τάγμα, καθυστερῆσαν λόγῳ τῆς χιονοθυέλλης εἰς τὴν κατάληψιν τῆς βάσεως ἐξορμήσεώς του καὶ συναντῆσαν ἀντιστάσεις ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1816, ἀπώθησε ταύτας καὶ ἐγκατεστάθη ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων αὐτοῦ, μὴ δυνηθὲν νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐπιθεσίν του πρὸς τὸν αὐχένα Μεντζγκοράνης, λόγῳ τῆς χιονοθυέλλης. Κατὰ τὴν ἑσπέραν, ἡ Μεραρχία κατεῖχε τὴν γραμμὴν Ἄρτζα ντὶ Μέτζο–ὑψ. 710–1178–1260–δυτικαὶ κλιτεῖς ὑψ. 1816–δυτικαὶ κλιτεῖς ὑψ. 1923, ἐν συνδέσμῳ δεξιὰ μὲ τὸ 16ον Σύνταγμα τῆς Ι Μεραρχίας. Ἡ νὺξ διέρρευσεν ἐν ἠρεμίᾳ.

Ἡ Μεραρχία διέταξε διὰ τὴν ἑπομένην, ὅπως τὸ μὲν 43ον Σύνταγμα διατηρήσῃ τὰς θέσεις του, τὸ δὲ 44ον ἐπιτεθῇ δι' ἑνὸς τάγματος ἐν τῇ κατευθύνσει ὑψ. 1260–Πούντα Νόρντ, πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος τούτου καὶ τοῦ νοτίως αὐτοῦ αὐχένος, ἵνα ὑπερκεράσῃ τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης, ἐξουδετερουμένων οὕτω τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀντιστάσεων. Τὸ ΙΙΙ/44 Τάγμα, ἐξορμῆσαν τὴν 0700, ἐμπλέκεται εἰς ἀγῶνα ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1260. Ταυτοχρόνως, οἱ Ἰταλοὶ ἐπιτίθενται πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψ. 1178 καὶ ἀποκρούονται περὶ τὴν 0830. Τὸ ΙΙΙ/44 Τάγμα, μὴ δυνηθὲν νὰ προχωρήσῃ, καθηλώθη πρὸ τοῦ ὑψ. 1260, κατόπιν δὲ τούτου, ἡ Μεραρχία διέταξεν ὅπως ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Πούντα Νόρντ ἐνεργηθῇ διὰ δύο ταγμάτων τοῦ 44ου Συντάγματος ὑπὸ τὸν Ὑποδιοικητήν του, καὶ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐντὸς τῆς ἡμέρας κατάληψις τοῦ ὑψώματος. Ἡ ἐπίθεσις, ἐκδηλωθεῖσα περὶ τὴν 1500, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξελιχθῇ εὐρέως, λόγῳ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν δυσμε-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Λ/1. Σελ. 73.
(2) Σχεδιάγραμμα 9.

νῶν καιρικῶν συνθηκῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους. Οὕτως ἡ κατεχομένη ὑπὸ τῆς Μεραρχίας γραμμὴ κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς 14ης, δὲν διέφερεν οὐσιωδῶς ἀπὸ τὴν τῆς προηγουμένης. Κατὰ τὰς δύο ἡμέρας, 13ην καὶ 14ην, συνελήφθησαν 358 Ἰταλοὶ αἰχμάλωτοι, ἐξ ὧν 11 ἀξιωματικοί.

80. Ἀπὸ τῆς ἕω τῆς 15ης, τὸ ΙΙΙ/44 Τάγμα συνεχίζει τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Πούντα Νόρντ, καταλαμβάνει κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην τὸν ὑψ. 1260, καὶ ἐγκαθίσταται σταθερῶς ἐπ' αὐτοῦ, ἀποκρούσαν ἐπανειλημμένας ἐχθρικὰς ἀντεπιθέσεις καὶ ὑποστὰν σοβαρὰς ἀπωλείας. Τὸ ΙΙ/44 Τάγμα, συνεχῖσαν τὴν ἐπίθεσιν, κατώρθωσε κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος νὰ καταλάβῃ τὰς ἀνατολικὰς κλιτεῖς τοῦ Πούντα Νόρντ (1647), μὴ δυνηθὲν νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, ἐνῶ τὸ Ι/44 Τάγμα, προωθηθὲν κατέλαβε περὶ τὸν 1400 τὸν αὐχένα Μεντζγκοράνης. Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ αὐχένος τούτου, προωθήθη εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ΙΙΙ/14 Τάγμα ἐκ τοῦ ὑψ. 1816, πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Μεντζγκοράνη, ἐν συνδέσμῳ μετὰ τοῦ 44ου Συντάγματος. Τὸ Τάγμα τοῦτο, ἐκκινῆσαν κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης, μόλις τὴν πρωΐαν τῆς 16ης.

Τὰ τμήματα τῶν 43ου καὶ 44ου Συνταγμάτων, ἐγκατασταθέντα ἐπὶ τῶν καταληφθεισῶν θέσεων ὑπὸ δυσμενεστάτας καιρικὰς συνθήκας καὶ ὑπὸ ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐκδηλωθεῖσαν δι' ἀντεπιθέσεων καὶ διὰ καταιγιστικῶν πυρῶν πυροβολικοῦ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς τοποθεσίας, κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι ταύτας, παρὰ τὰς δυσμενεῖς ὡς ἄνω συνθήκας, ὑπέστησαν ὅμως ἀρκετὰς ἀπωλείας ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς καὶ ἐκ παγοπληξιῶν. Ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησεν ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ὑψ. 1178 ἀπὸ τῆς 1600, καθ' ἃς ἔλαβον χώραν καὶ ἀγῶνες ἐκ τοῦ συστάδην μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν ἑκατέρωθεν, τελικῶς ὅμως οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀπεκρούσθησαν.

Τὴν νύκτα τῆς 15/16, Ἰταλικὴ δύναμις, πιθανὸν δυνάμεως τάγματος, ἐπετέθη κατὰ τοῦ χωρίου Ἄρτζα ντὶ Σόπρα, κατεχομένου ὑπὸ λόχου τοῦ Ι/43 Τάγματος. Κατόπιν ζωηροῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν μετέσχε καὶ εἷς ἀκόμη λόχος τοῦ Συντάγματος, ἀποσταλεὶς πρὸς ἐνίσχυσιν, οἱ Ἰταλοὶ ἀπεκρούσθησαν κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας, ἀφήσαντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης περὶ τοὺς 200 νεκρούς. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, συνελήφθησαν 215 Ἰταλοί, ἐξ ὧν 10 ἀξιωματικοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ εἷς ταγματάρχης.

Τὴν 2345, ἡ Μεραρχία ἐκοινοποίησε διαταγήν, δι' ἧς καθωρίζοντο αἱ ἐνέργειαι τῆς ἑπομένης, καθ' ἃς τὸ μὲν 44ον Σύνταγμα, θὰ ἐπετίθετο ἀπὸ τῆς 0500 πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς καταλήψεως τοῦ Πούντα Νόρντ καὶ προώθησιν μέχρι τοῦ χωρίου Κασίστι, τὰ δὲ ΙΙ/14, ΙΙΙ/14 καὶ Ι/44 Τάγματα, ὑπὸ τὸν Διοικητὴν τοῦ 14ου Συντάγματος, θὰ ἐνήργουν πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Σεντέλι καὶ ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Μετζκοράνης, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τμημάτων τοῦ 44ου Συντάγματος. Ἡ ἐνέργεια αὕτη, θὰ ἐξεδηλοῦτο μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ 44ου Συντάγματος ὁλοκλήρωσιν τῆς καταλήψεως τοῦ Πούντα Νόρντ. Ὁ Διοικητὴς Πεζικοῦ, εἰς ὃν εἶχεν ἀνατεθῇ ὁ συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν τῶν 14ου καὶ 44ου Συνταγμάτων, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, διετάσσετο ὅπως προωθήσῃ δραστηρίως τὰ τμήματα τοῦ 14ου Συντάγματος ἀπὸ τῆς Τρεμπεσίνας εἰς τὴν περιοχὴν Μετζγκοράνης, διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Σεντέλι, ἐν συνδέσμῳ μετὰ τμημάτων τοῦ 44ου Συντάγματος. Τὸ ΙΙ/14 Τάγμα, ἐτίθετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ὅπερ θὰ ἐνήργει πρὸς τὸ χωρίον Μετζγκοράνη, ἀσχέτως τῆς κινήσεως τῶν τμημάτων τῆς V Μεραρχίας πρὸς Μάλι Σεντέλι.

81. Τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς 16ης οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν δύο ἐπιθέσεις πρὸς ἀνακατάληψιν τῶν ὑψ. 1260 καὶ 1178, ἀποκρουσθείσας κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην. Τὸ II/44 Τάγμα, ἐπιτεθὲν ἀπὸ τῆς 0500, ὡλοκλήρωσε περὶ τὴν μεσημβρίαν τὴν κατάληψιν τοῦ Πούντα Νόρντ καὶ τοῦ νοτίως τούτου αὐχένος καὶ κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὰς θέσεις του, παρὰ τὰς ἐχθρικὰς ἀντεπιθέσεις, ὑπέστη ὅμως σημαντικὰς ἀπωλείας.

Τὸ 14ον Σύνταγμα, δὲν κατώρθωσε νὰ κινηθῇ πρὸς Μετζγκορόνην, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς πυκνοτάτης χιόνος ἥτις ἐκάλυπτε τὴν Τρεμπεσίναν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ ἀδυνάτου τῆς καθόδου ἐκ τοῦ ὑψ. 1816 πρὸς τὸν αὐχένα, ἕνεκα τοῦ ἀβάτου τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐντατικῆς δράσεως τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Τὸ ἓν τῶν ταγμάτων, ἐκκινῆσαν ἀπὸ τῶν ἑσπερινῶν ὡρῶν τῆς 15ης, μόλις τὴν πρωΐαν τῆς 16ης κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν αὐχένα διὰ τοῦ ὑψ. 1426. Τὸ ἕτερον τῶν ταγμάτων μετὰ τῆς Διοικήσεως τοῦ 14ου Συντάγματος, ἐκκινῆσαν ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ ὑψ. 1923 καὶ φθάσαν μέχρι τοῦ ὑψ. 1816, δὲν ἠδυνήθη, λόγῳ τῶν ἰσχυρῶν χιονοθυελλῶν, νὰ συνεχίσῃ τὴν κίνησίν του πρὸς τὸν αὐχένα Μεντζγκοράνης, παρέμειναν ἐκεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, οἱ Ἰταλοὶ ἐβομβάρδισαν σφοδρῶς τὴν περιοχὴν ὑψ. 1178—Ἄρτζα ντὶ Μέτζο—Πούντα Νόρντ—ὑψ. 1308. Ἐπίσης, ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία ἐβομβάρδισε τὴν περιοχὴν Κλεισούρας. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην συνελήφθησαν 262 Ἰταλοί, ἐξ ὧν 11 ἀξιωματικοί. Τὸ 44ον Σύνταγμα ἀπώλεσε κατὰ τὴν 15ην καὶ 16ην 1 νεκρὸν ἀξιωματικὸν καὶ 15 τραυματίας, ὡς καὶ 45 νεκρούς, 267 τραυματίας καὶ 41 παγοπλήκτους ὁπλίτας. Αἱ λοιπαὶ μονάδες ἀπώλεσαν 11 τραυματίας καὶ 1 παγόπληκτον ἀξιωματικόν, ὡς καὶ 152 τραυματίας καὶ 9 παγοπλήκτους ὁπλίτας (1).

Τὸ ἑσπέρας τῆς 16ης, ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας εἶχεν ὡς ἑξῆς: I/II43 Τάγμα εἰς Ἄρτζα ντὶ Μέτζο, II/43 εἰς Ἄρτζα ντὶ Σόπρα καὶ ὑψ. 1178, I/43 ἐπὶ ὑψ. 1178, II/44 (μεῖον λόχος) ἐπὶ ὑψ. 1260, III/44 ἐπὶ Πούντα Νόρντ, I/44 ἐπὶ αὐχένος Μεντζγκοράνης καὶ ἀνατολικῶν κλιτύων Πούντα Νόρντ, III/14 ἐπὶ ὑψ. 1816, I/44 ἐπὶ αὐχένος Μεντζγκοράνης καὶ II/14 ἐπὶ ὑψ. 1620—1923 (2).

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 16/17, οἱ Ἰταλοὶ ἔβαλον διὰ πυροβολικοῦ τὴν περιοχὴν ὑψ. 1178—Πούντα Νόρντ. Τὴν 1000, ἐπετέθησαν πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψ. 1260, ἀποκρουσθέντες. Ἐπανειλημμέναι ὡσαύτως ἐπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ Πούντα Νόρντ ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τοῦ 44ου Συντάγματος, ὅπερ ἀπώλεσεν 1 νεκρὸν καὶ 6 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 10 νεκρούς, 169 τραυματίας καὶ 21 παγοπλήκτους ὁπλίτας. Τὸ Ἀπόσπασμα 14ου Συντάγματος δὲν ἐνήργησε πρὸς Σεντέλι, λόγῳ τῆς μὴ ἰσχυρᾶς κατοχῆς τοῦ Πούντα Νόρντ, ὅπερ ἀπετέλει ἀπαραίτητον ἔρεισμα διὰ τὴν κατὰ τοῦ Σεντέλι ἐνέργειαν (3).

Ἀναστολὴ τῶν ἐπιχειρήσεων.

82. Κατὰ τὸ ἀπὸ 18ης—25ης Φεβρουαρίου χρονικὸν διάστημα, οὐδεμία μεταβολὴ ἐπῆλθεν εἰς τὰς ὑπὸ τῆς V Μεραρχίας κατεχομένας θέσεις. Ἡ ἐνσκήψασα σφοδροτάτη κακοκαιρία, δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκδήλωσιν ἐπιθετικῆς ἐνεργείας πρὸς Σεντέλι, καίτοι ἐπανειλημμένως προπαρεσκευάσθη τοιαύτη καὶ ἡ Μεραρχία

(1) Τὸ πολεμικὸν ἡμερολόγιον τῆς Μεραρχίας οὐδένα ἀναφέρει νεκρόν, πρᾶγμα ἀπίθανον ἐν ὕψει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τραυματιῶν.
(2) Σχεδιάγραμμα 9.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α. Σελ. 71—80.

ἐνισχύθη ἀπὸ τῆς 21ης Φεβρουαρίου καὶ διὰ δύο ταγμάτων τοῦ 31ου Συντάγματος τῆς XVII Μεραρχίας. Οἱ Ἰταλοὶ ἐπεχείρησαν ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ Πούντα Νόρντ καὶ τοῦ ὑψ. 1178, ἀποκρουσθείσας καὶ ἐξεδήλωσαν ζωηροτάτην δρᾶσιν πυροβολικοῦ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως τῆς Μεραρχίας. Ἐκ τῆς δράσεως ταύτης, ἡ Μεραρχία ὑφίστατο συνεχῆ αἱμορραγίαν, συντελουσῶν δὲ καὶ τῶν δυσμενεστάτων συνθηκῶν παραμονῆς τῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν χιόνων, ἐξ οὗ μέγας ἀριθμὸς παγοπληξιῶν, ἡ δύναμις αὐτῆς παρουσίαζεν ἀνησυχαστικὴν μείωσιν, εἰς σημεῖον· ὥστε δύο τάγματα τοῦ 14ου Συντάγματος νὰ ἔχωσι μάχιμον δύναμιν 500 ἐν ὅλῳ ἀνδρῶν. Ὁ κατωτέρω πίναξ, παρέχει ἐναργῆ εἰκόνα, τῶν ἀπωλειῶν τῆς Μεραρχίας διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἑνὸς περίπου μηνὸς ἤτοι ἀπὸ 29ης Ἰανουαρίου μέχρι 24ης Φεβρουαρίου.

Ἀπὸ 29ης Ἰανουαρίου μέχρι 18ης Φεβρουαρίου

	Νεκροὶ	Τραυματίαι	Παγόπληκτοι	Διαφ.Νοσ.	Ἐξαφ.	Σύνολον
Ἀξ/κοὶ	9	41	9	–	–	59
Ὁπλῖται	224	1075	470	160	115	2044
Συνολον	233	1116	479	160	115	2103
Ἀπὸ τῆς 18ης μέχρι τῆς 24ης Φεβρουαρίου						
19ην Ἀξ/κοὶ	1	3	4	–	–	3
Ὁπλῖται	–	171	37	–	–	208
20ην Ἀξ/κοὶ	2	6	6	–	–	14
Ὁπλῖται	–	244	50	–	–	294
21ην Ἀξ/κοὶ	1	3	–	–	–	4
Ὁπλῖται	–	82	73	–	–	155
22αν Ἀξ/κοὶ	–	2	1	–	–	3
Ὁπλῖται	–	33	92	–	–	125
23ην Ἀξ/κοὶ	–	3	2	–	–	5
Ὁπλῖται	–	59	113	–	–	172
24ην Ὁπλῖται	–	31	68	–	–	99
25ην Ὁπλῖται	–	26	133	–	–	159
Σύνολον	4	663	579	–	–	1241
Γεν. Σύνολον	237	1179	1058	160	115	3344

Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, ἡ δύναμις τῶν κτηνῶν ἐμειώθη κατὰ 758.

83. Τὸ ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Κουρκουλάκον Νικόλαον Συγκρότημα Κλεισούρας, ὑπήχθη εἰς τὴν Μεραρχίαν ἀπὸ τῆς 21ης Φεβρουαρίου. Τὴν 2030 τῆς 25ης, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ διέταξε τὴν XVII Μεραρχίαν ὅπως διαθέσῃ εἰς τὴν V τοιαύτην ἓν τάγμα τοῦ 29ου Συντάγματος ἐκ τῆς περιοχῆς Ρίμπας, διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς μάχης, ἀνατολικῶς τῆς Μεζγκοράνης, εὑρισκομένων τμημάτων τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, πρὸς ἀνασυγκρότησιν τούτων, ἥτις ἀντικατάστασις θὰ ἐπραγματοποιεῖτο τὰς νύκτας 27/28 Φεβρουαρίου καὶ 28/1 Μαρτίου. Τὴν 1630 τῆς 27ης, ἡ Μεραρχία εἰδοποιήθη παρὰ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ὅτι ἡ πρὸς Σεντέλι ἐπιχείρησις θὰ ἀνελαμβάνετο ὑπὸ τῆς XVII

Μεραρχίας. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, παρουσιάσθη εἰς τὴν Μεραρχίαν ὁ Συνταγματάρχης Γούλας Παναγιώτης, τοποθετηθεὶς ὡς Διοικητὴς τοῦ 44ου Συντάγματος, ὅστις προσωρινῶς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας (1).

84. Τὸ ΤΣΗ, κρίνον ὅτι τὰ ἐπιτευχθέντα μέχρι τῆς 17ης Φεβρουαρίου ἀποτελέσματα πόρω ἀπεῖχον τῶν ταχθέντων ὑπὸ τοῦ ΓΣ σκοπῶν, ὅσον καὶ τῶν προβλέψεων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ καὶ ὅτι ναὶ μὲν ἐπετεύχθη ἡ ἔν τινι μέτρῳ καλυτέρα ἐξασφάλισις τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τούτου, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ σμίκρυνσις ἐπὶ τὰ βελτίῳ τοῦ μετώπου του, τοὐναντίον μάλιστα ἐπεξετάθη τοῦτο περισσότερον καὶ μᾶλλον ἐπικινδύνως, ἀπέστειλε τὴν 18ην ἐπὶ τόπου τὸν ἐπιτελάρχην του μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ 3ου Γραφείου του, πρὸς σχηματισμὸν σαφοῦς ἀντιλήψεως ἐπὶ τῆς καταστάσεως ἐν τῇ ζωτικῇ ταύτῃ περιοχῇ.

Ἐκ τῶν παρασχεθεισῶν ἐπὶ τόπου πληροφοριῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν προπαρασκευὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, προέκυπτεν ὅτι ἡ μὴ πλήρης ἐπίτευξις τῶν καθορισθέντων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, ὠφείλετο κυρίως: α) Εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς διατεθείσης δυνάμεως διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Σεντέλι καὶ τῶν βορείως τούτου ὑψωμάτων μέχρις Ἄρτζα ντὶ Μέτζο. Εἶχον διατεθῆ δύο συντάγματα τῆς V Μεραρχίας καὶ τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας, ὅπερ ἦτο πολὺ μειωμένης δυνάμεως, βραδύτερον δὲ καὶ τὸ 14ον Σύνταγμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιθετικὴ ἱκανότης εἶχε σημαντικῶς ἐξασθενήσει ἐκ τῶν προγενεστέρων ἀγώνων του διὰ τὴν κατάληψιν τῶν νοτίων προσβάσεων τῆς Τρεμπεσίνας, β) εἰς τὰς ἄκρως δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας τὰς ἐπικρατούσας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πρὸς Σεντέλι ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ἐμείωσαν σοβαρώτατα καὶ ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος τὴν μάχιμον δύναμιν τῶν συνταγμάτων πεζικοῦ, καὶ γ) ἐκ τῆς ἀτελοῦς προπαρασκευῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτις ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν μὴ συντονισμὸν τῆς ἐνεργείας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Μεραρχίας καὶ τὴν βραδεῖαν ἐξέλιξίν της, ἐξ ἧς ἐπωφεληθέντες οἱ Ἰταλοί, ἐνίσχυσαν σημαντικῶς τὰ ἀπειλούμενα σημεῖα τοῦ μετώπου των (2).

Τὸ ΤΣΗ, ἔθεσεν ἀπὸ 20ης Φεβρουαρίου εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ τὴν ἐν κινήσει εὑρισκομένην XVII Μεραρχίαν, ἥτις προωθουμένη εἰς τὴν περιοχὴν Καΐτσης—Μπάλι, θ' ἀντικαθίστα τὸ ταχύτερον τὴν I Μεραρχίαν.

Ὡσαύτως, πρὸς ταχυτέραν πραγματοποίησιν τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν τμημάτων τῆς XV Μεραρχίας, ἥτις ἦτο λίαν καταπεπονημένη καὶ εἶχεν ἀνάγκην ἀντικαταστάσεως, τὸ ΤΣΗ ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Σώματος Στρατοῦ ἀπὸ τῆς 23ης Φεβρουαρίου, κατ' ἀρχὰς δύο Τάγματα καὶ εἶτα ἀπὸ τῆς 24ης ὁλόκληρον τὸ 21ον Σύνταγμα, μεταφερθέντα δι' αὐτοκινήτων, ἵνα χρησιμοποιηθῶσι πρὸς ἀντικατάστασιν τμημάτων τῆς XV Μεραρχίας.

Ἡ ἀντικατάστασις τῶν I καὶ XV Μεραρχιῶν ἐπεβάλλετο, διότι ἡ μαχητικὴ ἱκανότης τούτων εἶχε μειωθῆ, ἀπαιτοῦσα τὴν λῆψιν ταχέων μέτρων. Αἱ Μεραρχίαι αὗται, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, δὲν ἔπαυσαν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀγωνιζόμεναι, τελικῶς δὲ ἐγκατασταθεῖσαι ὑπὸ μειονεκτικὰς συνθήκας, ἐδοκιμάζοντο ἐκ τῶν Ἰταλικῶν πυρῶν καὶ τοῦ ψύχους, ὑφίσταντο σοβαρὰς ἀπωλείας καὶ τὸ ἠθικὸν τῶν ἀνδρῶν των ἤρχισεν ἐπηρεαζόμενον (3).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α. Σελ. 81—98.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/1. Σελ. 29.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/2. Σελ. 31.

Ἐπιχειρήσεις τῆς ΙΙ Μεραρχίας πρὸς Πέστανι - Γκόλικο - Λέκλι

(15–28 Φεβρουαρίου)

(Σχεδ. 10)

85. Ἡ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια τῆς ΙΙ Μεραρχίας πρὸς Πέστανι καὶ Λέκλι, προπαρασκευασθεῖσα κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου, ἦτο ἑτοίμη νὰ ἐξαπολυθῇ ἀπὸ τῆς 13ης Φεβρουαρίου, ἐν συνδυασμῷ μὲ ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ὅπερ θὰ ἐνήργει πρὸς τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης καὶ πρὸς Σεντέλι ὄρος. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Μεραρχίας,συνίστατο, κατὰ μὲν τὴν πρώτην φάσιν τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ εἰς τὴν ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν πρὸς ἀντιμετώπισιν παντὸς ἀντιπερισπασμοῦ καὶ τήρησιν στενοῦ συνδέσμου μετὰ τοῦ Σώματος τούτου, κατὰ δὲ τὴν πρὸς Μετζγκοράνην ἐνέργειαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοπικῶν ἐπιθέσεων πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Μαλέσοβα–Πέστανη καὶ ἐξάσκησιν ἰσχυρᾶς πιέσεως διὰ πυρῶν πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ μεταξὺ Νεμέρσκας καὶ τοῦ δυτικοῦ ὁρίου καὶ τέλος τὴν προπαρασκευὴν ἐπιθέσεως πρὸς Λέκλι–Κόντρα, ἐκδηλωθησομένης κατόπιν νεωτέρας διαταγῆς.

Ἡ ἐπιχείρησις ὅμως τῆς Μεραρχίας πρὸς Πέστανι, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκδηλωθῇ τὴν 13ην Φεβρουαρίου, ὡς εἶχεν ὁρισθῇ, καθόσον αἱ μονάδες τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, αἵτινες θὰ ἐνήργουν πρὸς Μετζγκοράνην, δὲν ἦσαν ἕτοιμαι καὶ οὔτε τὴν 15ην θὰ ἠδύναντο νὰ ἐνεργήσωσι. Ὁ Διοικητὴς τοῦ ΤΣΗ, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῆς διοικήσεως τὴν 14ην Φεβρουαρίου, διέταξε τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ νὰ ἐκδηλώσῃ ἀμέσως τὴν μελετηθεῖσαν ἐπίθεσιν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐπιτευχθῇ καλύτερον ὁ σύνδεσμος μετὰ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ καὶ διευκολυνθῇ ἡ ἐπιχείρησις τούτου (1).

Οὕτως, ἡ ἐπίθεσις τῆς ΙΙ Μεραρχίας ἐξεδηλώθη τὴν 15ην Φεβρουαρίου. Τὴν 0200, οἱ Ἰταλοὶ εἶχον βομβαρδίσει σφοδρῶς τὰς θέσεις τοῦ ὑποτομέως Μαλέσοβας, ὅστις κατείχετο ὑπὸ τῶν τμημάτων ἅτινα θὰ ἀνελάμβανον τὴν κατὰ τῆς Πέστανης ἐπίθεσιν, ἡ ὁποία θὰ διεξήγετο διὰ τῶν Ι/34 καὶ ΙΙΙ/34 Ταγμάτων. Κατόπιν προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ διαρκείας 30', τὸ ΙΙΙ/34 Τάγμα ἐξορμᾷ τὴν 0730 πρὸς κατάληψιν τοῦ βορειοδυτικῶς ὑψ. 1285 ἀντερείσματος καὶ κατόπιν ταχείας αἰφνιδιαστικῆς ἐνεργείας καταλαμβάνει τὰς πρώτας ἐχθρικὰς ἀντιστάσεις, συλλαβὸν καὶ αἰχμαλώτους τινὰς ἐντὸς τῶν ἀντισκήνων των. Ἡ περαιτέρω ὅμως προχώρησις τοῦ Τάγματος τούτου, προσκρούσασα εἰς ἰσχυρὰν ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου τοῦ ὑποτομέως, ἀνακόπτεται μὲ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ σκότους. Κατὰ τὴν νύκτα ἐν τούτοις, ὁ 9/34 Λόχος, ἐπιτεθεὶς αἰφνιδιαστικῶς, ἀνατρέπει τοὺς Ἰταλοὺς καὶ καταλαμβάνει ἅπαν σχεδὸν τὸ βορειοδυτικῶς τοῦ ὑψ. 1285 ἀντέρεισμα. Τὸ δυτικώτερον ἐπιτεθὲν πρὸς κατάληψιν τοῦ χωρίου Πέστανι Ι/34 Τάγμα, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ, εἰμὴ μικρὰν μόνον προχώρησιν, συναντῆσαν ἰσχυρὰν ἐχθρικὴν ἀντίστασιν.

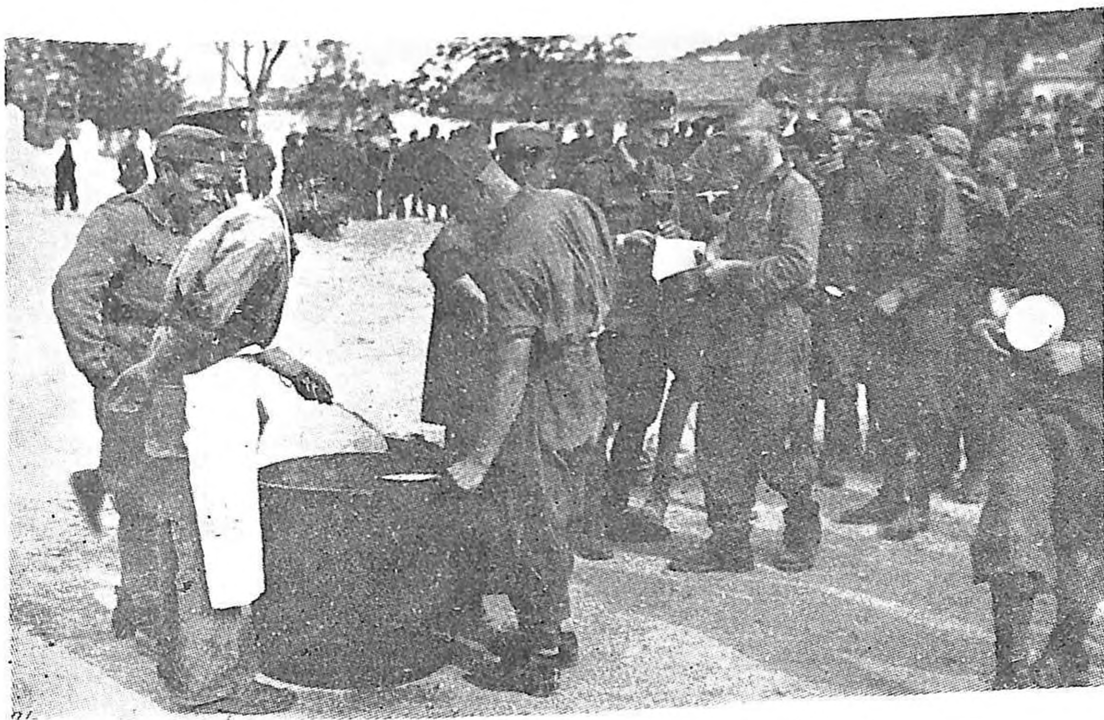
Κατὰ τὸν ἀγῶνα, τὸ Σύνταγμα συνέλαβε περὶ τοὺς 250 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 10 ἀξιωματικοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἷς ἀντισυνταγματάρχης καὶ εἷς ταγματάρχης, καὶ ἔσχεν ἀπωλείας ἕνα ἀνθυποσπιστὴν καὶ 9 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 24 ὁπλίτας τραυματίας.

Ἐπαναληφθείσης τῆς ἐπιθέσεως τὴν πρωΐαν τῆς 16ης, τὸ μὲν Ι/34 Τάγμα κατέλαβε τὸν ὑψ. 1192, τὸ δὲ ΙΙΙ/34 κατώρθωσε νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν κατάληψιν

(1) Σχεδιάγραμμα 10.

3. Ἰταλικὸν ἅρμα κυριευθὲν εἰς Κλεισοῦραν. Εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Τρεμπεσίνα.

4. Διανομὴ συσσιτίου εἰς Ἰταλοὺς αἰχμαλώτους.

τοῦ βορειοδυτικῶς τοῦ ὑψ. 1285 ἀντερείσματος καὶ τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ζαγοριᾶ καὶ τοῦ δυτικῶς ταύτης ἀντερείσματος, συλλαβὸν περὶ τοὺς 150 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 3 ἀξιωματικούς. Τὸ Σύνταγμα ἀπώλεσε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην 3 νεκροὺς καὶ περὶ τοὺς 40 τραυματίας ὁπλίτας. Τὴν πρωΐαν τῆς 17ης συνεχίσθη ἡ ἐπίθεσις, χωρὶς ἀξιόλογα ἀποτελέσματα, λόγῳ κυρίως πλευρικῶν βολῶν ἐκ τοῦ δεσπόζοντος ὑψώματος Γκόλικο. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, τὸ Σύνταγμα ἀπώλεσε 1 ἀξιωματικὸν καὶ 4 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 26 ὁπλίτας τραυματίας. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἡ Μεραρχία διατάσσεται ὑπὸ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ὅπως ἐκκαθαρίση, εἰ δυνατὸν αὐθημερόν, τὴν κορυφογραμμὴν Γκόλικο—ὑψ. 1615 καὶ γενικῶς τὴν μεταξὺ Δρίνου καὶ Ζαγοριᾶ περιοχήν, ἀναπτύσσουσα εἰς τὸ ἔπακρον τὴν δραστηριότητα, τόσον τοῦ Διοικητοῦ, ὅσον καὶ τῶν τμημάτων της.

Τὴν πρωΐαν τῆς 18ης, ἐξεδηλώθη συγκλίνουσα ἐπίθεσις πρὸς Πέσταννη ὑπὸ τῶν Ι/34 καὶ ΙΙΙ/34 Ταγμάτων, ὑποστηριχθεῖσα καὶ ὑπὸ τριῶν βαρειῶν πυροβολαρχιῶν, κατόπιν δὲ σκληροῦ ἀγῶνος καὶ μὲ σημαντικὰς διὰ τοὺς ἐπιτιθεμένους ἀπωλείας, ἐπετεύχθη ἡ μερικὴ κατάληψις τοῦ χωρίου, ἐπὶ τῆς βορείας καὶ βορειοανατολικῆς παρυφῆς τοῦ ὁποίου ἐγκατεστάθη τὸ ΙΙΙ/34 Τάγμα. Τὸ Ι/34 Τάγμα, εἶχε καταλάβει περὶ τὴν μεσημβρίαν τὸ ἀμέσως δυτικῶς Πέστανη ἀντέρεισμα, μὴ δυνηθὲν νὰ προχωρήση περισσότερον. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Συντάγματος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ὑπῆρξαν σημαντικαί.

86. Ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἐπίθεσιν πρὸς Πέστανη, τὸ 39ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (ὑποτομεὺς Χόρμοβας) ἠσχολήθη τὴν 15ην μὲ τὴν διάνοιξιν ρηγμάτων εἰς τὰ συρματοπλέγματα τῶν ἔναντι αὐτοῦ Ἰταλικῶν θέσεων. Ἐπιθετικὴ ἀναγνώρισις διὰ δύο διμοιριῶν, ἐκπεμφθεῖσα κατόπιν διαταγῆς τοῦ Μεράρχου, εὑρισκομένου εἰς τὸν Σ.Δ. τοῦ ὑποτομέως, πρὸς τὸν σκοπὸν διευρύνσεως τῶν εἰς τὰ συρματοπλέγματα προξενηθέντων ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ ρηγμάτων, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθη εἰς τὰς θέσεις της πρὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιδράσεως τῶν Ἰταλῶν, χωρὶς νὰ ἐπιτύχη τὸν σκοπὸν της καὶ μὲ ἀπωλείας 14 τραυματιῶν.

Τὸ Ι/39 Τάγμα ἀφ' ἑτέρου, ἐπετέθη δι' ἑνὸς μὲν λόχου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Λέκλι, δι' ἑτέρου δὲ τοιούτου μετὰ διμοιρίας πολυβόλων, κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς Νεμέρσκας πρὸς Γκόλικο. Ὁ πρὸς Λέκλι ἐπιτεθεὶς λόχος, καθηλώθη κατόπιν μικρᾶς προχωρήσεως ὑπὸ ἰσχυρῶν πυρῶν τῶν Ἰταλῶν, ἐνῷ ὁ πρὸς Γκόλικο ἐπιτεθείς, κατώρθωσε δι' αἰφνιδιαστικῆς ἐνεργείας νὰ καταλάβη τὸν ὑψ. 1723 καὶ νὰ αἰχμαλωτίση ἅπασαν τὴν ἐπ' αὐτοῦ Ἰταλικὴν δύναμιν, ἀνερχομένην εἰς 3 ἀξιωματικοὺς καὶ 85 ὁπλίτας. Ἡ Διοίκησις τῆς Μεραρχίας, παρακολουθοῦσα τὴν κίνησιν τοῦ λόχου τούτου ἐπὶ τῆς χιονοσκεποῦς κορυφογραμμῆς τῆς Νεμέρσκας καὶ ἀντιληφθεῖσα τὴν εὐχέρειαν τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν δυνατότητα τῆς ἀπορροφήσεως ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως ταύτης πολὺ περισσοτέρων δυνάμεων, διατάσσει ἀμέσως τὴν προώθησιν πρὸς Γκόλικο καὶ ἑτέρου λόχου πεζικοῦ. Ἡ οὕτω σχηματισθεῖσα διλοχία, ἐπεδίωξε νὰ συνεχίση τὴν προχώρησίν της, πλὴν ἠναγκάσθη νὰ διακόψη τὴν κίνησίν της, συνεπείᾳ τῆς ἐνσκηψάσης σφοδρᾶς χιονοθυέλλης καὶ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ, καθηλωθεῖσα εἰς ἀπόστασιν 200 περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1615 (1).

87. Τὴν πρωΐαν τῆς 16ης, ἐξεδηλώθη ἡ κατὰ τῆς τοποθεσίας Λέκλι ἐπίθεσις ὑπὸ τοῦ 39ου Συντάγματος, αὕτη ὅμως ἀνεκόπη ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἀμύνης τῶν Ἰταλῶν πρὸ τῶν συρματοπλεγμάτων των καὶ τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα ἠναγκά-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Α/Α/3. Σελ. 24.
Σχεδιάγραμμα 10.

σθησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεως αὐτῶν. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ 39ου Συντάγματος κατὰ τὴν 15ην καὶ 16ην, ἀνῆλθον εἰς 1 νεκρὸν καὶ 8 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 10 νεκροὺς καὶ 80 τραυματίας ὁπλίτας.

Ἡ Μεραρχία, κατόπιν τῶν κατὰ τὰς προηγουμένας ἐπιχειρήσεις ἀποτυχουσῶν προσπαθειῶν τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Λέκλι, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν ἐκδηλώσεως μιᾶς σοβαρᾶς ἐνεργείας διὰ τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τοῦ Γκόλικο, πρὸς ὑπερκέρασιν δι' αὐτοῦ τῆς τοποθεσίας Λέκλι ἢ τοὐλάχιστον πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς κατὰ μέτωπον ἐναντίον ταύτης ἐνεργείας. Ἀποφασίσασα τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐλιγμοῦ τούτου, διαθέτει τὴν 17ην πρὸς τὸν ἐν λόγῳ σκοπὸν ὁλόκληρον τὸ ΙΙΙ/39 Τάγμα καὶ δύο λόχους τοῦ ΙΙ/39 Τάγματος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου Κατσώτα Παυσανίου, ὅστις θ' ἀνελάμβανε τὴν κατὰ τοῦ Λέκλι ἐπίθεσιν ἐκ τῆς κατευθύνσεως ταύτης. Οὕτως, ἡ κατεύθυνσις Γκόλικο, ἀπέβαινε πλέον ἀποφασιστικὴ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς τοποθεσίας Λέκλι.

Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ἐνδιαφερόμενον ζωηρῶς διὰ τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ Γκόλικο, διατάσσει αὐθημερὸν τὴν Μεραρχίαν, ὅπως ὁλοκληρώσῃ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Γκόλικο—ὑψ. 1615.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 18ης, ἡ Μεραρχία διέταξεν ὅπως τὸ 34ον Σύνταγμα συνεχίσῃ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀποστολῆς του, ἐπιτιθέμενον πρὸς Κόντρα, μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Πέστανη. Ἡ ζητηθεῖσα παρὰ τῆς Μεραρχίας γνώμη τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Συντάγματος ἐπὶ τῆς καταστάσεως, ἦτο ὅτι ἡ πρὸς Δυσμὰς προχώρησις, ἐθεωρεῖτο οὐ μόνον ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος, ἄνευ τῆς προηγουμένης ἐκκαθαρίσεως τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη ὑπὸ τῶν βορείως τοῦ Ἀώου γειτονικῶν φιλίων τμημάτων.

88. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 19ης, συνεχίζεται ἡ ἐπίθεσις τοῦ 34ου Συντάγματος, πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ χωρίου Πέστανη διὰ τοῦ ΙΙΙ/34 Τάγματος, οὗτινος ὁ 9ος Λόχος εἶχε καθηλωθῆ ἐπὶ τῶν ἀμέσως δυτικῶς τοῦ χωρίου ὑψωμάτων, βαλλόμενος πλευρικῶς ἀπὸ τὰ ὑψώματα 739 καὶ ἀπὸ τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν Κλεισούρας—Τεπελενίου, ἐφ' ἧς ἐκυκλοφόρουν ἐλευθέρως Ἰταλικὰ ἅρματα μάχης. Ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ χωρίου συνετελέσθη ἄνευ ἀντιστάσεως, συλληφθέντων ὑπερτριακοσίων αἰχμαλώτων, ἐξ ὧν 18 ἀξιωματικοί. Ἄφθονον παντοειδὲς ὑλικὸν περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Τάγματος, ὡς καὶ περὶ τὰ 100 αὐτόματα ὅπλα, 50 ὁλμίσκοι, 2 ὅλμοι τῶν 81 καὶ 2 πυροβόλα τῶν 65. (1). Ἐπίσης εὑρέθησαν 6000 βλήματα ὅλμων, χρησιμοποιηθέντα μεταγενεστέρως ὑπὸ τοῦ Συντάγματος.

Τὴν 1200, ἡ Μεραρχία διέταξεν ὅπως ἡ πρὸς Κόντρα ἐπιχείρησις τοῦ 34ου Συντάγματος ἐκδηλωθῇ τὴν ἐπομένην, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἀποσπάσματος Κατσώτα, ὅπερ θὰ ἐνήργει πρὸς Λέκλι. Τὴν 1700, κατόπιν δεκαλέπτου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, τὰ Ι/34 καὶ ΙΙΙ/34 Τάγματα ἐξώρμησαν εἰς ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψοδ. 739, ἡ προσπάθειά των ὅμως ἀπέτυχε, λόγῳ πείσμονος ἀντιστάσεως τῶν Ἰταλῶν. Τὴν 2200, τὸ Ἰταλικὸν πυροβολικὸν ἐβομβάρδισε δραστηρίως τὸ χωρίον Πέστανη, μὲ θύματα τόσον ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, ὅσον καὶ ἐκ τῶν μαχομένων τμημάτων. Τὴν ἐπομένην, 20 Φεβρουαρίου, νέα προσπάθεια τοῦ Συντάγματος κατὰ τοῦ νοτίως τοῦ ὑψ. 739 ἀντερείσματος ἀποτυγχάνει καὶ πάλιν, ἐνῷ τὸ Ἰταλικὸν πυροβολικὸν ἐβομβάρδισεν ἰσχυρῶς τὴν γραμμὴν μάχης καὶ τὸ χωρίον Πέστανι, μὲ ἀρκετὰ καὶ πάλιν, θύματα. Κατόπιν καὶ τῆς ἀποτυχίας ταύτης, τὸ 34ον Σύνταγμα διέταξε τὴν ανα-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 57.

στολὴν τῶν ἐπιθετικῶν του ἐνεργειῶν καὶ τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τοῦ κτηθέντος ἐδάφους, δεδομένου ἄλλως τε ὅτι λόγῳ τοῦ ἐξαημέρου ἀγῶνος ὑπὸ βροχὴν καὶ ψῦχος, οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἶχον τελείως ἐξαντληθῆ, ἡ δὲ δύναμις αὐτῶν ἐλαττωθεῖσα, μόλις ἐπέτρεπε τὴν συγκρότησιν τῶν λόχων ἐκ δύο διμοιριῶν μειωμένης δυνάμεως. Τὴν 21ην, τὸ ΙΙ/3 Τάγμα, τελοῦν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ 34ου Συντάγματος, ἀντικατέστησε τὸ Ι/34 τοιοῦτον ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1182 καὶ τοῦ βορείως τούτου ἀντερείσματος.

89. Εἰς τὸν ὑποτομέα Χόρμοβας ('Απόσπασμα Κατσώτα), ἡ 18η καὶ 19η Φεβρουαρίου κατηναλώθη εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπιθέσεως πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψ. 1615, ἵνα ἐν συνεχείᾳ, διὰ συνδεδυασμένης ἐνεργείας κατὰ μέτωπον καὶ ὑπερκερωτικῆς τοιαύτης ἀπὸ Γκόλικο, ἐπιτευχθῇ ἡ κατάληψις τῆς τοποθεσίας Λέκλι. Τὴν πρωΐαν τῆς 20ης, ἐκτοξεύεται ἡ ἐπίθεσις αὕτη καὶ τὸ 'Απόσπασμα Κατσώτα, ἐνεργῆσαν ἐπὶ τῆς ὀρεινῆς κατευθύνσεως καὶ ὑποστηριχθὲν ὑπὸ πέντε πυροβολαρχιῶν, ἐξ ὧν τρεῖς βαρεῖαι, κατώρθωσε ν' ἀνατρέψῃ τὸν ἀντίπαλον, νὰ καταλάβῃ τὸ νότιον τμῆμα τοῦ ὑψ. 1615, συλλαβὸν καὶ περὶ τοὺς 150 αἰχμαλώτους, δὲν ἐπέτυχεν ὅμως νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος τούτου, οὗτινος τὸ βόρειον τμῆμα ἀποκληθὲν «*Δόντι*» κατείχετο ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν 'Ιταλῶν. 'Η κατὰ τοῦ χωρίου Λέκλι ὅμως ἐνεργηθεῖσα ἐπίθεσις ὑπὸ διλοχίας τοῦ 39ου Συντάγματος, κατόπιν προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἀπέτυχεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν διατεθέντων μέσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς ἐχθρικῆς ἀντιδράσεως. Τὸ Σύνταγμα ἔσχεν 7 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ ἕνα ἀξιωματικὸν καὶ 15 ὁπλίτας τραυματίας, ἔτι δὲ 22 παγοπλήκτους. 'Η 21η διέρρευσεν ἐν ἀδρανείᾳ, λόγῳ τῆς ἐνσκηψάσης ἀπὸ τῆς προηγουμένης νυκτὸς σφοδρᾶς χιονοθυέλλης, ἥτις ἐκάλυψε τὸ Γκόλικο διὰ χιόνος πάχους ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου, ἡ δὲ ἀδράνεια αὕτη συνεχίσθη μέχρι τῆς 28ης Φεβρουαρίου. Αἱ καθημεριναὶ ἀπώλειαι ἐπὶ τοῦ Γκόλικο ἀνήρχοντο ἐκ κρυοπαγημάτων μόνον περὶ τοὺς 60—80 ἡμερησίως, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς ἐσφυροκόπει τὰς θέσεις τοῦ 'Αποσπάσματος διὰ δραστικῶν πυρῶν πυροβολικοῦ, ἐπαυξάνων τὰς ἀπωλείας.

Κατόπιν τῆς ἀδυναμίας τοῦ 'Αποσπάσματος Κατσώτα ὅπως καταλάβῃ τὸ Λέκλι, τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ ἀπεφάσισε τὴν 22αν ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν ΙΙ Μεραρχίαν διὰ τοῦ 11ου Συντάγματος. Συνεπείᾳ τούτου, αὕτη ἔθεσεν ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπόν : α). Τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Πέστανης ὑπὸ τοῦ 34ου Συντάγματος καὶ ἐπιδίωξιν συνδέσμου μετὰ τοῦ 'Αποσπάσματος Κατσώτα. β). Τὴν ἐπιζήτησιν συνεχίσεως τῆς ἐπιθέσεως τῶν δύο τούτων 'Αποσπασμάτων καὶ μετάγγισιν δυνάμεων ἐκ τοῦ Συγκροτήματος τοῦ 34ου Συντάγματος εἰς τὸ 'Απόσπασμα Κατσώτα καὶ γ). Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν ἐπαρκῶν δυνάμεων εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑψ. 1615, ἐκδήλωσιν ἐνεργειῶν πρὸς Λέκλι καὶ κάλυψιν τῆς ἐνεργείας ταύτης ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως τῆς γεφύρας Δραγκότι.

Τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τῆς 22ας Φεβρουαρίου, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος 1192 ἐγκατεστημένου ΙΙ/3 Τάγματος, λόγῳ τῆς καταπτώσεως τοῦ ἠθικοῦ των ἐκ τῶν ἀπωλειῶν τὰς ὁποίας εἶχον κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ ὑψοδ. 1285 ἀγῶνας καὶ τῆς λίαν δυσμενοῦς καιρικῆς καταστάσεως, ἀπεχώρησαν τῶν θέσεών των, τραπέντες πρὸς τὰ μετόπισθεν. Κατόπιν ἀμέσου ἐπεμβάσεως τοῦ 34ου Συντάγματος, οὗτοι ἐπανῆλθον αὐθημερὸν εἰς τὰς θέσεις των,

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Α/1. Σελ. 26.
/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 62.
/Φ. 642/Α/2. Σελ. 78.
Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 20 Φεβρουαρίου.

διετάχθη δὲ ἡ ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀντικατάστασις τοῦ Τάγματος τούτου διὰ τοῦ I/34 Τάγματος καὶ ἡ ἐπάνοδος τοῦ II/3 Τάγματος εἰς τὸ Σύνταγμά του.

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 23ης—27ης Φεβρουαρίου, τὸ 34ον Σύνταγμα ἠσχολήθη μὲ τὴν προπαρασκευὴν τῆς περαιτέρω ἐπιθετικῆς ἐνεργείας του πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψ. 739 καὶ πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Πέστανης. Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ὑψ. 739, ἐκτοξευθεῖσα τὴν 0700 τῆς 28ης, δὲν ἐπέτυχε τὴν κατάληψιν αὐτοῦ, παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπαθείας, καίτοι πρὸς στιγμὴν μία διμοιρία ἀνῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἐπιτεθέντες τρεῖς λόχοι ἐπανῆλθον περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς των, ἀπωλέσαντες 3 νεκροὺς καὶ 5 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 34 νεκροὺς καὶ περὶ τοὺς 100 τραυματίας ὁπλίτας, ὡς καὶ 10 ἀγνοουμένους.

Τὴν πρωΐαν τῆς 27ης Φεβρουαρίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐπωφελούμενοι τῆς ὁμίχλης καὶ τῆς πιπτούσης λεπτῆς χιόνος, ἐπετέθησαν διὰ δύο ταγμάτων καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Γκόλικο, κατόπιν δύο σφοδρῶν βομβαρδισμῶν, τοῦ μὲν πρώτου κατὰ τὴν νύκτα τῆς 27/28, τοῦ δὲ δευτέρου τὴν 0200 καὶ κατώρθωσαν νὰ θέσωσι πόδα ἐπὶ τοῦ κατεχομένου παρ' ἑνὸς λόχου νοτίου τμήματος τοῦ ὑψ. 1615, ὅστις παρὰ τὴν ἀπεγνωσμένην του ἄμυναν ἠναγκάσθη νὰ συμπτυχθῇ, λόγω καὶ τῶν σοβαρῶν του ἀπωλειῶν. Ἀντεπίθεσις, ἐκτοξευθεῖσα τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐπέτυχε τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψώματος, συλλαβοῦσα καὶ περὶ τοὺς 70 αἰχμαλώτους.

Εἰς τοὺς λοιποὺς ὑποτομεῖς τῆς II Μεραρχίας καὶ ἐν γένει τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, οὐδὲν τὸ ἀξιοσημείωτον συνέβη κατὰ τὸ ἀπὸ 15—28 Φεβρουαρίου χρονικὸν διάστημα. Τὰ τμήματα ἠσχολήθησαν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν θέσεών των καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ὑπὸ εὐνοϊκωτέρας συνθήκας διαμονὴν τῶν ἀνδρῶν (1).

Αἱ ἀπώλειαι τῆς II Μεραρχίας κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον ἀνῆλθον εἰς 13 νεκροὺς καὶ 26 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 268 νεκροὺς καὶ 720 τραυματίας ὁπλίτας. Εἰς τούτους δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ παγόπληκτοι, οἱ ὁποῖοι διὰ τὰ ἐπὶ τοῦ Γκόλικο μόνον τμήματα ἀνήρχοντο εἰς 60—80 ἡμερησίως.

Περιωρισμένη δρᾶσις εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ.

(13—28 Φεβρουαρίου)

(Σχεδ. 4, 5)

90. Αἱ μελετηθεῖσαι τοπικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ καὶ αἱ γενικώτεραι τοιαῦται πρὸς Αὐλῶνα, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκδηλωθοῦν ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτάσει των, λόγῳ τῶν ἀντιξόων καιρικῶν συνθηκῶν.

91. Εἰς τὸν τομέα τῆς **VIII Μεραρχίας**, αἱ προπαρασκευασθεῖσαι περιωρισμένης ἐκτάσεως ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι πρὸς κατάληψιν τῶν αὐχένων Νιβίτσης καὶ Βερμίνου, ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Δεκτοῦσι καὶ προώθησιν πρὸς τὴν περιοχὴν Σαλάρια, δὲν ἐπραγματοποιήθησαν, τόσον λόγῳ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν,

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Α/3. Σελ. 23—28.
/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 38—71.
/Φ. 683/Γ/4. Σελ. 3—17.
/Φ. 642/Α/2. Σελ. 77—78.

ὅσον καὶ διαταγῆς τοῦ ΤΣΗ, ὅπερ προέβλεπεν ὅπως συνδυασθῶσιν αὗται, μὲ ταυτόχρονον ἐπίθεσιν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατάληψιν τοῦ Σεντέλι.

Ἡ ἐν γενει δραστηριότης κατὰ τὸ ὡς ἄνω χρονικὸν διάστημα, περιωρίσθη εἰς δρᾶσιν πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας καθ' ὅλον τὸν μῆνα Φεβρουάριον, ἀνῆλθον εἰς 7 τραυματίας καὶ 49 νεκροὺς ἀξιωματικούς, 187 τραυματίας καὶ 611 παγοπλήκτους ὁπλίτας, ἐξ ὧν 6 ἀξιωματικοὶ καὶ 483 ὁπλῖται ἀνῆκον εἰς τὸ 85ον Σύνταγμα ([1]).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **ΙΙΙ Μεραρχίας**, ἐσημειώθη παρομοία δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν, μὲ ἐντατικωτέραν ὅμως δρᾶσιν τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ, ἰδία εἰς τὴν περιοχὴν Χειμάρας, ἔνθα εἰς τὸ βομβαρδισθὲν ἀναρρωτήριον τοῦ 6ου Συντάγματος ἐσημειώθησαν 7 θάνατοι καὶ 27 τραυματισμοὶ νοσηλευομένων ὁπλιτῶν. Τὰ τμήματα, ἰδία τοῦ ὑποτομέως Χειμάρας, ἠσχολήθησαν ἐντατικῶς μὲ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους, ἥτις προωθήθη σημαντικῶς.

Τὴν 1600 τῆς 28ης Φεβρουαρίου, διεξήχθη ἄνωθεν τῆς περιοχῆς Χειμάρας ἀερομαχία διαρκείας 30, ' καθ' ἣν κατερρίφθησαν τρία Ἰταλικὰ καὶ ἓν Βρεταννικὸν ἀεροπλάνον. Ὁ ὁδηγὸς τοῦ τελευταίου διεσώθη δι' ἀλεξιπτώτου ([2]).

Ἡ παρατηρηθεῖσα δραστηριότης τῶν Ἰταλῶν καὶ αἱ καταφθάνουσαι πληροφορίαι περὶ διαρκοῦς ἐνισχύσεως τούτων ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἤγαγε τοῦτο εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ διατάξῃ τὴν 17ην Φεβρουαρίου τὴν XV Μεραρχίαν ὅπως προσασατολίσῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐφεδρειῶν της πρὸς τὴν κορυφογραμμὴν ὑψ. 935—Μπρέγκου Λιούλεϊ—Κιάφε Σοφιούτ, ἵνα ἐν περιπτώσει Ἰταλικῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, χρησιμοποιηθῶσιν αὗται πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς ταύτης τμημάτων τῆς XI Μεραρχίας, καθόσον ἡ ἐν λόγω κορυφογραμμή, ἀπετέλει σημεῖον μεγάλης σπουδαιότητος.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας**, δὲν ἐπῆλθεν οὐσιώδης μεταβολὴ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 13ης —28ης Φεβρουάριου. Τὴν 2100 τῆς 13ης Φεβρουαριου, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ὑψ. 717 καὶ 731 τοῦ Ἀποσπάσματος Συνταγματάρχου Κετσέα, ἀποκρουσθέντες. Ἡ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας καὶ τοῦ πυροβολικοῦ ὑπῆρξε ζωηροτάτη, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώλειαν 18 νεκρῶν καὶ 103 τραυματιῶν ὁπλιτῶν. Τὴν 28ην Φεβρουαρίου, ἔλαβε χώραν ἀερομαχία μεταξὺ 12 Ἰταλικῶν καὶ 13 Βρεταννικῶν ἀεροπλάνων, καθ' ἣν ἓν Βρεταννικόν, φονευθέντος τοῦ ὁδηγοῦ του ἐκ ριπῆς πολυβόλου., παρέμεινεν ἀκυβέρνητον καὶ κατέπεσεν ἐντὸς τῶν φιλίων γραμμῶν, ἀνατολικῶς Μπούμπεσι. Τὴν 26ην κατερρίφθησαν δύο Ἰταλικὰ ἀεροπλάνα εἰς τὴν αὐτὴν περιοχήν, ἐξ ὧν τὸ ἓν κατέπεσε παρὰ τὸ Χάνι Μπαλαμπάν, τὸ δὲ ἕτερον ἐντὸς τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν, παρὰ τὸ Σόλεσι.

Εἰς τὸν τομέα τῆς XV **Μεραρχίας**, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς καταλήψεως τοῦ ὑψ. 800 τὴν 11ην Φεβρουαρίου, διετάχθη τὸ 33ον Σύνταγμα ὅπως ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τὴν 13ην δι' ἑνὸς λόχου, ὀργανωθέντος ἐξ ἐπιλέκτων ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν τοῦ ΙΙΙ/13 Τάγματος. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 12/13, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν σφοδροτάτην ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 800 καὶ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 692/Α/1.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 693/Α/3.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 684/Α/1.

802, ἀποκρουσθεῖσαν (1). Ἡ διαταχθεῖσα διὰ τὴν 13ην κατὰ τοῦ ὑψ. 800 ἐπίθεσις, ἐξαπελύθη τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἐπίθεσις ἀπέτυχε, λόγῳ ἰσχυροτάτης ἀντιδράσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Τὴν 13ην Φεβρουαρίου, τὸ I/50 Τάγμα ἐξέπεμψε κατόπιν διαταγῆς τῆς Μεραρχίας, τρεῖς περιπόλους δυνάμεως διμοιρίας ἑκάστης, πρὸς τὰς κατευθύνσεις ὑψ. 711, Βεντρεσίλα καὶ ὑψ. 740, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως λάβωσι στενὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀπασχολήσωσι τοῦτον, πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἀριστερὰ ἐπιτιθεμένων τμημάτων τῆς Μεραρχίας. Αἱ περίπολοι αὗται, κινηθεῖσαι ἀπὸ τῆς 0600, προσήγγισαν ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ σκότους περὶ τὴν 0700 τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἀντιληφθεὶς ταύτας, δὲν ἐξεδήλωσεν ἀμέσως τὸ σύστημα πυρός του, ἀλλ' ἀφήσας ταύτας νὰ πλησιάσωσιν ἔτι περισσότερον, ἐξαπέλυσε πυκνὸν φραγμὸν πυρὸς καὶ καθήλωσε ταύτας, ἐπενεγκὼν σοβαρὰς ἀπωλείας. Αἱ περίπολοι παρέμειναν οὕτω καθηλωμέναι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ μόνον μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ σκότους κατώρθωσαν ν' ἀπαγκιστρωθοῦν, ἀπωλέσασαι 2 τραυματίας καὶ 1 ἐξαφανισθέντα ἀξιωματικοὺς καὶ 36 τραυματίας καὶ 29 ἐξαφανισθέντας ὁπλίτας, ὡς καὶ 6 ὁπλοπολυβόλα (2).

Τὴν νύκτα τῆς 17/18, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν δύο ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ὑψ. 800 καὶ 802, ἀποκρουσθείσας. Τὸ 33ον Σύνταγμα, ἀντικατασταθὲν διὰ τοῦ 90ου τοιούτου, συνεκεντρώθη εἰς τὴν περιοχὴν Κιάφε Σοφιοὺτ—Τοσκίτσι, ὡς ἐφεδρεία. Τὸ III/13 Τάγμα, παρέμεινεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ 90ου Συντάγματος, ἐν ἀμυντικῇ διατάξει εἰς τὸν ὑποτομέα Μπούμπεσι. Τὴν 2315 τῆς 24ης, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν ἐκ νέου κατὰ τῶν ὑψ. 800 καὶ 802, μὲ ζωηρὰν ἀπασχόλησιν τοῦ κέντρου ἀντιστάσεως Μπούμπεσι, ἀποκρουσθέντες μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν ἐπίθεσιν τὴν 0720 τῆς 17ης κατὰ τοῦ ὑψ. 845, ἀποκρουσθέντες.

Ἡ **VI Μεραρχία**, κινηθεῖσα ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 23ης ἐκ τῆς περιοχῆς Πόγραδετς, εὑρίσκετο τὴν ἑσπέραν τῆς 28ης εἰς τὴν περιοχὴν Λεσκοβικίου. Ἐν τῷ μεταξύ, τὴν ἑσπέραν τῆς 27ης, τὸ 21ον Σύνταγμα μετεφέρθη δι' αὐτοκινήτων ἐκ τῆς περιοχῆς Μπόροβας εἰς τὴν περιοχὴν Χάνι Σούκας, πλὴν ἑνὸς τάγματός του, ὅπερ μετεφέρθη εἰς τὴν περιοχὴν Κούκιαρι.

Κατὰ τὸ ἀνωτέρω χρονικὸν διάστημα, εἰς τοὺς τομεῖς τῶν I, XI καὶ XV Μεραρχιῶν, ἐσημειώθη δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ περιωρισμένη τοιαύτη τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Αἱ μονάδες ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους.

Ἡ **XVII Μεραρχία**, ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Ρουσσόπουλον Ἀναστάσιον, τεθεῖσα εἰς κίνησιν ἀπὸ τῆς 5ης Φεβρουαρίου ἐκ τῆς περιοχῆς Κορυτσᾶς, εἶχε τὴν πρωΐαν τῆς 28ης τὴν ἑξῆς διάταξιν : Τὸ 31ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν Μπάλι—Ψάρι, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Τὸ 29ον Σύνταγμα, μεῖον III/29 Τάγμα, εἰς τὴν περιοχὴν Παναρίτι. Τὸ 67ον Σύνταγμα μεῖον II/67 Τάγμα εἰς τὴν περιοχὴν Πακομίτι. Τὸ XVII Σύνταγμα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ εἰς Νταρδέσι. Τὰ II/67 καὶ III/29 Τάγματα εἰς Σεράνι καὶ ἡ XVII Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως εἰς τὴν περιοχὴν Βαρυμπόμπης, συνεχισθείσης τῆς συγκεντρώσεως τῆς Μεραρχίας εἰς τὴν ἀνατολικῶς Κλεισούρας περιοχήν. Ἀπὸ τῆς 28ης ἤδη Φεβρουαρίου, ἡ Μεραρχία εἶχε διατάξει τοὺς διοικητὰς τῶν μονάδων καὶ τὸ Ἐπιτελεῖόν της ὅπως προβοῦν εἰς τὰς ἀναγκαίας ἀναγνωρίσεις διὰ τὴν ἐπικειμένην ἀντικατάστασιν τῆς I Μεραρχίας. Μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς I Μεραρχίας, διετάχθη ἡ προώθησις ἑνὸς συντάγματος εἰς τὴν περιοχὴν Καΐτσα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ χρησιμοποιήσεώς του δι' ἀντεπίθεσιν ἐν

(1) Σχεδιάγραμμα 5.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 702/Β/3. Σελ. 16.

τῇ κατευθύνσει Μπρέγκου Μεμουλάζιτ καὶ Μπρέγκου Λιούλεϊ, ἐν περιπτώσει Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως. Τὸ 67ον Σύνταγμα, ὅπερ ὡρίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐκίνησε τὸ I/67 Τάγμα πρὸς Καΐτσαν διὰ Ρονιὲν τὴν πρωΐαν τῆς 23ης ὑπὸ βροχήν, τοῦτο ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς δι᾽ ὅρον, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικῶς δυσβάτου ἐδάφους, ὅπερ ἀποτελούμενον ἐκ χωματωδῶν ὑψωμάτων, εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἰλύν. Τὸ Τάγμα τοῦτο, βαδίσαν ἐπὶ ὀκτάωρον ὑπὸ βροχὴν ἐν πλήρει ἡμέρα, μόλις κατώρθωσε νὰ διανύσῃ 10 χιλιόμετρα, ἀπωλέσαν καὶ τρία κτήνη, βυθισθέντα εἰς τὴν ἰλύν. Κατόπιν τούτου ἡ Μεραρχία, τῇ ἐγκρίσει καὶ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς κινήσεως τοῦ 67ου Συντάγματος καὶ τὴν συνέχισιν ταύτης κατὰ τὴν νύκτα τῆς 25/26, ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ βελτιώσεως τοῦ καιροῦ. Τὴν πρωΐαν ὅμως τῆς 25ης, ὁ Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας μετὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου του, κληθέντες εἰς τὸν ἐν Μπαντελόγια Σ.Δ. τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἐπληροφορήθησαν ὅτι ἡ μέχρι τότε ὑφισταμένη ἀποστολή της περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς I Μεραρχίας, ἔπαυεν ἰσχύουσα. Ὡς νέα ἀποστολὴ τῆς Μεραρχίας καθωρίζετο ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη καὶ ἡ κατάληψις τῶν περιοχῶν Κατσίστι, Ντάμσι καὶ 2 χιλ. νοτίως Ντάμσι, ἅπαντα ἐπὶ τῶν δυτικῶν κρασπέδων τοῦ ὄρους Σεντέλι. Ἡ ἀπόφασις αὕτη, ὑπῆρξεν ἀπόρροια τῆς ἐπιμονῆς τοῦ ΓΣ ὅπως ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς Μετζγκοράνη—Σεντέλι, παρὰ τὰς δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας, ἐπιχείρησις ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναληφθῇ ὑπὸ τῆς V Μεραρχίας, ἥτις εἶχε σκληρῶς δοκιμασθῆ κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας καὶ ἐκ τῆς μακρᾶς παραμονῆς τῶν τμημάτων της ὑπὸ συνεχεῖς χιονοθυέλλας (1).

Κατόπιν τούτου, ὁ Μέραρχος ἠσχολήθη ἀπὸ τῆς ἐπομένης μετὰ τῶν ἐπιτελῶν του εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχετικῶν ἀναγνωρίσεων καὶ τὴν μελέτην τῶν ἐπιχειρήσεων (2). Τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας ὑπήχθη εἰς τὴν V Μεραρχίαν ἀπὸ τῆς 28ης Φεβρουαρίου.

Αἱ εἰς τὴν κοιλάδα Τομορίτσα ἐπιχειρήσεις.

(13–28 Φεβρουαρίου)

(Σχεδ. 2, 7)

92. Εἰς τὴν ζώνην τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, ἡ **X Μεραρχία** ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτεθῇ τὴν πρωΐαν τῆς 14ης Φεβρουαρίου ἐν τῇ κατευθύνσει ὑψ. 1732—Τεκὲ—Σενμερδένι, πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Κόσνιτσα (ὑψ. 1732) (3).

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὅμως τῆς 12/13, ἡ Μεραρχία διετάχθη ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν ἐπίθεσιν τὴν πρωΐαν τῆς 13ης. Παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις της, στηριζομένας εἰς τὴν ἀνεπαρκῆ προπαρασκευὴν καὶ τὰς καιρικὰς συνθήκας, πρὸς ἃς ἀντιρρήσεις συνεφώνησε καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, ἡ Μεραρχία διετάχθη τὴν 0200 τῆς 13ης, κατόπιν ἐπιμονῆς τοῦ ΤΣΔΜ, ὅπως ἐπιτεθῇ ὁπωσδήποτε τὴν πρωΐαν τῆς 13ης. Ἡ ἐπίθεσις ἐξετοξεύθη ὄντως τὴν 0745, κατόπιν ἡμιώρου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, διὰ τοῦ II/65 Τάγματος. Τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα κατώρθωσαν, ἀντιμετωπίζοντα ἰσχυρὰν ἐχθρικὴν ἀντίδρασιν καὶ δυσμενεστάτας καιρικὰς συνθήκας, νὰ προωθηθῶσι μέχρις ἀποστάσεως 600 μέτρων ἀπὸ τῆς βάσεως ἐξορμήσεως καὶ νὰ πλησιάσωσιν εἴς τινα σημεῖα τὰ ἐχθρικὰ συρματοπλέγματα, ἔνθα καθηλώθησαν, βαλλόμενα σφοδρῶς διὰ πυρῶν ὅλμων καὶ αὐτο-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 643/Α/5. Σελ. 139—142.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711/Α/1. Σελ. 28—32.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711/Γ/4.
(3) Σχεδιαγράμματα 2, 7.

μάτων ὅπλων. Προπαρασκευασθεῖσα νέα ἐξόρμησις, τῇ ὑποστηρίξει τοῦ πυροβολικοῦ, δὲν ἐτελεσφόρησε, καθόσον τὰ τμήματα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσωσι, παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας προσπαθείας των, πρὸ τοῦ Ἰταλικοῦ πυρός, ὑποστάντα σοβαρὰς ἀπωλείας εἰς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας. Διαταχθεῖσα βραδύτερον χρησιμοποίησις ἐφεδρικοῦ τάγματος δι' ὑπέρβασιν καὶ συνέχισιν τῆς ἐπιθέσεως, ἀνεστάλη, λόγῳ τῆς προκεχωρημένης ὥρας. Πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω ἀπωλειῶν τοῦ ἐπιτεθέντος ΙΙ/65 Τάγματος, ἡ Μεραρχία διέταξε τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς του καὶ ᾐτήσατο παρὰ τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, ὅπως μὴ διατάξῃ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐπιθέσεως ὑπὸ τὰς ἐπικρατούσας συνθήκας, ἐγκριθείσης τῆς αἰτήσεως ταύτης ([1]).

93. Ἡ XVI Μεραρχία, εἶχεν ὡς ἀποστολὴν κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καλύπτῃ διαρκῶς διὰ τοῦ δεξιοῦ της τὸ ἀριστερὸν τῆς Χ Μεραρχίας, διὰ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ της νὰ ἐπιτεθῇ δραστηρίως ἐν τῇ κατευθύνσει Σπίτανι—Τρεμπὲλ—Ρόμασι—Ὀστίνα καὶ νὰ καταλάβῃ τὰ νοτιοδυτικῶς Ὀστίνας ἀντερείσματα, καλύπτουσα συνεχῶς τὸ ἀριστερόν της ([2]). Ἡ ἐπιχειρίρησις αὕτη, ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελεσθῇ τὴν 14ην Φεβρουαρίου, ἐκ παραλλήλου μὲ ἐπίθεσιν τῆς Χ Μεραρχίας, τὴν 0130 ὅμως τῆς 13ης, ἡ Μεραρχία διετάχθη ὅπως ἐκτελέσῃ ταύτην τὴν πρωΐαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, λόγῳ μὴ προχωρήσεως τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Χ Μεραρχίας. Τὸ Δεξιὸν Συγκρότημα τῆς Μεραρχίας, ἀνατολικῶς Τομορίτσα, ἐκ τῶν Ι/30 καὶ ΙΙ/20 Ταγμάτων καὶ τοῦ λόχου ἀκροβολιστῶν τοῦ τάγματος πολυβόλων, δὲν ἐκινήθη μέχρι τῆς μεσημβρίας, λόγῳ μὴ προχωρήσεως τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Μεραρχίας. Τὴν 1250, ἐξεδήλωσεν ἐπίθεσιν ἵνα παρασύρῃ καὶ τὰ εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς Χ Μεραρχίας τμήματα αὐτῆς, τὰ ἐπιτεθέντα ὅμως τμήματα καθηλώθησαν, βαλλόμενα πλευρικῶς ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1284 καὶ μετωπικῶς ἀπὸ τὸ Σκίμαρι. Τὸ Ἀριστερὸν Συγκρότημα δυτικῶς Τομορίτσα, ἐκ τῶν Ι/68, ΙΙ/30 καὶ Ι/20 Ταγμάτων, ἐβράδυνεν ἐπίσης νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἐπίθεσίν του, ἵνα δοθῇ καιρὸς εἰς τὰ τμήματα νὰ προσανατολισθῶσιν ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς των, οὕτω δὲ ἡ ἐπίθεσις ἐξετοξεύθη μόλις τὴν 0930, κατόπιν προχείρου προσανατολισμοῦ. Τὸ ἀριστερὰ ἐνεργοῦν ΙΙ/30 Τάγμα, ἐκινήθη ἀφανῶς περὶ τὰ 1500 μέτρα ἀπὸ τῆς βάσεως ἐξορμήσεώς του διὰ τῶν ἀποτόμων δασωμένων κλιτύων τοῦ Τομόρου, περὶ τὴν 1300 ὅμως, προσέκρουσεν εἰς Ἰταλικὰς ἀντιστάσεις ἐντὸς τοῦ δάσους, περιβαλλομένας διὰ συρματοπλέγματος καὶ καθηλώθη εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν. Τὸ δεξιὸν Ι/20 Τάγμα, ἐξορμῆσαν τὴν αὐτὴν ὥραν, καθηλώθη καὶ τοῦτο μετὰ μικρὰν προχώρησιν. Προκεχωρημένον τι τμῆμα, ὑποστὰν ἀντεπίθεσιν τῶν Ἰταλῶν, ἠναγκάσθη νὰ συμπτυχθῇ πρὸς Τρέμπελ. Οὕτω, τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα τῆς Μεραρχίας, ὑποστάντα σημαντικὰς ἀπωλείας, καθηλώθησαν εἰς ἀπόστασιν 150—400 μέτρων ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων, εἰς θέσεις ὑποκειμένας τῶν Ἰταλικῶν καὶ λίαν μειονεκτικάς. Ἡ Μεραρχία, ἀναγνωρίζουσα τὸ ἐπισφαλὲς τῆς παραμονῆς τῶν προωθηθέντων τμημάτων εἰς τὰς κατεχομένας μειονεκτικὰς θέσεις καὶ πληροφορηθεῖσα ὅτι καὶ ἡ δεξιὰ ἐνεργοῦσα Χ Μεραρχία, ἀποτυχοῦσα τοῦ σκοποῦ της, εἶχεν ἀποσύρει τὰ τμήματά της εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεως, διέταξε τὴν σύμπτυξιν τῶν τμημάτων της κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς των ([3]).

94. Τὴν 1930 τῆς 15ης, Ἰταλικὰ τμήματα, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ πυροβολικοῦ, ἐξεδήλωσαν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν ἀνατολικῶς τοῦ Τομορίτσα κατὰ τοῦ Μπουράνι καὶ τοῦ ὑψ. 1284, ἀποκρουσθέντα.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/1.
(2) Σχεδιαγράμματα 2,7.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 709/Α/1. Σελ. 97—101.

Αἴτησις τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ περὶ διαχωρισμοῦ τῆς ζώνης του εἰς δύο τομεῖς, ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ ΤΣΔΜ, οὕτω δὲ ἀπὸ τῆς 17ης, ἡ μὲν XVI Μεραρχία ἀνελάμβανε τὸν νοτίως Δεβόλη τομέα μὲ ἕξ τάγματα ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ, ἡ δὲ Χ Μεραρχία τὸν βορείως Δεβόλη τοιοῦτον, διαθέτουσα ἓν σύνταγμα ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ, ἓν σύνταγμα (μεῖον τάγμα) ὡς ἐφεδρείαν τοῦ Σώματος Στρατοῦ καὶ ἓν σύνταγμα ὡς ἐφεδρείαν τοῦ ΤΣΔΜ (1). Ἀπὸ τῆς 19ης, καθώρισε τὰ ὅρια τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας του, κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ ΤΣΔΜ, ἐπενεγκὸν βελτιώσεις τινας εἰς τὴν κατεχομένην γραμμήν, αἱ δὲ Μεραρχίαι ἐξετέλεσαν τὰς ἀναγκαίας μετακινήσεις. Κατὰ τὸ μέχρι τῆς 28ας Φεβρουαρίου διάστημα, δὲν ἐσημειώθη ἑτέρα πολεμικὴ δρᾶσις, τόσον εἰς τοὺς τομεῖς τῶν Μεραρχιῶν, ὅσον καὶ εἰς τὸ Ἀπόσπασμα Γιαννακοπούλου, πλὴν περιωρισμένης τοιαύτης πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων.

Δραστηριότης εἰς τὸν Βόρειον Τομέα (Κορυτσᾶς).

(13—28 Φεβρουαρίου)

95. Εἰς τὴν ζώνην τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, αἱ πολεμικαὶ ἐνέργειαι περιωρίσθησαν εἰς δρᾶσιν πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν. Εἰς τὸν τομέα τῆς **IX Μεραρχίας**, δὲν ἐσημειώθη ἀξιοσημείωτός τις ἐνέργεια κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα. Αἱ δυσμενεῖς καιρικαὶ καὶ ἐδαφικαὶ συνθῆκαι, κατεπόνησαν σημαντικῶς τοὺς ἄνδρας, ἐξ ὧν πλέον τῶν 400 προσεβλήθησαν ἐκ παγοπληξιῶν κατὰ τὸν μῆνα Φεβρυάριον, κατὰ μεγίστην ἀναλογίαν εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ Μνήματος Γραίας καὶ Γκούρι Τοπὶτ τμήματα.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XIII Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ παρηνώχλουν διαρκῶς διὰ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων τὰ τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς. Αἱ ἀπώλειαί της κατὰ μῆνα Φεβρουάριον ἀνῆλθον εἰς 24 νεκροὺς 72 τραυματίας καὶ 127 παγοπλήκτους ὁπλίτας καὶ ἕνα παγόπληκτον ἀξιωματικόν (2).

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 697/Α/1. Σελ. 14.
Παράρτημα 13.
Σχεδιάγραμμα 7.

(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 704/Α/1. Σελ. 62.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΑΡΙΝΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ

Προθέσεις καὶ προπαρασκευαὶ τῶν Ἰταλῶν.

96. Τὴν 29ην Δεκεμβρίου 1940, ὁ Μουσολίνι διέταξε τὸν ἐν Ἀλβανίᾳ εὑρισκόμενον δι' ὑπηρεσίαν Ἀρχηγὸν τοῦ Ἰταλικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, Στρατηγὸν Καβαλλέρο, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν Ἀρχιστρατηγίαν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ δυνάμεων, ἀντικαθιστῶν τὸν Στρατηγὸν Σοντοῦ (1). Ἡ ἀντικατάστασις αὕτη, ἀνακοινωθεῖσα ἐπισήμως τὴν 13ην Ἰανουαρίου, εἶχεν ἰδιάζουσαν σημασίαν διὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῷ Βορειοηπειρωτικῷ Θεάτρῳ πολέμου. Ὁ Στρατηγὸς Σοντοῦ, εἶχε δηλώσει ὅταν ἀνελάμβανε τὴν ἀρχηγίαν, ἀντικαθιστῶν τὸν Στρατηγὸν Πράσκα, ὅτι *«προετοιμάζει μὲ ἤρεμον·ἀποφασιστικότητα τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος»*, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐ μόνον δὲν κατώρθωσεν ἐντὸς δύο ὁλοκλήρων μηνῶν, ἀλλ' ὑπέστη καὶ νέας ἥττας. Ὁ Καβαλλέρο, τοὐναντίον, ἐπρέσβευεν ὅτι μόνον εὐρείας ἐκτάσεως ἐπιθετικὴ ἐπιχείρησις θὰ ἠδύνατο νὰ βελτιώσῃ τὴν δυσχερῆ θέσιν τῶν Ἰταλῶν ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἡ ἀντικατάστασις ἑπομένως τοῦ Σοντοῦ διὰ τοῦ Καβαλλέρο, εἶχε τὴν ἔννοιαν ὅτι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἐθεώρει τὴν Ἀλβανίαν ὡς τὸ κύριον θέατρον ἐπιχειρήσεων καὶ ὅτι θ' ἀνελαμβάνετο ἐπιθετικὴ δρᾶσις εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον.

97. Τὴν 3ην Ἰανουαρίου, ὁ Στρατηγὸς Γκουτζόνι, βοηθὸς τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἰταλικοῦ ΓΕΣ, συναντᾶται μετὰ τοῦ ἐν Ρώμῃ Γερμανοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολούθου, Στρατηγοῦ Φὸν Ρίντελεν, καὶ ἐπιλαμβάνεται ἄνευ ὑπεκφυγῶν τοῦ θέματος τῆς ἀποστολῆς Γερμανικῶν δυνάμεων, διατυπώνων τὴν γνώμην ὅτι τὸ κύριον ζήτημα εἶναι ὁ παράγων χρόνος, φοβεῖται δὲ ὅτι ἡ μετακίνησις Γερμανικῶν μονάδων μέσῳ Ρουμανίας,θὰ ἐπισπεύσῃ μίαν τελευταίαν ἀπηλπισμένην ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς Ἀλβανίαν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς Αὐλῶνα, ἢ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄψου. Ὁ Γκουτζόνι ἐλπίζει ὅτι ἡ ἐπιθετικὴ αὕτη ἐνέργεια θὰ ἀποκρουσθῇ, ἀλλ' ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον διὰ λόγους ἀσφαλείας νὰ ὑπάρχουν ὀλίγαι Γερμανικαὶ μονάδες. Ἡ συνομιλία αὕτη εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα μίαν νέαν ἐπιθεώρησιν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ μετώπου ἀπὸ τὸν Ρίντελεν, ὅστις ἐκινδύνευσε νὰ αἰχμαλωτισθῇ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατάληψιν τῆς Κλεισούρας τὴν 11ην Ἰανουαρίου. Οὗτος ἐπείσθη ὅτι μία Ἰταλικὴ ἐπίθεσις δὲν θὰ εἶχεν ἐλπίδας ἐπιτυχίας καὶ διεπίστωσε μετὰ καταπλήξεως ὅτι οἱ Ἰταλοὶ διέθετον ἀποθέματα τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν διὰ δύο μόνον ἡμέρας καὶ ὅτι οἱ ἄνδρες ἦσαν ἐξηντλημένοι, τὸ δὲ ἠθικόν των ἐπικινδύνως μειωμένον. Τέλος, ἐπεσήμανε τὴν κατάρρευσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν μετόπισθεν, αἱ ὁποῖαι πρακτικῶς ἐστεροῦντο ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως. Αἱ εἰς Ἀλβανίαν ἀφικνούμεναι βαθμηδὸν νέαι μονάδες, διασκορπίζοντο οἰκεῖ καὶ ὡς ἔτυχε κυριολεκτικῶς, ἐντὸς τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τῇ ζώνῃ ταύτῃ κυκεῶνος.

---

(1) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 29 Δεκεμβρίου 1940.
Παράγραφος 38 παρόντος Τόμου.

Ἐνῷ ὁ Ρίντελεν διέτρεχε τὴν Ἀλβανίαν, εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ Χίτλερ συνεσκέπτετο μετὰ τῶν ἐπιτελῶν του ἐπὶ τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ καταστάσεως, ἐνδιαφερόμενος κυρίως διὰ τὸ ζήτημα κατὰ πόσον θὰ ἦτο ὠφέλιμος ἡ παροχὴ βοηθείας εἰς τὸν σύμμαχόν του. Εἶχεν ἤδη διατάξει τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιθέσεως (*ἐπιχείρησις ΜΑΡΙΤΑ*), βέβαιος ὢν ὅτι θὰ ἐθριάμβευε κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Αἱ Γερμανικαὶ μονάδες αἵτινες θ' ἀπεστέλλοντο εἰς Ἀλβανίαν, θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὡς ἄνω ἐπιχειρήσεως, καθόσον ἡ εἰς τὸν ἀγῶνα κατ' ἄλλον τρόπον ἐμπλοκή των, θὰ ἦτο ταὐτοχρόνως ἀπώλεια χρόνου καὶ ἀνδρῶν. Ὁ Χίτλερ ἐσκέπτετο ὅτι θὰ ἐπετυγχάνετο ἀποφασιστικὴ δρᾶσις, μόνον διὰ τῆς διασπάσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμῶν εἰς Ἀλβανίαν, μὲ σκοπὸν τὴν ὑπερκέρασιν τῶν ὀπισθοφυλακῶν τῶν δυτικῶς τῆς Θεσσαλονικης εὑρισκομένων Συμμαχικῶν μονάδων. Διὰ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, θὰ ἀπῃτεῖτο συνδεδυασμένη δρᾶσις μηχανοκινήτων Γερμανικῶν καὶ Ἰταλικῶν μονάδων. Ὁ Χίτλερ, μετά τινας συζητήσεις, ἀνέβαλε τὴν λῆψιν ἀποφάσεως μέχρις ὅτου μία νέα πληροφοριακὴ ἀποστολὴ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν καὶ ὑποβάλῃ τὴν ἔκθεσίν της. Πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅμως παντὸς ἐνδεχομένου, ὁ Χίτλερ διέταξεν ὅπως δύο καὶ ἡμίσειαι μεραρχίαι ὦσιν ἕτοιμαι πρὸς παρέμβασιν εἰς τὴν Ἀλβανίαν, μὲ προοπτικὴν ἐνισχύσεώς των διὰ μιᾶς τεθωρακισμένης μεραρχίας καὶ μιᾶς ὀρεινῆς μονάδος. Ἐν περιπτώσει ἐκτάκτου ἀνάγκης, θὰ ἐκινοῦντο αὗται ταχέως, θὰ ἐδημιούργουν μίαν ἀμυντικὴν γραμμὴν καὶ θὰ ἀντιμετώπιζον τὴν κατάστασιν.

Δύο ἡμέρας βραδύτερον, ἡ ὑπ' ἀριθ. 22 ἐμπεριστατωμένη ἔκθεσις τῆς Ἀνωτάτης Γερμανικῆς Διοικήσεως, διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου, παρουσιάζει τὰς σκέψεις τοῦ Φύρερ τὰς σχετιζομένας πρὸς τὴν σχεδιαζομένην ἀποστολὴν βοηθείας εἰς Ἀλβανίαν καὶ οὕτω τίθενται αἱ νέαι βάσεις τῶν Γερμανικῶν προθέσεων, τῶν ἀφορωσῶν τὸ θέμα τοῦτο. Ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις, προτείνει τὴν δημιουργίαν ἑνὸς Σώματος Στρατοῦ, περιλαμβάνοντος τὴν 1ην Ὀρεινὴν Μεραρχίαν καὶ μερικὰς τεθωρακισμένας μονάδας. Κατὰ πρῶτον λόγον, αἱ δυνάμεις αὗται θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν σταθεροποίησιν τοῦ μετώπου εἰς περίπτωσιν νέας κρίσεως. Κατὰ δεύτερον λόγον, θὰ ἐβοήθουν μίαν Ἰταλικὴν ἐπίθεσιν διὰ τοπικῶν προσβολῶν τῆς Ἑλληνικῆς γραμμῆς εἰς τὰ εὐαίσθητα σημεῖα αὐτῆς καὶ ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, θὰ ἠδύναντο νὰ ὑποστηρίξουν τὴν διὰ τῆς Βουλγαρίας ἐπίθεσιν τῆς Δωδεκάτης Στρατιᾶς, πρὸς διάνοιξιν ἐκ τῶν μετόπισθεν ὑποχρεωτικῆς διόδου πρὸς Δυσμὰς τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐν τῇ πραγματικότητι, τὸ πᾶν ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς Ἰταλικῆς συμφωνίας καὶ τῶν ἀναμενομένων ἐκθέσεων τῶν ἀναγνωριστικῶν ἀποστολῶν. Ἡ νέα αὕτη ἐπιχείρησις λαμβάνει τὸν τίτλον τῆς *«FALLALPENVEICHEN»*.

Οἱ Γερμανοί, ἔχοντες λάβει τὴν φορὰν ταύτην τὰς ἀποφάσεις των, ἐπείγονται νὰ ἐπιτύχουν θετικὰ ἀποτελέσματα.

Τὴν 14ην Ἰανουαρίου, κατόπιν συμφωνίας τῶν Ἰταλῶν, ἡ Ἀνωτάτη Γερμανικὴ Διοικησις ἀποστέλλει μίαν ὁμάδα τεσσάρων ἀξιωματικῶν διὰ νὰ μελετήσουν τὴν κατάστασιν εἰς Ἀλβανίαν. Ἡ ὁμὰς αὐτή, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Συνταγματάρχου Γιόντλ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ ἰδιαιτέρου ἐπιτελείου τοῦ Χίτλερ (τῆς Ἀνωτάτης Γερμανικῆς Διοικήσεως Ἐνόπλων Δυνάμεων), περιλαμβάνει ἐμπειρογνώμονας τοῦ ὀρεινοῦ πολέμου, τῶν τεθωρακισμένων καὶ τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Γιόντλ, εἶναι εἷς ἐκ τῶν εἰδικῶν διὰ τὸν ὀρεινὸν πόλεμον καὶ ἡ γνώμη του θὰ βαρύνῃ πολύ. Ἡ ὁμάς του θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων, ἅτινα θὰ προκύψουν ἐκ τῆς ἀφίξεως εἰς τὸ πεδίον τῶν ἐπιχειρήσεων δύο μεραρχιῶν καὶ ἑνὸς συντάγματος τεθωρακισμένων καὶ θὰ μελετήσῃ κατὰ εἰδικώτερον τρόπον τοὺς δυνατοὺς ἄξονας προωθήσεως.

Ἐνῷ ὁ Συνταγματάρχης Γιόντλ ἀναχωρεῖ δι' Ἀλβανίαν, ὁ Ρίντελεν ἐπανέρχεται εἰς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Χίτλερ διὰ νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἀπόψεις του ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Εἶναι λίαν ἀπαισιόδοξος σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν σύγχυσιν εἰς τὰς μεταφορὰς καὶ τὰς διαβιβάσεις τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ, ἥτις καθιστᾶ ἀδύνατον τὸν ἀγῶνα. Ἀλλά, εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Χίτλερ ἀπασχολεῖται μὲ ἕτερα προβλήματα καὶ οὕτω ἀρκεῖται εἰς συντόμους παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἐν τούτοις, πληροφορεῖ τὸν Ρίντελεν περὶ τῆς προσεχοῦς διασκέψεώς του μετὰ τοῦ Ντοῦτσε καὶ τοῦ ζητεῖ νὰ παρευρεθῇ. Ὁ Ρίντελεν μεταβαίνει κατόπιν εἰς Ζόσεν διὰ νὰ ἐκθέσῃ ἐκ νέου τὴν κατάστασιν εἰς τὸν Στρατηγὸν Φὸν Μπράουχιτς. Διεξάγεται μακροτάτη συζήτησις, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συνέβη μὲ τὸν Χίτλερ, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτουν πλεῖσται τεχνικαὶ λύσεις, ἀφορῶσαι τὰ προβλήματα ἀνεφοδιασμοῦ τῶν Γερμανικῶν μονάδων. Ὑπερισχύει ὅμως ἡ γενικὴ γνώμη, καθ' ἣν ἔλλειψις πληροφοριῶν ἐξ Ἀλβανίας, παρακωλύει πᾶσαν ὁριστικὴν ἀπόφασιν.

Ἡ Ἀνωτάτη Γερμανικὴ Διοίκησις διὰ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν ἔλλειψιν πληροφοριῶν, ἀπευθύνει ἐπείγουσαν διαταγὴν πρὸς τὸ Ναυτικὸν καὶ αἰτεῖται ταχεῖαν διερεύνησιν τῆς καταστάσεως τῶν μεταφορῶν, οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ζώνην τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἀλλ' ἐπίσης εἰς ὁλόκληρον τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἥτις ἔδει νὰ συνοδεύηται ἀπὸ μελέτην τῆς δυναμικότητος τῶν Ἀλβανικῶν λιμένων καὶ τῶν δυνατοτήτων ταὐτοχρόνου ἀποβάσεως δυνάμεων εἰς Ἀφρικὴν καὶ εἰς Ἀλβανίαν. Ὡσαύτως ὁρίζεται ἡ κατάστρωσις σχεδίων διὰ τὴν ἀναδιόρθωσιν τοῦ συστήματος τῶν Ἰταλικῶν μεταφορῶν καὶ μεθόδων, καταλλήλων διὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῶν Γερμανικῶν κινήσεων.

Τὸ Γερμανικὸν Γενικὸν Ἐπιτελεῖον, ἀποστέλλει ἐξ ἄλλου ὁδηγίας εἰς ἄλλας στρατιωτικὰς ἀρχὰς διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν πληροφοριῶν του, οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῆς καταστάσεως εἰς Ἀλβανίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς συμμάχους των. Εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῶν δύο ἡμερῶν, καταφθάνουν αἱ ἀπαντήσεις. Μεταξὺ αὐτῶν, ἡ πλέον σημαντικὴ εἶναι τοῦ Στρατάρχου Φὸν Πάουλους, Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὅστις εἶναι ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τὴν 16ην Ἰανουαρίου, ἀναφέρει περὶ τῆς καταστάσεως τῶν προετοιμαζομένων τμημάτων, ἐν ὄψει τῆς ἐνδεχομένης χρησιμοποιήσεως των εἰς Ἀλβανίαν καὶ καθορίζει ὅτι ταῦτα δὲν θὰ εἶναι ἕτοιμα πρὸ τῆς 10ης Φεβρουαρίου. Ἀκόμη, κατὰ τὴν ἡμερομηνίαν ταύτην, θὰ στεροῦνται σημαντικῆς ποσότητος ἐκ τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν καὶ ἐφοδίων. Ὁ Στρατάρχης Πάουλους, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μελέτης του, ἐπιμένει ἐπὶ τοῦ ἀκανθώδους προβλήματος τῶν μεταφορῶν, τοῦ ἀνακύπτοντος ἐκ τῆς μετακινήσεως τῶν Γερμανικῶν τμημάτων. Δεδομένου ὅτι ὁ λιμὴν τοῦ Αὐλῶνος ἀπειλεῖται ὑπὸ Ἑλληνικῆς ἐπιθέσεως, ἀπομένει διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἀποβίβασιν μόνον ὁ λιμὴν τοῦ Δυρραχίου, εἰς τὸν ὁποῖον ὅπως δύνανται νὰ εἰσέλθουν ταὐτοχρόνως τρία μόνον πλοῖα, πρᾶγμα ὅπερ συνεπάγεται ὅτι διὰ τὴν ἀποβίβασιν μιᾶς ὀρεινῆς μεραρχίας ἀπαιτοῦνται ἕξ ἑβδομάδες.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀποτελεῖ ἀληθὲς πλῆγμα διὰ τοὺς Γερμανοὺς ἰθύνοντας, οἵτινες ἀρχίζουν νὰ μὴ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὸ θέμα. Μίαν ἑβδομάδα βραδύτερον, ὁ Ἀρχιστράτηγος Κάϊτελ, ἔχων πάντοτε κατὰ νοῦν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐκθέσεως Πάουλους, συναντᾶται μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ Στρατηγοῦ Γκουζόνι διὰ τὰς προκαταρκτικὰς συνομιλίας τῆς ἐπὶ ἀνωτάτου ἐπιπέδου συγκαλουμένης τὴν ἐπομένην διασκέψεως, μεταξὺ Χίτλερ καὶ Μουσολίνι.

Ὁ Γκουζόνι, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, πληροφορεῖ τὸν συνομιλητήν του περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν Ἰταλικῶν ἀπόψεων... Δηλώνει εἰς τὸν Κάϊτελ, ὅτι ἡ παρου-

οία Γερμανικῆς μονάδος εἰς Ἰταλίαν εἶναι βεβαίως πάντοτε ἐπιθυμητή, δὲν θεωρεῖται ὅμως λίαν οὐσιώδης, δεδομένου ὅτι τὸ Δυρράχιον εἶναι λιμὴν περιωρισμένων δυνατοτήτων, οὕτω δὲ τίθεται ἐκτὸς συζητήσεως τὸ θέμα τῆς ἀφίξεως Γερμανικοῦ Σώματος στρατοῦ. Μὲ αἰσιοδοξίαν προτείνει τὴν ἀποστολὴν μιᾶς μόνον ὀρεινῆς μεραρχίας μετὰ ἐλαφροῦ ὁπλισμοῦ καὶ τονίζει ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ληφθῇ ἐσπευσμένη ἀπόφασις διότι αἱ ἐπιχειρήσεις θὰ ἀρχίσουν εἰς τὸ μέτωπον κατὰ τὸν Ἀπρίλιον. Τελικῶς, ὁ Ἰταλὸς ζητεῖ τὴν ἀναβολὴν πάσης ἀποφάσεως μέχρι τοῦ Μαρτίου, καθ' ἣν ἐποχὴν θὰ ἦτο δυνατὴ ἀντικειμενικὴ ἐπισκόπησις τῆς καταστάσεως. Ὁ Γερμανὸς Στρατηγός, κατάπληκτος ἀπὸ τὰς Ἰταλικὰς μεταστροφάς, συμφωνεῖ ἐν τούτοις εὐχαρίστως (1).

98. Τὴν 19ην καὶ 20ὴν Ἰανουαρίου, ἔλαβε χώραν εἰς τὸ Σάλσμπουργκ μεγάλη Ἰταλογερμανικὴ σύσκεψις, εἰς ἣν μετέσχον, ἐκτὸς τοῦ Μουσολίνι καὶ τοῦ Χίτλερ οἱ Ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Γκαλεάτσο Τσιάνο καὶ Ἰωακεὶμ Ρίμπεντροπ, οἱ Ἰταλοὶ Στρατηγοὶ Γκουζόνι, βοηθὸς τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ ΓΕΣ καὶ Μαράς, σύνδεσμος παρὰ τῷ Γερμανικῷ Ἀρχηγείῳ, οἱ Γερμανοὶ Στρατηγοὶ Ἀλφρέδος Γιόλντ, ἀρχηγὸς τοῦ γραφείου ἐπιχειρήσεων τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως τῶν Γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, Φράντζ Χάλντερ, Ἐπιτελάρχης τοῦ Ἀρχιστρατήγου τοῦ Στρατοῦ τῆς Ξηρᾶς, Βάλτερ Μπάουχιτς, καὶ ὁ ἐν Ρώμῃ Στρ. Ἀκόλουθος, Στρατηγὸς Φὸν Ρίντελεν, ὡς στρατιωτικοὶ ἐμπειρογνώμονες. Τὴν 19ην συνῆλθον οἱ ἐμπειρογνώμονες οὗτοι καὶ ἐξήτασαν διὰ μακρῶν τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν. Τὰ διαμειφθέντα κατὰ τὴν σύσκεψιν ταύτην, ἐκτίθενται εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Τσιάνο καὶ εἰς τὰ Γερμανικὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῶν συνομιλιῶν, τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανικῶν στρατευμάτων. Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς συναντήσεως, ἐγένετο μακρὰ σύσκεψις τῶν ἐμπειρογνωμόνων, καθ' ἣν ὁ Γκουζόνι ἐξέθεσεν ὅτι, ἂν καὶ τὸ σπουδαιότερον Ἰταλικὸν μέτωπον ἐν Ἀλβανίᾳ, ὑπονοῶν τὸ κεντρικὸ τοιοῦτον, δὲν εἶναι ἀρκετὰ σταθερόν, ἐν τούτοις ἡ παροῦσα Ἰταλικὴ γραμμὴ θὰ κρατηθῇ σταθερῶς ἐν περιπτώσει Ἑλληνικῶν ἐπιθέσεων καὶ ὅτι δὲν διαφαίνεται κίνδυνος ἀπωλείας τοῦ Αὐλῶνος ἢ τοῦ Βερατίου. Ἐδήλωσεν ὅτι εὑρίσκοντο τότε εἴκοσι μία Ἰταλικαὶ μεραρχίαι ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ ὅτι ὑπῆρχε πρόθεσις νὰ σταλῶσιν ἀκόμη τρεῖς. Ὑπῆρχεν ὡσαύτως πρόθεσις ὅπως σχηματισθῇ μία εἰδικὴ ἐπιθετικὴ δύναμις ἐκ δέκα μεραρχιῶν, ἵνα ἐνεργήσῃ ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ βόρειον μέτωπον. Ἡ ἐπίθεσις ὅμως αὕτη, ἡ ὁποία θὰ ἐγίνετο ἀρχικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Κορυτσᾶς μὲ κυκλωτικὴν κίνησιν πρὸς Ἐρσέκαν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνεργηθῇ πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο καὶ ἡμίσεως μηνῶν, λόγῳ μεγάλων μεταφορικῶν δυσχερειῶν.

Τὴν τόσον περιωρισμένην ὅμως Ἰταλικὴν αἰσιοδοξίαν, δὲν συνεμερίζοντο καθόλου οἱ Γερμανοὶ ἐμπειρογνώμονες. Εἰς τὰ ἴδια ἐπίσημα πρακτικὰ ἀναφέρονται ἐπὶ λέξει : *«Εἶναι ἐξαιρετικῶς ἀπίθανον ὅτι οἱ Ἰταλοὶ θὰ κατορθώσουν νὰ διαθέσουν τὰς ἀπαιτουμένας δυνάμεις διὰ τὴν ἐπίθεσιν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον κατὰ τὸν προβλεπόμενον χρόνον. Πρέπει κατὰ συνέπειαν νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ἐνδεχόμενον θετικῆς ἀπὸ Ἰταλικῆς πλευρᾶς βοηθείας κατὰ τὴν περίπτωσιν Γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος».* Εἰς τὸ περιθώριον τῶν πρακτικῶν, ὑπάρχει μία παρατήρησις ἡ ὁποία φαίνεται νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδιον τὸν Χίτλερ : *«Ἡ γερμανικὴ ἐπίθεσις θὰ ἐπιφέρῃ πάντως σοβαρὰν ἀνακούφισιν τοῦ Ἰταλικοῦ μετώπου».*

Οἱ Γερμανοὶ προέτειναν κατόπιν, ν' ἀποστείλωσιν εἰς Ἀλβανίαν ἓν Γερμα-

---

(1) Charles Burdick Ὑφηγητοῦ Ἱστορίας: «L' Axe Berlin—Rome et la Campagne Italogrecqe».

νικὸν Σῶμα Στρατοῦ, οἱ Ἰταλοὶ ὅμως, μὴ ἐπιθυμοῦντες τοῦτο, προσεπάθησαν, ὡς ἐξετέθη ἐν τοῖς προηγουμένοις, νὰ ἀνεύρουν παντὸς εἴδους ἐπιφυλάξεις, ἀντιρρήσεις ἢ ἐμπόδια, δεχθέντες τελικῶς τὴν ἀποστολὴν μιᾶς μεραρχίας. Ἡ ἀποστολὴ τῆς μεραρχίας ταύτης, εἶχε προταθῆ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ἰανουαρίου, τελικῶς ὅμως καὶ αὐτῆς ἡ ἀποστολὴ ἐματαιώθη, κατόπιν σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ντοῦτσε τὴν 24ην Φεβρουαριου [1]. Προφανῶς ὁ Μουσολίνι δὲν ἤθελεν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ δεχθῇ Γερμανικὴν βοήθειαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, πρὶν ἢ ἐπιτύχῃ νὰ δώσῃ αὐτὸς τὸ ἀποφασιστικὸν κτύπημα.

Τὴν ἑπομένην 20ὴν Ἰανουαρίου, ἔγινεν εἰς τὸ Σάλτσμπουργκ ἡ μεγάλη καὶ ἀποφασιστικὴ σύσκεψις εἰς τὴν ὁποίαν, πλὴν τοῦ Χίτλερ καὶ τοῦ Μουσολίνι καὶ τῶν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργῶν Ρίμπεντροπ καὶ Τσιάνο, παρέστησαν καὶ οἱ ὡς ἄνω στρατιωτικοὶ ἐμπειρογνώμονες. Ὁ Τσιάνο παρέχει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του μίαν γραφικὴν εἰκόνα τῆς συσκέψεως αὐτῆς ἡ ὁποία ἠσχολήθη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὴν ἐπὶ δύο ὥρας ἀνάπτυξιν τῆς στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χίτλερ. Λέγει μεταξὺ ἄλλων ὁ Τσιάνο [2] :

«Ὁ Χίτλερ ὁμιλεῖ ἐπὶ δύο περίπου ὥρας διὰ τὴν προσεχῆ του ἐπέμβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐξετάζει τὸ πρόβλημα ἀπὸ τῆς τακτικῆς του ἀπόψεως καὶ τὸ τοποθετεῖ εἰς ἕνα γενικώτερον πολιτικὸν πλαίσιον. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι τὸ πράττει μὲ ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα. Εἰς τοὺς ἰδικούς μας στρατιωτικοὺς προξενεῖ ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν. Ὁ Στρατηγὸς Γκουζόνι, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν προτεταμένην κοιλίαν του καὶ τὴν βαμμένην κόμην του ἔκαμεν, ὡς λέγει ὁ πρέσβυς Ἀλφιέρι, μετριωτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Γερμανούς, τονίζει μὲ ἔκπληξιν τὴν βαθύτητα τῶν στρατιωτικῶν γνώσεων τοῦ Χίτλερ. Τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα τῆς συσκέψεως ἦτο καλόν. Μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν τοῦ Ἄξονος ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀλληλεγγύη καὶ θὰ βαδίσουν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὰ Βαλκάνια. Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, ὁ Μουσολίνι εἶναι γοητευμένος, ὡς συμβαίνει συνήθως ὅταν συναντᾶται μὲ τὸν Χίτλερ».

Ὁ Χίτλερ ὡμίλησε διὰ μακρῶν καὶ ἐμπεριστατωμένως περὶ τῆς ὅλης στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀνέφερε τὰ διάφορα μέτωπα καὶ τὰς ἐμφανιζομένας εἰς αὐτὰ δυνατότητας ἀμέσου ἢ μεταγενεστέρας δράσεως, ὑπῆρξεν ὅμως ἐξαιρετικὰ ἐπιφυλακτικός, προκειμένου περὶ τῶν δύο μεγάλων ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἀπησχόλουν τὴν σκέψιν του. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Ρωσίας, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχον ἤδη καταρτισθῆ τὰ πρῶτα σχέδια ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελείου του, δὲν εἶπεν οὔτε λέξιν, ἀρκεσθεὶς νὰ τονίσῃ τὴν ἀνάγκην ὅπως παρακολουθῆται μὲ ἄγρυπνον προσοχὴν ὁ Ρωσικὸς παράγων, διότι δύναται νὰ ἀποβῇ ἐπικίνδυνος, διὰ δὲ τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν, εἶπε πολὺ ὀλίγα πράγματα. Ἐν τέλει ἀνέφερεν, ὅτι ἀπεφασίσθη ὅπως μὴ ἀποσταλῇ πρὸς τὸ παρὸν Γερμανικὴ στρατιωτικὴ μονὰς εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἐνδιαφέρουσαι συνομιλίαι ἔλαβον χώραν μεταξὺ Μουσολίνι καὶ Χίτλερ, περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἐκρατήθησαν ἐπίσημα πρακτικὰ καὶ κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Μουσολίνι ὁμιλήσας πρὸς τὸν Χίτλερ περὶ τῆς προθέσεώς του ὅπως ἀποπειραθῇ ἓν νέον ἀποφασιστικὸν κτύπημα ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὸν τὴν σιωπηρὰν συγκατάθεσιν του, ἐφ' ὅσον αἱ σχε-

(1) Στρατάρχου Cavallero, Commando Supremo. «DIARIO» 24 Φεβρουαρίου 1941. Μυστικὸν ἀρχεῖον. «Τὰ λάθη τὰ ὁποῖα ὡδήγησαν τὴν Ἰταλίαν εἰς τὴν ἧτταν». Μετάφρασις ΔΙΣ Σελὶς 44.

(2) G. Ciano. «Diario» Vol 2. Σελ. 17—18.

τικαί έπιχειρήσεις του δέν θά καθυστέρουν τήν γενικωτέραν Γερμανικήν έπίθεσιν διά τήν έκκαθάρισιν είς τά Βαλκάνια, ή όποία όπωσδήποτε θά έπρεπε νά είχε τελειώσει καί άποδώσει τά τελικά της άποτελέσματα πρό τής 1ης Μαΐου 1941. Πάντως, ό Μουσολίνι έφυγεν άπό τήν συνάντησιν τοῦ Σάλτσμπουργκ άρκετά ικανοποιημένος, άλλά καί άνήσυχος. Έγνώριζεν ότι τοῦ άπομένουν μόλις 30—40 τό πολύ ήμέραι διά νά όργανώση καί πραγματοποιήση τήν έπίθεσιν του, ή όποία όπως είχεν ύποσχεθή είς τόν Χίτλερ *«θά κατέκλυζε τήν Ἑλλάδα»* (1).

99. Άπό τής ήμέρας έκείνης, οί Ίταλοί άναπτύσσουν καταπληκτικήν δραστηριότητα ύπό τήν προσωπικήν ώθησιν τοῦ Μουσολίνι. Μέχρι τοῦ τέλους Φεβρουαρίου, μετεφέρθησαν είς Άλβανίαν δέκα νέαι μεραρχίαι ΐνα ένισχύσωσι τάς έκεϊ εύρισκομένας ήδη δεκαπέντε τοιαύτας. Αί: 7η Λύκοι τής Τοσκάνης, 24η Πινερόλο, 22α Κυνηγοί τών Άλπεων, 47η Μπάρι, 6η Κούνεο, 58η Λενιάνο, 2α Σφορτσέσα, 59η Κάλιαρι, 36η Φόρλι καί 38η Πούλιε, ώς καί σημαντικός άριθμός ταγμάτων μελανοχιτώνων. Δεκάδες πλοίων, άπεβίβαζον καθημερινώς είς τούς Άλβανικούς λιμένας νέας μονάδας, χιλιάδας αύτοκινήτων, έκατοντάδας πυροβόλων καί χιλιάδας τόννων πυρομαχικών. Άλλ' ό Μουσολίνι είχεν άρχίσει πλέον νά μή έχη έμπιστοσύνην είς τά στελέχη καί τούς στρατιώτας. Ό Ίταλικός στρατός διήρχετο ήθικήν κρίσιν, ή όποία έπέδρα έπί τών δυνατοτήτων δράσεως. Ή νεοαφιχθεϊσα είς τό μέτωπον περίφημος Μεραρχία Λύκοι τής Τοσκάνης, έμπλακεϊσα διά πρώτην φοράν είς τόν άγώνα, ύπέστη σοβαράν άποτυχίαν άπό τής πρώτης στιγμής, άπολέσασα ύπέρ τούς 700 αιχμαλώτους, μεταξύ τών όποίων καί τόν Συνταγματάρχην Μενεγκέτι, Διοικητήν τοῦ 77ου Συντάγματος. *«Εἶναι κάτι τό άληθινά άπίστευτον»*, έγραφεν είς τό ήμερολόγιόν του ό Ύπαρχηγός τοῦ Ίταλικοῦ Έπιτελείου Άρμελλίνι, ύπό ήμερομηνίαν 18 Ίανουαρίου.

Διά νά θεραπεύση τήν ήθικήν ταύτην κρίσιν, ό Μουσολίνι νομίζει ότι δύναται ν' άποδώση είς τόν Ίταλικόν στρατόν τήν άπολεσθεϊσαν μαχητικότητα καί ίκανότητα δράσεως, πλαισιώνων αύτόν μέ τά μαχητικώτερα φασιστικά στελέχη. Εύθύς μετά τήν έπιστροφήν του έκ Σάλτσμπουργκ, έκδίδει διά τοῦ Ύπουργείου τών Στρατιωτικών ήμερησίαν διαταγήν, τονίζουσαν ότι όλοι οί φασιστικοί παράγοντες, άκόμη καί οί Ύπουργοί, δύνανται καί όφείλουν νά έπανέλθουν είς τόν στρατόν καί νά καταλάβουν τάς θέσεις των είς τό Άλβανικόν μέτωπον. Ούτω, μέχρι τοῦ τέλους Φεβρουαρίου, μετέβησαν διά νά ύπηρετήσουν ώς άξιωματικοί καί νά προσπαθήσουν νά έμψυχώσουν τόν άποτεθαρρημένον Ίταλικόν στρατόν, οί Ύπουργοί Μπαρτάϊ, Παβολίνι, Ρικάρντι, Ρίτσι, Γκόρλα, οί θορυβωδέστεροι τών άνωτέρων άξιωματούχων τοῦ φασισμοῦ Φαρινάτσι καί Τζιανέττι καί αύτός ό γαμβρός τοῦ Μουσολίνι, Γκαλεάτσο Τσιάνο. Ό Μουσολίνι έπέμεινε ρητώς,όπως άπαντες οί άνωτέρω άναλάβουν ύπηρεσίαν είς τό μέτωπον (2).

100. Περί τά τέλη Φεβρουαρίου, όλα έφαίνοντο έτοιμα διά τήν άνάληψιν τής νέας Ίταλικής έπιθέσεως κατά τής Ἑλλάδος, τής Primavera (άνοιξις), όπως τήν ώνόμασαν οί Ίταλοί, έπίθεσις τήν όποίαν είχεν όργανώσει καί προετοιμάσει μέχρι τής τελευταίας της λεπτομερείας ό Μουσολίνι καί τήν όποίαν θά διηύθυνεν ό ΐδιος. Πράγματι, όταν έπείσθη πλέον ότι είχε συμπληρώσει όλας τάς προετοιμασίας, ό Ντοῦτσε άνεχώρησεν ένωρίς τήν πρωΐαν τής 2ας Μαρτίου άπό τό Μπάρι, διευθύνων ό ΐδιος τό άεροπλάνον του καί έφθασεν είς τάς 0945 είς τό άεροδρόμιον τών Τυράνων, ένθα έγένετο δεκτός άπό τόν Άρχιστράτηγον Κα-

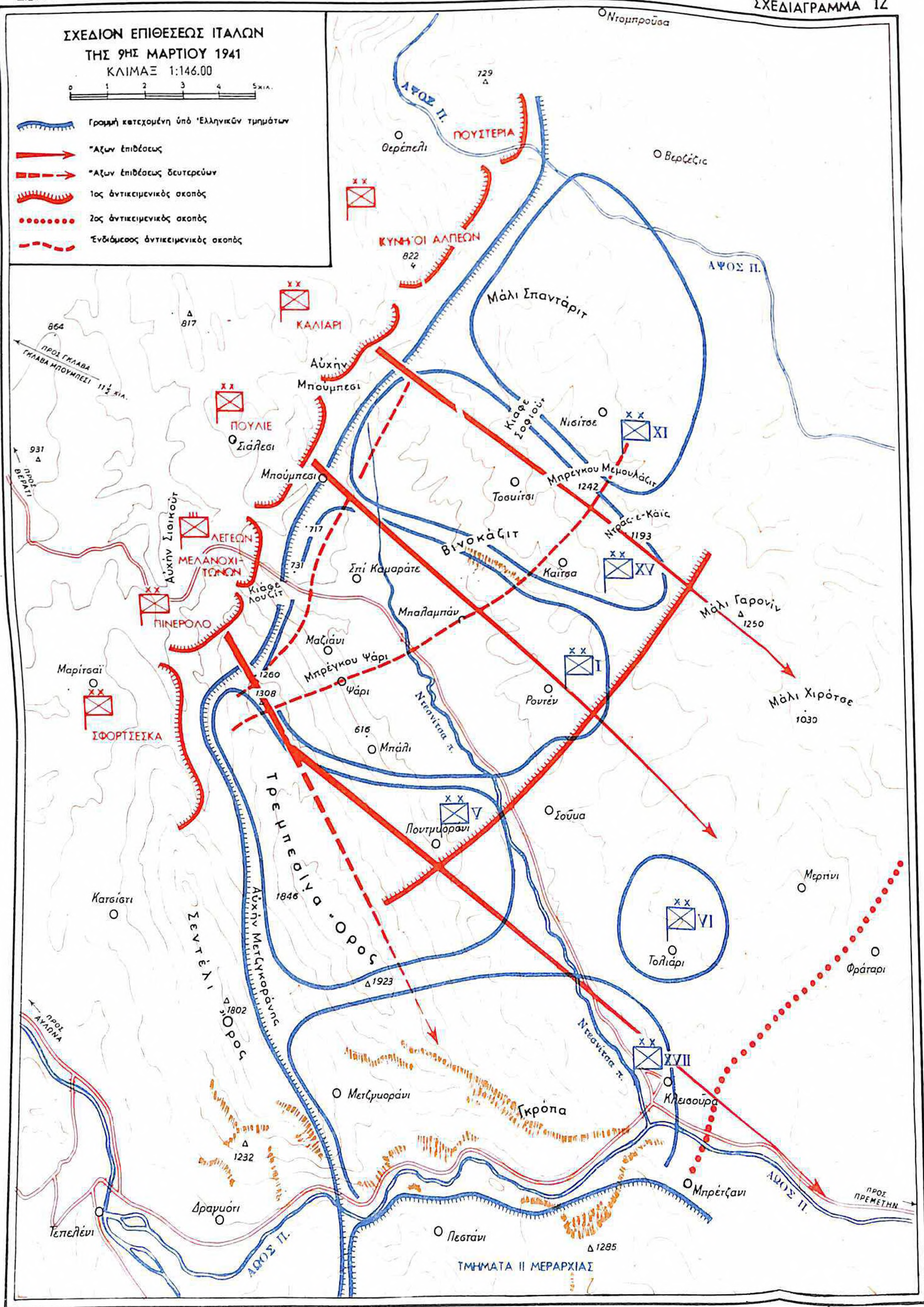
(1) Α. Κύρου. «Ή Ίταλική έπίθεσις». Μονογραφία είς τό λεξικόν «Ήλιος». Τόμος 7ος. Σελ. 435—436.
(2) Α. Κύρου. «Ή Ίταλική έπίθεσις». Μονογραφία είς λεξικόν «Ήλιος». Τόμος 7ος. Σελ. 436. Ugo Cavallero, Commanbo Supremo. «DIARIO» 2 Μαρτίου 1941.

βαλλέρο, τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Ἰταλικοῦ στέμματος Τζιακομόνι καὶ τὸν Στρατηγὸν Ράντσα. Ὁ Καβαλλέρο ἀνέφερεν ὅτι εἰς τὴν Ἀλβανίαν δὲν εἶχε μόνον ἐπιτευχθῆ ἡ ἐπὶ τὰ βελτίω ἀλλαγὴ τῆς καταστάσεως, ἀλλ' ὅτι αἱ μεγάλαι μονάδες τῆς ἐφεδρείας εἶχον ἀνασυνταχθῆ καὶ συνεπληροῦτο ἡ παράταξις τῶν πυροβολαρχιῶν ἐνισχύσεως, αἵτινες συνέρρευσαν ἐκ τῆς Ἰταλίας, οὕτως ὥστε ἡ προετοιμασία τῆς ἐπιθέσεως νὰ ἔχῃ σχεδὸν συντελεσθῆ. Ἀπὸ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησε ὁ Μουσολίνι τὴν 11ην Ἰουνίου 1941, προκύπτει ὅτι αἱ διατεθεῖσαι ἐν συνόλῳ εἰς τὴν Ἀλβανίαν Ἰταλικαὶ δυνάμεις, ἀπετελοῦντο ἀπὸ εἴκοσι πέντε πλήρεις μεραρχίας, τρία συντάγματα ἱππικοῦ, τέσσαρα συντάγματα Βερσαλλιέρων, ἓν σύνταγμα γρεναδιέρων καὶ ὁμάδα ταγμάτων μελανοχιτώνων, ἤτοι ἄλλας τέσσαρας ἢ πέντε μεραρχίας. Καὶ προσέθεσεν ὁ ἴδιος ὁ Μουσολίνι ὅτι *«ἐπρόκειτο περὶ συνόλου δυνάμεων, πράγματι ἐπιβλητικῶν»*.

Ὁ Μουσολίνι, ἀφιχθεὶς εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἐπεδείξατο μεγαλειτέραν δραστηριότητα ἀπὸ ὅσην εἶχεν ἐπιδείξει κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ προπαρασκευὴν τῆς ἐπιθέσεώς του. Εἶχεν ὁ ἴδιος συνδέσει μὲ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προσπαθείας αὐτῆς καὶ τὸ προσωπικόν του γόητρον ἔναντι τοῦ συμμάχου του Χίτλερ καὶ τὸ κύρος τοῦ Ἰταλικοῦ φασισμοῦ, ἴσως δὲ καὶ αὐτὴν τὴν τύχην τῆς Ἰταλίας. Ἐὰν ἐπετύγχανεν ἡ μεγάλη αὕτη προσπάθεια του, ἡ μεγαλυτέρα ἐξ ὅσων κατέβαλεν ἡ φασιστικὴ Ἰταλία, θὰ ἐνεφανίζετο ἴσως διαφορετικὴ ἡ ἐξέλιξις τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Ἐάν, ὅπως ἤλπιζε καὶ ἐφαντάζετο, αἱ λεγεῶνες του κατώρθωναν νὰ διασπάσουν τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον καὶ νὰ κατακλύσουν ἔπειτα ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν ἣν εἶχεν δώσει εἰς τὸν Χίτλερ, ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος ὁλόκληρος θὰ ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἄξονα ἀπὸ τοῦ τέλους Μαρτίου τοῦ 1941. Ἡ Γερμανία δὲν θὰ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀποστείλῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας τὴν τεραστίαν δύναμιν εἴκοσι τεσσάρων μεραρχιῶν, ἃς προητοίμαζε διὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην. Θὰ ἤρκουν μία ἢ δύο μεραρχίαι διὰ νὰ ἐγκαταστήσουν καὶ φρουρήσουν τὰς ἀπαραιτήτους βάσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰσάριθμοι ἴσως διὰ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν φρούρησιν τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν συνόρων τῆς Βουλγαρίας. Αἱ προετοιμασθεῖσαι διὰ τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον Γερμανικαὶ μεραρχίαι, θὰ ἐπέστρεφον πρὸς Βορρᾶν, διὰ νὰ συγκεντρωθῶσι πρὸς τὸ Ρωσικὸν μέτωπον καὶ ἡ ἐναντίον τούτου ἐπίθεσις, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῶν μέσων Μαΐου, ἤτοι τεσσαράκοντα καὶ πλέον ἡμέρας ἐνωρίτερον ἀπὸ ὅ,τι ἤρχισε. Καὶ οἱ στρατιωτικοὶ ἐμπειρογνώμονες ὅλου τοῦ κόσμου, μηδὲ τῶν Ρώσων ἐξαιρουμένων, εἶναι σύμφωνοι εἰς τὴν διαπίστωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τὰ ὁποῖα θὰ εἶχε καὶ μόνον αὐτὸ τὸ γεγονὸς διὰ τὴν τύχην τῆς Ρωσικῆς ἀντιστάσεως, τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ τὴν τελικὴν νίκην.

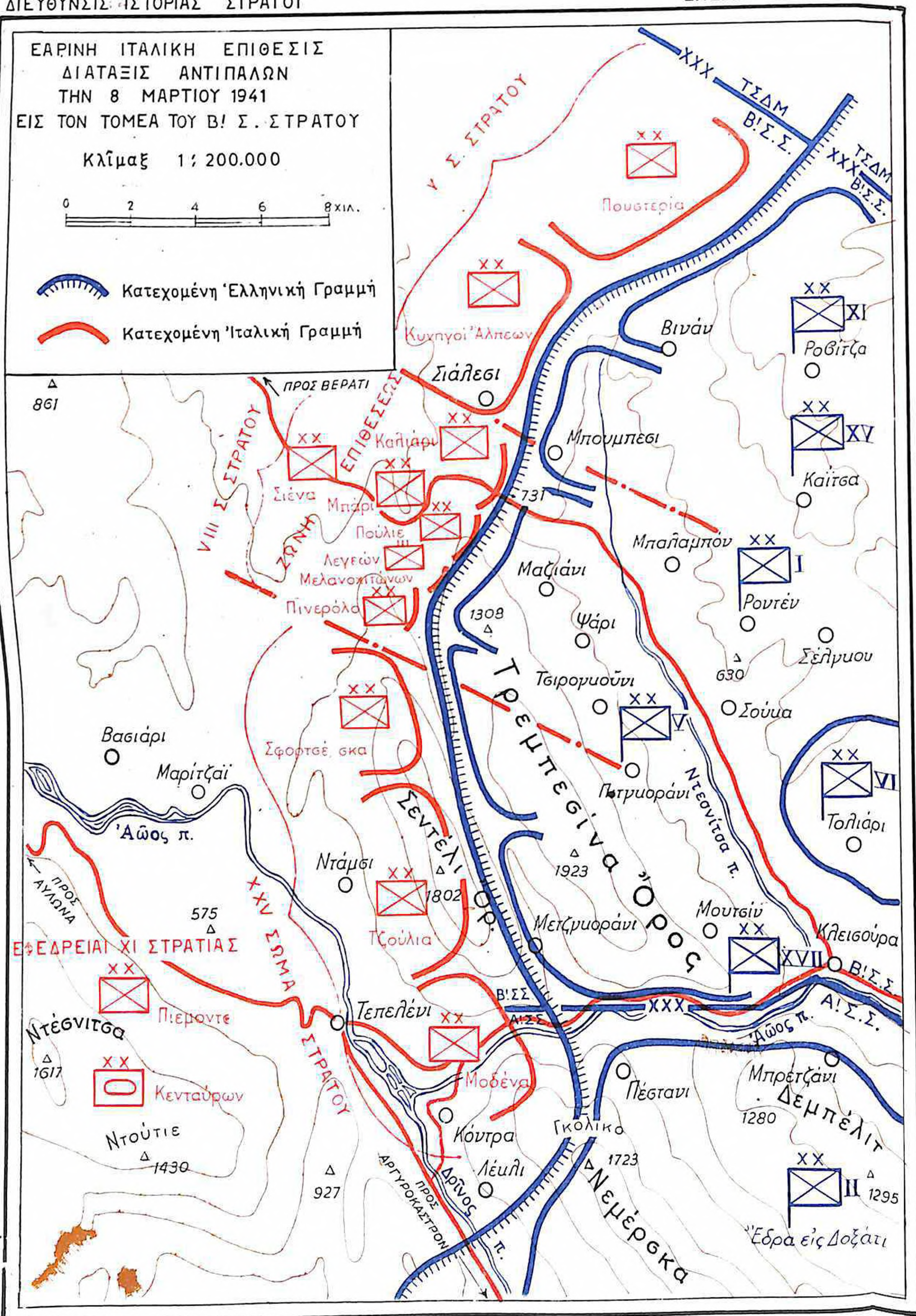
Μετὰ τὴν ἀποβίβασίν του εἰς Ἀλβανίαν, ὁ Μουσολίνι, δὲν ἔμεινεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἥσυχος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 2ας μέχρι τῆς 8ης Μαρτίου, παραμονῆς τῆς ἐπιθέσεως. Περιῆλθεν ὅλας τὰς μαχίμους δυνάμεις τῶν Ἰταλῶν ἐν Ἀλβανίᾳ, ἐπεσκέφθη τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην ὅλας τὰς μεραρχίας καὶ τὰ συντάγματα, ἀπηύθυνε λόγους πρὸς τοὺς στρατιώτας, συνέφαγε μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὰς λέσχας των, εἶχεν ἐπανειλημμένας συσκέψεις μὲ τοὺς Ἀρχηγούς, Σωματάρχας καὶ Μεράρχους, ἐπεσκέφθη τὰ ἀεροδρόμια, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ συνεργεῖα, τῶν ἐργατῶν ἅτινα διήνοιγον καὶ ἐπεσκεύαζον τὰς ὁδοὺς τῆς στρατηγικῆς προσπελάσεως, ἀκόμη δὲ καὶ τοὺς καταυλισμούς, ὅπου εὑρίσκοντο τὰ ἐθελοντικὰ τάγματα τῶν Ἀλβανῶν. Παντοῦ ἐτόνιζε τὴν ἐξαιρετικὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ ἑτοιμαζομένη ἐπίθεσις, τὴν δόξαν καὶ τὸ γόητρον τὰ ὁποῖα

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13

ΕΑΡΙΝΗ ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ

9 - 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1941

ΚΛΙΜΑΞ 1:90.000

Κατεχομένη Ἑλληνικὴ γραμμὴ
Κατεχομένη Ἰταλικὴ γραμμὴ
Ἄξονες ἐπιθέσεως τῶν Ἰταλῶν γενικοί
Τοπικοὶ ἄξονες ἐπιθέσεως τῶν Τμημάτων
Καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν γραμμὴ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν

22α ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΚΥΝΗΓΟΙ ΤΩΝ ΑΛΠΕΩΝ
11ον και 12ον ΣΥΝΤ
ΔΥΟ ΤΑΓΜΑΤΑ ΜΕΛΑΝΟΧΙΤΩΝΩΝ

59η ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΚΑΛΙΑΡΙ
63ον - 64ον ΣΥΝΤ

38η ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΠΟΥΛΙΕ
71ον - 72ον ΣΥΝΤ
ΔΥΟ ΤΑΓΜΑΤΑ ΜΕΛΑΝΟΧΙΤΩΝΩΝ

24η ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΠΙΝΕΡΟΛΟ
13ον - 14ον ΣΥΝΤ

ΕΦΕΔΡΙΑ Β. Σ. Ι
ΕΦΕΔΡΕΙΑ Β. Σ. Ι
Β. ΟΜΑΣ
Π. ΟΜΑΣ
ΟΜΑΣ

Ἰστρόπε
Βερζέζια
Θερέπελ
Μποζοῦρ
Σπαδάρα
Τσερεβοντα
Τζαβάνι
Κάλα
Λαβινάρι
Μάλι Σπαντάριτ
Μποσκέτο
Ντουντοβέτς
Αὐχὴν Γκουαπαν
Κιάφε Μούριτ
Νιβίτσα
Σιαλέσι
Κιάφε Σοφιοὺτ
Μπουμπεσι
Χάνι Μπουμπέσι
Ρόβιτσα
Τσουίτσι
Μπρεγκου Μεμουλαζιτ
Μάλι Κοράπ
Μπρέγκου Ραπίτ
Γκολέμι
Μονάστερ
Αὐχὴν Σιαιούτ
Καΐτσα
Ντραγκοὺτ Καλς
Σπι Καμαράτε
Μάλι Τομπαγιαν
Τσιοῦκα Φεαιτ
Φουτέ
Χάνι Μπαλαμπάν
Μπαλαμπάν
Ἄρτζα ντὶ Σόττο
Κιάφε Λοῦζιτ
Μάλι Λαρονιτ
Μάζιανι
Πάβαρι
Μπρέγκου Νάρι
Ροντέν
Σελενίτσα
Ἄρτζα ντὶ Μέτζο
Ψάρι
Τσέποβα
Μάλι Χιρόταε
Μαρίτσαϊ
Μπάλι
Ἄρτζα ντὶ Σόπρα
Τσιρομιούνι
Σοῦνα
Μάλι Τοπόγιανιτ
Λεσιοβέτς
Τρεμπεσίνα Ὄρ.
Ταπαμιαν
Ποντιμοράνι
Γκουρίτσα
Μαρτίνι
Κούτσα Νόργτ
Αὐχὴν Μετζγκοράνης

θὰ προσέδιδεν ἡ νίκη εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὴν ὑποχρέωσιν ὅλων νὰ μὴ διστάσουν πρὸ κόπων καὶ θυσιῶν, ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ νίκη (1).

Τὰ προαγγέλματα τῆς ἐπιθέσεως ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς σκοπιᾶς.

101. Εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα τοῦ μετώπου, ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, εἶχον ἀρχίσει ἀπὸ τῆς 10ης Φεβρουαρίου νὰ γίνωνται ἀντιληπταὶ σοβαραὶ Ἰταλικαὶ συγκεντρώσεις, διαπιστούμεναι, τόσον ἐκ τῆς ἐναερίου κατοπτεύσεως, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἐπιγείων παρατηρητηρίων καὶ τῶν περιπόλων ἀναγνωρίσεως. Φάλαγγες Ἰταλικῶν αὐτοκινήτων ἐκινοῦντο συχνότατα, μεταφέρουσαι προσωπικὸν καὶ ὑλικά. Ταυτοχρόνως, πληροφορίαι ἐξ αἰχμαλώτων καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, ἔφερον προετοιμαζομένην σοβαρὰν ἐχθρικὴν ἐπιχείρησιν μὲ κυρίαν κατεύθυνσιν Γκλάβα—Μπούμπεσι—Κλεισούρα.

Τὸ ΓΣ, διὰ διαταγῆς του τῆς 18ης Φεβρουαρίου, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ ΤΣΗ ἐπὶ τοῦ ἐνδεχομένου Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Ἡ περιωρισμένη Ἑλληνικὴ ἀεροπορία βομβαρδισμοῦ, ἐπενέβη ἐπανειλημμένως κατὰ διαφόρων Ἰταλικῶν συγκεντρώσεων, ἡ ἀπόδοσίς της ὅμως, λόγῳ τῶν εὐαρίθμων μέσων, ἦτο περιωρισμένη. Ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία, καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἐπιθέσεως, ἐσημείωσεν ἔντονον δρᾶσιν (2).

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς προπαρασκευαζομένης Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως, τὸ ΓΣ διέθεσεν εἰς τὸ ΤΣΗ ἀπὸ τοῦ τέλους Φεβρουαρίου τὰς IV καὶ VI Μεραρχίας, πλὴν τοῦ 25ου Συντάγματος, ὅπερ θὰ παρέμενεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΔΜ, ἐγκαθιστάμενον εἰς τὴν στενωπὸν Τσαγκόνι.

Συσκέψεις καὶ ἀποφάσεις τῆς Ἀνωτάτης Ἡγεσίας.

102. Τὴν 1ην Μαρτίου, ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα ὁ Διοικητὴς τοῦ ΤΣΗ, ὅστις εἶχε κληθῆ τὴν 25ην Φεβρουαρίου εἰς Ἀθήνας πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Κατὰ τὸ λαβὸν χώραν εἰς Ἀθήνας συμβούλιον ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὁ Διοικητὴς το ΤΣΗ, ἀφοῦ ἐξέθεσε λεπτομερῶς τὴν κατάστασιν τῶν μονάδων του, διετύπωσεν ἐν συνεχείᾳ τὴν προσωπικήν του ἄποψιν ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυνατότητας ἐπιχειρήσεων, ὡς ἀκολούθως (3):

Ἐπιχειρήσεις μεγάλης κλίμακος καὶ συγκεκριμένως πρὸς κατάληψιν τοῦ Τεπελενίου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο ἰδιαιτέρως ἐνδιαφερομένη ἡ Κυβέρνησις, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναληφθῶσι μετ' ἐλπίδος ἐπιτυχίας, εἰμὴ μόνον μετὰ τὴν ἀντικατάστασιν ἐκ τοῦ μετώπου τῶν I, XI καὶ XV Μεραρχιῶν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἢ τοῦ μείζονος τοὐλάχιστον μέρους τούτων καὶ μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῶν μονάδων τούτων καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν, δι' ἃς θὰ ἀπητοῦντο 20—25 ἡμέραι.

Τοπικαὶ ἐπιχειρήσεις διὰ τῶν ἐν τῷ μετώπῳ δυνάμεων δὲν ἐθεωροῦντο συμφέρουσαι, δεδομένου ὅτι θὰ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα φθορὰν εἰς ἄνδρας, ὑλικὸν καὶ πυρομαχικά, μὲ οὐχὶ σοβαρὰ ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἀποτελέσματα.

---

(1) Α. Κύρου. «Ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις». Μονογραφία λεξικοῦ «Ἥλιος». Τόμος Ζ'. Σελ. 437.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 104—105.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/1. Σελ. 35.

Ἐπροτείνετο ὅθεν, ἡ ἐπί τι χρονικὸν διάστημα ἀναμονή, ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐνίσχυσις καὶ ἀναδιοργάνωσις τῶν μονάδων, ὡς καὶ ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς διατάξεως, ἵνα μετὰ ταῦτα ἀναληφθῶσιν αἱ εὐρυτέρας μορφῆς ἐπιχειρήσεις, αἱ διὰ τῆς βασικῆς ἀποστολῆς τοῦ ΤΣΗ καθοριζόμεναι.

Τὴν ἐπαύριον, 2αν Μαρτίου, τῆς ἐπανόδου τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ΤΣΗ εἰς Ἰωάννινα, ἐγένετο συμβούλιον εἰς τὸ Στρατηγεῖον τῆς Στρατιᾶς, παρισταμένων τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ΤΣΗ, τῶν Διοικητῶν τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἀφιχθέντος Διαδόχου Παύλου, μὲ σκοπὸν τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκτελέσεως τῆς κατὰ τοῦ Σεντέλι καὶ τοῦ θύλακος τοῦ Δρίνου ἐπιχειρήσεως, ἰδιαιτέρως δὲ τὸν συντονισμὸν τῶν ἐνεργειῶν τούτων.

Βάσει τῶν πορισμάτων τῆς συσκέψεως ταύτης, τὸ ΤΣΗ ἐξέδωκεν αὐθημερὸν διαταγὴν πρὸς τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, δι' ἧς διετάσσετο τοῦτο ὅπως παράσχῃ τὴν συνδρομήν του εἰς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, κατόπιν αἰτήσεων αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ ἐγνωστοποιεῖτο εἰς αὐτὸ ὅτι τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ θὰ ἐξεδήλωνε μέχρι τῆς 7ης Μαρτίου ἐνέργειαν (1), ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐκκαθαρίσεως τῆς περιοχῆς Μετζγκοράνης καὶ τῆς καταλήψεως τοῦ συγκροτήματος ὑψ. 1232 μετὰ τῶν πρὸ τοῦ Ἀώου ποταμοῦ κατερχομένων δυτικῶς Δραγκότι ἀντηρίδων αὐτοῦ. Ἡ συνδρομὴ αὕτη, θὰ συνίστατο ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν παροχὴν πυρῶν πυροβολικοῦ, καὶ εἰ δυνατὸν πεζικοῦ, ἐκ τῆς νοτίως τοῦ Ἀώου ποταμοῦ περιοχῆς, πλευρικῶς κειμένης ὡς πρὸς τὰς Ἰταλικὰς ὡς ἄνω θέσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ συντονισμένης ἐπιθετικῆς ἐνεργείας μετὰ τῆς τοιαύτης τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἰσχυρῶς κατευθυνομένης ἐκ τῆς περιοχῆς Γκόλικο πρὸς Κόντρα, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ ἐκκαθάρισις τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀώου ποταμοῦ καὶ θὰ ἐδημιουργοῦντο σοβαραὶ δυνατότητες ἀποκοπῆς τῶν εἰς Λέκλι Ἰταλικῶν δυνάμεων. Τὸ ΤΣΗ ὑπελόγιζεν ὅτι μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς πλήρους ἐκκαθαρίσεως τῆς περιοχῆς Λέκλι—Κόντρα, θὰ ἐδημιουργοῦντο λίαν εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ τομέως Λουζάτι καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς κορυφογραμμῆς Σεφὲρ Ἀγαῒτ—πρὸς Τεπελένι, κατὰ τρόπον ὥστε τὸ μέτωπον νὰ συνεχισθῇ κατόπιν διὰ τῆς ἀνωτέρω γραμμῆς βορείως καὶ βορειοδυτικῶς Ἀώου καὶ κατὰ μῆκος τούτου ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ (2).

103. Καθ' ὃν χρόνον ἐν τῷ Θεάτρῳ τῆς Ἠπείρου ἐξειλίσσοντο τὰ ἀνωτέρω γεγονότα, ἕτερα σοβαρὰ τοιαῦτα, εὐρυτέρας διὰ τὴν Ἑλλάδα σημασίας, ἐκυοφοροῦντο ἢ ἐλάμβανον χώραν εἰς τὰ ὅμορα κράτη καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἥτις εἶχεν ἤδη προσχωρήσει εἰς τὸ Τριμελὲς Σύμφωνον καὶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ὁποίας εἶχον ἀρχίσει ἀπὸ τῆς 2ας Μαρτίου εἰσερχόμενα Γερμανικὰ στρατεύματα, ἅτινα προωθοῦντο βαθμιαίως πρὸς τὰ Ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα (3).

Ἡ διαφαινομένη ἄμεσος ἀπειλὴ ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως ταύτης καὶ ὁ ἀναμενόμενος ἐξ αὐτῆς ἀντίκτυπος ἐπὶ τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ μαχομένων στρατευμάτων, προεκάλεσαν τὴν ἀπὸ 1ης Μαρτίου διαταγὴν τοῦ ΓΣ, διὰ τῆς ὁποίας καθωρίζετο ὅτι, ἀνεξαρτήτως οἱασδήποτε ἐξελίξεως τῆς καταστάσεως εἰς τὰ Βαλκάνια, ἡ ἐντολὴ τῶν ἐν τῷ βορειοηπειρωτικῷ μετώπῳ δυνάμεων, ὡρίζετο σαφὴς καὶ κατηγορηματική, ὡς ἑξῆς:

Ἐξασφάλισις τοῦ κτηθέντος ἐδάφους καὶ διεξαγωγὴ ἐνεργητικῆς ἀμύνης.

Ἐκτέλεσις τῶν ἀναγκαιουσῶν διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ἀμύνης

(1) Σχεδιάγραμμα 9.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/1. Σελ. 36.
(3) Ἔκδοσις ΔΙΣ/ΓΕΣ. Τόμος «Ἀγῶνες εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην».

ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐν ᾧ χρόνῳ θὰ ἐπέτρεπον τοῦτο αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι καὶ αἱ διατιθέμεναι δυνάμεις.

Ἐξασφάλισις ὑπὸ τῶν διοικήσεων ἀμειώτου τοῦ ἠθικοῦ τοῦ Στρατοῦ, μὴ ἐπιτρεπομένου οὐδενὸς ἐπηρεασμοῦ ἐκ τῆς μὴ διαφαινομένης ἢ μελλούσης νὰ ἐκδηλωθῇ ἀπειλῆς, ὁποθενδήποτε προερχομένης.

Τὸ ΓΣ, διαβλέπον τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον θὰ διέτρεχον τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐκ μιᾶς Γερμανικῆς εἰσβολῆς ἐκ τῆς Βουλγαρίας, ἥτις θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν κύκλωσιν ἀπὸ Νότου καὶ Δυσμῶν τῶν δυνάμεων τούτων, διέταξε τὴν 7ην Μαρτίου τὰ ΤΣΗ καὶ ΤΣΔΜ ὅπως μελετήσωσιν ἐνδεχομένην σύμπτυξιν τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων, εἴτε ἐπὶ τῆς γραμμῆς Πιέρρ.α—Ἀλιάκμων ποταμὸς—Βενέτικος ποταμὸς—Σμόλικας ὄρος—Μέρτζανη καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα, εἴτε μέχρι τῆς νοτιωτέρας γραμμῆς Πιέρρια—Ἀλιάκμων—Βενέτικος—Ζυγὸς Μετσόβου—Ἄραχθος ποταμός (1).

104. Λόγῳ διαφορᾶς ἀντιλήψεων ἐπὶ τῆς περαιτέρω διεξαγωγῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ Ἀνωτάτη Ἡγεσία προῆλθεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν Διοικητῶν τοῦ ΤΣΗ καὶ τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ. Οὕτω, διὰ διαταγῆς του τῆς 6ης Μαρτίου, τὸ ΓΣ ἀντικατέστησε τὸν Διοικητὴν τοῦ ΤΣΗ Ἀντιστράτηγον Δράκον Μάρκον διὰ τοῦ Ἀντιστρατήγου Πιτσίκα Ἰωάννου, μέχρι τότε Διοικητοῦ τοῦ ΤΣΔΜ καὶ τὸν Διοικητὴν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ Ἀντιστράτηγον Κοσμᾶν Γεώργιον διὰ τοῦ Ἀντιστρατήγου Δεμέστιχα Παναγιώτου, Διοικητοῦ μέχρι τότε τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, οὗτινος τὸ Στρατηγεῖον κατηργήθη αἱ δὲ μονάδες ὑπήχθησαν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ ΤΣΔΜ. Ὁ Διοικητὴς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ Ἀντιστράτηγος Παπαδόπουλος Δημήτριος, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ὑποστρατήγου Μπάκου Γεωργίου, Διοικητοῦ τῆς ΙΙΙ Μεραρχίας. Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ, μετωνομασθὲν εἰς Τμῆμα Στρατιᾶς Δυτικῆς Μακεδονίας, ὑπὸ τὸν παραμείναντα ὡς Διοικητὴν τοῦ πρώτου Ἀντιστράτηγον Τσολάκογλου Γεώργιον, περιέλαβε καὶ τὰς μονάδας τοῦ τέως Ε' Σώματος Στρατοῦ (2).

Ἐπίθεσις τῆς XVII Μεραρχίας πρὸς Σεντέλι.

(7 καὶ 8 Μαρτίου)

(Σχεδ. 11)

105. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, τὴν 26ην Φεβρουαρίου εἶχε καθορίσει ὡς νέαν ἀποστολὴν τῆς XVII Μεραρχίας τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη καὶ τὴν κατάληψιν τῆς περιοχῆς Κατσίστι—Ντάμσι—2 χιλ. νοτίως Ντάμσι, ἅπαντα ἐπὶ τῶν δυτικῶν κρασπέδων τοῦ ὄρους Σεντέλι. Ἡ ἐνέργεια αὕτη θὰ ἐπραγματοποιεῖτο εἰς δύο φάσεις. Κατὰ τὴν πρώτην φάσιν θὰ ἐνηργεῖτο ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη μετὰ καταλήψεως τῆς δυτικῶς τοῦ χωρίου βραχώδους κορυφογραμμῆς καὶ εἶτα τοῦ ὑψ. 1232—Μπεσίστι, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν φάσιν, κατάληψις τῆς περιοχῆς Κατσίστι—Ντάμσι—2 χιλ. νοτίως Ντάμσι ἐπὶ τοῦ Ἀώου (3).

Κατὰ τὴν γενομένην σύσκεψιν εἰς τὸν Σ.Δ. τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ὁ Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι πρὸ πάσης γενικωτέρας ἐνεργείας, ἔδει διὰ προκαταρκτικῆς ἐπιχειρήσεως ν' ἀπελευθερωθῇ ἡ ἁμαξιτὴ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 623/Α/342.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 107.
(3) Σχεδιάγραμμα 11.

ὁδὸς Κλεισούρας—Δραγκότι μέχρι τοῦ ὑψ. 370, ἐφ' ἧς ἐκυριάρχουν οἱ Ἰταλοὶ δι' ἁρμάτων μάχης καὶ λόχου πεζικοῦ. Ἡ τοιαύτη ἀπελευθέρωσις τῆς ὁδοῦ, ἐθεωρήθη ἀπαραίτητος, ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν καταστῇ δυνατὸς ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν χρησιμοποιηθησομένων διὰ τὴν κυρίαν ἐνέργειαν τμημάτων, καθ' ὅσον ὁ διὰ τῶν ὀρεινῶν δρομολογίων Γκρόπας καὶ Τρεμπεσινας ἦτο δυσχερέστατος, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀνάπτυξις ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀώου καὶ ἑκατέρωθεν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς Μεραρχίας, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κυρίας ἐπιθέσεως. Τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἐξέφρασεν ἀμφιβολίας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προκαταρκτικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως, λόγῳ τῆς δράσεως τῶν Ἰταλικῶν ἁρμάτων κατὰ μῆκος τῆς ἁμαξιτῆς καὶ λόγῳ τῆς Ἰταλικῆς δυνάμεως τῆς ἐγκατεστημένης ἐντὸς σπηλαίων, κατόπιν ὅμως τῆς γνώμης τοῦ Μεράρχου ὅτι πιστεύει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς, ἀφέθη οὗτος ἐλεύθερος νὰ ἐνεργήσῃ, βάσει τῶν στοιχείων, ἅτινα θὰ ἀπεκόμιζεν ἐκ τῆς προσωπικῆς του ἀναγνωρίσεως.

Ἐκ τῶν γενομένων ἀναγνωρίσεων, προέκυπτεν ὅτι οἱ Ἰταλοὶ διὰ δυνάμεως 5—6 ἁρμάτων τῶν 14 τόννων καὶ λόχου πεζικοῦ, ἐδέσποζον τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἐξόδου τῆς στενωποῦ Κλεισούρας (δυτικὴ παρυφὴ τοῦ ὁμωνύμου χωρίου), μέχρι τῆς γεφύρας Δραγκότι πρὸς Δυσμάς, διὰ δυνάμεως δὲ δύο καὶ πλέον ταγμάτων, κατεῖχον τὸ χωρίον Μετζγκοράνη, τὰ νοτίως αὐτοῦ ὑψώματα μέχρι τοῦ Ἀώου καὶ τὰ βορειοδυτικῶς τοῦ χωρίου ἀντερείσματα, ἔνθα ἡ κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεως αὐτῶν. Ἡ ἀμέσως δυτικῶς τοῦ χωρίου περιοχὴ τοῦ ὄρους Σεντέλι, δὲν ἐφαίνετο κατεχομένη, ἡ δὲ κυρία κορυφογραμμὴ τούτου, ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνων ὕψους ἑνὸς καὶ πλέον μέτρου. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους ἐν τῇ περιοχῇ τῶν μελετωμένων ἐπιχειρήσεων, ἦτο λίαν δυσμενής· αἱ δύο παράλληλοι κορυφογραμμαὶ Τρεμπεσίνας καὶ Σεντέλι σχηματίζουν τρόπον τινα σχῆμα κεφαλαίου Η, ἡ δὲ ἑνοῦσα ταύτας κάθετος, ἀποτελεῖ τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης, μοναδικὸν ἑνωτικὸν σημεῖον τῶν δύο κορυφογραμμῶν. Μεταξὺ τῶν δύο κορυφογραμμῶν, καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ αὐχένος, διέρχονται βαθύταται, απότομοι καὶ ἐν πολλοῖς βραχώδεις χαράδραι, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀδιάβατοι ἐγκαρσίως (1). Ἡ τοιαύτη διακεκομμένη μορφὴ τοῦ ἐδάφους, παρουσίαζεν ἐξαιρετικὰς δυσχερείας εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, δυναμένας νὰ ἀρθοῦν ἐν μέρει, πρῶτον μὲν διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως διὰ προκαταρκτικῆς ἐνεργείας τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Κλεισούρας—Δραγκότι μέχρι τοῦ ὑψ. 370, ὅπερ καὶ θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς εὐνοϊκὴ βάσις ἐξορμήσεως, δεύτερον δὲ διὰ ταυτοχρόνου ἐνεργείας τῆς νοτίως τοῦ Ἀώου ΙΙ Μεραρχίας εἰς τὴν περιοχὴν Γκόλικο, ἵνα ἀπαλλαγῇ τὸ ἀριστερὸν τῶν ἐπιτιθεμένων κατὰ τοῦ Σεντέλι δυνάμεων ἐκ τῶν Ἰταλικῶν πλευρικῶν πυρῶν.

106. Συμπληρώσασα τὰς ἀναγνωρίσεις καὶ τὰς μελέτας της, ἡ Μεραρχία ὑπέβαλεν εἰς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ τὴν 2αν Μαρτίου τὸ σχέδιον ἐνεργείας της (2). Ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐνέργεια διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἁμαξιτῆς Κλεισούρας—ὑψ. 370, ἀνετίθετο εἰς τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Γούλαν Παναγιώτην, ἐνισχυόμενον διὰ τοῦ ΙΙΙ/29 Τάγματος, ὅπερ καὶ θ' ἀνελάμβανε τὴν κυρίαν ἀποστολήν. Ἡ ἐπιχείρησις ὡρίσθη διὰ τὴν νύκτα τῆς 2/3 Μαρτίου.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κυρίας ἐπιχειρήσεως πρὸς κατάληψιν τοῦ ὄρους Σεντέλι, ἡ Μεραρχία μετεκίνησε τὴν 1ην Μαρτίου τὸ ΙΙΙ/67 Τάγμα μετὰ τοῦ Λόχου Μηχανημάτων εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπας, τεθὲν εἰς τὴν διάθεσίν της. Τὴν 2αν, διέταξε τὸ 29ον Σύνταγμα ὅπως ἀχθῇ διὰ δύο σταθμῶν πορείας εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ αὐ-

(1) Σχεδιάγραμμα 11.
(2) Παράρτημα 12.

χένος Μετζγκοράνης, τὸ δὲ Συγκρότημα Κλεισούρας ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1923 τμημάτων τῆς V Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 2/3 Μαρτίου, ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ σκότους, ἤρξατο ἡ ἐκτέλεσις ἐγχειρήματος ὑπὸ τοῦ III/29 Τάγματος διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ὑπὸ μορφὴν ἀντιαρματικῆς τάφρου, πλάτους 7 μέτρων καὶ βάθους 2,80 μ. καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ ἐπί τινος καμπῆς νοτίως τοῦ ὑψ. 370 (1). Τὰ ὁρισθέντα διὰ τὸ ἐγχείρημα τοῦτο τμήματα ὑπὸ τὸν Λοχαγὸν Παπακωνσταντίνου Λεωνίδαν, οὐλαμὸς πεζικοῦ, διμοιρία πολυβόλων καὶ διμοιρία σκαπανέων, κατώρθωσαν περὶ τὴν 2300 νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἀμυντικῶς ἐπὶ τοῦ ὑψ. 370, ὑπὸ τὴν προστασίαν δὲ τοῦ πεζικοῦ, ἡ διμοιρία σκαπανέων ἤρξατο τῆς ἐργασίας ἀποτμήσεως τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τῶν μεταξὺ τοῦ σημείου τούτου καὶ τῆς Κλεισούρας ἐγκατεστημένων Ἰταλικοῦ λόχου καὶ ἁρμάτων. Ἡ τηλεφωνικὴ γραμμὴ τῶν Ἰταλῶν, δὲν ἀπεκόπη ἐκ προθέσεως, ἵνα μέχρις οὗ τερματισθῇ ἡ ἐργασία τῆς ἀντιαρματικῆς τάφρου, μὴ δοθῇ εἰς τοὺς Ἰταλοὺς οὐδεμία ἔνδειξις. Ἡ ἐργασία συνεχίσθη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 3ης Μαρτίου μετὰ μεγάλης προφυλάξεως, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ ἐπερατώθη τὴν 2200.

Τὴν 2300, τὸ ἐκτελοῦν τὸν ἀνεφοδιασμὸν ἐκ Δραγκότι πρὸς Σενεγκὸλ Ἰταλικὸν ἅρμα, ἀφιχθὲν εἰς τὴν ἀντιαρματικὴν τάφρον, ἀνετράπη ἐντὸς αὐτῆς Τὸ πλήρωμα, ἐπωφεληθὲν τοῦ σκότους, διέφυγε, ταὐτοχρόνως δὲ τὰ ἐπὶ τοῦ ὑψ. 370 τμήματα, ἀπέκοψαν τὴν τηλεφωνικὴν γραμμὴν τῶν Ἰταλῶν καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον συνέλαβον τρεῖς τηλεφωνητάς, οἵτινες ἤρχοντο πρὸς ἀποκατάστασίν της. Οἱ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Μετζγκοράνης Ἰταλοί, ἀντιληφθέντες τὴν ἐπὶ τοῦ ὑψ. 370 κίνησιν, ἀπέστελλον καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἰσχυρὰς περιπόλους, αἵτινες βληθεῖσαι σφοδρῶς ἀπεσύρθησαν. Ἰσχυρότεραι ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι τῶν Ἰταλῶν, δυνάμεως λόχου καὶ πλέον, ἐκ τῆς κατευθύνσεως τῆς Μετζγκοράνης, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ παγιδευθέντος λόχου καὶ ἁρμάτων, ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ὑψ. 370.

Περὶ τὴν 0730 τῆς 4ης Μαρτίου, οἱ εἰς Σενεγκὸλ ἀποκεκομμένοι Ἰταλοί, ἀνησυχήσαντες προφανῶς ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς τηλεφωνικῆς ἐπικοινωνίας των καὶ τοῦ μὴ ἀφιχθέντος διὰ τὸν ἀνεφοδιασμόν των ἅρματος μάχης, ἀπέστειλαν ἓν ἅρμα πρὸς Δραγκότι,ἵνα ἐπικοινωνήσωσι μετὰ τῆς προϊσταμένης των μονάδος. Τὸ ἅρμα τοῦτο, ἀχθὲν μέχρι τῆς ἀντιαρματικῆς τάφρου καὶ ἀντιληφθὲν ταύτην, καθὼς καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς ἀνατραπὲν ἅρμα, ἐπέστρεψεν εἰς Σενεγκόλ. Ταυτοχρόνως, τμήματα τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας ἤρχισαν περισφίγγοντα τοὺς εἰς τὴν περιοχὴν Σενεγκὸλ Ἰταλοὺς ἐκ Γκρόπας ἀπὸ Βορρᾶ, ἐκ τοῦ ὑψ. 370 ἀπὸ Δυσμῶν καὶ ἐκ τοῦ χωρίου Κλεισούρα ἀπὸ Ἀνατολῶν. Οἱ Ἰταλοί, ἀντιληφθέντες τὴν πλήρη κύκλωσίν των, ἤρχισαν, κατόπιν ἀσθενοῦς ἀντιστάσεως, νὰ παραδίδωνται ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, μέχρι δὲ τῶν ἀπογευματινῶν ὡρῶν ἅπαντα τὸ μεταξὺ τοῦ χωρίου Κλεισούρα καὶ τοῦ ὑψ. 370 τμήματα, εἶχον αἰχμαλωτισθῆ καὶ ἡ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δεσποζομένη μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων ἁμαξιτὴ ὁδός, μήκους ἐννέα χιλιομέτρων, εἶχεν ἀπελευθερωθῆ. Πέντε ἀξιωματικοὶ καὶ 158 ὁπλῖται Ἰταλοὶ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι, κατεστράφησαν τρία ἅρματα μάχης τῶν 14 τόννων μετὰ τῶν πληρωμάτων των, 3 ἀντιαρματικὰ πυροβόλα τῶν 47, τρία ἀντιαεροπορικὰ τῶν 20 καὶ παντοῖον ἄλλο πολεμικὸν ὑλικόν. Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπιτεθέντων ἦσαν 4 ὁπλῖται νεκροὶ καὶ 31 τραυματίαι (2).

(1) Σχεδιάγραμμα 11.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/1. Σελ. 36—38.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ δυσχεροῦς τούτου ἐγχειρήματος ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων, προεκάλεσε τὴν κατωτέρω διαταγὴν τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἰταλικῆς Μεραρχίας Τζούλια, Στρατηγοῦ Μάριο Τζιρότι, εὑρεθεῖσαν ἐπὶ συλληφθέντος τὴν 7ην Μαρτίου ἀξιωματικοῦ εἰς τὸ χωρίον Μετζγκοράνη (1).

Τὸ δυσάρεστον γεγονὸς τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἀποκοπῆς τῆς ὁδοῦ ἐν πλήρει ἡμέρα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀώου—πραγματικὸν ὄνειδος δι' ἡμᾶς—δεικνύει ἀφ' ἑνὸς ὅτι δὲν ἠσκήθη εἰς ἑκάστην στιγμὴν ἡ πρέπουσα ἐπιμελὴς ἐπαγρύπνησις, ἐξ ἄλλου δὲ ἀποτελεῖ ἕνα μάθημα διὰ τὸ μέλλον. Πρέπει ἀκόμη καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος ν' ἀσκῆται κατὰ τὴν νύκτα πᾶσα δραστηριότης καὶ ἐνεργητικότης, ἵνα γεγονότα τοῦ εἴδους αὐτοῦ μὴ ἐπαναλαμβάνονται. Ἅρματα μάχης καὶ περίπολος ἐν κατοπτεύσει κατὰ τὴν νύκτα, καθὼς καὶ περίπολος—ἐνέδρα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, πρέπει νὰ ἐξασφαλίζουσι συνεχῶς τὴν ἐπαγρύπνησιν τῆς κοιλάδος ἵνα διαπιστώνεται κάθε κίνησις ἐχθρικῆς δράσεως, διὰ νὰ εἶναι δυνατόν, ὅπως λαμπρότατα ἐπετυγχάνετο κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς τὸν αὐτὸν τομέα, ὅταν ἦτο ἐμπεπιστευμένος εἰς τὴν Τζούλια—νὰ ἐμποδίσωμεν καὶ ἀποκρούσωμεν πᾶσαν εἰς βάρος μας ἐνέργειαν τοῦ ἐχθροῦ, ἀποσκοποῦσαν τὴν σύλληψιν αἰχμαλώτων. Ὑπενθυμίζω ἐπίσης ὅτι καὶ εἰς τὰς φάσεις ἀντιστάσεως δὲν πρέπει νὰ ἀκινητοῦμεν καὶ ν' ἀδρανοῦμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ δρῶμεν καὶ νὰ φαινόμεθα δριμεῖς διὰ νὰ ἐπιτυγχάνωμεν εἰσέτι δι' αὐτῆς τῆς στάσεως μίαν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὅσον διὰ τοὺς ἄλλους τομεῖς, ἡ ἄμυνα φραγμοῦ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀώου, ἀπαιτεῖ μίαν συνεχῆ περισυλλογὴν νέων πληροφοριῶν, καθὼς καὶ τὴν συνεχῆ διατήρησιν τοῦ ὑλικοῦ ἀκόμη συνδέσμου μὲ τὰ πλέον προκεχωρημένα τμήματα.

Ὁ Μέραρχος Διοικητὴς
Μάριος Τζιρότι.

107. Κατόπιν τοῦ ὡς ἄνω ἐγχειρήματος, ἡ Μεραρχία ἤρξατο προπαρασκευάζουσα δραστηρίως τὰς κατὰ τοῦ Σεντέλι ἐπιχειρήσεις. Τὴν 4ην Μαρτίου, ἐξέδωκε σχετικὴν διαταγὴν ἐπιχειρήσεων (2), καταρτίσασα δύο συγκροτήματα: Τὸ Βόρειον, ἐκ τῶν 29ου Συντάγματος, μεῖον τάγμα καὶ τῆς XVIIα Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ ὑπὸ τὸν Διοικητὴν Πεζικοῦ καὶ τὸ Νότιον ἐκ τοῦ III/67 Τάγματος μετὰ λόχου μηχανημάτων καὶ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Γούλαν Παναγιώτην.

Τὴν 2330, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν αἰφνιδιαστικῶς διὰ δύο διμοιριῶν βορείως τοῦ ὑψ. 370, ἀποκρουσθέντες καὶ ἐγκαταλείψαντες δύο αἰχμαλώτους. Ἐχθρικὸν ἅρμα, ἐπιχειρῆσαν τὴν 0330 τῆς 5ης ὅπως κινηθῇ πρὸς Ἀνατολάς, βληθὲν κατεστράφη παρὰ τὸν ὑψ. 161. Τὴν 5ην καὶ 6ην Μαρτίου, τὰ Συγκροτήματα, συμπληρώσαντα τὰς προετοιμασίας των, ἦσαν ἕτοιμα διὰ τὴν ἐπίθεσιν, ἥτις εἶχεν ὁρισθῇ διὰ τὴν ἑπομένην, 7ην Μαρτίου.

Ἡ ἐπίθεσις ἐπρόκειτο νὰ ἐκτοξευθῇ τὴν 0800, κατόπιν δεκαπενταλέπτου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ. Ὀλίγον πρὸ τῆς 0730, ὁ Διοικητὴς τῆς Συγκροτήματος Κλεισούρας, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Μέραρχον ἀναβολὴν τῆς ἐπιθέσεως, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀώου, ἀπὸ τῆς βάσεως ἐξορμήσεως τοῦ III/67 Τάγματος ἐπὶ τοῦ ὑψ. 370, μέχρι τῶν Ἰταλικῶν θέσεων ἀμέσως νοτίως Μετζγκο-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/ 711α/Α/2. Σελ. 38.
(2) Παράρτημα 13.

ράνης, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτε τὴν ζώνην προσπελάσεως τούτου. Ὁ Μέραρχος, ἔχων ἀρίστην θέαν ἐκ τοῦ παρατηρητηρίου του ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Γκρόπα καὶ βλέπων ἐν κατόψει ὁλόκληρον τὴν ζώνην ἐπιχειρήσεων, ἀντελήφθη ὅτι ἡ καλύπτουσα τὴν ζώνην προσπελάσεως τοῦ ἑτοίμου πρὸς ἐπίθεσιν Τάγματος ὁμίχλη, ηὐνόει ἐξαιρετικῶς τοῦτο καὶ τὸ ἀπήλλασσε ἀπὸ τὰ πλευρικὰ πυρὰ τῶν νοτίως Ἀώου ἔναντι τῆς ΙΙ Μεραρχίας Ἰταλῶν, ἐνῷ ἀντιθέτως τὸ χωρίον Μετζγκοράνη καὶ τὸ ἀμέσως νοτίως τούτου ἀντέρεισμα, ἔνθα αἱ κύριαι Ἰταλικαὶ δυνάμεις, οὐδόλως ἐκαλύπτοντο ἐκ τῆς ὁμίχλης καὶ διεκρίνοντο ἄριστα ἐκ τοῦ εἰς Γρόπα παρατηρητηρίου τοῦ πυροβολικοῦ. Διέταξεν ὅθεν τὸν Διοικητὴν τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ὅπως ἐκτελέσῃ ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ καὶ μὲ πλήρη πεποίθησιν ἐπὶ τὴν νίκην τὴν διαταχθεῖσαν ἐπίθεσιν, συμπληρώσας ὅτι ἡ μετ' ὀλίγον ἐκδηλωθησομένη προπαρασκευὴ τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ, θὰ εἶναι τοιαύτης ἰσχύος, ὥστε οὐδεμίαν σοβαρὰν ἀντίστασιν θ' ἀντιμετώπιζον τὰ τμήματά του, πρὸς δὲ ὅτι τὸ ἔναντι τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη ΙΙΙ/29 Τάγμα, δὲν ἠμποδίζετο ὑπὸ τῆς ὁμίχλης, ὡς εὑρισκόμενον ὑψηλότερον καὶ συνεπῶς ἡ κατὰ μέτωπον ἐξ Ἀνατολῶν, καθήλωσις τῶν δυνάμεων τῆς Μετζγκοράνης, ἦτο ἐξησφαλισμένη (1).

Κατόπιν τῆς προπαρασκευῆς τοῦ πυροβολικοῦ, ἥτις ὑπῆρξε σφοδροτάτη καὶ λίαν ἐπιτυχής, ἀμφότερα τὰ Συγκροτήματα ἐξώρμησαν τὴν 0900. Τὸ Βόρειον Συγκρότημα, 29ον Σύνταγμα, μεῖον τάγμα καὶ μία μοῖρα ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ μετὰ δύο διμοιριῶν μηχανικοῦ, θὰ ἐπετίθετο ἐν τῇ κατευθύνσει αὐχὴν Μετζγκοράνης—ἀνατολικαὶ κλιτεῖς Σεντέλι—ἀντέρεισμα βορειοδυτικῶς χωρίου Μετζγκοράνη—ὑψ. 1437 πρὸς ὑψ. 1232, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀρχικῶς κυκλώσῃ ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Βορειοδυσμῶν τὸ χωρίον καὶ τὰς ἐντὸς αὐτοῦ ἀμυνομένας Ἰταλικὰς δυνάμεις, ἀκολούθως δὲ συνεχίσῃ τὴν κίνησιν πρὸς τὸν ὑψ. 1437 διὰ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ. Τὸ Νότιον Συγκρότημα, ἐκ τοῦ Ἀποσπάσματος Κλεισούρας, τοῦ ΙΙΙ/67 Τάγματος, λόχου μηχανημάτων τοῦ 67ου Συντάγματος καὶ τοῦ πυροβολικοῦ ἀμέσου ὑποστηρίξεως τοῦ Ἀποσπάσματος, θὰ ἐπετίθετο διὰ τοῦ ΙΙΙ/67 Τάγματος ἐν τῇ κατευθύνσει ὑψ. 370—ἀνώνυμον ἀντέρεισμα νοτίως Μετζγκοράνης—βραχῶδες ἀντέρεισμα 1500 μ. νοτιοδυτικῶς Μετζγκοράνης, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀρχικῶς καταλάβῃ τὸ νοτίως Μετζγκοράνης ἀντέρεισμα καὶ περισχέσῃ ἀπὸ Νότου καὶ Νοτιοδυσμῶν τὸ χωρίον, ἀκολούθως δὲ καταλάβῃ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ του τὸ βραχῶδες ἀντέρεισμα, 2 χιλ. νοτιοδυτικῶς Μετζγκοράνης. Διὰ τοῦ δεξιοῦ του, τὸ ΙΙΙ/29 Τάγμα θὰ ἐπετίθετο ἐν τῇ κατευθύνσει δυτικαὶ κλιτεῖς Τρεμπεσίνας—βορεία παρυφὴ Μετζγκοράνης, ἐπὶ τῷ σκοπῷ περισχέσεως τοῦ χωρίου ἀπὸ Βορρᾶ καὶ ἐκκαθαρίσεως αὐτοῦ, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ἀπὸ Βορρᾶ ἐνεργοῦν Βόρειον Συγκρότημα (2).

Ἡ προχώρησις τῶν ἐπιτιθεμένων, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, ἔβαινε κανονικῶς, παρὰ τὰς ἐδαφικὰς δυσχερείας. Τὸ Βόρειον Συγκρότημα, εὑρίσκετο τὴν 1045 περὶ τὰ 1500 μέτρα βορείως τοῦ χωρίου, συλλαβὸν περὶ τοὺς 100 αἰχμαλώτους καὶ συνέχιζε τὴν προχώρησίν του, ἄνευ σοβαρᾶς ἀντιστάσεως τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες εἶχον αἰφνιδιασθῆ. Μετ' οὐ πολύ, τὸ δεξιόν του ὑπερέβη τὸν ὑψ. 170 καὶ ἐκινεῖτο πρὸς τὸν ὑψ. 1437, τὸ δὲ ἀριστερόν του ἀπεῖχε περὶ τὰ 800 μέτρα ἀπὸ τῶν τμημάτων τοῦ ΙΙΙ/29 Τάγματος, διαταχθέντος ὅπως στραφῇ πρὸς τὰς ἀνατολικὰς κλιτεῖς τοῦ Σεντέλι, διὰ τὴν περίσχεσιν τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη. Πεντηκοντὰς Ἰταλῶν χιονοδρόμων, ἐμφανισθέντων ἐπὶ τῆς χιονοσκεποῦς κορυφῆς τοῦ Σεντέλι καὶ ἀποπειραθέντων νὰ προσβάλωσιν ἀπὸ τοῦ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/2. Σελ. 42—43.
(2) Σχεδιάγραμμα 11.

πλευροῦ τὰ τμήματα τοῦ III/29 Τάγματος, γενομένη ἀντιληπτὴ ἐκ τοῦ παρατηρητηρίου τῆς Μεραρχίας, διεσκορπίσθη διὰ βολῆς πυροβολικοῦ (1).

Περὶ τὴν 1400, τὸ III/67 Τάγμα ἔθετε πόδα ἐπὶ τῶν νοτίως Μετζγκοράνης ἀντερεισμάτων, ὁπόθεν εἶχεν ὑπὸ τὰ πυρά του τὰ νότια βραχώδη κράπεδα τοῦ Σεντέλι, ἀπαγορεῦον οὕτω πᾶσαν πρὸς τὰ ἐκεῖ ὑποχώρησιν τῶν Ἰταλῶν. Τὴν αὐτὴν ὥραν, τὸ Τάγμα τοῦτο κατελάμβανε διὰ τοῦ ἀριστεροῦ του τὴν ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ λιθίνην γέφυραν, ἣν εἶχεν ἐντολὴν ὅπως ἀνατινάξῃ, ἵνα δημιουργηθῇ ἀντιαρματικὸν κώλυμα, δεδομένου ὅτι οἱ Ἰταλοὶ διέθετον ἀρκετὰ ἅρματα καὶ ἠδύναντο νὰ προσβάλωσι τὸ ἀριστερὸν τοῦ Τάγματος. Συλληφθεὶς αἰχμάλωτος Ἰταλός, ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ, ἀντιληφθεὶς ὅτι τὸ καταλαβὸν τὴν γέφυραν τμῆμα προητοίμαζε τὴν ἀνατίναξιν αὐτῆς, ὑπέδειξεν ὅτι αὕτη ἦτο ἤδη ὑπονομευμένη καὶ τὸ ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἀνατίναξίν της (1). Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς γεφύρας, ἡ Μεραρχία διέταξεν ἀμέσως τὴν προώθησιν εἰς αὐτὴν ἀντιαρματικῶν μέσων, ἐξασφαλισθέντος οὕτω τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τοῦ Τάγματος ἀπὸ τῆς ἐπικινδύνου πράγματι ἀπειλῆς ἐπεμβάσεως Ἰταλικῶν ἁρμάτων.

Περὶ τὴν 1630, ἡ ἐπίθεσις, συνεχιζομένη μετὰ μεγάλης δραστηριότητος, διέγραφε σαφῶς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος καὶ ἡ κυρία τοποθεσία ἀντιστάσεως τῶν Ἰταλῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη, ὑφίστατο περίσχεσιν ἀπὸ Βορρᾶ μὲν καὶ Βορειοδυσμῶν ὑπὸ τοῦ Βορείου Συγκροτήματος, ἀπὸ Νότου δὲ καὶ Νοτιοδυσμῶν ὑπὸ τοῦ III/67 Τάγματος, ἀπάντων συνδεθέντων στενῶς μεταξύ των. Οἱ Ἰταλοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ δημιουργηθέντος κλοιοῦ καὶ βαλλόμενοι σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ, ἤρχισαν νὰ δεικνύουν σημεῖα κάμψεως καὶ ἀπὸ τῆς 1700 παρεδίδοντο κατὰ μεγάλα τμήματα εἰς τοὺς ἐπιτιθεμένους. Μέχρι τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκότους, τὸ χωρίον Μετζγκοράνη καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐχθρικὴ τοποθεσία, ἤτοι γέφυρα Μετζγκοράνης, ἀντερείσματα νοτίως καὶ νοτιοδυτικῶς καὶ βορείως καὶ βορειοδυτικῶς ταύτης, εἶχον καταληφθῆ, συλληφθέντων ἄνω τῶν 1000 αἰχμαλώτων μετὰ 20 ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ ὁπλισμοῦ των ἀθίκτου. Ἐκυριεύθησαν πρὸς τούτοις 4 ὀρειβατικὰ πυροβόλα τῶν 65, 3 ἀντιαρματικὰ τῶν 47, πλεῖστα αὐτόματα ὅπλα καὶ ὅλμοι, ὡς καὶ ἀποθῆκαι πλήρεις ὑλικοῦ καὶ τροφίμων ἐντὸς τοῦ χωρίου. Αἱ εἰς νεκροὺς καὶ τραυματίας ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν, ἦσαν σοβαραί. Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπιτεθέντων δὲν ὑπερέβησαν τοὺς 100 ἐκτὸς μάχης (2).

108. Περίπολοι ἐκπεμφθεῖσαι τὴν νύκτα τῆς 7/8 Μαρτίου πρὸς τὰς ἀνατολικὰς κλιτεῖς τοῦ Σεντέλι, δυτικῶς τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη εἰς ἀκρετὸν βάθος, δὲν συνήντησαν ἐχθρικὰ τμήματα. Κατόπιν τούτου, τὸ Νότιον Συγκρότημα, προώθησεν ἀποφασιστικῶς τὸ III/29 Τάγμα, ὅπερ κατέλαβε τὸ ἀμέσως νοτίως τοῦ ὑψ. 1437 ἀντέρεισμα καὶ τὸ III/67 Τάγμα, ὅπερ κατέλαβε τὰ περὶ τὰ 2 χιλ. δυτικῶς καὶ νοτιοδυτικῶς τοῦ χωρίου ἀντερείσματα. Τὸ Βόρειον Συγκρότημα κατέλαβε διὰ τοῦ I/29 Τάγματος τὸν ὑψ. 1437 καὶ τὸ 600 μ. ἀνατολικῶς ὑψ. 1623 ἀνώνυμον ὕψωμα. Ἡ ὡς ἄνω τολμηρὰ προώθησις τῶν τμημάτων κατὰ τὴν νύκτα, ἔσχε ἄριστα ἀποτελέσματα, καθόσον οἱ Ἰταλοὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι τὰς ἐξαιρετικῶς ἰσχυρὰς καὶ ἀπροσίτους νοτίας κλιτεῖς τοῦ Σεντέλι, ἐφ' ὧν θὰ ἠδύναντο καὶ μὲ ἐλαχίστας ἀκόμη δυνάμεις ν' ἀμυνθῶσι τούτων ἀποτελεσματικῶς, λόγῳ τῆς βραχώδους καὶ δυσπροσίτου φύσεως τοῦ ἐδάφους. Οὕτω, ὅταν κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς 8ης ἐκινήθησαν πρὸς κατόληψιν τῆς ἐν λόγῳ γραμμῆς, εὗρον ταύτην κατεχομένην (2).

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/2. Σελ. 45α.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/2. Σελ. 46—47.

Τὴν 0700, ὁ Μέραρχος ἀφιχθεὶς εἰς τὸ προκεχωρημένον ἐπὶ τοῦ ὑψ. 370 παρατηρητήριόν του καὶ λαβὼν γνῶσιν τῆς καταστάσεως, διέταξε τὴν ἄμεσον προώθησιν πρὸς τὸν ὑψ. 1437 καὶ νοτιώτερον τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεων τοῦ Νοτίου Συγκροτήματος, ἥτις ἤρχισε πραγματοποιουμένη. Ταυτοχρόνως διέταξε τὸ Βόρειον Συγκρότημα, ὅπως ἰσχυροποιήσῃ διὰ τοῦ Ι/29 Τάγματος τὸ ὕψωμα 1437 καὶ προωθήσῃ τὸ ΙΙ/29 Τάγμα πρὸς κατάληψιν τῆς κυρίας ράχεως τοῦ Σεντέλι (ὑψ. 1717—1760—1805), ἵνα ἀποφευχθῇ οὕτω πλευρικὴ ἐνέργεια τῶν Ἰταλῶν πρὸς τὸν ὑψ. 1437 καὶ νοτιώτερον. Πράγματι, τὸ Ι/29 Τάγμα, ἰσχυροποιηθὲν ἐπὶ τοῦ 1437, κατέλαβε μέχρι τῆς 1200 καὶ τὸ 700μ. ἀνατολικῶς τοῦ ὑψ. 1623 ἀνώνυμον ὕψωμα, ἔνθα καθηλώθη δι' ἰσχυρῶν πυρῶν ἐκ τοῦ ὑψ. 1623. Τὸ ΙΙ/29 Τάγμα, συνεχίζον ἀπὸ τῆς πρωΐας τὴν κίνησίν του πρὸς τοὺς ὑψ. 1717 καὶ 1760, κατώρθωσε, κατόπιν κοπιωδεστάτης κινήσεως διὰ τῶν ἀποκρήμνων ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ Σεντέλι, κεκαλυμμένων διὰ χιόνων ὕψους πλέον τοῦ μέτρου, νὰ καταλάβῃ περὶ τὴν 1630 τὰ 600 μ. ἀνατολικῶς τῶν ὑψ. 1717 καὶ 1760 ἀνώνυμα ὑψώματα, ἐφ' ὧν καθηλώθη, βαλλόμενον διὰ σφοδρῶν πυρῶν ἐκ τῆς κυρίας κορυφογραμμῆς τοῦ Σεντέλι, ἐφ' ἧς ἠμύνοντο οἱ ἐνισχυθέντες ἐν τῷ μεταξὺ Ἰταλοί. Ἐνέργεια τοῦ 1/29 Λόχου ἐκ Πεύντα Νόρντ πρὸς ὑψ. 1805, ἵνα καλύψῃ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ Ι/29 Τάγματος, ἀπέτυχε, λόγῳ τῶν πολλῶν χιόνων καὶ τῆς ἀντιδράσεως τῶν Ἰταλῶν, φονευθέντος καὶ τοῦ ἐνθουσιώδους Διοικητοῦ τοῦ Λόχου Λοχαγοῦ Ὀρφανουδάκη Νικολάου, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ὄρθιος, προσεπάθει νὰ παρασύρῃ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸν Λόχον του (1).

Οἱ Ἰταλοί, διαρκῶς ἐνισχυόμενοι καὶ κατέχοντες τὴν κυρίαν κορυφογραμμὴν τοῦ Σεντέλι, ἐξαπέλυσαν σφοδρὰς ἀντεπιθέσεις ἀπὸ τῆς πρωΐας μὲν κατὰ τοῦ ὑψ. 1437, ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν δὲ ὡρῶν καὶ κατὰ τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ ὑψ. 1623 ὑψώματος. Ἅπασαι αἱ ἀντεπιθέσεις αὗται ἀπεκρούσθησαν, συλληφθέντων καὶ 20 αἰχμαλώτων, χάρις εἰς τὴν αὐτοθυσίαν τῶν ἡρωϊκῶν ἀνδρῶν τῶν Ι/29 καὶ ΙΙΙ/29 Ταγμάτων καὶ κυρίως τῶν Διοικητῶν αὐτῶν, εὑρισκομένων ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς, διευθυνόντων προσωπικῶς τὸν ἀγῶνα καὶ ἐμψυχούντων τοὺς δεινῶς δοκιμαζομένους ἐκ τῶν χιόνων καὶ τοῦ σφοδροῦ Ἰταλικοῦ πυρὸς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας των (1).

Τὴν 1515, ἡ Μεραρχία ἀνέθεσε τὴν διοίκησιν τοῦ Νοτίου Συγκροτήματος, ἐνισχυθέντος καὶ διὰ τοῦ ΙΙ/67 Τάγματος, εἰς τὸν Διοικητὴν τοῦ 67ου Συντάγματος, τοῦ Συνταγματάρχου Γούλα διαταχθέντος ὅπως ἀνασυγκροτήσῃ εἰς τὴν περιοχὴν Κούρ—Μουσθένι τὰ τμήματα τοῦ ἐκεῖ συγκεντρωθέντος ὡς ἐφεδρείας τῆς Μεραρχίας Συγκροτήματος Κλεισούρας. Ἡ ἀνάληψις τῆς διοικήσεως τοῦ Νοτίου Συγκροτήματος θὰ ἐπραγματοποιεῖτο τὴν 0800 τῆς 9ης Μαρτίου, διὰ τὸν πλήρη προσανατολισμὸν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ 67ου Συντάγματος

Ἡ κατεχομένη τὸ ἑσπέρας τῆς 8ης Μαρτίου ὑπὸ τῆς Μεραρχίας γραμμή, ἦτο: Ὑψ. 161 ἐπὶ Ἀώου — βραχῶδες ἀντέρεισμα νοτιοδυτικῶς Μετζγκοράνης—ὑψ. 1437 καὶ τὰ βορείως τούτου ἀντερείσματα μέχρι τῶν ἀνατολικῶν κρασπέδων τοῦ ὑψ. 1623 — ἀνατολικὰ κράσπεδα ὑψ. 1717 καὶ 1805 πρὸς αὐχένα Μετζγκοράνης (2).

Τὰ Ι/29, ΙΙ/29 καὶ ΙΙΙ/29 Τάγματα, ἀπώλεσαν σοβαρὸν μέρος τῆς δυνάμεώς των, ἰδία λόγῳ τῶν σφοδροτάτων βομβαρδισμῶν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων καὶ ἀρκετῶν κρουσμάτων κρυοπαγημάτων (3).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/2. Σελ. 48.
(2) Σχεδιάγραμμα 11.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 717α/Α/2. Σελ. 62.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὰς ἐναντίον τοῦ Σεντέλι καὶ τοῦ Γκόλικο ἐπιχειρήσεις τῆς 7—9 Μαρτίου, ἀνῆλθον, κατὰ τὰς Ἰταλικὰς πηγάς, εἰς 30 ἀξιωματικοὺς νεκροὺς καὶ 800 νεκροὺς καὶ 4000 τραυματίας ὁπλίτας (1). Δὲν ἀναγράφεται ὁ ἀριθμὸς τῶν τραυματιῶν ἀξιωματικῶν.

Ἐπανάληψις ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν τῆς ΙΙ Μεραρχίας πρὸς Τεπελένι.

(7 καὶ 8 Μαρτίου)

(Σχεδ. 4, 11)

109. Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ εἶχε καθορίσει διὰ τὴν 1ην Μαρτίου τὴν ἐκδήλωσιν τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν τῆς ΙΙ Μεραρχίας ἀνατολικῶς τοῦ Δρίνου, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς καταλήψεως τοῦ συγκροτήματος Γκόλικο καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς ὑπερκεράσεως ἐκ τούτου τῆς τοποθεσίας Λέκλι, μετὰ τουτοχρόνου κατὰ μέτωπον ζωηρᾶς ἀποσχολήσεως καὶ ἐπιθέσεως, καθ' ὃν χρόνον τὰ τμήματα τῆς Πέστανης θὰ συνέκλινον πρὸς τὴν γέφυραν Δραγκότι. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, προεβλέπετο καὶ πάλιν νὰ συνδυασθῇ μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ πρὸς Σεντέλι.

Ἀναβληθείσης τῆς ἐνεργείας ταύτης, λόγω μὴ ἐγκαίρου προπαρασκευῆς, τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ διὰ τῆς ἀπὸ 5ης Μαρτίου διαταγῆς του πρὸς τὴν ΙΙ Μεραρχίαν, καθώριζεν εὐρύτερον τὴν ἀποστολήν της, ὡς ἑξῆς: (2)

> *Ἡ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια τῆς Μεραρχίας θὰ ἐκδηλωθῇ ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 7ης Μαρτίου, μὲ ἐπιδιωκτέον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατάληψιν τῶν γεφυρῶν Λουζάτι και Δραγκότι και τοῦ χωρίου Κόντρα. Τὸ Ἀπόσπασμα Τσιγκούνη (34ον Σύνταγμα), ἀρχικῶς θὰ ὑποστηρίξῃ διὰ πυρῶν πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ κατὰ τῆς Μετζκοράνης καὶ τοῦ βραχώδους ἀντερείσματος τοῦ ἐκσπωμένου ἐκ Σεντέλι καὶ καταλήγοντος εἰς τὸ ὕψωμα 161, βορειοδυτικῶς Πέστανης, μεθ' ὃ θὰ ἐνεργήσῃ ταχέως πρὸς Κόντρα, ἐπιδιῶκον συνένωσιν μετὰ τῶν δυνάμεων Κατσώτα. Τὸ Ἀπόσπασμα Κατσώτα θὰ ἐπιζητήσῃ μετὰ τὴν ὑπερκέρασιν καὶ τὴν πτῶσιν τῆς τοποθεσίας Λέκλι, τὴν προώθησίν του πρὸς κατάληψιν τοῦ χωρίου Κόντρα καὶ τὴν στήριξιν τοῦ δεξιοῦ του ἐπὶ τοῦ βορειοτέρου ὑψώματος τῆς κορυφογραμμῆς Γκόλικο (Δόντι) καὶ θὰ θέσῃ ὑπὸ τὰ δραστικὰ πυρά του τὴν γέφυραν Δραγκότι. Τὸ Ἀπόσπασμα Μπαλαφούτη, (39ον Σύνταγμα), ἐκμεταλλευόμενον τὴν ἐνέργειαν Κατσώτα, νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ μέτωπον, μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς ταχείας συνενώσεώς του μετὰ τῶν δυνάμεων Κατσώτα, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς κατὰ Κόντρα ἐνεργείας καὶ τὴν κατάληψιν τῆς γεφύρας Λουζάτι.*

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Μεραρχίας διετέθη εἰς αὐτὴν τὸ 11ον Σύνταγμα μεῖον ΙΙ/11 Τάγμα, ὅπερ αὕτη διέθεσεν εἰς τὸ Ἀπόσπασμα Ἀντισυνταγματάρχου Κατσώτα, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐπὶ τοῦ Γκόλικο τμημάτων τοῦ 39ου Συντάγματος, ἅτινα λόγῳ τῶν διαρκῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν καὶ κυρίως λόγῳ τῶν κρυοπαγημάτων, παρουσίαζον ἠλαττωμένην μαχητικὴν ἱκανότητα. Κατὰ τὸ ἀπὸ 1—6 Μαρτίου χρονικὸν διάστημα, τὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας ἠσχολήθησαν μὲ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπιθέσεως, χωρὶς νὰ σημειωθῶσιν ἀξιόλογα γεγονότα, πλὴν τῆς δράσεως τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ, ὅπερ ἐβομβάρδιζε συνεχῶς τὴν

---

(1) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 10 Μαρτίου.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 642.

γραμμὴν μάχης. Δύο ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὴν 1ην Μαρτίου πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψώματος Γκόλικο, ἀπέτυχον.

Τὴν 6ην Μαρτίου, τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ διέτασσε τὴν Μεραρχίαν, ὅπως ἡ ὑποστήριξις διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, λάβη ὅλην τὴν δυνατὴν ἔκτασιν, πρὸς ἐξασφάλσιν τῆς προχωρήσεως αὐτοῦ, ὅσον τὸ δυνατὸν δυτικώτερον. Ἐπίσης καθώριζεν ὅτι μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς καταλήψεως τοῦ ὑψ. 1615 (Δόντι), διεγράφοντο δύο ἐνέργειαι, τῶν ὁποίων ἐνεδεικνύετο ἡ πραγματοποίησις: α). Ἐνέργεια διὰ πυρῶν καὶ ἐνδεχομένως διὰ κινήσεως κατὰ τοῦ ἔναντι τοῦ Ἀποσπάσματος Συνταγματάρχου Τσιγκούνη ἐχθροῦ καὶ β). Ἐνέργεια πρὸς τὴν γέφυραν Δραγκότι, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑποστηριχθῇ τὸ ἀριστερὸν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, βαλλομένου κατὰ τὸ δυνατὸν δραστικώτερον τοῦ πρὸς τὴν γέφυραν Δραγκότι ἐκστισμένου ἀπὸ τοῦ Σεντέλι ἀντερείσματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως καταληφθῇ εἰ δυνατὸν ἡ γέφυρα Δραγκότι. Δεδομένου δὲ ὅτι αἱ προθέσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἔτεινον ἀρχικῶς εἰς τὴν κατάληψιν τῆς γραμμῆς ὑψ. 1232—Μπεσίστι καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν προχώρησίν του δυτικώτερον ἐπὶ τῆς γραμμῆς Πούντα Νόρντ—Ντάμσι, παρείχετο ἡ δυνατότης τῆς καταλήψεως ὑπὸ τῆς Μεραρχίας τοῦ κόμβου τοῦ Τεπελενίου. Συνεπῶς αἱ δυτικῶς τοῦ Δρίνου δυνάμεις αὐτῆς, ἔδει νὰ ἦσαν ἕτοιμαι διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Τεπελενίου, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο καὶ ὁ τελικὸς ἀντικειμενικός σκοπός της (1).

Ἀφ' ἑτέρου, τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ἀποδίδον μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ αὐχένος Μπούζαε Σεφὲρ Ἀγαΐτ (2), διέτασσε τὴν Μεραρχίαν ὅπως τηρήσῃ πάσῃ θυσίᾳ τὸν αὐχένα τοῦτον, ἰσχυροποιούμενον δι' ἀμυντικῶν ἔργων καὶ συρματοπλεγμάτων, κατόπιν τῆς διαφαινομένης προθέσεως τῶν Ἰταλῶν ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ μετώπου τῆς VIII Μεραρχίας. Ἡ Ἰταλικὴ αὕτη ἐπίθεσις, θὰ συνεδυάζετο μετὰ ταυτοχρόνου προσβολῆς καὶ κατὰ τῶν εἰς τὸν αὐχένα Μπούζαε Σεφὲρ Ἀγαΐτ τμημάτων τῆς ΙΙ Μεραρχίας, ἡ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κατάληψις τοῦ ὁποίου θὰ ἐξέθετεν εἰς κίνδυνον τὴν παραμονὴν τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου (3).

110. Τὴν 0615 τῆς 7ης Μαρτίου, ἐκτοξεύεται ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς ὠργανωμένης Ἰταλικῆς τοποθεσίας τῆς νοτίως τοῦ Τεπελενίου περιοχῆς, διὰ συνδεδυασμένης ἐνεργείας τῶν ὑποτομέων Μαλέσοβας καὶ Χόρμοβας (4).

Τὸ Ἀπόσπασμα Ἀντισυνταγματάρχου Κατσώτα (Γκόλικο), ἐπιτεθὲν διὰ τοῦ ΙΙΙ/11 Τάγματος, κατόπιν δεκαπενταλέπτου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, καταλαμβάνει διὰ ταχείας ἐνεργείας καὶ κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην, τὴν κορυφὴν Δόντι τοῦ ὑψ. 1615 καὶ συλλαμβάνει 220 αἰχμαλώτους. Τραυματισθέντος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Τάγματος, ἀνακόπτεται προσωρινῶς ἡ περαιτέρω προχώρησις καὶ τὸ Τάγμα καθηλοῦται διὰ δραστικῆς βολῆς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Προσπάθεια πρὸς τὴν ὑψ. 556 διὰ τὴν κατάληψιν τῶν βορείως τοῦ Λέκλι ὑψωμάτων, οὐ μόνον ἀποτυγχάνει, κατόπιν σφοδρᾶς ἀντιδράσεως τῶν Ἰταλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιφέρει σύμπτυξιν τοῦ Τάγματος εἰς τὰς δυτικὰς κλιτεῖς τοῦ Γκόλικο (1).

Τὸ Ι/11 Τάγμα τοῦ αὐτοῦ Ἀποσπάσματος, ἐξορμῆσαν τὴν 0630, καταλαμβάνει κατόπιν ἀγῶνος διαρκείας τριάκοντα λεπτῶν τὸ βορειοανατολικῶς Λέκλι

(1) Σχεδιάγραμμα 11.
(2) Σχεδιάγραμμα 4.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 642/Α/2.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Α/3. Σελ. 33.

ἀνώνυμον ὕψωμα καὶ συλλαμβάνει 150 αἰχμαλώτους. Ἐν συνεχείᾳ τὸ Τάγμα, ἐν τῇ προσπαθείᾳ του ὅπως συνεχίσῃ τὴν κίνησίν του, καθηλοῦται ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ Γκόλικο. Οὕτω, τὰ δύο ταῦτα Τάγματα τοῦ 11ου Συντάγματος, παρὰ τὴν ἀρχικὴν ἐπιτυχῆ ἐπίθεσιν καὶ τὸν αἰφνιδιασμόν, ὑπερβάντα πᾶσαν προσδοκίαν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην, ἀλλὰ καθηλωθέντα εἰς τὰς δυτικὰς κλιτεῖς τοῦ Γκόλικο, ὑπέστησαν σοβαρὰς ἀπωλείας, μὲ ὑπερεξήκοντα νεκρούς. Αἱ συνολικαὶ ἀπώλειαι τοῦ Συντάγματος τούτου ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου μέχρι 18 Μαρτίου, ἀνῆλθον εἰς 5 ἀξιωματικοὺς καὶ 150 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 23 ἀξιωματικοὺς καὶ 214 ὁπλίτας τραυματίας, ἔτι δὲ 2 ἀξιωματικοὺς καὶ 165 ὁπλίτας παγοπλήκτους καὶ ἀσθενεῖς, διακομισθέντας.

Εἰς τὸν ὑποτομέα Μαλέσοβας, τὸ 34ον Σύνταγμα, ἀφοῦ ὑπεστήριξε διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ τὴν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν τῶν τμημάτων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἅτινα εἶχον καταλάβει τὸ χωρίον Μετζγκοράνη καὶ τὰς ἀνατολικὰς κλιτεῖς τοῦ Σεντέλ, ἐπετέθη τὴν 1500, κατόπιν εἰκοσαλέπτου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, διὰ μὲν τοῦ ΙΙ/34 Τάγματος κατὰ τοῦ ὑψ. 739, διὰ δὲ τοῦ Ι/34 πρὸς Κόντρα. Τὸ Ι/34, βαλλόμενον δραστικῶς ἐκ τοῦ ὑψ. 1143, τοῦ ὑψ. 739 καὶ ἐκ τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τοῦ ὑψ. 1615, καθηλοῦται μετ' ὀλίγον, ἐνῷ ταυτοχρόνως τὸ ΙΙ/34 προσκρούει καὶ τοῦτο εἰς σθεναρὰν ἀντίστασιν τοῦ ἀντιπάλου, ὑποστὰν σοβαρὰς ἀπωλείας.

111. Τὴν ἑπομένην, 8ην Μαρτίου, ἐνῷ εἰς τὴν περιοχὴν Γκόλικο καὶ Χόρμοβας ἐπεκράτησεν ἀδράνεια, εἰς τὸν ὑποτομέα Μαλέσοβα, τὸ 34ον Σύνταγμα ἐπανέλαβεν ἀπὸ τῆς πρωΐας τὴν ἐπίθεσιν του κατὰ τοῦ ὑψ. 739, διὰ νὰ εὑρεθῇ εὐθὺς ἀμέσως πρὸ ἰσχυρᾶς ἀντιδράσεως τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες κατώρθωσαν ν' ἀναστείλωσι μέχρι τῆς 1500 τὴν προχώρησιν τῶν ἐπιτιθεμένων τμημάτων. Τὴν ὥραν ὅμως ταύτην, καταβάλλεται συντονισμένη προσπάθεια κατὰ τοῦ ὑψ. 739, καθ' ἣν τὸ Ι/34 Τάγμα καὶ οἱ 5/34, 11/34 καὶ 11/36 Λόχοι, κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην, καθ' ὃν ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ λίθοι ἀκόμη, ἀνατρέπουν τὰς Ἰταλικὰς ἀντιστάσεις καὶ γίνονται κύριοι τοῦ ὑψώματος 739, οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ ὁποίου, ἄλλοι μὲν τρέπονται εἰς φυγήν, ἄλλοι δέ, ἀνερχόμενοι εἰς 300 περίπου, συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Τάγματος, Ταγματάρχου Γκουαρνέρα καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἐπιτελείου του (1).

Σπουδαῖος συντελεστὴς τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἐπέμβασις μιᾶς διμοιρίας ὅλμων, ὁ διμοιρίτης τῆς ὁποίας, ἀντιληφθεὶς τὴν καθήλωσιν τοῦ 11/34 Λόχου ἀπὸ δραστικὰ πυρὰ τῶν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ καθηλωθέντος Λόχου ἐγκατεστημένων Ἰταλικῶν πολυβόλων, ἐξετέλεσε δραστικὴν καὶ λίαν εὔστοχον βολὴν κατὰ τῶν πολυβόλων τούτων, ἄνευ οὐδεμιᾶς ζημίας τῶν ἐν στενωτάτῃ ἐπαφῇ μετὰ τῶν Ἰταλῶν διατελούντων Ἑλληνικῶν τμημάτων, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας, οἱ μὲν Ἰταλοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς θέσεις των, οἱ δὲ ἄνδρες τῶν καθηλωθέντων τμημάτων ν' ἀναθαρρήσωσι, καὶ δι' ἐξορμήσεως νὰ καταλάβωσι τὸ ὕψωμα 739 (1).

Χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τοῦ ὡς ἄνω ἀγῶνος, παρέχει ἡ κατωτέρω περικοπὴ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ Πυροβολικοῦ τῆς Μεραρχίας Συνταγματάρχου Μαντᾶ Χρήστου: (2)

«Ὁ ἀγὼν πρὸ τοῦ 739 ὑπῆρξε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν σκληρότατος. Τὰ φίλια τμήματα περὶ τὴν 16ην ὥραν εὑρίσκοντο τόσον ἐγγὺς τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, ὥστε δὲν ἠδύνατο κανεὶς νὰ διαχωρίσῃ τὰς ἰδικάς μας ἀπὸ τὰς

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 84—85.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 683/Ε/1. Σελ. 23.

'Ιταλικάς. 'Ανεβίωσαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν οἱ χρόνοι τοῦ 'Αχιλλέως καὶ τοῦ Ἕκτορος. Οἱ φαντάροι μας πολεμοῦντες μὲ τὰς χειροβομβίδας των κατὰ τῶν κατεχόντων ὑπερκειμένας θέσεις 'Ιταλῶν, διαρκῶς τοὺς ἀπηύθυναν εἰς τὴν 'Ελληνικὴν ἀπειλὰς καὶ σκώμματα. Καὶ οἱ 'Ιταλοὶ ἀπήντων ὁμοίως. Οὐδέποτε θὰ ξεχάσω τὴν ὁμάδα τοῦ Λοχίου Φούκα μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Παπαδάκηδες ἐκ Πειραιῶς (τὰ ὀνόματα τούτων ἔμαθα μετὰ τὴν μάχην), οἱ ὁποῖοι μὲ ἄφθαστον ἡρωϊσμὸν ἔφθασαν μόλις εἴκοσι πέντε μέτρα ἀπὸ τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, καίτοι ἐβάλλοντο μὲ ὅλα τὰ εἴδη τῶν πυρῶν καὶ ἰδίᾳ ὅλμίσκων, ἐν εἴδη φραγμοῦ. Εἷς 'Ιταλὸς ἐξ ἄλλου ὄρθιος, ἐμάχετο μὲ λύσσαν, ρίπτων δεκάδας χειροβομβίδων, μέχρις οὗ ἓν βλῆμα μας τὸν ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα. Φοβερὸν θέαμα, ἡ μάχη τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Μὲ σπαραγμὸν ψυχῆς ἔβλεπα τὸ σκότωμα τῶν φαντάρων μας καὶ ἐπίεζα τοὺς λοχαγούς μου νὰ βάλλουν ὅσον ἦτο δυνατὸν (διότι μὲ τὴν ζώνην ἀσφαλείας δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ βολὴ ἄνευ κινδύνου καὶ τῶν φιλίων δυνάμεων).

Τὴν 15ην περίπου ὥραν, ἠκούσθη μία ἰαχὴ «ἀέρα» καὶ μετ' ὀλίγον βλέπομεν τοὺς ἐπὶ τοῦ 739 'Ιταλοὺς καταθέτοντας τὰ ὅπλα. Τί εἶχε συμβεῖ; 'Ενῶ ὁ ἀγὼν ἐμαίνετο πρὸ τοῦ 739, τὸ I/34 (ἀνατολικῶς) ἐπωφεληθὲν τῆς κατὰ μέτωπον ἀπασχολήσεως τοῦ ἐχθροῦ, εἰσέδυσεν, εἰς τὰ νῶτα καὶ ἀπὸ Νοτιοδυσμῶν καὶ ἐκύκλωσε τὰς ἐκεῖ 'Ιταλικὰς δυνάμεις...».

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ 'Αποσπάσματος Συνταγματάρχου Τσιγκούνη κατὰ τὴν 7ην καὶ 8ην Μαρτίου ἀνῆλθον, εἰς 3 ἀξιωματικοὺς καὶ 60 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 5 ἀξιωματικοὺς καὶ περὶ τοὺς 200 ὁπλίτας τραυματίας.

'Ασήμαντος δρᾶσις εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τοῦ μετώπου.
(1–8 Μαρτίου)

112. Εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τοῦ μετώπου δὲν ἔλαβον χώραν ἀξιοσημείωτα γεγονότα κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ 1–8 Μαρτίου. 'Εσημειώθη ἡ συνήθης δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν καὶ δρᾶσις τῆς 'Ιταλικῆς ἀεροπορίας. Αἱ μονάδες ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους, τὴν βελτίωσιν τῶν ὁδεύσεων, τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων των. 'Επραγματοποιήθησαν μετακινήσεις μονάδων, εἴτε πρὸς ἀντικατάστασιν ἑτέρων ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ εὑρισκομένων, εἴτε πρὸς ἐπάνοδον τμημάτων εἰς τὰς μονάδας των, εἰς ἃς ἀνῆκον ὀργανικῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΑΡΙΝΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΩΝ

(9—15 Μαρτίου)

Σχέδια ἐνεργείας τῶν 'Ιταλῶν.

113. 'Εξετέθησαν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ αἱ πυρετώδεις προετοιμασίαι τῶν 'Ιταλῶν ὅπως καταφέρωσιν ἀποφασιστικὸν πλῆγμα κατὰ τῶν 'Ελλήνων. 'Ο 'Ιταλικὸς στρατός, μετὰ τρίμηνον ἀπέλπιδα ἀντίστασιν, εἶχεν ἤδη ἀρκούντως ἐνισχυθῆ ἀριθμητικῶς, ὥστε νὰ δυνηθῇ ν' ἀναλάβη γενικὴν ἐπίθεσιν καὶ νὰ ἐπιδιώξη οὐ μόνον νὰ ἀπωθήση τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὸ ἔδαφός των, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ὑποχωρήσωσι μέχρι τῶν 'Ιωαννίνων καὶ ἴσως και πέραν τούτων πρὸς τὰς 'Αθήνας. Μία ἐντυπωσιακὴ νίκη ἦτο ἀπαραίτητος, διότι τὸ γόητρον τοῦ στρατοῦ τούτου εἶχε κλονισθῆ ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τῆς 'Ελληνικῆς περιπετείας καὶ διότι οἱ Γερμανοὶ ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιτεθῶσι διὰ συντριπτικῶν δυνάμεων ἐναντίον τῆς 'Ελλάδος. 'Επειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι θὰ ἐνίκων οὗτοι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ἦτο ἀπολύτως ἀπαραίτητον εἰς τοὺς 'Ιταλοὺς ὅπως σημειώσουν τὸ ταχύτερον, μίαν σταθερὰν ἐπιτυχίαν (1).

'Εν τούτοις, παρὰ τὰς ἐλπίδας καὶ τὰ ὄνειρα τοῦ Μουσολίνι, τὰ ἐκπονηθέντα ὑπὸ τοῦ Καβαλλέρο σχέδια, ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐπίτευξιν περιωρισμένων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον τουλάχιστον καὶ οὐδεμία κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐνδείξεις ὑφίστατο προοπτικὴ περὶ εὐρυτέρων ἐξελίξεων. 'Ο ἀπώτερος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, ἦσαν τὰ 'Ιωάννινα. 'Η ἐπιχείρησις, θ' ἀνετίθετο εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Τσελόζο 'Ενδεκάτην Στρατιάν, ἥτις θὰ ἐπετίθετο ἐπὶ περιωρισμένου μετώπου, ἐν τῇ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἄψου καὶ 'Αώου ζώνῃ ἐπὶ τῆς γενικῆς κατευθύνσεως Γκλάβα—Μπούμπεσι, πρὸς δημιουργίαν ρήγματος καὶ διάνοιξιν τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ντεσνίτσα. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἡ βορειότερον ἐγκατεστημένη 'Ενάτη Στρατιά, οὔτε κἂν εἰδοποιήθη ὅτι ὁ 'Ιταλικὸς στρατὸς θὰ ἀπεπειρᾶτο τὴν 9ην Μαρτίου εἰς τὴν πλέον σοβαρὰν προσπάθειάν του ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου. 'Ο Καβαλλέρο χαρακτηρίζει ὡς ἀπίστευτον τὸ γεγονός, ὅτι οὐδεὶς ἐσκέφθη νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τῶν ἐπικειμένων ἐπιχειρήσεων τὴν βορειότερον, ἔναντι τοῦ Γ' Σ.Στρατοῦ καὶ τῶν Γιουγκοσλαυϊκῶν συνόρων 'Ενάτην Στρατιάν, ἥτις καίτοι δὲν θὰ εἶχεν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν, δὲν ἀπεκλείετο νὰ παρίστατο ἀνάγκη ὅπως ἐμπλακῇ ταχέως, εἴτε εἰς περίπτωσιν ἀνατροπῆς τοῦ ἐχθροῦ, εἴτε εἰς περίπτωσιν ὀπισθοχωρήσεώς του. 'Ο Διοικητὴς τῆς 'Ενάτης Στρατιᾶς, ἐπληροφορήθη τυχαίως τὴν 9ην Μαρτίου τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Καβαλλέρο, ζητῶν ὁδηγίας (2).

'Η κυρία προσπάθεια ἐπὶ μετώπου ἓξ χιλιομέτρων, ἀνετίθετο εἰς τὸ ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Γκαμπάρα VIII Σῶμα Στρατοῦ, διαθέτον τὰς Μεραρχίας Καλιάρι Πούλιε, Πινερόλο καὶ Μπάρι, ὡς καὶ δύο τάγματα Μελανοχιτώνων καὶ πλαισι-

---

(1) Τὸ μυστικὸν ἀρχεῖον Cavallero. Μετάφρασις ΔΙΣ/ΓΕΣ Σελ. 1.
(2) Τὸ μυστικὸν ἀρχεῖον Cavallero. Δημοσίευσις εἰς τὸ περιοδικὸν «L Europeo» τῆς 17ης Φεβρουαρίου 1959. Μετάφρασις ΔΙΣ/ΓΕΣ. Σελ. 3.

ούμενον, δεξιά μέν (νοτιοδυτικώς) ύπό τής Μεραρχίας Σφορτσέσκα τοῦ XXV Σώματος Στρατοῦ, ἀριστερὰ δὲ (βορειοανατολικῶς) ὑπὸ τῆς Μεραρχίας Κυνηγοί τῶν Ἄλπεων τοῦ IV Σώματος Στρατοῦ.

114. Ἐκ τῆς διατάξεως τῶν Ἰταλικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, ἐκ καταθέσεων αἰχμαλώτων, ὡς καὶ ἐξ εὑρεθέντος σχεδιαγράμματος ἐπὶ ἀνωτέρου Ἰταλοῦ ἀξιωματικοῦ, συλληφθέντος εἰς τὴν χαράδραν Πρόϊ Μάθ, ἐφ' οὗ εἶχε σημειωθῇ διὰ χρωμάτων ἡ σχεδιαζομένη κίνησις τῶν μεραρχιῶν Κάλιαρι, Πούλιε, Πινερόλο καὶ τῶν ταγμάτων Μελανοχιτώτων, ἔτι δὲ ἐκ τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ Μουσολίνι, πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας, προκύπτει ὅτι τὸ σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως, εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Ἡ κυρία προσπάθεια θὰ ἐστρέφετο κατὰ τοῦ τομέως τῆς I Μεραρχίας, ἀριστερὰ μὲν ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως αὐχὴν Μπούμπεσι—Τοσκίτσι—Μπρέγκου Μεμουλάζιτ—Ντρὰς ε—Κάϊς, πρὸς Μάλι Γαρονίν, εἰς τὸ κέντρον ἐν τῇ κατευθύνσει Μπούμπεσι—Βινοκάζιτ—Μπαλαμπάν—Ροντὲν δεξιὰ δὲ ἐν τῇ κατευθύνσει νοτίως αὐχένος Σισικούτ—Κιάφε Λούζιτ—Μπρέγκου Ψάρι-Ποντγκοράνη. Ὡς κύριοι ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ καθωρίζοντο, πρῶτον μὲν ἡ γενικὴ γραμμὴ Ποντγκοράνη—Σούκα, δεύτερον δὲ ἡ γενικὴ γραμμὴ Κλεισούρα—Φράταρι—Μάλι Κρέσοβας, μὲ περαιτέρω προέλασιν πρὸς Λεσκοβίκι—Ἰωάννινα. Ὡς ἐνδιάμεσοι δὲ ἀντικειμενικοὶ σκοποί, καθωρίζοντο, πρῶτον τὰ ὑψώματα Μπούμπεσι—731—1260 (ἐπὶ Τρεμπεσίνας), δεύτερον τὸ Μπρέγκου Μεμολάζιτ—Μπαλαμπάν—ὑψ. 1308 καὶ τρίτον ἡ γραμμὴ Ροντὲν—Ποντγκοράνη (1). Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, θὰ ἐπεζητεῖτο διὰ μετωπικῆς ἐπιθέσεως, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοπικῶν ὑπερκερωτικῶν ἐνεργειῶν, ἐκδηλουμένων ἅμα τῇ δημιουργίᾳ τοῦ ρήγματος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐξ ἄλλων ἐνδείξεων, συνάγεται ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἀφοῦ ἐπετύγχανον τὴν διάρρηξιν τοῦ μετώπου τῆς I Μεραρχίας μεταξὺ Τρεμπεσίνας καὶ Μπούμπεσι, θὰ προωθοῦντο πρὸς τὸν ὁδικὸν κόμβον Κλεισούρας, ἀποκλείοντες τὰς ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας καὶ Σεντέλι V καὶ XVII Ἑλληνικὰς Μεραρχίας καὶ ἀπωθοῦντες πρὸς Γαρονὶν τὰς XV καὶ XI τοιαύτας, θὰ διήνοιγον τὴν κοιλάδα τοῦ Ντεσνίτσα καὶ θὰ προήλαυνον διὰ τῆς κοιλάδας τοῦ Ἀώου πρὸς Πρεμετὴν Λεσκοβίκι—Μέρτζανην καὶ περιοχὴν Ἐρσέκας, διὰ νὰ διαχωρίσουν τὸ βόρειον ἀπὸ τοῦ νοτίου μετώπου καὶ νὰ κατευθυνθῶσι πρὸς Ἰωάννινα (2).

Ἀντίπαλοι δυνάμεις.

115. Τὸ Β'. Σῶμα Στρατοῦ, εἰς τὴν ζώνην τοῦ ὁποίου θὰ ἐνηργεῖτο ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις, διέθετε τὰς ἑξῆς δυνάμεις: (3).

Δεξιὸς Τομεὺς (βόρειος): Ἀπὸ Μπρέγκου Λιούλεϊ (ναὶ) μέχρι τοῦ Ἄψου ποταμοῦ, ἡ XI Μεραρχία μὲ τέσσαρα τάγματα ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ καὶ ἓν ἐν ἐφεδρείᾳ.

Κεντρικὸς Τομεύς: Ἀπὸ ὑψ. 710 (ναὶ) μέχρι Μπρέγκου Λιούλεϊ (ὄχι), ἡ XV Μεραρχία μὲ δύο συντάγματα ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ καὶ ἓν (28ον Σ.Π.) ὡς ἐφεδρείᾳ τοῦ ΤΣΗ.

Ἀριστερὸς Τομεὺς (νότιος): Ἀπὸ τοῦ ὑψ. 710 (ὄχι) μέχρι τοῦ ὑψ. 1308 (Τρεμπεσίνας) (ναί), ἤτοι ἵππαστὶ ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Κλεισούρας—Βερατίου, ἡ I Μεραρχία μὲ ἓξ τάγματα ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ καὶ τρία ἐν ἐφεδρείᾳ.

(1) Σχεδιάγραμμα 12.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Φ. Α/2. Σελ. 47.
(3) Σχεδιαγράμματα 13, 14.

Τομεὺς Σεντέλι, ἀπο Βορρᾶ πρὸς Νότον: Ἡ V Μεραρχία μὲ δύναμιν ἐννέα ταγμάτων καὶ ἡ XVII Μεραρχία μὲ δύναμιν ἓξ ταγμάτων.

Ὄπισθεν τοῦ μετώπου, ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ, ἦσαν κλιμακωμέναι αἱ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΗ ἐφεδρεῖαι, ὡς ἑξῆς:

Ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1308 (βόρειαι κλιτεῖς Τρεμπεσίνας), τὸ 31ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, μεῖον τάγμα τῆς XVII Μεραρχίας. Εἰς τὴν περιοχὴν Σούκας τὸ 19ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς VI Μεραρχίας (ὑπὸ τὴν μεραρχίαν του), ἥτις εὑρισκομένη εἰς τὴν βορείως Κλεισούρας περιοχήν, εἶχεν ἀντικαταστήσει ἐν μέρει τμήματα τῆς XV Μεραρχίας.

Εἰς τὴν περιοχὴν Καΐτσας, τὸ 28ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς XV Μεραρχίας, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τοῦ 21ου τῆς VI Μεραρχίας.

Εἰς τὴν περιοχὴν Λιμποχόβου (Ν.Α. Ἀργυροκάστρου), ἡ IV Μεραρχία, ἑτοίμη νὰ ἀχθῇ εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

Ἤτοι σύνολον δυνάμεων εἰς ὁλόκληρον τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἓξ μεραρχίαι, καὶ ἐνδεχομένως ἡ IV Μεραρχία, ἐξ ὧν δύο, αἱ VI καὶ XI, συνολικῆς δυνάμεως ἓξ καὶ πέντε ταγμάτων ἑκάστη, ἀντιστοίχως. Ἐκ τῶν δυνάμεων τούτων, διετίθεντο σταθερῶς δεκατρία τάγματα ἐν τῇ ζώνῃ τῆς κυρίας προσπαθείας τοῦ ἐχθροῦ.

116. Ἔναντι τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων, οἱ Ἰταλοὶ διέθετον διὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως ἐν τῷ πρώτῳ κλιμακίῳ ἀπὸ Βορειοανατολῶν πρὸς Νοτιοδυσμάς:

Τὴν 22αν Μεραρχίαν Κυνηγοὶ τῶν Ἄλπεων, εἰς τὴν περιοχὴν Λαβντάρι καὶ Θερέπελι.

Τὴν 59ην Μεραρχίαν Κάλιαρι, εἰς τὴν περιοχὴν Σιάλεσι.

Τὴν 38ην Μεραρχίαν Πούλιε, εἰς τὴν περιοχὴν Σισικοὺτ καὶ Μοναστέρο.

Τὰ 152 καὶ 155 Τάγματα Μελανοχιτώνων, εἰς αὐχένα Σισιπούτ, ἱππαστὶ ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς.

Τὴν 24ην Μεραρχίαν Πινερόλο, εἰς Τρεμπεσίναν (ὑψ. 1030 καὶ εἰς Ἄρτζαντὶ Σόττο).

Τὴν 2αν Μεραρχίαν Σφορτσέσκα, εἰς τὴν περιοχὴν Τεπελενίου.

Ἐν δευτέρῳ δὲ κλιμακίῳ τὴν 47ην Μεραρχίαν Μπάρι καὶ βραδύτερον τὴν 51ην Σιέννα, καὶ τὴν 7ην Λύκοι τῆς Τοσκάνης.

Ἐφεδρικαὶ Μεραρχίαι διετίθεντο, ἡ Πιεμόντε καὶ ἡ ἡμιτεθωρακισμένη Κενταύρων, εἰς τὴν περιοχὴν Τεπελενίου.

Ἑκάστη τῶν ὡς ἄνω Μεραρχιῶν, ἀπετελεῖτο ἐκ δύο συνταγμάτων πεζικοῦ καὶ ἑνὸς συντάγματος πυροβολικοῦ. Πλὴν τῶν ὡς ἄνω μεγάλων μονάδων, οἱ Ἰταλοὶ διέθετον ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ζώνης Ἀώου—Ἄψου διάφορα συντάγματα Βερσαλλιέρων καὶ τάγματα Ἀλπινιστῶν καὶ Μελανοχιτώνων, ὧν τὸ σύνολον ἀνήρχετο εἰς δεκαπέντε περίπου τάγματα πεζικοῦ καὶ δύο τάγματα πολυβόλων (1).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/2. Σελ. 45—47.
Μυστικὸν ἀρχεῖον Στρατάρχου Cavallero.

5. Ἀναγνώρισις εἰς χιονισμένην κορυφήν.

6. Στὰ χιονισμένα βουνὰ τοῦ Κεντρικοῦ Τομέως.

7. Ἄποψις τῆς στενωποῦ Κλεισούρας.

8. Οἱ σιωπηλοὶ ἥρωες τοῦ πολέμου.

Μέτρα τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπιθέσεως.

117. Αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις δὲν εὑρέθησαν ἀπροετοίμαστοι πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως. Αἱ προπαρασκευαὶ τῶν Ἰταλῶν, ἐγένοντο ἀντιληπταὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤδη δεκαημέρου τοῦ Φεβρουαρίου καὶ τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἐναντίον τῆς ζώνης τοῦ ὁποίου,κατὰ τὰς μέχρι τῆς 20ης Φεβρουαρίου συλλεγείσας πληροφορίας ὑπὸ τῶν μονάδων ἐπαφῆς, θὰ ἐξεδηλοῦτο ἡ ἐπίθεσις αὕτη, ἐν τῇ κατευθύνσει Γκλάβα–Μπούμπεσι, παρηκολούθει τὰς διαφόρους φάσεις τῆς προπαρασκευῆς της καὶ ἐλάμβανε δραστηρίως τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ΓΣ λαμβανόμενα γενικώτερα τοιαῦτα.

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, συνεχίσαν καθ' ὅλον τὸν μῆνα Ἰανουάριον τὰς ἐπιθετικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις, συνεπλήρωσε ταύτας κατὰ τὰς 13 καὶ 14 Φεβρουαρίου διὰ τῆς καταλήψεως τῶν βορειοδυτικῶν ἀντερεισμάτων τῆς Τρεμπεσίνας ὑπὸ τῆς V Μεραρχίας (ὕψ. 1178–Πούντα Νόρντ), πλὴν δὲν διέθετεν ἐπαρκεῖς δυνάμεις διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Μετζγκοράνης, καθόσον ἡ δρῶσα εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην V Μεραρχία, εἶχεν ὑποστῆ σημαντικὴν φθορὰν λόγῳ τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς εἰς μεγάλα ὕψη παραμονῆς της, εἰς σημεῖον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀναλάβη ἐπιχείρησιν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Τεπελενίου. Ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ μονάδες τοῦ Σώματος Στρατοῦ (Ι, XV καὶ XI Μεραρχίαι), λόγῳ τῶν συνεχῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, καίτοι ἐνισχυθεῖσαι εἰς προσωπικόν, οὐ μόνον δὲν εἶχον ἐπιθετικὴν ἱκανότητα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀμυντικήν των τοιαύτη ἦτο περιωρισμένη, πρὸ παντὸς δὲ εἶχον ἀνάγκην ἀντικαταστάσεως πρὸς ὀλιγοήμερον ἀνάπαυσιν καὶ ἀνασυγκρότησιν.

Ἐν ὄψει τῆς καταστάσεως ταύτης, τὸ ΓΣ ἤρξατο προσανατολίζον πρὸς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἀρχικῶς μὲν τὴν XVII Μεραρχίαν, εἶτα δὲ καὶ τὴν VI τοιαύτην, ἐπὶ σκοπῷ ἀντικαταστάσεως τῶν Ι καὶ XV Μεραρχιῶν. Πρὸς τούτοις, διέταξε ἐπίσης καὶ τὴν IV Μεραρχίαν, εὑρισκομένην εἰς τὴν περιοχὴν Ἀργυροκάστρου, ἵνα εἶναι ἑτοίμη ὅπως κινηθῆ πρὸς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Ἐν ταὐτῷ ὅμως, ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν ἐνδεχομένην διεξαγωγὴν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς κατάληψιν ἀρχικῶς, εἰ δυνατόν, τῆς περιοχῆς Γκλάβας καὶ ἐκεῖθεν στροφῆς τοῦ Σώματος Στρατοῦ πρὸς Νοτιοδυσμὰς μέχρις Ἀώου, βορειοδυτικῶς τοῦ Τεπελενίου, διὰ τὴν ἀπὸ Βορρᾶ ὑπερκέρασιν τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς Τρεμπεσίνας–Σεντέλι. Καίτοι ὁ εὐρὺς οὗτος ἑλιγμὸς ἐκρίνετο ἐνδεδειγμένος, ἐν τούτοις αἱ διατιθέμεναι δυνάμεις ἐθεωρήθησαν ἀνεπαρκεῖς καὶ τελικῶς ἀπεφασίσθη καὶ διετάχθη ὅπως ἐκτελεσθῆ στενώτερος ἑλιγμὸς διὰ Τρεμπεσίνσας–Σεντέλι (1). Αἱ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διεξαχθεῖσαι ἐπιχειρήσεις, ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ 7–9 Μαρτίου, ἤτοι εἰς τὰς παραμονὰς τῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως.

118. Οὐχ ἧττον, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς τοπικὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν μηνῶν Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου, τὸ Β' Σ. Στρατοῦ ἐξέδωκεν ἀπὸ τῆς 9ης Φεβρουαρίου διαταγὴν ἀμυντικῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ (2), ἥτις ἐφαρμοσθεῖσα δραστηρίως, ἔσχεν ἄριστα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀποτελέσματα, καθόσον ἐπὶ ἕνα μῆνα, ἤτοι ἀπὸ τῆς 9ης Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 9ης Μαρτίου, καθ' ἣν ἐξεδηλώθη ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις, αἱ μονάδες του ἔσχον τὸν χρόνον νὰ προωθήσωσι δραστηρίως τὴν ἀμυντικὴν αὐτῶν ὀργάνωσιν καὶ οὕτω εὑρίσκοντο εἰς εὐνοϊκὴν θέσιν

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 1—4.
(2) Παράρτημα 14.

διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῆς ἐπιθέσεως ταύτης. Αἱ Μεραρχίαι, ἔχουσαι μέχρι τότε ἐπιθετικὴν διάταξιν, δὲν εἶχον ὡς ἔδει ἀσχοληθῆ ἐπαρκῶς μὲ τὴν ἀμυντικὴν αὐτῶν ἐγκατάστασιν ἐπὶ τῶν καταληφθεισῶν θέσεων. Τὸ διαρρεῦσαν μηνιαῖον χρονικὸν διάστημα, ἐπέτρεψεν,οὐμόνον τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀμύνης,ἀλλὰ καὶ τὴν τόνωσιν καὶ ἐξύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ. Τὰ πνεύματα ὅλων, ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν, εἶχον συνηθίσει μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἀναμενομένης ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως καὶ τὴν ἀπόκρουσιν αὐτῆς, εἶχον δὲ μελετηθῆ ὅλαι αἱ πιθαναὶ περιπτώσεις, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν τὴν 9ην Μαρτίου ἤρξατο ὁ ἰσχυρὸς βομβαρδισμὸς ὑπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ, προάγγελος τῆς μελλούσης νὰ ἐκτοξευθῇ ἐπιθέσεως, πάντες ἦσαν προπαρεσκευασμένοι ὑλικῶς τε καὶ ψυχικῶς καὶ ἀνέμενον μὲ τὸ ὅπλον ἀνὰ χεῖρας καὶ μὲ ὑψηλὸν φρόνημα τὸν ἐχθρόν (1).

Κατὰ τὰς τελευταίας πρὸ τῆς ἐκτοξεύσεως τῆς ἐπιθέσεως ἡμέρας, ἐσημειώθη ζωηρὰ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας, ἥτις μὴ ἀντιμετωπίζουσα τὴν ἀνύπαρκτον σχεδὸν Ἑλληνοβρεταννικὴν τοιαύτην, ἐβομβάρδιζεν ἀνενοχλήτως καὶ ἐντατικῶς τὴν γραμμὴν τοῦ μετώπου, τὰ μετόπισθεν καὶ τὰς συγκοινωνίας, ἐνῷ διὰ συνεχῶν ἐπιγείων τοπικῶν κρούσεων ἐσφυγομετρεῖτο ἡ ἀντίστασις τῆς Ἑλληνικῆς γραμμῆς.

Τὴν 8ην Μαρτίου, ἐσημειώθη ἐξαιρετικὴ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας βομβαρδισμοῦ καὶ διώξεως. Κύριοι στόχοι τῆς δράσεως ταύτης, ὑπῆρξαν τὰ ἐν ἐφεδρείᾳ διατελοῦντα Ἑλληνικὰ τμήματα, τὸ ἀνεπτυγμένον ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ντεσνίτσα πυροβολικὸν καὶ ἰδίᾳ τὸ βαρὺ τοιοῦτον, ἡ ἁμαξιτὴ ὁδὸς ἀπὸ Πέτρανη μέχρι Χάνι Μπαλαμπάν, ἡ κορυφογραμμὴ τῆς Τρεμπεσίνας καὶ ἰδίᾳ ὁ ὑψοδείκτης 1308, ἐφ' οὗ τὰ Ἑλληνικὰ παρατηρητήρια καὶ αἱ ἐφεδρεῖαι. Παρὰ τὴν κατὰ μάζας ὅμως ἐπέμβασιν τῆς ἀεροπορίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, τὰ ὑλικὰ ἀποτελέσματα δὲν ὑπῆρξαν ἀνάλογα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν διατεθέντων ἀεροσκαφῶν. Οὐχ ἧττον, τὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν ὁπλιτῶν, δὲν ἦσαν ἀμελητέα, καθόσον ἡ δραστηριότης της ὑπῆρξεν ἀνωτέρα πάσης προηγουμένης καὶ πᾶσα κίνησις ἐπὶ τοῦ πεδίου δράσεως τῆς ἀεροπορίας καὶ εἰς ἱκανὸν βάθος μέχρι τῆς Πρεμετῆς, εἶχε διακοπῆ (2).

ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ ΕΠΙΤΙΘΕΝΤΑΙ

Ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως.

(9 Μαρτίου 1941)

(Σχεδ. 14)

119. Ἡ πρωΐα τῆς 9ης Μαρτίου σημειώνει τὴν ἔναρξιν τῆς μεγάλης Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως. Ἀπὸ τῆς 0630 ἤρχιζε σφοδρότατος βομβαρδισμὸς ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἰδίως ὅμως εἰς τὸν τομέα τῆς Ι Μεραρχίας καθ' ὅλον τὸ βάθος καὶ πλάτος, μὲ ὀπίσθιον ὅριον βαλλομένης ζώνης ὑψ. 1426 (Τρεμπεσίνα)–χωρίον Μπάλι–χαράδρα ἀμέσως ἀνατολικῶς Ροντέν. Ἡ πυκνότης τῶν πυρῶν ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὴ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς προπαρασκευῆς, διαρκεσάσης δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας, καθ' ἃς 300 πυροβόλα ἔβαλον περὶ τὰ 100.000 βλήματα ἐπὶ μετώπου ἓξ χιλιομέτρων (3), μὴ ὑπολογιζομένων τῶν ὅλμων τῶν 81, ἐξ ὧν ἑκάστη Μεραρχία διέθετεν 60. Μὲ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 6.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 16.
(3) Στρατηγοῦ Pricolo. «Ignacia contra Eroismo». Σελ. 130.

μεγαλυτέραν πυκνότητα πυρῶν ἐβλήθη ἡ περιοχὴ τῶν ὑψοδ. 717 (Μπρέγκου Ραπίτ) καὶ 731, ἔνθα ἀνεσκάφησαν καὶ ἀνετράπησαν τὰ πάντα, αἱ τηλεφωνικαὶ ἐπικοινωνίαι διεκόπησαν, ὁ δὲ καπνός, ὁ κονιορτὸς καὶ αἱ φλόγες, δὲν ἐπέτρεπον τὴν λειτουργίαν τῶν ὀπτικῶν. Εἰς τὸν βομβαρδισμὸν τοῦτον, μετέσχε καὶ ἡ ἀεροπορία, βάλλουσα κατὰ τῶν ἐφεδρειῶν καὶ τῶν συγκοινωνιῶν.

Ἡ διάταξις τῆς Ι Μεραρχίας κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 9ης Μαρτίου, εἶχεν ὡς ἑξῆς (1):

α) Συγκρότημα Συνταγματάρχου Γεωργούλα Νικολάου Διοικητοῦ τοῦ 5ου Συντάγματος (Βόρειον). Δεξιὸς ὑποτομεὺς τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ βορείως καὶ ἐν μέρει ἱππαστὶ ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς Κλεισούρα—Βεράτι, ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Κετσέαν, Θεμιστοκλῆν.

Ἀριστερὸς ὑποτομεὺς (Νότιος), νοτίως τῆς ὁδοῦ, εἰς τὴν περιοχὴν Κιάφε Λούζιτ, μὲ τὸ ΙΙΙ/4 Τάγμα.

β) Συγκρότημα Συνταγματάρχου Παπαδοπούλου Κωνσταντίνου (Νότιον) Διοικητοῦ Πεζικοῦ τῆς Μεραρχίας, μὲ τὸ 16ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (μεῖον τάγμα) ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Σωτηρίου Ἰωάννην (ἀπὸ 13 Μαρτίου Ἀντισυνταγματάρχης Ἰωάννου Χρῆστος) εἰς τὴν περιοχὴν ὑψ. 1260—1060 (Τρεμπεσίνα) καὶ τὸ 4ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (μεῖον τάγμα) ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Κατσιμῆτρον Στέφανον καὶ μὲ ἐφεδρείαν τὸ Ι/51 Τάγμα.

Πυροβολικὸν διετίθετο, εἰς μὲν τὸ Βόρειον Συγκρότημα, δύο μοῖραι ὀρειβατικοῦ καὶ δύο μοῖραι πεδινοῦ, μὲ σύνολον 28 πυροβόλων, εἰς δὲ τὸ Νότιον, ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία καὶ τὰ πυρὰ βαρέος πυροβολικοῦ, μιᾶς πυροβολαρχίας τῶν 85, μιᾶς τῶν 155 καὶ ἑνὸς οὐλαμοῦ τῶν 105/27 μὲ 16 πυροβόλα. Σύνολον 42 πυροβόλα ὑπὸ τοὺς Ἀρχηγοὺς Ὁμάδων Πυροβολικοῦ καὶ 6 πυροβόλα συνοδείας. Ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας τὸ ΙΙ/3 Τάγμα εἰς τὴν περιοχὴν Μπρέγκου Ψάρι.

Τὴν 0730, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ δεξιοῦ τοῦ Ἀποσπάσματος Κετσέα ἐναντίον τῶν ὑψ. 709 καὶ 710, ἀφοῦ ἐπεμήκυναν τὴν βολὴν πυροβολικοῦ εἰς τὸν τομέα τοῦτον. Κατόπιν ἀγῶνος μιᾶς ὥρας, καθ' ὃν οἱ ἐπιτεθέντες προσήγγισαν τὰ χαρακώματα καὶ διεξήχθη ἀγὼν διὰ χειροβομβίδων, ἤρχισαν οὗτοι νὰ ἀποσύρωνται πρὸς τὴν χαράδραν Προῒ Βελες, βαλλόμενοι σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ, ὑποστάντες σημαντικὰς ἀπωλείας καὶ ἐγκαταλείψαντες 24 αἰχμαλώτους.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ὥραν, ἕτερα Ἰταλικὰ τμήματα, ἐπιτεθέντα κατὰ τοῦ Κιάφε Λουζῖτ ἀρχικῶς καὶ ὀλίγον βραδύτερον κατὰ τῶν ὑψ. 1060 καὶ 1308 ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ ὑψοδ. 1030 καὶ τῶν βορειοανατολικῶν κλιτύων τῆς Τρεμπεσίνας, ἔσχον τὴν αὐτὴν τύχην, ὀλίγον μετὰ τὴν ἐξόρμησίν των.

Τὴν 0930, ὑπὸ νέον καταιγιστικὸν πῦρ, οἱ Ἰταλοὶ ἐπιτίθενται κατὰ τῆς περιοχῆς τοῦ ὑψ. 731 δι' ἑνὸς τάγματος, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ κατελάμβανον τοῦτο εὐκόλως, κατόπιν τοῦ ἐπὶ $2\,^1/_2$ ὥρας σφοδροτάτου βομβαρδισμοῦ, καθ' ἃς ὅλος ὁ χῶρος ἐκαλύπτετο ὑπὸ φλογῶν καὶ καπνοῦ, τὰ πάντα δὲ εἶχον ἀνασκαφῆ. Τὸ ἐν τῇ λωρίδι ταύτῃ ΙΙ/5 Τάγμα, ὑποδέχεται τοὺς ἐπιτιθεμένους διὰ σφοδροῦ πυρὸς μὲ τοὺς διασωθέντας καὶ ἐκ τῶν χωμάτων ἀνακύψαντας ἄνδρας καὶ ἀμύνεται σθεναρῶς τῶν θέσεών του, ἀποδεκατίζον τοὺς ἐπιτιθεμένους, οἵτινες περὶ τὴν 1015 ἀποσύρονται πρὸς τὴν χαράδραν Προῒ Βέλες, 800 μ. βορειοδυτικῶς τοῦ ὑψ. 731, ἔνθα βάλλονται ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ. Αἱ ἀπώλειαι τοῦ Ἰταλικοῦ τούτου Τάγματος, ἦσαν μέγισται. Τὸ ἀνατραπὲν Τάγμα, διαδέχεται

(1) Σχεδιάγραμμα 13.

ἕτερον τοιοῦτον, ὅπερ συνεχίζον τὴν ἐπίθεσιν, κατορθώνει νὰ καταλάβῃ τὸν ὑψ. 717 (500 μ. δυτικῶς ὑψ. 731), ἀποτελοῦντα προκεχωρημένον σημεῖον ἐπὶ τῆς τοποθεσίας προφυλακῶν καὶ κατεχόμενον ὑπὸ δυνάμεως οὐλαμοῦ, ἔχοντος ἀποστολὴν ἐπιτηρήσεως καὶ περιωρισμένης ἀντιστάσεως. Ἀντεπίθεσις, ἐκτοξευθεῖσα διὰ δυνάμεως περίπου οὐλαμοῦ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Διοικητὴν τοῦ ΙΙ/5 Τάγματος, Ταγματάρχην Κασλᾶν Δημήτριον καὶ τὸν Διοικητὴν τοῦ Ι/5 Τάγματος, Ταγματάρχην Γούλαν Ἀντώνιον, ὅπερ εἶχεν ἀντικατασταθῆ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας καὶ ὁ ὁποῖος παρέμενεν ἀκόμη ἐπὶ τῆς τοποθεσίας, ἐπέτυχε τὴν ἀνατροπὴν τῶν Ἰταλῶν καὶ κατεδίωξε τούτους μέχρι σχεδὸν τῆς τοποθεσίας τῶν προφυλακῶν. Οἱ ἐπιτεθέντες, ὑπέστησαν γενικῶς μεγάλας ἀπωλείας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ὥραν, καθ' ἣν ἐξετοξεύθη ἡ κατὰ τοῦ ὑψ. 731 ἐπίθεσις, τὰ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κιάφε Λουζὶτ ἐπιτεθέντα καὶ διασκορπισθέντα Ἰταλικὰ τμήματα, προσπαθήσαντα νὰ συγκεντρωθοῦν ἐπὶ τῶν ἀμέσως ἀνατολικῶς τοῦ ὑψ. 1030 κλιτύων, μὲ προφανῆ πρόθεσιν νὰ ἐπιτεθοῦν ἐκ νέου πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν ὑψ. 1060 καὶ 1308, διελύθησαν ὑπὸ τοῦ εὐστόχου πυρὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ.

Τὴν 1200, ἐκδηλοῦται νέα ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν κατὰ τῶν ὑψ. 717 καὶ 731 καὶ κατὰ τοῦ ὑψ. 1060 (Τρεμπεσίνα), μὲ ἰσχυρὸν βομβαρδισμὸν τῶν περιοχῶν Κιάφε Λουζὶτ καὶ Μάζιανι, πρὸς κάλυψιν προφανῶς τῶν ἐσωτερικῶν πλευρῶν τῆς ἐπιθέσεως των. Καὶ ἡ μὲν κατὰ τῆς Τρεμπεσίνας ἐπίθεσις ἀποτυγχάνει, τὰ ἐπιτεθέντα ὅμως κατὰ τῶν ὑψ. 717 καὶ 731 τμήματα, κατορθώνουν νὰ καταλάβουν ἐκ νέου τὸν ὑψ. 717. Ἀντεπίθεσις πρὸς ἀνακατάληψιν τούτου, δὲν ἐθεωρήθη σκόπιμος, καθόσον ὁ ὑψ. 717, ἀπετέλει ἀρχῆθεν προκεχωρημένον σημεῖον εἰς τὴν τοποθεσίαν προφυλακῶν, λίαν ἐκτεθειμένον εἰς τὰ ἐχθρικὰ πυρὰ καὶ δὲν προεβλέπετο ὑπὸ τοῦ σχεδίου ἀμύνης ἡ ἀνακατάληψις αὐτοῦ.

Τὴν 1400, καὶ ἐνῷ τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ εἶχον ἀραιωθῆ, ἐκδηλοῦται νέα ἐπίθεσις μετὰ σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ζώνης τοῦ ὑψ. 731, τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ καὶ τοῦ ὑψ. 709, ἥτις ἀποκρούεται. Τοῦ βομβαρδισμοῦ συνεχιζομένου ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου, ἐκδηλοῦται περὶ τὴν 1500 ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν καὶ κατὰ τοῦ Κιάφε Λουζὶτ καὶ τοῦ ὑψ. 1060, ἀποκρουσθεῖσα.

Τὴν 1650, ἐκδηλοῦται νέα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ὑψ. 731 καὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ διὰ δύο ταγμάτων, ἐξ ὧν ἓν ἐν πρώτῳ καὶ ἓν ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ, ἐνῶ αἱ περιοχαὶ Κιάφε Λουζίτ, Μάζιανι καὶ βόρειαι κλιτεῖς Τρεμπεσίνας, βομβαρδίζονται σφοδρῶς πρὸς κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῆς κατὰ τοῦ ὑψ. 731 ἐπιθέσεως. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, εἶχεν αἰφνιδιαστικὸν χαρακτῆρα καὶ ἦτο λίαν ἰσχυρά. Ἀλλ' οἱ ἀπὸ τῆς πρωΐας ἀγωνιζόμενοι ἐντὸς κολάσεως πυρός, ὑπερασπισταί των, διατηροῦντες πάντοτε ἀκλονήτως τὰς θέσεις των, ἐφαρμόζοντες εὔστοχα ἰσχυρὰ πυρὰ καὶ ἀντεπιτιθέμενοι διὰ μικρῶν τμημάτων, διμοιριῶν καὶ λόχων, ἐπέτυχον τὴν ἀπόκρουσιν καὶ τῆς ἐπιθέσεως ταύτης, ἀπωθήσαντες τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα πρὸς τὴν χαράδραν Πρόϊ Βίμπες. Ἐκεῖ ἐβλήθησαν ταῦτα δραστικῶς διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων, σχόντα σοβαρωτάτας ἀπωλείας. Τὸ πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμῶν ἔδαφος, εἶχε καλυφθῆ ἀπὸ σωροὺς πτωμάτων.

Οὕτω, ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως ἐν τῷ τομεῖ τῆς Ι Μεραρχίας, ἐναντίον τοῦ ὁποίου κατηυθύνετο ἡ κυρία προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν, παρ' ὅλον τὸ σχεδὸν ἀκατάπαυστον καταιγιστικὸν πῦρ, παρ' ὅλα τὰ ἀλλεπάλληλα κύματα ἐφόδου, ἐτερματίσθη μὲ τὸ πενιχρὸν ἀποτέλεσμα τῆς ὑπ' αὐτῶν καταλήψεως τοῦ ἀνατολικῶς Μοναστέρο ὑψώματος 717, δευτερευούσης σημασίας, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἡμέρας ταύτης, ὑπῆρξεν ἡ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς

συνεχὴς καὶ μετὰ δραστηριότητος συμμετοχὴ τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας διὰ πλέον τῶν 190 ἀεροπλάνων, ἐξ ὧν 70 βομβαρδιστικά, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ὁποίας ἐξετελέσθησαν αἱ πλεῖσται τῶν ἐπιθέσεων ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ἐπὶ $3/1_2$ ὥρας συνεχὴς βομβαρδισμὸς τοῦ τομέως τῆς Μεραρχίας καθ' ὅλην τὴν ἔννοιαν τοῦ πλάτους καὶ βάθους, μὲ μεγαλυτέραν πυκνότητα ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ὑψ. 731 καὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, ὅπου ἡ κυρία προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν. Αἱ ἐπιτεθεῖσαι δυνάμεις, ἀνῆκον εἰς τὴν Μεραρχίαν Πούλιε, ἐνισχυμένην εἰς τὸ δεξιόν της διὰ τῆς λεγεῶνος Μελανοχιτώνων (1).

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ταύτης, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας, ἀπὸ μὲν τῆς 0800 τὸ ἄρτι ἀφιχθὲν εἰς Γκρόπαν I/16 Τάγμα, ἀπὸ δὲ τῆς 1230 ὁλόκληρον τὸ νεοαφιχθὲν 19ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς VI Μεραρχίας, ὅπερ προώθησεν ἓν τάγμα βορείως καὶ βορειοανατολικῶς τοῦ χωρίου Πάβαρι καὶ ἕτερον εἰς τὴν βορείαν παρυφὴν τοῦ Ροντέν. Ὡσαύτως ἔθεσεν ἀπὸ τῆς 1315 εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἀποσπάσματος Κετσέα τὸ εἰς τὴν διάθεσίν του I/51 Τάγμα, μὲ ἀποστολὴν ἀμύνης μέχρις ἐσχάτων τοῦ ὑψ. 731 καὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ. Ἀπὸ τῆς 1830, ἔθεσεν εἰς κίνησιν τὸ III/19 Τάγμα πρὸς Χάνι Βινοκάζιτ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ αὐτοῦ Ἀποσπάσματος. Ὁμοίως διάφοροι κινήσεις μικρῶν τμημάτων ἔλαβον χώραν, κατόπιν διαταγῶν τοῦ Σώματος Στρατοῦ καὶ τῆς Μεραρχίας, ἐντὸς τοῦ τομέως της (2).

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 3 νεκροὺς καὶ 4 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 6 νεκροὺς καὶ 204 τραυματίας ὁπλίτας.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν ὑπῆρξαν σοβαρώταται, συλληφθέντων καὶ 24 ὁπλιτῶν αἰχμαλώτων (3).

120. Ἡ XV Μεραρχία, κατεῖχε τὸν κεντρικὸν τομέα τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, μὲ δύο ὑποτομεῖς (4): Τὸν δεξιὸν ὑποτομέα, μὲ τὸ 21ον Σύνταγμα Πεζικοῦ ὑπὸ τὸν Διοικητήν του Συνταγματάρχην Μπαλῆν Παναγιώτην καὶ τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα μὲ τὸ 90ον Σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ τὸ I/33 Τάγμα ὑπὸ τὸν Διοικητὴν τοῦ 90οῦ Συντάγματος Συνταγματάρχην Γερακίνην Χρῆστον. Πυροβολικὸν ἡ Μεραρχία διέθετε τὸ XV Σύνταγμα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Ἀβδελλᾶν Βασίλειον, τὴν VIα ΜΟΠ καὶ ἓξ πυροβόλα συνοδείας ἤτοι ἐν ὅλῳ 38 πυροβόλα.

Ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας, παρέμεινε τὸ 33ον Σύνταγμα, μεῖον I/33 Τάγμα, ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Γριβέαν Ἀθανάσιον.

Τὴν 0630 τῆς 9ης Μαρτίου, οἱ Ἰταλοὶ ἤρχισαν σφοδροτάτην προπαρασκευὴν διὰ πυροβολικοῦ, ὅλμων καὶ αὐτομάτων ὅπλων ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως της, μὲ ἰδιαιτέραν πυκνότητα ἐπὶ τοῦ κέντρου ἀντιστάσεως ὑψ. 710 (Μπούμπεσι), ἥτις διήρκεσε μέχρι τῆς 0930. Ὁ Σ.Δ. τῆς Μεραρχίας ἐβομβαρδίσθη σφοδρῶς διὰ πυροβολικοῦ καὶ τῆς ἀεροπορίας ἀπὸ τῆς 0730 μέχρι τῆς 0830.

Τὴν 0800, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν διὰ δυνάμεως τάγματος ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ κατὰ τοῦ ὑψ. 710 ἐκ τῶν κατευθύνσεων τῶν ὑψ. 678 καὶ 757, καθηλωθέντες εἰς ἀπόστασιν 150 μέτρων ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμῶν διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ αὐτομάτων ὅπλων. Τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα, ἀνῆκον εἰς τὴν Μεραρχίαν Κάλιαρι.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 17—19.
/Φ. 681/Α/2. Σελ. 421—422.
/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 120—132.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644 ΣΤ/1. Σελ. 27.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2.
(4) Σχεδιάγραμμα 14.

Τὴν 1500 ἤρξαντο συμπτυσσόμενα ὑπὸ δραστικὰ πυρὰ τῶν ἀμυνομένων, ὑποστάντα σοβαρὰς ἀπωλείας,. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, οἱ Ἰταλοὶ ἐκινήθησαν ἐπιθετικῶς δι' ἑνὸς τάγματος ἐκ τοῦ αὐχένος Μπούμπεσι κατὰ τοῦ ὑψ. 869, ἔνθα τὸ δεξιὸν τοῦ 21ου Συντάγματος. Τὸ τάγμα τοῦτο, ἐμπεσὸν εἰς τὸν φραγμὸν τοῦ πυροβολικοῦ τῶν ἀμυνομένων, διελύθη καὶ ὑπεχώρησεν ἐν ἀταξίᾳ. Ἡ ὑπόλοιπος ἡμέρα τῆς 9ης Μαρτίου διέρρευσεν ἄνευ ἑτέρας ἐνεργείας τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ θέσωσι πόδα οὐδ' ἐπὶ σπιθαμῆς τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας τῆς Μεραρχίας (1).

Διὰ τὴν περίπτωσιν ἐνδεχομένης ἀνάγκης, ἡ Μεραρχία προώθησεν ἓν τάγμα τοῦ 33ου Συντάγματος ἐγγύτερον πρὸς τὸν ὑψ. 710.

121. Ἡ **XI Μεραρχία**, κατεῖχε τὸν δεξιὸν τομέα τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ μὲ δύο ὑποτομεῖς (2) : Τὸν δεξιόν, ἐκ τοῦ 50ου Συντάγματος ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Παπαπέτρου Ἰωάννην καὶ τὸν ἀριστερὸν ἐκ τοῦ 13ου Συντάγματος (δύο τάγματα) ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Καμπάνην Βασίλειον. Πυροβολικὸν διέθετε τρεῖς μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τέσσαρα πυροβόλα συνοδείας, ἤτοι ἐν ὅλῳ εἴκοσι ὀκτὼ πυροβόλα. Ἡ Μεραρχία διέθετεν ὡς ἐφεδρείαν τὸ III/13 Τάγμα εἰς Κιάφε Μουρίτ.

Ἡ ἐπικρατήσασα γενικῶς ἠρεμία κατὰ τὴν 8ην Μαρτίου, οὐδεμίαν ἔνδειξιν παρεῖχε περὶ ἐπικειμένης ἐπιθέσεως. Ἀπὸ τῆς 0630 ὅμως τῆς 9ης, ἤρξατο σφοδρὸς καταιγισμὸς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως τῆς καὶ καθ' ὅλον τὸ βάθος αὐτοῦ, διαρκέσασα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μὲ μικρὰς διακοπάς. Τὰ ἐχθρικὰ πυρά, ἦσαν ἰδιαιτέρως ἰσχυρὰ ἐπὶ τῶν ὑψ. 845, 931 καὶ 955, ἐνισχυόμενα διὰ πυρῶν ὅλμων καὶ ὁλμίσκων, οἵτινες εἶχον προωθηθῆ ἐγγὺς τῆς Ἑλληνικῆς γραμμῆς καὶ κατὰ τοῦ Μάλι Σπαντάριτ καὶ τῶν βορείων αὐτοῦ κλιτύων.

Οἱ Ἰταλοί, ὡς κατεδείχθη ἐκ τῶν γεγονότων καὶ ἐκ τῶν ὑποκλεπτομένων διαρκῶς ραδιοτηλεγραφημάτων των, κατηύθυνον τὴν ἐν τῷ τομεῖ τῆς Μεραρχίας κυρίαν αὐτῶν προσπάθειαν πρὸς τὸ Μάλι Σπαντάριτ, ἡ κατάληψις τοῦ ὁποίου θὰ διηυκόλυνε μεγάλως τὴν περαιτέρω προχώρησίν των πρὸς τὸ ἀντέρεισμα Μπρέγκου Λιούλεϊ καὶ ἐκεῖθεν κατὰ μῆκος τῆς πεταλοειδοῦς κορυφογραμμῆς πρὸς τὰ ἀνατολικῶς Κλεισούρας ὑψώματα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπόστασις τῶν γραμμῶν των ἀπὸ τὸ Μάλι Σπαντάριτ ἦτο μεγάλη, ἐκινήθησαν ἀπὸ τῆς 0735 ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πυροβολικοῦ των μέχρι τῆς γραμμῆς Σπαθάρα—Μπουζούκι, μὴ κατεχομένης ὑπὸ τῆς Μεραρχίας, ἣν ἐχρησιμοποίησαν ὡς βάσιν ἐξορμήσεως κατὰ τοῦ Μάλι Σπαντάριτ κατὰ τὴν ἑπομένην ἡμέραν,.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἐκμεταλλευόμενοι τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ των κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὑποτομέως, ἐνήργησαν τὴν 0735 ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 845, μὲ δύναμιν πιθανῶς τάγματος, ἔχοντος ἕνα λόχον ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ, ὅστις κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν πρώτων χαρακωμάτων. Ὁ λόχος οὗτος, καθηλωθεὶς διὰ τοῦ πυρὸς τῶν ἀμυνομένων, ἀνετράπη διὰ τοπικῆς ἀντεπιθέσεως καὶ ὑπεχώρησε.

Τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα ἀνῆκον εἰς τὴν Μεραρχίαν *«Κυνηγοὶ τῶν Ἄλπεων»*, ἐνισχυμένην δι' ἑνὸς τάγματος Μελανοχιτώνων.

Ἐναντίον τοῦ Μάλι Σπαντάριτ, οἱ Ἰταλοὶ κατηύθυνον τέσσαρα τάγματα, τρία τοῦ 11ου Συντάγματος Ἀλπινιστῶν καὶ ἓν τάγμα Μελανοχιτώνων.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 20.
ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 97.
Σχεδιάγραμμα 14.
(2) Σχεδιάγραμμα 14.

Ἐξ ὑποκλαπέντος ραδιοτηλεγραφήματος τὴν 1825 ὑπὸ τῆς Μεραρχίας, διεπιστώθη ὅτι αἱ δυνάμεις αὗται θὰ ἐπετίθεντο τὴν 1900 πρὸς κατάληψιν τοῦ Μάλι Σπαντάριτ καὶ Μπρέγκου Λιούλεϊ, κατόπιν προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ ἀπὸ τῆς 1830 μέχρι τῆς 1900. Ἡ ΧΙ Μεραρχία, ἐκμεταλλευθεῖσα ἐγκαίρως τὴν πληροφορίαν ταύτην καὶ ἀντιδράσασα διὰ τῶν πυρῶν της, ἐματαίωσε πᾶσαν κίνησιν τῶν Ἰταλῶν, καίτοι ἐξετοξεύθη ἡ προπαρασκευὴ τοῦ πυροβολικοῦ των. Χαρακτηριστικὸν τῆς σημασίας ἣν οἱ Ἰταλοὶ ἀπέδιδον εἰς τὴν ἐντὸς τῆς ἡμέρας κατάληψιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν Μάλι Σπαντάριτ καὶ Μπρέγκου Λιούλεϊ, εἶναι ἡ εἰς τὸ προαναφερθὲν ραδιογράφημα διαλαμβανομένη φράσις:

«Τὸ Μπρέγκου Λιούλεϊ καὶ Μάλι Σπαντάριτ πρέπει νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν κατοχήν μας. Δὲν εἶναι ἀνεκτὸν νὰ μὴ κατορθώσῃ ὁ Ἰταλικὸς στρατὸς νὰ ἀπωθήσῃ τὸν μειονεκτοῦντα Ἑλληνικὸν Στρατόν. Ζήτημα τιμῆς. Ὀφείλομεν νὰ ἐκδικηθῶμεν τοὺς νεκρούς μας καὶ νὰ εἴμεθα ἄξιοι τῶν ἐνδόξων παραδόσεών μας».

Ἡ Μεραρχία ἀπώλεσε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δύο ἀξιωματικοὺς φονευθέντας καὶ 51 νεκροὺς καὶ 77 τραυματίας ὁπλίτας. Μικρομετακινήσεις τμημάτων ἔλαβον χώραν ἐντὸς τοῦ τομέως της πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως (1).

122. Εἰς τὸν τομέα τῆς **V Μεραρχίας**, ἐξεδηλώθη σφοδρὸς βομβαρδισμὸς διὰ πυροβολικοῦ ἀπὸ τῆς 0630 ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως της, διαρκέσας μέχρι τῆς 0830. Τοῦτον ἐπηκολούθησεν ἐπέμβασις τῆς ἀεροπορίας, ἥτις ἐβομβάρδισε συνεχῶς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑψ. 1308 (Τρεμπεσίνας). Τὴν 0830 παρετηρήθη κίνησις μικρῶν τμημάτων δυνάμεως λόχου περίπου ἐκ τοῦ χωρίου Κατσίστι πρὸς Πούντα Νόρντ, ἡ κίνησις ὅμως αὕτη ἀνεκόπη ἐν τῇ γενέσει της (2). Ἕτερα τμήματα δυνάμεως διλοχίας, ἐπιτεθέντα ἀπὸ Σεντέλι (ὑψ. 1805) πρὸς ὑψ. 1687, ἀπεκρούσθησαν διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πολυβόλων, ἐγκαταλείψαντα περὶ τοὺς 80 αἰχμαλώτους, ἐνῶ τάγμα ἐπιτεθὲν ἐκ Μαρίτσαϊ πρὸς Ἄρτζα ντὶ Σόπρα ἀπεκρούσθη, ὑποστὰν σοβαρωτάτας ἀπωλείας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τάγμα εἶχε προωθηθῇ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς τῆς 8/9 Μαρτίου πρὸς τὴν ἀνατολικῶς Μαρίτσαϊ χαράδραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσεχώρησεν ἀθρόως ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς προπαρασκευῆς τοῦ πυροβολικοῦ. Μὴ δυνηθὲν ν' ἀντιδράσῃ σοβαρῶς ἐντὸς τῆς χαράδρας ταύτης, διελύθη ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πυρὸς τῶν ἀμυνομένων, ἐγκαταλεῖψαν καὶ ὑπὲρ τοὺς 60 αἰχμαλώτους.

Ἡ Μεραρχία ἀπώλεσε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην 1 φονευθέντα καὶ 14 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 43 φονευθέντας καὶ 138 τραυματίας ὁπλίτας (3).

123. Ἡ **VΧΙΙ Μεραρχία**, ἐνεργοῦσα ἐπιθετικῶς ἀπὸ τῆς 7ης Μαρτίου, εὑρίσκετο τὴν πρωΐαν τῆς 9ης ἐπὶ τῆς γραμμῆς ὑψ. 161 ἐπὶ τοῦ Ἀώου—ὑψ. 1437—ἀνατολικὰ κράσπεδα ὑψ. 1717—ὑψ. 1805, πρὸς αὐχένα Μετζγκοράνης (4), ἣν ὠργάνωσε καὶ ἐνίσχυσε δι' ἐφεδρικῶν δυνάμεων, προκειμένου τὴν πρωΐαν τῆς 10ης νὰ ἐκδηλώσῃ ἐπίθεσιν πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψ. 1623. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 9ης Μαρτίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδήλωσαν ἐπανειλημμένας σφοδρὰς ἐπιθέσεις, ὑποστηριχθείσας ὑπὸ πολυαρίθμου πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων, ἰδίᾳ κατὰ τοῦ ὑψ. 1437, αἵτινες ἀπεκρούσθησαν. Ὁμοίως ἐπετέθησαν καὶ πρὸς τὸν αὐχένα Μετζγκορά-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 20.
ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 182—186.
(2) Σχεδιάγραμμα 11, 9.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1 Σελ. 21.
ΔΙΣ/Φ. 686/Α/Γ. Σελ. 107.
(4) Σχεδιάγραμμα 11.

νης, ἀποκρουσθέντες καὶ ἐγκαταλείψαντες ὑπὲρ τοὺς 150 αἰχμαλώτους ὧν δύο ἀξιωματικούς. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας μετὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀρκετὰ σοβαραί, δὲν εἶχον ἐξακριβωθῆ.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Ἰταλικῆς Μεραρχίας Τζούλια (XXV Σώματος Στρατοῦ, ἥτις ἕδρα εἰς τὴν περιοχὴν Τεπελενίου ἔναντι τῶν XVII καὶ II Ἑλληνικῶν Μεραρχιῶν ἀνῆλθον κατὰ τὸ τριήμερον 7–9 Μαρτίου εἰς 30 νεκρούς, 87 τραυματίας καὶ 24 ἀγνοουμένους ἀξιωματικοὺς καὶ 68 νεκροὺς 2697 τραυματίας καὶ 610 ἀγνοουμένους ὁπλίτας (1).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **II Μεραρχίας**, ἡ δρᾶσις τῶν Ἰταλῶν περιωρίσθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐντατικῶν βομβαρδισμῶν.

124. Οὕτω, ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς μεγάλης ἐαρινῆς ἐπιθέσεως, ἔληξε μὲ ἐντελῶς ἀσήμαντα ἐδαφικὰ κέρδη τῶν Ἰταλῶν, παρὰ τὴν καταβληθεῖσαν παρ' αὐτῶν τεραστίαν προσπάθειαν. Οὐδαμοῦ κατώρθωσαν οὗτοι νὰ θέσωσι πόδα ἐπὶ τῆς κυρίας ἀμυντικῆς τοποθεσίας τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, τὰ ὑποστάντα τὴν ἐπίθεσιν τμήματα τοῦ ὁποίου ἠμύνθησαν μετ' ἐξαιρετικῆς γενναιότητος καὶ μὲ ἐξυψωμένον ἠθικόν, ἐπαυξηθὲν ἐκ τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων.

Ὁ Μουσολίνι, παρακολουθῶν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκ τοῦ παρατηρητηρίου τοῦ ὑψώματος Κόμαριτ (Γκλάβα) τὴν δρᾶσιν τοῦ VIII Ἰταλικοῦ Σώματος Στρατοῦ, ὅπερ εἶχεν ἀναλάβει τὴν κυρίαν προσπάθειαν, δὲν εἶχε λόγους νὰ εἶναι ἐνθουσιασμένος ἐκ τῶν ἐπιτευχθέντων πενιχροτάτων ἀποτελεσμάτων (2).

Λίαν παραστατικὴν εἰκόνα τοῦ διεξαχθέντος περὶ τὸν ὑψ. 731 ἀγῶνος κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, παρέχει ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Δ. Κόκκινος ἐν τῷ ἱστορικῷ συγγράμματι αὐτοῦ, «Οἱ Πόλεμοι 1940–1941», σελ. 410:

> *Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς μάχης τῆς ἡμέρας αὐτῆς, ἦτο ἡ ἐναντίον τοῦ 731 ἐπίμονος ἐπίθεσις. Πέντε ἕως ἓξ ἐπιθετικαὶ ἔφοδοι ἐνεργήθησαν ἐντὸς τῆς ἡμέρας κατὰ τοῦ ὑψώματος τούτου, κατὰ τοῦ ὁποίου κυρίως ἔβαλλε καὶ ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία. Ἡ περὶ τὸ 731 περιοχή, εἶχε καταστῆ τοπίον θανάτου, καταστροφῆς καὶ θανασίμων προσπαθειῶν. Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι τὴν μάχην εἶχεν ὀργανώσει ἑκατέρωθεν δαιμονικὸς σκηνοθέτης, διὰ νὰ δώσῃ τὴν αἴσθησιν τῆς φρίκης, τοῦ δέους, τῆς αἱματοχυσίας καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ. Τὸ Ἰταλικὸν πυροβολικὸν καὶ οἱ ὅλμοι, ἀνέσκαπτον ὁλοένα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑψώματος, ἔκαναν ν' ἀναπηδοῦν διαρκῶς ἀπὸ τούτου πίδακες ἀπὸ καπνόν, φλόγας, χώματα, λίθους καὶ θραύσματα τῶν ὀβίδων, μέχρι τοῦ σημείου ν' ἀλλοιώνεται ἡ φυσιογνωμία τοῦ ἐδάφους. Παρείχετο ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἐπὶ τοῦ φλεγομένου τούτου χώρου, τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα ἢ εἶχον κονιοποιηθῆ ἢ εἶχον διαλυθῆ. Ἀλλ' ὅταν ἐφόρμα πρὸς κατάληψίν του τὸ Ἰταλικὸν πεζικόν, αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἀνεφαίνοντο μὲ τὰς κραυγὰς «ἀέρα» ποὺ ἦσαν σὰν νὰ ἔφθαναν ἀπ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἐνισχυόμεναι ἀπὸ τοὺς ἤχους τόσον ἐκρήξεων καὶ βολῶν καὶ μὲ τὰς ἀντεπιθέσεις των, ἠνάγκαζον τοὺς Ἰταλοὺς νὰ στρέφωνται πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ νὰ βάλωνται φεύγοντες ἀπὸ τῶν νώτων».*

Ἡ ποιητικὴ αὕτη περιγραφή, ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὴν πραγματικότητα, ὡς τὴν ἔζησαν οἱ μετασχόντες μαχηταί, καὶ ἡ περαιτέρω ἐξιστόρησις τῶν γεγονότων θὰ ἐμφανίσῃ τοὺς ἐπικοὺς ὄντως ἀγῶνας, οἵτινες διεξήχθησαν κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας ἐπὶ τοῦ θρυλικοῦ τούτου ὑψώματος, ὅπερ λυσσωδῶς ἀλλὰ καὶ ματαίως προσεπάθησαν νὰ καταλάβωσιν οἱ Ἰταλοὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ἀνήγειρον τὸ γενικὸν μνημεῖον τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ πεσόντων στρατευμάτων των.

---

(1) Παράρτημα 17.
(2) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 9 Μαρτίου, Μετάφρασις ΔΙΣ/ΓΕΣ Σελ. 111.

Ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως.
(10 Μαρτίου 1941)
(Σχεδ. 14)

125. Ἡ νὺξ 9/10 Μαρτίου διέρρευσεν ἄνευ σοβαρᾶς δράσεως, ἐξαιρέσει περιωρισμένης τοιαύτης πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν,. Ὁ Διοικητὴς τῆς **Ι Μεραρχίας**, ἥτις ὑφίστατο τὸ βάρος τῆς κυρίας προσπαθείας τῶν Ἰταλῶν, ἠτήσατο παρὰ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ὅπως μὴ ἰσχύσωσιν οἱ τεθειμένοι περιορισμοὶ καταναλώσεως πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ καὶ ἔλαβε τὴν ἔγκρισιν ὅπως ἐνεργῇ πρωτοβούλως, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν της. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὸν τομέα τοῦ Συγκροτήματος Γεωργαύλα, κατηναλώθησαν κατὰ τὴν 9ην Μαρτίου 2525 βλήματα ὀρειβατικοῦ καὶ 3087 βλήματα πεδινοῦ πυροβολικοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν κυρίως τῶν κατὰ τῶν ὑψωμάτων 731 καὶ Μπρέγκου Ραπὶτ ἐπιθέσεων (1).

Ἀπὸ τῆς 0645, νέον καταιγιστικὸν πῦρ καλύπτει τὴν τοποθεσίαν τῆς Μεραρχίας (2), μὲ μεγαλυτέραν πυκνότητα ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1060 καὶ νοτιώτερον (Τρεμπεσίνα), ὅπερ ἀπὸ τῆς 0745 ἐπεκτείνεται πρὸς Κιάφε Λουζίτ, ὑψ. 731 καὶ Μπρέγκου Ραπίτ, μὲ σφοδρότητα ὑπενθυμίζουσαν τοὺς ἐναντίον τοῦ Βερντὲν ἱστορικοὺς βομβαρδισμοὺς τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου,. Τὰ πάντα ἔχουν ἀνασκαφῆ καὶ πάλιν, οἱ ἡρωϊκοὶ ὅμως ὑπερασπισταὶ παραμένουν ἀκλόνητοι εἰς τὰς θέσεις των ἐντὸς τῶν κονιορτοποιημένων χαρακωμάτων, δυσκολευόμενοι καὶ ν' ἀναπνεύσωσιν ἀκόμη ἀπὸ τὸν καπνόν, τὰς φλόγας καὶ τὴν σκόνην.

Τὴν 0850, ἐκτοξεύεται σφοδρὰ ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν διὰ δυνάμεως τάγματος ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731, τὴν δὲ 0910 ἐπεκτείνεται αὕτη καὶ ἐναντίον τῶν ὑψοδεικτῶν 717 (3) καὶ 710 (Μπρέγκου Ραπὶτ) διὰ δυνάμεως συντάγματος, μὲ δύο τάγματα ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ. Ἀμφότεραι αἱ ὡς ἄνω ἐπιθέσεις ἐνηργήθησαν μὲ ἰσχυρὰς δυνάμεις καὶ μέσα, μὲ τὸ κέντρον βάρους εἰς τὸ πρῶτον κλιμάκιον, τὰ δὲ Ἰταλικὰ τάγματα ἐπέπιπτον κατ' ἀκανονίστους συμπαγεῖς ὁμάδας ἐναντίον τῶν Ἑλληνικῶν θέσεων. Κατόπιν πεισματώδους ἀγῶνος, καθ' ὃν ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ χειροβομβίδες καὶ χάρις καὶ εἰς τὸ καταιγιστικὸν πῦρ τῶν ἀμυνομένων, ἡ ὁρμὴ τῆς ἐπιθέσεως ἀνακόπτεται ὁριστικῶς ἀπὸ τῆς 0950 καὶ τὰ πρῶτα ἐπιτιθέμενα τμήματα ἀρχίζουν ὑποχωροῦντα πρὸς τὸν ὑψ. 717 καὶ τὴν χαράδραν Πρόϊ Βέμπες. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν εἶναι σοβαρώταται, συλληφθέντων ἑνὸς λοχαγοῦ τραυματίου καὶ τριῶν ὁπλιτῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀμυνόμενοι ὑπέστησαν σημαντικὰς ἀπωλείας, ἰδία δὲ τὸ ΙΙ/5 Τάγμα, ὅπερ ἐνισχύθη διὰ τμημάτων τοῦ Ι/5 Τάγματος.

Τὴν 1115, οἱ Ἰταλοὶ ἐπιτίθενται ἐκ νέου διὰ τῶν αὐτῶν δυνάμεων (ἑνὸς συντάγματος) κατὰ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ. Τὰ πρῶτα τμήματα ἀποδεκατίζονται διὰ τῶν πυρῶν τοῦ πεζικοῦ καὶ ἀνατρέπονται, νέον ὅμως κῦμα ὑπερβαίνει τὸ πρῶτον καὶ συνεχίζει τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν αὐτῶν θέσεων. Διεξάγεται καὶ πάλιν ἀγὼν ἐκ τοῦ συστάδην μέχρι τῆς 1230, ὅτε οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀνατρέπονται καὶ ὑποχωροῦσι πρὸς τὴν συμβολὴν τῶν χαραδρῶν 800μ. δυτικῶς τοῦ ὑψ. 717, βαλλόμενοι ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς ἀμύνης καὶ ὑφιστάμενοι σοβαρὰς ἀπωλείας.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 422.
ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 123.
(2) Σχεδιάγραμμα 14.
(3) Δέον νὰ μὴ γίνεται σύγχυσις, μεταξὺ τοῦ δυτικῶς τοῦ ὑψ. 731 ὑψ. 717 καὶ τῶν δύο ὑψοδεικτῶν 717 τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ.

Τὴν 1745, οἱ Ἰταλοὶ ἤρχισαν σφοδρὸν βομβαρδισμὸν ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731 καὶ τὴν 1800 ἐξετόξευσαν ἐπίθεσιν διὰ δυνάμεως τάγματος. Καὶ ἡ ἐπίθεσις ὅμως αὕτη, ἑβδόμη κατὰ σειράν, διαρκέσασα περὶ τὴν μίαν ὥραν, ἀποκρούεται διὰ τῶν καλῶς προσηρμοσμένων ἰσχυρῶν πυρῶν πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ τῶν ἀμυνομένων καὶ τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα ὑποχωροῦν πρὸς Μοναστέρο. Ἐν συνεχείᾳ, οἱ Ἰταλοὶ φοβούμενοι πιθανῶς ἀντεπίθεσιν, ἐξετόξευσαν ἐπὶ δεκαπέντε λεπτὰ ἀντιπροπαρασκευὴν πυροβολικοῦ, ἀπὸ τῆς 1915 ὅμως τὸ πῦρ ἔπαυσεν ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου (1).

Εἰς τὸ Νότιον συγκρότημα τῆς Μεραρχίας, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν τὴν 0700 καὶ 1000 ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ὑψ. 1060 ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας, ἀμφότεραι ὅμως ἀπεκρούσθησαν εὐχερῶς. Ἀπὸ τῆς 1800 μέχρι τῆς 1900, ἐβομβάρδισαν σφοδρῶς τὸ δεξιὸν τοῦ ὑποτομέως τοῦ 16ου Συντάγματος, ὅπερ ἔσχεν 7 νεκροὺς καὶ 38 τραυματίας, ἐξ ὧν εἷς ἀξιωματικός.

Ἀπὸ τῆς 1115, ἤρξατο σημειουμένη κίνησις ἐχθρικῶν τμημάτων ἐκ τῆς περιοχῆς Μοναστέρο–Σισικοὺτ πρὸς τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν Βεροτίου Κλεισούρας, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Ἀνατολὰς καὶ μὲ προφανῆ σκοπὸν ὑπερκεράσεως τοῦ ὑψ. 731 ἀπὸ Νότου. Ὡς ἐξηκριβώθη βραδύτερον, τὰ τμήματα ταῦτα ἀνῆκον εἰς τὸ 72ον Σύνταγμα τῆς Μεραρχίας Πούλιε, ὅπερ ἐκινεῖτο κατὰ μῆκος τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μὲ μίαν κατὰ βάθος διάταξιν, τοῦ ἑνὸς τάγματος ὄπισθεν τοῦ ἄλλου. Τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τάγμα, φθάσαν περὶ τὴν 1500 εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὑψ. 731 ἐδέχθη καταιγιστικὰ πυρὰ ὅλων τῶν ὅπλων ἀπὸ τὸν ὑψ. 731, Κιάφε Λουζὶτ καὶ Τρεμπεσίναν καὶ ἀνατραπὲν διελύθη. Ἑτέρα προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν πρὸς ὑπερκέρασιν τοῦ 731, ἐπαναληφθεῖσα περὶ τὴν 1800, ὑπέστη τὴν αὐτὴν τύχην.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 2 νεκροὺς καὶ 2 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 27 νεκροὺς καὶ 147 τραυματίας ὁπλίτας (2).

Τὸ πυροβολικὸν τῆς Μεραρχίας ἔβαλε 1970 βλήματα. Συνελήφθησαν 8 ὁπλῖται αἰχμάλωτοι.

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἀναγνωρίζον τὴν λαμπρὰν δρᾶσιν τῆς Ι Μεραρχίας κατὰ τὸν διήμερον ἀγῶνα, ἐκοινοποίησε τὴν 10ην Μαρτίου τὴν κατωτέρω συγχαρητήριον διαταγήν:

«Πολεμισταὶ 1 Μεραρχίας

Πρὸ τοῦ ἀκαμάτου ἡρωϊσμοῦ σας ἐθραύσθησαν ἀπὸ τῆς χθὲς ἅπασαι αἱ ἀπεγνωσμέναι ἐχθρικαὶ προσπάθειαι. Πρὸ τῶν χαλυβδίνων γραμμῶν σας, συνετρίβησαν κατὰ τὸ διήμερον χρονικὸν διάστημα τρεῖς νωπαὶ μεραρχίαι. Εἶμαι ὑπερήφανος διότι ἡγοῦμαι τοιούτων ἡρώων. Ἡ Πατρὶς σεμνύεται δι' αὐτούς. Ἡ παροῦσα νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ τελευταίου ὁπλίτου τῆς μεραρχίας.

Ὑποστράτηγος Γ. Μπάκος

126. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἤρχισαν ἀπὸ τῆς 0700 σφοδροτάτην προπαρασκευὴν διὰ πυροβολικοῦ καὶ ὄλμων ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως της καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ κέντρου ἀντιστάσεως Μπούμπεσι (ὑψ. 710) καὶ τοῦ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 423—424.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 124—125.
Σχεδιάγραμμα 14.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Β/1. Σελ. 124—126.
ΔΙΣ/Φ. 681/Α/1/2. Σελ. 428—429.
ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 30.

ὑψ. 869. Τὴν 1000, ἐπετέθησαν διὰ δυνάμεως τάγματος κατὰ τοῦ ὑψ. 710, καθηλωθέντες εἰς ἀπόστασιν 300 μέτρων ἀπὸ τῶν γραμμῶν τῶν ἀμυνομένων. Βαλλόμενοι δραστικῶς διὰ πυρῶν αὐτομάτων ὅπλων καὶ πυροβολικοῦ, συνεπτύχθησαν περὶ τὴν 1400, ὑποστάντες σοβαρὰς ἀπωλείας.

Πρὸς τὸν ὑψ. 869, δεξιὸν κέντρον ἀντιστάσεως τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετέξευσαν τέσσαρας ἐπιθέσεις ἀπὸ τῆς 0800 μέχρι τῆς 1430, διὰ δυνάμεως μείζονος τοῦ τάγματος, αἵτινες ἀπεκρούσθησαν καὶ ἐν ταυτῷ ἐπέτρεψαν τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἀμυνομένων, οἵτινες δι' ἀντεπιθέσεως κατέλαβον ἕνα λόφον. Τὴν 1600, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν καὶ αὖθις κατὰ τοῦ ὑψ. 710 (Μπούμπεσι), ἀποκρουσθέντες μὲ σοβαρωτάτας ἀπωλείας διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ.

Τὴν 1730, ἤρξατο προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ πρωτοφανοῦς ἐντάσεως, κατὰ τοῦ ὑψ. 710, ἣν ἐπηκολούθησεν ἐπίθεσις τῶν Ἰταλῶν, ἀποκρουσθεῖσα καὶ πάλιν μὲ σοβαρὰς δι' αὐτοὺς ἀπωλείας.

127. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας**, ἐσημειώθη δρᾶσις περιπόλων ἑκατέρωθεν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 9/10 Μαρτίου. Ἀπὸ τῇ 0650, οἱ Ἰταλοὶ ἤρχισαν βάλλοντες καταιγιστικῶς διὰ τοῦ πυροβολικοῦ των καὶ ὅλμων ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως τῆς Μεραρχίας καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ Μάλι Σπαντάριτ καὶ τῶν ὑψοδ. 931 καὶ 845. Ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ τούτου, ἐπῆλθον σημαντικαὶ καταστροφαὶ εἰς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα, ἔνθα ἀνεσκάφησαν τὰ χαρακώματα καὶ κατεστράφησαν αὐτόματα ὅπλα.

Ἀπὸ τῆς 0800, οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδήλωσαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Μάλι Σπαντάριτ, ἐνῷ συγχρόνως ἐπετίθεντο διὰ μικρῶν δυνάμεων ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ ὑποτομέως πρὸς ἀντιπερισπασμόν. Ἡ κατὰ τοῦ Μάλι Σπαντάριτ ἐπίθεσις, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος τούτου δι' ὑπερκεράσεως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν καὶ ἰδίᾳ ἐξ Ἀνατολῶν, ἔνθα κατέβαλον τὴν μεγαλυτέραν των προσπάθειαν.

Περὶ τὴν 0930, τὰ ἐχθρικὰ στοιχεῖα προσήγγισαν πρὸς τὰς πρώτας Ἑλληνικὰς γραμμὰς καὶ ἡτοιμάζοντο διὰ τὴν τελικὴν ἔφοδον, ὡς ἐξήγετο ἐξ ὑποκλαπέντων ραδιοτηλογραφημάτων των, ἀνέβαλον ὅμως ταύτην, ἀναμένοντα πληρεστέραν ὑποστήριξιν πυροβολικοῦ, καὶ περὶ τὴν 1120, ἤρξατο ἀγὼν ἐκ τοῦ συστάδην ἐν μέσῳ πυκνῆς ὁμίχλης καὶ ραγδαίας βροχῆς, ὑπὸ τὴν κάλυψιν τῆς ὁποίας κατώρθωσαν νὰ ἀπωθήσωσι τμήματα τοῦ ἀριστεροῦ ὑποτομέως. Διαλυθείσης τῆς ὁμίχλης αἰφνιδίως, διεπιστώθη ὅτι Ἰταλικὰ τμήματα εἶχον παρεμβληθῆ μεταξὺ τοῦ δεξιοῦ τοῦ 50ου Συντάγματος καὶ τῆς XI Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως, τὰ τμήματα τῆς ὁποίας εἶχον ἀποχωρήσει ἐκ τῶν θέσεών των, γεγονὸς ὅπερ προεκάλεσε κλονισμόν τινα εἰς τοὺς ἀμυνομένους.

Ἡ Μεραρχία διέταξεν ἀμέσως τὴν πρὸς τὸ δεξιὸν προώθησιν ὁλοκλήρου τοῦ III/13 Τάγματος, οὗτινος λόχος εἶχεν ἤδη διατεθῆ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ ὑποτομέως τούτου, δώσασα ἐντολὴν εἰς τὸν Διοικητὴν αὐτοῦ ὅπως, ἐν περιπτώσει δυσμενοῦς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος ἐπὶ τοῦ Μάλι Σπαντάριτ, ἐπιτεθῇ πρωτοβούλως καὶ ἐγκαίρως διὰ τὴν ἀνακατάληψιν αὐτοῦ. Τὸ Τάγμα τοῦτο, ἀφιχθὲν ἐπὶ τόπου περὶ τὴν 1430, προώθησε τῇ αἰτήσει τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ὑποτομέως, ἕνα λόχον του πρὸς τὰ δεξιόν. Ὁ λόχος οὗτος ἀντεπιτεθεὶς μεθ' ἑτέρου λόχου τοῦ ὑποτομέως, ἀνέτρεψε τὰ διεισδύσαντα εἰς Μάλι Σπαντάριτ Ἰταλικὰ τμήματα, παρασύρας καὶ τὰ συμπτυχθέντα Ἑλληνικὰ τοιαῦτα, ἅτινα ἀνακατέλαβον τὰς θέσεις των, οὕτω δὲ ἀποκατεστάθη πλήρως ἡ τοποθεσία.

Ἑτέρα ἀντεπίθεσις, ἐκτοξευθεῖσα ἐκ παραλλήλου εἰς τὸ ἀριστερόν, ἀνέτρεψε τὰ διεισδύσαντα ἐκεῖ μικρὰ τμήματα τῶν Ἰταλῶν. Κατὰ τὴν ὑπόλοιπον ἡμέραν, δὲν ἐξεδηλώθη ἄλλη ἐπιθετικὴ ἐνέργεια.

'Επιθετικὸν ἐγχείρημα, ὀργανωθὲν ὑπὸ τῆς XI 'Ομάδος 'Αναγνωρίσεως καὶ ἐκτελεσθὲν περὶ τὴν 2100 πρὸ Μποζούκι, ἀπεκρούσθη διὰ σφοδρῶν πυρῶν, συναπεκόμισεν ὅμως αἰχμαλώτους καὶ ἀπηλευθέρωσε καὶ τέσσαρας Ἕλληνας αἰχμαλώτους. Παρόμοιον ἐγχείρημα, ἐκτελεσθὲν ὑπὸ τοῦ 50ου Συντάγματος πρὸς Σπαθάραν (1) δὲν ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν, προσκροῦσαν εἰς ἰσχυρὰ πυρά.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀνῆλθον εἰς 1 νεκρὸν καὶ 10 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 65 νεκροὺς καὶ 231 τραυματίας ὁπλίτας.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν 'Ιταλῶν ὑπῆρξαν σοβαραί, ὡς ἀπεδεικνύετο ἐκ τῶν πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμῶν πτωμάτων, ἅτινα παρέμειναν ἄταφα μέχρι τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς 'Αλβανίας. Συλληφθέντες 28 αἰχμάλωτοι συνεπλήρωνον τὰς ἀπωλείας των. Τὸ πυροβολικὸν τῆς Μεραρχίας κατηνάλωσε τὴν ἡμέραν ταύτην 1970 βλήματα (2).

128. '**Η XVII Μεραρχία**, συμφώνως πρὸς τὴν ἣν εἶχεν ἀποστολὴν πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς κατοχῆς τοῦ ὄρους Σεντέλι, προπαρεσκεύασε καὶ ἐξετόξευσε περὶ τὴν 1200 τῆς 10ης Μαρτίου ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 1623 ἐπὶ τοῦ Σεντέλι, κατόπιν 15λέπτου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ. Η ἐπίθεσις αὐτὴ ἐξετελέσθη διὰ τῶν I/29 καὶ II/29 Ταγμάτων. Καὶ τὸ μὲν I/29 Τάγμα, κατορθῶσαν νὰ φθάσῃ περὶ τὴν 1400 εἰς ἀπόστασιν 300 περίπου μέτρων ἀνατολικῶς τοῦ ὑψ. 1623, μαχόμενον ὑπὸ δυσμενεστάτας συνθήκας καὶ βαλλόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ, δεχθὲν σφοδρὰν ἐχθρικὴν ἐπίθεσιν ἀνετράπη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς του, τὸ II/29 ὅμως Τάγμα, βληθὲν καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ φιλίου πυροβολικοῦ, δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ, ὑποστὰν σοβαρὰς ἀπωλείας, μόλις δὲ κατώρθωσε νὰ συγκρατηθῇ ἐπὶ τῶν θέσεών του (3).

Οἱ 'Ιταλοὶ ἐξετέλεσαν ἀπὸ τῆς πρωΐας σφοδροὺς βομβαρδισμοὺς διὰ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων, ἰδίᾳ ἐκ τῆς περιοχῆς Γκόλικο, κατὰ τοῦ ὑψ. 1437 καθ' οὗ καὶ ἐνήργησαν ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις, ἀποκρουσθείσας. Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου Ἑλληνικῶν τμημάτων ὑπῆρξαν σοβαρώταται.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἀνῆλθον εἰς 3 ἀξιωματικοὺς καὶ 52 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 19 ἀξιωματικοὺς καὶ 395 ὁπλίτας τραυματίας (4).

Εἰς τοὺς τομεῖς τῶν **II** καὶ **V Μεραρχιῶν**, ἐσημειώθη ζωηρὰ δρᾶσις τοῦ 'Ιταλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων, ἰδίως δὲ εἰς Πούντα Νόρντ.

129. Ἔληγεν οὕτω καὶ ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως τῶν 'Ιταλῶν καὶ παρὰ τὰς λυσσώδεις ἐπιθέσεις των πρὸς διάσπασιν, ἰδίᾳ τοῦ τομέως τῆς I Μεραρχίας ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ὑψ. 731, οὐδαμοῦ κατώρθωσαν οὗτοι νὰ θέσωσι πόδα ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους. 'Η πρὸς στιγμὴν κατάληψις παρ' αὐτῶν τμήματος τοῦ Μάλι Σπαντάριτ, ἥτις ἑδραιουμένη θὰ ἀπετέλει σοβαρὰν ἐπιτυχίαν, ὑπῆρξεν ἡ μοναδικὴ πρόσκαιρος ἐπιτυχία, διαφυγοῦσα τῶν χειρῶν των.

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, παρακολουθοῦν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιθέσεως, ἐπενέβαινεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος διὰ προφορικῶν ἐν πολλοῖς ἀπὸ τηλεφώνου διαταγῶν, δοθέντος ὅτι ἡ διαδοχὴ τῶν ἐναλλασσομένων τακτικῶν καταστάσεων, ἐν τῷ τομεῖ, ἰδίᾳ τῆς I Μεραρχίας, ἦτο τοιαύτη, ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος διὰ τὴν ἔγγραφον διαβίβασιν τῶν διαταγῶν (5). 'Η

(1) Σχεδιάγραμμα 14.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 187—190.
ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 32—33.
(3) Σχεδιάγραμμα 11.
(4) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/2. Σελ. 54—63.
(5) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 36.

ἐξέλιξις, τῆς καταστάσεως κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως, δὲν ἀπῄτησε τὴν γενικωτέραν ἐπέμβασιν τοῦ Σώματος Στρατοῦ καὶ ὁ ἀγὼν διεξήχθη ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ἀποστολῶν τῶν Μεραρχιῶν.

Ἐκ τῆς ἀντιπάλου πλευρᾶς, οἱ Ἰταλοὶ δὲν εἶχον λόγους νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν διημέρων προσπαθειῶν των. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη ἡμέρας τῆς ἐπιθέσεως καὶ δὴ ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, ὁ Μουσολίνι, ὅστις παρηκολούθει τὸν ἀγῶνα ἐκ τοῦ παρατηρητηρίου τοῦ Κόμαριτ (Γκλάβα), εἶχε σχηματίσει καθαρὰν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἐπίθεσις εἶχεν ἀρχῆθεν ἀποτύχει. Τοῦτο ἀνέφερεν εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὸν Βασιλέα ὑποβληθεῖσαν μετὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐπάνοδόν του τὴν 21ην Μαρτίου (1).

Ἡ τρίτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως.
(11 Μαρτίου)
(Σχεδ. 14)

130. Ἡ τρίτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως, ἐχαρακτηρίζετο ὑπὸ τῆς αὐτῆς λυσσώδους προσπαθείας τῶν Ἰταλῶν πρὸς διάρρηξιν τῆς Ἑλλην. ἀμυντικῆς τοποθεσίας(2).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **I Μεραρχίας**, ἐπετέθησαν οὗτοι αἰφνιδιαστικῶς τὴν 0430 δι' ἑνὸς τάγματος κατὰ τῶν νοτίων κλιτύων τοῦ ὑψ. 731. Οἱ ἀμυνόμενοι, γρηγοροῦντες, ὑπεδέχθησαν τὴν ἐπίθεσιν δι' ἰσχυρῶν πυρῶν καὶ ἀμέσου ἀντεπιθέσεως, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν διάλυσιν τοῦ ἐπιτεθέντος τάγματος καὶ τὴν σύλληψιν μεταξὺ ἄλλων καὶ τοῦ διοικητοῦ του. Ἐπηκολούθησε σφοδρὸς καὶ παρατεταμένος βομβαρδισμὸς τῶν ὑψ. 731 καὶ Μπρέγκου Ραπίτ. Ἐκ παραλλήλου, ἡ ἀπὸ τῆς προηγουμένης σημειωθεῖσα ὑπερκερωτικὴ κίνησις τῶν Ἰταλῶν διὰ τῆς χαράδρας Πρόϊ Μάθ, ἥτις εἶχεν ἀνασταλῆ εἰς τὸ ὕψος τοῦ 731, ἐξεδηλώθη ἐντονωτέρα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Χάνι Βινοκάζιτ, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς κινήσεως τοῦ κατὰ μῆκος τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ δρῶντος 72ου Συντάγματος τῆς Μεραρχίας Πούλιε. Ἐπωφελούμενοι τῆς νυκτὸς, οἱ Ἰταλοὶ προώθησαν ἐντὸς τῆς χαράδρας Πρόϊ Μὰθ δύο τάγματα Μελανοχιτώνων, μὲ τὴν πρόθεσιν ὑπερκεράσεως τοῦ ὑψ. 731, νοτιώτερον τῆς περιοχῆς τοῦ Σπὶ Καμαράτε ἢ καὶ καταλήψεως τῶν ἀνατολικῶν κρασπέδων τοῦ Κιάφε Λουζίτ, ἔνθα ἡ διάταξις τοῦ Ἑλληνικοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ τοῦ τομέως.

Ἐξαιρετικῶς πυκνὴ ὁμίχλη ἐπεκράτει εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τὴν πρωΐαν τῆς 11ης Μαρτίου.Παρὰ ταῦτα, ἡ κίνησις τῶν ὡς ἄνω Ἰταλικῶν τμημάτων, ἅτινα εἰσέδυον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς τοποθεσίας, ἐγένετο ἐγκαίρως ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν τμημάτων τοῦ ἐντὸς τῆς χαράδρας ταύτης τεταγμένου ἀντιαρματικοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡ Διοίκησιςτοῦ ὑποτομέως ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τὴν παγίδευσιν τῶν προχωρούντων Ἰταλῶν, κινητοποιήσασα ὅλα τὰ ἐφεδρικά της τμήματα.

Τὴν 0945, ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης συνεχιζόμενος βομβαρδισμὸς ἐνετάθη, ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ ὑψ. 731, τοῦ Κιάφε Λουζὶτ καὶ τῆς Τρεμπεσίνας, τὴν δὲ 1045 οἱ Ἰταλοὶ ἐξαπέλυσαν νέαν ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 731, ὑποστηρίξαντες ταύτην διὰ καταιγισμοῦ πυροβολικοῦ. Ὁ ἀγὼν συνεχίσθη μετὰ μεγίστης σκληρότητος, ἐπεκταθεὶς καὶ ἐπὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, τῶν ὑψ. 717 καὶ 709, ἐνῷ τὸ Κιάφε Λουζὶτ καὶ ὁ ὑψ. 1060, ἐβομβαρδίζοντο σφοδρῶς καὶ σχεδὸν ἀδιακόπως.

---

(1) Στρατάρχου Cavallero, «Μυστικὸν ἀρχεῖον». Μετάφρασις ΔΙΣ/ΓΕΣ. Σελ. 33.
(2) Σχεδιάγραμμα 14.

Ἡ μάχη αὕτη, διαρκέσασα μέχρι τῆς 1300, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μετὰ μεγάλων ἀπωλειῶν ἀπώθησιν τῶν Ἰταλῶν, ὧν τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα, διαλυθέντα, ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

Ἀπὸ τῆς 1300 μέχρι τῆς 1600, ἐπεκράτησε σχετικὴ ἠρεμία, ἀνταλλασσομένων ἑκατέρωθεν ἀραιῶν πυρῶν πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ. Ἀπὸ τῆς 1635, νέος ἐντατικὸς βομβαρδισμός, διαρκείας 30 λεπτῶν προηγήθη σφοδρᾶς ἐπιθέσεως τῶν Ἰταλῶν κατὰ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, τοῦ ὑψ. 709 καὶ τοῦ ὑψ. 710, ἥτις ἀπεκρούσθη τελικῶς περὶ τὴν 1745, κατόπιν λίαν πεισμονος ἀγῶνος, ὁ βομβαρδισμὸς ὅμως τῶν Ἑλληνικῶν θέσεων ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς 2015, ὁπότε κατέπαυσε.

Ἡ διὰ τῆς χαράδρας Πρόϊ Μὰθ κινουμένη πρὸς ὑπερκέρασιν τοῦ ὑψ: 731 Ἰταλικὴ φάλαγξ, προστατευομένη ὑπὸ τῆς ὁμίχλης, ἀλλὰ καὶ κινουμένη μετὰ δυσκολίας, λόγῳ τῶν παρενοχλητικῶν πυρῶν τῶν ἑκατέρωθεν ταύτης Ἑλληνικῶν τμημάτων, ἐδημιούργησε θύλακα, ἡ κεφαλὴ τοῦ ὁποίου εἶχε φθάσει περὶ τὴν 0900 εἰς ἀπόστασιν 300 περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ ἀντιαρματικοῦ οὐλαμοῦ τοῦ τεταγμένου ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ νοτίως τοῦ Σπὶ Καμαράτε. Ἡ φάλαγξ αὕτη ἀφέθη σκοπίμως νὰ διεσδύσῃ μέχρι τοῦ σημείου τούτου. Αἱ κινήσεις της παρηκολουθοῦντο, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Σωματάρχου, προσωπικῶς ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελάρχου του, ὅστις ἐδιδεν ἀναλόγους ὁδηγίας διὰ τὴν κύκλωσιν αὐτῆς. Τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα, τὰ κινούμενα πρὸς ἀποκοπὴν τῶν διεισδυσάντων Ἰταλικῶν τμημάτων, ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν τὴν στιγμὴν ἐκείνην μὲ τὰ τελευταῖα ταῦτα, ἐξ ὧν ἄλλα μὲν ἀνθίσταντο, ἄλλα δὲ παρεδίδοντο. Περὶ τὴν 1000, τὸ πῦρ ἐγενικεύετο πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, μὲ κίνδυνον νὰ βληθῶσι μεταξύ των τὰ φίλια τμήματα, λόγῳ τῆς πυκνῆς ὁμίχλης καὶ τῆς διασπορᾶς καὶ διαλύσεως τῶν Ἰταλικῶν τμημάτων, ἅτινα ἀπολέσαντα τὴν συνοχήν των, διεσκορπίσθησαν ἐντὸς τῆς χαράδρας καθ' ὁμάδας, βαλλόμενα πανταχόθεν καὶ προστρέχοντα ἀλλόφρονα ἀπὸ ἑνὸς χώρου εἰς ἕτερον. Η σύγχυσις ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον, ὅταν ὁ ἀντιαρματικὸς οὐλαμὸς πεδινοῦ πυροβολικοῦ τῶν 75, ἤρχισε νὰ βάλῃ κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας, ἐπιτείνων τὸν πανικὸν καὶ προκαλῶν πανδαιμόνιον ἀλλαλαγμῶν καὶ οἰμωγῶν, τῶν ἐντὸς τῆς χαράδρας ἀποδεκατιζομένων. Τὸ πῦρ συνεχίσθη, ἐν ὅσῳ ἐκ τῆς χαράδρας ἔβαλλον μεμονωμένοι Ἰταλοὶ καὶ κατέπαυσε περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε τὰ Ἰταλικὰ τμήματα ὕψωσαν μανδύλια καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς χαράδρας καὶ μὲ τὰς χεῖρας ὑψηλὰ παρεδίδοντο ἄοπλα. Ἡ ἐκκαθάρισις τῆς χαράδρας ἀπέδωσεν 501 αἰχμαλώτους, ἐξ ὧν 20 ἀξιωματικοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων τρεῖς ταγματάρχαι. Κατεμετρήθησαν ἄνω τῶν 250 πτωμάτων καὶ περισυνελλέγη σημαντικὸν πολεμικὸν ὑλικόν.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 2 νεκροὺς καὶ 3 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 44 νεκροὺς καὶ 132 τρυματίας ὁπλίτας. Εἰς τὸν δεξιὸν ὑποτομέα (Κετσέα) κατηναλώθησαν 2501 βλήματα πεδινοῦ καὶ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ (1).

Ὁ θρίαμβος τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων εἰς τὸν νευραλγικὸν τομέα τῆς Ι Μεραρχίας κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως, ὑπῆρξε πλήρης, ἀναπτερώσας τὸ ἠθικὸν τῶν ἀπὸ διημέρου ἐντὸς τῶν φλογῶν ζώντων καὶ μαχομένων τμημάτων της, πρὸς ἃ ἀπηύθυνεν αὕτη ἐνθουσιώδη ἡμερησίαν διαταγήν, ἣν ἐπηκολούθησεν ὁμοία τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ (2).

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 41.
ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 434—436.
ΔΙΣ/Φ. 682/Ε/1. Σελ. 127.

(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 435. Παράρτημα 15.

131. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν περὶ τὴν 0800 ἐπίθεσιν διὰ δυνάμεως διλοχίας κατὰ τοῦ ὑψ. 869, κατόπιν σφοδροτάτης προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ. Ἡ ἐπίθεσις, ἀποκρουσθεῖσα μὲ σοβαρὰς ἀπωλείας, ἐπανελήφθη ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας τὴν 1600, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπεκρούσθη.

Τὴν 1200, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ὑψ. 802 διὰ δυνάμεως τάγματος, κατόπιν προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἀποκρουσθέντες μετ' ἀπωλειῶν. Τὸ πυροβολικόν των ἔβαλλε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως τῆς Μεραρχίας, μὲ ἰδιαιτέραν πυκνότητα ἐπὶ τῶν ὑψ. 710 (Μπούμπεσι) καὶ 709 (1).

132. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XVII Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν τὰς πρωϊνὰς ὥρας διὰ δυνάμεως διλοχίας κατὰ τοῦ βραχώδους ἀντερείσματος δυτικῶς χωρίου Μετζγκοράνη, ἀποκρουσθέντες. Τὴν 1700, ἐπετέθησαν ἀνεπιτυχῶς ἐκ τοῦ ὑψ. 1623 πρὸς τὸ 600 μ. ἀνατολικῶς τούτου ὕψωμα, μὲ ὑποστήριξιν σφοδροῦ πυρὸς πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων. Τὴν 1930, ἐπετέθησαν σφοδρῶς ἐκ νέου κατὰ τοῦ ὑψώματος τούτου καὶ τοῦ ὑψ. 1437. Ὁ ἀγὼν διήρκεσε μέχρι τῆς 2200, ὅτε οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀπεκρούσθησαν ὁριστικῶς. Γενικῶς, καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἡ ἐπιθετικὴ δραστηριότης τῶν Ἰταλῶν ἦτο διαρκής, ἡ δὲ ἀεροπορία των ἐβομβάρδισε κατ' ἐπανάληψιν τὰς περὶ τὴν Μετζγκοράνην Ἑλληνικὰς θέσεις, ἄνευ ὅμως ἀπωλειῶν.

Αἱ ἀπὸ τῆς 7ης Μαρτίου ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἦσαν σοβαραί, ἰδία τοῦ 29ου Συντάγματος, ὅπερ ἀπώλεσε μέγα μέρος τῆς δυνάμεώς του ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν καὶ τῶν κρυοπαγημάτων. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ἀδυναμία ἀνορύξεως χαρακωμάτων, λόγῳ τοῦ βραχώδους ἐδάφους (2).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **V Μεραρχίας**, αἱ ἐνέργειαι τῶν Ἰταλῶν περιωρίσθησαν εἰς δρᾶσιν πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου, μὲ ἰδιαιτέρως ἐντονώτατον σφυροκόπημα τοῦ Πούντα Νὸρντ καὶ τῶν ὑψ. 1260 καὶ 1178. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 9 νεκροὺς καὶ 47 τραυματίας ὁπλίτας καὶ 1 τραυματίαν ἀξιωματικόν (3).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν ἀπὸ τῆς πρωΐας ἰσχυρὸν βομβαρδισμὸν κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὑποτομέως καὶ ἐξεδήλωσαν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν διὰ δυνάμεως λόχου πρὸς κατάληψιν τοῦ δυτικοῦ τμήματος τοῦ ὑψ. 931, ἀποκρουσθεῖσαν δι' ἀντεπιθέσεως. Ἡ ὑπόλοιπος ἡμέρα διέρρευσε μὲ δρᾶσιν πυροβολικοῦ. Ἡ Μεραρχία ἔσχε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην 3 ἀξιωματικοὺς τραυματίας καὶ 29 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 53 τραυματίας (4).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **II Μεραρχίας** ἐσημειώθη περιωρισμένη δρᾶσις πυροβολικοῦ.

133. Οὕτως ἔληγε καὶ ἡ τρίτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως, χωρὶς οἱ Ἰταλοὶ νὰ κατορθώσουν νὰ καταλάβωσι οὐδὲ σπιθαμὴν ἐδάφους τῆς Ἑλληνικῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας, παρ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους προσπαθείας των. Ἅπασαι αἱ ἐπιθετικαὶ ἐφορμήσεις των ἐθραύσθησαν πρὸ τῆς ἀκλονήτου θελήσεως τῶν ἀμυνομένων, μὲ σοβαρὰς ἀπωλείας τῆς ἔναντι τῆς Ι Μεραρχίας μαχομένης Ἰταλικῆς Μεραρχίας Πούλιε. Εἰς ἀντικατάστασιν τῆς Μεραρχίας ταύτης, οἱ Ἰταλοὶ προώθησαν εἰς

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 44.
/Φ. 707/Α/2. Σελ. 99.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/2. Σελ. 60—62.
/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 45.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α/1. Σελ. 108.
/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 45.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 698/Α/1. Σελ. 192.

τὴν περιοχὴν τοῦ Μοναστέρο κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 11ης καὶ τὴν νύκτα τῆς 11/12 τὴν ἐφεδρικὴν Μεραρχίαν Μπάρι (1).

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, παρακολουθοῦν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἀγῶνα τῆς ἡμέρας ταύτης, ἥτις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κρισιμωτέρων τῆς μεγάλης Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως, διέταξε τὴν 1300, ὅπως τὸ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κιάφε Σοφιοὺτ εὑρισκόμενον 28ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ὅπερ προωρίζετο δι' ἐκτέλεσιν ἀντεπιθέσεων, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ κυρία προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν θὰ κατηυθύνετο κατὰ τοῦ Κιάφε Σοφιούτ, παραμείνῃ ἐκεῖ εἰς τὴν ἄμεσον διάθεσίν του, καὶ ἐν ἐξαιρετικῇ μόνον περιπτώσει καὶ ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ὑφίστατο τηλεφωνικὸς σύνδεσμος, διαθέσῃ ἓν τάγμα εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν. Τὴν 1400, καθ' ἣν ἡ ἡ κατάστασις ἐφαίνετο κρίσιμος, διέταξεν ὅπως ἓν τάγμα τοῦ 28ου καὶ ἕτερον τοῦ 33ου Συνταγμάτων κινηθῶσι πρὸς Τοσίτσι καὶ Μπαλαμπὰν καὶ προσανατολισθῶσιν ἵνα δράσωσιν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὑψ. 731 καὶ Μπούμπεσι. Ἐκ παραλλήλου διέταξεν ὅπως τὸ Ι/67 Τάγμα, σταθμεῦον εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπας, μετασταθμεύσῃ εἰς τὴν περιοχὴν Μπάλι, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Διοικητοῦ Πεζικοῦ τῆς Ι Μεραρχίας, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ, μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Σώματος Στρατοῦ εἰς ἐξαιρτικὴν περπτωσιν (2).

Ἡ τετάρτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως.

(12 Μαρτίου)

(Σχεδ. 14)

134. Εἰς τὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν τὴν 0045 διὰ δύο ταγμάτων κατὰ τοῦ ὑψ. 731, τοῦ Μπέγκου Ραπὶτ καὶ τῶν ὑψ. 709 καὶ 710, ὑποστηριζομένων ὑπὸ σφοδροτάτου βομβαρδισμοῦ, ἐπεκταθέντος καὶ ἐπὶ τοῦ Κιάφε Λουζίτ. Ἡ ἐπίθεσις, ἐκτοξευθεῖσα αἰφνιδιαστικῶς καὶ δι' ἀνεπάφων τμημάτων τῆς νεοεισελθούσης εἰς τὸν ἀγῶνα Μεραρχίας Μπάρι, ὑπῆρξε σφοδροτάτη, γενομένη δεκτὴ διὰ πυκνῶν πυρῶν τῶν γρηγορούντων Ἑλληνικῶν τμημάτων. Κατόπιν ἀγῶνος διεξαχθέντος ἐν μέρει ἐκ τοῦ συστάδην διὰ χειροβομβίδων καὶ δι' ἀμέσων ἀντεπιθέσεων, οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀπεκρούσθησαν ὁριστικῶς τὴν 0210, ὑποχωρήσαντες πρὸς τὸ ὑψ. 717 καὶ τὸ Μοναστέρο, βαλλόμενοι ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὑποστάντες σοβαρὰς ἀπωλείας.

Τὴν 0530, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν ἐκ νέου αἰφνιδιαστικῶς, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, διὰ νέων τμημάτων τῆς Μεραρχίας Μπάρι, ὑπερβάντων τὰ ἐπιτεθέντα τὴν 0045 τοιαῦτα. Ἡ ἐπίθεσις, ἑνδεκάτη κατὰ σειράν, ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ ὑψ. 1060 μέχρι τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ καὶ τῶν ὑψ. 709 καὶ 710, ἤτοι ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ τομέως τοῦ Ἀποσπάσματος Κετσέα. Καὶ πρὸ μὲν τῶν ὑψ. 1060 καὶ Κιάφε Λουζίτ, μέχρι τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, οἱ ἐπιτιθέμενοι καθηλώθησαν ἀμέσως διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ, εἰς τὸν λοιπὸν ὅμως τμῆμα τοῦ μετώπου διεξήχθη σφοδρὸς ἀγών, καταλήξας εἰς ἐκ τοῦ συστάδην τοιοῦτον διὰ χειροβομβίδων καὶ διαρκέσας μέχρι τῆς 0645, καθ' ἣν οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀπεκρούσθησαν ὁριστικῶς, ἐγκαταλείψαντες καί τινας αἰχμαλώτους. Ἡ δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιθέσεως καὶ μετ' αὐτήν, ὑπῆρξεν ἄνευ προηγουμένου.

(1) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 11 Μαρτίου.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελὶς 46.

9. Ὁ Μουσολίνι μετὰ τοῦ Στρατάρχου Καβαλλέρο παρακολουθοῦντες τὴν ἐπίθεσιν τῆς 9ης Μαρτίου 1941.

10. Βαρὺ πυροβόλον ἐν δράσει.

11. Παρατηρητήριον Μεραρχίας εἰς ὕψωμα Τεπελενίου.

Περὶ τὴν 0930, Ἰταλικὰ τμήματα ἀποπειραθέντα νὰ διεισδύσωσι πρὸς Κιάφε Λουζίτ, διελύθησαν καὶ ἀπεχώρησαν, βληθέντα διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ. Ἀπὸ τῆς 1100, ἡ δρᾶσις τῶν Ἰταλῶν περιωρίσθη εἰς σποραδικοὺς βομβαρδισμοὺς πυροβολικοῦ, μὲ μεσολαβοῦντα διαστήματα ἀπολύτου ἠρεμίας, ὁλονὲν αὐξανόμενα. Ἀπὸ τῆς 1600, τὸ μέτωπον τῆς Μεραρχίας παρουσίαζε τὴν προτέραν δρᾶσιν ἀνταλλαγῆς πυρῶν ὅλων τῶν ὅπλων, μὲ ζωηροτέραν δρᾶσιν ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 6 ἀξιωματικοὺς καὶ 93 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 6 ἀξιωματικοὺς καὶ 307 ὁπλίτας τραυματίας Περισυνελέγησαν 28 τραυματίαι Ἰταλοὶ ὁπλῖται.

Τὸ Ἀπόσπασμα Κετσέα, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐστράφησαν κυρίως αἱ ἐπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν, κατηνάλωσε 2364 βλήματα ὀρειβατικοῦ καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ (1).

135. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν τὴν 0100 δύο ἐγχειρήματα διὰ δυνάμεως οὐλαμοῦ ἕκαστον, ἐναντίον τοῦ ὑψ. 710 (Μπούμπεσι) καὶ τοῦ ὑψ. 869. Τὰ ἐγχειρήματα ταῦτα, ἐγκαίρως γενόμενα ἀντιληπτά, ἀπεκρούσθησαν. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐσημειώθη ἀραιὰ δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων.

Εἰς τοὺς τομεῖς τῶν **II, V καὶ XI Μεραρχιῶν**, ἐσημειώθη σημαντικὴ δρᾶσις πυροβολικοῦ καθ' ὅλον τὸ 24ωρον.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XVII Μεραρχίας**, ἀπεκρούσθησαν τοπικά τινα νυκτερινὰ ἐγχειρήματα, ἐνῶ τὸ Ἰταλικὸν πυροβολικὸν ἔβαλλεν ἀραιῶς καθ' ὅλον τὸ 24ωρον. Τὴν 0700, τοπικὸν ἐγχείρημα ἐκτελεσθὲν διὰ δύο ὁμάδων μάχης εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς διατάξεως παρὰ τὸν Ἀῶον (βραχῶδες ἀντέρεισμα νοτιοδυτικῶς τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη), ἐπέτυχε τὴν αἰχμαλωσίαν 12 Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν, ἐξ ὧν εἷς ἀντισυνταγματάρχης καὶ εἷς ταγματάρχης καὶ 223 ὁπλιτῶν. Κατὰ παρασχεθείσας πληροφορίας τῶν συληφθέντων αἰχμαλώτων, ἡ δύναμις αὕτη ἡτοιμάζετο πρὸς ἐπίθεσιν, τῶν ἀξιωματικῶν ἐκτελούντων ἀναγνωρίσεις, ἐν ἀναμονῇ καὶ ἄλλων τμημάτων διὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην. Ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιτυχία ὠφείλετο κυρίως εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δύο ὁμάδων μάχης Διοικητὴν λόχου ΙΙΙ/67 Τάγματος ἔφεδρον Ὑπολοχαγὸν Μιχαλοδημητράκην, ἐπιδείξαντα τακτικὴν ἀντίληψιν καὶ μεγάλην γενναιότητα, καταπλήξασαν καὶ αὐτοὺς τοὺς συλληφθέντας Ἰταλοὺς ἀξιωματικούς, ὅταν οὗτοι ἀντελήφθησαν τὴν πραγματικὴν δύναμιν, ἣν οὗτος διέθετε.

Κατόπιν διαταγῆς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἡ Μεραρχία διέθεσεν εἰς τὴν Ι τοιαύτην εἰς τὴν περιοχὴν Ἰπάλι, τὸ εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπας εὑρισκόμενον ἐφεδρικὸν Ι/67 Τάγμα της (2).

Ἡ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ὑπῆρξε λίαν ἀσθενής, λόγῳ δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν.

136. Ἡ τετάρτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως ἔληγεν οὕτω μὲ τὴν ἀπόλυτον καὶ πάλιν διατήρησιν τῶν θέσεων τῶν ἀμυνομένων καὶ πλήρη ἀποτυχίαν τῶν προσπαθειῶν τῶν Ἰταλῶν. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα, περι-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 50.
Φ. 681/Α/2. Σελ. 437—440.
Φ. 682/Ε/1. Σελ. 132—134.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 52.
Φ. 711α/Α/2. Σελ. 62—63.

ωρίσθη, ἐκτὸς τῆς ὡς ἄνω διαθέσεως τοῦ I/67 Τάγματος εἰς τὴν I Μεραρχίαν, εἰς τὸ νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς V Μεραρχίας ἓν τάγμα τοῦ 14ου Συντάγματος ἐκ τῶν δύο τοιούτων, ἅτινα ἐτήρει ὡς ἐφεδρείαν του καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ 5ου Συντάγματος τῆς I Μεραρχίας, ὅπερ κατὰ τὸν τετραήμερον ἀγῶνα εἶχεν ὑποστῆ σημαντικὴν φθοράν, διὰ τοῦ 19ου Συντάγματος τῆς VI Μεραρχίας.

137. Ἀπὸ τῆς Ἰταλικῆς πλευρᾶς, ἡ κατάστασις ἐφαίνετο ζοφερά, ἐμβάλλουσα εἰς ζωηρὰν ἀνησυχίαν τὸν Μουσολίνι, παρακολουθοῦντα ἐπὶ τόπου τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιθέσεως. Τὴν πρωΐαν, εἶχε λάβει ἔκθεσιν τοῦ Τσελόζο, ὅστις ἀνέφερεν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ ἀποτυχοῦσα. Τὸ ἀπόγευμα, ὁ Μουσολίνι ἐκάλεσεν εἰς σύσκεψιν τοὺς ἀνωτέρους διοικητάς, ἵνα συζητήσωσιν ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Τὰ παρατιθέμενα κατωτέρω ἐστενογραφημένα πρακτικὰ τῆς συσκέψεως ταύτης, καταδεικνύουν τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ τῇ Ἀνωτάτῃ Ἰταλικῇ Ἡγεσίᾳ ἀμηχανίαν καὶ τὴν περαιτέρω προοπτικήν της διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐπιθέσεως.

Ἡ σύσκεψις, ἀρχίζει μὲ μίαν ἐπισκόπησιν τῆς καταστάσεως.

ΤΖΕΛΟΖΟ : Ὅσον ἀφορᾶ τὸ Τεπελένι, πρὸς τὸ παρὸν οὐδεμία ἀνησυχία. Κίνδυνον δι' ἡμᾶς ἀποτελεῖ ἡ γέφυρα Δραγκότι, ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀώου Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἐπικίνδυνος θὰ ἦτο ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες κατελάμβανον ἢ κατέστρεφον διὰ πυροβολικοῦ τὴν ἐν λόγῳ γέφυραν. Εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀώου ἔγινε μία μικρὰ ὑποχώρησις. Ζητῶ τὴν «Μεραρχίαν τῶν Λύκων», ἵνα τὴν χρησιμοποιήσω εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀώου.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ : Ἡ Μεραρχία τῶν Λύκων, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ἄνευ ἀναβολῆς, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν ἀπολύτως μίαν ὑποχώρησιν εἰς τὸν τομέα τοῦτον.

ΤΖΕΛΟΖΟ : Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν. Κατ' ἀρχὰς ἐγένετο ἐπιχείρησίς τις πρὸς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, ἀλλὰ δὲν ἐπετεύχθη τὸ ἀναμενόμενον ἀποτέλεσμα. Τώρα πρέπει νὰ κτυπήσωμεν εἰς τὴν Τρεμπεσίναν μὲ τὴν Μεραρχίαν Σιένα ἀπὸ Βορρᾶ καὶ μὲ ἄλλας δυνάμεις ἐκ τοῦ αὐχένος Μετζκοράνης.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ : Πρῶτον, τὸ πεζικὸν τῶν τριῶν ἐπιτιθεμένων μεραρχιῶν προήλασε πολὺ ὀλίγον. Πράγματι, ἡ Πινερόλο, ἡ περισσότερον δυναμική, ἐπέτυχεν ἐλάχιστα, ἡ Πούλιε ἀκόμη ὀλιγώτερα, ἡ δὲ Κάλιαρι ἐν τῇ πράξει δὲν ἐκινήθη καθόλου. Εἶμαι σχεδὸν βέβαιος ὅτι ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἐξελίσσεται καλῶς. Χθὲς ἔφθασεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἡ Μπάρι, ἀλλὰ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἔκαμε τίποτε. Συμπέρασμα : Ἔχομεν τέσσαρας μεραρχίας ἀκινητούσας. Πρέπει νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἀδράνειαν, δοθέντος ὅτι ἔχομεν ἄλλας δύο μεραρχίας διαθεσίμους καὶ ἄλλαι δύο φθάνουν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη, θὰ διατάξω νὰ ἔλθουν ἄλλαι δύο ἀκόμη. Δεύτερον πρέπει νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἐπίθεσιν ταύτην, διότι ἂν παραιτηθῶμεν αὐτῆς, εἶναι πρόδηλον ὅτι ὅλη ἡ ὑπόθεσις θὰ χαθῆ. Οἱ Ἕλληνες δύναται νὰ μᾶς δημιουργήσουν μερικὰς ἀκόμη δυσαρέστους καταστάσεις, ὅπως ἤδη συνέβη κατόπιν τῆς ἐνεργείας μας πρὸς Κλεισοῦραν διὰ τῆς Τρεμπεσίνας. Δὲν δυνάμεθα νὰ σκεφθῶμεν δι' ἄλλας ἐπιχειρήσεις, διότι δὲν ἔχομεν καιρόν. Ἡ Γερμανία θὰ ἐπιτεθῆ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀπριλίου καὶ θὰ μᾶς εἰδοποιήσῃ ἓξ ἡμέρας ἐνωρίτερον. Δὲν ἠμπορῶ νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν Χίτλερ νὰ καθυστερήσῃ τὴν δρᾶσιν του, διότι τοῦτο δύναται νὰ ἔχῃ μοιραίας συνεπείας. Πράγματι, κάθε

ἐπιβράδυνσις, ἐπιτρέπει τὴν αὔξησιν τῶν Βρεταννικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἑλλάδα (μία μεραρχία ἀποβιβάζεται ἤδη εἰς τὴν Ἀττικήν). Πρωτοῦ ἐπέμβη ἡ Γερμανία, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἔχωμεν μίαν ἐπιτυχίαν στρατιωτικήν, διότι ἄλλως οἱ Γερμανοὶ θὰ λέγουν δικαίως ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑπεχώρησαν χάρις εἰς αὐτούς. Πρέπει λοιπόν, ἡ ἐπίθεσις νὰ συνεχισθῇ, ἐὰν εἶναι ἀκόμη δυνατόν, διὰ διασπάσεως τοῦ μετώπου, ἄλλως διὰ τῆς φθορᾶς ἥτις ὅμως πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὰ ταχεῖα, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν ἀποτελέσματα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ μηνός. Ἔχομεν ἐνώπιόν μας δεκαεννιὰ ἡμέρας. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν, νὰ συνεχισθῇ ἡ ἐπίθεσις. Πῶς πρέπει νὰ συνεχισθῇ; Εἶναι τεχνικὸν πρόβλημα καὶ δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἐκφέρω γνώμην. Ἔχω ὅμως παρατηρήσει ὅτι τὸ ὕψωμα 1308 δὲν εἶναι ἔδαφος κατάλληλον διὰ τὸ πεζικόν. Καὶ πρέπει ἀκόμη νὰ διερωτᾶται τις, ἐὰν ἡ ἐπίθεσις μιᾶς μεραρχίας δύναται πράγματι νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ τὴν κατοχὴν ἑνὸς τοιούτου ὑψώματος καὶ ἐὰν αἱ ἀναγκαῖαι θυσίαι δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολικαί.

ΤΖΕΛΟΖΟ : Πάντοτε εἶναι εὐνοϊκῶς διατιθέμενος ὑπὲρ τῆς δράσεως εἰς τὴν Τρεμπεσίνα. Θὰ σκεφθῶ διὰ μίαν δρᾶσιν εἰς τὰ Μάλι (1) καὶ θὰ ἀναφέρω εἰς τὴν Ἀνωτέραν Διοίκησιν.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ : Καὶ ἐφοδιασμοὶ δι' ἀεροπλάνων, ποῖα ἀποτελέσματα ἔδωσαν ;

ΤΖΕΛΟΖΟ : Χρησιμεύουν μετρίως καὶ εἶναι πενιχροί.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ : Ὑπάρχουν λοιπὸν τρεῖς τρόποι διὰ νὰ ἐπιληφθῶμεν τῆς λύσεως τοῦ προβλήματος.
Νὰ καταλάβωμεν τὸ ὕψωμα 1308 τῆς Τρεμπεσίνας.
Νὰ δράσωμεν διά τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος.
Νὰ δράσωμεν κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς τῶν Μάλι.
Ἡ καλυτέρα λύσις φαίνεται νὰ εἶναι ἡ δευτέρα.

ΤΣΕΛΟΖΟ: Ἡ κατάληψις τοῦ ὑψώματος 1308, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπελευθέρωσιν διὰ παντὸς τοῦ Τεπελενίου.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ. Ἀλλὰ καὶ ἂν καταληφθῇ τὸ ὕψωμα 1308, ἀπομένει εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων τὸ ὑπόλοιπον τῆς Τρεμπεσίνας, ὅπερ ἔχει ὑψόμετρον περὶ τὰ 1900 μέτρα. Ποῖα εἶναι τὰ αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα αἱ μεραρχίαι μας δὲν προχωροῦν ;

ΤΣΕΛΟΖΟ : Τὸ δυσχερὲς τοῦ ἐδάφους, ὁ ἐχθρὸς ὅστις μάχεται καλῶς καὶ ἔχει καλῶς ὀργανωθῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐκ μέρους μας ἔλλειψις ἐκπαιδεύσεως, ἰδίως τῶν ἀξιωματικῶν.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ : Πρέπει νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ Μπάλι καὶ τότε τὸ ὕψωμα 1308 χάνει πᾶσαν ἀξίαν, πρέπει ὅμως οἱ ὑπερασπισταὶ του νὰ τὸ ἐγκαταλείψωσι ἐλλείψει τροφίμων. Νομίζω ὅτι ἡ δρᾶσις ἣν προβλέπει ἡ Ἀνωτέρα Διοίκησις, εἶναι ἡ καλυτέρα, πρέπει δὲ δι' αὐτὸ νὰ ἐπιμείνωμεν

ΤΣΕΛΟΖΟ : Εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ προέλασις πρὸ ς τὸ Μπάλι δὲν ἐπιτύχει, θὰ πρέπει νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ ὕψωμα 1308.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ : Πρέπει νὰ ἐπιμείνωμεν ἀπολύτως. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβάλωμεν σχέδιον δράσεως. Πρέπει νὰ ἐξουδετε-

(1) Προφανῶς ὑπονοεῖ τὴν γραμμὴν Μάλι Σπαντάριτ—Μάλι Γαρονὶν—Μάλι Τοπόγιανιτ κ.τ.λ.

ρώσωμεν τὸ ὕψωμα 1308 καὶ τὰς ἀνατολικὰς κλιτεῖς του καὶ κατόπιν νὰ προχωρήσωμεν μὲ τὰς ἐπιτιθεμένας δυνάμεις. Πρέπει εἰς τὸ ὕψωμα 1308 νὰ πέσουν πολλαὶ ἑκατοντάδες βλημάτων πυροβολικοῦ καὶ βόμβαι ἀεροπλάνων. Τὰ ἀεροπλάνα πρέπει νὰ ἵπτανται χαμηλὰ καὶ ὄχι ὑψηλά, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον νὰ χάσωμεν μερικά. Πρέπει νὰ ἐπιτεθῶμεν αὔριον, διότι ὁ στρατὸς θὰ ἀρχίσῃ νὰ προσκολλᾶται (ριζώνει) εἰς τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πιστεύῃ ὅτι ἡ δρᾶσις ἐτελείωσε. Οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ εὑρίσκωνται ὑπὸ τὰ πυρά μας καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Τὸ ἀντίδοτον τοῦ ὅλμου, εἶναι ἡ ταχύτης τῆς κινήσεως. Πρέπει νὰ ἐπιμείνωμεν ἐπὶ τῶν προβλεφθεισῶν ἐν τῷ σχεδίῳ κατευθύνσεων. Εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος μία στρατιωτικὴ νίκη διὰ τὸ γόητρον τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ μηνός.

Ἔκαμα πάντοτε τὸ πᾶν διὰ νὰ διατηρήσω ὑψηλὰ τὸ ὄνομα καὶ τὸ γόητρον τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ τώρα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ μεταβληθῇ ἡ κατάστασις. Εἶπον εἰς τὸν ἐξοχώτατον Γκουτζόνι νὰ στείλῃ ἐδῶ ὅλα τὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑπάρχοντα ἐφόδια, διοτι ὁ Ἰταλικὸς στρατὸς εἶναι ἐδῶ, ὁ πόλεμος γίνεται ἐδῶ καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ νικήσωμεν (1).

Τὴν 2115 τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Στρατηγὸς Πρίκολο, Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τῆς ἀεροπορίας, ἐκλήθη ἀπὸ τὸν Μουσολίνι ἵνα λάβῃ διαταγὰς διὰ τὸν ἐντατικὸν βομβαρδισμὸν ὁ ὁποῖος θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ τὴν ἐπομένην. Διετάσσετο ὅμως οὗτος χρησιμοποιήσῃ ὅλην τὴν ἀεροπορίαν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συνδράμῃ κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὴν ἐπιθετικὴν δρᾶσιν. Ἡ ἀεροπορία ἔπρεπε νὰ ρίψῃ κατὰ τοῦ ὑψώματος 1308, τοὐλάχιστον 1500 βόμβας. Ὁ βομβαρδισμὸς ἔπρεπε νὰ ἐκτελεσθῇ ἀπὸ τῆς 0900 μέχρι τῆς 1100 καὶ ἀπὸ τῆς 1400 μέχρι τῆς 1800, ἤτοι συνολικῆς διαρκείας ἓξ ὡρῶν.

Ἡ πέμπτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως.
(13 Μαρτίου)
(Σχεδ. 14)

138. Μέχρι τῆς 1330, τὸ μέτωπον τῆς **I Μεραρχίας**, παρουσίαζε τὴν προτέραν συνήθη δρᾶσιν (2). Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς τῆς 12/13, τὸ 5ον Σύνταγμα εἶχεν ἀντικατασταθῇ ἐν τῷ δεξιῷ ὑποτομεῖ (Ἀποσπάσματος Κετσέα) ὑπὸ τοῦ 19ου Συντάγματος. Ἀπὸ τῆς ὡς ἄνω ὥρας, ἐξεδηλώθη σφοδρὸς βομβαρδισμὸς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς τοποθεσίας τῆς Μεραρχίας, τόσον ἐπὶ τῶν κατεχομένων γραμμῶν, ὅσον καὶ τῶν μετόπισθεν. Τὴν 1530, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν ἐπίθεσιν ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως (19ου Συντάγματος), ὑποστηριχθεῖσαν ὑπὸ σφοδροτάτου βομβαρδισμοῦ, μεταφερθέντος κατόπιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς τοποθεσίας εἰς τὰς θέσεις τῶν ἐφεδρειῶν καὶ ἐπεκταθέντος καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν πρὸς Κιάφε Λουζἲτ καὶ ὑψ. 1060, ἐνῷ συγχρόνως 31 ἀεροπλάνα διώξεως συνοδεύοντα 4—5 πεντάδας βομβαρδιστικῶν, περιΐπταντο τοῦ τομέως ἀπὸ τῆς 1400 μέχρι τῆς 1700, βομβαρδίζοντα καὶ πολυβολοῦντα συνεχῶς τὰς γραμμὰς μάχης, τὰς θέσεις τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὰς ἐφεδρείας. Εἰς

(1) Στρατάρχου Cavallero. Μυστικὸν ἀρχεῖον. Μετάφρασις ΔΙΣ/ΓΕΣ. Σελ. 4—9. Ὁ Στρατάρχης Cavallero εἰς τὸ Ἡμερολόγιον του τῆς 12ης Μαρτίου, ἀναφερόμενος εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἔκκλησιν τοῦ Μοσολίνι, παρατηρεῖ: Ἐλησμόνει ὁ Μουσολίνι τὸ τί συνέβαινεν εἰς τὴν Ἀφρικήν, ἔνθα εἷς ἄλλος Ἰταλικὸς Στρατὸς ὑπέστη ἤδη κατὰ τοὺς προηγηθέντας μῆνας ἕνα ἀπὸ τὰ τραγικώτερα πολεμικὰ συμβάντα.

(2) Σχεδιάγραμμα 14.

συναφθεῖσαν ἀερομαχίαν, κατερρίφθησαν δύο Ἰταλικὰ καὶ ἓν Βρεταννικὸν ἀεροπλάνα, δύο δὲ Ἰταλικὰ κατερρίφθησαν ὑπὸ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, ἐξ ὧν τὸ ἓν ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας.

Ἡ ἐπιτεθεῖσα δύναμις, ἀνήκουσα εἰς τὴν Μεραρχίαν Μπάρι, ἀνήρχετο εἰς δύο τάγματα ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731 καὶ δύο τάγματα ἐναντίον τοῦ ὑψ. 717 (Μπρέγκου Ραπίτ), κινουμένη μὲ πυκνοὺς καὶ λίαν τρωτοὺς σχηματισμούς, προχωροῦντας κατ' ἀλλεπάλληλα κύματα. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε πεισματώδης. Τὰ πυρὰ τῶν ἀμυνομένων ἀπεδεκάτιζον τὰς τάξεις τῶν Ἰταλῶν, ὁσάκις δὲ τμήματα αὐτῶν ἐπλησίαζον τὰς Ἑλληνικὰς ἀμυντικὰς θέσεις, ὁρμητικαὶ ἄμεσοι ἀντεπιθέσεις διὰ τμημάτων ἐξορμούντων ἐκ τῶν χαρακωμάτων των, ἔφερεν κατ' ἐπανάληψιν τὸν ἀγῶνα εἰς ἀκάλυπτον ἔδαφος μέχρι πάλης σώματος πρὸς σῶμα μεταξὺ θαρραλέων ὁμάδων. Ἡ χειροβομβὶς καὶ ἡ λόγχη ἔπαιζον πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν φάσιν ταύτην τοῦ ἀγῶνος, ὅστις διήρκεσε μέχρι τῆς 1605, ὅτε οἱ ἐπιτεθέντες ἀνετράπησαν ὁριστικῶς, καταδιωχθέντες μέχρι τῶν βάσεων ἐξορμήσεώς των, ἀποδεκατιζόμενοι ὑπὸ τῶν πυρῶν τοῦ πυλοβολικοῦ. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν ὑπῆρξαν σοβαραί,ἀλλὰ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα ἐπλήρωσαν βαρὺν τὸν φόρον τοῦ αἵματος. Ὁ βομβαρδισμὸς ὑπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμῶν, ἐπανήρχσιεν ἔντονος μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῶν ἐπιτιθεμένων τμημάτων, διαρκέσας μέχρι τῆς 1700, ἀφ' ἧς ἐπεκράτησεν ἀπόλυτος ἠρεμία ἐν τῷ ὑποτομεῖ.

Τὴν 1800, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν νέαν ἐπίθεσιν, δεκάτην τρίτην κατὰ σειράν, ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731 διὰ δυνάμεως τάγματος, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἀποκρουσθεῖσαν περὶ τὴν 1900.

Εἰς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα τῆς Μεραρχίας, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν τὴν 1500 κατὰ τοῦ ὑψ. 1308 καὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ Κιάφε Λουζίτ, ἀποκρουσθέντες.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τοῦ 19ου Συντάγματος, ἀνῆλθον εἰς 1 νεκρὸν καὶ 10 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 67 νεκροὺς καὶ 209 τραυματίας ὁπλίτας ([1]).

Τὸ Συγκρότημα Γεωργούλα τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως τῆς Μεραρχίας, ἔπαυσε ὑφιστάμενον ὡς τοιοῦτον, κατόπιν τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ 5ου Συντάγματος ὑπὸ τοῦ 19ου Συντάγματος. Τὸ 5ον Σύνταγμα, σκληρῶς δοκιμασθὲν κατὰ τὸν τετραήμερον ἀγῶνα, εἶχεν ἀπολέσει 6 νεκρούς, 8 τραυματίας καὶ 1 ἐξαφανισθέντα ἀξιωματικοὺς καὶ 119 νεκρούς, 425 τραυματίας καὶ 27 ἐξαφανισθέντας ὁπλίτας, ἤτοι ἐν συνόλῳ 586 ἄνδρας ([2]).

139. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας**, ἐσημειώθη δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, μὲ ἰδιαιτέραν ἔντασιν μεταξὺ τῆς 1400 καὶ 1430 καὶ τοῦ κέντρου ἀντιστάσεως τοῦ ὑψ. 710 (Μπούμπεσι) καὶ νοτιώτερον μέχρι τοῦ Κιάφε Λουζίτ.

Παρομοία δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ, ἐσημειώθη καὶ εἰς τοὺς τομεῖς τῶν XI, V καὶ XVII Μεραρχιῶν.

Ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία ἔδρασε λίαν ἐντατικῶς ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ζώνης τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἀπὸ τῆς 1400 μέχρι τῆς 1800, μὲ ἰδιαιτέραν πυκνό-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 54.
/Φ. 681/Α/2. Σελ. 441—445.
/Φ. 689/Α/1. Σελ. 57—62.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Β/1.

τητα ἐπὶ τοῦ ὑψ. 1308, Κιάφε Λουζῒτ καὶ Μάλι Σπαντάριτ, ἐμφανισθέντων πλέον τῶν 200 ἀεροσκαφῶν βομβαρδισμοῦ καὶ διώξεως εἰς διαδοχικὰ κύματα ([1]).

Οὕτως ἡ πέμπτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως ἐτερματίζετο, ἄνευ οὐδενὸς κέρδους διὰ τοὺς Ἰταλούς, παρὰ τὰς προτροπὰς καὶ τὰς ἀγωνιώδεις ἐκκλήσεις τοῦ Μουσολίνι, παρὰ τὴν ὁμαδικὴν δρᾶσιν τῆς ἀεροπορίας των καὶ τοὺς τρομακρικοὺς καταιγισμοὺς τοῦ πυροβολικοῦ των. Οἱ Ἕλληνες ὑπερασπισταὶ τοῦ ὑψ. 731 καὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, ἐστάθησαν καὶ πάλιν ὡς βράχοι ἀκλόνητοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐθραύσθησαν ὅλαι αἱ προσπάθειαι τῶν ἐπιτιθεμένων.

Ἡ ἕκτη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως.

(14η Μαρτίου)

(Σχεδ. 14)

140. Ἡ νὺξ τῆς 13/14 Μαρτίου διῆλθε μὲ συνήθη δρᾶσιν πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **I Μεραρχίας,** οἱ Ἰταλοὶ ἤρχισαν προωθοῦντες ἀπὸ τῆς 0030 μικρὰ τμήματα διὰ τῆς χαράδρας Πρόϊ Βέλες ([2]), ἅτινα εἰσεχώρησαν πρὸς τὸ ἄκρον δεξιὸν τοῦ ὑψ. 709, ἔνθα συνεκεντρώθη δύναμις λόχου. Ταῦτα ἐγένοντο ἀντιληπτὰ ὀλίγον πρὸ τῆς ἕως καὶ καθηλώθησαν διὰ προωθηθεισῶν περιπόλων καὶ ἑτέρων τμημάτων, ἅτινα ἀντεπιτεθέντα προϊούσης τῆς ὥρας, ἐνεπλάκησαν εἰς ἀγῶνα μετὰ τῶν ἐχθρικῶν ὁμάδων καὶ ἐξεδίωξαν ταύτας, συλλαβόντα καὶ περὶ τοὺς 25 αἰχμαλώτους. Ὁ ἐνεργήσας τὴν ἐπίθεσιν Ἑλληνικὸς λόχος, ὑπέστη ἀρκετὰς ἀπωλείας, τραυματισθέντων τοῦ διοικητοῦ καὶ τῶν τριῶν ἀξιωματικῶν του.

Τὴν 0615, ἤρχισεν ἔντονος καὶ καταιγιστικὸς βομβαρδισμὸς ὑπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς τοποθεσίας τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ζώνης τῆς Μεραρχίας, διαρκέσας ἄνευ διακοπῆς μέχρι τῆς 1000 περίπου, καθ' ἣν οἱ Ἰταλοὶ ἐξαπέλυσαν ἰσχυροτάτην ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 731 καὶ ἀσθενεστέραν τοιαύτην κατὰ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, μὲ ἐπέκτασιν ἀργότερον καὶ πρὸς Κιάφε Λουζῒτ. Τὴν ἐπίθεσιν ἐξετέλεσαν, κατὰ πληροφορίας συλληφθέντων αἰχμαλώτων, τὸ 139ον Σύνταγμα τῆς Μεραρχίας Μπάρι ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731 καὶ τὸ 64ον τῆς Μεραρχίας Κάλιαρι ἐναντίον τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ. Κατόπιν ἀγῶνος διαρκέσαντος μέχρι τῆς 1230, οἱ ἐπιτεθέντες ἀπεκρούσθησαν μὲ καταφανῶς σοβαρὰς ἀπωλείας καὶ ὁ βομβαρδισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμῶν, ἐπανελήφθη, διαρκέσας μέχρι τῆς 1300.

Ὁ βομβαρδισμὸς ἐπανήρχισε τὴν 1400, τὴν δὲ 1500 ἐξεδηλώθη νέα ἐπίθεσις, δεκάτη πέμπτη κατὰ σειράν, ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731 καὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, τῇ συμμετοχῇ καὶ τῆς ἀεροπορίας, ἐπεκταθέντων τῶν βομβαδισμῶν καὶ ἐπὶ τῆς περιοχῆς Κιάφε Λουζῒτ καὶ ὑψ. 1060 ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας. Ὁ ἀγὼν διεξήχθη σκληρότατος μέχρι τῆς 1700, μὲ ἐναλασσομένας φάσεις. Οἱ Ἰταλοὶ ἔθεσαν πόδα ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ὑψ. 717 καὶ ἅπαξ ἐπὶ τῶν πρώτων γραμμῶν τοῦ ὑψ. 731, ἀνατραπέντες δι' ἀντεπιθέσεων καὶ ἐγκαταλείψαντες σημαντικὸν ἀριθμὸν αὐτομάτων ὅπλων καὶ ὁλμιδίων καί τινας αἰχμαλώτους. Προσπάθειαι αὐτῶν ὅπως συγκεντρωθῶσιν ἐντὸς τῆς χαράδρας Βέλες, πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἀνατολικοῦ ὑψ. 717, ἐματαιώθησαν διὰ βολῆς πυροβολικοῦ.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 55—56.
(2) Σχεδιάγραμμα 14.

Τὴν 1800, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν νέαν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν, δεκάτην ἕκτην κατὰ σειράν, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ κατὰ τοῦ ὑψ. 731 μετὰ ταυτοχρόνου σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, Σπὶ Καμαράτε, Μπαλαμπὰν καὶ Χάνι Βινοκάζιτ. Τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα, ὑπολογισθέντα εἰς τάγμα, ἀπεκρούσθησαν τελικῶς περὶ τὴν 1930 πρὸς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς των, βαλλόμενα σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἐγκαταλείψαντα αἰχμαλώτους τινάς.

Πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα τῆς Μεραρχίας, οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδήλωσαν κίνησιν τὴν 1840 ἐναντίον τοῦ ὑψ. 1060, κατόπιν σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ, ἀνακοπεῖσαν ἐν τῇ γενέσει της διὰ πυρῶν πυροβολικοῦ.

Ἀπὸ τῆς 2200 ἐπεκράτησεν ἠρεμία, ἐξαιρέσει βολῶν παρενοχλήσεως πυροβολικοῦ. Χαρακτηριστικὰ τῆς δράσεως τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ὑπῆρξαν τὰ καταιγιστικὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τὰς ἐπιθέσεις καὶ ἡ συντονισμένη καὶ δραστηρία ἐνέργεια τῆς ἀεροπορίας των. Ἡ ἔντασις τῶν βομβαρδισμῶν, τόσον κατὰ τὴν διαρρεύσασαν, ὅσον καὶ τὰς προηγηθείσας ἡμέρας εἰς τὸν δεξιὸν ὑποτομέα, ἦτο τοιαύτη, ὥστε τὸ μὲν δάσος ὅπερ ἐκάλυπτε τὸ ὕψωμα 731 νὰ ἐκριζωθῇ, ὡς ἂν εἶχε συστηματικῶς ὑλοτομηθῆ, τὸ δὲ δυτικὸν ὕψωμα 717 νὰ ἀνασκαφῇ καὶ ἰσοπεδωθῇ πλήρως, συντελούσης τῆς χωματώδους αὐτοῦ συστάσεως.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ὑπῆρξαν σοβαραί, ἀνελθοῦσαι εἰς 5 νεκροὺς καὶ 14 τραυματίας ἀξιωματικοὺς καὶ 135 νεκρούς, 289 τραυματίας καὶ 19 ἐξαφανισθέντας ὁπλίτας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τοῦ 19ου Συντάγματος, ὅπερ δεχθὲν τὴν κυρίαν ἐπίθεσιν, ἔσχε 3 ἀξιωματικοὺς καὶ 116 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 8 ἀξιωματικοὺς καὶ 169 ὁπλίτας τραυματίας.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν σοβαραί, ἀλλ' ἀνεξακρίβωτοι. Ἐκτὸς τοῦ ἐγκαταλειφθέντος πολεμικοῦ ὑλικοῦ, συνελήφθησαν 30 αἰχμάλωτοι καὶ 3 προσῆλθον αὐτόμολοι (1).

141. Εἰς τοὺς τομεῖς τῶν **XI, XV** καὶ **XVII Μεραρχιῶν**, ἐσημειώθη μετρία δρᾶσις πυροβολικοῦ.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς XI Μεραρχίας ἀπὸ 9 μέχρι 14 Μαρτίου, ἀνῆλθον εἰς 6 ἀξιωματικοὺς καὶ 166 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 15 ἀξιωματικοὺς καὶ 398 ὁπλίτας τραυματίας.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **V Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν περὶ τὴν 0630, κατόπιν σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ, ἐναντίον τοῦ Πούντα Νόρντ διὰ δυνάμεως λόχου, ἀποκρουσθέντες περὶ τὴν 0700 μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν. Ἡ ἐπίθεσις ἐπανελήφθη περὶ τὴν 1200, ἀποκρουσθεῖσα καὶ αὖθις. Ἐπὶ τοῦ λοιποῦ μετώπου της, ἐσημειώθη δρᾶσις τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἡ ἀεροπορία, ἐβομβάρδισεν ἐπανειλημμένως τὰς περιοχὰς ὑψ. 1308, Μπάλι, Τσιρογκούνι, Πούντα Νόρντ, προξενήσασα σημαντικὰς ἀπωλείας, αἵτινες ἐν συνόλῳ ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν καὶ 16 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 8 ἀξιωματικοὺς καὶ 93 ὁπλίτας τραυματίας.

142. Ἡ ἐπελθοῦσα νύξ, ἐτερμάτιζε τὴν ἕκτην ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως, καθ' ἣν ἐσημειώθη τὸ κορύφωμα τῶν προσπαθειῶν τῶν Ἰταλῶν, μὲ πλήρη ἀποτυχίαν τούτων, πρὸς διάρρηξιν τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας, παρὰ τὰς ἀπεγνωσμένας προσ-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 57—59.
ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 446—456.
ΔΙΣ/Φ. 689/Α/1. Σελ. 62—69.

παθείας των. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἡμέρας ταύτης, ὑπῆρξεν ἡ ἐντατικὴ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας, ἥτις ἐπραγματοποίησεν ὑπὲρ τὰς 300 ἐξόδους, ἐνεργήσασα 40—50 βομβαρδισμούς. Αἱ περιοχαὶ ὑψ. 1308 ἐπὶ Τρεμπεσίνας, Μπάλι, Ποντγκοράνη, Μπρέγκου Λιούλεϊ, ὑπέστησαν τοὺς σφοδροτέρους βομβαρδισμοὺς εἰς δύο κύματα ἀπὸ 0900—1100 καὶ ἀπὸ 1500—1630.

Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐξεδηλώθη διὰ τῆς μετακινήσεως τοῦ εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν διατεθέντος Ι/67 Τάγματος ἀπὸ Μπάλι εἰς Μπαλαμπὰν καὶ τῆς διαθέσεως εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν τοῦ ΙΙ/33 Τάγματος τῆς XV τοιαύτης. Ὁμοίως, κατόπιν πληροφοριῶν ὅτι ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐξεδήλωνε γενικὴν ἐπίθεσιν τὴν ἑπομένην, κατέστησε γνωστὸν ὅτι ἐκτὸς τῶν διατεθέντων εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν δύο ὡς ἄνω ἐφεδρικῶν ταγμάτων, αἱ ἑκατέρωθεν αὐτῆς V καὶ XV Μεραρχίαι, ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ κληθῶσι διὰ τῶν ἐφεδρικῶν των τμημάτων νὰ δράσωσι πρὸς ὄφελος τῆς Ι Μεραρχίας (1).

Ἡ ἑβδόμη ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως.

(15 Μαρτίου)

(Σεδ. 14)

143. Εἰς τὸ μέτωπον τῆς **Ι Μεραρχίας,** ἔνθα τὸ νευραλγικὸν σημεῖον τῶν Ἰταλικῶν προσπαθειῶν, ἐπεκράτησε σχεδὸν ἀπόλυτος ἡμεμία μέχρι τῆς 1300. Ἀπὸ τῆς 1315, τὸ πυροβολικόν των ἔβαλλε μᾶλλον δραστικῶς ἐπὶ τῆς περιοχῆς τοῦ ὕψ. 731 καὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, τῆς βολῆς ἐπεκταθείσης βραδύτερον καὶ πρὸς Κιάφε Λουζὶτ καὶ Μαζιάνι. Οἱ βομβρδισμοὶ οὗτοι συνεχίσθησαν μέχρι τῆς 1830, μὲ μεγαλυτέραν πυκνότητα ἐπὶ τοῦ ὑψ. 731 καὶ τοῦ Μπέγκου Ραπίτ.

Τὴν 2000, οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδήλωσαν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 731 διὰ δυνάμεως τάγματος, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ. Αὕτη, ὑποστηριχθεῖσα διὰ σφοδροῦ πυρὸς πυροβολικοῦ, οὕτινος ἡ δρᾶσις ἐπεξετάθη ἐπὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, τῆς Τρεμπεσίνας καὶ τοῦ Κιάφε Λουζίτ, ἀπεκρούσθη περὶ τὴν 2100 διὰ χειροβομβίδων καὶ ἀντεπιθέσεως μετὰ σημαντικῶν ἀπωλειῶν, συλληφθέντων καὶ 6 αἰχμαλώτων.

Τὸ τεθὲν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας Ι/67 Τάγμα, διετάχθη νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Σπὶ Καμαράτε πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ ὑποτομέως μέχρι τῆς χαράδρας Πρόϊ Μάθ καὶ ἐνδεχομένως, δι' ἐνέργειαν ἀντεπιθέσεων, εἴτε πρὸς ὑψ. 731 εἴτε πρὸς Μπρέγκου Ραπίτ.

Εἰς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα, ἡ δρᾶσις περιωρίσθη εἰς βολὰς πυροβολικοῦ καὶ ὄλμων. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 4 ἀξιωματικοὺς καὶ 48 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 10 ἀξιωματικοὺς καὶ 366 ὁπλίτας τραυματίας, περιλαμβανομένων καὶ τῶν τοῦ 19ου Συντάγματος (2). Συνελήφθησαν 8 Ἰταλοὶ αἰχμάλωτοι.

Εἰς τοὺς τομεῖς τῶν **ΙΙ, V, XI, XV καὶ XVII Μεραρχιῶν,** ἐσημειώθη ἀραιὰ δρᾶσις πυροβολικοῦ, μὴ ἐκδηλωθείσης οὐδεμιᾶς ἐπιθετικῆς ἐνεργείας (3).

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 61—63.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 64—66.
ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 455—459.
ΔΙΣ/Φ. 689/Α/1. Σελ. 72—74.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α/1. Φ. 698/Α/1. Φ. 711α/Α/2.

Ἡ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας κατὰ τὴν 15ην Μαρτίου ὑπῆρξεν ἀσθενής.

Πρὸς δημιουργίαν ἐφεδρειῶν διὰ πιθανὴν ἀντικατάστασιν τῶν μονάδων τῆς Ι Μεραρχίας, αἵτινες παρουσίαζον καταφανῆ σημεῖα κοπώσεως, κατόπιν τῶν ἀλλεπαλλήλων Ἰταλικῶν ἐπιθέσεων, τὸ ΤΣΗ διέταξεν ὅπως, αἱ ἐν τῇ περιοχῇ Μετζγκοράνης δυνάμεις τῆς VIII Μεραρχίας, περιορισθῶσιν εἰς ἓν σύνταγμα πεζικοῦ μετὰ μιᾶς ὀρειβατικῆς μοίρας καὶ μιᾶς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας τῆς V Μεραρχίας, τεταγμένης εἰς Γκρόπα, μὲ ἀποστολὴν τὴν τήρησιν τῆς ἐπαφῆς ἐπὶ τῶν κατεχομένων θέσεων καὶ ἐξασφάλισιν τῆς ἀπὸ τοῦ αὐχένος Μετζγκοράνης ἡμιονικῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς δυνάμεώς της συγκεντρωθῇ εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπα, Παναρὶτ καὶ Τόλιαρι εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὡς ἄνω διαταγῆς τοῦ ΤΣΗ, διέταξε τὴν XI Μεραρχίαν, ἵνα προωθήσῃ εἰς τὴν περιοχὴν Νισίτσα τὸ 25ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, τιθέμενον ὡσαύτως εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΗ.

144. Ἡ 15η Μαρτίου (ἑβδόμη ἡμέρα), σημειώνει ἀποφασιστικὴν κάμπτην εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐαρινῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως. Τὴν προτεραίαν, εἰς συνομιλίαν μεταξὺ Μουσολίνι καὶ Καβαλλέρο, ὁ τελευταῖος ἀνέφερεν ὅτι, ἂν αἱ προσπάθειαι τῆς ἐπαύριον δὲν μετέβαλλον τὴν κατάστασιν, θὰ ἔδει νὰ ἀνασταλῇ ὁ ἀγὼν καὶ νὰ ἐξοικονομηθοῦν αἱ δυνάμεις διὰ μεταγενεστέραν ἀνάληψιν ἐνεργείας. Τὸ κατωτέρω ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Καβαλλέρο τῆς 14ης Μαρτίου, ἀποκαλύπτει ἐπαρκῶς τὰς σκέψεις καὶ προθέσεις τῆς Ἰταλικῆς Ἡγεσίας:

Ἐπιλαμβανόμενος τοῦ θέματος τῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ Ντοῦτσε μοῦ λέγει ὅτι παρετήρησεν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐπιχειρήσεων ὑπῆρξε μηδαμινόν, παρ' ὅλην τὴν βεβαιωθεῖσαν ὁρμὴν καὶ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ στρατεύματος καὶ ἰδίως τῆς Μεραρχίας Μπάρι. Τῷ εἶπον ὅτι εἰλικρινῶς θεωρῶ τὰς ἡμετέρας μονάδας ἀνικάνους ν' ἀποδώσουν τὸ ἔργον τῆς διαρρήξεως τοῦ μετώπου τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἐξεμεταλλεύθη τὸν χρόνον, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἐχρησιμοποιήσαμεν διὰ νὰ σταθεροποιήσωμεν τὸ μέτωπον, πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς λίαν ἰσχυρᾶς ἀμυντικῆς ὀργανώσεως. Ἔναντι μιᾶς ἀμυντικῆς ὀργανώσεως, καλῶς συνεχομένης μετὰ κέντρων ἀντιστάσεως, χρειάζεται στράτευμα τὸ ὁποῖον νὰ γνωρίζῃ τὴν τακτικὴν τῆς διεισδύσεως καὶ τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ἐπαρκέστατα πλαισιωμένον μὲ ἀξιωματικούς. Ἡμεῖς δὲν εὑρισκόμεθα ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας καὶ συνεπῶς ἀντὶ νὰ ἐφαρμόζωμεν τακτικὴν διεισδύσεως, ἐνεργοῦμεν διὰ τοῦ βάρους, ἵνα φθείρωμεν τὸν ἐχθρόν. Ὁ Ντοῦτσε μὲ ἠρώτησεν ἂν πραγματικῶς τὸν φθείρομεν καὶ ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα ὅτι τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Οὔγγρον στρατιωτικὸν ἀκόλουθον (1).

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς διεξαγομένας ἐπιχειρήσεις, εἶπον εἰς τὸν Ντοῦτσε ὅτι ἂν μεταξὺ τῆς σήμερον καὶ τῆς αὔριον ἴδωμεν ὅτι ὁ ἐχθρὸς κάμπτεται, δυνάμεθα νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἐπίθεσιν μετὰ τῆς μεγίστης ἰσχύος, ἄλλως ὀφείλομεν νὰ σκεφθῶμεν καλύτερον. Ὁ Ντοῦτσε μὲ ἠρώτησε: «Τότε λοιπόν;» Τῷ ἀπήντησα ὅτι ἂν δὲν διαφαίνεται ἡ ἐπιτυχία, δὲν πρέπει νὰ συνεχίσωμεν τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀναστείλωμεν καὶ νὰ ἐξοικονομήσωμεν τὰς δυνάμεις διὰ μεταγενεστέραν ἀνάληψιν ἐνεργείας.

(1) Ἡμικατεστράφησαν δῆθεν τὰ Συντάγματα Πεζικοῦ 2ον, 5ον, 13ον, 19ον, 33ον, 39ον καὶ 50ον. Διετέθησαν ἐν πρώτῃ γραμμῇ παλαιαὶ κλάσεις ἀνεκπαίδευτοι καὶ ἐδόθη ἡ ἐντολὴ εἰς τὰ τμήματα νὰ ὀργανώσουν ἀμυντικῶς πᾶσαν θέσιν.

Ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω, αἱ προσπάθειαι τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὴν 15ην Μαρτίου ἀπέβησαν ἄκαρποι καὶ οὕτω ἀπεφασίσθη ἡ ἀναστολὴ τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐν ἀναμονῇ πλεονεκτικωτέρων συνθηκῶν, πάντοτε ὅμως μὲ τὴν ἔμμονον προοπτικὴν τοῦ Μουσολίνι νὰ ἐξασφαλίσῃ ἔστω καὶ μικράν τινα ἐπιτυχίαν, πρὶν ἢ οἱ Γερμανοὶ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

145. Ὁ Ἕλλην Ἀρχιστράτηγος, ἐκτιμῶν τὴν καταβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν μονάδων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, καὶ ἰδία τῆς Ι Μεραρχίας, ὑπεράνθρωπον προσπάθειαν καὶ τὰ ἐπιτευχθέντα λαμπρὰ ἀποτελέσματα, ἐκοινοποίησε τὸ ἑσπέρας τῆς 15ης Μαρτίου τὴν κατωτέρω Ἡμερησίαν Διαταγήν του:

Ἡ ἑπταήμερος προσπάθεια τὴν ὁποίαν καταβάλλει ἐναντίον σας ὁ ἐχθρός, δὲν σᾶς ἐκλόνισε, σᾶς ἔδωσε μίαν νέαν ἀφορμὴν νὰ ἀποδείξητε διὰ πολλοστὴν φορὰν τὰς λαμπρὰς ἀρετάς σας καὶ πρὸ παντὸς τὴν πίστιν σας ἐπὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος σας.

Ἡ τετράμηνος καὶ πλέον ἐκστρατεία τὴν ὁποίαν νικηφόρως διεξάγετε, σᾶς ἐκάλυψε μὲ δάφνας δόξης ἀφθάστου. Ἡ προσπάθεια τοῦ ἐχθροῦ συντρίβεται ἡ θέλησίς σας, παραμένει ἄκαμπτος καὶ ἡ πεποίθησίς σας ἐπὶ τὴν νίκην ἀμείωτος.

Ὁλόκληρος ὁ Στρατός μας τὸν ὁποῖον Σεῖς τοῦ Κεντρικοῦ Μετώπου τόσον λαμπρὰ ἀντιπροσωπεύετε καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ὁποίου προσεθέσατε νέας ἐνδόξους σελίδας, σᾶς παρακολουθεῖ καὶ σᾶς θαυμάζει. Σᾶς ἀπευθύνω τὰ πλέον θερμὰ συγχαρητήρια. Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός.

Α. Παπάγος
Ἀρχιστράτηγος

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

ΤΟ ΑΔΟΞΟΝ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ

Ἀναστολὴ τῶν ἐπιθέσεων.

(16–18 Μαρτίου)

(Σχεδ. 4, 5, 14,)

146. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 16ης Μαρτίου καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 18ης, ὁλόκληρον τὸ μέτωπον τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, παρουσίαζε τὴν συνήθη πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπιθέσεως δρᾶσιν, ἤτοι ἀνταλλαγὴν πυρῶν πυροβολικοῦ, δρᾶσιν περιπόλων καὶ περιωρισμένην δρᾶσιν τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου τὰ τμήματα ἠσχολοῦντο εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνασυγκρότησίν των καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐδάφους.

Ἐπὶ τῇ προόψει ἀντικαταστάσεως τῶν δοκιμασθεισῶν μονάδων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι οἱ Ἰταλοὶ εἶχον ἐξαντλήσει τὰς δυνατότητας τῆς εἰς μεγάλην κλίμακα ἐπαναλήψεως τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν των, τὸ ΤΣΗ, τῇ ἐγκρίσει καὶ τοῦ ΓΣ, διέταξε κατὰ τὴν 16ην Μαρτίου τὴν ὡς ἕπεται ἀνακατανομὴν τῶν δυνάμεων εἰς τὸν Κεντρικὸν Τομέα τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, εὐθὺς ὡς ἤθελεν ἐπέλθῃ σχετικὴ ἠρεμία (1):

Ἡ VI Μεραρχία, ἐνισχυομένη διὰ τοῦ 25ου Συντάγματος Πεζικοῦ, ἀπὸ Ἄψου μέχρι Ντεσνίτσα.

Ἡ XVII Μεραρχία, ἀπὸ Ντεσνίτσα μέχρι ἀνατολικῶν κλιτύων Τρεμπεσίνας.

Ἡ V Μεραρχία, ἀπὸ Ἄρτζα-ντὶ Μέτζο μέχρι Πούντα Νόρντα—αὐχὴν Μετζγκοράνης.

Ἡ IV Μεραρχία (δύο συντάγματα), μετακινουμένη ἐκ τῆς περιοχῆς Ἀργυροκάστρου, ἱππαστὶ ἐπὶ τοῦ Ἀώου, ἀπὸ αὐχένος Μετζγκοράνης μέχρι Γκόλικο (ὄχι).

Ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ θὰ παρέμενον ἡ XI Μεραρχία (5 τάγματα) εἰς περιοχὴν Ροντὲν—Μπάλι καὶ αἱ I καὶ XV Μεραρχίαι, εἰς τὴν περιοχὴν ἀνατολικῶς Κλεισούρας.

Τὴν 18ην Μαρτίου, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, κατόπιν σχετικῆς διαταγῆς τοῦ ΤΣΗ, καθώρισεν ὡς ἑξῆς τὴν διάταξιν τῶν μονάδων του: Εἰς τὸ πρῶτον κλιμάκιον θὰ διετίθεντο αἱ IV, V, VI καὶ XVII Μεραρχίαι, εἰς δὲ δεύτερον τοιοῦτον αἱ I, XI XV Μεραρχίαι.

Ἡ IV Μεραρχία, ἀντικαθιστῶσα τὴν XVII τοιαύτην, θὰ ἀνελάμβανε ζώνην μὲ ἀριστερὸν ὅριον τὸ Γκόλικο (ὄχι), εὐθὺς ὡς διετίθετο αὐτῇ καὶ τὸ εἰς τὴν II Μεραρχίαν διατεθειμένον 11ον Σύνταγμά της, μὲ δεξιὸν δὲ τοιοῦτον τὸ καθωρισμένον μεταξὺ V καὶ XVII Μεραρχιῶν.

Ἡ VI Μεραρχία, ἐνισχυομένη διὰ τοῦ 25ου Συντάγματος Πεζικοῦ, θ' ἀνελάμβανε τὸν ἀπὸ Ἄψου μέχρι Νεσνίτσα τομέα.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/2. Σελ. 61.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 69—72.
Σχεδιάγραμμα 5.

Ἡ XVII Μεραρχία, ἀντικαθισταμένη ὑπὸ τῆς IV τοιαύτης, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ 18ης Μαρτίου, θ' ἀνελάμβανε τομέα ἀπὸ τοῦ Ντεσνίτσα, μέχρι τῶν ἀνατολικῶν κλιτύων τῆς Τρεμπεσίνας ἢ μέχρις τοῦ ὑψ. 1060 τῆς Τρεμπεσίνας, ὁπότε θὰ διετίθετο αὐτῇ καὶ ἓν σύνταγμα τῆς IV Μεραρχίας.

Ἡ V Μεραρχία ἀπὸ Ἄρτζα Ντὶ Μέτζο μέχρι Πούντα Νόρντ—αὐχὴν Μετζγκοράνης ἢ ἀπὸ ὑψ. 1060 ἐπὶ Τρεμπεσίνας κ.τ.λ., ὁπότε θὰ διετίθετο αὐτῇ τὸ ὡς ἄνω διὰ τὴν XVII Μεραρχίαν προβλεπόμενον σύνταγμα.

Ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ, θὰ παρέμενον αἱ:

XI Μεραρχία (πέντε τάγματα), εἰς τὴν περιοχὴν Ροντέν, Μπάλι καὶ Ψάρι, μὲ δυνατότητα ἐπεμβάσεως ὑπὲρ τῶν μονάδων τοῦ πρώτου κλιμακίου, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

Αἱ I καὶ XV Μεραρχίαι, θὰ ἐγκαθίσταντο ἀνατολικῶς Κλεισούρας, ἡ μὲν I μεταξὺ Μερτίνι καὶ Ἄψου ποταμοῦ, ἡ δὲ XV μεταξὺ Μερτίνι (ναὶ) καὶ Κλεισούρας, μὲ δυνατότητα ἐξασφαλίσεως ἐνδεχομένως τῆς τοποθεσίας Κλεισούρας—Σερβάνι—Λαπάνι. Ἐκ τῶν Μεραρχιῶν τούτων τοῦ δευτέρου κλιμακίου, ἡ μὲν XI θ' ἀπετέλει ἐφεδρείαν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, αἱ δὲ I καὶ XV ἐφεδρείαν τοῦ ΤΣΗ.

Χρονολογίαι πραγματοποιήσεως τῶν ἀνωτέρω μεταβολῶν, καθωρίσθησαν, ὡς πρὸς τὴν ἀντικατάστασιν τῆς I Μεραρχίας ὑπὸ τῆς XVII τοιαύτης ἀπὸ 23 Μαρτίου, ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀντικατάστασιν μέρους τῶν τμημάτων τῆς XI Μεραρχίας καὶ τῆς XV ὑπὸ τῆς VI τοιαύτης, εὐθὺς ὡς ἀπηλλάσσετο τὸ 19ον Σύνταγμα, ὅπερ θὰ ἀντικαθίστατο ὑπὸ τῆς XVII Μεραρχίας, ἤτοι περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνός (1).

Νέα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ὑψώματος 731.

(19 Μαρτίου)

(Σχεδ. 14)

147. Μετὰ τριήμερον ἀνάπαυλαν, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν τὴν 19ην Μαρτίου νέαν ἐπίθεσιν, δεκάτην ὀγδόην κατὰ σειράν, ἐναντίον τοῦ ὑψώματος 731, ὅπερ ἵστατο ὡς βράχος ἀκλόνητος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐθραύοντο ὅλαι αἱ λυσσώδεις ἐπιθέσεις των. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην, ἐχρησιμοποίησαν ἐλαφρὰ ἅρματα μάχης, καὶ ἐπίλεκτον τμῆμα δυνάμεως λόχου, εἰδικῶς ἐξασκηθέν.

Τὴν 0630, ἐξαπέλυσαν οὗτοι σφοδρότατον βομβαρδισμὸν κατὰ τοῦ ὑψ. 731, ἐπεκταθέντα βραδύτερον μὲ μικροτέραν πυκνότητα ἐπὶ τοῦ λοιποῦ μετώπου καὶ ἰδία ἐπὶ τοῦ Κιάφε Λουζὶτ καὶ τῆς Τρεμπεσίνας.

Εὐθὺς ἀμέσως, ἐξετόξευσαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ ὑψώματος ἐκ τῆς κατευθύνσεως τοῦ Μοναστέρο, καθ' ἣν ἐχρησιμοποιήθησαν τέσσαρα ἐλαφρὰ ἅρματα μάχης, κινηθέντα ἐπὶ τῆς καρροποιήτου Μοναστέρο—ὑψ. 717 καὶ ἐκεῖθεν κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς. Ταῦτα ἠκολούθει λόχος πεζικοῦ, ὅστις ἐπωφελούμενος τοῦ καταιγιστικοῦ βομβαρδισμοῦ, κατώρθωσε νὰ πλησιάσῃ τὰς νοτίας ἀντηρίδας τοῦ ὑψ. 731, κυκλωθεὶς ὅμως ὑπὸ ἀντεπιτεθέντων τμημάτων τοῦ III/19 Τάγματος, ἀπωθήθη περὶ τὴν 0740, ἀποδεκατισθεὶς καὶ ἐγκαταλείψας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἄνω τῶν 100 νεκρῶν καί τινας αἰχμαλώτους. Ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς ἐπιθέσεως ἁρμάτων, δύο κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, κατακρημνισθέντα εἰς τὴν χαράδρα Πρόϊ Μάθ, ἕτερον παρέμεινεν ἀκίνητον εἰς τὸν ὑψ. 717, προφανῶς ἀχρηστευθέν, φονευθέντος τοῦ πληρώματός του ὡς ἐξη-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 70—17.
Παράρτημα 16.
Σχεδιάγραμμα 14.

κριβώθη βραδύτερον καὶ τὸ τέταρτον ἐτράπη πρὸς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς του, διαφυγόν.

Τὴν ἀπόκρουσιν τῆς ἐπιθέσεως, ἐπηκολούθησε βομβαρδισμὸς ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου μέχρι τῆς 0945, ἀραιωθεὶς μετέπειτα, ἵνα παύσῃ ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τῆς 1100. Ἐκ τοῦ σφοδροτάτου βομβαρδισμοῦ, ἅπαντα τὰ ἐπὶ τοῦ 731 ἔργα ὀργανώσεως τοῦ ἐδάφους, ἰσοπεδώθησαν.

Ἐκ τῶν συλληφθέντων 5 αἰχμαλώτων, ἐξηκριβώθη ὅτι τὴν ἐπίθεσιν ἐνήργησε τὸ 31ον Σύνταγμα τῆς Μεραρχίας Σιένα, ὅπερ εἶχε μεταφερθῆ δι' αὐτοκινήτων ἀπὸ τῆς προηγουμένης. Ὁ ἐπιτεθεὶς λόχος, ὅστις εἶχε συγκροτηθῆ ἐξ ἐπιλέκτων ἀνδρῶν ἐν τῇ περιοχῇ Βερατίου καὶ ἐκτελέσει ὑποδειγματικὰς ἀσκήσεις μετὰ τῶν ἁρμάτων, ἀχθεὶς κατόπιν εἰς Σισικούτ, ὁπόθεν ἐκινήθη πρὸς ἐπίθεσιν, ὑπέστη πανωλεθρίαν,φονευθέντων τῶν ἀξιωματικῶν του, πλὴν ἑνὸς συλληφθέντος αἰχμαλώτου μετὰ τεσσάρων τραυματιῶν ὁπλιτῶν. Δὲν ἐξηκριβώθη πόσαι δυνάμεις τοῦ ἀνωτέρω Συντάγματος εἶχον διατεθῆ εἰς τὸ δεύτερον κλιμάκιον, τοῦτο ὅμως, ἐγκλωβισθὲν ὑπὸ τοῦ ἐντόνου καὶ εὐστόχου πυρὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ, διεσκορπίσθη, ὑποστὰν σοβαρὰς ἀπωλείας.

Εἰς τὸν λοιπὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας**, δὲν ἐσημειώθησαν ἀξιόλογα γεγονότα. Ἡ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας περιωρίσθη εἰς τὴν ἔξοδον ὀκτὼ ἀεροπλάνων, ἅτινα ἐπολυβόλησαν ἀπὸ χαμηλοῦ ὕψους τὰς περιοχὰς Κιάφε Λούζιτ καὶ κατὰ μῆκος τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ μέχρι Σούκας.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν καὶ 28 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 2 ἀξιωματικοὺς καὶ 119 ὁπλίτας τραυματίας, ἔτι δὲ 4 ἐξαφανισθέντας.

Ἐκ τῶν δύο πυροβόλων συνοδείας τοῦ 19ου Συντάγματος, τὸ μὲν ἓν κατεστράφη, τὸ δὲ ἕτερον ἠχρηστεύθη, ἐπισκευασθὲν βραδύτερον (1).

Εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος δρᾶσις κατὰ την 19ην Μαρτίου, πλὴν τῆς αἰχμαλωσίας μιᾶς Ἰταλικῆς περιπόλου, δυνάμεως δέκα τεσσάρων ἀνδρῶν ὑπὸ τῆς XVII Μεραρχίας.

Βαθμιαία χαλάρωσις καὶ διακοπὴ τῆς ἐπιθέσεως.
(20—26 Μαρτίου).

148. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XVII Μεραρχίας**,οἱ Ἰταλοὶ ἐξεδήλωσαν τὴν 2200 τῆς 20ης Μαρτίου ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν, ὑποστηριχθεῖσαν ὑπὸ πυκνοῦ πυρὸς πυρβολικοῦ καὶ ὅλμων ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου τοῦ νοτίου ὑποτομέως της, ἀπὸ τοῦ Ἀώου μέχρι τοῦ ὑψ. 1437 καὶ τοῦ βορείως τούτου ἀνωνύμου ὑψώματος (2). Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, συνεχισθεῖσα μὲ ἀμείωτον σφοδρότητα μέχρι τῆς 2400, ἀπεκρούσθη διὰ τῶν συνδεδυασμένων πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ καὶ τῆς εὐψυχίας τῶν ἀμυνομένων. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην, ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος ἐπὶ τῆς γραμμῆς μάχης, ὁ Διοικητὴς τοῦ ΙΙ/67 Τάγματος ἔφεδρος ἐκ μονίμων Ταγματάρχης Ρουσάκης Νικόλαος.

Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 21ης, ἤρξατο ἡ ἀντικατάστασις τῶν ἐπὶ τοῦ Σεντέλι τμημάτων τῆς Μεραρχίας ὑπὸ τμημάτων τῆς IV τοιαύτης. Τὰ ἀντικατασταθέντα τμήματα, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ μονάδες τῆς Μεραρχίας, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν περιοχὴν Παναρίτι, Λίμπα Γκορίτζα, ἔνθα ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 689/Α/1. Σελ. 78—82.
/Φ. 681/Α/2. Σελ. 469—471.
/Φ. 644/ΣΤ/1. Σελ. 72—74.

(2) Σχεδιάγραμμα 11.

ἀνάπαυσιν μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 24ης Μαρτίου, ἀφ' ἧς ἤρχισεν ἡ τμηματικὴ ἀντικατάστασις τῶν τμημάτων τῆς Ι καὶ ἐν μέρει τῆς XV Μεραρχιῶν, συμφώνως πρὸς τὰ καθορισθέντα ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, καὶ ἥτις συνεχίσθη, περατωθεῖσα τὴν 2αν 'Απριλίου.

Αἱ εἰς τὴν ΙΙ Μεραρχίαν ἀνήκουσαι μονάδες τοῦ Συγκροτήματος Κλεισούρας, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Μεραρχίαν των.

'Η διάταξις τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 26ης Μαρτίου, εἶχεν ὡς ἑξῆς: Τὸ 31ον Σύνταγμα εἰς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα, ἀπὸ ὑψ. 1060 μέχρι Κιάφε Λουζίτ, συμπεριλαμβανομένων. Τὸ 29ον Σύνταγμα εἰς τὴν πιριοχὴν Παναρίτι, ἀνασυγκρουτούμενον. Τὸ 67ον Σύνταγμα (μεῖον Ι/67 Τάγμα, διατεθὲν ὡς ἐφεδρεία τῆς Ι Μεραρχίας), εἰς τὴν περιοχὴν Ρίμπας. Αἱ λοιπαὶ μονάδες καὶ σχηματισμοί, εἰς τὰς περιοχὰς Μπαλαμπάν, Βαρυμπόμπη, Πακομίτι, Ρίμπα καὶ Κοσίνα.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς εἰσόδου της εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ἀνῆλθον μέχρι μὲν τῆς 10ης Μαρτίου εἰς πλέον τῶν 850 νεκροὺς καὶ τραυματίας ἀπὸ δὲ τῆς 11ης Μαρτίου καὶ μέχρι τῆς ἀντικαταστάσεώς της τὴν 21ην Μαρτίου, εἰς ὑπερεξακοσίους νεκροὺς τραυματίας καὶ παγοπλήκτους (1).

149. Εἰς τὸν τομέα τῆς **V Μεραρχίας,** δὲν ἐσημειώθη ἀξιόλογος δρᾶσις κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 20—26 Μαρτίου, πλὴν τῆς συνήθους ἀραιᾶς δράσεως πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν. Τὰ τμήματα ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους. 'Η διάταξις τῆς Μεραρχίας ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 15ης Φεβρουαρίου-26ης Μαρτίου, παρέμεινεν ἀμετάβλητος, ἐξαιρέσει μικρῶν μετακινήσεων καὶ ἀντικαταστάσεων ταγμάτων. Αἱ ἀπώλειαι της ἀπὸ 20ης μέχρις 26ης Μαρτίου, ἀνῆλθον εἰς 2 νεκροὺς καὶ 34 τραυματίας ὁπλίτας, αἱ δὲ συνολικαὶ κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον εἰς 7 ἀξιωματικοὺς καὶ 174 ὁπλίτας φονευθέντας, 44 ἀξιωματικοὺς καὶ 802 ὁπλίτας τραυματίας, 6 ἀξιωματικοὺς καὶ 619 ὁπλίτας παγοπλήκτους καὶ 39 ἀξιωματικοὺς καὶ 393 ὁπλίτας διακομισθέντας, λόγῳ διαφόρων ἀσθενειῶν, ἤτοι ἐν συνόλῳ εἰς 96 ἀξιωματικοὺς καὶ 1988 ὁπλίτας (2).

150. Εἰς τὸν τομέα τῆς **Ι Μεραρχίας,** ἡ 21η Μαρτίου διέρρευσεν ἄνευ ἀξιολόγων γεγονότων, πλὴν ἀραιᾶς δράσεως πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων ἑκατέρωθεν. Τὴν 0930 τῆς 22ας Μαρτίου, παρουσιάσθη εἰς τὰς 'Ελληνικὰς γραμμὰς πρὸ τοῦ ὑψ. 731, ὁμὰς 'Ιταλῶν κηρύκων, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν στρατιωτικῶν ἱερέων καὶ μικροῦ ἀριθμοῦ τραυματιοφορέων. Οὗτοι ἐζήτουν ἐκεχειρίαν 4—6 ὡρῶν πρὸς ἐνταφιασμὸν τῶν νεκρῶν, ἀναφέραντες ὅτι ὁ διοικητὴς τῆς Μεραρχίας Μπάρ., διέταξεν αὐτοβούλως τὴν διακοπὴν τοῦ πυρὸς καὶ παρεκάλει ὅπως καὶ τὰ ἔναντι του 'Ελληνικὰ τμήματα πράξωσι τὸ ἴδιον. 'Η Ι Μεραρχία διέταξε τὴν διακοπὴν τοῦ πυρὸς καὶ οὕτω τὸ μέτωπον παρουσίαζεν ἀπόλυτον ἠρεμίαν.

Κατόπιν συνεννοήσεως τῆς Μεραρχίας μετὰ τῶν προϊσταμένων της ἀρχῶν, καθώρισεν αὕτη τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς θὰ συνήπτετο ἡ ὀλιγόωρος ἀνακωχή, κοινοποιήσασα τούτους περὶ τὴν 1600 εἰς τὸ 19ον Σύνταγμα Πεζικοῦ ὅπερ κατεῖχε τὸν ἐν λόγῳ τομέα. Οἱ ὅροι οὗτοι περιελάμβανον τοὺς ἑξῆς περιορισμούς:

1) 'Η κατάπαυσις τοῦ πυρὸς ὤφειλε νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὴν ἀεροπορίαν, ἥτις δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ πτήσεις ἄνωθεν τῶν 'Ελληνικῶν γραμμῶν.

2) Αὕτη θὰ ἦτο τετραώρου διαρκείας (3), ἐκτεινομένη ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου τῆς Μεραρχίας καὶ θὰ ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς ἑπομένης.

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711α/Α/2. Σελ. 79—90.
(2) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 686/Α/2. Σελ. 115—119.
(3) Χρόνος τελείως ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ μόνον τῶν νεκρῶν, ποὺ δὲ περισσότερον διὰ τὴν ταφήν των, δεδομένου τοῦ πλήθους αὐτῶν.

3) Εἰς τὸ συνταχθησόμενον πρωτόκολλον, θὰ ἔδει ν' ἀναγράφεται ρητῶς ὅτι ἡ ἀνακωχὴ ἐζητήθη ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς ἄλλους τομεῖς τοῦ μετώπου ἐὰν ἐζητεῖτο τοῦτο παρ' αὐτῶν.

4) Ἡ περισυλλογὴ καὶ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἀπὸ τοῦ ὑψ. 717 καὶ ἀνατολικῶς καὶ μέχρι τῆς χαράδρας Πρόϊ Μὰθ πρὸς Νότον, θὰ ἐγίνετο ὑπὸ Ἑλληνικῶν τμημάτων, παρισταμένων κατ' αὐτὴν ἀόπλων ἀντιπροσώπων τῶν Ἰταλῶν ἐκ τοῦ ὑγειονομικοῦ προσωπικοῦ των.

5) Ἡ ἔναρξις τῆς ἀνακωχῆς θὰ ἀνηγγέλετο ἑκατέρωθεν διὰ σαλπισμάτων, ἠχούντων τὸ σάλπισμα *«παύσατε πῦρ»* καὶ ἡ λῆξις διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου μὲ τὸ σάλπισμα *«ἀρχίσατε πῦρ»*.

6) Τὰ ἀνωτέρω, θὰ περιελαμβάνοντο εἰς πρωτόκολλον συντασσόμενον εἰς διπλοῦν, ὑπογραφόμενον παρ' ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ ἐξ ἑκάστου τῶν ἀντιπάλων.

Ἀντιπρόσωπος ἐκ μέρους τῆς Μεραρχίας ὡρίσθη ὁ Διοικητὴς τοῦ Ι/67 Τάγματος, ἐγκατεστημένου εἰς Σπὶ Καμαράτε, ὡς ἐφεδρεία τοῦ 19ου Συντάγματος, ὅπερ ἠμύνετο τοῦ 731, σημεῖον δὲ συναντήσεως ὡρίσθη ὁ ὑψ. 717, εὑρισκόμενος μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ἰταλικῶν γραμμῶν. Οἱ ἀνωτέρω ὅροι, καταχωρηθέντες εἰς πρακτικόν, ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ΙΙΙ/19 Τάγματος καὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου Ἰταλοῦ στρατιωτικοῦ ἱερέως, ἀπεστάλησαν περὶ τὴν 1700 εἰς τὰς Ἰταλικὰς γραμμὰς διὰ τῶν Ἰταλῶν κηρύκων καὶ ἑνὸς Ἕλληνος ὑπολοχαγοῦ, ἐνῷ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κηρύκων ἱερεύς, παρέμεινεν εἰς τὸν Σ.Δ. τοῦ ΙΙΙ/19 Τάγματος, μεταβὰς βραδύτερον μετὰ τοῦ ὁρισθέντος Ἕλληνος ἀντιπροσώπου εἰς τὸ καθορισθὲν σημεῖον συναντήσεως.

Ὁ ἀποσταλεὶς ὑπολοχαγός, ἐπανῆλθεν ἐκ τῶν Ἰταλικῶν γραμμῶν περὶ τὴν 2200 καὶ ἀνέφερεν ὅτι οἱ προταθέντες ὅροι δὲν ἐγένοντο ἀποδεκτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ ὅτι αἱ ἐχθροπραξίαι θὰ ἐπανήρχιζον τὴν 2300 ὅπερ καὶ ἐγένετο (1). Ὁ ὑπολοχαγός, ὁδηγηθεὶς μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ μετόπισθεν τῶν Ἰταλικῶν γραμμῶν, ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σημειώσῃ τὰς θέσεις καταυλισμῶν καὶ Σ.Δ., παρασχὼν πληροφορίας εἰς τὸ πυροβολικὸν τῆς XV Μεραρχίας, ὅπερ ἔβαλεν ἐπιτυχῶς ταύτας διὰ δύο μοιρῶν.

Εἰς τὸν ὁρισθέντα ὡς ἀντιπρόσωπον διὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου ἐκεχειρίας Διοικητὴν τοῦ Ι/67 Τάγματος, ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ διατρέξῃ τὸ πρὸ τοῦ 731 ἔδαφος μέχρι τοῦ πρὸς Δυσμὰς ὑψομ. 717, μήκους 500 περίπου μέτρων καὶ νὰ ἀντιληφθῇ ἰδίοις ὄμμασι τὴν τρομακτικὴν φθορὰν ἣν εἶχον ὑποστῇ οἱ Ἰταλοὶ κατὰ τὰς ἐναντίον τοῦ 731 ἐπιθέσεις των. Οὗτος, εἰς σχετικὴν ἔκθεσίν του, ἀναφέρει ὅτι, καίτοι εἶχεν ἤδη ἀντικρούσει εἰκόνας ἀνθρωποσφαγῆς εἰς τὰ πεδία μαχῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν τούτοις τὸ μακάβριον καὶ φρικιαστικὸν θέαμα ὅπερ ἀντίκρυσεν εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ 731 καὶ τοῦ 717 χῶρον, ὑπερέβαινε τὰς δυνατότητας τῆς φαντασίας του. Ὅλη σχεδὸν ἡ ὁρατὴ κατὰ μῆκος τῆς μεταξὺ τῶν δύο ὑψωμάτων κορυφογραμμῆς ζώνη, πλάτους 150 περίπου μέτρων, ἦτο κεκαλυμμένη διὰ πτωμάτων, ἐγκατεσπαρμένων κατὰ σωρούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὡς διακοσμητικὸν συμπλήρωμα, προέβαλλον ἀποκεκομμένα μέλη κατατεμαχισθέντων μαχητῶν. Ἡ μακάβριος ἐντύπωσις ἐκορυφοῦτο διὰ τῆς θέας θανασίμου ἐναγκαλισμοῦ ἀντιπάλων, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγοι ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Ἀνάλογον εἰκόνα θὰ παρουσίαζον ἀσφαλῶς καὶ αἱ ἑκατέρωθεν τῆς κορυφογραμμῆς πρὸς τὰς χαράδρας Πρόϊ Μὰθ καὶ Πρόϊ Βέλες κατερχόμεναι κλιτεῖς (2).

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 689/Α/1. Σελ. 83—86.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Θ/1.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 682/Θ/1.

Σημειωτέον ὅτι, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ 19ου Συντάγματος, ὅπερ ἠμύνετο τοῦ ὑψ. 731, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀποσταλέντων ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς γραμμὰς τὴν πρωΐαν τῆς 22ας Μαρτίου κηρύκων στρατιωτικὸς ἱερεύς, ὑπέστη ἰσχυρὸν ψυχικὸν κλονισμὸν ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς τρομερᾶς ἀνθρωποσφαγῆς. Οὗτος, καίτοι εἶχε διαδράμει μὲ δεδεμένους ὀφθαλμοὺς τὸ ἐγγύτερον πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς γραμμὰς ἔδαφος, ἔνθα ἡ πυκνότης τῶν πτωμάτων ἦτο μεγαλυτέρα, ἐν τούτοις εὐθὺς ὡς ὡδηγήθη εἰς τὸν Σ.Δ. τοῦ ΙΙΙ/19 Τάγματος καὶ τῷ ἀφῃρέθη ὁ ἐπίδεσμος τῶν ὀφθαλμῶν, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ψιθυρίζων «terribile» (τρομερόν), κατελήφθη ὑπὸ τρομώδους καταστάσεως καὶ ἀπῃτήθη ἀρκετὴ δόσις κονιὰκ ἵνα συνέλθῃ καὶ ἀνακτήσῃ τὴν ἠρεμίαν του.

Ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη φθορὰ τῶν ἐνεργησάντων τὰς ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731 τμημάτων, δικαιολογεῖ τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἰταλῶν ὅπως ἀνεγείρουν ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τούτου ὅπερ ἀπεκάλεσαν *«Ἱερὰν Ζώνην»* (1) τὸ γενικὸν μνημεῖον τῶν πεσόντων ἐν Ἀλβανίᾳ μαχητῶν των.

Τὸ κατωτέρω ἀνακοινωθὲν τοῦ *«Ἀθηναϊκοῦ Πρακτορείου»* τῆς 26ης Μαΐου 1941, δικαιολογεῖ τοὺς λόγους τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ὡς κατωτέρω:

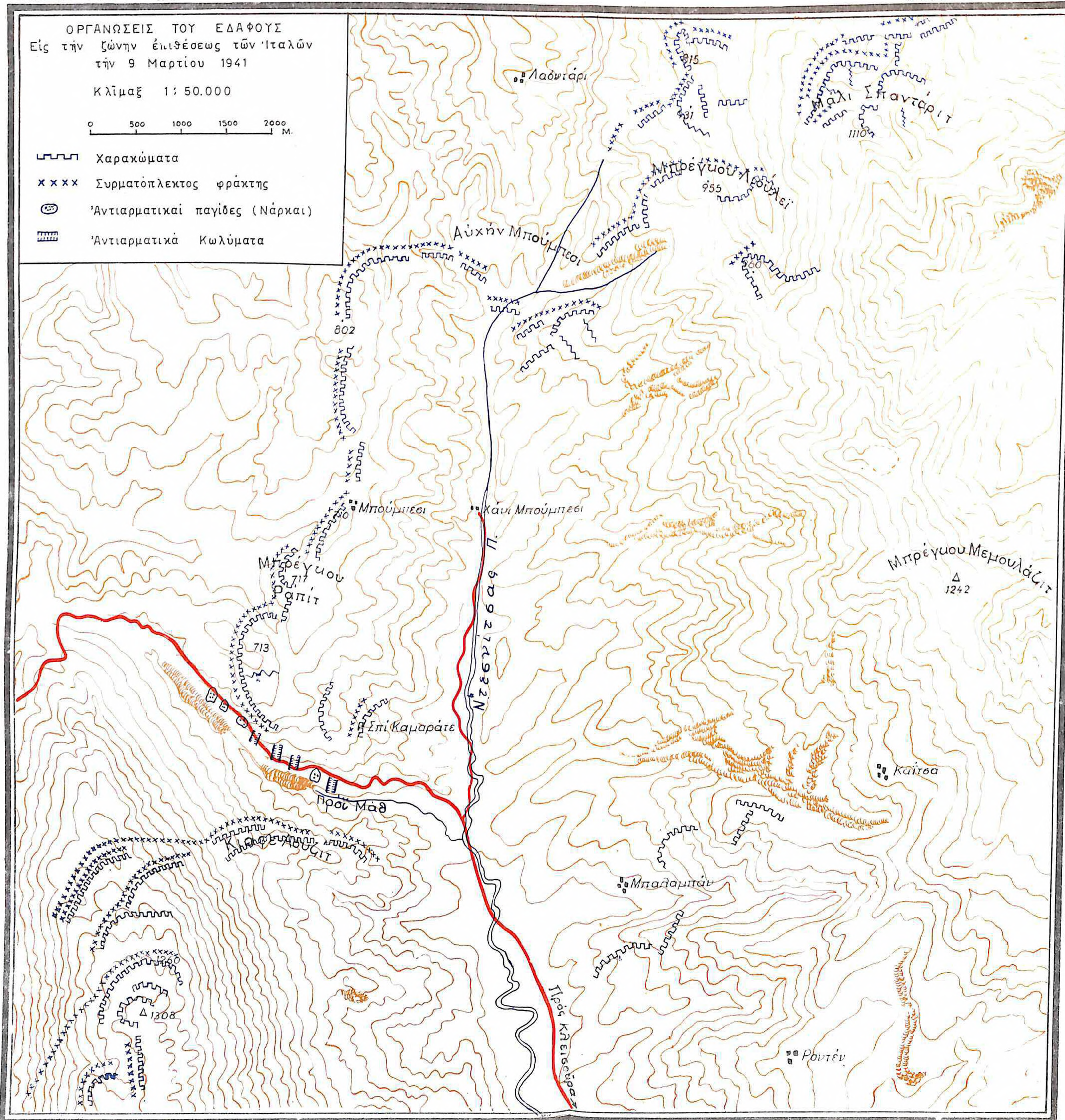
Τὸ Πρακτορεῖον «ΣΤΕΦΑΝΙ» πληροφορεῖται ἐκ Τιράνων ὅτι ἐπὶ τοῦ ὑψοδείκτου 731, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀώου καὶ Ἄψου (Ὄσου) θὰ ἀνεγερθῇ, ὡς καθωρίσθη ὑπο τοῦ Ντοῦτσε, ἐπιβλητικὸν μνημεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ τοποθετηθοῦν τὰ ὀστᾶ τῶν ἡρώων τῶν πεσόντων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον. Ἡ σχετικὴ ἀπόφασις, ἡ ληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλβανικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, λόγῳ τοῦ συγκινητικοῦ περιεχομένου της, δημοσιεύεται ὁλόκληρος εἰς τὰς Ἀλβανικὰς ἐφημερίδας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη, ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τούτου ἀπὸ τῆς 9ης μέχρι τῆς 14ης Μαρτίου 1941 ἐσημειώθησαν μάχαι σπανίως ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἱστορίαν, δοθεῖσαι ὑπὸ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ 4ου, 25ου καὶ 8ου, τὰ ὁποῖα δι' ἐπιμόνων ἐπιθέσεων ἀπώθησαν τὸν ἐχθρόν. Ἡ ἀπόφασις καταλήγει ὅτι, εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς διὰ τὸ χυθὲν αἷμα, τὸ ὕψωμα θὰ θεωρῆται ἱερὸν δι' ὅλους τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ ἀναγερθησόμενον μνημεῖον θὰ εἶναι αἰώνιον προσκύνημα, διότι ἐν αὐτῷ θὰ ἀναπαύωνται ἐν εἰρήνῃ οἱ ἥρωες οἱ πεσόντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ἔθνους.

151. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 22/23, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετέλεσαν ἀπὸ τῆς 2350 μέχρι πρωΐας σφοδροὺς βομβαρδισμοὺς ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως τῆς **Ι Μεραρχίας**, ὡς ἀντίποινα τρόπον τινα διὰ τὴν μὴ ἀποδοχὴν τῆς αἰτηθείσης ἐκεχειρίας διὰ τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν των. Τὸ Ἑλληνικὸν πυροβολικόν, ἀπήντησεν ἀμέσως διὰ βολῶν ἀντιποίνων καὶ παρενοχλήσεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ἐσημειώθη ἀραιὰ δρᾶσις πυροβολικοῦ, ἐνταθεῖσα εἰς σφοδροὺς βομβαρδισμοὺς τοῦ ὑψ.731 κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας.

Τὴν 0020 τῆς 24ης, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ὑψ. 731, ἄνευ προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ, ἀλλὰ μόνον διὰ καταιγισμοῦ πυρῶν πεζικοῦ, ἐνῷ ταυτοχρόνως ἐβομβάρδιζον σφοδρῶς τὸ Μπρέγκου Ραπίτ. Ἡ ἐπίθεσις ἀποκρουσθεῖσα τὴν 0120, ἐπανελήφθη τὴν 0330 ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, ἀπορουσθεῖσα τὴν 0450. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας, διέρρευσε μὲ δρᾶσιν πυροβολικοῦ ἑκατέρωθεν καὶ πυρὰ αὐτομάτων ὅπλων τῶν Ἰταλῶν ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731. καὶ πυρὰ αὐτομάτων ὅπλων τῶν Ἰταλῶν ἐναντίον τοῦ ὑψ. 731. Κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις τούτων, συνελήφθη μικρὸς ἀριθμὸς αἰχμαλώτων.

Εἰς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα ἐσημειώθη μόνον δρᾶσις πυροβολικοῦ. Αἱ ἀπώ-

(1) Στρατάρχου Cavallero. «DIARIO» 14 Μαρτίου.

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ
Εἰς τὴν ζώνην ἐπιθέσεως τῶν Ἰταλῶν
τὴν 9 Μαρτίου 1941
Κλῖμαξ 1: 50.000
0 500 1000 1500 2000 Μ.
Χαρακώματα
Συρματόπλεκτος φράκτης
Ἀντιαρματικαὶ παγίδες (Νάρκαι)
Ἀντιαρματικὰ Κωλύματα
Λαδυτάρι
Μάλι Σπανταρίτ
1110
Μπρέγκου Λεούλεϊ
955
Αὐχὴν Μπούμπεσι
802
Μπούμπεσι
Χάνι Μπούμπεσι
Μπρέγκου Ραπίτ
717
713
Σπὶ Καμαράτε
Νζερβέτσα Π.
Μπρέγκου Μεμουλάζιτ
1242
Καΐτσα
Πρὸς Μάθ
Κιάφε Λούζιτ
Μπαλαμπάν
1308
Πρὸς Κλεισοῦρα
Ρουτέν

λειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 11 νεκροὺς καὶ 44 τραυματίας ὁπλίτας καὶ 2 ἀξιωματικοὺς τραυματίας.

Αἱ ἡμέραι τῆς 25ης καὶ 26ης Μαρτίου, διέρρευσαν ἐν ἀδρανείᾳ, ἐξαιρέσει ἀραιᾶς δράσεως πυροβολικοῦ, τὰ δὲ τμήματα ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐδάφους.

Ἡ διάταξις τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 26ης, εἶχεν ὡς ἕπεται: Εἰς τὸν δεξιὸν ὑποτομέα τὸ 19ον Σύνταγμα μὲ τὸ I/19 ἐπὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπίτ, τὸ III/19 ἐπὶ τοῦ ὑψ. 731, τὸ II/19 κατανεμημένον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑτέρων δύο ταγμάτων, τὸ I/67 ἐπὶ τοῦ Σπὶ Καμαράτε καὶ τὸ I/33 ἐπὶ τοῦ ὑψ. 337 (βορείως Σπὶ Καμαράτε). Εἰς τὸν ἀριστερὸν ὑποτομέα, τὸ 31ον Σύνταγμα ἐπὶ τοῦ Κιάφε Λουζίτ, τὸ 4ον Σύνταγμα εἰς τὴν περιοχὴν Μπρέγκου Ψάρι καὶ τὸ 16ον Σύνταγμα εἰς περιοχὴν Τσιρογκοῦνι—Ποντγκοράνη, ἀμφότερα ἐν ἐφεδρείᾳ (1).

152. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XV Μεραρχίας,** οὐδεμία ἀξιόλογος ἐνέργεια ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 20-26 Μαρτίου, πλὴν ἀραιᾶς δράσεως πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν καὶ συμπληρώσεως τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐδάφους. Ἡ Μεραρχία, κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς θ' ἀντικαθίστατο ἐν τῷ πρώτῳ κλιμακίῳ καὶ θὰ συνεκεντροῦτο εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας καὶ Μερτίνι.

Αἱ συνολικαὶ ἀπώλειαι της κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1 Φεβρουαρίου μέχρι 24 Μαρτίου, ἐμφαίνονται εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα (2).

Μονάδες	Ἀξιωματικοὶ		Ὁπλῖται		Σύνολον	
	Νεκροὶ	Τραυμ.	Νεκροὶ	Τραυμ.	Νεκροὶ	Τραυμ.
33ον Σύνταγμα: Ἀπὸ 1—16 Φεβρουαρ ου εἰς Μπούμπεσι.	10	25	137	331	147	356
90ον Σύνταγμα: Ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου — 16 Μαρτίου εἰς τὸν αὐτὸν τομέα.	1	10	91	345	92	335
21ον Σύνταγμα: Ἀπὸ 1—30Μαρτίου.	4	13	82	179	86	192
5ον Σύνταγμα: Ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου—30 Ἰανουαρίου.	1	9	20	128	21	137
28ον Σύνταγμα: Ἀπὸ 23 Δεκεμβρίου μέχρι 30 Μαρτίου.	26	54	454	1517	480	1571(α)
Σύνολον	42	111	784	2500	826	2611

α) Εἰς τούτους συμπεριλαμβάνονται 298 ἀπώλειαι τῶν III/33 καὶ III/90 Ταγμάτων κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ ταῦτα ὑπήγοντο τακτικῶς εἰς τὸ Σύνταγμα.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 472—479, 503—519.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 689/Α/1. Σελ. 82—97.
Σχεδιάγραμμα 14.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 707/Α/2. Σελ. 100—101.

153. Εἰς τὸν τομέα τῆς **XI Μεραρχία**, δὲν ἐξεδηλώθη ἀξιόλογος ἐνέργεια κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 20—26 Μαρτίου. Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 26ης, ἤρξατο ἡ ὑπὸ τῆς VI Μεραρχίας ἀντικατάστασις τῶν τμημάτων της, ἅτινα μέχρι τῆς νυκτὸς τῆς 3/4 Ἀπριλίου συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν περιοχὴν Ροντὲν—Μπάλι—Ψάρι. Τὸ Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Γιαννακοπούλου, παρέμεινεν ἐπὶ τῶν θέσεών του, βορείως τοῦ ποταμοῦ Ἄψου, ὑπαχθὲν ὁριστικῶς εἰς τὸ ΤΣΔΜ. Ἐπίσης παρέμεινεν εἰς τὸν τομέα τῆς VI Μεραρχίας ἡ XIβ Μοῖρα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (1).

Δραστηριότης εἰς τὸν Βόρειον Τομέα Κορυτσᾶς.
(9—26 Μαρτίου)

154. Ἡ ἐαρινὴ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις, μὴ ἐπεκταθεῖσα εἰς τὴν ζώνην τοῦ ΤΣΔΜ, δὲν προεκάλεσεν ἀντίκτυπον, οὐδ' ἔσχεν ἐπίδρασιν τινα ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν στρατευμάτων του. Εἰς σχετικὴν μάλιστα βολιδοσκόπησιν τοῦ ΓΣ διὰ τὴν ἀνάληψιν ἐπιθέσεως εἰς τὸν τομέα Κάμιας—Πόγραδετς πρὸς ἀντιπερισπασμόν, τὸ ΤΣΔΜ ἀνέφερεν ὅτι εἶναι ἕτοιμον πρὸς τοῦτο, μὲ πλήρη πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἐπιτυχίαν. Τελικῶς ὅμως τὸ ΓΣ, δὲν προέβη εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκδηλώσεως τοιαύτης ἐπιθετικῆς ἐνεργείας, ἐκ λόγων φειδοῦς πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ.

Εἰς τὸν τομέα τῆς **XIII Μεραρχίας** καὶ εἰς ἀντίποινα συγκεντρωτικῶν βολῶν τοῦ Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὅλμων κατὰ τῶν θέσεων τῆς πρώτης γραμμῆς, ἐνηργήθησαν κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει χρονικὴν περίοδον μικροεπιδρομαί, σχοῦσαι ὡς ἀποτέλεσμα σημαντικὰς ἀπωλείας τῶν Ἰταλῶν καὶ τὴν σύλληψιν ἑκατοντάδος αἰχμαλώτων. Ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι κατὰ τὰς νύκτας 15—17 Μαρτίου ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ καὶ κεντρικοῦ ὑποτομέων, ἀπεκρούσθησαν εὐχερῶς. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν καὶ 4 ὁπλίτας νεκροὺς καὶ 4 ἀξιωματικοὺς καὶ 65 ὁπλίτας τραυματίας (2).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **IX Μεραρχίας**, οἱ Ἰταλοὶ ἐνήργησαν τοπικάς τινας μικροεπιχειρήσεις κατὰ τὴν 9ην, 12ην καὶ 18ην Μαρτίου, ἀποκρουσθείσας μετ' ἀπωλειῶν. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἀνῆλθον εἰς 1 ἀξιωματικὸν τραυματίαν, 4 ὁπλίτας νεκρούς, 6 τραυματίας καὶ 12 ἐξαφανισθέντας (3).

Εἰς τοὺς τομεῖς τῶν **X καὶ XVI Μεραρχιῶν**, δὲν ἐξεδηλώθησαν ἄξιαι λόγου ἐνέργειαι, ἐξαιρέσει τοῦ εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως Ἀποσπάσματος Συνταγματάρχου Γιαννακοπούλου (Ἀπόσπασμα Ἄψου), ὑπαγόμενον εἰς τὴν XVI Μεραρχίαν, ὅπερ ὑπέστη ἐν μέρει τὴν ἀντίκτυπον τῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως (4).

Ἀπὸ τῆς ἕω τῆς 9ης Μαρτίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐξαπέλυσαν βομβαρδισμὸν ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου τοῦ III/66 Τάγματος, ἀνήκοντος εἰς τὸ ὡς ἄνω Ἀπόσπασμα καὶ ἐγκατεστημένου ἀμυντικῶς εἰς τὴν περιοχὴν Ντομπρούσια—Σελιανίτ, ὁ ὁποῖος ἐντὸς ὀλίγου ἐπεξετάθη νοτιώτερον εἰς τὸν τομέα τοῦ I/66 Τάγματος. Τμῆμα αὐτῶν, δυνάμεως ἑβδομήκοντα περίπου ἀνδρῶν, κατέλαβε περὶ τὴν 0700 τὸ προκεχωρημένον παρατηρητήριον τοῦ Σελιανίτ, ἐκδιωχθὲν δι' ἀντεπιθέσεως, περὶ τὴν 0900. Διὰ νεωτέρας ἐπιθέσεως, οἱ Ἰταλοὶ κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι καὶ πάλιν τὸ παρατηρητήριον περὶ τὴν 1400 καὶ ν' ἀνατρέψωσι τὸν ἐκεῖ 10ον Λόχον, ὅστις συνεπτύχθη πρὸς τὸν ὑψ. 893, ἐνῷ προσπάθειά των πρὸς ὑπερκέρασιν τοῦ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 699/Α/2. Σελ. 201—204.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 704/Α/1. Σελ. 15—40.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 696/Α/1. Σελ. 85—86.
(4) Σχεδιάγραμμα 7.

Τάγματος, ἐναυάγησαν. Ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ σκότους, ὁ Λόχος οὗτος ἀνακατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὰς ἐγκαταλειφθείσας θέσεις, πλὴν τοῦ παρατηρητηρίου.

Τὴν πρωΐαν τῆς 10ης, οἱ Ἰταλοὶ ἐπανέλαβον τὸν βομβαρδισμὸν κατὰ τῶν θέσεων τοῦ ΙΙ/66 Τάγματος. Τμῆμα τούτου, ἐπωφεληθὲν τῆς ὁμίχλης, ἐπετέθη καὶ ἀνακατέλαβε τὸ παρατηρητήριον περὶ τὴν 0930, συλλαβὸν καὶ τέσσαρας αἰχμαλώτους, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ παραμείνῃ ἐπ' αὐτοῦ, λόγῳ τοῦ σφοδροτάτου βομβαρδισμοῦ. Ἡ ὑπόλοιπος ἡμέρα διέρρευσε μὲ διαλλείποντας βομβαρδισμούς.

Τὴν 11ην Μαρτίου, οἱ Ἰταλοὶ ἀπεπειράθησαν ἀνεπιτυχῶς νὰ καταλάβωσι τὸ σημεῖον στηρίγματος Σελιανίτ. Τμήματα τοῦ ΙΙ/66 Τάγματος, ἀντεπιτεθέντα, κατώρθωσαν νὰ ἀνακαταλάβωσιν ἁπάσας τὰς ἀπολεσθείσας τὴν προτεραίαν θέσεις καὶ νὰ ἀποκαταστήσωσι πλήρως τὴν ἀμυντικὴν τοποθεσίαν των.

Κατὰ τὸ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς 26ης Μαρτίου, δὲν συνέβησαν ἀξιοσημείωτα γεγονότα εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἀποσπάσματος Γιαννακοπούλου. Αἱ ἀπώλειαι τούτου κατὰ τὸν τριήμερον ἀγῶνα ἀπὸ 9 μέχρις 11 Μαρτίου, ἀνῆλθον εἰς 118 ὁπλίτας ἐκτὸς μάχης (1).

Δραστηριότης εἰς τὸν Νότιον Τομέα Ἠπείρου.

(9—26 Μαρτίου)

155. Ὡς καὶ εἰς τὸν Βόρειον, οὕτω καὶ εἰς τὸν Νότιον Τομέα, ἡ ἐαρινὴ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις δὲν ἔσχεν ἄμεσον ἐπίδρασιν, κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, ἐξαιρέσει τῆς **ΙΙ Μεραρχίας,** ἥτις συνέχισε τὴν ἀπὸ τῆς 7ης Μαρτίου ἀρξαμένην προσπάθειάν της εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ὑποτομέως Μαλέσοβας. Εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς δὲν ἐσημειώθησαν ἀξιόλογα γεγονότα.

Τὴν 9ην Μαρτίου, προσπάθειαι τοῦ ὑποτομέως Μαλέσοβας (Ἀπόσπασμα Συνταγματάρχου Τσιγκούνη), ὅπως συνεχίσῃ τὴν προχώρησίν του πρὸς Κόντρα, ἐναυάγησαν, οὕτω δὲ τὸ Ἀπόσπασμα περιωρίσθη εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ καταληφθέντος τὴν προτεραίαν ἐδάφους. Ἡ ἀντίδρασις τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας, ἐξεδηλώθη διὰ σφοδρῶν βομβαρδισμῶν, ἰδία τοῦ ὑψ. 1143, μὲ σημαντικὰς ἀπωλείας τῶν ἀμυνομένων. Κατὰ τοὺς βομβαρδισμοὺς τούτους ἐφονεύθησαν μεταξὺ ἄλλων καὶ τρεῖς λοχαγοὶ καὶ εἷς ὑπολοχαγός.

Τὴν 0630 τῆς 18ης Μαρτίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετόξευσαν ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ὑψ. 1143, κατεχομένου ὑπὸ τοῦ Ι/34 Τάγματος, ὑποστηριχθείσας ὑπὸ σφοδρῶν πυρῶν πυροβολικοῦ. Ἡ ἐπίθεσις, ἐπαναληφθεῖσα ἑπτάκις μέχρι τῆς 1330, ἀπεκρούσθη, μὲ σοβαρωτάτας διὰ τοὺς Ἰταλοὺς ἀπωλείας. Αὕτη ἐπανελήφθη τὴν 1700 καὶ συνεχίσθη μερικῶς καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, ἄνευ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, τὸ Ἀπόσπασμα Τσιγκούνη εἶχεν ὑπερτριακοσίους ἐκτὸς μάχης (2).

Τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς 24ης Μαρτίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐπετέθησαν καὶ αὖθις κατὰ τοῦ ὑψ. 1143, κατόπιν ἡμιώρου προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ καὶ κατώρθωσαν ν' ἀνατρέψωσι τὸ ἐπ' αὐτοῦ Ι/34 Τάγμα καὶ νὰ καταλάβωσι τὸ ὕψωμα, ἀντεπίθεσις ὅμως ἐκτοξευθεῖσα μετ' ὀλίγον, ἐπέτυχε τὴν ἀνακατάληψίν του, συλληφθέντων καί τινων αἰχμαλώτων. Εἰς τὴν ταχεῖαν ἐκτόξευσιν τῆς ἀντεπιθέσεως,

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 702/Γ/1. Σελ. 77—89.
Ἀρχεῖον/Φ. 702/Γ/4. Σελ. 49—58.
(2) Σχεδιάγραμμα 11.

συνετέλεσε καὶ ἡ ὑποκλοπὴ ραδιοτηλεγραφήματος τοῦ διοικητοῦ τοῦ καταλαβόντος τὸ ὕψωμα Ἰταλικοῦ τμήματος, ὅστις ἀνέφερεν ὅτι ἡ θέσις του ἦτο δυσχερὴς καὶ ἐζήτει τὴν ἔγκρισιν ὅπως συμπτυχθῇ εἰς τὴν βάσιν ἐξορμήσεώς του.

Τὰ εἰς τὸν ὑποτομέα Χόρμοβας, ἐπὶ τοῦ Γκόλικο, δύο τάγματα τοῦ 11ου Συντάγματος ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Κατσώταν, Ὑποδιοικητὴν τοῦ 39ου Συντάγματος, δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχωσι μέχρι τῆ 15ης Μαρτίου πλεονεκτήματα, πέραν ἐκείνων ἅτινα εἶχον ἐπιτύχει κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεώς των. Ἀναμένοντα τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὑποτομέως Μαλέσοβας (34ον Σύνταγμα Πεζικοῦ), ἐξ ἧς ἠλπίζετο ὅτι θὰ ἐδημιουργοῦντο αἱ εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι αἵτινες θὰ ἐπέτρεπον τὴν ἐπανάληψιν τῆς προχωρήσεως των πρὸς Λέκλι, ὑφίσταντο σημαντικὴν αἱμορραγίαν ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν καὶ σοβαρὰν μείωσιν τῆς δυνάμεως των. Κατέστη οὕτω φανερόν, ὅτι οἱ ἐπιχειρήσεις πρὸς Λέκλι-Κόντρα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνεχισθῶσι καὶ ἡ Μεραρχία διέταξε τὴν διατήρησιν καὶ ὀργάνωσιν τοῦ κτηθέντος ἐδάφους.

Ἡ μέχρι τῆς 26ης Μαρτίου χρονικὴ περίοδος, διέρρευσεν ἄνευ ἑτέρων ἀξιολόγων γεγονότων, πλὴν τοπικῶν τινων ἐπιθέσεων τῶν Ἰταλῶν καὶ δράσεως πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων ἑκατέρωθεν.

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀνῆλθεν εἰς 2500 περίπου νεκροὺς καὶ τραυματίας καὶ εἰς ὑπερχιλίους διακομισθέντας ἐκ κρυοπαγημάτων (1).

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὸ ἀπὸ 7—9 Μαρτίου τριήμερον εἰς τὸν τομέα τῆς ΙΙ Μεραρχίας, ἀνῆλθον εἰς 30 νεκροὺς 87 τραυματίας καὶ 24 ἀγνοουμένους ἀξιωματικοὺς καὶ 68 νεκρούς, 2697 τραυματίας καὶ 610 ἀγνοουμένους ὁπλίτας, ἤτοι ἐν συνόλῳ 3516. Τὰς ἐν λόγῳ ἀπωλείας, ὑπέστη ἐξ ὁλοκλήρου ἡ Μεραρχία Ἀλπινιστῶν Τζούλια (2).

156. Εἰς τὸν τομέα **VIII Μεραρχίας**, ἔλαβον χώραν τοπικαί τινες μικροεπιχειρήσεις κατὰ τὸ ἀπὸ 9—26 Μαρτίου χρονικὸν διάστημα καὶ συνήθης δρᾶσις πυροβολικοῦ καὶ περιπόλων, ἑκατέρωθεν. Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας ἀνῆλθον εἰς 1 νεκρὸν ἀξιωματικὸν καὶ 25 νεκρούς, 145 τραυματίας καὶ 43 παγοπλήκτους ὁπλίτας (3).

Εἰς τὸν τομέα τῆς **ΙΙΙ Μεραρχίας**, οὐδὲν ἀξιοσημείωτον γεγονὸς ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα, πλὴν περιωρισμένης δράσεως πυροβολικοῦ ἑκατέρωθεν καὶ περιωρισμένης δράσεως τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. (4).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ. 683/Α/3. Σελ. 34—38.
/Φ. 683/Γ/2. Σελ. 86—103.
(2) Ἔκθεσις Μουσολίνι. Παράρτημα 16.
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 692/Α/3. Σελ. 52—57.
(4) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 684/Α/1. Σελ. 17—20.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IX

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ

Αἱ ἐπιδιώξεις τῶν Ἰταλῶν.

157. Οἱ Ἰταλοί, ἐπιτυχόντες σχετικὴν σταθεροποίησιν τοῦ μετώπου των, κατόπιν τῆς συνεπείᾳ τοῦ δριμυτάτου χειμῶνος ἀναστολῆς ἀπὸ τῆς 7ης Ἰανουαρίου τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀνεζήτουν τὸν τρόπον δι' οὗ θὰ ἐξήρχοντο ἐκ τῆς δημιουργηθείσης δυσχεροῦς δι' αὐτοὺς καταστάσεως. Ἡ κατάστασις αὕτη ἔβαινεν ἐπὶ τὰ χείρω, λόγῳ τῶν συνεχισθεισῶν εἰς τὸν Κεντρικὸν Τομέα τοῦ μετώπου μέχρι τῆς 25ης Ἰανουαρίου ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, αἵτινες μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὁδικοῦ κόμβου τῆς Κλεισούρας, ἤγαγον τοῦτο ἐπὶ τῆς γενικῆς γραμμῆς Τρεμπεσίνα ὄρος—Μπούμπεσι—Μάλι Σπαντάριτ. Ἡ ἀπειλὴ καταλήψεως τοῦ Τεπελενίου καὶ τῆς διανοίξεως τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀώου, μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὸν Αὐλῶνα, δὲν ἔπαυσε νὰ ἀποτελῇ τὴν ἐφιάλτην τῆς Ἰταλικῆς Ἡγεσίας.

Ὁ Μουσολίνι, ἀντιμετωπίζων τὴν κατάστασιν καὶ αἰσθανόμενος ἑαυτὸν μειωμένον, τόσον ἔναντι τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ ἔναντι τῶν Γερμανῶν συμμάχων του, εἰς ἕνα μόνον ἀπέβλεπεν ἤδη σκοπόν : Πῶς νὰ καταφέρῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων συντριπτικόν τι κτύπημα, ἔστω καὶ περιωρισμένης σημασίας, ἵνα ἀποκαταστήσῃ ἔν τινι μέτρῳ τὸ γόητρον τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ ἀποκτήσῃ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ συμμάχου του Χίτλερ. Κατὰ τὴν γενομένην τὴν 16ην Νοεμβρίου συνάντησιν τῶν Ἀρχιστράτήγων τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, Στρατάρχῶν Κάϊτελ καὶ Μπαντόλιο, πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τῆς γενικωτέρας στρατιωτικῆς καταστάσεως καὶ μεταγενεστέρως τῶν Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν Ρίμπρεντροπ καὶ Τσιάνο, οἱ Ἰταλοὶ εἶχον διαπιστώσει ὅτι οἱ σύμμαχοι των ἡτοιμάζοντο νὰ δράσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀλλαχοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχωσιν ἔνδειξιν τινα ἐπὶ τῶν σχεδίων ἐφ' ὧν θὰ ἐστήριζον τὴν δρᾶσιν των.

Ἔχων ταῦτα ὑπ' ὄψει ὁ Μουσολίνι, κατείχετο ὑπὸ διαρκοῦς ἀνησυχίας, μήπως οἱ Γερμανοὶ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, πρὶν ἢ οἱ Ἰταλοὶ ἐπιτύχωσι τὴν συντριβὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁπότε θὰ δεπιστοῦτο ὅτι ἡ μεγάλη Ἰταλία ὑπῆρξεν ἀνίκανος νὰ καταβάλῃ τὴν μικρὰν Ἑλλάδα καὶ ὅτι ἐχρειάσθη νὰ ἐπέμβῃ ἡ σύμμαχός της Γερμανία διὰ νὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ταπείνωσιν. Ἡ εὐκαιρία ὅμως αὕτη, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ τῷ δοθῇ κατὰ τοὺς μῆνας Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον, καθ' οὓς οἱ Ἰταλοί, ἀντὶ ἐπιτυχιῶν, ἐδέχοντο συντριπτικὰ κτυπήματα ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Μὲ τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως, αἱ σκέψεις τῆς Ἰταλικῆς Ἡγεσίας ἐστρέφοντο ἤδη εἰς τὴν συγκρότησιν μιᾶς ἐπιθετικῆς δυνάμεως, ἀποτελουμένης ἐκ δέκα μεραρχιῶν, ἥτις θὰ ἐπετίθετο εἰς τὸν Βόρειον Τομέα τοῦ μετώπου. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, θὰ ἐνηργεῖτο ἀρχικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Κορυτσᾶς, ἀργότερον δὲ θὰ συνεχίζετο δι' εὐρέως ἑλιγμοῦ πρὸς τὴν Ἐρσέκαν καὶ περαιτέρω πρὸς τὴν Φλώριναν καὶ ἐπέκεινα, εὐθὺς ὡς ἐξησφαλίζοντο οἱ πέραν τῆς Κορυτσᾶς ἀνεφοδιασμοί (1).

---

(1) Α. Κύρου. Μονογραφία εἰς λεξικὸν «Ἥλιος». Τόμος 7ος. Σελ. 435.

Κατὰ τὴν γενομένην τὴν 19ην Ἰανουαρίου συνάντησιν τῶν Χίτλερ καὶ Μουσολίνι (1) εἰς Σάλτσμπουργκ, οἱ Ἰταλοὶ ἀνεκοίνωσαν τὰς προθέσεις των ταύτας, μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις αὕτη δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀρχίσῃ πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο καὶ ἡμίσεως μηνῶν, καθόσον ὑπῆρχον μεγάλαι δυσχέρειαι μεταφορῶν. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως, δὲν συνεμερίζοντο τὴν αἰσιοδοξίαν ταύτην τῶν Ἰταλῶν. Εἰς τὰ σχετικὰ ἐστενογραφεμένα πρακτικὰ τῶν Γερμανῶν, ἀναφέρονται ἐπὶ λέξει:

«Εἶναι ἐντελῶς ἀπίθανον ὅτι οἱ Ἰταλοὶ θὰ κατορθώσουν νὰ διαθέσουν τὰς ἀπαιτουμένας δυνάμεις διὰ τὴν ἐπίθεσιν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον κατὰ τὸν προβλεπόμενον χρόνον. Πρέπει κατὰ συνέπειαν νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ἐνδεχόμενον θετικῆς ἀπὸ τῆς Ἰταλικῆς πλευρᾶς βοηθείας εἰς τὴν περίπτωσιν Γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐδάφους ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος».

Εἰς τὸ περιθώριον ὑπάρχει μία παρατήρησις ἡ ὁποία φαίνεται νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χίτλερ: *«Ἡ Γερμανικὴ ἐπίθεσις θὰ ἐπιφέρῃ πάντως σοβαρὰν ἀνακούφισιν τοῦ Ἰταλικοῦ μετώπου.»*

Διὰ τὴν μελετωμένην ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιχείρησιν τῶν Γερμανῶν, ὁ Χίτλερ ἠρκέσθη νὰ εἴπῃ ὅτι ἰσχυραὶ Γερμανικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις συγκεντροῦνται εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ ὅτι αἱ συγκεντρώσεις αὗται ἀπέβλεπον μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ εἰς ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Δὲν καθώρισε χρόνον, εἰς ἰδιαιτέρας ὅμως συνομιλίας του μετὰ τοῦ Μουσολίνι ἔδωσεν εἰς τοῦτον τὴν σιωπηρὰν του συγκατάθεσιν. ὅπως ἀποπειραθῇ ἕν νέον ἀποφασιστικὸν κτύπημα ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἐφ' ὅσον αἱ σχετικαὶ ἐπιχειρήσεις του, δὲν θὰ καθυστέρουν τὴν γενικωτέραν Γερμανικὴν ἐπίθεσιν, ἰδίᾳ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν Βαλκανίων, ἡ ὁποία πάντως θὰ ἔπρεπε νὰ περατωθῇ καὶ ἀποδώσῃ τὰ τελικά της ἀποτελέσματα πρὸ τῆς 1ης Μαΐου 1941. (2).

Ἡ προπαρασκευὴ καὶ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιθέσεως.

158. Τὸ μεσολαβοῦν μέχρι τῆς πιθανῆς ἐνάρξεως τῆς Γερμανικῆς ἐπιθέσεως χρονικὸν διάστημα, δὲν ἐπέτρεπε πλέον εἰς τὴν Ἰταλικὴν Ἡγεσίαν νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὰς ἀρχικὰς προθέσεις της πρὸς ἐπίθεσιν εἰς τὸν Βόρειον Τομέα τοῦ μετώπου. Κατέληξεν οὕτως εἰς τὴν ἀπόφασιν, νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸν Κεντρικὸν Τομέα ἐπὶ περιωρισμένης ζώνης, μὲ σκοπὸν τὴν διάρρηξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου, διάνοιξιν τῆς κοιλάδος τοῦ Ντεσνίτσα ποταμοῦ καὶ προέλασιν ἐκεῖθεν πρὸς Πρεμετὴν καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀώου, μὲ τελικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὰ Ἰωάννινα. Τὴν ἐπίθεσιν ἀνέλαβεν ἡ Ἐνδεκάτη Σρτατιὰ ὑπὸ τὸν Σορατηγὸν Τσελόζο, μὲ ἐκτελεστὴν τὸ ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Γκαμπάρα VIII Σῶμα Στρατοῦ καὶ μὲ δύναμιν ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ ἓξ μεραρχιῶν. Ἄμεσοι ἐφεδρεῖαι εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Στρατιᾶς, ἡ Μεραρχία Σιένα εἰς τὴν περιοχὴν Βερατίου, ἡ Μεραρχία Πιεμόντε καὶ ἡ ἡμιτεθωρακισμένη Μεραρχία Κενταύρων εἰς τὴν περιοχὴν Τεπελενίου.

Εἰς τὸν ἀγῶνα, μετέσχον τοπικῶς πρὸς κάλυψιν τῶν πλευρῶν τῆς ἐπιθέσεως καὶ πρὸς ἀντιπερισπασμόν, ἡ Μεραρχία Πουστέρια εἰς τὸν Ἄψον καὶ ἡ Μεραρχία Τζούλια εἰς τὸν Ἀῶον, ἤτοι εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν καὶ τὸ ἄκρον δεξιὸν τῆς ζώνης ἐπιθέσεως. Μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως, ἤρχισαν μεταφερόμενοι ἀπὸ τῆς 10ης Μαρτίου ἐξ Ἰταλίας εἰς Ἀλβανίαν αἱ Μεραρχίαι Καζάλε καὶ Φιρέντζε, αἵτινες δὲν μετέσχον τοῦ ἀγῶνος.

---

(1) Παράγραφος 98.

(2) Στρατηγοῦ Pricollo. «Ignacia contro Eroismo» (Ἀβελτηρία ἔναντι ἡρωϊσμοῦ). Α. Κύρου. Μονογραφία, Εἰς Λεξικὸν «Ἥλιος». Τόμος 7ος. Σελ. 435—436.

Περὶ τὰ 400 ἀεροπλάνα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅλα σχεδὸν τὰ καταδιωκτικὰ τῆς Ἰταλίας καὶ περὶ τὰ 400 πυροβόλα, ὑπεστήριζον τὴν ἐπίθεσιν (1).

Ὁ Μουσολίνι καταβαλὼν ὑπερανθρώπους, δύναταί τις εἰπεῖν, προσπαθείας διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐαρινῆς ἐπιθέσεως, μετέβη εἰς Ἀλβανίαν ἵνα παρακολουθήσῃ ταύτην αὐτοπροσώπως καὶ ἀπολαύσῃ τὸν θρίαμβον, ὡς ὠνειρεύετο, τῶν Ἰταλικῶν ὅπλων, ἐγκατασταθεὶς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Κομάριτ παρατηρητήριον τῆς Στρατιᾶς.

159. Ἐξιστορήθη λεπτομερῶς ἐν τοῖς προηγουμένοις ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐπιθέσεως, ἥτις ἀπετέλει τὴν σοβαρωτέραν προσπάθειαν τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου. Ἡ ὁρμὴ τῶν ἐπιτιθεμένων, ἀποκορυφωθεῖσα τὴν 14ην Μαρτίου, ἤρχισεν ἐκφυλιζομένη βαθμιαίως καὶ ἀπὸ τῆς 16ης κατέληξεν εἰς ἀδράνειαν. Μία τελευταία ἀποτυχοῦσα προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν τὴν 19ην πρὸς κατάληψιν τοῦ περιμαχήτου ὑψώματος 731, καθ' ἣν ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ἅρματα μάχης, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ βεβαιωθῇ ὁ Μουσολίνι διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ, ὅπως ἐπιτύχῃ ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα, παρὰ τὰς μεγάλας θυσίας του καὶ τὴν ἡρωϊκὴν στάσιν τῶν στρατευμάτων του. Ἀπεφάσισεν ὅθεν, ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁριστικῶς τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐπιφέρῃ ἔστω καὶ ἀσήμαντον τι κτύπημα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, πρὶν ἢ ἐπιτεθῶσιν οἱ Γερμανοί, ἐνδεχόμενον ὅπερ ἀπετέλει δι' αὐτὸν πραγματικὸν ἐφιάλτην.

Τὴν 20ην Μαρτίου, ἐκάλεσεν εἰς συγκέντρωσιν τοὺς Ἀνωτέρους Διοικητὰς καὶ ἐκοινοποίησεν εἰς αὐτοὺς ἔγγραφον ἱστορικῆς σημασίας, δοθέντος ὅτι διατυπώνει ἐν αὐτῷ ὅλως ἰδιαιτέρως ποία ἦτο ἡ γνώμη του διὰ τὸν ἀγῶνα ὅστις ἐπρόκειτο πλέον νὰ λήξῃ μὲ τὴν μεσολάβησιν τῶν Γερμανῶν. Καταφαίνεται ἐπίσης ἐξ αὐτοῦ, ὅτι ὁ Μουσολίνι ἦτο ἐπακριβῶς πληροφορημένος ἐπὶ τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς διετέλει ὁ στρατὸς καὶ ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῶν γεγονότων, τῷ εἶχεν ἐπιφέρει καίριον πλῆγμα. Τὰ παρατιθέμενα κατωτέρω ἀποσπάσματα, περιέχουν ἐπαρκῆ εἰκόνα τῶν σκέψεων καὶ ἐπιδιώξεων τοῦ Μουσολίνι :

> *«Εἶμαι πολὺ ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὴν παραμονήν μου εἰς τὴν Ἀλβανίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠδυνήθην νὰ διαπιστώσω ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει Στρατὸς ποῦ εἶναι πλήρως ὠργανωμένος. Συγκοινωνίαι, ἀνεφοδιασμοί, διαβιβάσεις, ἐργάζονται τελείως. Ὁ μεγαλύτερος ἔπαινος διὰ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν στρατηγὸν Καβαλλέρο καὶ ὅλους ὑμᾶς. Κατὰ τὴν διάρκειαν πολλῶν ἑβδομάδων, ἐφροντίσαμεν νὰ ἀνεγείρωμεν «τὸ τεῖχος». Ἔχω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι αὐτὸ τὸ «τεῖχος» ὑπάρχει ἤδη. Ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Τεπελενίου ὅμως, τὸ τεῖχος αὐτὸ δὲν εἶναι τόσον στερεόν, ὅσον τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἄλλου μετώπου. Ἐφιστῶ ἐπὶ τούτου τὴν προσοχὴν τοῦ Στρατηγοῦ Τσελόζο καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ διατηρήσῃ ἀρκετὰς δυνάμεις εἰς τὸν τομέα τοῦτον, ἕως ὅτου ἡ κατάστασις σταθεροποιηθῇ. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἀποτρέψωμεν μίαν ἐπιτυχίαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία θὰ ἀναπτερώσῃ τὸ ἠθικόν των».*

Ἀναφέρεται κατόπιν εἰς τὴν ἐπικειμένην προσχώρησιν τῆς Γιουγκοσλαυΐας εἰς τὸν Ἄξονα, γεγονὸς ὅπερ θὰ ἔπειθε τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἐσήμανεν ἡ τελευταία ὥρα, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον, 14 Γερμανικαὶ μεραρχίαι ἐπλησίαζον πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἐξετάζων τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιθέσεως καὶ τονίζων τὴν ἀνάγκην ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτύχουν μίαν νίκην πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Γερμανῶν, λέγει :

(1) Στρατηγοῦ Pricollo. «Ignacia eontro Froismo».

Ἡ δρᾶσις τῆς 9ης τρέχοντος, ὑπῆρξε δι' ἐμὲ μία ἔκπληξις. Δὲν αὐτηπατώμην, ἀναμένων στρατηγικὰς ἐπιτυχίας, δὲν ἀπέκλειον ὅμως μίαν ἱκανοποιητικὴν τακτικὴν ἐπιτυχίαν. Τὸ σχέδιον ἦτο πράγματι καλῶς μελετημένον, τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ καλῶς ὠργανωμένα, αἱ ὑπηρεσίαι τῆς διοικητικῆς μερίμνης ἀπολύτως ἕτοιμοι. Πῶς συνέβη ὥστε αἱ μεραρχίαι νὰ ἔχουν μίαν τόσον ἐλαχίστην δύναμιν διεισδύσεως; Αὐτὸ εἶναι ἓν πρόβλημα τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ἐξετάσετε. Τί ἄραγε συνέβη; Ἀποκλείω αἴτια ἠθικῆς τάξεως. Εἶδον ἓν μέγα μέρος στρατευμάτων ἐν κινήσει, εἶδον μεραρχίας αἱ ὁποῖαι ἐβάδιζον πρὸς τὴν γραμμήν. Ἦσαν θαυμάσιαι. Λοιπὸν ὑπῆρξε κάτι τὸ ὁποῖον σεῖς οἱ τεχνικοί, πρέπει νὰ ἐξακριβώσετε. Ὀκτὼ συντάγματα, ἅτινα δὲν κατορθώνουν νὰ διασπάσουν τὴν ἐχθρικὴν παράταξιν, ἐμφανίζουν πρόβλημα τοῦ ὁποίου δημιουργὰ αἴτια δυνατὸν νὰ ὀφείλωνται εἰς τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ, εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐκπαιδεύσεως, εἰς εἰδικὰ τεχνικὰ προβλήματα ἅτινα πρέπει νὰ ἐπανεξετασθοῦν, εἰς ἐδαφικὰς δυσχερείας προερχομένας ἀπὸ τὰ πυρὰ τῆς Τρεμπεσίνας, ἅτινα δὲν εἶχον προβλεφθῆ. Συνεπῶς, μολονότι διατηροῦμεν τὴν ἐπίθεσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν τομέα, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰ αἴτια τῆς πλημμελοῦς διεισδυτικῆς ἱκανότητος κατὰ τὴν πρώτην φάσιν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως τὰ θεραπεύσωμεν.

Ὅσον ἀφορᾶ τὰ χρονικὰ ὅρια, οἱ Γερμανοὶ μᾶς ἐπληροφόρησαν ὅτι θὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου καὶ θὰ μᾶς εἰδοποιήσουν ἓξ ἡμέρας ἐνωρίτερον. Εἶναι ὅθεν ἀνάγκη, ὅπως ἡμεῖς καταφέρωμεν πάσει θυσίᾳ ἓν κτύπημα εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἄλλως ἡ ἱστορία θὰ εἴπῃ ὅτι ἓν μικρὸν ἔθνος ὅπως ἡ Ἑλλάς, δὲν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ θὰ τονίσῃ ἐπὶ πλέον, ὅτι καὶ ἡ Ἰταλία δὲν κατώρθωσε νὰ διαλύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Διακυβεύεται συνεπῶς τὸ γόητρον τοῦ Ἰταλικοῦ Ἔθνους. Πρωτοῦ οἱ Γερμανοὶ ρίψουν τὴν πρώτην βολὴν πυροβολικοῦ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ἐπιτύχει μίαν νίκην εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἰταλικὸς λαὸς θὰ ἐπαναστάτει μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Στρατός του δὲν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τὸν Ἑλληνικόν.

Ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ ἦσαν δυνατὰ εἰς τὸ παρελθόν. Σήμερον ὑπάρχει μία μᾶζα ἀνθρώπων, ὑπάρχει καὶ μία τελεία ὀργάνωσις, ὥστε νὰ δικαιολογῆται ἐκδήλωσις ζωτικῆς δραστηριότητος. Αὐτὸ ὀφείλετε νὰ πράξετε, ὥστε νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν ὅλοι καὶ νὰ φροντίσετε ὥστε ἡ ἐπίθεσις ἥτις θὰ ἀρχίσῃ περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνός, νὰ εἶναι ἐπιτυχής.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς 9ης Μαρτίου, ὁ Μουσολίνι ἤσκησε κριτικὴν ἐπὶ τῆς δράσεως τῶν διαφόρων ὅπλων, εἶτα δὲ ἐζήτησε τὴν γνώμην τῶν Ἀνωτέρων Διοικητῶν περὶ τοῦ πρακτέου, δοθέντος ὅτι οἱ Γερμανοὶ θὰ ἐπετίθεντο ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ Ἀπριλίου. Ὁ Καβαλλέρο ἀνέφερεν ὅτι θὰ ἦτο ἕτοιμος τὴν 28ην τοῦ μηνὸς καὶ ὅτι εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἡ δρᾶσις ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ μέχρι τοῦ τέλους Μαρτίου, συνεζήτησαν δὲ κατόπιν, μετὰ τῶν Στρατηγῶν Τσελόζο καὶ Γκαμπάρα (Διοικητοῦ τοῦ VIII Σώματος Στρατοῦ) τὰς τακτικὰς καὶ τεχνικὰς λεπτομερείας διὰ τὴν μελλοντικὴν ἐπίθεσιν. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μουσολίνι προέβη εἰς παραινέσεις πρὸς τοὺς παρισταμένους, εἰπών:

«Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἐπίθεσίς μας ἦτο τελειωτική. Ἂς ἐνισχύσωμεν αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν, ἀφήνοντες τοὺς Ἕλληνας, νὰ πιστεύσουν ὅτι δὲν εἴμεθα εἰς κατάστασιν νὰ ἀναλάβωμεν νέαν προσπάθειαν διὰ πολὺν καιρόν. Συμπεραίνω ὅτι τὸ ἠθικὸν τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἀκόμη ἀκμαῖον. Μετὰ τὴν εἴδησιν τῆς προσχωρήσεως τῆς Γιουγκοσλαυΐας εἰς τὸν Ἄξονα θὰ σκεφθοῦν ὅτι ἡ τύχη των εἶναι προδιαγεγραμμένη».

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον, ἐπιμένω ἐπὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐπιτεθῶμεν πρὶν ἢ ριφθῇ ἔστω καὶ μία ὀβὶς Γερμανική. Εἶναι ἐπάναγκες νὰ μάθουν ὅλοι ὅτι ἐπιβάλλονται ἡ μεγαλυτέρα ἀποφασιστικότης καὶ ἐνεργητικότης. Οἱ Γερμανοὶ δὲν θὰ δυσκολευθοῦν νὰ ἀνατρέψουν τὸν ἀντίπαλον μὲ τὰς ὡς ἄνω μεραρχίας. Τὰ χρονικὰ περιθώρια δι' ἡμᾶς εἶναι περιωρισμένα. Πρέπει νὰ τείνωμεν πρὸς τὴν νίκην δι' ὅλων μας τῶν δυνάμεων, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ λέγωμεν ὅτι ἡμεῖς ἐνικήσαμεν τοὺς Ἕλληνας. Οὐδεὶς νὰ ἐπαναπαυθῇ εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἐξασθένησις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ Γερμανικὴ δύναμις θὰ λύσουν τὴν κατάστασιν. Αὐτὸ θὰ ἦτο ὀλέθριον καὶ θὰ ἐβάρυνεν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς ἱστορίας. Πρέπει νὰ παράσχωμεν εἰς τὸν Ἰταλικὸν λαὸν τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν τὸν ἐνικήσαμεν ἡμεῖς. Ἐὰν συμβῇ αὐτό, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν ἐδαφικὴν κατανομὴν κατὰ τρόπον πολὺ διάφορον ἐκείνου ὅστις θὰ ἐπετυγχάνετο ἄνευ μιᾶς ἰδικῆς μας ἐπιτυχίας. Παίζεται ἡ στρατιωτικὴ τιμὴ τοῦ ἔθνους ἡ ὁποία διὰ τὸν κόσμον εἶναι ἡ μόνη τιμὴ τὴν ὁποίαν ἔχει τοῦτο. Εἰς τὸν στρατιώτην πρέπει νὰ δίδωμεν πάντοτε τὴν αἴσθησιν ὅτι εἴμεθα νικηταί· ὅταν δὲν ὑποχωρῇ ὁ στρατιώτης, πρέπει νὰ θεωρῆται πάντοτε νικητής. Εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ μὴ εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ δώσωμεν ἓν μαστίγωμα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐπιτιθέμενοι τὴν 1ην Ἀπιλίου θὰ ἔχωμεν ὅλον τὸν καιρὸν νὰ τὸ πράξωμεν. Θὰ ἠδυνάμην νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν Χίτλερ νὰ καθυστερήσῃ τὴν δρᾶσιν του κατὰ 2—3 ἡμέρας. Ὄχι περισσότερον» (1).

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συσκέψεως, ὁ Μουσολίνι καλέσας κατ' ἰδίαν τὸν Στρατηγὸν Πρίκολο, Ὑφυπουργὸν τῆς Ἀεροπορίας, ἕνα τῶν μᾶλλον εμπίστων συνεργατῶν, του, τῷ εἶπε: *«Σᾶς ἐκάλεσα διότι ἀπεφάσισα νὰ ἐπιστρέψω ἐντὸς τῆς αὔριον εἰς τὴν Ρώμην. Ἀηδίασα ἀπ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον. Δὲν ἐπροχωρήσαμεν οὔτε βῆμα. Μέχρι τοῦδε μὲ ἔχουν ἐξαπατήσει. Περιφρονῶ βαθύτατα ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους (2). Ἀπόψε ὑπέβαλα λεπτομερῆ ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς καταστάσεως εἰς τὸν Βασιλέα» (3).*

160. Τὴν πρωΐαν τῆς 21ης Μαρτίου, ὁ Μουσολίνι ταπεινωμένος, πλήρης πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ ἀεροδρομίου τῶν Τιράνων, κατευνόμενος εἰς Ρώμην.

Ἐν τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα ἐκθέσει του, ἧς ἀποσπάσματα περιλαμβάνονται εἰς τὸ Παράρτημα 17 τοῦ ἀνὰ χεῖρας Τόμου, κυριαρχεῖ πνεῦμα ἐκνευρισμοῦ καὶ σχεδὸν ἐχθρικὸν ἔναντι τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας, ὡς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Στρατάρχου Καβαλλέρο. Ἐκθέτει ἐν αὐτῇ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιθέσεωςκαὶ ἀσκεῖ κριτικὴν πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἰταλίαν ὁ Μουσολίνι, διετήρει εἰσέτι τὴν ἐσχάτην ἐλπίδα ὅτι ἡ προπαρασκευαζομένη διὰ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς ἐπανάληψις τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, θὰ τῷ προσεκόμιζεν ἔστω καὶ ψυχία τινὰ ἐπιτυχίας, ἵνα δύναται νὰ ἀτενίσῃ τοὺ Γερμανούς συμμάχους του. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλπὶς αὕτη ἔμελλε νὰ διαψευσθῇ. Τὸ πραξικόπημα τοῦ Βελιγραδίου, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου ἀνετράπη ἡ φιλοαξονικὴ κυβέρνησις τοῦ Τσβέτκοβιτς, ἥτις εἶχεν ὑπογράψει τὴν 25ην Μαρτίου τὴν προσχώρησιν τῆς Γιουγκοσλαυΐας εἰς τὸ Τριμερὲς Σύμφωνον, ἀνέτρεψε τὰς τελευταίας ἐλπίδας τοῦ Μουσολίνι. Τὴν διακυβέρνησιν τῆς Γιουγκοσλαυΐας ἀνέλαβεν ἡ Κυβέρνησις Σίμοβιτς, ἥτις ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευ-

(1) Στρατάρχου Cavallero. Μυστικὸν Ἀρχεῖον.
(2) Ἐννοεῖ τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχηγούς του (Σ.Σ.).
(3) Στρατηγοῦ Pricolo. «Ignacia contro Eroismo». Σελ. 141.

ρὸν τῶν Συμμάχων. Ἐδημιουργήθη νέα κατάστασις, ἣν ἡ Ἰταλία ὤφειλε νὰ ἀντιμετωπίσῃ διὰ τῆς λήψεως ἀναλόγων μέτρων ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ εἰς τὰ ἐν Δαλματίᾳ πρὸς τὴν Γιουγκοσλαυΐαν σύνορα αὐτῆς. Συνεπείᾳ τούτων ἐγκατελείφθη ἡ πρόθεσις τῶν Ἰταλῶν νὰ ἐκτοξεύσωσι τὴν σχεδιασθεῖσαν νέαν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου καὶ μοιραίως οὗτοι ἀνέμενον πλέον τὴν ἐπίθεσιν τῶν Γερμανῶν, ἵνα ἐξέλθωσι τοῦ ἀδιεξόδου εἰς ὃν εἶχον περιέλθει λόγῳ τῆς ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Χαρακτηριστικαὶ γενικαὶ διαπιστώσεις κατὰ τὴν Ἰταλικὴν ἐπίθεσιν.

161. Ἡ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐξιστορηθεῖσα διεξαγωγὴ τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν σημαντικὴν ἐπιθετικὴν προσπάθειαν τῶν Ἰταλῶν, παρέσχεν εἰς τὰς διοικήσεις τῶν μεγάλων μονάδων αἵτινες ἀντιμετώπισαν ταύτην, τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσωσι γενικά τινα χαρακτηριστικὰ ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τούτων. Αἱ ἐκτιθέμεναι κατωτέρω γενικαὶ διαπιστώσεις, προκύπτουσαι ἐκ τῶν πολεμικῶν ἐκθέσεων, ἰδίᾳ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ καὶ τῆς Ι Μεραρχίας, αἵτινες ἐδέχθησαν τὸ κύριον βάρος τῆς ἐπιθέσεως, θὰ βοηθήσωσι τὸν μελετητὴν εἰς τὴν διεξαγωγὴν σχετικῶν συμπερασμάτων.

Ἑλιγμός. Τὸ σχέδιον ἐνεργείας τῶν Ἰταλῶν, παρουσίασε τὴν κλασικὴν μορφὴν κεντρικῆς ἐπιθέσεως ἐπὶ στενοῦ μετώπου, σταθεροποιημένου ἐν μέρει καὶ προχείρως ὠργανωμένου, δι' ἧς ἐπεζητεῖτο ἡ διάσπασις τοῦ μετώπου τούτου, ἐξ οὗ διηνοίγετο ἡ κατεύθυνσις ἐκμεταλλεύσεως. Μετὰ τὴν διάσπασιν θὰ ἐπεζητεῖτο ἡ διεύρυνσις τοῦ ρήγματος δι' ὑπερκερωτικῶν ἐνεργειῶν, μικρᾶς ἀκτῖνος ἐν ἀρχῇ, πρὸς ἀποσύνθεσιν τῆς διατάξεως τῶν ἀμυνομένων καὶ εὐθύς, ὡς ἤθελεν ἐπιτευχθῆ τοῦτο, βαθυτέρα ὤθησις τῆς ἐκμεταλλεύσεως πρὸς συντριβὴν τοῦ ὄγκου τούτων.

Ἡ ἐκλεγεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν γενικὴ κατεύθυνσις τῆς ἐπιθέσεως, ἦτο ἐξ ἴσου εὐνοϊκὴ καὶ διὰ τοὺς ἀμυνομένους πρὸς ἀντίδρασιν εἰς τὸ ἐχθρικὸν σχέδιον, διότι οὗτοι διέθετον ἀρίστην ἀρτηρίαν, εὐκόλου καὶ ταχείας κινήσεως τῶν ἐφεδρειῶν των πρὸς ἀναχαίτισιν καὶ τελικὴν ἐφ' ὡρισμένης τοποθεσίας ἀνακοπὴν τῆς προελάσεως τῶν ἐπιτιθεμένων.

Καὶ ἐὰν ὅμως ἐπετυγχάνετο ἡ διάσπασις τῆς Ἑληνικῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας, πάλιν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Ἰταλικοῦ σχεδίου δὲν θὰ παρουσίαζε μεγάλας πιθανότητας ἐπιτυχίας, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ συνωδεύετο καὶ ὑπὸ ἰσχυρᾶς ἐνεργείας κατὰ τῶν χειλέων τοῦ ρήγματος (ὑψ. 1308 ἐπὶ Τρεμπεσίνας καὶ βόρειαι ἀντηρίδες τοῦ Μάλι Γαρονίν), καθόσον ταῦτα σταθερὰ καὶ ἐπὶ φύσει ὀχυρῶν θέσεων ἐρειδόμενα, θ' ἀπετέλουν διαρκῆ ἀπειλὴν κατὰ τῆς ἐξεχούσης ἀντιπάλου διατάξεως, μεγεθυνομένην καὶ αὔξουσαν κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὸ βάθος τῆς ἐχθρικῆς διεισδύσεως ἐντὸς τοῦ δημιουργηθέντος θύλακος. Ἐκτόξευσις ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων ἐκ τῶν δύο τούτων πλευρῶν ἢ καὶ τῆς μιᾶς ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ συγκλινουσῶν ἀντεπιθέσεων καὶ διὰ μικρῶν ἐν ἀνάγκῃ δυνάμεων, θὰ προσέβαλλε τὰ πλευρὰ τῶν ἐπιτιθεμένων καὶ θὰ καθίστα οὕτω δυσχερῆ τὴν θέσιν των, πρᾶγμα ὅπερ ἄλλως τε συνέβη κατὰ τὴν διείσδυσιν τμημάτων διὰ τῆς χαράδρος Πρόϊ Μὰθ τὴν 11ην Μαρτίου, ἅτινα συνετρίβησαν.

Διὰ τοὺς ἐπιτιθεμένους, θὰ ἦτο πλέον καρποφόρος ἡ προσβολὴ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει τῆς ἐν εἴδει τόξου κορυφογραμμῆς Μάλι Σπαντάριτ—Κιάφε Σόφιουτ—Μάλι Γαρονὶν—Μάλι Τοπόγιανιτ. Ἀνάπτυξις σοβαρῶν μέσων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἦτο δυνατή, ἀρχικῶς τουλάχιστον κατ' ἴσην μοῖραν μὲ τὴν πρὸ τοῦ κεντρικοῦ τομέως τοιαύ-

την, δεδομένου ὅτι ἐκτὸς τῶν καρροποιήτων ὁδεύσεων τῶν ἐκσπωμένων ἐκ τῆς κεντρικῆς ἀρτηρίας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον ἐν τῇ ζώνῃ ταύτῃ, εἶχε κατασκευασθῆ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπιθέσεως διακλάδωσις τῆς ἁμοξιτῆς ὁδοῦ διὰ Παρασμπόαρ πρὸς Βοκοπόλιε.

Ἐπιτυχία τοῦ ἐπιτιθεμένου ἐν τῇ ζώνῃ ταύτῃ, θὰ εἶχεν ἄμεσον ἀντίκτυπον ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν δυνάμεων τῆς ἀμύνης καὶ μετὰ σχετικὴν προχώρησιν θὰ ἀνέτρεπεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν βορείως τοῦ Ἀώου Ἑλληνικὴν διάταξιν, τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ ὕψους τῆς Κλεισούρας, μὲ συνέπειαν τὴν ταχείαν ἀποχώρησιν καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ πρὸς Δυσμὰς μετώπου δυνάμεων τῆς ἀμύνης, τουτέστιν εἰς ἐνέργειαν πλήρη κινδύνων διὰ τὰς ἐπὶ τῆς Τρεμπεσίνας καὶ τοῦ Σεντέλι Ἑλληνικὰς μονάδας. Τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ἀλλὰ κατ' ἀντίθετον ἔννοιαν, ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν (Μάλι Γαρονὶν—Κιάφε Σοφιοὺτ—Μάλι Σπαντάριτ), ἐχρησιμοποίησε τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον, ὑπὸ πολὺ χειροτέρας καιρικὰς συνθήκας παρ' ὅτι τὸν Μάρτιον, ἐξαναγκάσαν τὸν ἀντίπαλον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κλεισούραν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν κοιλάδα τοῦ Ντεσνίτσα (1).

162. Ἐκτέλεσις. Τὰ χρησιμοποιηθέντα μέσα καὶ ἡ διάταξις τῶν ἐπιτιθεμένων, προσηρμόζοντο πλήρως πρὸς τὸν συλληφθέντα ἑλιγμόν. Αἱ πτέρυγες τοῦ μετώπου ἐκαλύπτοντο διὰ δευτερευουσῶν ἐπιθέσεων, ἐνῷ ὁ ὄγκος τῶν δυνάμεων των ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς μᾶζα κρούσεως εἰς τὴν ζώνην διασπάσεως. Ἀμέσως ὄπισθεν τῆς μάζης ταύτης, ὑπῆρχον ἄλλαι ἀνέπαφοι δυνάμεις, ἕτοιμαι δι' ἐκμετάλλευσιν ἢ δι' ἀντικατάστασιν τῶν φθειρομένων. Αἱ μονάδες αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν μᾶζαν κρούσεως, ἦσαν νέαι ἢ ἀνανεωθεῖσαι καὶ συνεπῶς εἰς καλὴν κατάστασιν ἀπὸ ἀπόψεως προσωπικοῦ καὶ ὑλικοῦ, καὶ ὑπεστηρίζοντο, ἐκτὸς τοῦ ὀργανικοῦ των, καὶ ὑπὸ ἄλλου σημαντικοῦ πυροβολικοῦ.

Ἡ ἰσχυρὰ καὶ ἐν διαρκείᾳ προπαρασκευὴ πυροβολικοῦ, ἐπεκτεινομένη ἐπὶ μεγάλης εἰς τὰ μετόπισθεν ζώνης, δὲν ἀπέδιδε τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ καταναλισκόμενα πυρομαχικά, λόγῳ μὴ καλῆς προσαρμογῆς τῶν πυρῶν πρὸς τοὺς πραγματικοὺς καὶ κυρίους ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης στόχους, πάντως ὅπως ἐπέφερε φθορὰν εἰς τοὺς ἀμυνομένους καὶ ἀνέσκαπτε τὰς ὀργανώσεις τοῦ ἐδάφους, ἀναστατώνουσα τὴν κάλυψιν. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἀεροπορίας.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προπαρασκευῆς διὰ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας, τὸ Ἰταλικὸν Πεζικὸν ἐπετίθετο κατὰ πυκνὰς μάζας καὶ διὰ διαδοχικῶν κυμάτων. Ἀλλὰ τὸ Ἑλληνικὸν πεζικὸν καὶ κατὰ μείζονα λόγον τὸ πυροβολικόν, δὲν εἶχεν ἐξουδετερωθῆ καὶ ὑπεδέχετο τοὺς ἐπιτιθεμένους διὰ καλῶς ἐφηρμοσμένων πυρῶν. Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπιτιθεμένων ἦσαν ὡς ἐκ τούτου μεγάλαι καὶ σοβαρώταται. Ἡ τακτικὴ αὕτη ἐφηρμόσθη ἐπὶ σειρὰν ἡμερῶν, μεταβαλλομένων μόνον τῶν ὡρῶν ἐνάρξεως τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν. Ἀργότερον, οἱ Ἰταλοὶ κατέφυγον καὶ εἰς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις ἄνευ μεγαλυτέρας ἐπιτυχίας.

Ἅπασαι αἱ ὁμοιόρυθμοι ὡς ἄνω ἐνέργειαι, ἐστρέφοντο ἐπιμόνως καὶ σταθερῶς ἐναντίον τοῦ τομέως τῆς Ι Μεραρχίας. Ἡ ἰσχὺς ὅμως τούτων, ἀντὶ νὰ παρουσιάζηται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεγαλυτέρα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς διασπάσεως τοῦ μετώπου, τοὐναντίον ἔβαινε μὲ φθίνουσαν πρόοδον, ἀναλόγως πρὸς τὴν φθορὰν τῶν μέσων, ἐξιχθεῖσα τελικῶς μέχρι ἐκφυλισμοῦ πάσης ἐνεργείας καὶ καταλήξασα εἰς τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπιθέσεως.

Ἡ διεύθυνσις τῆς μάχης. Ἐκ τῶν συνεχῶν ἀλληλοδιαδόχων ἐπιθέσεων κατὰ τοῦ ὑψώματος 731 καὶ κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ δύο ἰσοϋψῶν ὑψοδεικτῶν 717 ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν θέσεων, τῶν γενομένων ἀντικαταστάσεων

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 634/Α/2. Σελ. 56-58.

καὶ ὑπερβάσεων τμημάτων πρώτης γραμμῆς δι' ἐφεδρικῶν τοιούτων καὶ ἐξ ὑποκλοπῶν ραδιοτηλεγραφημάτων, προκύπτει ὅτι αἱ Διοικήσεις παρηκολούθουν δραστηρίως τὴν ἐξέλιξιν τῆς μάχης καὶ εἶχον τὰς δυνατότητας καὶ τὰ μέσα ταχείας μεταβιβάσεως τῶν διαταγῶν καὶ τῆς ἐπεμβάσεώς των εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἡ Ἀεροπορία συμμετεῖχεν ἐνεργῶς εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐπεκτείνουσα τὴν ζώνην τῶν συνεχῶν βομβαρδισμῶν μεταξὺ τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας καὶ τοῦ ὀπισθίου ὁρίου τῆς διατάξεως τοῦ πυροβολικοῦ, ἐν ᾧ χώρῳ ἦσαν τεταγμέναι καὶ ἅπασαι αἱ ἐφεδρεῖαι τῆς ἀμύνης.

Ἡ εἰς εὐρείαν κλίμακα χρησιμοποίησις τοῦ ἀσυρμάτου εἰς τὴν διαβίβασιν μὴ κρυπτογραφημένων διαταγῶν, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἀμυνομένους, ὠργανώσαντας εἰδικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὰς Μ. Μονάδας, τὴν ὑποκλοπὴν διαβιβαζομένων διαταγῶν καὶ τὴν ἐπιτυχῆ πολλάκις ἐκμετάλλευσιν τούτων πρὸς ματαίωσιν τῶν ἐχθρικῶν ἐνεργειῶν.

163. Ἠθικαὶ δυνάμεις. Ἡ ἀποτυχία τῆς μεγάλης ἐαρινῆς ἐπιθέσεως τῶν Ἰταλῶν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχον διαθέσει οὗτοι ἄφθονα μέσα, ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὕτη ὠφείλετο εἰς τὴν ἀνωτέραν ἀξίαν τῶν ἀμυνομένων, ἐκπηγάζουσαν κυρίως ἐκ τοῦ παράγοντος **ἠθικαὶ δυνάμεις**. Ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς, ἐπίστευεν εἰς τὴν νίκην. Αἱ Διοικήσεις, τὰ ἐπιτελεῖα καὶ οἱ ἐκτελεσταί, εἶχον ἐμπνευσθῆ μὲ τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐξαγγελομένη διὰ τὴν ἄνοιξιν Ἰταλικὴ ἐπίθεσις θὰ ἀπετύγχανεν, ὅπως εἶχον ἀστοχήσει ἅπασαι αἱ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου μέχρι τότε ἐπιθέσεις. Ὁ Ἕλλην πολεμιστής, παρὰ τὰ γλίσχρα μέσα ἅτινα διέθετεν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τοῦ ἀντιπάλου του, ἐνεψυχώνετο ἀπὸ τὴν θέλησιν καὶ τὴν πίστην πρὸς τὴν νίκην.

Ἀντιθέτως, οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶται, δὲν ἐνεφοροῦντο ὑπὸ ὑψηλῶν ἰδανικῶν διὰ τὸν ἀγῶνα εἰς ὃν ἀπεδύθησαν μακρὰν τῆς πατρίδος των. Ὁδηγούμενοι, ἐνίοτε τολμηρῶς, κατ' ἀντιπάλου ὅστις οὔτε ἠθικῶς οὔτε ὑλικῶς εἶχε συντριβῆ ἐκ τῆς δράσεως τῆς Ἀεροπορίας καὶ τοῦ πυροβολικοῦ αὐτῶν, ἀντίκρυζον, ὅταν ἤγοντο εἰς ἔφοδον, τὸν Ἕλληνα στρατιώτην ὄρθιον ἐπὶ τοῦ προπετάσματος τῶν χαρακωμάτων, ἀναμένοντα μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα. Παρέλυον τότε ἢ ὑπεχώρουν, ἢ καθηλούμενοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐδέχοντο τὰ φονικὰ πυρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ (1).

Χαρακτηριστικὰ τοῦ τρόπου μάχεσθαι τῶν Ἰταλῶν.

164. Πεζικόν. Ἡ προσπέλασις ἐν ἡμέρᾳ ἐγίνετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκανόνιστος καὶ κατὰ μεγάλα τμήματα. Μόνον ἡ κίνησις πρὸς τὸ τελευταῖον ἐπὶ τῆς γραμμῆς ἐφόδου προκάλυμμα ἐγίνετο κατὰ μικρὰς ὁμάδας. Πολλάκις, ἅπαντα τὰ τμήματα διελύοντο ἅμα ὡς ἐβάλλοντο ὑπὸ πυροβολικοῦ καὶ ἡ ἐπανασυγκρότησις καὶ προώθησίς των ἐγίνετο τῇ ἐπιβολῇ τῶν στελεχῶν, θεαθέντων οὐχὶ ἅπαξ νὰ χρησιμοποιῶσι τὴν βίαν πρὸς συγκέντρωσιν τῶν τμημάτων των καὶ ἐπὶ ἀπειλῇ τμημάτων Καραμπινιέρων, τεταγμένων ὄπισθεν.

Οἱ σχηματισμοὶ ἐπιθέσεως, συνίσταντο ἐκ πυκνῶν μαζῶν διαδεχομένων ἀλλήλας κατὰ κύματα, ἐξ οὗ καὶ αἱ βαρεῖαι ἀπώλειαι. Ἡ λῆψις τοιούτων σχηματισμῶν ἐπιδέχεται δύο ἑρμηνείας :

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ./634/Α/2 Σελ. 56-60.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ./681/Α/2 Σελ. 489-493.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ./682/Ε/1 Σελ. 135-137.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ./689/Α/1 Σελ. 97-113.

α) Ὅτι οἱ Ἰταλοὶ εἶχον μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν πυρῶν προπαρασκευῆς, ἥτις ἦτο μακρᾶς διαρκείας καὶ ὑπεστήριζε τὰ ἐπιτιθέμενα τμήματα μέχρι τοῦ τελευταίου ὁρίου τῆς ζώνης ἀσφαλείας καὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς κατὰ τὴν προχώρησιν, ἀποβλέποντες μόνον εἰς τὸ νὰ φέρωσι τὸ συντομώτερον μέχρι τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τὴν μεγολυτέραν δυνατὴν ἰσχὺν πυρὸς πεζικοῦ. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, θὰ ἀπέκτων τὴν ἐπάρκειαν ἢ καὶ τὴν ὑπεροχὴν πυρὸς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ἀφ' ἧς θὰ ἔθετον πόδα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ των σκοποῦ, ὡς συνέβη κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς 14ης Μαρτίου, καθ' ἣν ἐπέτυχον πρὸς στιγμὴν νὰ καταλάβωσι τὰς πρώτος γραμμὰς τοῦ ὑψ. 731, ἐφ' ὧν ἐγκατεστάθησαν καὶ ἔθεσαν ἐν δράσει ἱκανὸν ἀριθμὸν αὐτομάτων ὅπλων, κυριευθέντων μετέπειτα, ἅμα τῇ ἀνατροπῇ των ἐκεῖθεν δι' ἀντεπιθέσεως. β) Ὅτι ἐπεθύμουν ἐν τῇ πυκνότητι ταύτῃ τῆς διατάξεώς των, νὰ δημιουργήσουν αἴσθημα ἀσφαλείας καὶ συνδέσμου τῶν μαχητῶν μεταξύ των καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προξενήσωσιν εἰς τὸν ἀντίπαλον ἠθικὸν δέος διὰ τοῦ ὄγκου τῶν ἐπιτιθεμένων στοιχείων. Πρὸς τούτοις, ἡ τοιαύτη διάταξις ἐπέτρεπε τὴν ἄμεσον παρακολούθησιν καὶ ἐπιβολὴν τῶν ἡγητόρων ἐπὶ τῆς ἐπιθετικῆς μάζης τῶν ὁπλιτῶν, τελούντων οὕτω τούτων ὑπὸ τὰς ἀμέσους ὄψεις τῶν διοικούντων τὰ διάφορα κλιμάκια τῆς ἐπιθέσεως. Παράδειγμα, ἡ ἐξάσκησις βίας ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν κατὰ τῶν ὁπλιτῶν κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπιθέσεων.

Τὸ πεζικόν, οὕτω συμπεπυκνωμένον ἐν τῷ σχηματισμῷ ἐπιθέσεώς του, ἤγετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πυρῶν ὑποστηρίξεως (πάντοτε πυροβολικὸν καὶ ὄλμοι μέχρι τῶν ὁρίων ἀσφαλείας τῶν ὀργάνων τούτων πυρός). Ἐκεῖθεν ἐξώρμα κατὰ τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ του ὑπὸ τὴν παρόρμησιν σημαντικοῦ ἀριθμοῦ θαρραλέων βαθμοφόρων, πλὴν καθηλοῦτο συνήθως ἅμα ὡς ἐνέπιπτεν εἰς τὸν ἀμυντικὸν φραγμὸν τῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ καὶ ἀρκετοὶ αἰχμάλωτοι συνελαμβάνοντο, ὁσάκις μικραὶ ὁμάδες τῶν ἀμυνομένων ἐξώρμων ἐκ τῶν γραμμῶν των εἰς ἄμεσον ἀντεπίθεσιν. Ὁσάκις ὅμως, εἴτε λόγῳ διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους, εἴτε λόγῳ καταστροφῆς αὐτομάτων ὅπλων τῆς ἀμύνης, ἐδημιουργεῖτο κενὸν εἰς τὸν κύριον φραγμόν, οἱ ἐπιτιθέμενοι εἰσέδυον μετ' ἀρκετῆς τόλμης εἰς ἀπόστασιν ἐφόδου καὶ βολῆς χειροβομβίδων καὶ ἀπεδύοντο εἰς ἀγῶνα ἐκ τοῦ συστάδην, χρησιμοποιοῦντες κατ' ἀρχὴν ἐπιθετικὰς χειροβομβίδας, δι' ὧν ἦσαν ἀφθόνως ἐφωδιασμένοι, καὶ σπανίως κατέφευγον εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ξιφολόγχης. Εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐπιθέσεις, τὸ πεζικόν, κάπως εὐτολμώτερον, ἤγετο μέχρις ἀποστάσεως ἐφόδου καὶ βολῆς χειροβομβίδων, ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ σκότους καὶ τῆς βολῆς τοῦ φιλίου του πυροβολικοῦ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ὅμως ταύτας καθηλοῦτο συνήθως καὶ συνεπτύσσετο εὐθὺς ὡς ἀντιμετώπιζε τὰ πυρὰ φραγμοῦ. Ἅπαξ μόνον τμῆμα πεζικοῦ κατώρθωσε ν' ἀνέλθῃ κατὰ τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ ὑψ. 709 (Μπούμπεσι) καὶ νὰ παραμείνῃ μέχρι τῆς πρωΐας, κίνησις ὅμως μιᾶς μόνον διμοιρίας ἤρκεσε νὰ τὸ ἀνατρέψῃ καὶ νὰ συλλάβῃ πλέον τῶν δέκα αἰχμαλώτων.

Ὁ Ἰταλὸς στρατιώτης δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὸ ἔδαφος, εἴτε διότι δὲν ἐδιδάχθη ἐπαρκῶς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τῆς ἐκπαιδεύσεως, εἴτε διότι δὲν εἶναι ἐπιρρεπὴς πρὸς τοῦτο.

Ἡ ὑποστήριξις τῆς ἐπιθέσεως διὰ πολυβόλων, ἦτο περιωρισμένη καὶ ἀσθενὴς μὲ σχεδὸν πάντοτε κακὴν ἐφαρμογὴν τῶν πυρῶν ἐπὶ τῶν βαλλομένων στόχων τῆς ἀμύνης. Κατὰ τὸν ἀγῶνα κατατριβῆς, οἱ Ἰταλοὶ ἐξετέλεσαν ἐμμέσους βολὰς πολυβόλων ἐκ μεμακρυσμένων ἀποστάσεων, ἐπιτυχόντες νὰ ἐπιφέρωσιν ἀπωλείας εἰς τμήματα ἅτινα εὑρίσκοντο εἰς ζώνην ἀπυρόβλητον ἀπὸ πυρὰ πυροβολικοῦ. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν ὄλμων ὑπῆρξε πάντοτε σχεδὸν ἐπιτυχής. Αἱ ἐκ τούτων ἀπώλειαι τῶν ἀμυνομένων ἦσαν σοβαραί, δοθέντος μάλιστα ὅτι οἱ

Ἰταλοὶ διέθετον ἀφθονίαν πυρομαχικῶν καὶ ἡ πυκνότης τοῦ πυρὸς τῶν ὅλμων ἦτο καταθλιπτικὴ ἐπὶ τῶν ἀμυνομένων, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντιδράσωσι διὰ παρομοίας πυκνότητος πυρὸς ὅλμων. Ὁ σύνδεσμος τοῦ κλιμακίου πυρὸς τῶν ἐπιτιθεμένων μὲ τὸ κλιμάκιον ὑποστηρίξεως τῶν ὅλμων, ἦτο στενός, ἐπιτυγχανόμενος ἐξ ἀμέσου παρατηρήσεως καὶ εἰς τοῦτο ὠφείλετο ἡ ἔγκαιρος ἄρσις ἢ μεταφορὰ τῶν βολῶν (1).

165. Πυροβολικόν. Κατὰ τὰς Ἰταλικὰς πηγάς, πλέον τῶν 300 πυροβόλων ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς ἐπιθέσεως, ἧς τὸ πλάτος δὲν ὑπερέβαινε τὰ ἓξ χιλιόμετρα. Τὸ πυροβολικὸν τοῦτο, εἶχε πιθανῶς κατατμηθῇ εἰς ὁμάδας ἀμέσου ὑποστηρίξεως, ἀντιστοίχους πρὸς τὰς κατευθύνσεις ἐπιθέσεως καὶ εἰς ἰσχυρὰς ὁμάδας συνόλου, ἀποτελουμένας κατὰ τὸ μεῖζον μέρος ἐκ βαρέος πυροβολικοῦ.

Τὰ πυρὰ τῶν ὁμάδων ἀμέσου ὑποστηρίξεως, ἐφηρμόζοντο καθ' ὅλην τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀγῶνος ἐπὶ τῆς πρὸς κατάληψιν πρώτης γραμμῆς καὶ τοῦ ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ ἐσωτερικοῦ τῆς τοποθεσίας. Τὰ πυρὰ τῶν ὁμάδων συνόλου κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιθέσεως τὴν 9ην Μαρτίου, κατεκάλυψαν ἅπαν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας εἰς βάθος τριῶν χιλιομέτρων ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας, εἰς δὲ τὸν λοιπὸν τομέα, εἰς βάθος ἓξ χιλιομέτρων. Ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις τῶν ὁμάδων συνόλου, διήρκεσε σχεδὸν ἐπὶ τρίωρον, μεθ' ὃ, εἴτε διότι εἶχε προκαθορισθῆ τὸ τέλος τῆς προπαρασκευῆς, εἴτε διότι ἀπεκρούσθησαν αἱ πρῶται ἐκτοξευθεῖσαι ἐπιθέσεις τοῦ πεζικοῦ, αἱ ὁμάδες αὗται ἤρξαντο μεταφέρουσαι καὶ ἐπιπροσθέτουσαι τὰ πυρά των εἰς τὰ τῶν ὁμάδων ἀμέσου ὑποστηρίξεως καὶ σφυροκοποῦσαι τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς ἤτοι: ὑψ. 1260 καὶ 1308, Κιάφε Λούζιτ, ὑψ. 731, Μπτέγκου Ραπίτ, ἔτι δὲ καὶ τὰς θέσεις πυροβολικοῦ ἀπὸ Χάνι Βινοκάζιτ, Μπαλαμπάν, μέχρι Σούκας, Ροντέν. Ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις τῶν ὁμάδων τούτων πυροβολικοῦ, προσέδιδεν εἰς τοὺς ἐκτελουμένους βομβαρδισμοὺς τῶν ἐν λόγῳ σημείων μεγίστην ἔντασιν καὶ πυκνότητα. Ἀπὸ τῶν ἀπογευματινῶν ὡρῶν τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπιθέσεως, ὁ τρόπος οὗτος χρησιμοποιήσεως τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ, ἀπετέλεσε κανόνα, περιορισθέντων ἐν ταὐτῷ καὶ τῶν σημείων ἐφαρμογῆς τῶν πυρῶν του κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ὕψωμα 731, εἰς τὸ Κιάφε Λούζιτ καὶ εἰς τὸ Μπρέγκου Ραπίτ. Κατὰ τὰ μικρὰ διαλείμματα, καθ' ἃ δὲν ἐγένοντο βολαὶ ἐπὶ τῶν σημείων τούτων, ἐξετελοῦντο βολαὶ ἀντιπυροβολικοῦ καὶ ἀπαγορεύσεως ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Τοιαῦται βολαὶ ἀπαγορεύσεως ἐξετελοῦντο κατὰ κανόνα τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας, τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς οἱ Ἰταλοὶ ἐσκόπευον νὰ ἐκτελέσωσι νυκτερινὰς ἐπιθέσεις κατὰ τὴν ἐπερχομένην νύκτα. Ἡ τοιαύτη ἐντατικὴ χρησιμοποίησις τοῦ πυροβολικοῦ μὲ κατανάλωσιν πυρομαχικῶν, ἐξικνουμένην μέχρι σπατάλης, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα σημαντικὴν φθορὰν τῶν ἀμυνομένων καὶ ἀνασκαφὴν τοῦ ἐδάφους, εἰς βαθμὸν ὥστε ἀπὸ τς 13ης Μαρτίου νὰ μὴ ἀπομείνῃ οὔτε ἴχνος σχεδὸν τῆς ἐκτελεσθείσης ἐργασίας ὀργανώσεως, πλὴν ἐνίων σκεπάστρων.

Ὁ συντονισμὸς τῶν πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ, ὑπῆρξεν ἀποτελεσματικός, ὀφειλόμενος εἰς τὰ μέσα ἅτινα διετίθεντο πρὸς τοῦτο, καὶ τὸν στενὸν σύνδεσμον ὅστις ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο τούτων Ὅπλων.

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 681/Α/2. Σελ. 389-491.
ΔΙΣ/Φ. 689/Α/1. Σελ. 104-111.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντίδρασις.

166. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀντιδράσεως τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων, δι' ἧς ταῦτα ἀντεπεξῆλθον θριαμβευτικῶς εἰς τὰς ἐπανειλημμένας ἰσχυρὰς ἐπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν καὶ διετήρησαν ἀλώβητον τὴν ἀμυντικὴν τοποθεσίαν, ὑπῆρξαν ἡ ἐνεργητικὰ ἄμυνα, ἐκφραζομένη δι' ἀμέσων ἢ προπαρεσκευασμένων ἀντεπιθέσεων, ἡ λελογισμένη κάλυψις διὰ τῆς καλῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἐδάφους, ἡ συνδεδυασμένη καὶ ἀποτελεσματικὴ χρησιμοποίησις τῶν πυρῶν πυροβολικοῦ καὶ πεζικοῦ καὶ πρὸ παντὸς τὸ ἀνώτερον ἠθικὸν τῶν ἀμυνομένων καὶ ἡ ἰσχυρὰ θέλησις ἥτις ἐνεψύχωσε τούτους εἰς τὸ νὰ ἀψηφῶσι τὴν πραγματικὴν κόλασιν πυρός, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔζησαν κατὰ τὰς πρώτας ἓξ ἡμέρας τῆς ἐπιθέσεως.

Ἐνεργητικὴ ἄμυνα. Εἰς πλείστας περιπτώσεις, οἱ ἀμυνόμενοι δὲν περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ προσπαθῶσι ν' ἀποκρούσωσι τὸν ἐχθρὸν διὰ μόνου τοῦ φραγμοῦ πυρός των, ἀλλ' ὅταν οὗτος κατώρθωνε νὰ προσεγγίσῃ τὰς γραμμάς των εἰς τὴν κρίσιμον ἀπόστασιν τῆς ἐφόδου, ὅτε ἦτο ἀδύνατος ἡ ὑποστήριξις αὐτοῦ διὰ τῶν φιλίων του πυρῶν καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐξώρμα πρὸς ἔφοδον, οὗτοι, ἀφοῦ ἐξαπέλυον πυκνὸν φραγμὸν διὰ χειροβομβίδων, ἐξώρμων ἐκ τῶν χαρακωμάτων των καὶ μὲ πολεμικὰς ἰαχὰς ἐπετίθεντο διὰ τῆς λόγχης κατὰ τοῦ πνευστιῶντος ἐχθροῦ, ἐρχόμενοι μετ' αὐτοῦ εἰς σῶμα πρὸς σῶμα πάλην. Διεξήγοντο τότε ἐκεῖ διάφοροι τοπικοὶ ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνες, καθ' οὓς ἐγίνετο εὐρεῖα χρῆσις τῆς ξιφολόγχης καί, ὅπου τὸ ἔδαφος καὶ ἡ ἀπόστασις ἐπέτρεπε καὶ χειροβομβίδων.

Ἡ τοιαύτη ἐξόρμησις τῶν ἀμυνομένων, κατεπτόει τὸν ἀντίπαλον, ὅστις κατὰ κανόνα δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιμετωπίσῃ ταύτην, μὴ ὢν φαίνεται εἰθισμένος εἰς τοιούτου εἴδους ἀγῶνα, ἀπαιτοῦντα πρὸ παντὸς ταχυτάτην ἀντίληψιν, ἔγκαιρον καὶ ἄμεσον ἐνέργειαν, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἀκμαῖον ἠθικὸν καὶ πνεῦμα αὐτοθυσίας καὶ ὅστις ἀγὼν δὲν ἦτο πάντοτε κατὰ κανόνα ἐφαρμόσιμος, ἐξαρτώμενος κατὰ μέγα μέρος καὶ ἐκ τῆς εὐψυχίας καὶ ἐπιβολῆς τῶν μικρῶν ἡγητόρων. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀμύνης, ὁσάκις ἐφηρμόσθη, ὑπῆρξε πάντοτε ἀποτελεσματικὸς διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῆς ἐπιθέσεως.

Ὁσάκις ὅμως ὁ ἐχθρὸς κατώρθωνε νὰ θέσῃ πόδα ἐπὶ τῶν πρώτων γραμμῶν ἢ καὶ νὰ καταλάβῃ σημεῖόν τι τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας, ἄμεσοι ἢ καὶ προπαρασκευασμέναι ἀντεπιθέσεις διμοιριῶν, λόχων ἢ καὶ ταγμάτων, ἐπετύγχανον συνήθως νὰ ἐκδιώξωσι τὸν ἀντίπαλον.

Πυροβολικόν. Ἡ δρᾶσις τοῦ πυροβολικοῦ κατὰ τὸν διεξαχθέντα ἀμυντικὸν ἀγῶνα, ὑπῆρξεν ἐξαιρετική, ὡς ἄλλως τε ὡμολόγησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι. Διαθέτον προωθημένα παρατηρητήρια εἰς τὴν γραμμὴν ἀντιστάσεως τοῦ πεζικοῦ, εἶχεν ἐξαίρετον παρατήρησιν καὶ δυνατότητας ἀμέσου ἱκανοποιήσεως τῶν αἰτήσεων τούτου. Ἡ ἔγκαιρος ἐκτόξευσις τῶν φραγμῶν, ὁ ἑλιγμὸς τοῦ πυρός, αἱ βολαὶ διώξεως τοῦ ὑποχωροῦντος ἐχθροῦ καὶ ἡ ἐνθουσιώδης μέχρις αὐτοθυσίας ἀφοσίωσις τοῦ προσωπικοῦ εἰς τὸ ἔργον του, συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἐχθρικῶν ἐπιθέσεων. Ὁ σύνδεσμος πεζικοῦ-πυροβολικοῦ, ὑπῆρξε πάντοτε λίαν ἱκανοποιητικός, παρὰ τὰς ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν διακοπὰς τῶν ἐπικοινωνιῶν.

Κάλυψις. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐδάφους ἀπετελεῖτο ἐκ στοιχείων χαρακωμάτων καὶ ἐλαφρῶς ἐστεγασμένων καταφυγίων περιωρισμένου ἀριθμοῦ, ἱκανῶν νὰ προστατεύσωσι μόνον ἐκ τῶν θραυσμάτων τοὺς μαχητάς. Τὰ χαρακώματα ταῦτα, ἀνασκαπτόμενα κατὰ τοὺς ἑκάστοτε σφοδροὺς βομβαρδισμούς, ἀπεκα-

θίσταντο κατὰ τὸ δυνατὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, ἵνα ἀνασκαφῶσι καὶ πάλιν τὴν ἑπομένην. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐδάφους, ὑπῆρξεν ἡ κατάργησις σχεδὸν τῶν κλασικῆς μορφῆς χαρακωμάτων καὶ ἡ κατασκευὴ ἀτομικῶν ὀρυγμάτων ἑνὸς ἢ δύο ἀνδρῶν (ἀλεπότρυπες) εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν θέσιν μάχης των. Ὁ τρόπος οὗτος καλύψεως, χρησιμοποιηθεὶς παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων, ἐξησφάλιζε καλυτέραν προστασίαν ἀπὸ τοὺς καταιγισμοὺς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ πρὸς τούτοις ἐδέσμευε περισσότερον τὸν μαχητὴν πρὸς τὸ ἔδαφος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπετέλει σημαντικὸν πλεονέκτημα εἰς τὸν ἀμυντικὸν ἀγῶνα. Αἱ ἐν λόγῳ ὀργανώσεις τοῦ ἐδάφους, ἐπροστατεύοντο, κατὰ σημαντικὸν μέρος, διὰ συρματοπλέκτου φράκτου (1).

167. Ἀπώλειαι. Τὰ ὑπάρχοντα στοιχεῖα, δὲν παρέχουσι τοὺς ἀκριβεῖς ἀριθμοὺς τῶν ἀπωλειῶν τῶν Ἑλληνικῶν μονάδων, αἵτινες μετέσχον τοῦ ἀγῶνος πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς **ἐαρινῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως**. Οἱ εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα περιλαμβανόμενοι ἀριθμοί, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀπολύτως ἀκριβεῖς, παρέχουσιν ὅμως μίαν γενικὴν εἰκόνα τῶν ἀπωλειῶν, ὑπολειπομένην πάντως τῆς πραγματικότητος.

ΠΙΝΑΞ ΑΠΩΛΕΙΩΝ

Τῶν Ἑλληνικῶν μονάδων κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἰταλῶν τοῦ Μαρτίου 1941.

Μονάδες	Ἀξιωματικοί			Ὁπλῖται				Γενικὸν Σύνολον	Παρατηρήσεις
	Νεκροί	Τραυμ.	Σύνολον	Νεκροί	Τραυμ.	Ἐξελ.	Σύνολον		
I Μεραρχία	19	37	56	282	1425	-	1707	1763	(α) Ἀνῆκον εἰς τὴν VI Μεραρχίαν, μετασχοῦσαν εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὸ τὴν I Μεραρχίαν.
19ον Σύνταγμα Πεζ. (α)	8	22	30	249	603	42	894	924	
V Μεραρχία	3	25	28	139	528		667	695	
XI Μεραρχία	6	15	21	209	401		610	631	
XV Μεραρχία	5	17	22	152	367		519	541	
XVII Μεραρχία	6	28	34	165	548		713	747	
Σύνολον	47	144	191	1196	3872	42	5110	5301	

Περὶ τῶν ἀπωλειῶν τῶν Ἰταλῶν, δὲν ὑπάρχουσι συγκεκριμένα στοιχεῖα. Ὁ Στρατάρχης Καβαλλέρο, εἰς *«Τὸ μυστικὸν ἀρχεῖον του»* τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «L'Europe», τῆς 17ης Φεβρουαρίου 1957, ἀναφέρει τοὺς στρογγυλοὺς ἀριθμοὺς 1800 διὰ τὸ IV Σῶμα Στρατοῦ, 5000 διὰ τὸ VIII Σῶμα Στρατοῦ καὶ 5000 διὰ τὸ XXV Σῶμα Στρατοῦ, ἤτοι ἐν συνόλῳ 11800.

168. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων συλληφθέντων Ἰταλῶν αἰχμαλώτων κατὰ τὸ ἀπὸ 7ης Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Μαρτίου 1941 χρονικὸν διάστημα, οὗτοι ἀνέρχεται εἰς 189 ἀξιωματικοὺς καὶ 7645 ὁπλίτας, ἀριθμὸς ὅμως, ὅστις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπολύτως ἀκριβής.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ./681/Α/1. Σελ. 500-502 Φ./689/Α/1. Σελ. 117-124.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ./682/Ε/1. Σελ. 137. Σχεδιάγραμμα 15.

12. Ἀνατολικαὶ προσβάσεις ὄρους Τόμορος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Χ

ΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΩΝ

(7 Ἰανουαρίου–26 Μαρτίου)

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀεροπορία.

169. Ἡ καταστροφὴ τῶν ἀρχείων τῆς Ἀνωτέρας Διοικήσεως Ἀεροπορίας Στρατιᾶς (ΑΔΑΣ) κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς, δὲν ἐπέτρεψε τὴν συγκέντρωσιν λεπτομερῶν στοιχείων περὶ τῆς δράσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀεροπορίας κατὰ τὴν ἐξεταζομένην περίοδον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διατιθεμένων ἀεροσκαφῶν κατὰ τὸ τὸ τέλος τοῦ Ἰανουαρίου, ἀνήρχετο εἰς 14 ἀεροπλάνα συνεργασίας Στρατοῦ (4 Χάνσελ καὶ 10 Ντορνιὲ), 7 ἀεροπλάνα βομβαρδισμοῦ (4 Μπλαῖνεμ καὶ 3 Μπάτλ) καὶ 28 διώξεως(7 Γκλαντιαίητορ, 2 Μπλὸκ καὶ 19 P.Z.L., ἤτοι ἐν συλόνῳ εἰς 49 ἀεροσκάφη. Ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους, δὲν ἐπέτρεψεν εὐρεῖαν δρᾶσιν τῆς ἀεροπορίας κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει χρονικὴν περίοδον, ἐκ τῶν συγκεντρωθέντων ὅμως στοιχείων, φαίνεται ὅτι οἱ τρεῖς κλάδοι τῆς ἀεροπορίας Στρατοῦ, ἐπραγματοποίησαν τὰς ἑξῆς ὥρας πτήσεων: Ἡ ἀεροπορία στρατιωτικῆς συνεργασίας 34 ὥρας, ἡ ἀεροπορία βομβαρδισμοῦ 299 ὥρας καὶ ἡ ἀεροπορία διώξεως 723 ὥρας.

Ἐν ὄψει ἐνισχύσεως τῆς Ἀεροπορίας διὰ συγχρόνων Βρεταννικῶν καὶ Ἀμερικανικῶν ἀεροσκαφῶν, ἡ Βρεταννικὴ Στρατιωτικὴ Ἀποστολή, ὠργάνωσεν ἐκπαίδευσιν προσωπικοῦ εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἑλλάδα Βρεταννικῶν ἀεροπλάνων (1).

Τὰ κυριώτερα συμβάντα κατὰ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀεροπορίας, βάσει τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων, ὑπῆρξαν τὰ ἑπόμενα:

Τὴν 8ην Ἰανουαρίου, κατερρίφθησαν εἰς ἀερομαχίαν 3 Ἰταλικὰ ἀεροπλάνα. Τὴν 20ην Ἰανουαρίου ἐπιθετικὴ ἀναγνώρισις ἐβομβάρδισε φάλαγγα 100 περίπου ὀχημάτων καὶ προὐξένησε φθορὰν εἰς τὸ κατάστρωμα τῆς πρὸς Βεράτιον ὁδοῦ παρὰ τὸ Μπούζι, ἐνῷ τρεῖς περίπολοι ἐκ τριῶν καταδιωκτικῶν ἑκάστη, ἐπολυβόλησαν φάλαγγας μεταγωγικῶν καὶ τμήματα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μπούζι Γκλάβα.

Τὴν 25ην Ἰανουαρίου, 14 ἀεροπλάνα διώξεως ἐξώρμησαν κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας Ἰταλικῶν ἀεροπλάνων καὶ κατέρριψαν εἰς ἀερομαχίας 3 ἐξ αὐτῶν, προξενήσαντα ζημίας καὶ εἰς ἄγνωστον ἀριθμὸν τοιούτων. Ὁμοίως πρὸς κάλυψιν τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ ἐπιδραμόντα Ἰταλικὰ ἀεροπλάνα, ἀνυψώθησαν δύο σμήνη 6 καὶ 4 ἀεροπλάνων, ἅτινα κατέρριψαν εἰς ἀερομαχίαν Ἰταλικὰ καὶ προυξένησαν βλάβας εἰς ἕτερα 2 τοὐλάχιστον.

Τὴν 8ην Φεβρουαρίου, 15 ἀεροπλάνα ἐξετέλεσαν ἀποστολὰς καλύψεως εἰς τὸ μέτωπον. Περίπολος 5 ἀεροπλάνων διώξεως ἐκάλυψε τὴν Θεσσαλονίκην, ἀναγκάσασα ἐχθρικὸν σχηματισμὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς Γιουγκοσλαυϊκὸν ἔδαφος. Ἡ ἀεροπορία βομβαρδισμοῦ προσέλαβεν ἐπιτυχῶς Ἰταλικὰς ἀναγνωρίσεις εἰς Ρέχοβαν καὶ Λιάμανι περιοχὰς Μοσχοπόλεως διὰ τριῶν καὶ τεσσάρων ἀεροπλάνων.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 679/Α/3.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 625α/Ζ/1.

Τὴν 11ην, Φεβρουαρίου τρία σμήνη τῶν ἕξ, τριῶν καὶ δύο ἀεροπλάνων, ἐπετέθησαν πρὸς ἀπόκρουσιν Ἰταλικῶν βομβαρδιστικῶν. Ἕν ἀεροπλάνον διώξεως δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν βάσιν του. Τὴν 15ην, ἀνὰ τρία ἀεροπλάνα βομβαρδισμοῦ, συνοδευόμενα ὑπὸ καταδιωκτικῶν, ἐξετέλεσαν δύο ἐξόδους, βομβαρδίσαντα συγκεντρώσεις, ἀποθήκας, στρατόπεδα καὶ θέσεις ἀντιαεροπορικῶν μονάδων. Τὴν 23ην Φεβρουαρίου ἐξετέλεσεν ἀποστολὰς μετώπου δι' 23 ἐξόδων.

Τὴν 3ην Μαρτίου, ἡ ἀεροπορία διώξεως κατέρριψεν εἰς ἀερομαχίαν 5 Ἰταλικὰ βομβαρδιστικά, μεταξὺ Πάργας καὶ Παξῶν (1).

Βρεταννικὴ ἀεροπορία.

170. Ἡ δρᾶσις τῆς Βρεταννικῆς ἀεροπορίας περιεστράφη εἰς βομβαρδισμοὺς τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἰταλικῶν ἀεροδρομίων καὶ συγκοινωνιῶν εἰς περιωρισμένην κλίμακα, λόγῳ τῶν ἐποχιακῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Εἰς τοῦτο συνετέλει καὶ ἡ ἔλλειψις καταλλήλων ἀεροδρομίων ἐγγὺς τοῦ μετώπου, γεγονὸς ὅπερ ἐπέβαλλεν εἰς τὰ ἀεροσκάφη τὴν ἐκτέλεσιν διαδρομῆς πλέον τῶν 300 χιλιομέτρων ἐκ τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀττικῆς βάσεών των μέχρι τῆς ζώνης τῶν στόχων των.

Περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου, τὸ ἐν Ἑλλάδι τμῆμα τῆς Βρεταννικῆς ἀεροπορίας, ἐνισχύθη δι' ἕξ ἀεροσκαφῶν βαρέως βομβαρισμοῦ τύπου Οὐέλιγκτον καὶ διὰ τῆς μοίρας καταδιωκτικῶν Χαρικαίην ἐκ 18 ἀεροσκαφῶν. Ἡ ἄφιξις τῶν τελευταίων τούτων, ἀπετέλεσε σημαντικὸν γεγονὸς διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν Βρεταννῶν εἰς δύναμιν μαχητικῶν ἀεροπλάνων. Μὲ τὴν πρώτην ἔξοδον ἑνὸς σμήνους τὴν 22αν Φεβρουαρίου, κατερρίφθησαν τέσσαρα Ἰταλικὰ ἀεροπλάνα, τὴν δὲ 28ην ἰδίου, ἐν συνεργασίᾳ μεθ' ἑνὸς σχηματισμοῦ Γκλαντιαίητορς, κατέρριψαν 27 Ἰταλικὰ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἰδικῆς των ἀπωλείας. Ἡ ἀερομαχία αὕτη, ἥτις ἦτο ἡ μεγαλυτέρα λαβοῦσα χώραν ἐν Ἀλβανίᾳ, διεξήχθη ἐν μέρει ἄνωθεν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμῶν εἰς τὴν περιοχὴν Κλεισούρας ὑπὸ τὰς ὄψεις ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων.

Ὅταν ἀπεφασίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου ἡ εἰς Ἑλλάδα ἀποστολὴ Βρεταννικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, κατόπιν τῆς σαφῶς διαγραφείσης πλέον Γερμανικῆς ἐπεμβάσεως, οἱ Βρεταννοὶ ὠργάνωσαν τὴν ἀεροπορικὴν αὐτῶν δύναμιν εἰς δύο πτέρυγας: α). Τὴν Δυτικήν, ἀποτελουμένην ἐκ μιᾶς μοίρας βομβαρδιστικῶν καὶ μιᾶς μοίρας καταδιωκτικῶν (Γκλαντιαίητορς) πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ β). Τὴν Ἀνατολικὴν Πτέρυγμα ἐκ δύο μοιρῶν βομβαρδιστικῶν καὶ μιᾶς μοίρας καταδιωκτικῶν Χαρικαίην διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν Γερμανῶν. Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν, παρέμεινε μία μοῖρα βομβαρδιστικῶν καὶ μία μοῖρα καταδιωκτικῶν. Γενικῶς, ἡ εἰς διαθέσιμα ἀεροσκάφη δύναμις τῶν Βρεταννῶν δὲν ὑπερέβαινε τότε τὰ 80 ἀεροσκάφη (2).

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων, διαπιστοῦνται τὰ κατωτέρω ἀξιόλογα συμβάντα ἐκ τῆς δράσεως τῆς Βρεταννικῆς ἀεροπορίας κατὰ τὸ ὑπ' ὄψει χρονικὸν διάστημα :

Τὴν 7ην Ἰανουαρίου, 8 ἀεροσκάφη ἐβομβάρδισαν στρατιωτικοὺς στόχους εἰς Ἐλβασάν, τὴν δὲ 20ην Ἰανουαρίου 5 ἀεροσκάφη ἐβομβάρδισαν πλησίον τοῦ

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 679/Α/3.
Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 625α/Ζ/1.
(2) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 625α/Ζ/1.

Βερατίου ἀποθήκας καὶ στρατιωτικὰς συγκεντρώσεις καὶ 4 τοιαῦτα, ἐβομβάρδισαν ἐγκαταστάσεις εἰς Αὐλῶνα. Τρία Ἰταλικὰ ἀεροπλάνα διώξεως καταδιώκοντα καὶ βομβαρδίσαντα τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν Πειραιᾶ κατέρριψαν 1 ἐξ αὐτῶν εἰς ἀερομαχίαν ἄνωθεν τῆς Γλυφάδας. Τὴν 22αν Ἰανουαρίου, σμῆνος βομβαρδιστικῶν ἐβομβάρδισε στρατιωτικοὺς στόχους εἰς Βεράτιον, τὴν δὲ 25ην τρία Μπλαῖνεμ ἐβομβάρδισαν τὰ μετόπισθεν τῶν Ἰταλῶν εἰς τὴν περιοχὴν Μοσχοπόλεως.

Τὴν 1ην Φεβρουαρίου, ἐμβομβάρδισαν διὰ 5 Μπλαῖνεμ τὸν Αὐλῶνα τὴν δὲ 12ην τρία σμήνη ἐκ 4 ἀεροπλάνων προσέβαλον στρατιωτικὰς ἐγκαταστάσεις εἰς Ἐλβασάν, Τίρανα καὶ Δυρράχιον. Τὴν 15ην Φεβρουαρίου ἐμβοβαρδίσθη τὸ ἀεροδρόμιον Πρίντεζι διὰ 3 ἀεροσκαφῶν, τὴν δὲ 20ην τὸ Βεράτιον διὰ 16 βομβαρδιστικῶν. Ὑπὸ τῶν συνοδευόντων ταῦτα καταδιωκτικῶν, κατερρίφθησαν 4 Ἰταλικὰ καταδιωκτικά, ὑψωθέντα πρὸς δίωξιν. Τὴν 22αν, κατερρίφθησαν ἐν ἀερομαχίᾳ εἰς τὸ Ἰόνιον ἕτερα 4 Ἰταλικά, τὴν δὲ 23ην καὶ 24ην ἐξετελέσθησαν ἀποστολαὶ βομβαρδισμοῦ εἰς τὸ μέτωπον.

Τὴν 25ην, ἐνηργήθη ἐπιτυχὴς βομβαρδισμὸς καὶ πολυβολισμὸς διὰ 10 βομβαρδιστικῶν, συνοδευομένων ὑπὸ καταδιωκτικῶν καὶ πολυβολισμοὶ στρατιωτικῶν συγκεντρώσεων εἰς Φιέρι. Τὴν 28ην Φεβρουαρίου, προσεβλήθη τὸ ἀεροδρόμιον Αὐλῶνος, δι' 9 βομβαρδιστικῶν καὶ 10 ἀεροπλάνων διώξεως, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἐνηργήθησαν διάφοροι ἐπιδρομαὶ ἄνωθεν τῶν Ἰταλικῶν γραμμῶν εἰς τὸ νότιον μέτωπον. Κατὰ τὰς ἀερομαχίας κατερρίφθησαν ἐν ὅλῳ 27 Ἰταλικὰ ἀεροπλάνα διώξεως.

Τὴν 1ην Μαρτίου, ἐβομβαρδίσθησαν αἱ περιοχαὶ Γκλάβας, Βερατίου καὶ Αὐλῶνος διὰ τριῶν σμηνῶν ἐξ 9 ἀεροπλάνων ἕκαστον, συνοδευομένων ὑπὸ καταδιωκτικῶν.

Τὴν 13ην Μαρτίου, ἐπιθετικὴ ἀναγνώρισις ἐκ 3 βομβαρδιστικῶν καὶ 5 καταδιωκτικῶν, ἐβομβάρδισε τὸν λιμένα τοῦ Δυρραχίου, βυθίσασα ἓν τοὐλάχιστον ἀτμόπλοιον. Ὡσαύτως δύναμις 18 ἀεροπλάνων προσέβαλε τὸ ἀεροδρόμιον Βερατίου, καταστρέψασα ἀνεξακρίβωτον ἀριθμὸν ἀεροπλάνων καὶ πυρπολήσασα μίαν ἀποθήκην καυσίμων. Ἡ αὐτὴ δύναμις, ἐπιδραμοῦσα βραδύτερον κατὰ τοῦ ἀεροδρομίου Αὐλῶνος, κατέστρεψεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους 4 Ἰταλικὰ ἀεροσκάφη. Τὴν νύκτα, 8 βομβαρδιστικὰ προσέβαλον λίαν ἐπιτυχῶς τὰ Τίρανα. Ἓν Βρεταννικόν, δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν βάσιν του.

Τὴν 14ην Μαρτίου, 3 τορπιλλοπλάνα προσέβαλον τὸν λιμένα τοῦ Αὐλῶνος, βυθίσαντα ἓν πλοῖον, τὴν δὲ 15ην 8 βομβαρδιστικὰ ἔρριψαν κατὰ τοῦ ἀεροδρομίου Τιράνων βόμβας 3200 λιβρῶν, πυρπολήσαντα ἓν ὑπόστεγον καὶ καταστρέψαντα πολλὰ ἀεροπλάνα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἓν τούτων κατερρίφθη ὑπὸ Ἰταλικῶν ἀεροπλάνων διώξεως καὶ ἕτερα 2 ὑπέστησαν σοβαρὰς ζημίας. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 4 βομβαρδιστικὰ ἔρριψαν κατὰ τοῦ ἀεροδρομίου Αὐλῶνος 24 βόμβας τῶν τριακοσίων λιβρῶν καὶ ἐπολυβόλησαν ἀεροπλάνα διεσπαρμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, 3 δὲ τορπιλοπλάνα ἐβομβάρδισαν τὸν λιμένα.

Τὴν 17ην Μαρτίου, 4 τορπιλλοπλάνα προσέβαλον πλοῖα εἰς τὸν λιμένας τοῦ Δυρραχίου, βυθίσαντα 2 ἐξ αὐτῶν καὶ προξενήσαντα πιθανῶς ζημίας εἰς ἕτερα.

Τὴν 18ην, 7 βομβαρδιστικὰ συνοδευόμενα ὑπὸ 10 καταδιωκτικῶν, προσέβαλον ἐπιτυχῶς τὰς ἀποβάθρας τοῦ λιμένος Δυρραχίου, ἔνθα ἐπηκολούθησαν μεγάλαι ἐκρήξεις καὶ πυρκαϊαί. Ὁμοία δύναμις προσέβαλεν ὀχήματα καὶ κατασκηνώσεις κατὰ τὸν ἄξονα Μπούζι—Γκλάβα.

Τὴν 22αν Μαρτίου, 7 ἀεροπλάνα διώξεως ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων κατὰ τῆς Παραμυθιᾶς 'Ιταλικῶν καὶ κατέρριψαν 1 ἀεροπλάνον διώξεως, ἐνῷ ἕτερον κατερρίφθη ὑπὸ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ.

Τὴν 23ην, 5 καταδιωκτικὰ συνεπλάκησαν μετὰ τῶν ἐπιδραμόντων κατὰ τῆς Παραμυθιᾶς 'Ιταλικῶν, ἐξ ὧν κατέρριψαν 7 καὶ ἐπροξένησαν βλάβας εἰς ἕτερον. Δύναμις 6 βομαρδιστικῶν καὶ 9 καταδιωκτικῶν προσέβαλε τὸ Βεράτιον. Κατὰ τούτων ἀνυψώθησαν 20 'Ιταλικὰ καταδιωκτικά, κατὰ δὲ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀερομαχίαν, κατερρίφθη 1 ἐξ αὐτῶν καὶ πιθανῶς ἕτερα 3.

Τὴν 25ην, 20 'Ιταλικὰ καταδιωκτικά, ἐπιχειρήσαντα ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ ἀεροδρομίου τῆς Παραμυθιᾶς, ἀπεκρούσθησαν δι' ἐπεμβάσεως 5 Βρεταννικῶν καταδιωκτικῶν, ἅτινα κατέρριψαν πιθανῶς 1 'Ιταλικὸν τοιοῦτον (1).

Ἡ 'Ιταλικὴ ἀεροπορία.

171. 'Ανεγράφη ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις καὶ ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰς διεξαχθείσας ἐπιχειρήσεις, ἡ δρᾶσις τῆς 'Ιταλικῆς ἀεροπορίας εἰς τὴν ζώνην τῶν πρόσω.

Ἡ δρᾶσις αὕτη ἔφθασεν εἰς τὸ ἀποκορύφωμά της κατὰ τὴν μεγάλην ἐαρινὴν ἐπίθεσιν ἀπὸ τῆς 9ης μέχρι τῆς 14ης Μαρτίου, καθ' ἣν ἔδρασαν περὶ τὰ 400 ἀεροσκάφη.

Τὰ κατωτέρω ἐκτιθέμενα στοιχεῖα, ὅσα κατέστη δυνατὸν νὰ συγκεντρωθοῦν, ἀναφέρονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς 'Ιταλικῆς ἀεροπορίας εἰς τὰ μετόπισθεν, τόσον τῆς ζώνης τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅσον καὶ εἰς τὴν ζώνην τοῦ ἐσωτερικοῦ, παραλειπομένης τῆς δράσεως μεμονωμένων ἀεροπλάνων ἢ ἀναγνωριστικῶν σμηνῶν. Οὕτω :

Τὴν 8ην 'Ιανουαρίου, ἐβομβαρδίσθη ἐπιτυχῶς ἡ γέφυρα τῆς Πέτρανης καὶ αἱ πόλεις 'Ερσέκα, Πρεμετή, Φλώρινα καὶ Κορυτσᾶ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 3 δικινητήρια ἔρριψαν ἕνδεκα βόμβας ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης μὲ θύματα 15 ἄτομα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, ἀποθανόντα ἐξ ἀσφυξίας ἐντὸς καταφυγίου.

Τὴν 13ην 'Ιανουαρίου, ἐβομβαρδίσθη τετράκις ἡ Πρέβεζα διὰ διαδοχικῶν κυμάτων ἐκ 4—5 ἀεροσκαφῶν. 'Ερρίφθησαν ἄνω τῶν 200 βομβῶν, ὧν σημαντικὸν μέρος ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν 14 ἄνδρες τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ περὶ τὰ 20 ἄτομα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Τὴν 2330, ἐπηκολούθησε νέος βομβαρδισμὸς δι' 7 ἀεροσκαφῶν ἄνευ θυμάτων.

Τὴν 20ὴν 'Ιανουαρίου, ἐβομβαρδίσθη διὰ 3 ἀεροπλάνων ἡ Χειμάρρα, αἱ δὲ Πάτραι διὰ 5 τοιούτων, ἅτινα ἔρριψαν προηγουμένως βόμβας τινὰς εἰς Πρέβεζαν καὶ Ξυλόκαστρον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐβομβαρδίσθησαν τὰ περίχωρα τῆς Κερκύρας καὶ τὸ 'Ηράκλειον Κρήτης, ἔνθα εἰς δύο ἐπιδρομὰς ἐρρίφθησαν 44 βόμβαι, ἄνευ σημαντικῶν ζημιῶν καὶ ἄνευ θυμάτων. Πεντήκαντα βόμβαι ριφθεῖσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὸ ἥμισυ τῶν ὁποίων ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 7 καὶ τὸν τραυματισμὸν 4 ναυτῶν.

Τὴν 21ην, ἐβομβαρδίσθη δὶς ἀνεπιτυχῶς διὰ 3 ἀεροπλάνων ἡ Θήρα καὶ ὑπὸ 5 τοιούτων ὁ Βόλος, ἔνθα ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν 12 ὁπλῖται καὶ 17 ἰδιῶται. 'Ομοίως προσεβλήθη διὰ 5 ἀεροπλάνων ἡ Πρέβεζα καὶ δὶς ἡ Κέρκυρα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 4 τρικινητήρια ἐβομβάρδισαν τὴν Θεσσαλονίκην ἐξ ὕψους 6000 μέτρων, αἱ πλεῖσται ὅμως τῶν βομβῶν ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν.

---

(1) 'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 679/Α/2.
'Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 625α/Ζ/1.

Τὴν 25ην Ἰανουαρίου, ἐβομβαρδίσθη ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ὁ λιμὴν αὐτῆς διὰ τριῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιθέσεων, δύο σμηνῶν τῶν 5 καὶ ἑνὸς τῶν 4 ἀεροσκαφῶν. Ἐρρίφθησαν περὶ τὰς ἑβδομήκοντα βόμβαι ἄνω τῶν 100 χιλιογράμμων ἑκάστη, ὡς καὶ ἐμπρηστικαὶ τοιαῦται. Ἐκ τῶν ριφθεισῶν ἀπὸ ὕψους 5200 μέχρις 6700 μέτρων βομβῶν, ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν 4 ὁπλῖται καὶ 16 ἰδιῶται, ἐνεπρήσθη μία δεξαμενὴ πετρελαίου 400 τόννων, ἐσημειώθησαν δύο ἄλλαι πυρκαϊαί, κατεστράφησαν τρία σιδηροδρομικὰ ὀχήματα, ἐβλάβησαν δὲ δύο ἀτμομηχαναὶ καὶ πέντε ὀχήματα. Σμήνη βομβαρδιστικῶν ἐκ 3 μέχρι 10 ἀεροσκαφῶν, συνοδευόμενα ἀπὸ 20 καταδιωκτικά, ἔδρασαν εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

Τὴν 27ην Ἰανουαρίου, ἐβομβαρδίσθη πεντάκις, τὸ Ἀργυρόκατρον, μὲ θύματα 8 ἰδιώτας. Τὴν 28ην ἐβομβαρδίσθη ἡ Θεσσαλονίκη διὰ πέντε διαδοχικῶν σμηνῶν ἐκ 3—5 ἀεροπλάνων καὶ ἐξ ὕψους 6000 μέτρων. Αἱ βόμβαι τῶν τεσσάρων σμηνῶν ἐρίφθησαν λόγῳ κακῆς ὁρατότητος πλησίον τοῦ Βερμίου ἐκ δὲ τοῦ πέμπτου σμήνους ὀκτὼ βόμβαι ἔπεσαν εἰς τὴν πόλιν καὶ αἱ ὑπόλοιποι εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐκ τῶν βομβῶν ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν 8 ὁπλῖται καὶ 7 ἰδιῶται. Ὁμοίως ἐβομβαρδίσθη ἡ Πρεμετὴ ὀκτάκις διὰ σμηνῶν ἐκ 3—10 ἀεροπλάνων, ριφθεισῶν 150 περίπου βομβῶν ἐξ ὕψους 5000 μέτρων, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν ἑνὸς ἰδιώτου καὶ τὴν καταστροφὴν δύο οἰκιῶν. Ἐβομβαρδίσθη ὡσαύτως τὸ χωρίον Πέτρανη, μὲ 20 θύματα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, ὡς καὶ τὸ Πλατύ.

Τὴν 30ην Ἰανουαρίου, διῆλθον ἐξ Ἀργυροκάστρου 191 βομβαρδιστικὰ δράσαντα κυρίως εἰς τὴν ζώνην τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ καὶ μικρότερος ἀριθμὸς ἐκ Μπόροβας καὶ Πρεμετῆς.

Τὴν 1ην Φεβρουαρίου, ἐβομβαρδίσθησαν δι' ὀγδοήκοντα ἐμπρηστικῶν βομβῶν τρία χωρία τῆς περιοχῆς Κορυτσᾶς, μὲ θύματα ἕνα νεκρὸν χωρικόν. Τὴν 7ην ἐβομβαρδίσθη δι' ὀκτὼ βομβῶν τὸ ἐν Πύλῳ ἐργοστάσιον τοῦ ΑΣΟ, μὲ ἐλαφρὰς ζημίας, ἐνῶ 3 βομβαρδιστικὰ ἔρριψαν βόμβας εἰς Πρέβεζαν. Τὴν ἑπομένην, ἡ Πρέβεζα ἐβομβαρδίσθη καὶ αὖθις δι' εἴκοσι βομβῶν ἐξ ὕψους 6000 μέτρων μὲ 6 θύματα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ καὶ 1 ὁπλίτην, 17 δὲ βόμβαι ἐρρίφθησαν καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ ἐν Πύλῳ ἐργοστασίου τοῦ ΑΣΟ, ἄνευ σημαντικῶν ζημιῶν.

Τὴν 9ην Φεβρουαρίου, δύο σμήνη ἐκ 5 βομβαριστικῶν ἕκαστον, ἐπέδραμον ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης διαδοχικῶς, ρίψαντα βόμβας ἐξ ὕψους 6000 μέτρων, μὲ 25 θύματα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπέστη σημαντικὰς ζημίας, κατέρρευσαν ἀρκετὰ οἰκήματα, ἐνεπρήσθη ἀποθήκη ἐμπορευμάτων τῶν ΣΕΚ καὶ ὑπέστησαν ζημίας τρεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, μία ἀτμομηχανὴ καὶ ἀρκετὰ ὀχήματα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 10 βομβαρδιστικὰ μετὰ 9 καταδιωκτικῶν, ἐβομβάρδισαν τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ τὸ ἀεροδρόμιον Φλωρίνης διὰ τριάκοντα ἓξ βομβῶν, μὲ θύματα 3 ἰδιώτας καὶ 1 ὁπλίτην καὶ τὴν ἀνάφλεξιν 500 χιλιογράμμων βενζίνης. Τὸ ἐν Πύλῳ ἐργοστάσιον τοῦ ΑΣΟ, ἐβλήθη ἐκ νέου ὑπὸ 3 ἀεροπλάνων δι' εἴκοσι πέντε βομβῶν μὲ ἐλαφρὰς ζημίας. Ὁ λιμὴν τοῦ Βόλου ἐβομβαρδίσθη δι' 9 ἀεροπλάνων εἰς δύο κύματα, μὲ θύματα 9 ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Ἡ Πρέβεζα ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ 4 ἀεροσκαφῶν ἄνευ ζημιῶν, τὰ δὲ Ἰωάννινα καὶ τὸ ἀεροδρόμιον Κατσικᾶ τρίς, διὰ πέντε σμηνῶν ἐξ 23 συνολικῶς ἀεροσκαφῶν. Ἐρρίφθησαν περὶ τὰς 100 βόμβας, ἐξ ὧν 15 ἐμπρηστικαί, μὲ θύματα 19 ἰδιώτας καὶ 5 ὁπλίτας, ἓν δὲ ἀεροπλάνον κατεστράφη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἓξ ἀεροσκάφη διελθόντα ἐκ Πατρῶν, ἔρριψαν ἓξ βόμβας μὲ θύματα 4 ἰδιώτας καὶ τὴν κατάρρευσιν ἑνὸς ἐργοστασίου χαρτοποιΐας καὶ ἑνὸς καπνεργοστασίου.

Τὴν 10ην Φεβρουαρίου, 4 βομβαρδιστικὰ ἔρριψαν εἴκοσι τέσσαρας βόμβας εἰς Πρέβεζαν, ἄνευ θυμάτων καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐβομβαρδίσθη ὁ Βόλος δι' 9

ἀεροπλάνων, ἅτινα ἔρριψαν τριάκοντα βόμβας μὲ 9 θύματα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Ἐβομβαρδίσθη ὡσαύτως ἡ Φλώρινα ὑπὸ 10 βομβαρδιστικῶν, συνοδευομένων ὑπὸ 9 καταδιωκτικῶν, μὲ θύματα 4 νεκροὺς καὶ τραυματίας καὶ τὸ ἐν Πύλῳ ἐργοστάσιον τοῦ ΑΣΟ ὑπὸ 3 ἀεροπλάνων δι' ἐννέα βομβῶν. Τὸ ἀεροδρόμιον Ἰωαννίνων, ἐβομβαδίσθη τετράκις, μὲ θύματα 22 ἐργάτας καὶ ἡ Πρεμετὴ τετράκις δι' ὀγδοήκοντα ἐν ὅλῳ βομβῶν. μὲ θύματα 1 ἰδιώτην.

Τὴν 11ην Φεβρουαρίου, τρία σμήνη ἐκ 5, 10 καὶ 23 ἀεροπλάνων, ἐβομβάρδισαν διαδοχικῶς, τὰ Ἰωάννινα καὶ τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Κατσικᾶ, ρίψαντα 110 ἐν ὅλῳ βόμβας, μὲ θύματα 14 ἐργάτας καὶ τὴν καταστροφὴν ἑνὸς ἀεροπλάνου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἕτερα 5 ἀεροπλάνα, ἐβομβάρδισαν τὴν Πρεβεζαν, μὲ θύματα 3 ἰδιώτας καὶ βλάβας τοῦ ἐργοστασίου ἠλεκτρισμοῦ. Ἐννέα βομβαρδιστικὰ ἐπέδραμον κατὰ τῆς Λαρίσης, ρίψαντα ἑβδομήκοντα ἓξ βόμβας. μὲ θύματα 3 ὁπλίτας καὶ 4 ἰδιώτας καὶ μικρὰς ζημίας εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν καὶ τὸ ἐργοστάσιον ἠλεκτρισμοῦ. Εἰς τὸ Ἡράκλειον Κρήτης, ἐβομβαρδίσθη δὶς διὰ 3 καὶ 5 ἀεροπλάνων τὸ ἀεροδρόμιον, καταστραφέντος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς Βρεταννικοῦ ἀεροπλάνου. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐβομβαρδίσθη ὁ Πειραιεὺς, τὰ Ταμπούρια καὶ ἡ Κοκκινιά, μὲ θύματα 44 ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Τὴν 12ην, πέντε βομβαρδιστικὰ ἐπέδραμον δὶς κατὰ τῆς Λαρίσης, ρίψαντα περὶ τὰς πεντήκοντα βόμβας ἐξ ὕψους 6000 μέτρων, μὲ θύματα 14 ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐβομβαρδίσθη δὶς ἀνεπιτυχῶς ἡ Πρέβεζα διὰ 5 ἀεροπλάνων, ἅτινα ἔρριψαν ἑξήκοντα πέντε βόμβας. Ὁμοίως ἐβομβαρδίσθη δὶς ἀνεπιτυχῶς τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Τὴν 13ην ἐβομβαρδίσθη δὶς τὸ ἀεροδρόμιον Μάλεμε Κρήτης δι' εἴκοσι βομβῶν μὲ θύματα 15 ὁπλίτας. Ὁμοίως ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ 14 ἀεροπλάνων ἡ Μοσχόπολις, μὲ θύματα 3 ἰδιώτας. Τὴν 16ην Φεβρουαρίου, ἐβομβαρδίσθη ἡ Πρέβεζα δι' εἴκοσι τεσσάρων βομβῶν, ἐξ ὧν αἱ δέκα ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐσημειώθη ἓν θῦμα ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, τὴν δὲ 20ην, 3 ἀεροπλάνα ἔρριψαν κατὰ τῆς Μυτιλήνης δεκατρεῖς βόμβας ἀνεπιτυχῶς. Ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Μυτιλήνης ἐπανελήφθη καὶ πάλιν ἀνεπιτυχῶς, ἐβομβαρδίσθη δὲ ἀνεπιτυχῶς ἐπίσης καὶ ἡ Χίος.

Τὴν 22αν Φεβρουαρίου, ἐβομβαρδίσθη δὶς ἡ Πρέβεζα διὰ 5 καὶ 4 ἀεροπλάνων, μὲ θύματα 3 ἰδιώτας. Τὸ Ἀρμενοχῶρι Φλωρίνης ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ 5 ἀεροπλάνων, μὲ θύματα δύο ὁπλίτας. Ἓν ἐκ τούτων προσεγειώθη ἀναγκαστικῶς περὶ τὴν Μικρὰν Πρέσπαν. αἰχμαλωτισθέντος τοῦ πληρώματος αὐτοῦ καὶ ἕτερον εἰς τὴν περιοχὴν Μοναστηρίου τῆς Γιουγκοσλαυΐας,

Τὴν 28ην Φεβρουαρίου, 5 ἀεροπλάνα ἔρριψαν εἴκοσι τέσσαρας βόμβας ἐναντίον τοῦ χωρίου Σκοπιὰ Φλωρίνης, ἄνευ θυμάτων ἢ ζημιῶν καὶ ἕτερα πέντε ἔρριψαν τεσσαράκοντα βόμβας κατὰ τῆς Πρεβέζης, μὲ θύματα 3 ἰδιώτας καὶ 4 Ἰταλοὺς αἰχμαλώτους.

172. Ἀπὸ τῆς 1ης—5ης Μαρτίου, ἐσημειώθη ζωηρὰ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας εἰς τὸ κεντρικὸν μέτωπον, ἐν ὄψει τῆς προπαρασκευαζομένης μεγάλης ἐαρινῆς ἐπιθέσεως.

Ἀπὸ τῆς 9ης μέχρι τῆς 14ης Μαρτίου, ἡ Ἰταλικὴ ἀεροπορία ἔδρα κυρίως εἰς τὴν ζώνην τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸ κεντρικὸν μέτωπον.

Τὴν 1ην Μαρτίου, δύο σμήνη ἐκ 4 καὶ 5 ἀεροπλάνων, προσέβαλον διαδοχικῶς τὰς περιοχὰς Φλωρίνης καὶ Σκοπιᾶς, ρίψαντα τριάκοντα πέντε βόμβας ἀπὸ ὕψους 5500 μέτρων, μὲ θύματα 3 ὁπλίτας καὶ 3 ἰδιώτας. Ὁμοίως 5 ἀεροπλάνα ἔρριψαν κατὰ τῆς Πρεβέζης τριάκοντα βόμβας, αἵτινες ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὴν 2αν Μαρτίου, 4 βομβαρδιστικά, ἔρριψαν τεσσαράκοντα βόμβας ἐναντίον τοῦ ἀεροδρομίου Λαρίσης ἀπὸ ὕψους 6400 μέτρων. Ὁμοίως 7 ἀεροπλάνα ἔρριψαν τεσσαρόκοντα βόμβας εἰς τὰς περιοχὰς Φλωρίνης καὶ Σκοπιᾶς, ἄνευ θυμάτων ἢ ζημιῶν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐβομβαρδίσθησαν ἀνεπιτυχῶς τρὶς οἱ Ἅγιοι Σαράντα καὶ ἡ περιοχὴ αὐτῶν δι᾿ 7 ἐν συνόλῳ ἀεροπλάνων.

Τὴν 3ην Μαρτίου, 5 βομβαρδιστικὰ ἔρριψαν πεντήκοντα βόμβας κατὰ τῆς Λαρίσης ἐξ ὕψους 6300 μέτρων, μὲ θύματα 1 ἀξιωματικὸν καὶ 1 ὁπλίτην, πέντε δὲ ἀεροπλάνα ἔρριψαν κατὰ τῆς Πρεβέζης εἴκοσι μεγάλας βόμβας, μὲ θύματα ἕν παιδίον καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ἐργοστασίου καὶ μιᾶς ἐκκλησίας.

Τὴν 15ην, 5 βομβαρδιστικά, συνοδευόμενα ὑπὸ 10 καταδιωκτικῶν, ἐβομβάρδισαν τὸ ἀεροδρόμιον Κατσικᾶ Ἰωαννίνων, καταστρέψαντα 1 ἀεροπλάνον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τραυματίσαντα 1 ἰδιώτην.

Τὴν 17ην Μαρτίου, ἐβομβαρδίθση ἡ Λάρισα δι᾿ εἴκοσι βομβῶν ὑπὸ 4 ἀεροσκαφῶν καὶ δὶς τὸ ἀεροδρόμιον Κατσικᾶ, ἄνευ ἀποτελέσματος.

Τὴν 21ην, 5 βομβαρδιστικὰ ἐπέδραμον ἐναντίον τῆς Πρεβέζης, ρίψαντα εἴκοσι βόμβας ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐνῷ τρία τοιαῦτα ἔρριψαν ἀνεπιτυχῶς δεκαεπτὰ βόμβας τῶν 200 λιβρῶν ἐνατίον τοῦ ἀσυρμάτου τῆς Νεαπόλεως Μυτιλήνης, ἐξ ὧν τρεῖς δὲν ἐξερράγησαν.

Τὴν 22αν Μαρτίου, 5 βομβαρδιστικά, συνοδευόμενα ὑπὸ 20 καταδιωκτικῶν ἔρριψαν ὀγδοήκοντα βόμβας κατὰ τοῦ ἀεροδρομίου τῆς Παραμυθιᾶς. Ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυρός, ὁ βομβαρδισμὸς οὗτος ἀπέτυχε, καθόσον αἱ βόμβαι ἔπεσαν περὶ τὸ ἕν χιλιόμετρον μακρὰν τοῦ στόχου. Τὸ ἀεροδρόμιον προσεβλήθη ἐκ νέου ὑπὸ τῆ αὐτῆς δυνάμεως, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους 3 βομβαρδιστικῶν Μπλαῖνεμ καὶ τὴν βλάβην ἑτέρων 3. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐβομβαρδίσθη ἡ πόλις καὶ ὁ λιμὴν τῆς Κερκύρας ὑπὸ 7 ἀεροπλάνων, μὲ ἀποτέλεσμα βλάβας ἐπὶ δύο ἀτμοπλοίων καὶ ἑνὸς ναρκαλιευτικοῦ καὶ μὲ θύματα 37 ἐκ τῶν πληρωμάτων καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Τὴν 23ην Μαρτίου, 5 ἀεροπλάνα ἐμβοβάρδισαν τὴν Πρέβεζαν δι᾿ ἑξήκοντα βομβῶν ἀπὸ ὕψους 6200 μέτρων, ἄνευ θυμάτων καὶ 6 τοιαῦτα συνοδευόμενα ὑπὸ 20 καταδιωκτικῶν, ἐβομβάρδισαν ἀνεπιτυχῶς τὴν Παραμυθιᾶν.

Τὴν 26ην, 5 ἀεροπλάνα ἐβομβάρδισαν ἀνεπιτυχῶς τὴν Πρέβεζαν, ἐνῶ 20 καταδιωκτικὰ ἐπεχείρησαν νὰ προσβάλωσι τὸ ἀεροδρόμιον τῆς Παραμυθιᾶς, ἀποκρουσθέντα δι᾿ ἐπεμβάσεως πέντε Βρεταννικῶν καταδιωκτικῶν.

Ἀνακεφαλαίωσις τῆς δράσεως τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας.

173. Ἐκ τῶν διασωθέντων ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ΓΣ στατιστικῶν στοιχείων, προκύπτει ἡ κατωτέρω ἀνακεφαλαιωτικὴ εἰκὼν τῆς δράσεως τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας.

Κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον, ἐσημειώθησαν τὰ ἑξῆς σημαντικὰ γεγονότα : Ἡ κυρία προσπάθεια ἐνετοπίσθη σαφῶς πλέον πρὸς τὸ μέτωπον. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τοὺς σφοδροτέρους βομβαρδισμοὺς ὑπέστη ἡ Θεσσαλονίκη, βομβαρδισθεῖσα δεκάκις. Οἱ πέντε βομβαρδισμοὶ ἐξεδηλώθησαν τὴν 28ην τοῦ μηνὸς διὰ δράσεως συνολικῶς 21 βομβαρδιστικῶν ἀεροσκαφῶν. Ἡ Πρέβεζα ὑπέστη βομβαρδισμοὺς (τετράκις τὴν 13ην τοῦ μηνός), ἐξ ὧν ἕνα νυκτερινὸν κατὰ τὴν 13ην πρὸς τὴν 14ην. Οἱ λιμένες τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ Βόλου ἐβομβαρδίσθησαν ἅπαξ.

Τὰ συνολικῶς ἐπιδραμόντα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀεροπλάνα, ἀνῆλθον εἰς 258 βομβαρδιστικά, τύπου κυρίως Κάντζ 1007, Μπρέντα καὶ Σαβόϊα, ἅτινα ἔρριψαν συνολικῶς ὡς ἔγγιστα 1059 βόμβας, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τραυματισμὸν

92 ἰδιωτῶν τὸν θάνατον 67 τοιούτων καὶ τὴν κατάρρευσιν 160 οἰκιῶν, 50 προσφυγικῶν παραπηγάτων καὶ 5 ναῶν.

Εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὸ ἐσωτερικόν, ἐξετέλεσαν ἀναγνωριστικὰς πτήσεις 75 ἐν συνόλῳ ἀεροσκάφη, ἐξ ὧν 11 βομβαρδιστικὰ καὶ 19 διώξεως. Ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρα, ἤτοι τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου, ἐσημειώθησαν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον 191 διελεύσεις ἀεροσκαφῶν, ἅτινα ἔδρασαν εἰς τὸ κεντρικὸν μέτωπον.

Τὸ Α/Α πυροβολικόν, κατέρριψεν ἀσφαλῶς 3 ἀεροπλάνα καὶ πιθανῶς 2 εἰσέτι, ἐνῶ εἰς τὸ μέτωπον κατερρίφθη διὰ πυρῶν πολυβόλων τοῦ πεζικοῦ 1 τοιοῦτον, κατελθὸν χαμηλὰ πρὸς πολυβολισμόν.

Κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον, ἡ κυρία προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν ἐξεδηλώθη κυρίως εἰς τὸ κεντρικὸν μέτωπον. Χαρακτηριστικὸν τυγχάνει τὸ γεγονὸς τῆς δράσεως εἰς τὸ μέτωπον μεγάλου ἀριθμοῦ βομβαρδιστικῶν, πλαισιουμένων καὶ ὑπὸ ἀεροπλάνων διώξεως. Οὕτω τὴν 8ην Φεβρουαρίου, ἔδρασαν ἐν συνόλῳ εἰς τὸ μέτωπον 173 ἀεροσκάφη καὶ τὴν 10ην Φεβρουαρίου 190 τοιαῦτα. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἡ Πρέβεζα ὑπέστη δεκατέσσαρας βομβαρδισμούς, ἐξ ὧν τέσσαρες νεκτερινοί. Ὁ λιμὴν Βόλου ἐβομβαρδίσθη δὶς καὶ οἱ λιμένες τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἅπαξ. Μεγάλη δραστηρ.ότης ἐπεδείχθη καὶ διὰ τὴν καταστοφὴν ἢ ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀεροδρομίων Κατσικᾶ καὶ Μάλεμε.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἐπέδραμον ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 253 ἀεροσκάφη, ρίψαντα ὡς ἔγγιστα 989 βόμβας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κατάρρευσιν 110 οἰκιῶν, τὸν θάνατον 82 καὶ τὸν τραυματισμὸν 101 ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Ἀναγνωριστικὰς πτήσεις εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐξετέλεσαν 20 ἀεροπλάνα καὶ 7 ὑδροπλάνα.

Τὸ Α/Α πυροβολικὸν κατέρριψεν ἀσφαλῶς 11 ἀεροσκάφη, ἐξ ὧν 7 ἐξηκριβωμένως βομβαρδιστικὰ καὶ ἐπέφερε βλάβας εἰς 3 τοιαῦτα.

Κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον, ἡ δρᾶσις τῆς Ἰταλικῆς ἀεροπορίας χαρακτηρίζεται διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῆς κυρίας προσπαθείας εἰς τὸ μέτωπον, τῆς διενεργείας νυκτερινῶν βομβαρδισμῶν καὶ τῆς ρίψεως προκηρύξεων, σχεδὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἐβομβαρδίσθη ἡ Πρέβεζα, ἡ περιοχὴ Φλωρίνης, ἡ πόλις τῆς Λαρίσης καὶ ἡ Ἀεροπορικὴ Βάσις αὐτῆς. Ἐπέδραμον ἐν συνόλῳ 190 ἀεροσκάφη, ρίψαντα 793 βόμβας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κατάρρευσιν 95 οἰκιῶν καὶ ἑνὸς ναοῦ, τὸν θάνατον 15 καὶ τὸν τραυματισμὸν 51 ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Τὸ Α/Α πυροβολικόν, κατέρριψε 4 ἀεροσκάφη (1).

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 625α/Ζ/1. Φ. 679/Α/2, Φ. 679/Α/3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XI

ΤΟ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ—ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΥΝΑΜΕΩΝ—ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

(7 Ἰανουαρίου–26 Μαρτίου 1941)

174. Εἰς τό Θέατρον ἐπιχειρήσεων τοῦτο, οὐδεμία πολεμική ἐνέργεια ἔλαβε χώραν κατά τό χρονικόν διάστημα ἀπό 7 Ἰανουαρίου–26 Μαρτίου. Οὐχ' ἧττον, ἀπό τοῦ δευτέρου δεκαπενθημέρου τοῦ Ἰανουαρίου, ἤρχισαν ἀναφαινόμεναι σαφεῖς ἐνδείξεις, ὅτι ἡ θύελλα τοῦ πολέμου δέν θά ἐβράδυνε νά ἐκσπάση καί εἰς τό μέτωπον τοῦτο καί ὅτι ἡ Γερμανία ἡτοιμάζετο νά ἐπιτεθῆ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἵνα, ἐκ παραλλήλου μέ ἀπωτέρους ἀντικειμενικούς σκοπούς (κατάληψις τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου καί κάλυψις ἀπό Νότου τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῶν κατά τῆς Ρωσίας ἐπιχειρουσῶν δυνάμεων, ἀπόκτησις βάσεως ἐγγύς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς), ἀπαλλάξη καί τήν σύμμαχόν της Ἰταλίαν ἐκ τῆς εἰς ἥν εἶχε περιέλθει δυσχεροῦς θέσεως. Ἡ ὑπογραφή τήν 1ην Μαρτίου 1941 συμφώνου προσχωρήσεως τῆς Βουλγαρίας εἰς τό Τριμερές Σύμφωνον καί ἡ εἴσοδος ἀπό τῆς 2ας Μαρτίου εἰς Βουλγαρίαν Γερμανικῶν στρατευμάτων, κατευθυνομένων πρός τήν Ἑλληνοβουλγαρικήν μεθόριον, οὐδεμίαν ἄφηνε πλέον ἀμφιβολίαν ἐπί τοῦ προκειμένου.

Ἡ περίπτωσις Γερμανικῆς ἤ Γερμανοβουλγαρικῆς ἐπεμβάσεως, ἐδημιούργει διά τήν Ἑλλάδα, ἐμπεπλεγμένην ἤδη εἰς ἀγῶνα μέ τήν Ἰταλίαν ἐν Ἀλβανίᾳ, λίαν δυσμενῆ στρατιωτικήν κατάστασιν.

Ἡ Ἑλλάς, δέν εἶχε τάς δυνατότητας ὅπως ἀντεπεξέλθη διά τῶν ἰδίων αὐτῆς μέσων καί ἀντιμετωπίση ἀποτελεσματικῶς τήν νέαν ταύτην ἐχθρικήν ἐνέργειαν. Τό μέγιστον μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, εἶχε διατεθῆ εἰς τό Βορειοηπειρωτικόν θέατρον ἐπιχειρήσεων. Αἱ σοβαραί καί συνεχεῖς μεταφοραί στρατευμάτων ἐξ Ἰταλίας πρός ἐνίσχυσιν τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ Ἀλβανίας, εἶχον ἀναγκάσει τήν Ἑλληνικήν Ἀνωτάτην Διοίκησιν, νά ἀναλαμβάνη διαρκῶς δυνάμεις ἐκ τοῦ πρός Βουλγαρίαν μετώπου πρός ὄφελος τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ τοιούτου καί οὕτω ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ καί Δυτικῇ Θράκῃ, δέν εἶχον ἐναπομείνει, εἰμή ἀνεπαρκέστατοι δυνάμεις διά τήν ἀντιμετώπισιν τῆς νέας ἀπειλῆς. Ἀποκλείετο, ἡ ἐν ὄψει τῆς Γερμανικῆς ἐπιθέσεως, ἀντίστροφος ἀνάληψις δυνάμεων ἐκ τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ θεάτρου ἐπιχειρήσεων καί διάθεσίς των εἰς τό πρός Βουλγαρίαν τοιοῦτον, καθόσον τότε εἰς ἀμφότερα τά μέτωπα δέν θά διετίθετο ἡ ἀπαραίτητος ἀναγκαία δύναμις πρός ἀποτελεσματικήν ἀντίστασιν καί ἄμυναν.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων, ἡ Ἀνωτάτη Ἑλληνική Ἡγεσία, προῆλθεν εἰς τήν ἀπόφασιν ὅπως, ἐν περιπτώσει Γερμανικῆς ἐπεμβάσεως, κυρία Ἑλληνική προσπάθεια καταβάλλεται πάντοτε εἰς τό Βορειοηπειρωτικόν θέατρον ἐπιχειρήσεων, ἵνα ὁ Ἑλληνικός στρατός, οἱαδήποτε καί ἄν ἦτο ἡ ἐξέλιξις τῶν εἰς τό Βουλγαρικόν μέτωπον ἐπιχειρήσεων, ἐπιδιώξη νά διατηρήση πάντοτε τήν θέσιν τοῦ νικητοῦ ἔναντι τῶν Ἰταλῶν.

Τήν γενικῶς δυσμενῆ διά τά Ἑλληνικά ὅπλα στρατιωτικήν ταύτην κατάστασιν, θά ἠδύνατο νά μεταβάλη, ὡς εἶχον τότε αἱ γενικαί συνθῆκαι, ἡ ἔγκαιρος καί σοβαρά στρατιωτική ἐνίσχυσις τῆς Ἑλλάδος ὑπό τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, ἡ μεταβολή τῆς πολιτικῆς τῆς Γιουγκοσλαυΐας καί τῆς Τουρκίας ἤ καί μόνον τῆς πρώτης καί ἡ συμμετοχή αὐτῆς εἰς τήν ἐπικειμένην πρός τήν Γερμανίαν σύρραξιν παρά τό πλευρόν τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καί τῆς Ἑλλάδος.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1941, συνεζητήθη διὰ πρώτην φορὰν μεταξὺ ἀντιπροσώπων τῆς Βρεταννικῆς καὶ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ Βαλκανικῇ Γερμανικῆς ἐπεμβάσεως, τὴν δὲ 14ην καὶ 15ην τοῦ μηνός, ἔλαβον χώραν ἐν Ἀθήναις συσκέψεις μεταξὺ Βρεταννικῆς ἀντιπροσωπείας ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Οὐέϊβελ καὶ Ἑλληνικῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ι. Μεταξᾶ περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων νὰ ληφθῶσι μέτρων. Βάσει τῶν συμπερασμάτων τῶν συσκέψεων τούτων καὶ τῶν ληφθεισῶν μεταγενεστέρως ἀποφάσεων, ἤρχισεν ἀπὸ τῆς 7ης Μαρτίου ἡ ἀποβίβασις εἰς Πειραιᾶ τῶν πρώτων τμημάτων τοῦ Βρεταννικοῦ Ἐκστρατευτικοῦ Σώματος, ὅπερ ἀπεστέλλετο πρὸς βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἀνεπαρκεῖς δυνάμεις καὶ μέσα (1).

Τὸ ἱστορικὸν τῶν συσκέψεων τούτων καὶ ἡ ἐν γένει δραστηριότης τοῦ ΤΣΑΜ εἰς τὸ πρὸς Βουλγαρίαν θέατρον ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, ἀναγράφονται ἐκτενῶς εἰς τὸν Τόμον : «ΑΓΩΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗΝ ΘΡΑΚΗΝ».

Ἀνακατανομὴ τῶν δυνάμεων.

175. Ἡ μεταφορὰ δυνάμεων ἐκ τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν θεάτρου ἐπιχειρήσεων εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν τοιοῦτον, συνεχίσθη καὶ κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον καὶ ἐν μέρει τὸν Φεβρουάριον, πρὶν ἢ ἐκδηλωθῇ σαφῶς ἡ Γερμανικὴ ἀπειλή. Οὕτω ἀπεστάλησαν εἰς Ἀλβανίαν ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ ΤΣΑΜ :

Ἡ Ε' Μοῖρα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ τὴν 15ην Ἰανουαρίου καὶ ἡ Δ/ΙΙ Μοῖρα Βαρέος Πυροβολικοῦ τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου.

Ἡ VI Μεραρχία τὴν 31ην Ἰανουαρίου, ἐνισχυθεῖσα ἐξ ἄλλων μονάδων τοῦ ΤΣΑΜ διὰ 14 ἀξιωματικῶν, 2330 ὁπλιτῶν καὶ 1440 κτηνῶν.

Τὸ 25ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς VII Μεραρχίας τὴν 19ην Ἰανουαρίου.

Ἐκ τῆς συνεχοῦς ταύτης ἀφαιμάξεως τῶν δυνάμεων τοῦ Μακεδονικοῦ μετώπου πρὸς ὄφελος τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ τοιούτου, προέκυψεν ἡ ἀνάγκη τροποποιήσεως τῶν ἀποστολῶν τῶν μονάδων τοῦ ΤΣΑΜ καὶ ἡ ἀναδιάρθρωσις τῶν Διοικήσεων, πρὸς δὲ ἡ συγκρότησις νέων μονάδων διὰ διαφόρων συνδυασμῶν, διὰ προσκλήσεως ὑπὸ τὰ ὅπλα ἐφεδρικῶν τινων μεγάλων κλάσεων τῆς Δυτικῆς Θράκης καὶ δι' ἀπομυζήσεως τῶν τελευταίων πόρων τῆς Ἑλλάδος εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον ὑλικόν. Βασικὴ προϋπόθεσις τῆς ἀνακατανομῆς τῶν δυνάμεων, ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις ὅπως ἡ Δυτικὴ Θράκη ἀπογυμνωθῇ πρὸς ὄφελος τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας. Οὕτω :

Ἀπὸ τῆς 15ης Ἰανουαρίου, ἤρξατο συγκροτουμένη ἐν Ἀθήναις ἡ 19η Μηχανοκίνητος Μεραρχία ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Λιούμπαν Νικόλαον, περιλαμβάνουσα τρία μηχανοκίνητα συντάγματα, μοῖραν πυροβολικοῦ, ὁμάδα ἀναγνωρίσεως καὶ μοῖραν ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ. Αὕτη, συγκροτηθεῖσα ἀρχικῶς εἰς Λάρισαν, ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ νεοσυγκροτηθέντος ΤΣΚΜ, ἀπὸ δὲ τῆς 27ης Μαρτίου, μετασταθμεύσασα εἰς τὴν περιοχὴν Κιλκίς, ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ΤΣΑΜ.

Ἀπὸ τῆς 12ης Φεβρουαρίου, συνεκροτήθη ἐν τῇ περιοχῇ Φλωρίνης ἡ 20η Μεραρχία, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν νεοσυγκροτηθέντων ἐν Ἀθήναις 35ου Συντάγματος Πεζικοῦ καὶ Συντάγματος Δωδεκανησίων, εἰς ἃ προσετέθη βραδύτερον καὶ τὸ 80ὸν Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς XII Μεραρχίας.

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 96—100.

Ἀπὸ τῆς 27ης Φεβρουαρίου, συνεκροτήθη ἡ Ταξιαρχία Νέστου, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τοῦ 37ου Συντάγματος Πεζικοῦ, τοῦ σεονυγκροτηθέντος ἐκ τοῦ XIV Συνοριακοῦ Τομέως 93ου Συντάγματος, ἐξ λόχων προκαλύψεως, μιᾶς πεδινῆς πυροβολαρχίας καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας τῶν 85 μακροῦ.

Ἀπὸ τῆς 27ας Φεβρουαρίου, συνεκροτήθη ὡσαύτως ἡ Ταξιαρχία Ἕβρου, ἀποτελεσθεῖσα τελικῶς ἐκ τῶν τριῶν ταγμάτων προκαλύψεως, Κομοτινῆς, Σουφλίου, Διδυμοτείχου καὶ τοῦ Ὀχυροῦ Νυμφαίας, μόνων δυνάμεων αἵτινες παρέμειναν ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ.

Ἀπὸ τῆς 6ης Μαρτίου ἀνασυνεκροτήθη ἡ XII Μεραρχία, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τοῦ 82ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Ἀλεξανδρουπόλεως) καὶ τῶν νεοσυγκροτηθέντων ἐν Θράκῃ 84ου, 86ου καὶ 87ου Συνταγμάτων, ἐκ δύο ταγμάτων ἑκάστου, μιᾶς μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ, μιᾶς πεδινῆς μοίρας καὶ μιᾶς ὁμάδος ἀναγνωρίσεως.

Ἡ ὡς ἄνω ἀνακατανομὴ τῶν δυνάμεων, ἐπέβαλε καὶ τὴν ἀναδιάρθρωσιν ἀνωτέρω τινων διοικήσεων. Οὕτω :

Τὸ Στρατηγεῖον τῆς Ἀνωτέρας Στρ. Διοικήσεως Θράκης (τέως Στρατηγεῖον Ε' Σώματοω Στρατοῦ), μετεστάθμευσεν ἀπὸ 15ης Δεκεμβρίου εἰς Καβάλαν, ὡς Στρατηγεῖον τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τοῦ Στρατηγείου τῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀναπτυχθείσης εἰς Ἀνωτέραν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν Θράκης.

Τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ (Καβάλας) κατηργήθη ἀπὸ τῆς 8ης Φεβρουαρίου, αἱ δὲ μονάδες τούτου ὑπήχθησαν εἰς τὸ ΤΣΑΜ.

Ἡ Ἀνωτέρα Στρατιωτικὴ Διοίκησις Θράκης (Ἀλεξανδρουπόλεως), μετωνομάσθη ἀπὸ 8ης Φεβρουαρίου εἰς Τμῆμα Στρατιᾶς Θράκης (ΤΣΘ) καὶ κατηργήθη ἀπὸ τῆς 6ης Μαρτίου. Αἱ μονάδες αὐτῆς, διετέθησαν ἐν μέρει εἰς τὸ ΤΣΑΜ καὶ ἐν μέρει διελύθησαν (1).

Ὁ Διοικητὴς τοῦ ΤΣΑΜ Ἀντιστράτηγος Δράκος Μάρκος διετέθη ἀπὸ 8ης Φεβρουαρίου εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν θέατρον ἐπιχειρήσεων, ἔνθα ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ ΤΣΗ, ἀντικατασταθεὶς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ΤΣΑΜ ὑπὸ τοῦ Ἀντιστρατήγου Μπακοπούλου Κωνσταντίνου.

Συγκρότησις Τμήματος Στρατιᾶς Κεντρικῆς Μακεδονίας (ΤΣΚΜ).

176. Ἡ ληφθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης Ἡγεσίας ἀπόφασις περὶ ἀμυντικῆς ἐγκαταστάσεως ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Βερμίου ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Βρεταννικοῦ Ἐκστρατευτικοῦ Σώματος (2), ἐπέβαλε τὴν συγκρότησιν στρατηγείου, εἰς ὃ θὰ ὑπήγοντο ἅπασαι αἱ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ταύτης Ἑλληνικαὶ δυνάμεις. Οὕτω, ἀπὸ τῆς 6ης Μαρτίου, ἤρχισε συγκροτουμενον ἐν Κοζάνῃ τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς Κεντρικῆς Μακεδονίας (ΤΣΚΜ), οὗτινος τὸ στρατηγεῖον ἀπετελέσθη ἐκ τοῦ διαλυθέντος Τμήματος Στρατιᾶς Θράκης ,μὲ διοικητὴν τὸν ἔφεδρον Ἀντιστράτηγον Κωτούλαν Ἰωάννην (3).

Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο Στρατιᾶς, ὑπήχθησαν αἱ XII καὶ 20ή Μεραρχίαι, μία μοῖρα ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, μία μοῖρα πεδινοῦ, μία μοῖρα ὀβιδοβόλων Σκόντα τῶν 150, μία πυροβολαρχία τῶν 85 μακροῦ, ὡς καὶ περιωρισμένος ἀριθ-

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 622/Α/1. Σελ. 111—118.
(2) Ἔκδοσις ΔΙΣ/ΓΕΣ. «ΑΓΩΝΕΣ ΕΙΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΜΑΔΕΔΟΝΙΑΝ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΝ ΘΡΑΚΗΝ».
(3) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 623/Α/338.

μὸς μὴ μεραρχιακῶν σχηματιμῶν, ἐκ τοῦ ΤΣΘ. Εἰς τὸ ΤΣΚΜ εἶχεν ὑπαχθῆ καὶ ἡ 19η Μηχανοκίνητος Μεραρχία, συγκεντρωμένη εἰς τὴν περιοχὴν Κατερίνης, ἥτις ὅμως ἀπὸ 27ης Μαρτίου μετεστάθμευσεν εἰς τὴν περιοχὴν Κιλκίς, ὑπαχθεῖσα εἰς τὸ ΤΣΑΜ.

Ἡ μαχητικὴ ἀξία τῶν μονάδων τοῦ ΤΣΚΜ, συγκροτηθεισῶν, πλὴν τῆς Μηχανοκινήτου Μεραρχίας, ἐξ ἀπομυζήσεως τῶν τελευταίων πόρων τῆς Ἑλλάδος εἰς ἔμψυχον ὑλικόν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ἱκανοποιητική. Τὸ προσωπικόν, ἐξ ὁπλιτῶν διαφόρων προελεύσεων καὶ κατηγοριῶν, ἀπετελεῖτο ἐκ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνδρῶν ἀγυμνάστων τοῦ ναυτικοῦ, πολυτέκνων, ἐφέδρων μεγάλων κλάσεων ἀπὸ τῆς τοῦ 1921 μέχρι καὶ τῆς τοῦ 1917, ἄρτι ἐπιστρατευθέντων, ἡμιγεγυμνασμένων νεοσυλλέκτων καὶ ἀριθμοῦ τινος Μωαμεθανῶν ἐκ Θράκης. Εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦτο, δὲν παρεσχέθη ὁ χρόνος πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ πρὸς ἀπόκτησιν ψυχικῆς συνοχῆς καὶ σφυρηλατήσεως τῶν ἠθικῶν ἐκείνων δεσμῶν, οἵτινες ἐπαυξάνουσι τὴν μαχητικὴν ἱκανότητα μιᾶς μονάδος.

Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον,τὸ ἠθικὸν δὲν ἵστατο εἰς τὸ ἐμπρέπον ὕψος. Τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς δυνάμεως τοῦ Συντάγματος Δωδεκανήσων, ἀπετελεῖτο ἐξ ἐθελοντῶν καταφυγόντων ἐκ τῶν Δωδεκανήσων, οἵτινες προσῆλθον μὲ τὴν προοπτικὴν ὅτι θὰ ἀπεστέλλοντο πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος των καὶ φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ ἀντιμετωπίζωσιν εὐχαρίστως τὴν ἀποστολήν των εἰς τὸ μακεδονικὸν μέτωπον. Τὰ νεοσυγκροτηθέντα εἰς Θράκην Συντάγματα τῆς XII Μεραρχίας, ἀπετελοῦντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐφέδρων Θρακῶν μεγάλων κλάσεων, 1917—1921, προσκληθέντων διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἑστιῶν των καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν, ὑπῆρξεν ἀφορμὴ μεμψιμοιριῶν, ὑποσκαπτόντων τὸ ἠθικόν. Τὸ γεγονὸς πρὸς τούτοις ὅτι αἱ στρατολογικαὶ κλάσεις εἰς ἃς ἀνῆκον οὗτοι, δὲν εἶχον κληθῆ εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς χώρας, ἐπέτεινε τὴν δυσανασχέτησιν αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς, αἱ μονάδες τοῦ ΤΣΚΜ εὑρίσκοντο εἰς μειονεκτικὴν θέσιν. Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν κτηνῶν ἐπέβαλε τὴν χρησιμοποίησιν βωδαμαξῶν εἰς τοὺς μεραρχιακοὺς σχηματισμούς, ἰδίως εἰς τὴν XII Μεραρχίαν, αἵτινες καθίστων τούτους λίαν δυσκινήτους. Ἐπὶ πλέον, ἡ ἀνεπάρκεια κτηνῶν ὑφίστατο καὶ εἰς τὰς μονάδας πολυβόλων καὶ ὅλμων τοῦ Πεζικοῦ, συντελέσασα εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν πολλῶν ὑλικῶν κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ΤΣΚΜ ἐκ τῆς τοποθεσίας Βερμίου καὶ ἐγκατάστασιν εἰς τὴν τοποθεσίαν Ὄλυμπος–Σινιάτσικον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου δεκαημέρου τοῦ Ἀπριλίου. Πολλὰ πολυβόλα καὶ ὅλμοι μετεφέρθησαν διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς τοποθεσίας Βερμίου εἰς τὴν τοποθεσίαν Σινιάτσικου, εἰς ἐδάφη ἔνθα ἡ κίνησις τροχοφόρων δὲν ἦτο δυνατὴ (1).

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

177. Ὡς ἀναγράφεται ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ἀνὰ χεῖρας Τόμου, ἡ ἀπὸ τῆς 7ης Ἰανουαρίου–26ης Μαρτίου χρονικὴ περίοδος, χαρακτηρησθεῖσα ὡς τρίτη περίοδος τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, περιέλαβε τρεῖς κυρίας φάσεις : Τὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ πρὸς Κλεισούραν–Βεράτι, τὴν τοπικὴν Ἰταλικὴν ἐπίθεσιν πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς Κλεισούρας καὶ τὴν μεγάλην ἐαρινὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἰταλῶν.

Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἀπεσκόπει εἰς τὴν κατάληψιν εἰς πρώτην φάσιν τοῦ συγκοινωνιακοῦ κόμβου τῆς Κλεισούρας καὶ τῶν βορείως ταύτης ὑψωμάτων καὶ ἐνδεχομένως θὰ προωθεῖτο πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Βερατίου. Κατόπιν

---

(1) Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 627/Α/1. Σελ. 9—10.

ζωηρῶν ἀγώνων, κατέλαβε μέχρι τῆς 25ης Ἰανουαρίου τὴν γενικὴν γραμμὴν ὑψ. 1308 (Τρεμπεσίνας)–Μπούμπεσι–Μάλι Σπαντάριτ, διακόψαν τὰς περαιτέρω ἐπιχειρήσεις, λόγῳ τῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν δυσχερειῶν ἀνεφοδιασμοῦ.

Οἱ Ἰταλοὶ ἀφ' ἑτέρου, σταθεροποιήσαντες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὰς θέσεις των καὶ ἀποδίδοντες τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ συγκοινωνιακοῦ κόμβου τῆς Κλεισούρας, ἐπεχείρησαν τὴν ἀνακατάληψιν αὐτοῦ, ἐκτοξεύσαντες ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν τὴν 26ην Ἰανουαρίου διὰ τῆς Μεραρχίας Λενιάνο, ἐνισχυμένης δι' ἑνὸς τάγματος Ἀλπινιστῶν καὶ τμημάτων τῆς ἡμιτεθωρακισμένης Μεραρχίας Κενταύρων καὶ ὑποστηριζομένης ὑπὸ ἰσχυρᾶς ἀεροπορικῆς δυνάμεως. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη, σχοῦσα μικράς τινας τοπικὰς ἐπιτυχίας κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἀνεκόπη διὰ τῆς ἐγκαίρου ἀντιδράσεως τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Τοῦτο, ἀντιλαμβανόμενον τὸν σοβαρὸν κίνδυνον ἐκ τῆς ἀπωλείας τῆς Κλεισούρας, ἔσπευσε νὰ προωθήσῃ ἰσχυρὰς δυνάμεις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καὶ νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς Ἰταλοὺς διὰ σκληρῶν ἀγώνων, οἵτινες διήρκεσαν μέχρι τῆς 30ῆς, καθ' ἣν ἐτερματίσθη ἡ Ἰταλικὴ προσπάθεια, στοιχίσασα εἰς αὐτοὺς σοβαρὰς ἀπωλείας.

178. Τὸ σημαντικώτερον ὅμως γεγονὸς τῆς περιόδου ταύτης τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, ὑπῆρξεν ἡ τρίτη φάσις, ἡ μεγάλη «*Ἐαρινὴ*» ἀποκληθεῖσα ἐπίθεσις τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ. Ἡ Ἀνωτάτη Ἰταλικὴ Ἡγεσία, μετὰ τὴν σταθεροποίησιν τοῦ μετώπου καὶ τὴν οὐσιαστικὴν διακοπὴν τῶν ἐπιχειρήσεων, λόγῳ τοῦ δριμυτάτου χειμῶνος, ἐπεδίωκε νὰ καταφέρῃ σοβαρόν τι πλῆγμα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἵνα ἐξευμενισθῇ ἔναντι τοῦ ἰδίου αὐτῆς λαοῦ καὶ τῶν συμμάχων Γερμανῶν, διὰ τὰς μέχρι τότε ἀποτυχίας της. Καταβαλοῦσα σοβαρὰς προσπαθείας, προητοίμασεν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ περιωρισμένης ζώνης τοῦ κεντρικοῦ μετώπου, ὡς ἐξετέθη ἐν τῇ παραγράφῳ 158.

Ὁ Μουσολίνι, ἐν γνώσει ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπέμβωσιν ἐν Ἑλλάδι, ἀγνοῶν ὅμως πότε θὰ ἐλάμβανε χώραν ἡ ἐνέργεια αὕτη, κατείχετο ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, μήπως προλάβῃ ὁ σύμμαχός του καὶ εὑρεθῇ οὕτω ἡ Ἰταλία εἰς τὴν ἄκρως ταπεινωτικὴν θέσιν, νὰ ὀφείλῃ εἰς τοὺς Γερμανοὺς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν αὕτη περιέλθει.

Τὴν πρωΐαν τῆς 9ης Μαρτίου, ἐξετοξεύθη ἡ τόσον ἀναμενομένη ἐπίθεσις. Εἰς ταύτην, ἐξιχθεῖσαν ἐπὶ μετώπου κατά τι μεγαλυτέρου τῶν ἓξ χιλιομέτρων, διετέθησαν τέσσαρες μεραρχίαι εἰς τὸ πρῶτον κλιμάκιον, ἐξ ὧν μία ὡς ἄμεσος ἐφεδρεία τοῦ ἐπιτιθεμένου VIII Σώματος Στρατοῦ καὶ μία λεγεὼν Μελανοχιτώνων, μετέσχον δὲ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ δυνάμεις ἀνὰ μιᾶς μεραρχίας ἐξ ἑκάστου τῶν ἑκατέρωθεν IV καὶ XXV Σωμάτων Στρατοῦ. Ἕτεραι τέσσαρες μεραρχίαι, διετίθεντο ὡς ἐφεδρεία τῆς Στρατιᾶς.

Ὁ Μουσολίνι, ἔμπλεως ἐλπίδων, ἐγκατεστάθη ἀπὸ τῆς πρωΐας εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος Καμάριτ (Γκλάβα, 10 χιλ. βορειοδυτικῶς Μπούμπεσι) παρατηρητήριον, ἔνθα μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ τῆς Ἡγεσίας τῶν ἐπιτιθεμένων δυνάμεων, παρηκολούθησε τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιθέσεως. Αὕτη, συνεχισθεῖσα μὲ ἀμείωτον σφοδρότητα μέχρι τῆς 14ης Μαρτίου, οὐδεμίαν κατώρθωσε νὰ σημειώσῃ ἐπιτυχίαν, χάρις εἰς τὸ ἀκατάβλητον θάρρος καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, οἵτινες δὲν παρεχώρησαν οὐδὲ σπιθαμὴν ἐδάφους εἰς τοὺς ἐπιτιθεμένους.

Ἀπὸ τῆς 15ης Μαρτίου, ἡ Ἰταλικὴ προσπάθεια ἠτόνισεν, ἵνα ἐκφυλισθῇ τελείως ἀπὸ 25ης. Ὁ Μουσολίνι ἀπαγοητευμένος ἀνεχώρησε τὴν 21ην ἐκ Τιράνων, ἐπανακάμπτων εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διατηρῶν εἰσέτι ἀμυδρὰν ἐλπίδα ἐπιτεύξεως, ἔστω καὶ τῆς μικροτέρας ἐπιτυχίας διὰ τῆς σχεδιασθείσης ἐπαναλήψεως

τῆς ἐπιθέσεως εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνός. Ἡ ἐπελθοῦσα ὅμως μεταπολίτευσις εἰς τὴν Γιουγκοσλαυΐαν, ἥτις ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων, δὲν ἐπέτρεψε τὴν πραγματοποίησιν τῆς νέας ταύτης ἀποπείρας, ἡ δὲ ἐπακολουθήσασα Γερμανικὴ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσις, ἐματαίωσεν ὁριστικῶς τὴν ἐλπίδα τῶν Ἰταλῶν, ὅπως παρουσιάσουν οἱανδήποτε στρατιωτικὴν ἐπιτυχίαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ λαβόντα χώραν γεγονότα κατὰ τὴν νέαν φάσιν τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς 6ης Ἀπριλίου, συνεπείᾳ τῆς Γερμανικῆς ἐπεμβάσεως, ἐκτίθεται εἰς τὸν Τόμον «ΑΓΩΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΜΟΚΕΔΟΝΙΑΝ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΝ ΘΡΑΚΗΝ», ἀποτελοῦντα ἄμεσον συνέχειαν τοῦ ἀνὰ χεῖρας τοιούτου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

(Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ. 623/Α/211)

Γενικὸν Στρατηγεῖον — *Ἀπόρρητος—Προσωπικὴ*
Επιτελ. Γραφεῖον ΙΙΙ — *Μεταφορὰ δι ἀξιωματικοῦ*
Ἀριθμ 13948 — *Χάρτης 1 : 100.000*

ΟΔΗΓΙΑΙ

Διὰ τὴν συνέχισιν τῶν επιχειρήσεων.

Ἐν συνεχεία τῶν ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 13405-24—11—40 ὁδηγιῶν μου, τῶν ὁποίων ὁ προβλεφθεὶς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς επετεύχθη πλήρως καὶ κατόπιν τῶν ὅσων προφορικῶς καθώρισα κατὰ τὴν ἐπὶ τόπου πρόσφατον μετάβασίν μου ἐπὶ τῆς περαιτέρω συνεχίσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, παρέχω τὰς κάτωθι ὁδηγίας :

Ι. Ἐκμεταλλευόμενοι τὸ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι ἐπιτρέπουσι τὴν συνέχισιν ἐντατικῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, θὰ συνεχίσωμεν διατηροῦντες τὴν πρωτοβουλίαν, ἀποβλέποντες νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν τὴν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτυχιῶν μας δημιουργηθεῖσαν εὐνοϊκὴν κατάστασιν εἰς τὸ ἀκρότατον δυνατὸν ὅριον, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἐπιτρέψωσι τὰ μέσα.

Ἡ κυρία κατεύθυνσις τῶν ἐπιχειρήσεων θὰ εἶναι Ἰωάννινα—Αὐλών. Ὡς πρῶτος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων, ὁρίζεται (ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ) οἱ ὄγκοι Μάλι Θάτ—Σκίβοβικ-ὑψ. 1700—Τερνίτσα ὑψ. 1596—Σεντέλι ὑψ. 1512—Μαριτσάϊ ὑψ. 1807 περιοχὴ Γκλάβα (22 χιλ. Β. Τεπελένι)—Βοκοπόλι 23 χιλ. Β.Δ. Κλεισούρας—Ντομπρούσια 26 χιλ. βορείως Κλεισούρας, ἐπὶ σκοπῷ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν κόμβων Κλεισούρας καὶ Τεπελενίου.

Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπός, ἐπιδιωχθήσεται διὰ τῆς προωθήσεως τοῦ κέντρου καὶ ἀριστεροῦ, τοῦ δεξιοῦ παραμένοντος ὡς στροφέως, ὡς καὶ διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 13405/24—11—40 ὁδηγιῶν μου καθωρίσθη.

ΙΙ. Ἡ διὰ τὸν ἀνωτέρω ἑλιγμὸν διάταξις καὶ ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως, ἔσεται ἡ ἑξῆς :

Δεξιά : Τὸ ΤΣΔΜ μὲ μέσα καὶ ζώνην, ὡς διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 13405/24—11—40 ὁδηγιῶν μου καὶ τῶν εἰς ἐκτέλεσιν τούτων διαταγῶν μου καθωρίσθη (Γ' Σ.Στρατοῦ, Συγκρότημα Κ, ΙΧ, Χ, ΧΙΙΙ, XVII Μεραρχίαι).

Τὸ ἀριστερὸν ὁριόν του ἐπεκτείνεται :

Ὀστραβίτσα (ναὶ)—χωρίον Βλιούσια (ναὶ)—ὀροσειρὰ Ζαλοσνίγια (ναὶ)-Τόμορος ὄρος (ναί).

Κέντρον : Τὸ Β' Σ.Στρατοῦ μὰ τὰς Ι, ΧΙ, XV Μεραρχίας.

Ἀριστερὸν ὅριον του, ἐπεκτείνεται ὡς ἑξῆς : Δέμπελιτ ὄρος-ὑψ. 1285-Ἀῶος ποταμός.

Ἀριστερόν : Τὸ Α' Σ.Στρατοῦ μὲ τὰς IV, ΙΙΙ, IV Μεραρχίας.

Ἐφεδρεῖαι γενικαὶ εἰς τὴν διάθεσίν μου :

VIII Μεραρχία : Εἰς περιοχὴν Πωγωνιανὴ—Βήσανη—Κεράσοβον—Κτίσματα.
Ἀπόσπασμα Λιούμπα : Εἰς περιοχὴν γενικὴν Ντέλβινο.
Μεραρχία Ἱππικοῦ, V Ταξιαρχία Πεζικοῦ, Ταξιαρχία Ἱππικοῦ : Εἰς περιοχὰς καθορισθησομένας δι' εἰδικῶν διαταγῶν μου.
V Μεραρχία : Πρῶτος προορισμὸς περιοχὴ Κιάφε Κιάριτ. Κίνησις κατόπιν εἰδικῆς διαταγῆς.
XVI Ταξιαρχία Πεζικοῦ : Περιοχὴ νοτίως Ἀμυνταίου.

ΙΙΙ. Αἱ ἀποστολαὶ τῶν ἀνωτέρω Μ.Μονάδων πρώτου κλιμακίου, θὰ εἶναι ὡς ἑξῆς :

Α). ΤΣΔΜ ὡς διὰ τῶν Α.Π. 13405/24—11-40 ὁδηγιῶν μου καθορίζεται, ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ του θὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν σύνδεσμον μὲ τὸ Β' Σ.Στρατοῦ καὶ τὴν κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τοῦ Β' Σ. Στρατοῦ ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Δέβολη καὶ Τομορίτσα ποταμῶν κατευθύνσεων. Εἰδικαὶ ὁδηγίαι μου θὰ καθορίζωσι λεπτομερέστερον κάπως τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας.

Β). Β' Σ.Στρατοῦ : Κατεύθυνσις Φράσερι—Μπούζι—Φράταρι.

Θὰ ἐπιδιώξῃ ἀρχικῶς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἁμαξιτῆς Χάνι Μπαλαμπάνι—Κλεισούρα, μεθ' ὃ τὴν κατάληψιν τοῦ κόμβου Κλεισούρας καὶ τῶν ὀρεινῶν ὄγκων τῶν βορείως στενῶν Κλεισούρας—Τεπελενίου, δι' ὑπερκεράσεώς των ἀπὸ Βορρᾶ. Θὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν πλευρόν του ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως Βερατίου, πρὸς ἣν θὰ προωθηθῇ ὅσον τῷ ἀναγκαιοῖ διὰ τὴν κάλυψιν ταύτην. Θὰ ἐνημερώνῃ περὶ τούτου ἐγκαίρως τὴν δεξιὰ του μονάδα.

Γ). Α'Σ.Στρατοῦ : Κατεύθυνσις 'Αργυρόκαστρον—Τεπελένι—Δέμπλανι.

Θὰ ἐπιζήτήση ἀρχικῶς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ κόμβου Τεπελενίου, εἶτα τὴν κατάληψιν καὶ ἐξασφάλισιν τούτου. Θὰ ἐπιζητήση ἐπίσης τὴν διάνοιξιν τῆς κοιλάδος τοῦ Σιουσίτσα ποταμοῦ.

• Δ). Γενικῶν 'Εφεδρειῶν : 'Ενδεχόμεναι ἐπεμβάσεις :

α) Τῆς VIII Μεραρχίας καὶ τοῦ 'Αποσπάσματος Λιούμπα: 'Εν τῇ ζώνῃ τοῦ Α' Σ. Στρατοῦ. Αὗται θὰ ἐξακολουθήσωσι παραμένουσαι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Α' Σ.Στρατοῦ, ὅπερ τροποποιοῦν τὸ ταχύτερον τὴν διάταξίν του, νὰ τηρήσῃ τὰς ἄνω μονάδας εἰς τοὺς καθοριζομένους χώρους εἰς τὴν διάθεσίν μου.

β) V Μεραρχία ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ.

Μεραρχία "Ιππικοῦ, Ταξιαρχία 'Ιππικοῦ καὶ V Ταξιαρχία Πεζικοῦ, ὡς εἰδικὴ διαταγή.

Αἱ μονάδες αὗται (πλὴν τῆς V Μεραρχίας), θὰ ἐξακολουθήσωσι παραμένουσαι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Β'Σ.Στρατοῦ, ὅπερ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Βαρυμπόμπι-Φράταρι—Γαρονὶν-ὑψ. 1200, νὰ τακτοποιήσῃ τὴ διάταξίν του ταχέως, ὥστε νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰς μονάδας ταύτας εἰς τοὺς δι' εἰδικῆς διαταγῆς καθορισθησομένους χώρους.

γ) XVI Ταξιαρχία: 'Υπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ΤΣΔΜ, ἄνευ δικαιώματος χρησιμοποιήσεώς της εἰς τὴν ζώνην τοῦ ΤΣΔΜ ἢ ἐνδεχομένως τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

IV) Σταθμοὶ Διοικήσεως :

ΤΣΔΜ : Προσωρινῶς Καστοριά.
Β' Σ.Στρατοῦ : 'Αρχικῶς Λεσκοβίκι, εἶτα περιοχὴ Πρεμετή.
Α'Σ.Στρατοῦ : 'Αρχικῶς Πωγώνιον, εἶτα 'Αργυρόκαστρον.
VIII Μεραρχία, καὶ 'Αποσπάσματος Λιούμπα νὰ καθορισθῶσιν ὑπὸ τοῦ Α'Σ.Στρατοῦ καὶ νὰ μοὶ ἀναφερθῶσι.
XVI Ταξιαρχία : 'Αμύνταιον.

V). 'Εκτέλεσις.

Τὰ διὰ τῶν παρουσῶν ὁδηγιῶν καθοριζόμενα, ἔχουσιν ἀρχίσει ἐκτελούμενα, συμφώνως πρὸς τὰς ἐπὶ τόπου δοθείσας διαταγὰς εἰς τὰς ἐνδιαφερομένας Μ. Μονάδας. 'Η ἐκτέλεσις θὰ συνεχισθῇ, ὁ δὲ ἀναγκαῖος ἑκάστοτε συντονισμός, νὰ ἐξασφαλίζεται διὰ διαταγῶν μου.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι, διὰ λόγους προνοίας, ὅσον περισσότερον πλησιάζομεν πρὸς τὰς βάσεις τοῦ ἐχθροῦ, δέον νὰ προβλέπωμεν ὅτι θὰ συναντήσωμεν ἰσχυρὰς ἀντιδράσεις αὐτοῦ, θὰ πρέπει ἡ τακτοποίησις καὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως τῶν ὑπὸ τὰ Α' καὶ Β' Σώματα Στρατοῦ ὑπαγομένων Μ.Μονάδων, νὰ ἀντιμετωπίζῃ τοῦτο, νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ χρησιμοποίησις τῶν μεραρχιῶν μὲ ὅλα των τὰ ὀργανικὰ μέσα πρὸς καθωρισμένας κατευθύνσεις, ἀποφευγομένης τῆς κατατμήσεως τούτων καὶ τῆς κατὰ μέρη ὑπαγωγῆς εἰς ξένας διοικήσεις.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο, μόνον ὡς κατάστασις ἀνάγκης εἶναι δεκτόν. μὴ δικαιολογούμενον συνήθως, εἰμὴ εἰς ἀγῶνας κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν διαθέτομεν τὴν πρωτοβουλίαν, ἀφεθεῖσαν εἰς τὸν ἀντίπαλον.

'Επίσης λόγω τῆς συνεχισθείσης προχωρήσεως, θὰ παραστῇ ἀνάγκη ἀποκαταστάσεως τῶν συγκοινωνιῶν, τακτοποιήσεως τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, ἀνασυγκροτήσεως τῶν μονάδων. Τὸ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενον χρονικὸν διάστημα θὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον ἀπαραίτητον. 'Η ἀνασυγκρότησις τῶν μονάδων τοῦ Β'Σ.Στρατοῦ, κατ' ἀρχὴν θὰ λάβῃ χώραν μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου Φράταρι—Γαρόνιν—1200.

Πάντως ἐπ' οὐδενὶ λόγω αἱ Μεγάλαι Μονάδες νὰ παρίδωσιν εὐκαιρίας βαθείας ἐκμεταλλεύσεως τυχὸν ἐπιτυχίας των.

Γενικὸν Στρατηγεῖον 12 Δεκεμβρίου 1940. "Ωρα 18

Α. Παπάγος
'Αρχιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 6232Α/Α/261)

Γενικὸν Στρατηγεῖον
Γραφεῖον ΙΙΙ
'Αριθμ. Α.Π. 5141

ΟΔΗΓΙΑΙ

διὰ τὴν συνέχισιν τῶν ἐπιχειρήσεων.

'Εν συνεχείᾳ πρὸς τὰς ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 13948/12—12—40 γενικὰς μου ὁδηγίας, ἀφορώσας τὸ ΤΣΔΜ καὶ τὰ Α' καὶ Β' Σ.Στρατοῦ, τὰς ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 13955/12-12-40 εἰδικὰς τοιαύτας διὰ τὸ ΤΣΔΜ καὶ τὰς ὑπ' ἀριθμ. ΑΠ 14308-25—12—40 τοιαύτας διὰ τὸ ΤΣΔΜ καὶ Β' Σ.Στρατοῦ, παρέχω τὰς κάτωθι γενικὰς ὁδηγίας διὰ τὴν περαιτέρω συνέχειαν τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ι. Αἱ ἐκ τῶν δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν προκύπτουσαι δυσχέρειαι εἰς τοὺς ἀνεφοδιασμοὺς καὶ διακομιδάς, δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν ἐπιδίωξιν ἰσχυρῶν ἀποφασιστικῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, εἰμὴ μόνον μετὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ἀνεφοδιασμοῦ καὶ διακομιδῶν.

'Εξ ἄλλου, ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐκ τῆς διμήνου μέχρι τοῦδε ἐκστρατείας προκυψασῶν ἐλλείψεων εἰς προσωπικόν, κτήνη κ.λ.π. θὰ ἀπαιτήσῃ χρόνον τινὰ ὅπως προωθηθῇ ἐπαρκῶς.

ΙΙ. Κατὰ τὸ ὡς ἄνω χρονικὸν διάστημα, αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν Μ. Μονάδων, θὰ ἀποβλέψωσιν εἰς περιωρισμένους σκοπούς, ὡς κατωτέρω καθορίζεται:

Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, αἱ Μ.Μονάδες θὰ ἐπιστήσωσιν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν καὶ τὴν προσπάθειάν των εἰς τὴν ἀνασύνταξιν τῶν μονάδων των, τὴν βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ Κέντρου παρασχεθησομένων μέσων, συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν, τὴν τακτοποίησιν τῶν συγκοινωνιῶν, τὴν ἀποκατάστασιν κανονισμοῦ ρεύματος ἀνεφοδιασμοῦ καὶ διακομιδῶν.

Πάντως, ἡ συνισταμένη τῶν ἐνεργειῶν τούτων, δέον νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν ἐπαναφορὰν τῆς μαχητικῆς ἀξίας τῶν μονάδων εἰς τὸ ἀρχικὸν κατὰ τὸ δυνατὸν σημεῖον.

Δεδομένου ὅτι ἡ Διοίκησις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνάληψιν ἰσχυρῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ διατήρησις τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ ἐπιθετικοῦ πνεύματος αὐτῶν, ἀποτελεῖ πρώτιστον καθῆκον τῶν ἡγητόρων.

ΙΙΙ. 'Απὸ ἀπόψεως ἐπιχειρήσεων.

Α) "Η ἀποστολὴ τοῦ ΤΣΔΜ περιορίζεται εἰς τὴν ἐξασφάλιιν τοῦ ὑψιπέδου Κορυτσᾶς, ὡς αὕτη ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 13955/12—12—40 ὁδηγιῶν μου.

Εἰδικώτερον, καθ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν κοιλάδα τοῦ Τομοτρίτσα, παραμένει ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ΤΣΔΜ, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸν σύνδεσμον πρὸς τὸ Β' Σ.Στρατοῦ καὶ τὴν κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ του ἀπὸ τῶν ἐκ τῶν κοιλάδων Δέβολη καὶ Τομορίτσα κατευθύνσεων.

Αἱ ἐν τῇ κοιλάδι Τομορίτσα, προβλεπόμεναι διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. ΑΠ, 14308/25—12—40 ὁδηγιῶν ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις, θὰ περιορισθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον :

Εἰς τὰς κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ΤΣΔΜ ἀναγκαίας τοιαύτας, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς διὰ τοῦ αὐχένος Γκιούρι Πρὲρ ἡμιονικῆς καὶ ἐφ' ὅσον αὕτη χρησιμοποιεῖται διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν τῆς κοιλάδος Τομορίτσα.

Εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Οὐϊανικοῦ, Κουλμάκα καὶ εἰς τὴν ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν ΧΙ Μεραρχίαν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Συρακούτ, Γκλουμάκα, Οὐγιανικούτ.

Β). 'Η ἀποστολὴ τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ, περιορίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ κόμβου Κλεισούρας, καὶ τὴν ἀπὸ Δυσμῶν ἀπόφραξιν τῶν στενῶν Κλεισούρας, ὡς καὶ ἐπίσης τὴν κατάληψιν τῆς γενικῆς γραμμῆς Γαρονὶν—Σούκα (1 :50.000)-Ποντγκοράνι. Γενικῶς ἡ καταληφθησομένη ὑπὸ τούτου γραμμή, δέον νὰ διευκολύνῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἀνάληψιν, κατόπιν διαταγῆς μου μεταγενεστέρως, ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων.

Γ). 'Η ἀποστολὴ τοῦ Α' Σ.Στρατοῦ περιορίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος καθ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν κοιλάδα τοῦ Ζαγοριᾶ εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ἀντιπάλου βορείως τοῦ Αὤου.

Καθ' ὅ,τι ἀφαορᾷ τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου, εἰς περιωρισμένας τοπικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀποσκοπούσας προοδευτικῶς εἰς τὴν σύσφυγξιν τοῦ ἀντιπάλου πρὸς τὸν 'Αῷον καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἀπόφραξιν τῆς κοιλάδος ταύτης.

Καθ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν λοιπὴν δυτικῶς Δρίνου ζώνην, εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Λεκντούσι καὶ γενικῶς εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ κτηθέντος ἐδάφους.

'Επὶ πλέον, ἐφ' ὅσον τὸ Σῶμα Στρατοῦ κρίνει ὅτι αἱ δυνατότητες τῶν μέσων του ἐπιτρέπουσι τὴν ἄνευ σημαντικῆς φθορᾶς τούτων κατάληψιν τῶν αὐχένων βορειοδυτικῶς καὶ βορείως Νιβίτσης, νὰ ἐπιζητήσῃ ταύτην.

IV. Πᾶσαι γενικῶς αἱ ὡς ἄνω ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις, τόσον τοῦ ΤΣΔΜ, ὅσον καὶ τοῦ Α' Σ.Στρατοῦ, δέον διὰ τὴν ἐκτέλεσίν των νὰ νοηθοῦν ὡς καλῶς προπαρασκευαζόμεναι τοπικαί, ἀφθόνως ὑπὸ πυροβολικοῦ ὑποστηριζόμεναι, διαδοχικαί καὶ ἄνευ φθορᾶς Πεζικοῦ, διατιθεμένου τοιούτου, μόνον τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου.

Αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ, εὑρίσκονται ἐν ἐκτελέσει, βάσει τῶν προγενεστέρων μου ὁδηγιῶν.

V. Αἱ Μ.Μονάδες, εἰς ἃς διὰ τῆς παρούσης τροποποιεῖται ἡ ἀποστολή, νὰ προσαρμόσωσι τὴν διάταξίν των ἀναλόγως.

Κατ' ἀρχήν, αὕτη θὰ εἶναι βαθεῖα, ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς διατηρήσεως τοῦ κτηθέντος ἐδάφους· ἡ διατήρησις τοῦ κτηθέντος ἐδάφους, δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς ἐπιβάλλουσα αὐστηρῶς τὴν ἐξασφάλισιν ἁπάντων τῶν νῦν κατεχομένων σημείων. Τροποποιήσεις τινές, δικαιολογούμεναι ὑπὸ συνθηκῶν ἐδαφικῶν ἢ καλυτέρας διαβιώσεως τῶν τμημάτων, ἀφίενται εἰς τὴν κρίσιν τῶν Μ.Μονάδων.

Δι' ὅσας Μ.Μονάδας ἔχουσι εἰσέτι κατὰ ζώνας καὶ ἐπιθετικὰς τινας ἀποστολάς, ἡ βαθεῖα αὕτη διάταξις θὰ πραγματοποιηθῇ προοδευτικῶς καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν τερματισμὸν τῶν ἐπιθετικῶν ἀποστολῶν.

Ἡ τοιαύτη βαθεῖα διάταξις, εὐνοεῖ τὴν ἐν παραγράφῳ ΙΙ καθοριζομένην ὡς ἄνω ἐργασίαν.

VI. Ἡ ἀναγκαιοῦσα ἀμυντικὴ ὀργάνωσις κατὰ τὸ ὡς ἄνω χρονικὸν διάστημα, ἀπαραίτητος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ κτηθέντος ἐδάφους καὶ τὴν προστασίαν τῶν τμημάτων, νὰ ἐκτελεσθῇ μερίμνῃ τῶν Μ. Μονάδων.

Οἱ κατῳκημένοι τόποι, νὰ ὀργανωθῶσιν ἀμυντικῶς ἐν τῷ ἀναγκαιοῦντι μέτρῳ.

Ἀρτιαρματικὴ ἄμυνα, νὰ ὀργανωθῇ παντοῦ, ὅπου ἀπαιτεῖται τοιαύτη.

VII. Ζῶναι τῶν ΤΣΔ , Β' καὶ Α' Σ.Στρατοῦ, παραμένουσι αἱ αὐταί, ὡς καθορίζονται διὰ τῶν Α.Π, 13948/12—12—40 ὁδηγιῶν μου.

VIII. Κατανομὴ δυνάμεων :

ΤΣΔΜ: Αἱ μέχρι τοῦδε. Δέον νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του ὅτι ἡ V Μεραρχία (μεῖον τὰ διὰ τῆς Α.Π. 26827-30—12—40 διαταγῆς μου διετεθέντα τμήματα), θὰ ἐπανέλθῃ δι' εἰδικῆς μου διαταγῆς εἰς τὴν διαθεσίν μου. Ἀντ' αὐτῆς νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ τὸ ΤΣΔΜ ὅπως προωθήσῃ εἰς τὸ ὑψίπεδον Κορυτσᾶς τὴν XVI Μεραρχίαν, εἰς δὲ τὴν περιοχὴν Φλωρίνης θὰ μεταφερθῇ ἡ VI Μεραρχία.

Β'Σ.Στρατοῦ: Ὡς μέχρι τοῦδε. Τὰ παρὰ τῷ Β' Σ.Στρατοῦ τμήματα τοῦ Α' Σ.Στρατοῦ καὶ τοῦ ΤΣΔΜ, θὰ ἐπανέλθωσι παρὰ ταῖς μονάσι των, ἅμα ὡς ἡ πρόοδος τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Β'Σ. Στρατοῦ ἐπιτρέψῃ τοῦτο.

Εἰδικαὶ διαταγαί μου θὰ ρυθμίσωσι τοῦτο.

Α' Σ.Στρατοῦ, ὡς μέχρι τοῦδε, τῆς IV Μεραρχίας τιθεμένης εἰς τὴν διάθεσίν μου.

Γεν. Ἐφεδρεῖαι : VI Μεραρχία : Περιοχὴ Φλωρίνης

V Μεραρχία }
IV Μεραρχία } Συμφώνως πρὸς τὰς διαταγάς μου.

Μεραρχία Ἱππικοῦ : περιοχὴ Κονίτσης—Δολιανῶν—Ἐλαίας, ἔνθα νῦν θὰ εὑρίσκωνται.

Τ.Τ. 197 τῇ 6ῃ Ἰανουαρίου 1941

Μονὰς 222

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2α

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ./623/Α/216)

Γενικὸν Στρατηγεῖον
'Επιτελεῖον. Γραφεῖον ΙΙΙ
'Αριθμ. Α.Π. 13955

Εἰδικαὶ ὁδηγίαι διὰ τὸ ΤΣΔΜ

'Εν συνεχείᾳ πρὸς τὰς ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 13948/12—12—40 ὁδηγίας μου:

Ι. 'Η ἀποστολὴ ὑμῶν ὡς καθορίζεται διὰ τῶν Α.Π. 13405-24—11—40 καὶ τῶν Α.Π. 13948/12—12—40 ὁδηγιῶν μου, εἶναι διττή:

Α). 'Εξασφάλισις τοῦ ὑψιπέδου Κορυτσᾶς ἀπὸ πάσης ἐκ Βορρᾶ ἢ ἐκ Δυσμῶν ἀπειλῆς.
'Η πραγματοποίησις τῆς ἀποστολῆς ταύτης:

α). Καθ' ὅσον ἀφορᾶ τὰς ἀπὸ Δυσμῶν κατευθύνσεις, ἔχει ἐπαρκῶς ἱκανοποιηθῆ, ἔχομεν ἐξασφαλίσει σημαντικὸν βάθος ἐδάφους, διαθέτον διαδοχικὰς γραμμὰς ἀμύνης, τῶν ὁποίων τὸ ἔσχατον ὅριον θὰ εἶναι ἡ εἰς τὸ γενικὸν ὕψος Κουρόρα—Πασατεπὲ—Κρούστοβα.

β). Καθ' ὅσον ἀφορᾶ τὰς ἀπὸ Βορειοδυσμῶν καὶ Βορρᾶ κατευθύνσεις, ἔχει ἐπίσης ἐπαρκῶς ἱκανοποιηθῆ, μὲ ἔσχατον ὅριον τὴν γενικὴν γραμμὴν κόμβος ὑψ. 1532 (βορείως Κρούσιοβας)-κόμβος ὑψ. 1548 (9 χιλ. Ν.Δ. Πόγκραδετς)-διάβασις ἀπὸ Στάροβα πρὸς Γκραμποβίτσα—λίμνη 'Οχρίς.

γ). Εἰδικώτερον, καθ' ὅσον ἀφορᾶ τὰς βορειοδυτικωτέρας κατευθύνσεις καὶ ἰδίως τὴν τοιαύτην Πόγκραδετς—Λιν θὰ ἐνδιέφερε διὰ μείζονα ἔτι ἀσφάλειαν ἡ διατήρησις τῶν κόμβων ὑψ. 1642,9–1632 καὶ ἔτι βορειότερον Πόγκραδετς ἀπόφραξις τῆς στενωποῦ Λιν—Πόγκραδετς.
Αἱ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ὡς ἄνω ἐδαφίου γ ἐπιχειρήσεις, δέον νὰ νοηθῶσιν ἐν τῷ πνεύματι τῆς κατωτέρω παραγρ. ΙΙ.

Β). Συνδρομὴ εἰς τὰς νοτιώτερον ἐξελισσομένας ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις, τῶν Α' καὶ Β'Σ. Στρατοῦ.
'Αφ' ἑνὸς μὲν ἔμμεσος διὰ τῆς ἐνασκήσεως πιέσεως κατὰ τοῦ ἀντιπάλου, ἐπὶ σκοπῷ ἀπασχολήσεως καὶ ἀπορροφήσεως ἐχθρικῶν δυνάμεων εἰς ὄφελος τῶν λοιπῶν Μ. Μονάδων καὶ διὰ τῆς ὑπάρξεως πάντοτε μιᾶς ἀπειλῆς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Κορυτσᾶ—'Ελβασάν.
'Αφ' ἑτέρου δέ, ἄμεσος, διὰ τῆς καλύψεως τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Δέβολη καὶ Τομορίτσα ποταμῶν, κατευθύνσεων —καθ' ὅσον ἀφορᾶ τὰς ἐκ τῆς κοιλάδος τοῦ Τομορίτσα κατευθύνσεις. 'Η κάλυψις τούτων, ἐξαρτωμένη ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ ἐκ τῆς προωθήσεως τοῦ δεξιοῦ τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ, θὰ εἶναι στενῶς ἐξηρτημένη ἐκ ταύτης.
Αἱ διὰ τοὺς ἀνωτέρω σκοποὺς ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις, δέον νὰ νοηθῶσιν ἐπίσης ἐν τῷ πνεύματι τῆς κατωτέρω παραγρ. ΙΙ.

ΙΙ. Πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς ὡς ἄνω διττῆς ἀποστολῆς ὑμῶν ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις, πρέπει νὰ παραμείνωσιν εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ αὐστηρῶς ἀναγκαίου.
'Ως τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῇ διὰ τὴν ἀντιμετωπιζομένην ὑπὸ τῶν ΑΠ 13948/12—12—40 ὁδηγιῶν μου φάσιν τῶν ἐπιχειρήσεων:
Κυρίως τὸ ἀφορῶν τὴν κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ, ἀλλὰ μόνον ὅσον ἀπαιτεῖται ἑκάστοτε.
Τὴν προώθησιν βορείως Πόγκραδετς, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν θὰ συνεπήγετο φθορὰν τῶν δυνάμεών μας ὑπὲρ τὸ μέτρον.
Τὴν διατήρησιν τοῦ ἐπιθετικοῦ πνεύματος τῶν μονάδων ὑμῶν καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀπειλῆς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.
Δέον νὰ ἔχητε ὑπ' ὄψει σας ὅτι δὲν ἔχομεν διαθεσίμους ἐφεδρικὰς Μ. Μονάδας, τόσας ὥστε νὰ ἀντικαθιστῶμεν φθειρομένας τοιαύτας ἐν τῇ ζώνῃ σας. Αἱ τέσσαρες εἰς τὴν διάθεσίν σας μεραρχίαι, θὰ πρέπει νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ τὴν ἀποστολήν σας, ἧς ἡ ἀνάγκη ἐκπληρώσεως δυνατὸν νὰ παραστῇ ἐν τῷ χειμῶνι. Σημειωτέον ὅτι φθορὰ τῶν μονάδων, δὲν ἀφορᾶ μόνον τὴν ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τοιαύτην, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως καὶ ἀνεφοδιασμοῦ.
Οἱ εἰδικοὶ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ τῶν τοιούτων ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, δύνανται ἐνίοτε νὰ εἶναι καὶ ἁπλαῖ ἐπιθετικαὶ ἐπιδρομαί, τῶν τμημάτων ἐπιστρεφόντων εἰς τὰς ἀφετηρίας των μετὰ τὴν ἐπιχείρησίν των.

Γενικὸν Στρατηγεῖον 12 Δεκεμβρίου 1940. Ὥρα 19.

Α. Παπάγος
'Αρχιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 646/Α-235)

Μονὰς 501 (Β' Σ. Στρατοῦ)
'Επιτελεῖον. Γραφεῖον ΙΙΙ
'Αριθμ. Α.Π. 5566

Γενικὴ Διαταγὴ 'Επιχειρήσεων ὑπ. 'Αρ. ΙΙ.

Ι). α. 'Ο ἐχθρὸς ἡττηθεὶς ἐπὶ τοῦ μετώπου Μάλι—Σερβάνι, 1292, 1263, 1067, 897 περιοχὴ Κούκιαρι, παρουσιάζει ἤδη νέον μέτωπον ἐπὶ τῆς γραμμῆς Μπρέγκου Λίπες, 1237 (Μάλι Τοπόγιανιτ), κορυφογραμμὴ νοτιοδυτικῶς τούτου, ἤτοι ὑψοδ. 936.87, 763, 735 καὶ κορυφογραμμὴ νοτιοδυτικῶς 735 διὰ χωρίου Παναρὶτ πρὸς Κλεισούραν, Κλεισούρα, ἣν γραμμὴν φαίνεται ὅτι κατέχει ἰσχυρῶς, παρουσιάσας εἰς τὸ δεξιὸν ἀπὸ ὑψοδ. 735 διὰ Παναρὶτ μέχρι Κλεισούρας ὀργανώσεις προωθημένας, ἤτοι χαρακώματα ὀρθίως καὶ συρματοπλέγματα.

β). Τὰ ἡμέτερα τμήματα, κατέχοντα τὴν γραμμὴν ὑψοδ. 794 (2 χιλ. νοτίως Μπρέγκου Λίπες), ὑψοδ. 1116 (1 χιλ. Β.Α. 1237 Μάλι Τοπόγιανιτ), ἀντέρεισμα νοτιοδυτικῶς ὑψοδ. 1117, ὑψοδ. 1167 (750 μέτρα νοτιοανατολικῶς 1237), ἀντερείσματα ἀνατολικῶς Σιανάϊ καὶ Μερτίνι, Μπρέγκου Φράταρι, ἀντιερείσματα νοτιοανατολικῶς τοῦ (Δυτικοῦ) Παναρὶτ, ὑψοδ. 316,279 Ρίμπα, ὑψοδ. 257 νοτίως Ρίμπα, εὑρίσκονται ἐν στενῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ.

ΙΙ) Τὸ Σῶμα Στρατοῦ, θὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐπιθετικάς του ἐνεργείας πρὸς διάσπασιν καὶ τῆς νέας ἐχθρικῆς τοποθεσίας καὶ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς κατάληψιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, τοῦ ὁρισθέντος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 10 Γενικῆς Διαταγῆς 'Επιχειρήσεων.

ΙΙΙ. 'Ιδέα 'Ενεργείας.

'Εν πρώτοις κατάληψις τοῦ συγκροτήματος 1237 Μάλι Τοπόγιανιτ, Σπι Βαριστόγλιαν καὶ εὐρεῖα αὐτῶν ἐξασφάλισις μέχρι Μάλι—Χιροσὲ καὶ εἶτα κατάληψις τῆς κορυφογραμμῆς νοτιοδυτικῶς Σπὶ Βαριστόγλιαν, ἤτοι ὑψ. 936,872,845 καὶ ἐξασφάλισις αὐτῶν εὐρέως. Μετὰ τὴν κατάληψιν καὶ εὐρεῖαν ἐξασφάλισιν τῆς γραμμῆς Σπὶ Βαριστόγλιαν ὑψοδ. 872,845, ἐκμετάλλευσις ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι—Τοπόγιαντιτ, Μάλι Χιρόσε, Γαρουίν. 'Ομοίως, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Σπὶ Βαριστόγλιαν, 872,845, κατάληψις τῆς κορυφογραμμῆς 753, 735, δι' ἐνεργειῶν ἀπὸ 872, ἀπὸ συμβολῆς χαραδρῶν νοτιοδυτικῶς Μπένια καὶ ἀπὸ ('Ανατολικὸν) Παναρὶτ πρὸς 753. Μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ὑψοδ. 753, ἐνέργεια εἰς τὰς κατευθύνσεις 753—Τόλιαρι, πρὸς τὴν δημοσίαν ὁδὸν καὶ 753,670,273 παρὰ τὴν δημοσίαν, πρὸς ὑπερκέρασιν τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Παναρὶτ—Κλεισούρα ἐχθρικῶν ὀργανώσεων.

ΙV. Διάταξις ἐκ τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὸ ἀριστερόν :

XV Μεραρχία, Ι Μεραρχία

V. 'Αποστολαί :

XV Μεραρχίας.

'Αριστερὸν ὅριον διασταυρώσεις χαραδρῶν νοτιοδυτικῶς Μπένια, ὑψοδ. 737 (500 μέτρα βορειοανατολικῶς 753), Ροντέν, ἅπαντα εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν—Κατεύθυνσις : Μάλι Τοπόγιανιτ—Μάλι Χιροσὲ—Μάλι Γαρουίν. Κατάληψις τοῦ ὑψοδ. 1237, Μάλι Τοπόγιανιτ, Σπὶ Βαριστογλίαν καὶ εὐρεῖα ἐξασφάλισις αὐτῶν διὰ καταλήψεως ὑψοδ. μέχρι Μάλι Χιρόσε. Ταυτόχρονος ἐκκαθάρισις τῆς ἀνατολικῶς τῆς κορυφογραμμῆς ταύτης περιοχῆς.

Εἶτα κατάληψις τῆς κορυφογραμμῆς 935-872-845 καὶ εὐρεῖα αὐτῆς ἐξασφάλισις μεθ' ὃ προώθησις τμήματος ἀπὸ 872 πρὸς 753 πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατὰ 753 ἐνεργείας τῆς Ι Μεραρχίας, ταυτοχρόνως δὲ ἐκμετάλλευσις ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι Χιρόσε—Μάλι Γαρουὶν καὶ προώθησις τμημάτων πρὸς Σούκα —Ροντὲν πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ἁμαξιτῆς Κλεισούρα —Βεράτιον.

Συμπληρωματικὰ μέσα εἰς τὴν διάθεσιν τῆς XV Μεραρχίας : Ἅπαντα τὰ μέχρι τοῦδε εἰς τὴν διάθεσίν της, ἤτοι :

Τὸ 50ον Σ.Π. μετὰ μοίρας ὀρειβ. πυροβολικοῦ.
Τὸ 5ον Σ.Π.
Τὸ ΙΙΙ/2 Τάγμα
Δύο μοῖραι ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ Ι Μεραρχίας
Τὰ πυρὰ ὁλοκλήρου τοῦ Βαρέος Πυροβολικοῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς κορυφογραμμῆς ἀνατολικῶς Λέσκοβετς, μεθ' ὃ διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τὰ πυρὰ μιᾶς πυροβολαρχίας τῶν 85.

Ἡ Μεραρχία νὰ προωθήσῃ μέρος τοῦ ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ της, εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν πέραν Μάλι Χιρόσε, νὰ ὑπάρχῃ ὑποστήριξις πυροβολικοῦ τῶν προελαυνόντων τμημάτων.

Ι Μεραρχία :

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς ἀνατολικῶς Λέσκοβετς ὑπὸ τῆς XV Μεραρχίας, ἐπίθεσις πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς 753-738 εἰς τὰς κατευθύνσεις, διασταύρωσις χαράδρῶν νοτιοδυτικῶς Μπένια—753 καὶ Ἀνατολικὸν Παναρίτ—753, ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τοῦ τμήματος τῆς XV Μεραρχίας, ὅπερ θὰ ἐνεργήσῃ ἀπὸ 872 πρὸς 753 καὶ ταυτόχρονος ζωηρὰ ἀπασχόλησις τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ τοῦ μετώπου Δυτικὸν Παναρίτ, Κλεισούρα.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς γραμμῆς 753-735, ὑπερκέρασις τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς Παναρίτ,-Κλεισούρα, ἐχθρικῶν ὀργανώσεων δι' ἐνεργειῶν πρὸς τὰς κατευθύνσεις 753-Τόλιαρι-ἁμαξιτὴ ὁδὸς καὶ 753-670-231 ἁμαξιτὴ ὁδός.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς γραμμῆς Παναρίτ-Κλεισούρα, ἐξασφάλισις τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Μεραρχίας δι' ἰσχυρᾶς κατοχῆς τῆς περιοχῆς Κλεισούρας πρὸς παρεμπόδισιν ἀπειλῆς ἐχθρικῶν δυνάμεων κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Μεραρχίας ἐκ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Τεπελένι—Κλεισούρα.

Ἰδίως νὰ ληφθῶσιν ἀμέσως μέτρα ἀντιαρματικῆς ἀμύνης κατὰ τυχὸν ἐνεργείας ἁρμάτων ἐκ τῶν ὁδῶν Τεπελένι—Κλεισούρα καὶ Βεράτιον—Κλεισούρα κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς Μεραρχίας.

Γενικὴ κατεύθυνσις τῆς Μεραρχίας: Ὑψ. 753—Ροντέν.

Διαπεραίωσις τμημάτων δυτικῶς ποταμοῦ Ντεσνίτσε, πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπὸ πάσης ἀπειλῆς ἐκ τῆς κορυφογραμμῆς Μάλι Τρεμπεσίνα. Συμπληρωματικὰ μέσα εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ι Μεραρχίας, ἤτοι : Τὸ 16ον Σύνταγμα Ὀρειβ. Πυροβολικοῦ δι' ὅσων πυροβόλων εἶναι δυνατὸν νὰ μεταφέρῃ μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιθέσεως.

Μοῖρα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ.

7ον Σύνταγμα Πεζικοῦ

36ον Σύνταγμα Πεζικοῦ

Διὰ τὴν κατάληψιν τῆς γραμμῆς 753-235, τὰ πυρὰ ὁλοκλήρου τοῦ Πυροβολικοῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ, μεῖον πυροβολαρχία τῶν 85.

VI. Ἐφεδρεῖαι.

52ον Σύνταγμα Πεζικοῦ εἰς περιοχὴν Πέτρανι

Β' Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως εἰς περιοχὴν Κελαρίτσι.

VII. Βαρὺ Πυροβολικόν.

Ὁλόκληρον, προσηρτημένον εἰς τὴν ζώνην τῆς XV Μεραρχίας μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς κορυφογραμμῆς ἀνατολικῶς Λέσκοβετς, μετὰ ταῦτα ὁλόκληρον, μεῖον πυροβολαρχία 85, εἰς τὴν ζώνην τῆς Ι Μεραρχίας. Νὰ δύναται νὰ βάλῃ ὁλόκληρον μέχρι Μάλι Χιρόσε καὶ διὰ τοῦ 85 καὶ 105 μέχρι Μάλι Γαρονίν.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐχθρικῆς τοποθεσίας Σπὶ Βαριστόγλιαν 753,231, ἡ Μοῖρα 85 καὶ 105 προσηρμοσμένη εἰς τὴν ζώνην τῆς XV Μεραρχίας, ἡ δὲ Μοῖρα 155 εἰς τὴν ζώνην τῆς Ι Μεραρχίας.

VIII. Ἐκτέλεσις.

Ἡ ἐπίθεσις δέον νὰ δύναται νὰ λάβῃ χώραν τὴν 5ην Ἰανουαρίου. Αἱ Μεραρχίαι νὰ ἀναφέρωσι τὴν 12ην ὥραν τῆς 4ης Ἰανουαρίου ἐὰν θὰ εἶναι ἕτοιμαι διὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς 5ης Ἰανουαρίου.

Ἡ ὥρα τῆς ἐπιθέσεως θέλει καθορισθῆ διὰ νεωτέρας διαταγῆς.

IX. Ἡ XI Μεραρχία, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως, νὰ συντρέξῃ τὸν ἀγῶνα τῆς XV Μεραρχίας διὰ πυρῶν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν τμημάτων δυτικῶς Ἄψου τῶν ἔναντι τοῦ δεξιοῦ τῆς XV Μεραρχίας.

Νὰ ἔχῃ πάντοτε ἕτοιμα τὰ τμήματα πρὸς διαπεραίωσιν δυτικῶς Ἄψου εἰς περιοχὴν Βερζέζια—Ἰστρόρε, ἵνα κατόπιν εἰδικῆς διαταγῆς τοῦ Σ.Στρατοῦ καὶ ἐφ' ὅσον τὰ ὕδατα τοῦ Ἄψου ἐπιτρέψωσι, λάβῃ χώραν ἡ διαπεραίωσίς του καὶ ἡ προώθησίς των πρὸς Μάλι Σπαντάριτ-Κιάφε—Σοφιούτ,.

X. Σταθμοὶ Διοικήσεως :

XV Μεραρχίας : Φράταρι.

Ι Μεραρχίας: Πακομίτι.

Προκεχωρημένου Σταθμοῦ Διοικήσεως Σ,.Στρατοῦ : Πακομίτι.

Ἐν Τ.Τ. 152 τῇ 3 Ἰανουαρίου 1941. Ὥρα 14

Δ. Παπαδόπουλος

Ἀντιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 698/Α/1 Σελ. 157)

Σ.Δ. 9 'Ιανουαρίου 1941
"Ωρα 1900

Μονὰς 810 (XI Μεραρχία)
'Επιτελεῖον. Γραφεῖον III
'Αριθμ. Α.Π. 5080

Γενικὴ Διαταγὴ 'Επιχειρήσεων ὑπ' 'Αρ. 12

Χάρται: Ντομπρούσια, Μερτίνι, Φράσερι, 'Οπάρι.

1. Γενικὴ κατάστασις καὶ πληροφορίαι περὶ ἐχθροῦ.

'Ημέτεραι δυνάμεις διέσπασαν ἀμυντικὴν τοποθεσίαν τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατέλαβον ἑσπέραν σήμερον ὕψωμα Γαρονίν. 'Ο ἐχθρὸς ἡττηθεὶς συμπτύσσεται πρὸς Β.Δ.

ΙΙ. 'Αποστολὴ τῆς Μεραρχίας.

'Η Μεραρχία ἔχει ὡς ἀποστολὴν 1). Νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν τῶν δυτικῶς "Αψου ἐνεργουσῶν δυνάμεων ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως τῆς κοιλάδος τοῦ Βερατιανοῦ καὶ 2). Διαπεραιοῦσα τμήματα δυτικῶς τοῦ "Αψου, νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς XV Μεραρχίας, ἐνεργούσης πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Μάλι Γαρονὶν—Κιάφ—ε—Σοφιοὺτ καὶ βορειότερον.

ΙΙΙ. 'Ιδέα 'Ενεργείας.

Καλυπτόμενος ἰσχυρῶς ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως Βεράτιου—Μπάργκουλας, νὰ διαπεραιώσῃ τμήματα δυτικῶς "Αψου καὶ ἐν τῇ κατευθύνσει Βερζέζια—Μάλι Σπάνταριτ, ἐπὶ σκοπῷ ἵνα γενόμενος κύριος τοῦ Μάλι Σπάνταριτ, ἐνεργήσω εἴτε πρὸς Κιάφ—ε—Σοφιοὺτ πρὸς ἀπειλὴν καὶ ἀποκοπὴν τῶν συμπτυσσομένων ἐχθρικῶν δυνάμεων, εἴτε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Κιάφε Θερεπέλι—Μάλι Θερεπέλι διὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ὁλοκληρώσεως τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς XV Μεραρχίας.

IV. Διάταξις καὶ 'Αποστολαί.

1) 'Απόσπασμα Σινιώρη: 13ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (τὸ ΙΙΙ Τάγμα τοῦ Συντάγματος νὰ διατεθῇ μετὰ τὴν διαπεραίωσιν), Μοῖρα Σάββα.

'Αποστολή: Διαπεραιούμενον αἰφνιδιαστικῶς δυτικῶς τοῦ "Αψου διὰ τῶν ἀναγνωρισθέντων πόρων εἰς τὸ ὕψος Μοναστὴρ καὶ Μποζούκι, νὰ ἐνεργήσῃ ἐπιθετικῶς ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων Μπουζούκι—Μάλι Σπάνταριτ καὶ Μοναστὴρ-Μάλι Σπαντάριτ καὶ νὰ καταλάβῃ ὡς 1ον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸ Μάλι Σπάνταριτ, καλυπτόμενον ἐκ τῆς κατευθύνσεως Θερεπέλι. 'Ακολούθως, μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ὡς ἄνω ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ: 1ον. 'Εφ' ὅσον ἡ XV Μεραρχία δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ πρὸς Κιάφε—ε—Σόφιουτ, νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὸν ἄξονα Μάλι Σπάνταριτ Κιάφε—ε—Σοφιούτ, ἵνα προσβάλῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν νώτων. 2ον). 'Εὰν ἡ XV Μεραρχία ἔφθασε εἰς Κιάφε—ε—Σοφιοὺτ, συνδεόμενος μετ' αὐτῆς νὰ ἐνεργήσῃ ἰσχυρῶς ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι Σπάνταριτ—Κιάφε Θερεπέλι μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸ Μάλι Θερεπέλι.

'Η Μοῖρα Σάββα, νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ 'Αποσπάσματος μέχρι καλύψεως τοῦ Μάλι Σπάνταριτ ἀπὸ τῶν ἀρχικῶς της θέσεων. Μετακίνησις μετὰ κατάληψιν Μάλι Σπάνταριτ τῇ διαταγῇ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ 'Αποσπάσματος.

2ον). 'Απόσπασμα Μπομπορίδη: 27ον Σύνταγμα καὶ Μοῖρα Οἰκονομοπούλου (2 πυροβολαρχίαι τῶν 105).

'Αποστολή: α). Μέχρι καταλήψεως ὑπὸ τοῦ 'Αποσπάσματος Σινιώρη τοῦ Μάλι Σπάνταριτ: Νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐνέργειαν τούτου: 1ον. Διὰ τοῦ Τάγματος Μαντούκου μὲ πυρὰ πεζικοῦ ὅλμων καὶ πυροβολικοῦ συνοδείας ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων Μάλι Σπάνταριτ καὶ Θερεπέλι 2ον. διὰ τοῦ Τάγματος 'Αντωνοπούλου διὰ πυρῶν καὶ διὰ προσπαθείας διαπεραιώσεως τμημάτων πρὸς κατάληψιν τοῦ Κάλα.

'Η διαπεραίωσις τμημάτων τοῦ Τάγματος 'Αντωνοπούλου, δύναται νὰ προηγηθῇ τῆς ἐνεργείας τοῦ 'Αποσπάσματος Σινιώρη, ὡς ἡ ὑπ' ἀριθμ. Ε.Π. 46/9-1-41 διαταγή μου 3ον. Διὰ πυρῶν τῆς Μοίρας Οἰκονομοπούλου ἐπὶ Κάλα—ἀντέρεισμα Μάλι Σπάνταριτ.

β). Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Μάλι Σπάνταριτ, νὰ συγκεντρωθῇ εἰς περιοχὴν Μόλασι—Βερζιέζια (ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας, μὲ ἐνδεχομένην χρησιμοποίησιν ἐπεμβάσεως εἴτε ἀνατολικῶς "Αψου εἴτε δυτικῶς τούτου.

3ον). 'Απόσπασμα Γιαννακοπούλου (66ον Σύνταγα Πεζικοῦ σὺν οὐλαμὸς πυροβολικοῦ τῶν 75):

Εξασφαλίζον τὰς κατεχομένας θέσεις, νὰ καλύπτη ἰσχυρῶς τὸ δεξιὸν τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῶν κατευθύνσεων Μπάρκουλας καὶ Τομόρο, διατηρῶν συνεχῆ σύνδεσμον μετὰ τῆς Χ Μεραρχίας. Νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐνεργήση ἐνδεχομένως ἐπιθετικῶς ἐπὶ τῆς γενικῆς κατευθύνσεως Ντομπρούσια—Μπάρκουλας, ὅτε καὶ διατεθήσονται αὐτῷ συμπληρωματικὰ μέσα.

ΙΙΙ/13 Τάγμα. Θὰ συγκεντρωθῇ εἰς Μπουλένι ἵνα ἐκεῖθεν διατεθῇ πρὸς 13ον Σύνταγμα.
Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως : Ὁλόκληρος εἰς περιοχὴν Κορίτσα, ὡς ταχυκίνητος ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας, πρὸς ἐνδεχομένην χρησιμοποίησιν δυτικῶς Ἄψου. Ν' ἀναγνωρίση ἀπὸ τοῦδε πόρους τοὺς διαβάσεως.

V. Ἐκτέλεσις.

Ἡ διάβασις τοῦ Ἄψου.
1ον) Ὑπὸ τοῦ Ἀποσπάσματος Σινιώρη θὰ γίνη κατόπιν εἰδικῆς διαταγῆς τῆς Μεραρχίας.
2ον) Ὑπὸ τοῦ Τάγματος Ἀντωνοπούλου, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Ταγματάρχου, ἐπωφελουμένου εὐνοϊκῆς εὐκαιρίας.

VI. Σύνδεσμοι—Διαβιβάσεις

α) Σταθμοὶ Διοικήσεως :

Μεραρχίας : Βερτσέστα ἀπὸ ἑσπέρας 10—1—41.
Ἀποσπάσματος Σινιώρη : Ἀρχικῶς Βερζιέζια, εἶτα κατὰ τὸν ἄξονα τῆς ἐνεργείας του.
Ἀποσπάσματος Μπομπορίδη : Ραντέσι.
Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως : Κορίτσα.
Ἀποσπάσματος Γιαννοκοπούλου : Μόλασι.
ΙΙΙ/13 Τάγματος : Μπολένι.

β) Τηλεφωνικαὶ διαβιβάσεις.

Ἄξων Μεραρχίας : Βερτσέστα—Μόλασι. Θὰ κατασκευασθῶσι ὑπὸ τῆς Μεραρχίας αἱ κάτωθι γραμμαί : Μόλασι—Βερζιέζια πρὸς Σ.Δ. Ἀποσπάσματος Σινιώρη καὶ Βερτσέστα—Γκαβάνι—Τσερβόντα πρὸς Τάγμα Ἀντωνοπούλου.

γ) Ὀπτικαὶ Διαβιβάσεις.

Εἰς Βερζιέζια θὰ ἐγκατασταθῇ ὀπτικὸν κέντρον τῆς Μεραρχίας μετὰ τοῦ ὁποίου νὰ συνδεθοῦν τὰ Συντάγματα καὶ τὰ μεμονωμένως ἐνεργοῦντα τάγματα.

δ) Πυροτεχνήματα.

Ὡς οἱ κοινοποιηθέντες διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 81851 10—11—40 διαταγῆς πίνακες.

ε) Διαβιβασταί.

Εἰς Βερτσέστα νὰ ἀποσταλῇ παρ' ἑκάστου Συντάγματος, Μοίρας Πυροβολικοῦ καὶ τῆς Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως διπλοῦς ἔφιππος σύνδεσμος (ἀξιωματικὸς καὶ ὁπλίτης). Τὸ ΙΙΙ, 13 Τάγμα ν' ἀποσπάση ἔφιππον σύνδεσμον εἰς τηλεφωνικὸν κέντρον.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας

Σ. Δημάρατος

Συν/ρχης Ἱππικοῦ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 646/Α/237)

Μονὰς 501 (Β' Σῶμα Στρατοῦ)
'Επιτελεῖον. Γραφεῖον ΙΙΙ
'Αριθμ. Α.Π. 5828

Σχέδιον ἐνεργείας

Ι. 'Ο ἐχθρὸς ὅστις παρουσίασε διαδοχικῶς μέτωπον πρὸ τοῦ Σώματος Στρατοῦ κατὰ τὴν 23 καὶ 30 Δεκεμβρίου 1940 καὶ κατὰ τὴν 8ην 'Ιανουαρίου 1941, φαίνεται τελείως συντριβεὶς καὶ μὴ δυνάμενος μετ' ἀποδόσεως νὰ χρησιμοποιηθῇ.

Πρὸ τοῦ μετώπου τῶν ΧΙ καὶ Ι Μεραρχιῶν, παρουσιάσθη ἡ Μεραρχία Λούπι ντὶ Τοσκάνι καὶ τὸ 31ον Σύνταγμα Πεζικοῦ. 'Η Μεραρχία αὕτη, ἐξ ἓξ ταγμάτων, ὑπέστη ἀπωλείας πρὸ τοῦ μετώπου τῆς XV Μεραρχίας, δύο ταγμάτων της μὴ δυναμένων νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι ἔχουσι ἀξιόμαχον δύναμιν. Οὕτως ἡ Μεραρχία αὕτη, καταληφθεῖσα ὑπὸ νευρικότητος, φοβουμένη τὰ πλευρά της ἅτινα καλύπτονται ὑπὸ τμημάτων ὑποστάντων ἤδη τὰ πλήγματα τῶν ἐπιθετικῶν μας ἐνεργειῶν, φοβουμένη ἐπίσης ἐπίθεσιν κατὰ μέτωπον, προσπαθεῖ νὰ ἀμυνθῇ τῆς περιοχῆς Τσούκα Φεσίτ, Μάλι Ταμπαγιάν. 'Επὶ πλέον ἡ Μεραρχία αὕτη, στερεῖται τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν, ἀνεφοδιαζομένη διὰ ἀεροπλάνων.

ΙΙ. Τὸ Σῶμα Στρατοῦ, θὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐπιθετικάς του ἐνεργείας πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς Ντρὰς—ε—Καΐς, Κιὰφ—ε—Σοφιοὺτ, καὶ τὴν κατὄληψιν γενικῶς τῆς γραμμῆς "Αρζα-Σιάλεσι-Μπουμπέσι-Λάβταρι-Μάλι Σπάνταριτ.

ΙΙΙ. 'Ιδέα ἐνεργείας τοῦ Σώματος Στρατοῦ.

Τὸ Σῶμα Στρατοῦ προτίθεται νὰ ἐνεργήσῃ ὡς ἀκολούθως :

'Εν πρώτῃ φάσει, κατάληψις τῆς γραμμῆς τῆς κορυφογραμμῆς βορειοανατολικῶς Ροντὲν—Τσούκα Φεσίτ—Ντρὰς—ε—Κάϊς—ἀντερείσματα ἀνατολικῶς Ντρὰς—ε—Κάϊς μέχρις ὑψοδ. 667 (1500 μ. δυτικῶς Μπεζένσκα). Κυρία προσπάθεια ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι Γάρουιν—Τσούκα Φεσίτ—Ντρὰς—ε—Καΐς.

'Εν δευτέρᾳ φάσει, ἐξακολούθησις τῆς ἐπιθέσεως ἐν τῇ κατευθύνσει Μπρέγκου Μεμουλάζιτ—Κιάφ-ε-Σοφιοὺτ, μὲ τελικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς γραμμῆς Παβάρι-Μπαλαμπάν—Τοσίτσι-ὑψοδ. 1072 (1258 μ. 1234),—Κιάφ—ε—Σοφιοὺτ (1234), κορυφογραμμὴ βορείως Ροβίτσα, μέχρις "Αψου.

'Εν τρίτῃ φάσει, κατευθύνσεις :

Κιὰφ—ε—Σοβιοὺτ (1234), Μπρέγκου Γκολφούλεϊ—Μποσκέτο μετὰ συγχρόνου ἐνεργείας πρὸς κατάληψιν τῆς γραμμῆς Σιάλεσι-Μπούμπεσι-Κιὰφ—ε—Σισικούτ-ὑψ. 1308.

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς διὰ τοῦ παρόντος καθοριζομένης ἐνεργείας, ἐπιδίωξις δημιουργίας ὑπὸ τῆς ΧΙ Μεραρχίας προγεφυρωμάτων νοτίως "Αψου εἰς ὑψ. Σιάροβας, Βερζιέζια, 'Ιστόρε μὲ μεταγενεστέραν κίνησιν τῶν τμημάτων τούτων ἐν τῇ κατευθύνσει Μάλι Σπάνταριτ.

ΙΙΙ. Διάταξις.

Δεξιὰ XV Μεραρχία, ἀριστερὰ Ι Μεραρχία, Συγκρότημα Κλεισούρας, εἰς περιοχὴν Κλεισούρας.

IV. 'Αποστολαί.

XV Μεραρχίας :

'Αριστερὸν ὅριον : Τσέποβα, 736 (750 μ. νοτιοδυτικῶς Σέλγκου), 899 (1 χιλ. βορειοδυτικῶς Σέλγκου) Τσούκα—Φεσίτ, Καΐτσα—915 (1758 νοτιοδυτικῶς Μπρέγκου—Μεμουλάζιτ, 1242) Σπὶ Τσαποπὶτ, 567 (XV Μεραρχίαν).

Κατεύθυνσις κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς Ντρὰς-ε-Κάις, Μπρέγκου Λιουλεΐ, Κιάφε Μπούμπεσιτ.

Δυνάμεις εἰς πεζικὸν καὶ πυροβολικόν, αἱ ἤδη διατεθειμέναι εἰς τὴν XV Μεραρχια.

Ι. Μεραρχία.

Κατεύθυνσις : Ροντέν-Μπούμπεσι-Σιάλεσι.

'Η Ι Μεραρχία νὰ μελετήσῃ καὶ ν' ἀναφέρῃ ἐὰν εἶναι δυνατὴ ἐπιχείρησις, ἥτις νὰ προηγηθῇ διὰ τῆς παρούσης ὁριζομένης ἐνεργειας καὶ ἥτις ἐπιχείρησις θὰ ἔχῃ σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς περιοχῆς Κιάφε Λουζίτ, Μπρέγκου Ψάριτ—1208—1060 (1 χιλ. νοτιοδυτικῶς "Αρζα) καὶ εἰ δυνατὸν Κιάφε—ε—Σισικοὺτ, πρὸς ἀποκοπὴν τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ δυτικῶς Χάνι Βινοκάζιτ καὶ νὰ ἐξανα-

γκασθῆ οὕτω ὁ ἐχθρὸς νὰ ἀνεφοδιάζεται τὰ εἰς τὴν περιοχὴν Ντρὰς—ἒ—Καΐς τμήματά του βορείως τῶν ἡμιονικῶν ὁδεύσεων.

Δυνάμεις: Αἱ ἤδη διατιθέμεναι εἰς αὐτήν, πλὴν τοῦ 4ου Συντάγματος Πεζικοῦ(μεῖον τάγμα), ὅπου ἤδη εὑρίσκεται, μὴ δυνάμενον νὰ χρησιμοποιηθῇ ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Σώματος Στρατοῦ, καὶ Τάγματος Βλάσση εἰς περιοχὴν Ρίμπα, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Σ.Στρατοῦ. Ἡ Διοίκησις τοῦ 7ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς τὴν διάθεσίν της. Ἡ Μεραρχία ἐὰν ἐπιθυμεῖ, δύναται νὰ κρατήσῃ τὸ Τάγμα Βλάσση καὶ νὰ διαθέσῃ τὸ Τάγμα Ζαχαροπούλου.

V. Βαρὺ Πυροβολικόν.

Διὰ τὴν ἄνω προκαταρκτικὴν ἐνέργειαν τῆς Ι Μεραρχίας ὁλόκληρον.

Διὰ τὴν κυρίαν ἐνέργειαν τοῦ Σώματος Στρατοῦ νὰ δύναται νὰ βάλῃ ὁλόκληρον μέχρι Κιάφε Σοφιούτ, Κιάφε Σισικούτ, διὰ δὲ τοῦ 105 καὶ βαρέων βλημάτων 85 μέχρι Μπρέγκου Λιουλέϊ.

Κατὰ τὴν α' καὶ β' φάσιν, προσηρμοσμένον ὁλόκληρον πλὴν πυροβολαρχίας 85 εἰς τὴν ζώνην XV Μεραρχίας.

Μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ζώνην τῆς Μεραρχίας, πλὴν πυροβολαρχίας 105 καὶ πυροβολαρχίας 85

VI. Συγκρότημα Κλεισούρας.

Ὑπὸ τὸν Ἀντισυνταγματάρχην Δημοκωστούλαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς περιοχῆς Κλεισούρας, ὑπαγόμενον ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τὸ Σῶμα Στρατοῦ. Δυνάμεις: Ἀπόσπασμα Δημοκωστούλα, Τάγμα 7ου Συντάγατος Πεζικοῦ μετὰ οὐλαμοῦ πυροβολικοῦ ἐπὶ Γκρόπα.

Τὰ ἤδη διὰ τὴν στενωπὸν διατιθέμενα ἀντιαρματικὰ μέσα, τὰ μὴ δυνάμενα νὰ μετακινηθῶσιν ὑπὸ τῆς Ι Μεραρχίας πυροβόλα τοῦ 16ου Συντάγματος Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ.

Ἓν πυροβόλον τῶν 85.

Ἀποστολή: Ἐξασφάλισις τῆς στενωποῦ Κλεισούρας ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως Τεπελενίου εἰς τὸ ὕψος τοὐλάχιστον 1280, Σενεγκόλ, Γκρόπα.

VII Ἐκτέλεσις.

Αὕτη δέον νὰ λάβῃ χώραν τὸ ταχύτερον.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος σχεδίου ἐνεργείας. Αἱ Ι καὶ XV Μεραρχίαι, νὰ ἐκτελέσωσιν τὰς ἀναγνωρίσεις των καὶ ἁπάσας τὰς προπαρασκευαστικὰς των ἐνεργείας.

Νὰ ὑποβάλωσιν αὗται μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς 13ης εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ τὰς προτάσεις των καὶ τὸν τρόπον ἐνεργείας των πρὸς ἔκδοσιν τῆς ὁριστικῆς διαταγῆς τοῦ Σώματος Στρατοῦ.

Τ.Τ. 152 τῇ 12 Ἰανουαρίου 1941. Ὥρα 20.

Δ. Παπαδόπουλος
Ἀντιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

(Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ. 698/Α/1 Σελ. 175)

Μονὰς 810 (XI Μεραρχία)
Ἐπιτελ. Γραφεῖον ΙΙΙ — Σ.Δ. τῇ 15ῃ Ἰανουαρίου 1941
Ἀριθμ. Α.Π. 5112, — Ὥρα 2100

Γενικὴ Διαταγὴ Ἐπιχειρήσεως ὑπ' ἀριθ. 13.

Χάρται 1 : 50.000 { Ντομπρούσια, Μερτίνι, Φράσερι, Ὄπαρι

Ι. Λόγῳ ἀνυψώσεως τῶν ὑδάτων Ἄψου καὶ πρὸς ταχυτέραν διαπεραίωσιν τῶν τμημάτων δυτικῶς αὐτοῦ, τροποποιῶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 5080/9—1—41 δ/γὴν ἐπιχειρήσεων ὑπ' ἀριθμ. 12, ὡς ἑξῆς·

II. Ἀποστολαί.

1ον). Ἀπόσπασμα Μπομπορίδη (Δ/σις 27ου Συν/τος, Τάγμα Ἀντωνοπούλου, II/13 Τάγμα Σταύρου), Μοῖρα Οἰκονομοπούλου.

Συγκεντρούμενον εἰς περιοχὴν Κρέστα—Ζόγας, ἔχει ὡς ἀποστολὴν : Διαπεραιούμενον δυτικῶς Ἄψου εἰς ὕψος Σιάρβας, νὰ ἐνεργήση ἐπιθετικῶς ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Κρέστα—Κάλα—Μάλι Σπάνταριτ, ἵνα καταλάβη :

1ον). Ὑψοδ. 788—Κάλα καὶ 2ον) Μάλι Σπάνταριτ.

Κατὰ τὴν ἐνέργειάν του ταύτην θὰ ὑποστηριχθῆ ὑπὸ τῆς Μοίρας Σάββα ἀπὸ τῶν θέσεών της. Θὰ ἐπιζητήση τὸν σύνδεσμον μετὰ τοῦ δεξιοῦ τῆς XV Μεραρχίας. Θὰ ἐξασφαλίση τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἄψου μέχρι τῆς καταλήψεως τοῦ 1ου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ.

2ον). Ἀπόσπασμα Σινιώρη (Δ/σις 13ου Συν/τος, I/13 Τάγμα, Τάγμα Μαντούκου καὶ Μοῖρα Σάββα, μεῖον οὐλαμός).

Θὰ ἐξασφαλίση τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἄψου, ἀπὸ Τσερεβόντα μέχρι ὑψοδ. 765 (2 χιλ. δυτικῶς Ἴστορε), συνδεόμενον μετὰ τοῦ Ἀποσπάσματος Γιαννακοπούλου εἰς ὑψοδ. 893 καὶ μετὰ Ἀποσπάσματος Μπομπορίδη εἰς περιοχὴν Τσερεβόντα. Νὰ τηρήση τὸ ἕτερον τῶν ταγμάτων συγεντρωμένον εἰς Βερζιέζια, ἵνα δύναται :

1ον). Ἐν εὐνοϊκῇ περιπτώσει καὶ τῇ δ/γῇ τῆς Μεραρχίας νὰ διαπεραιωθῇ δυτικῶς Ἄψου καὶ ἐνεργήση ἐν τῇ κατευθύνσει Μπουζούκι—Μάλι Σπάνταριτ, ὑποστηριζόμενον κατὰ τὴν ἐνέργειάν του ταύτην ὑπὸ τῆς Μοίρας Σάββα.

2ον). Νὰ δύναται νὰ συντρέξη ἐνδεχομένως τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀποσπάσματος Γιαννακοπούλου.

3ον). Ἀ όσπασμα Γιαννακοπούλου. Ἐνισχυθὲν καὶ δι' οὐλαμοῦ τῶν 75 τῆς Μοίρας Σάββα, ἐξακολουθεῖ ἔχον τὴν αὐτὴν ἀποστολήν, ὡς ἡ δ/γὴ ἐπιχειρήσεων ὑπ' ἀριθμ. 12.

4ον). Ἡ XI Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως. Εἰς περιοχὴν Ρέντεσι—Γκράντετσ ὡς ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας, μὲ ἐνδεχομένην ἀποστολὴν : 1ον). Ἐνισχύσεως τοῦ Ἀποσπάσματος Γιαννακοπούλου 2ον) Διαπεραίωσις δυτικῶς Ἄψου.

III. Ἐκτέλεσις.

Συμπλήρωσις τῶν ἀπαιτουμένων ἀναγνωρίσεων ἐντὸς τῆς 16ης Ἰανουαρίου. Δυνατότης ἐκδηλώσεως τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν ἀπὸ πρωΐας 17ης Ἰανουαρίου.

Σύνδεσμοι—Διαβιβάσεις:

α) Σταθμοὶ Διοικήσεως.

Ὡς ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμ. 12 δ/γὴ ἐπιχειρήσεων πλὴν τοῦ Ἀποσπάσματος Μπομπορίδη, ὅστις θὰ εἶναι εἰς Μπολένι καὶ τῆς Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως εἰς Ραντέσι

β) Τηλεφωνικαὶ Διαβιβάσεις.

Θὰ κατασκευασθῇ ὑπὸ τῆς Μεραρχίας τηλεφωνικὴ γραμμὴ ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Τσερεβόντα—Κάλα—Μάλι Σπάνταριτ πρὸς τὸν ἑκάστοτε Σ.Δ. τοῦ Ἀποσπάσματος Μπομπορίδη.

γ) Ὀπτικαὶ Διαβιβάσεις.

Ὀπτικὸν Κέντρον ἀντὶ Βερζιέζια (ὡς πρὸς ὑπ' ἀρ. 12 δ/γὴν ἐπιχειρήσεων), ὀργανωθήσεται εἰς Μόλασι.

δ) Πυροτεχνήματα.

Διὰ τὸν σύνδεσμον τοῦ Ἀποσπάσματος Μπομπορίδη καὶ τῆς Μοίρας Οἰκονομοπούλου, θὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ Κῶδιξ Γ, διὰ δὲ τὸν σύνδεσμον τοῦ αὐτοῦ Ἀποσπάσματος μετὰ τῆς Μοίρας Σάββα, ὁ αὐτὸς ὡς ἄνω Κῶδιξ Γ μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ φωτοβολίδεω θὰ ἐπαναλαμβάνονται δὶς εἰς χρονικὸν διάστημα τὸ πολύ, μέχρις ἑνὸς λεπτοῦ.

V. Ἀνεφοδιασμοί.

Τὰ 27ον καὶ 13ον Συντάγματα, ν' ἀναλάβωσυν ἀντιστοίχως τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν προσωρινῶς διατεθέντων αὐτοῖς ταγμάτων.

Τ.Τ. 235 τῇ 15η Ἰανουαρίου 1941.

Σ Δημάρατος

Συν/ρχης Ἱππικοῦ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6α

('Αρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 644/ΣΤ/1)

Γενικὸν Στρατηγεῖον
'Επιτελεῖον, Γραφεῖον ΙΙΙ
'Αριθμ. Α.Π. 5594

'Ο δ η γ ί α ι δ ι ὰ τ ὴ ν σ υ ν έ χ ι σ ι ν τ ῶ ν ἐ π ι χ ε ι ρ ή σ ε ω ν.

Χάρτης 1 : 100.000

'Εν συνεχείᾳ πρὸς τὰς ὑπ' ἀριθ. ἀπόρ. 5141/6—1—41 ὁδηγίας μου,παρέχω τὰς κάτωθι τοιαύτας διὰ τὴν περαιτέρω συνέχισιν τῶν ἐπιχειρήσεων :

Ι. Π ρ ώ τ η φ ά σ ι ς

1ον) Κατὰ ταύτην θ' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴ πραγματοποίησιν τοῦ ὑπολειπομένου εἰσέτι τμήματος τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, τοῦ ὁρισθέντος διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. ἀπορ. 13948/12—12—40 ὁδηγιῶν μου, ἐπὶ σκοπῷ καταλήψεως καὶ ἐξασφαλίσεως τοῦ κόμβου Τεπελενίου.

2ον). Πρὸ τοῦτο :

α). Τὸ Β Σ.Στρατοῦ, ἐνεροῦν ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Γαρονὶν—Γκλάβα—Φράταρι, θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ καταλάβῃ τὴν γενικὴν γραμμὴν Μποῦζι—Γκλάβα—Τσοροκιάφι—Παρασμπόαρ, μεθ' ὃ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθέραν χρησιμοποίησιν τῆς ἁμαξιτῆς μέχρι τουλάχιστον Γκλάβα.

Θὰ ἐνεργήσῃ ἐν τῇ κατευθύνσει Μποῦζι—Δεμπλάνι, ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀπειλήσῃ καὶ νὰ θέσῃ ὑπὸ τὰ πυρά του, εἰ δυνατὸν πεζικοῦ, τὴν ὁδὸν Τεπελενίου, πρὸς Αὐλῶνα. 'Η ἐνέργεια αὕτη πρὸς Δέμπλανι, θὰ ἐκδηλωθῇ τὸ ταχύτερον δυνατὸν, ἀφ' ἧς ἐξασφαλισθῇ διὰ τὸ Σ. Στρατοῦ ἐπαρκὴς κάλυψις τοῦ δεξιοῦ του ἐκ τῶν ἀπὸ Β.Δ. κατευθύνσεων.

Τὸ Σ. Στρατοῦ, δέον νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του ὅτι κατὰ τὴν φάσιν ταύτην θὰ πρέπει ἐν συνεχείᾳ καὶ ἐφ' ὅσον τῷ παρουσιάζονται εὐνοϊκαὶ συνθῆκαι, νὰ ὠθηθοῦν τόσον ἐν τῇ κατευθύνσει τοῦ Βερατίου, ὅσον καὶ πρὸς Δυσμάς. 'Η ὤθησις αὕτη, δέον νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς ἀφοτέρας τὰς κατευθύνσεις, τὰ δὲ διὰ ταύτην διατεθησόμενα μέσα, δὲν θὰ πρέπει νὰ εἶναι εἰς βάρος τῆς ἐπιτυχίας τῆς πρὸς Δεμπλάνι ἐνεργείας.

β) Τὸ Α' Σ. Στρατοῦ, θὰ ἀκήσῃ ἰσχυρὰν πίεσιν ἐν τῇ κατευθύνσει Νιβίτσα—Σαλάρια, καὶ δέον νὰ εἶναι ἕτοιμον ὅπως ὅταν ἐκδηλωθῇ ἡ πρὸς Δεμπλάνι ἐνέργεια τοῦ Β' Σ. Στρατοῦ, ἐπωφεληθῇ ταύτης καὶ ἐνεργοῦν μετὰ δραστηριότητος, καταλάβῃ τὴν περιοχὴν Σαλάρια καὶ ἀποκόψῃ τὴν ἀπὸ Τεπελένι πρὸς Αὐλῶνα ἁμαξιτήν.

3ον). Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω :

α). Τὸ Β' Σ. Στρατοῦ θὰ συνεχίσῃ τὴν ἤδη ἐν ἐξελίξει ἐνέργειαν του, ἐνισχυθὲν διὰ τῆς V Μεραρχίας καὶ θὰ θέσῃ προοδευτικῶς εἰς τὴν διάθεσίν μου τὴν Ι Μεραρχίαν, εἰς χῶρον καθορισθησόμενον δι' εἰδικῆς διαταγῆς.

β) Τὸ Α' Σ. Στρατοῦ, θὰ προπαρασκευάσῃ τὴν κατὰ Σαλάρια ἐνέργειάν του καὶ δέον νὰ εἶναι εἰς θέσιν τὸ ταχύτερον νὰ ἀσκήσῃ ἰσχυρὰν πίεσιν ἐν τῇ κατευθύνσει ταύτῃ. 'Η ἐπιθετικὴ διάταξις τοῦ Πεζικοῦ, δὲν θὰ ληφθῇ εἰμὴ κατόπιν νεωτέρας διαταγῆς. Τὸ Σ.Στρατοῦ νὰ ἀναφέρῃ ποῖος ὁ πρὸς τοῦτο ἀπαιτηθοσόμενος χρόνος.

Τὸ Α' Σ. Στρατοῦ,δέον νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του ὅτι μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τῆς φάσεως ταύτης, θὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν μου τὴν ΙΙ Μεραρχίαν Πεζικοῦ.

ΙΙ. Δ ε υ τ έ ρ α φ ά σ ι ς.

1ον). Μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω, θὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ πρὸς Αὐλῶνα προχώρησις.

α). Διὰ τοῦ Α' Σ.Στρατοῦ ἐνεργοῦντος ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Σιουσίτσα καὶ κατὰ μῆκος τῆς ἁμαξιτῆς Τεπελένι—Αὐλών.

β). Διὰ τοῦ Β' Σ. Στρατοῦ, ὑποβοηθοῦντος τὴν κατὰ μῆκος τῆς ἁμαξιτῆς Τεπελενίου πρὸς Αὐλῶνα προσπάθειαν τοῦ Α' Σ. Στρατοῦ, δι' ἐνεργειας κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ 'Αώου, τεινούσης μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς περιοχῆς Κρεμενάρα—Κούρα—Κιουροῦσι—Φράταρι.

Κατὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην,τὸ Β' Σ. Στρατοῦ θὰ ὠθήσῃ τὴν ἀπὸ Β. καὶ Β.Δ. κάλυψιν του μέχρι τοῦ ὕψους, εἰ δυνατόν, Βερατίου (δυτικὴ ὄχθη "Αψου)—ὀρεινὸς κόμβος Μπάρι—Γκρεμπέσι.

2ον). Εἰδικαὶ ὁδηγίαι νὰ ρυθμίσωσι λεπτομερέστερον τὰ τῆς φάσεως ταύτης.

Τὸ Α' Σ. Στρατοῦ νὰ προπαρασκευάζηται διὰ ταύτην βαθμιαίως ἀπὸ τοῦδε, νὰ ἔχῃ δὲ ὑπ' ὄψιν του ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην φάσιν, θὰ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσίν του ἡ IV Μεραρχία Πεζικοῦ.

ΙΙΙ. Τὸ ΤΣΔΜ κατὰ τὸν ἀνωτέρω χρόνον τῶν δύο φάσεων καὶ ἀναλόγως τῶν ἐν χρόνῳ δυνατοτήτων του, θὰ ἐπιδιώξῃ ἐπιχειρήσεις, τόσον ἐν τῷ τομεῖ Πόγραδετς, ὡς καὶ ἐν τῇ κοιλάδι Τομορίτσα, ὡς αἱ εἰδικαὶ περὶ τούτων διαταγαί.

Αἱ τελευταῖαι αὗται ἐπιχειρήσεις τῆς κοιλάδος Τομορίτσα, θὰ συντονισθῶσιν ἐν καιρῷ μετὰ τῶν τοιούτων τοῦ δεξιοῦ τοῦ Β' Σ. Στρατοῦ δι' εἰδικῶν διαταγῶν.

IV. Αἱ Μ. Μονάδες, δέον νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἀνεξαρτήτως τῶν ὁριζομένων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, εὐνοϊκαὶ περιπτώσεις ἀδυναμίας τοῦ ἐχθροῦ θὰ πρέπει νὰ γίνωνται πάντοτε ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως διὰ τὴν βαθυτέραν προχώρησιν, ἔστω καὶ ἂν γειτονικὴ Μ. Μονὰς εὑρίσκεται ἐν καθυστερήσει διὰ τὴν κατάληψιν ὁρισθέντος ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ, λαμβανομένων ἐννοεῖται τῶν ἀναγκαιούντων μέτρων ἀσφαλείας.

V. Αἱ Μ. Μονάδες θὰ μὲ τηρῶσιν ἐνήμερον τῶν προθέσεών των καὶ τῶν σχεδίων των ἐνεργείας διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω.

Τ/197 τῇ 25 Ἰανουαρίου 1941

Ἀ. Π α π ά γ ο ς

Ἀρχιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

(Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ. 642/Α/2 Σελ. 55)

Α' Σῶμα Στρατοῦ.
Ἐπιτ. Γραφεῖον ΙΙΙ.
Α.Π. 94/2085.

Ἐ π ε ί γ ο υ σ α—Α ὐ σ τ η ρ ῶ ς ἀ π ό ρ ρ η τ ο ς
Π ρ ο σ ω π ι κ ή
Σ.Δ.18η Ἰανουαρίου 1941

Τ ὸ Α' Σ ῶ μ α Σ τ ρ α τ ο ῦ π ρ ὸ ς τ ὸ Γ ε ν ι κ ὸ ν Σ τ ρ α τ η γ ε ῖ ο ν

«Προθέσεις καὶ προτάσεις»

Ι. Τὸ Σ.Στρατοῦ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Κορβέλεσι (Μπούζαε Σεφὲρ Ἀγαΐτ—Μάλι Σπὰτ—Σκίβοβικ—Πηλιούρι), ἐπεδίωξε : Δι' ἑνὸς ἐσωτερικοῦ ἑλιγμοῦ πρὸς Σαλαριά, νὰ ἀχθῇ ἐπ' αὐτῆς ἀποκόπτων ἁπάσας τὰς δυνάμεις νοτίως Ἀώου καὶ ἀνατολικῶς Σαλάρια. Δι' ἑτέρου εὐρυτέρου ἑλιγμοῦ κατὰ τὴν κοιλάδα Σουσίτσα, νὰ λάβῃ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τῆς τοποθεσίας Λογκόρα, προπαρασκευάζον τὴν κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος ταύτης ἀποφασιστικὴν ἐνέργειαν πρὸς Αὐλῶνα.

ΙΙ. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιδιώξεις αὗται, δὲν ἤχθησαν εἰς τοὺς ἀντικειμενικούς των σκοπούς, ἀφ' ἑνὸς μὲν καὶ κυρίως λόγω τῆς ἐνσκηψάσης χιονοθυέλλης ἡ ὁποία σχεδὸν ἐξεμηδένησε τὴν ἐπιθετικὴν ὁρμὴν τῶν Μονάδων καὶ δὴ τῆς IV Μεραρχίας, ἀγωνισθείσης ἐπὶ λίαν ὀρεινῶν καὶ διακεκομμένων περιοχῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ, διότι ὁ ἐχθρὸς ἀντιληφθεὶς τὴν σημασίαν καὶ τὸ ἐπικίνδυνον ἀμφοτέρων τῶν κατευθύνσεων τούτων, ἐνίσχυεν ἐπειγόντως ταύτας διὰ νέων μεγάλων δυνάμεων.

ΙΙΙ. Ἡ ἀδυναμία ἐξ ἄλλου, λόγῳ διαφόρων δυσχερειῶν, τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ νὰ ὠθηθῇ πρὸς τὸν ἀντικειμενικόν του σκοπὸν (ὑψώματα βορείως Τεπελένι), δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς ἀνατολικῶς Δρίνου ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Σ.Στρατοῦ, τοῦ ἐχθροῦ ὀργανώσαντος ἰσχυρὸν προγεφύρωμα Ν. Ἀώου, τοῦθ' ὅπερ ἐπέβαλλε καὶ ἐπιβάλει τὴν διάθεσιν ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς ΙΙ Μεραρχίας εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην.

IV. Διὰ τὴν περίπτωσιν συνεχίσεως τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς Αὐλῶνα καὶ πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐνεργείας ταύτης ἐπὶ τοῦ μετώπου ἡμῶν, ἐπιβάλλεται κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Σ.Στρατοῦ ἡ πλήρης ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς Τεπελενίου καὶ ἀνατολικῶς, τοῦθ' ὅπερ ὡς ἔχει σήμερον ἡ κατάστασις, δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς προωθήσεως τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ εἰς τὸν ἀντικειμενικόν του σκοπόν, τῆς κατευθύνσεως ἡμῶν πρὸς Σαλάρια, ἐνισχυθείσης σημαντικώτατα

ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε σήμερον τοὐλάχιστον νὰ ὑπάρχῃ ἰσορροπία δυνάμεων μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἐκείνου, ἐντατικώτατα ἐπιπροσθέτως ἐνισχύοντος τὴν ἀμυντικήν του ὀργάνωσιν.

Ἡ τοιαύτη προώθησις τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ, ἐξοικονομοῖ εἰς τὸ Σ.Στρατοῦ ἡμῶν ὁλόκληρον τὴν ΙΙ Μεραρχίαν.

Ἀκολούθως, συντονισμένη ἐνέργεια ἀμφοτέρων τῶν Σωμάτων Στρατοῦ, θέμει ἀποφέρει λίαν σημαντικὰ ἀποτελέσματα, τῆς κατευθύνσεως Β' Σ.Στρατοῦ ἐξελισσομένης διὰ χαμηλῶν ὑψῶν καὶ ἀπειλούσης τὴν ἀποκοπὴν τῆς συμπτύξεως τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων Ν. Ἀώου.

V. Τὸ Σ.Στρατοῦ διὰ τὴν περίπτωσιν συνεχίσεως τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς Αὐλῶνα παραιτεῖται τῆς V Μεραρχίας ὑπὲρ τοῦ Β'Σ.Στρατοῦ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι τοῦτο θὰ πρέπει πρὸ πάσης ἡμῶν ἐνεργείας πρὸς Αὐλῶνα νὰ καταλάβῃ τὸ ὕψωμα Γκλάβα καὶ τὰ νοτιοδυτικῶς τούτου μέχρις Ἀώου ἀντερείσματα καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ συντονίσῃ μεθ' ἡμῶν τὴν ἐνέργειάν του, ὑποβοηθοῦν καὶ καλύπτον τὴν πρὸς Αὐλῶνα ἐνέργειαν ἡμῶν.

Αἱ εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν Μεραρχίαι μετὰ τῆς IV Μεραρχίας, κρίνονται παρ' ἡμῶν ἱκαναὶ ν' ἀναλάβωσι τὴν πρὸς Αὐλῶνα προσπάθειαν ὑπὸ τὰς ἄνω προϋποθέσεις.

Ὑποβάλλων τὴν παροῦσαν ὑπὸ τὴν κρίσιν ὑμῶν παρακαλῶ, ὅπως εὐαρεστούμενοι διατάξητε.

Γ. Κοσμᾶς
Ἀντιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8

(Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ. 649/Α/1 Σελ. 75)

Ε' Σῶμα Στρατοῦ
Α.Π. 4401

Γενικὴ Διαταγὴ Ἐπιχειρήσεως (Μέρος 1ον)

Ι. Γενικὴ κατάστασις. Ὁ ἐχθρὸς φαίνεται κατέχων κατὰ τὸ μᾶλλον ἰσχυρῶς τὴν γενικὴν γραμμὴν Σιρὰκ Αὐχένος Σιρακοὺτ μεταξὺ Ἄψου καὶ Τομόρου, τὴν στενωπὸν Σκίμαρι εἰς τὴν κοιλάδα Τομορίτσα καὶ τὴν γραμμὴν 1114—Κόμγιανιτ—1453—Πουπάτι—βορείως Δέβολη, μὲ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον συνεχῆ φράκτην συρματοπλέγματος.

ΙΙ. Ἀποστολὴ τοῦ Σ.Σ.

Νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ προωθηθῇ ἐν τῇ κοιλάδι Τομορίτσα, ποταμοῦ, ἐπὶ σκοπῷ ὅπως καλυπτόμενον ἐπαρκῶς ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ ἀπὸ τῶν ἐκ Βορρᾶ κατευθύνσεων, θέσῃ χεῖρα ἐπὶ τοῦ αὐχένος Ντάρδας. Μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω καὶ κατόπιν διαταγῆς α). Αἱ μὲν κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Τομοτρίτσα ἐπιχειρήσεις θὰ συνεχισθῶσι πρὸς Βορρᾶν, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ δι' αὐτῶν ἐπαρκὴς κάλυψις τῶν κατωτέρω ἐνεργειῶν.

β) Αἱ διὰ τοῦ αὐχένος Ντάρδας ἐνέργεια, θὰ συνεχισθῶσιν, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐξασφαλισθῇ σταθερὰ ἀσφάλεια τοῦ αὐχένος τούτου ἀπὸ Βορρᾶ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀπειλήσωσι τὸ Βεράτιον ἐξ Ἀνατολῶν.

γ) Ἡ μεταξὺ Ἄψου καὶ Τομόρου ἐνέργεια, θὰ ἀποβλέψῃ διὰ τῆς προόδου της νὰ ἐνισχύσῃ τὴν κατὰ τοῦ Βερατίου ἀπὸ Ἀνατολῶν καὶ Ν.Α ἀπειλήν.

Κάλυψις τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ

ΙΙΙ. Ὅρια Ζώνης Ἐνεργείας:

Ἀριστερόν: Ὁ Βερατιανὸς (Ἄψος).

Δεξιόν. Ἀμετάβλητον (Λιμπονίκου)—Ροῦς Δέβολη—Στρέλτζα-Σιάλιες—Μπόσκο—Σάρρα Γκράμποβα—1837—Λούκοβα—Γκαρουίτσε, ἅπαντα εἰς Γ' Σ.Στρατοῦ.

IV. Συμπληρωματικὰ Μέσα

Ἀπόσπασμα ΧΙ Μεραρχίας (Συγκρότημα Γιανακοπούλου) μεταξὺ Ἄψου καὶ Τομόρου ἐκ 4 ταγμάτων καὶ μοίρας πυροβολικοῦ.

V. Ἰδέα Ἐνεργείας:

Νοτίως Δέβολη.

α) Φάσις. Ἰσχυρὰ ἐπίθεσις ἐν τῇ κοιλάδι Τομορίτσα, μὲ κυρίαν προσπάθειαν ἐν τῇ κατευθύνσει Βιζιάνι—Γιάντσια καὶ δι' ἑλιγμοῦ ἀπὸ τῶν πλευρῶν ἰδία Β.Α. κλιτύων Τομόρου, μὲ σύγχρονον δραστηρίαν ἐνέργειαν ἐν τῇ κατευθύνσει Νοβάνι—Καπίνοβα—Ντρένοβα—Βεράτιον πρὸς περίσχεσιν τοῦ Τομόρου ἑκατέρωθεν, ἀποκόλλησιν τοῦ ἐχθροῦ ἐκεῖθεν καὶ κατάληψις τῆς γενικῆς γραμμῆς Καλιούτσι—Πολίτσανι—Καπινόβα (δυτικῶς Τομόρου)—ἀντέρεισμα 972 (βορείως Στάνι—ι—Ντάρδες) Κισσὲς—Σενμερδένι (βορ. Τομόρου).

Μεταβλητὴ α' Φάσις.

Ἐν περιπτώσει καθ' ὃν δὲν ἔχει καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Χ Μεραρχίας ἡ γραμμὴ Ρόμασι—Βίζιανι—Τεκέ, ὡς ἡ ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 4226/26—1—41 διαταγή μου ἐν τῇ κοιλάδι Τομορίτσα. Κυρία προσπάθεια ἐν τῇ κατευθύνσει 1732—Κισνίτσα (1736)-Σενμερδένι καὶ ἑλιγμὸς ἐκ τῶν Β.Α. κλιτύων Τομόρου, ἐν τῇ κατευθύνσει Τρέμπελ—Ρώμασι—Ντάρδα, μεθ' ὃ: Μετατόπισις τῆς κυρίας προσπαθείας πρὸς Βίζιανι—Γιάντσια καὶ ἀριστερά.

β' Φάσις. Μετὰ τὰς ἀναγκαίας μετατοπίσεις πυρ/κοῦ ἀλλὰ τὸ ταχύτερον δυνατόν, δραστηρία συνέχισις τῶν ἐνεργειῶν ἐπὶ τῶν αὐτῶν κατευθύνσεων πρὸς κατάληψιν τῆς γενικῆς γραμμῆς. Βερτόπι—Ντρένοβα—Στάνι—Ντάρδες (δυτ. Τομόρου) — Στάνι—ι—Ντάρδες—Ντάρδα—Φέρραι—Τσακάλι—Τάντσι—Μπρεσνίκου — Καλυβάκι—549, ἐπιτρέπουσαν εὐνοϊκὴν ἐξόρμησιν πρὸς Βεράτιον καὶ σχετικὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ Β.Α.

γ' Φάσις. Τὸ μὲν τολμηρὰ καὶ ραγδαία ὤθησις ἰσχυρῶν δυνάμεων ἐν τῇ κατευθύνσει Ντάρδα—Βιργίον (Β. Βερατίου), ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοιαύτην ἐκ κατευθύνσεως Ντρένοβα—Βεράτιον, πρὸς ταχεῖαν κατάληψιν τοῦ ἐν λόγῳ κόμβου συγκοινωνιῶν.

Τὸ δὲ δραστηρία συνέχισις τῆς πρὸς Β. ἐνεργείας, μὲ κυρίαν προσπάθειαν ἐν τῇ κατευθύνσει τῆς κυρίας κορυφογραμμῆς Τσακάλι—Τσουκαράβα—Δραγκότι πρὸς κατάληψιν τῆς γενικῆς γραμμῆς Ὀργιάνα (Β. Βερατίου)-Κρέκζα—Τσουκαράβα—656—Νάρτα (συμβολὴ Τομορίτσα-Δέβολη).

Δυνατότης ταχείας ἐκμεταλλεύσεως κατὰ τὴν ἀνωτέρω κορυφογραμμὴν Γιάντσια—Δραγκότι ἂν παρουσιασθῆ εὐκαιρία καὶ ἀποκοπὴ τῶν Β. Ἐλβασὰν πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Δέβολη συγκοινωνιῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Βορείως Δέβολη.

Ἐνεργὸς ἄμυνα.

Ἐκμετάλλευσις πάσης εὐνοϊκῆς εὐκαιρίας πρὸς προώθησιν ἐν τῇ κατευθύνσει Κόμγιανιτ—Κουνόρα—Τερβόλι.

VI. Διάταξις Ἀποστολαί.

α) Συγκρότημα Γιαννακοπούλου:

Καλύπτον διαρκῶς τὸ δεξιὸν τοῦ Β'Σ.Στρατοῦ κατὰ μῆκος τοῦ Ἄψου καὶ τηροῦν στενὸν μετ' αὐτοῦ σύνδεσμον, ὡς καὶ τοιοῦτον δεξιᾷ μετὰ τῆς XVI Μεραρχίας, θὰ ἐπιτεθῆ ἐν τῇ κατευθύνσει Ντομπρούσια—Νοβάνι—Καπίνοβα—Ντρένοβα—Βεράτιον, ὅπως περισχέον τὸν Τόμορον ἀπὸ Ν.Δ., καταλάβη τὴν γραμμὴν Καλιούτσι—Καπίνοβα (α' φάσις) καὶ καλύψη τὰς διαβάσεις Σιρακούτ, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῆ εὐνοϊκὸς μετὰ τῆς XVI Μεραρχίας σύνδεσμος. Ἡ ἐνέργειά του αὕτη θὰ ὑποβοηθηθῆ δι' ἐνεργείας Ἐποσπάσματος τῆς XVI Μεραρχίας ἐν τῇ κατευθύνσει Οὐϊανικούτ 2019.

Εἶτα θὰ συνεχίσῃ τὴν ἐνέργειάν του καὶ ἀφ' οὗ καταλάβη τὴν γραμμὴν Βερτόπι—Ντρένοβα—Στάνι—Ντάρδες (β' φάσις), θὰ ἢ ἕτοιμον νὰ ἐκχυθῆ δραστηρίως ἐπὶ τῆς κατευθύνσεώς του, ἐπιζητοῦν, τὸ μὲν νὰ θέσῃ τὸ ταχύτερον ὑπὸ τὰ πυρὰ πυρ/κοῦ του τὴν ἁμαξιτὴν Βεράτιον—Κλεισούρα καὶ ὑποβοηθήσῃ τὴν προχώρησιν ἐκ τοῦ αὐχένος τῆς Ντάρδας πρὸς Βεράτιον (Β. Βερατιανοῦ) τῶν δυνάμεων τῆς XVI Μεραρχίας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ὁποίας καὶ θὰ ὑπαχθῆ.

β) XVI Μεραρχία (Συν/μα Πεζικοῦ).

Ἐπιτιθεμένη ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Λιέσκοβα—Ρόμασι—Ντάρδα, ν' ἀποκολλήσῃ τὸν ἐχθρὸν τῶν Β.Α. κλιτύων τοῦ Τόμορου καὶ νὰ θέσῃ τὸ ταχύτερον πόδα ἐπὶ τοῦ αὐχένος τῆς Ντάρδας, καταλαμβάνουσα διαδοχικῶς τὰς γενικὰς γραμμάς:

1) Ἀντέρεισμα Β. Στάνι—ι—Ντάρδες—972—Κίσσες.

2) Στάνι—ι—Ντάρδες—Ντάρδα—Φέρραι—Τάντσι—Μπρέσνικου. Μεθ' ὃ, τὸ μὲν νὰ ὠθήσῃ τολμηρῶς ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα ἐν τῇ κατευθύνσει Ντάρδα-Βέργιον, ἐπιζητοῦσα ἅμα τὸν σύνδεσμον καὶ τὸν συνδυασμὸν τῆς ἐνεργείας μετὰ τοῦ ἐν τῇ κατευθύνσει Καπίνοβα—Ντερόβα—Βερατιον ἐνεργοῦντος Συγκροτήματος Γιαννακοπούλου, ὅπερ θὰ ἀναλάβη ὑπὸ τὰς διαταγάς της, ὡς τοῦτο

φθάση ἐπὶ τῆς γραμμῆς Βερτόπι—Ντρένοβα—Στάνι—ι—Ντάρδες, τὸ δὲ νὰ ὁλοκληρώση δραστηρίως τὴν κατάληψιν τοῦ κόμβου Νίσντσι καὶ γίνει κυρία τῆς γραμμῆς Κρέκζα-Τσουκαράβα, πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπὸ πάσης ἐκ Βορρᾶ ἀπειλῆς τῶν πρὸς Βίργιον καὶ Βεράτιον δυνάμεών της. Εἶτα νὰ ᾖ ἕτοιμον νὰ στρέψη ταχέως τὸν ὄγκον της κατὰ τὴν κορυφογραμμὴν Γιαννιτσὰ—Δραγκότι καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῆ κατὰ ταύτην πᾶσαν τυχὸν παρουσιασθησομένην εὐκαιρίαν, εἰσδύουσα ὅσον τὸ δυνατὸν βαθύτερον πρὸς Βορρᾶν.

Ἡ Μεραρχία ἀρχικῶς καὶ μέχρι καταλήψεως ὑπὸ τοῦ Συγκροτήματος Γιαννακοπούλου τῆς γραμμῆς Πολίτσανι-Καπίνοβα, νὰ διαθέση πλαγιοφυλακὴν δυνάμεως τουλάχιστον τάγματος Πεζικοῦ, εἰ δυνατὸν καὶ πυρ/χίας, πρὸς ἀπαγόρευσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν τῶν διαβάσεων Ὀδῖανίκου καὶ Ζαλόσγνιας καὶ ἀποτροπὴν πάσης ἀπειλῆς κατὰ τῶν πλευρῶν, ἢ τῶν νώτων της τε Μεραρχίας καὶ τοῦ Συγκροτήματος Γιανναχοπούλου.

Ἡ ἀνωτέρω πλαγιοφυλακὴ κατὰ τὴν α' φάσιν νὰ ὑποβοηθήση τὴν ἐνέργειαν τοῦ Συγκροτήματος Γιαννακοπούλου πρὸς Νόβανι—Μπάρκου Λάσι, ἐν συνδέσμῳ μετ' αὐτοῦ διὰ ταυτοχρόνου ἐπιθετικῆς ἐνεργείας της ἐν τῇ κατευθύνσει Ὀδῖανίκου—2019.

Μεθ' ὃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Μεραρχίας.

γ) Χ Μεραρχία (Συν/μα πεζικοῦ καὶ μοῖρα πυρ/κοῦ):

Ἐπιτιθεμένη ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Κόσνιτσα—Τεκὲ—Καλιβάκι—Καλιάϊα καὶ καλύπτουσα διαρκῶς τὸ δεξιὸν τῆς XVI Μεραρχίας καὶ τὴν ἰδίαν της διάταξιν, ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Δέβολη κατὰ τὴν κορυφογραμμὴ Σενμέρδενι—Νάρτα, νὰ καταλάβη διαδοχικῶς τὴν γενικὴν γραμμήν :

1). Κίσσες—Σενμέρδενι.

2). Καλιβάκι—529.

3). Τσουκαράκα—656—Τσίπμρε—Νάρτα.

Νὰ ἐπιζητήση σὺν τῇ προωθήσει της, διὰ πυρῶν, ἐνδεχομένως καὶ δι' ἐλιγμοῦ, ἐξάρθρωσιν τῆς Β. Δέβολη ἐχθρικῆς διατάξεως καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῆ ἐν τῇ κατευθύνσει της πᾶσαν τυχὸν παρουσιασθησομένην εὐκαιρίαν.

δ) Βορείως Δέβολη—Ἀπόσπασμα Χ Μεραρχίας διὰ συν/τος πεζικοῦ καὶ μοίρας πυρ/κοῦ ὑπὸ τὸν Δ/τὴν Πεζ. Χ Μεραρχίας.

Ἐνεργὸς ἄμυνα καὶ ζωηρὰ ἀπασχόλησις τοῦ ἔναντι ἐχθροῦ.

Κάλυψις τοῦ δεξιοῦ τοῦ Σ.Στρατοῦ καὶ σύνδεσμος μετὰ τοῦ Γ' τοιούτου.

Ἐπιζήτησις πάσης εὐνοϊκῆς εὐκαιρίας, παρουσιασθησομένης, εἴτε ἐκ τῆς προχωρήσεως τῆς Χ Μεραρχίας Ν. Δέβολη, εἴτε ἐκ προωθήσεως δεξιὰ τοῦ Γ' Σ.Στρατοῦ κατὰ τὴν κορυφογραμμὴν Μνῆμα Γραίας—1148—1837—Λουκόβα, πρὸς κατάληψιν τῆς κορυφογραμμῆς Πουπάτι—Κόμγιανιτ—Ταραγκίνα καὶ προώθησιν τῆς διατάξεώς του ἐν τῇ κατευθύνσει, Κόμγιανιτ—Κουνδρα (1321) Τερβίλα (1280), τουλάχιστον μέχρι τῆς χαράδρας Λιούμι Βόρτσες.

VII. Ὅρια ζωνῶν ἐνεργείας.

Μεταξὺ Συγκροτήματος Γιαννακοπούλου καὶ XVI Μεραρχίας ἡ κορυφογραμμὴ 2019—2400—2480 εἰς τὴν XVI.

Μεταξὺ τῆς XVI Μεραρχίας καὶ Χ Λιέσκοβα—1020—488—Ντούμπερας—Τσουκάρα-Β,Α (1941), ἅπαντα εἰς τὴν XVI.

Μεταξὺ Χ καὶ Ἀποσπάσματος, Ροῦς Δέβολη.

VIII. Συμπληρωματικὰ μέσα.

Εἰς τὴν XVI Μεραρχίαν τὰ ἐν τῇ ζώνη της τμήματα τῆς Χ Μεραρχίας μέχρι ὑπερβάσεώς των, ὅτε θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ὀργανικάς των Μονάδας.

IX. Ἐφεδρεῖαι.

Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς XVI Μεραρχίας, νῦν ἐφεδρεία τοῦ ΤΣΔΜ, τελικῶς εἰς περιοχὴν Ζερέτσι—Ροσοβέρι—Βαρβάρα—Γκόπεσι—Κάτω Μόγκλιτσα, ἕτοιμον ἵνα ἐνισχύση τὰς πρὸς τὴν κοιλάδα Τομορίτσα δυνάμεις ἢ τὰς βορείως Δέβολη τοιαύτας.

X. Πυροβολικόν.

Ἀντιπυρ/κόν, ἀπρόοπτοι στόχοι μερίμνη τῶν Μεραρχιῶν καὶ τῶν Συγκροτημάτων.

Ἀμοιβαῖαι ὑποστηρίξεις:

Κατὰ τὴν μεταβλητὴν τῆς α' Φάσεως (ὡς ἡ ὑπ' ἀρ. ΑΠ. 4226/26—1—1941 διαταγή μου, πυρὰ μοίρας πυρ/κοῦ τῆς XVI ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Χ κυρίως ἐπὶ Ν.Δ. κλιτύων Κόσνιτσας (1736) καὶ πυρὰ τουλάχιστον πυρ/χίας τοῦ Β. Δέβολη ἀποσπάσματος ἐπὶ Β. κλιτύων 1736.

Κατὰ τὰς λοιπὰς περιπτώσεις καὶ φάσεις, τὸ μεῖζον μέρος τοῦ πυρ/κοῦ τῆς Χ Μεραρχίας νὰ δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὴν XVI Μεραρχίαν.

Τρόποι ἐνεργείας:

Διαδοχικοὶ βομβαρδισμοί, συγκεντρουμένου τοῦ μεγίστου τῶν μέσων πυρὸς ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν σημείων τῶν κατευθύνσεων κυρίας προσπαθείας τῶν ἀποτελούντων τὴν κλεῖδα τῆς ἐχθρικῆς τοπο θεσιας.

XI. Ἱππικόν:

Αἱ Ο.Α. τῶν Μεραρχιῶν θὰ κινηθῶσι τῇ διαταγῇ μου πρὸς Γκοῦρι—Πρέρ, ἕτοιμαι ἐκεῖθεν νὰ ἐνεργήσωσι πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα τῇ διαταγῇ μου.

XII. Μηχανικόν:

Διευθέτησις καὶ συντήρησις τῶν συγκοινωνιῶν, κυρίως τοῦ ἄξονος Μαλίκι—Ποπσίστι—Ζερέτσι—Γκοῦρι—Πρὲρ—κοιλάδα Τομορίτσα, ὡς εἰδικαὶ διαταγαὶ μου.

XIII. Ἐκτέλεσις.

Ἡ ἡμέρα Η καὶ ἡ ὥρα Ω τῆς ἐπιθέσεως, ὁρισθήσονται δι' εἰδικῆς διαταγῆς μου πρὸ 48ώρου τοὐλάχιστον.

Τῆς ἐπιθέσεως θὰ προηγηθῇ σφοδρὰ προπαρασκευὴ πυρ/κοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξαρθρώσεως τῶν ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων καὶ ἐξουδετερώσεως τοῦ συστήματος πυρῶν τοῦ ἀντιπάλου.

Ἡ διάρκεια τῆς προπαρασκευῆς δὲν θὰ ὑπερβῇ τὰ 30' ἐκτὸς τῆς τοιαύτης τῆς ὁρισθειση̣ς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΑΠ.4226/26—2—41 διαταγῆς μου πρὸς τὴν Χ Μεραρχιαν.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς προπαρασκευῆς καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης, τὰ τμήματα τῆς ἐπιθέσεως, ἐπωφελούμενα θὰ στενεύσωσι τὴν ἐπαφὴν μέχρι τῆς ζώνης ἀσφαλειας τῶν βολῶν, ἕτοιμα νὰ ἐξορμήσωσι ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν ἀντιστάσεων, ἅμα τῇ ἄρσει τῆς προπαρασκευῆς.

Τὰ τμήματα τῆς ἐπιθέσεως, νὰ ὦσιν ἐφωδιασμένα διὰ ψαλλίδων κοπῆς συρματοπλεγμάτων πρὸς ἀποκοπὴν τῶν φρακτῶν συρματοπλέγματος τοῦ ἀντιπάλου.

XIV. Σταθμοὶ Διοικήσεων.

Συγκροτήματος Γιαννακοπούλου: Εἰς Μόλασι, εἶτα Νοβάνι, μεθ' ὃ Καπίνοβα καὶ εἶτα Ντρένοβα.

XVI Μεραρχίας: Λιέσκοβα, Ποστενάνι, μεθ' ὃ Ρόμασι.

Χ Μεραρχίας: Βρέπσκα, μεθ' ὃ Σκίμαρι.

Ἀποσπάσματος Χ Μεραρχίας: Ἄνω Μογκλίτσα, μεθ' ὃ Σιναμπρέμτια.

Β' Σ.Σ. 1ον Κλιμάκιον—Ποπσίστι, μεθ' ὃ Λέσκοβα. 2ον Κλιμάκιον Μπιράν, μεθ' ὃ Νικολάρα.

Σ.Δ. 8 Φεβρουαρίου 1941

Δ. Δεμέστιχας
Ἀντιστράτηγος
Διοικητὴς τοῦ Ε'Σ.Σ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 646/Α/238),

Μονὰς 501 (Β' Σῶμα Στρατοῦ)
'Επιτελεῖον. Γραφεῖον ΙΙΙ
'Αριθμ. Α.Π. 6491

Αὐστηρῶς ἀπόρρητος—Προσωπική

Γενικὴ διαταγὴ

Ι. Αἱ προσεχεῖς ἐπιχειρήσεις τοῦ Σ. Στρατοῦ θὰ ἐξελιχθοῦν ὡς κάτωθι :

ΙΙ. "Ορια ζωνῶν μεταξὺ τῶν Μεραρχιῶν.

α) Μεταξὺ ΧΙ καὶ XV Μεραρχιῶν τὸ ἤδη ὑπάρχον, ἤτοι, Briste, Niscizza, ὑψοδ. 955, ὑψοδ. 931 Threpeli, Vocopoli (ἅπαντα εἰς ΧΙ Μεραρχίαν).

β) Μεταξὺ XV καὶ Ι Μεραρχίας τὸ ἤδη ὑπάρχον ἤτοι χωρίον Caizza-Bregu-i-Sialesit, Sialesi (ἅπαντα εἰς τὴν XV Μεραρχίαν).

γ) Μεταξὺ Ι καὶ V Μεραρχίας ὑψοδ. 1514 (ἐπὶ Trebesines) 2 χιλ. Ν.Α Arza di Sopra (εἰς τὴν Ι Μεραρχίαν), , Potgorani, Togliari (ἀμφότερα εἰς τὴν V Μεραρχίαν).

ΙΙΙ. Δυνάμεις καὶ ἀποστολαί:

ΧΙ Μεραρχίας : 50ον Σ.Π. μεῖον τάγμα καὶ 12ον Σ.Π. μεῖον τάγμα, (Τὸ ΙΙ/13, ἡ 1 Μεραρχία νὰ ἐπιδιώξῃ τὸ ταχύτερον νὰ θέσῃ εἰς διάθεσιν ΧΙ Μεραρχίας).
2. Μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ.
'Αποστολή : 'Εξασφάλισις τῆς κατεχομένης τοποθεσίας. 'Επιδίωξις καταλήψεως τοῦ αὐχένος Θερεπέλι, μόνον ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τῆς XV Μεραρχίας καὶ ἐφ' ὅσον ἡ XV θὰ ἐκτελέσῃ τὴν κατὰ Boscheto ἐνέργειαν.

XV Μεραρχίας : Δυνάμεις. Αἱ δυνάμεις τῆς Μεραρχίας. 'Ενισχύεται διὰ τῶν ΙΙ/7 καὶ ΙΙΙ/51, ἅτινα θὰ συγχωνευθῶσιν εἰς τμήματά της πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν ἀπωλειῶν. Πυροβολικόν, τὸ ἤδη εἰς αὐτὴν διατεθειμένον.

'Αποστολή: Τήρησις τοῦ κατεχομένου ἐδάφους. 'Ανάληψις ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν μικροῦ βάθους (Boscheto), μόνον ἐὰν ὑπάρχῃ λόγος διὰ τὴν ἄνευ ἀπωλειῶν τήρησιν τοῦ κατεχομένου ἐδάφους.
'Η Μεραρχία,νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει της ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος,πλὴν τῶν ἄνω ἐνισχύσεων δὲν δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν ἄλλας.

Ι Μεραρχία : Δυνάμεις. Αἱ δυνάμεις τῆς Μεραρχίας πλὴν 1/7 καὶ ΙΙΙ/2 εἰς Συγκρότημα Δημοκωστούλα. 'Επὶ πλέον τὸ 43ον Σ.Π. εἰς περιοχὴν Bali, Psari καὶ μία μοῖρα ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ τῆς V Μεραρχίας.

'Αποστολή : 'Εξασφάλισις τῇ κατεχομένης γραμμῆς. 'Εκτέλεσις ἐπιθετικῆς ἐνεργείας πρὸς ὁλοκλήρωσιν Monastero, αὐχένος Shisicout, χωρίων Arzaz, μετὰ πλήρη προετοιμασίαν τῆς ἐνεργείας ὑπὸ τῆς Μεραρχίας καὶ τὴν μελέτην ὅτι ἡ καταληφθησομένη γραμμὴ θὰ ἐξασφαλισθῇ ὑπὸ τῶν δυνάμεων τῆς Μεραρχίας, πλὴν τοῦ 43ου Σ.Π. καὶ χωρὶς νὰ ἀναμένῃ συντόμως ἄλλην ἐνίσχυσιν. Περὶ τούτου ν' ἀναφέρῃ εἰδικῶς ἡ Ι Μεραρχία. Δι' ἀπόκρουσιν τυχὸν ἐχθρικῶν διεισδύσεων ἀπὸ1514 καὶ νοτίως πρὸς 'Ανατολὰς τμῆμα νὰ ὑπάρχῃ εἰς περιοχὴν Cioroguni, Podgorani.

V Μεραρχία : 1ον) Αἱ δυνάμεις τῆς Μεραρχίας, μεῖον 43ον Σ.Π. καὶ μοῖρα ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ι Μεραρχίας, νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν πυρ/χίαν τῆς ἄλλης μοίρας ἀπὸ περιοχὴν 1 Μεραρχίας.
2ον) Τὸ Συγκρότημα Κλεισούρας.
3ον) Τὸ 44ον Σ.Π., ἔχον τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸ ἀποστολὴν διὰ τῆς Α.Π. 6464/6—2—41 διαταγῆς μου. Δὲν δύναται ἡ Μεραρχία νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ δι' ἄλλην ἀποστολὴν ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Σ.Σ.

'Αποστολὴ V Μεραρχίας : α) 'Εξασφάλισις τῆς τοποθεσίας τῆς Μεραρχίας.

β) 'Εξασφάλισις,τῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης Κλεισούρας.

γ) Βολὴ πυροβολικοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ ἔναντι τῆς ΙΙ Μεραρχίας ὡς ὑπ' ἀριθμ. 6490/7—2—41 εἰδικὴ διαταγὴ τοῦ Σ.Σ.
'Ο Σ.Δ. τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν κρίσιν της, δύναται νὰ μετασταθμεύσῃ εἰς Togliari.

IV. Βαρὺ πυροβολικὸν προσηρμοσμένον εἰς τὴν XV Μεραρχίαν: 2 πυροβολαρχίαι 105 μακροῦ, I Μεραρχία : Μία πυροβολαρχία 105, μία πυροβολαρχία 155, μία πυροβολαρχία 85 καὶ μία πυροβολαρχία 155, προωθημένη δι' ἐνέργειαν κατὰ Shisicout.

V Μεραρχία : Δύο πυροβολαρχίαι τῶν 85, δύο πυρ/χίαι 155 (ἡ μία προσωρινῶς εἰς τὴν I Μεραρχίαν), μία πυροβολαρχία 105, μία πυροβολαρχία 155 (Συ/ρχου 'Αποστολοπούλου) δι' ἐνδεχομένην βολήν. Κυρία ἀποστολὴ ταύτης πρὸς ὄφελος II Μεραρχίας.

V. Αἱ Μεραρχίαι νὰ λάβωσι σύντονα μέτρα ὀργανώσεως τῆς κατεχομένης τοποθεσίας, ὥστε οὐ μόνον νὰ ἀποκρούωνται εὐχερῶς ἐχθρικαὶ ἀντεπιθέσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ προκαλύπτωνται οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ πυρά.

Μεταγενέστεραι τυχὸν ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι εἴτε εἰς μέγα εἴτε εἰς μικρὸν βάθος πρὸς βελτίωσιν κατεχομένης ὑπὸ τῶν Μεραρχιῶν τοποθεσίας, δὲν πρέπει νὰ ἐξασκήσωσιν οὐδεμίαν ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσιν τῆς κατεχομένης τοποθεσίας.

Τ.Τ. 152 7 Φεβρουαρίου 1941. Ὥρα 12η.

Δ. Παπαδόπουλος
'Αντιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 10

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 681/Β/421)

Μονὰς 541 (I Μεραρχία)
'Επιτελικὸν Γραφεῖον III
Αριθμ. Α.Π. 5872

Σ.Δ. τῇ 11—2—1941

Γενικὴ Διαταγὴ 'Επιχειρήσεως.

I. Γενικὴ διάταξις.

'Εχθρὸς (ὅρα δελτίον πληροφοριῶν), ὀργανώνων συνεχῶς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένην τοποθεσίαν, φαίνεται ἀποφασισμένος νὰ διατηρήσῃ ταύτην ἐπιμόνως.

Δι' ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν εὐρείας ἐκτάσεως, δὲν φαίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκούντως ἰσχυρός, χωρὶς ὅμως ν' ἀποκλείεται καὶ τοιαύτη του ἀπόπειρα.

II. 'Αποστολὴ Μεραρχίας.

'Ισχυρὰ κατοχὴ καὶ ὀργάνωσις τῆς κατεχομένης ἤδη τοποθεσίας, μὲ ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὰς περιοχὰς ὑψ. 1308—1060 (Τρεμπεσίνας) καὶ τῶν ὑψωμ. 731—Σόργκ.

'Οργάνωσις ἀντιαρματικῆς ἀμύνης, ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς, εἰς βαθεῖαν γραμμὴν μεταξὺ αὐχένος Σισικοὺτ καὶ Χάνι Βινοκάζιτ. 'Ενέργεια ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς 600 Μονάδος πρὸς κατάληψιν τοῦ Ν.Δ. πρὸς τὸ 800 ἀντερείσματος, δι' ἀπόκτησιν βάθους εἰς τὴν τοποθεσίαν.

'Ιδιαιτέρως δημιουργία παθητικῶν ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων εἰς περιοχὴν ὑψ. 717, 731 ἐν ᾗ περιπτώσει εἶναι δυνατὸν νὰ κινηθῶσιν ἅρματα ἀπὸ αὐχένος Σισικοὺτ διὰ Μοναστέρο πρὸς ὑψ. 717—731.

Ζώνη ἐνεργείας.

Δεξιὸν (Β) ὅριον, ὑψ. 757 (1 χιλ. Ν. ὑψ. 800)—χωρίον Μπούμπεσι—Γκλίτζα (ἅπαντα εἰς τὴν 600 Μονάδα).

'Αριστερὸν (Ν) ὅριον, ὑψ. 1316 (Τρεμπεσίνας) (ναί)—Ποτγκοράνι (ὄχι).

Δυνάμεις : 'Οργανικαὶ 4ον, 5ον, 16ον (—τάγμα) Συν/τα Πεζικοῦ, I/51 Τάγμα, Ια Μ.Ο.Πυρ/κοῦ.

β) Συμπληρωματικαί : Β2 Μ.Π.Π. (—πυρ/χία). Τὰ πυρὰ I Πυρ/χίας 155 καὶ μιᾶς πυρ/χίας 85.

'Αποστολὴ γειτονικῶν μονάδων.

Δεξιὰ (Β). 'Η 600 Μονὰς θέλει ἐξασφαλίσει τὸ δεξιὸν τῆς Μεραρχίας, μὲ ἰζιάζουσαν σημασίαν ἐπὶ τῆς κατοχῆς τοῦ ὑψ. 800.

'Αριστερά. (N) : 'Η 1250 Μονάς, θέλει καλύψη τὸ ἀριστερὸν διὰ κατοχῆς τῆς ὑπολοίπου κορυφογραμμῆς τῆς Τρεμπεσίνας.

ΙΙΙ. 'Ο ρ γ α ν ώ σ ι ς ἀ μ ύ ν η ς.

1) 'Ι δ έ α ἐ ν ε ρ γ ε ί α ς : Διατήρησις τοῦ κατεχομέου μετώπου μὲ ἰσχυροτέραν κατοχὴν ἀφ' ἑνὸς τῶν ὑψ. 1308—1060 (ἐπὶ Τρεμπεσίνας) καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ὀρεινοῦ Συγκροτήματος ὑψ. 717—Σόργκ.

Φράξις πασῶν τῶν ὀδεύσεων κατὰ πάσης διεισδύσεως κατὰ τὴν κατεύθυνσιν τῶν Β.Α ἀντερείδων τῆς Τρεμπεσίνας καὶ ἐξασφάλισιν τῆς κατοχῆς τοῦ Κιάφε Λούζιτ.

Δυνατότης πλευροκοπήσεως πάσης ἐχθρικῆς ἐκδηλώσεως κατὰ τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

Συνεχὴς κάλυψις τοῦ ἀριστεροῦ ἀπὸ ὑψ. 1426—ὑψ. 1816.

'Εξασφάλισις τοῦ δεξιοῦ δι' ἰσχυρᾶς κατοχῆς τοῦ Μπρέγκου Ραπὶτ καὶ τῶν Β. τούτου ἀντερεισπάτων (ὑψ. 709—710).

'Οργάνωσις παθητικῆς καὶ ἐνεργητικῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης κατὰ μῆκος ἁμαξιτῆς καὶ ἑκατέρωθεν ταύτης, ἰδία ἐπὶ κορυφογραμμῆς Μοναστέρο.

2) Κ α θ ο ρ ι σ μ ὸ ς τ ο π ο θ ε σ ι ῶ ν.

Τοποθεσία ἀντιστάσεως θὰ περιλάβῃ ὑψ. 710 (Ν. Μπούμπεσι)—ὑψ. 709-Μπρέγκου—Ραπὶτ (ὑψ. 697—717)-Σόργκ—ὑψ, 731 (εὐρέως) καὶ τὸ ἀντέρεισμα Κιάφε—Λούζιτ (ὑψ. 626—645).

'Επὶ Τρεμπεσίνας εὐρέως τοὺς ὑψ. 1260—1308—1223—1426—1574.

Τοποθεσία προφυλακῶν : θὰ περιλάβῃ τὸν ὑψ. 678 (μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψ. 757) τοὺς δυτ. ὑψ. 717 καὶ τὴν περιοχὴν Φοντε.

'Επὶ Τρεμπεσίνας : τὸν ὑψ. 1060 καὶ τὰς δυτικὰς ἀντηρίδας αὐτῆς.

3ον) Δ ι α τ ά ξ ι ς.

Α' Γραμμὴ μάχης : Δύο συγκροήματα :

1) Συγκρότημα Τρεμπεσίνας.

2) Συγκροτημα Σπὶ Καμαράτε—Κιάφε Λούζιτ.

α) Συγκρότημα Τρεμπεσίνας :

Δυνάμεις : 4ον Σ.Π., 16ον Σ. Πεζικοῦ (—τάγμα), Πυρ/χία Κανατούρη. Δ/τὴς : 'Ο Δ/τὴς Μερ. Πεζικοῦ Συν/ρχης Παπαδόπουλος Κ.

β) Συγκρότημα Σπὶ Καμαράτε—Κιάφε Λούζιτ.

5ον Σ.Π. (μεῖον 2 λόχοι καὶ Πολ/χίας ΙΙΙ/5)
51ον Συν/μα Πεζικοῦ (μεῖον δύο τάγματα).
ΙΙΙ/4 Τάγμα, ἐνισχυμένον διὰ ΙΙ/2 Τάγματος.
'Ομὰς Πυρ/κοῦ Σπυροπούλου (Ια Μοῖρα, Β2 Μοῖρα Πεδ. μεῖον πυρ/χία).
Δ/τὴς ὁ Συν/ρχης Γεωργούλας.
'Εφεδρεῖαι : ΙΙΙ/5 Τάγμα μεῖον λόχος περιοχὴ Μπρέγκου Ψάρι.

4ον. 'Α π ο σ τ ο λ α ί.

α) Συγκρότημα Γεωργούλα : Οἱ ὑφιστάμενοι ὑποτομεῖς.

Δ ε ξ ι ὸ ς ὑ π ο τ ο μ ε ὺ ς (Κ ε τ σ έ α).

Νὰ φράξῃ τὴν κατεύθυνσιν τῆς κορυφογραμμῆς Σισικοὺτ—Μοναστέρο-ὑψ. 731, καλυπτόμενος πρὸς Β. δι' ἰσχυρᾶς κατοχῆς τοῦ ὀρεινοῦ Συγκροτήματος Μπρέγκου—Ραπὶτ καὶ τῶν Β. τούτου ἀντερεισμάτων (ὑψ. 709—710), ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τῆς 600 Μονάδος εἰς περιοχὴν τῆς Ν. παρυφῆς Μπούμπεσι.

Νὰ ᾖ εἰς θέσιν νὰ πλευροκοπήσῃ πᾶσαν διείσδυσιν τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν κατεύθυνσιν τῶν Β.Α. ἀντηρίδων τῆς Τρεμπεσίνας (ἡμιονικὴ ὄδευσις Σισικοὺτ—Κιάφε Λούζιτ).

'Ιδιάζουσα σημασία διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κατοχῆς ὑψ. 731—Σόργκ. 'Ανόρυξις ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν διεισδύσεως ἁρμάτων, τόσον ἐπὶ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ὅσον καὶ κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς Σισικοὺτ—Μοναστέρο—ὑψ. 717.

Διὰ τὴν ἐνεργὸν ἀντιαρματικὴν ἄμυναν,νὰ διαθέσῃ ἕναν οὐλαμὸν πεδινοῦ πυρ/κοῦ καὶ οὐλαμὸν Π.Α.Σ.

'Οργάνωσις Κέντρων ἀντιστάσεως ὑψ. 731 καὶ Μπρέγκου—Ραπὶτ. 'Ομοίως Σ.Σ. ἐπὶ ὑψ. 709 καὶ 710.

'Α ρ ι σ τ ε ρ ὸ ς ὑ π ο τ ο μ ε ὺ ς (Μ π α λ ν τ ο ύ μ η).

Νὰ ἀπαγορεύσῃ πᾶσαν διείσδυσιν τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν.κατεύθυνσιν τῶν Β.Α. ἀντηρίδων τῆς Τρεμπεσίνας, μὲ ἰδιάζουσαν σημασίαν ἐπὶ Κιάφε Λούζιτ (ὑψ. 626—645), ὅπερ κα ἰνὰ ὀργανώσῃ

εἰς ἰσχυρὸν κέντρον ἀντιστάσεως, στηρίζον τοῦτο ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλότερον πρὸς τὰς Α. κλιτεῖς τῆς Τρεμπεσίνας.

β) Συγκρότημα Παπαδοπούλου :

Ἐξασφάλισις τῆς κατοχῆς τοῦ ἤδη ὑπὸ τῶν 40ου καὶ 16ου Σ.Π. κατεχομένου μετώπου, μὲ ἰδιάζουσαν σημασίαν ἐπὶ 1426-ὑψ. 1308-1060, ἅτινα καὶ νὰ ὀργανωθῶσιν εἰς κέντρα ἀντιστάσεως.

5ον Ὅρια ζωνῶν ἐνεργείας συγκροτημάτων.

Αὐχὴν Σισικοὺτ (ὑψ. 701), Κιάφε Λούζιτ—Μπέργκου Ψάρι, (ἅπαντα εἰς τὸ Ἀπόσπασμα Γεωργούμα).

6ον) Σύνδεσμος : α) Μεταξὺ Συγκροτημάτων : Ἀπόσπασμα Τρεμπεσίνας : Διὰ πυρῶν ὁμάδος πολ/λων νὰ βάλῃ κατὰ μῆκος τῶν κλιτύων τοῦ ἀντερείσματος Κιάφε—Λούζιτ.
Ἀπόσπασμα Σπὶ Καμαράτε-Κιάφε Λούζιτ, νὰ βάλῃ δι' ὁμάδος πολ/λων τὰς Β.Α. ἀντηρίδας τῆς Τρεμπεσίνας.

β) Μετὰ γειτονικῶν : Διὰ κοινῆς μετ' αὐτῶν συνεννοήσεως τῶν Διοικητῶν τῶν Συγκροτημάτων.

γ) Προφυλακαί : Ἀντίστασις μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ σχεδίου πυρός, ὡς ἀκολούθως : Συγκρότημα Τρεμπεσίνας : Ἐπιτήρησις.
Συγκρότημα Κιάφε—Λούζιτ—Σπὶ Καμαράτε : Ὀργάνωσις προοδευτικὴ τῶν ὑψ. 717—673 ὡς καὶ θέσεων προφυλακῶν Κιάφε—Λούζιτ διὰ παρατεταμένην ἀντίστασιν.

δ) Ἐφεδρεία :

1) Δυνατότης ἐνισχύσεως : Κατὰ πρῶτον, ὁ ὑποτομεὺς Κετσέα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Σπὶ Καμαράτε-ὑψ. 731 καὶ κατὰ δεύτερον λόγον, ὁ ὑποτομεὺς Μπαλντούμη πρὸς Κιάφε Λούζιτ.

2) Ὀργάνωσις σημείων στηρίγματος ἐπὶ Μπρέγκου Ψάρι.

Πυροβολικόν.

α) Α.Υ. ὡς διετέθη εἰς τὰ Συγκροτήματα.

β) Σ Σ. (Βαρὺ) Πυρ/χίας 85/25-Πυρ/χία 155/27), Ὁμὰς Ταγ/ρχου Μπενηφάλτη.

Ἀποστολαί:

1) Ἐνίσχυσις τῶν πυρῶν Α.Υ διὰ τῆς Πυρ/χίας 85/25 τοῦ Συγκροτήματος Συν/ρχου Παπαδοπούλου καὶ ἀνασχέσεις καὶ πυρ/χίας 105/27 τοῦ Συγκροτήματος Συν/ρχου Γεωργούλα καὶ ἀνασχέσεις.

2) Συγκεντρώσεις ἐπὶ Μοναστέρο—670 καὶ 639—αὐχένος Σισικοὺτ—ὑψ. 695 (Ν. χωρίου Γκολέμπι)—χωρίων Ἄρτζες—ὕψωμα 1030).

3) Ἀντιπυροβολικόν.

4) Ἀπρόοπτοι στόχοι.

5) Ἀπαγόρευσις ἢ παρενόχλησις ἐπὶ αὐχένος Σισικοὺτ (500 μ. Ν. 695—ὑψ. 639 (1500 μ. Ν. Γκολέμι καὶ χωρίων Ἄρτζες).
Ἀνασχέσεις διὰ μιᾶς πυρ/χίας 105/27 τῆς ὁμάδος Τουρίκη εἰς τομέα Συγκροτήματος Συν/ρχου Γεωργούλα.

6) Ἐνδεχομένη ἐνίσχυσις ἐν τῇ ζώνῃ XV Μεραρχίας διὰ πυρ/χίας 85.

Ὅρια ζωνῶν ἐνεργείας πυρ/κοῦ.

Α.Υ. καὶ Ε.Σ. ὑψ. 1030, αὐχὴν Σισικοὺτ, ὑψ. 613.

γ) Ἀνασχέσεις τοῦ μείζονος μέρους τοῦ πυρ/κοῦ ἐπὶ 1030, πρὸ Κιάφε Λούζιτ πρὸ 717 (Β.Δ. 731).

VI. Μηχανικόν.

1) Ἐνίσχυσις συγκροτημάτων δι' ὀργάνωσιν τομέως των καὶ κατασκευὴν ἰδίᾳ ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων, Σταθμῶν Δ/σεως, παρατηρητηρίων, κ.λ.π.

β) Βελτίωσις ἁμαξιτῆς ὁδοῦ κατὰ τυχὸν καταστροφὴν αὐτῆς ἀπὸ ἐναερίου βομβαρδισμοῦ καὶ λοιπῶν ἀρτηριῶν ἀνεφοδιασμοῦ τῶν συγκροτημάτων, καθ' ἃς περιπτώσεις καθίστανται ἀδιάβατοι.

γ) Ἐπιτήρησις καὶ βελτίωσις γεφυρῶν ἐπὶ Ντεσνίτσα ποταμοῦ.

δ) Κατασκευὴ Σ.Δ. μεραρχίας ἐπὶ περιοχῆς Ροντέν.

VII. Ἔργα : Σειρὰ ἐπείγοντος ἐργασιῶν ἀμυντικῆς ὀργανώσεως. παρατηρητήρια, χαρακώματα, Σ.Δ., συρματοπλέγματα, σκέπαστρα, ὀρύγματα, σκέπαστρα ὁμάδων μάχης, διμοιριῶν.

VIII. Σταθμοὶ Διοικήσεως.

Σ.Δ. Μεραρχίας : Ροντέν.
Σ.Δ. Δ/τοῦ Συγκροτήματος Τρεμπεσίνας : Μπάλι.
Σ.Δ. Συγκροτήματος Σπὶ—Καμαράτε—Κιάφε Λούζιτ : Τὸ Κάτω Ψάρι ἢ Πάβαρι (παρὰ Π.Κ.Π. Μεραρχίας).
Σ.Δ. Ἀποσπάσματος Κετσέα : Μπαλαμπάν.
Σ.Δ. Ἀποσπάσματος Μπαλντούμη : Μαζάνι.
Σ.Δ. 4ου Σ. Πεζικοῦ ὕψ. 1308.
Σ.Δ. 16ου Σ. Πεζικοῦ : ὑψ. 1260,

Ὁ Διοικητὴς τῆς 241 Μονάδος
Β. Βραχνὸς
Ὑποστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 11

(Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 697/Α/1 Σελ. 125)

Ε' Σῶμα Στρατοῦ.
Ἀρ. Α.Π. 4552.

Ἐπείγουσα

I. Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 4491/15.2.41 δ/γήν μου καὶ κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. Α.Π.103/18.2.41 δ/γῆς τῆς 734 Μονάδος, καθορίζω τὴν κυρίαν τοποθεσίαν ἀντιστάσεως τῆς ὁποίας ἡ πλήρης καὶ κατὰ βάθος ὀργάνωσις νὰ ἐπιδιωχθῇ δραστηρίως καὶ δι' ὅλων τῶν μέσων, καθ' ὅσον μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως ἐκ μέρους μας τῶν γενικωτέρων ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, εἶναι λίαν ἐνδεχόμενον ὁ ἐχθρὸς ἐνισχυθεὶς νὰ ἀποπειραθῇ ἐπιθετικὰς ἐνεργείας..

Ἐν περιπτώσει ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως, ἡ ἄμυνα θὰ εἶναι λίαν ἐνεργητικὴ καὶ πρὸς τοῦτο νὰ τηρηθῶσιν ἱκαναὶ ἐφεδρεῖαι.

II. Χάραξις τῆς τοποθεσίας.

Ἡ κυρία τοποθεσία νὰ περιλάβῃ : Τὸ Σκέμνι Σέλιανιτ εὐρέως (μὲ ἀμυντικὴν ἐπικαμπὴν περιλαμβάνουσαν τὰ Ἰστρόρε—Βερζιέζια κατὰ μῆκος Ἄψου καὶ μὲ φραγμὸν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, μέχρις οὗ τὸ δεξιὸν τοῦ Β' Σ.Στρατοῦ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τοῦ Σκέμνι Σέλιανιτ), τὸ Ντομπρούσια, τὰ δυτικὰ ἀντερείσματα Γκλουμάκα (2161) μὲ τὸν φραγμὸν ἐπὶ τῆς χαράδρας καὶ τοῦ αὐχένος Σιρακούτ, τὸ συγκρότημα Ούγιανικούτ (1730), τὰ βορείως τούτου ἀντερείσματα πρὸς Γκρέρμπεσι καὶ Νταβίντι, μὲ πυρὰ ἐπὶ τῆς χαράδρας μέχρι συμβολῆς πρὸς Τομορίτσα, ἐκεῖθεν τὰ ἀμέσως Α. Τομορίτσα ἀντερείσματα, μὲ φραγμὸν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, τὸ Ζρίζ, τὸ Μπουράνι εὐρέως, τὸ 1284 εὐρέως, τὸ 1732 μὲ εὐρεῖαν κατὰ βάθος κλιμάκωσιν καὶ ὀργάνωσιν μέχρι 1627, συμπεριλαμβανομένου.

Βορείως δὲ Δέβολη : Σουχάγκορα (1862), τὸ 1022 Σιναπρέμτγια εὐρέως, τὸ 1251, Γκράμποβα Χριστιανικὴ μὲ εὐρὺ βάθος ἐπὶ τῶν δυτικῶς 1931 ἀντερεισμάτων, τὸ ἀντέρεισμα πρὸς Μνῆμα Γραίας, μὲ ἰσχυρὰν στήριξιν εἰς Σάρα Γκράμποβα (ἔνθα καὶ ὁ μετὰ τοῦ Γ' Σ.Στρατοῦ σύνδεσμος).

Ἰδιαιτέρας σημασίας : Σιναπρέμτγια—αὐχὴν Σουπρέπτες, τὸ 1732, τὸ Ούγιανικούτ (1730) καὶ τὸ συγκρότημα ἀντερείσματος Βυριώνη (1333).

Τὰ δυτικῶς Τομορίτσα κατεχόμενα στηρίγματα Ούϊανικοῦ, 1042 καὶ ἀντερείσματα νοτίως Τρέμπελ ἰσχυρῶς ὀργανούμενα, θὰ ἀποτελέσωσι προκεχωρημένα σημεῖα στηρίγματος.

III. Ἀποστολαί.

Ἡ 780 Μονὰς: Νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν κατεύθυνσιν Κόμγιανιτ-αὐχένος Σουπρέμτες, κρατοῦσα ἰσχυρῶς τὰ κέντρα ἀντιστάσεως Σιναπρέμτγια, 1022 καὶ Γκράμποβας Χριστιανικῆς καὶ ὀργανώνουσα ἰσχυρὰ σημεῖα στηρίγματος, τὸ μὲν εἰς τὰ μεταξὺ Σιναπρέμτγιας καὶ Γκράμποβας Χρι-

στιανικῆς βραχώδη ἀντερείσματα, συνδετικὸν τῶν ἀνωτέρω κέντρων ἀντιστάσεως, τὰ δὲ εἰς τὸ ἀντέρεισμα δυτικῶς Σάρα Γκράμποβας, καλυπτικὸν τοῦ κέντρου ἀντιστάσεως Γκράμποβας Χριστιανικῆς καὶ συνδετικὸν μετὰ τοῦ Γ'Σ.Στρατοῦ.

Νὰ ἐπιτηρῇ τὰ Β.Δ. ἀντερείσματα Σουχαγκόρα καὶ τὴν παρόχθειον τοῦ Δέβολη δύσβατον ὅδευσιν καὶ

Νὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν τοῦ Γ'Σ.Στρατοῦ καὶ νὰ ἐξασφαλίζῃ τὸν μετ' αὐτοῦ σύνδεσμον.

'Η 620 Μονάς : Νὰ ἀπαγορεύσῃ τὰς ἐκ τῆς Κάτω καὶ Μέσης κοιλάδος τοῦ Τομορίτσα πρὸς τὸν αὐχένα Γκούρι Πρὲρ κατευθύνσεις, ὡς καὶ τὴν ἐκ τοῦ αὐχένος Γκλουμάκας πρὸς τὴν Ἄνω κοιλάδα τοῦ Τομορίτσα τοιαύτην.

Νὰ ὠθήσῃ αἰφνιδιαστικῶς, ὡς αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι ἐπιτρέψωσι, τὴν διάταξίν της εἰς τὸ ἀριστερὸν καὶ νὰ καταλάβῃ ἰσχυρῶς τὸ Συγκρότημα Οὐγιανικοὺτ (1730), ἐξασφαλίζουσα στενὸν μετὰ τοῦ Συγκροτήματος Γιαννακοπούλου σύνδεσμον καὶ δεσπόζουσαν ἐπιτήρησιν τοῦ αὐχένος Σιρακοὺτ Γκλουμάκας.

Νὰ ἐπιτηρῇ τὰ βορείως 1732 βραχώδη ἀντερείσματα καὶ τὴν διὰ τούτων πρὸς Ζερετσὶ ἄγουσαν δύσβατον διάβασιν.

Τὸ Συγκρότημα Γιαννακοπούλου.

Νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν διάβασιν Νοβάνι—Ντομπρούσια—Μόλασι.

Νὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν τοῦ Β'Σ.Στρατοῦ κατὰ μῆκος τοῦ Ἄψου καὶ νὰ ἐξασφαλίζῃ τὸν μετὰ τούτου σύνδεσμον.

Νὰ ἀπαγορεύσῃ τὰς διαβάσεις τοῦ αὐχένος Σιρακοὺτ, ὀργανῶνον κέντρον ἀντιστάσεως εἰς τὰ Β.Δ. ἀντερείσματα τῆς Γκλουμάκας (2161), ὁπόθεν καὶ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν προώθησιν τῆς διατάξεως τῆς 620 Μονάδος ἐπὶ τοῦ Οὐγιανικοὺτ (1730).

IV. Λεπτομερὴς χάραξις τῆς τοποθεσίας.

Λεπτομερὴς καθορισμὸς τῶν κέντρων ἀντιστάσεως καὶ τῶν σημείων στηρίγματος νὰ γίνῃ κατόπιν λεπτομεροῦς ἀναγνωρίσεως καὶ εἰ δυνατὸν παρ' ἐπιτροπῶν ἐξ ἀξ/κῶν ὅλων τῶν ὅπλων ἑκάστης μονάδος.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπιτροπὰς τῆς 620 Μονάδος καὶ Συγκροτήματος Γιαννακοπούλου θὰ συμμετάσχῃ, ἐφ' ὅσον κριθῇ ἀναγκαῖον, ὁ ἀξ/κὸς τοῦ ἐπιτελείου μου, 'Αντισυνταγματάρχης Ζαχαράκης.

Εἰς τὰς τῆς 780 Μονάδος, ὁ Ταγματάρχης Λασκαρίδης.

V. 'Η ὀργάνωσις νὰ ἄρξηται ἀμέσως, ὡς ἡ ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 4491/15.2.41 διαταγή μου, ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς Διοίκησις Μηχ/κοῦ, νὰ προωθήσῃ ταχέως τὰ ὑπὸ τῶν μονάδων αἰτηθέντα ἐργαλεῖα καὶ ὑλικὰ συρματοπλέγματος.

VI. Μελέτη καὶ λεπτομερὴς χάραξις τῆς τοποθεσίας, ὡς καὶ ἡ διάταξις κατοχῆς μετὰ λεπτομεροῦς σχεδιαγράμματος 1 :50.000 νὰ μοὶ ὑποβληθῶσι τὸ ταχύτερον.

Τ.Τ. 900 τῇ 19.2.41

Π. Δεμέστιχας
'Αντιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 12

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 711Α/Α/2 Σελ. 35)

Μονὰς 840 (XVII Μεραρχία) *'Απόρρητο*
Γραφεῖον III
Ἀριθμ. Α.Π. 410

Ἔκθεσις

'Επὶ τῆς μελετηθείσης ἐπιθετικῆς ἐνεργείας ἀπὸ τὴν περιοχὴν αὐχένων Μετζγκοράνης καὶ Ν. Πούντα Νόρντ μέχρι χωρίου Μετζγκοράνης

Αὐτὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐκτελεσθείσης ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τοῦ Δ/τοῦ Πεζικοῦ τῆς Μεραρχίας μὲ τὸν Δ/τὴν τοῦ 31ου Συν/τος Πεζικοῦ καὶ ἐπὶ πληροφοριῶν τῶν τμημάτων ἐπαφῆς τῆς Ι' Μεραρχίας.

Ι. Ἐχθρός.

Ἡ κυρία κορυφογραμμὴ Σεντέλι Ν. αὐχένος Πούντα Νόρντ, δὲν φαίνεται κατεχομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐχθρικὰ τμήματα, πιθανὸν νὰ εἶναι ἐγκατεστημένα εἰς τὰ δυτικὰ κράσπεδα τοῦ Σεντέλι καὶ εἰς τὸ ὕψος τῶν ἐκεῖ κατωκημένων τόπων, ἀσφαλιζόμενα διὰ προωθημένων φυλακίων ἐπιτηρήσεως, ἐγγὺς τῆς κορυφογραμμῆς Σεντέλι.

Ἐπίσης ἕτερα τμήματά του, κατέχουν τὸ χωρίον Μετζγκοράνη καὶ τὰ βορείως καὶ βορειοδυτικῶς τοῦ χωρίου ἀντερείσματα (ὡς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 401/1.3.41 ἔκθεσις ἀναγνωρίσεως).

ΙΙ. Ἔδαφος.

Ἡ κορυφογραμμὴ Σεντέλι ἀπὸ αὐχένος Ν. Πούντα Νόρντ, εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνων, καθισταμένης σχεδὸν ἀδυνάτου τῆς κινήσεως ἐπὶ ταύτης ὀργανικοῦ τμήματος.

Κίνησις εἶναι δυνατὴ καὶ προσφέρεται ἐπὶ τῶν κλιτύων Α. Σεντέλι καὶ ἐπὶ μετώπου 1000μ. περίπου νοτίως χαράδρας Μετζγκοράνης.

ΙΙΙ. Ἐπιθετικαὶ ἐνεργείαι ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ἐδαφ. τμήματος.

α. Ἡ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια ἐν τῇ ἀνωτέρω ἐδαφικῇ ζώνῃ ἀπὸ αὐχένος πρὸς χωρίον Μετζγκοράνη καὶ τὰ Β.Δ. τούτου ἀντερείσματα, δέον νὰ συγχρονισθῇ μὲ ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ δυτικῶν καὶ νοτιοδυτικῶν κλιτύων Τρεμπεσίνας πρὸς Μετζγκοράνη καὶ τὰ νοτίως ἢ νοτιοδυτικῶς τούτου ἀντερείσματα καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ τὸ διαταχθὲν ἐγχείρημα πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ τμήματος τῆς ὁδοῦ Κλεισούρα—πρὸς Δραγκότι μέχρι 3 χιλιόμετρα περίπου Α. τῆς συμβολῆς μὲ Ἀῶον τῆς χαράδρας Μετζγκοράνη, διότι ἄλλως αἱ συναντηθησόμεναι δυσχέρειαι θὰ εἶναι μέγισται, δεδομένου ὅτι τὸ τάγμα ἐπιθέσεως εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ ἀνέλθῃ εἰς αὐχένα Γκρόπα, ὅπως κατέλθῃ διὰ τούτου ὑπὸ τὰς ὄψεις καὶ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὸν χῶρον ἐξορμήσεώς του.

β. Ἡ ἀνωτέρω κυρία ἐνέργεια, δέον νὰ καλυφθῇ διὰ τμήματος κινουμένου ἀπὸ αὐχένος Ν. Πούντα Νόρντ πρὸς ὑψ. 1805 (κορυφογραμμὴ Σεντέλι, ὅσῳ εἶναι δυνατόν).

Ἕτερον τμῆμα ἐπίσης θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ κινηθῇ ὀπίσω περὶ τὰ 1500μ. καὶ εἰς τὸ δεξιὸν πλευρόν της πρὸς χωρίον Μετζγκοράνη κυρίας ἐπιθετικῆς ἐνεργείας.

γ. Ἐπίσης ἀνάγκη ὅπως ὑποβοηθηθῇ αὕτη καὶ δι' ἐπιθετικῆς ἐνεργείας τῆς V Μεραρχίας ἐν τῇ κατευθύνσει ὑψ. 1178 πρὸς ὑψ. 725 (κόμβος περὶ τὰ 800μ. Ν.Α. χωρίου Μαρτολόζι Ντὶ Σούπρα), καθ' ὅσον ἄλλως, ὁ ἐχθρὸς θὰ συγκεντρώσῃ ἅπαντα τὰ μέσα πυρός του καὶ θὰ ἀντενεργήσῃ ἰσχυρῶς κατὰ τῆς ἐπιθετικῆς προσπαθείας πρὸς χωρίον Μετζγκοράνη.

Ἡ εἰς μέσα ἀνωτέρω ἐνέργεια V Μεραρχίας, ἀσχέτως τῶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαιουσῶν δυνάμεων πεζικοῦ, δέον ὅπως συνοδεύεται δι' ἑνὸς οὐλαμοῦ 65 ἢ ἑνὸς ὀρειβ. πυρ/κοῦ, βάλλοντος πρὸς χωρίον Καστίτσι.

IV. Μέσα. Διὰ τὴν ἀνωτέρω ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν, ἀναγκαιοῦσιν ὅπως διατεθῶσι :

α. Πεζικόν.

Ἓν τάγμα διὰ τὴν κυρίαν ἐνέργειαν, καὶ

Ἓν τάγμα διὰ τὴν κάλυψιν διὰ τμήματος τῆς κυρίας ἐπιθετικῆς ἐνεργείας καὶ τὴν τήρησιν τῆς βάσεως ἐξορμήσεως.

β. Πυροβολικόν.

Ὡς Π.Α.Υ. ἡ πυρ/χία τῶν 75/19 (τῶν 3 πυροβόλων), ἡ ἤδη ἐγκατεστημένη εἰς αὐχένα Μετζγκοράνης τῆς V Μεραρχίας καὶ μία εἰσέτι πυρ/χία τῶν 75/19 (τῶν 3 πυροβόλων) τοῦ XVII Σ.Ο.Π.

Ἄλλο τμῆμα πυροβολικοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῇ, λόγῳ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν ἀναπτύξεώς του καὶ μεγάλης συγκεντρώσεως τμημάτων εἰς αὐχένα Μετζγκοράνης.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῇ ὑπὸ τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ τοῦ τεταγμένου Β. Σούχας (Ταγ/ρχου Τορίκη), εἰμὴ διὰ βολῶν ἀντιπυροβολικοῦ.

Ἅπασα ἡ ἐνέργεια, δέον ὅπως καλυφθῇ δι' ἰσχυρᾶς ἀεροπορίας μάχης.

V. Συμπεράσματα.

1. Κυρία ἐνέργεια ἐν τῇ κατευθύνσει αὐχὴν Μετζγκοράνης—κόμβος 1200μ. περίπου Δ. χωρίου Μετζγκοράνη.

2. Καλυπτικὴ ἐνέργεια κατὰ τὴν κατεύθυνσιν τῆς κυρίας κορυφογραμμῆς, ὅσον εἶναι δυνατόν.

3. Ταυτόχρονος ἐνέργεια ἀπὸ Ν.Δ. κλιτύων Τρεμπεσίνας κατὰ χωρίου Μετζγκοράνης καὶ Ν.Δ. τούτου ἀντερεισμάτων.

4. Ὑποβοηθητικὴ τοιαύτη ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως ὑψ. 1178—κόμβος 800 μ. Ν.Α. χωρίου Μαρτολόζι ντὶ Σούπρα.

Τ.Τ. 251 τῇ 2α Μαρτίου 1941

Α. Ρουσσόπουλος

Ὑποστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 13

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 711Α/Α/2 Σελ. 39)

Μονὰς 840 (XVII Μεραρχία)
Γραφεῖον III
'Αριθ. Α.Π. 423

Σ.Δ. 4 Μαρτίου 1941 "Ωρα 9η
Χάρται { Μερτίνι / Γκλάβα: { 1:5.0000

Διαταγὴ ἐπιχειρήσεων

Ι. Πληροφορίαι περὶ ἐχθροῦ. 'Ο ἐχθρὸς κατέχει τὸ χωρίον Μετζγκοράνη τὰ Β· καὶ ΒΔ. (2 χιλ.) τούτου ἀντερείσματα, ὡς καὶ τὴν Ν.Δ. χωρίου βραχώδη ράχην ἐκσπωμένην ἐκ τοῦ ὑψ. 1405 πρὸς 'Αῶον. "Η κυρία κορυφογραμμὴ Σεντέλι, καλυπτομένη ὑπὸ χιόνων, δὲν φαίνεται κατεχομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ δυτικὰ κράσπεδα τοῦ Σεντέλι φαίνεται ὅτι κατέχονται μὲ προωθημένα φυλάκια ἐπιτηρήσεως ἐγγὺς τῆς κορυφογραμμῆς. 'Επίσης ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἀπὸ Δραγκότι πρὸς Σενεγκόλ, ἐνεργοῦν συνήθως μεμονωμένα ἅρματα μάχης, (πληροφορίαι τμημάτων ἐπαφῆς).

ΙΙ. 'Αποστολὴ Μεραρχίας.

'Εκκαθάρισις περιοχῆς χωρίου Μετζγκοράνης μετὰ καταλήψεως βραχώδους κορυφογραμμῆς Ν.Δ. χωρίου Μετζγκοράνη καὶ κατόπιν ὑψ. 1232—Μετσίστι.

ΙΙΙ. 'Ιδέα ἐνεργείας.

'Επὶ τῷ σκοπῷ διανοίξεως τῆς στενωποῦ Δραγκότι, ἐνέργεια διὰ δύο τακτικῶν συγκροτημάτων ἐπὶ τῶν κατευθύνσεων :

α) Αὐχὴν Μετζγκοράνης—ἀνατολικαὶ κλιτεῖς Σεντέλι—Β.Δ παρυφὴ χωρίου Μετζγκοράνη—βραχῶδες ὕψωμα 1000μ ΝΔ χωρίου πρὸς ὑψ. 1232.

β) 'Υψ. 370—πράσινον ἀντέρεισμα 1000μ. Ν.Α χωρίου πρὸς βραχῶδες ὕψωμα, πρὸς ἐκκαθάρισιν ἐν πρώτῃ φάσει τῆς περιοχῆς Μετζγκοράνη, ἐν δευτέρᾳ δὲ τοιαύτῃ πρὸς κατάληψιν τοῦ βραχώδους ἀντερείσματος Ν.Δ χωρίου Μετζγκοράνη, ἐν συνδυασμῷ μὲ ἐνέργειαν ἀπὸ Νότου τῆς ΙΙ Μεραρχίας ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως βόρεια ἀντερείσματα Γκόλικο πρὸς 'Αῶον.
'Ακολούθως συνέχισις τῆς ἐνεργείας ἐπὶ κατευθύνσεως 1232—Μπετσίστι, βάσει τῆς τακτικῆς καταστάσεως.
Λῆψις μέτρων ἀντιαρματικῆς ἀμύνης κατὰ μῆκος δημοσίας ὁδοῦ.

IV. Διάταξις. α) Βόρειον Συγκρότημα ὑπὸ τὸν Δ/τὴν Πεζικοῦ Συν/ρχην Νίτσαν.

Δύναμις. { 29ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.
XVIIα Μοῖρα Πυρ/κοῦ (μεῖον πυρ/χία) { ὑπὸ τὸν 'Αντ/ρχην Δασκαρόλην.
Πυρ/χία IV Μεραρχίας.
Δύο διμοιρίαι Μηχανικοῦ.

β. Νότιον Συγκρότημα ὑπὸ Συν/ρχην Γούλαν Παναγ.

Δυνάμεις 'Απόσπασμα Κλεισούρας
III/67 Τάγμα σὺν Λόχος Μηχανημάτων 67ου Συν/τος, Πυρ/κὸν Α.Υ. 'Αποσπάσματος Κλεισούρας ὑπὸ τὸν 'Αντ/ρχην 'Αναγνωστιάδην.

V. 'Αποστολαί.

α. Βορείου Συγκροτήματος

1. 'Ενεργοῦν ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως αὐχὴν Μετζγκοράνη—ἀνατολικαὶ κλιτεῖς Σεντέλι—ἀντερείσματα Β.Δ. χωρίου Μετζγκοράνη—βραχῶδες ὕψωμα περίπου 1000μ. Ν.Δ Μετζγκοράνη πρὸς 1232, νὰ ἐπιδιώξῃ ἀρχικῶς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιοχῆς βορείως καὶ δυτικῶς χωρίου Μετζγκοράνη, ἐπιζητοῦν τὴν περίσχεσιν τοῦ χωρίου Μετζγκοράνη, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ δεξιοῦ τοῦ Τάγματος Καροφυλάκη.
'Ακολούθως νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τοῦ δεξιοῦ του τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος 1000μ. περίπου Ν.Δ. χωρίου, ἐφ' οὗ νὰ στερεωθῇ ἰσχυρῶς.

2. Νὰ ὠθήσῃ ἰσχυρὰς ἀναγνωρίσεις πρὸς τὸ ὕψωμα 1232 καὶ ἐν περιπτώσει συμπτύξεως τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ὠθήσῃ τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις πρὸς κατάληψιν τούτου, ἐν συνδυασμῷ πρὸς κίνησιν τοῦ Νοτίου Συγκροτήματος.

3. Νὰ καλύπτῃ διαρκῶς τὸ δεξιόν του πλευρὸν διὰ τμήματος ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως κορυφογραμμῆς Σεντέλι, νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τῶν ἀπαραιτήτων δυνάμεων τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης καὶ νὰ ἐνισχύσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ τάγμα ἐπιθέσεως.

4. Νὰ συνδέεται δεξιὰ (βορ.) μετὰ τμημάτων V Μεραρχίας εἰς αὐχένα Μετζγκοράνης.

β. Νοτίου Συγκροτήματος.

1. Ἐνεργοῦν διὰ τοῦ Τάγματος Ταμιολάκη ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως ἀντέρεισμα 370 καὶ βορείως τούτου—Πράσινον ἀντέρεισμα νοτίως Μετζγκοράνη—βραχῶδες ἀντέρεισμα (1500 μ.Ν.Δ. χωρίου)—ὑπεδείχθησαν ἐπὶ τόπου—θὰ προωθήσῃ ἀρχικῶς τὴν διάταξίν του μέχρι ρεύματος Μετζγκοράνη, θέτον ἐκεῖθεν ὑπὸ τὰ δραστικὰ πυρά του τὰς ἀπὸ Νότου πρὸς τὸ χωρίον ὁδεύσεις καὶ ὠθοῦν τμῆμα ἐπὶ τοῦ πρασίνου ἀντερείσματος, νὰ καλύψῃ ἐνέργειαν πρὸς ἀνατίναξιν τῆς γεφύρας τοῦ ρεύματος Μετζγκοράνη.

Ἐπωφελούμενον τῆς προχωρήσεως τοῦ Βορείου Συγκροτήματος, νὰ ἐπιτεθῇ ἀπὸ Ν.Δ. πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ πρασίνου ἀντερείσματος καὶ περίσχεσιν ἀπὸ Νότου τοῦ χωρίου, ὠθοῦν τὸ ἀριστερόν του πρὸς κατάληψιν βραχώδους ἀντερείσματος μέχρις Ἀώου.

2. Διὰ τοῦ Τάγματος Καροφυλάκη, θ' ἀπασχολῇ συνεχῶς διὰ σφοδρῶν πυρῶν τὰς ἔναντι τούτου ἐχθρικὰς ἀντιστάσεις, ἐκμεταλλευόμενον τὴν προχώρησιν τοῦ Συγκροτήματος νὰ ἐπιτεθῇ διὰ τοῦ δεξιοῦ τοῦ τάγματος τούτου διὰ τὴν περίσχεσιν ἀπὸ Βορρᾶ τοῦ χωρίου καὶ ἐκκαθάρισιν τούτου, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ τμήματα τοῦ Βορείου Συγκροτήματος.

Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Τάγματος Καροφυλάκη, θὰ τηρήσῃ ἰσχυρῶς τὴν κατεχομένην γραμμήν.

3. Νὰ ἐξασφαλίσῃ συνεχῶς δι' ἐνεργοῦ καὶ παθητικῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης κατὰ μῆκος τῆς δημοσίας ὁδοῦ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Τάγματος Ταμιολάκη.

4. Νὰ συνδέεται ἐξ ὄψεως καὶ διὰ πυρῶν μετὰ τῆς ΙΙ Μεραρχίας νοτίως Ἀώου.

ΙΙ. Πυροβολικόν.

α. Ἀμέσου ὑποστηρίξεως.

Βόρειον Συγκρότημα : Ἡ XVIIα Μοῖρα 75/19 μεῖον πυρ/χία, σὺν πυρ/χία 75/19 V Μεραρχίας. Ὁμαδάρχης ὁ Ἀντ/ρχης Δασκαρόλης Ἀθ.

Νότιον Συγκρότημα : Τὸ πυρ/κὸν τοῦ Ἀποσπάσματος Κλεισούρας ὑπὸ Ὁμαδάρχην τὸν Ἀντ/ρχην Ἀναγνωστιάδην. Ἐνδεχομένως μετὰ διάνοιξιν ὁδοῦ Κλεισούρας—Μετζγκοράνη, Μοῖρα 105/19 Ταγ/ρχου Ἀργυράτου ἀναπτυχθήσεται εἰς περιοχὴν Κούς.

β. Βαρὺ πυροβολικόν :

1ον) Ὁμὰς Τορίκη προσαρμόσῃ πυρὰ μιᾶς πυρ/χίας εἰς περιοχὴν Καστίτσι καὶ ἐπὶ κυρίας ράχεως Σεντέλι νοτίως Πούντα Νόρντ τὰ πυρὰ τῆς ἑτέρας πυρ/χίας, τῆς ὁποίας ὁ εἷς οὐλαμὸς νὰ ἐπιθέσῃ πυρά του εἰς περιοχὴν Ντάμσι.

Δυνατότης συγκεντρώσεως πυρῶν εἰς Σεντέλι ὁλοκλήρου τῆς Ὁμάδος, τῇ αἰτήσει τῆς Μεραρχίας ἢ τοῦ Δ/τοῦ Πεζικοῦ τῆς Μεραρχίας.

2ον) Ὁμὰς Ἀποστολοπούλου.

Νὰ δύναται νὰ βάλῃ τὸ τετράπλευρον ἀπὸ συμβολῆς ρεύματος Μετζγκοράνης μὲ Ἀῶον—ρεῦμα Μετζγκοράνης μέχρι χωρίου εὐρέως, ὑψ. 1405 καὶ τὸ ἐκ τούτου πρὸς Ἀῶον ἐκσπώμενον βραχῶδες ἀντέρεισμα, μὲ δυνατότητα συγκεντρώσεως ὅλων τῶν μέσων του εἰς περιοχὴν χωρίου Μετζγκοράνης.

γ. Προπαρασκευὴ πυρ/κοῦ.

Ἐπὶ 15' λεπτὰ πρὸ τῆς ἐξορμήσεως, ὡς ἑξῆς :

1ον) Ὁμὰς Ἀποστολοπούλου διὰ δύο πυρ/χιῶν 155, ζώνην χωρίου Μετζγκοράνη καὶ τὰ ἀμέσως Β.Δ. τούτου ἀντερείσματα.

Διὰ μιᾶς πυρ/χίας τῶν 85, Β.Δ. ἀντερείσματα χωρίου.

2ον) Ὁμὰς Ἀναγνωστιάδη. Ἐπὶ πρασίνου ἀντερείσματος καὶ περιβολῆς νοτίως χωρίου καὶ ἐπὶ διαβάσεως ἀντερείσματος.

3ον) Ὁμὰς Τορίκη, νὰ προσαρμόσῃ πυρά της εἰς περιοχὰς Κατσίστι—Ντάμσι, διὰ παρενόχλησιν τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν διάρκειαν ὑπὸ τοῦ λοιποῦ πυρ/κοῦ προπαρασκευῆς.

δ. Εἰδικαὶ ἀποστολαί.

Ἓν πυροβόλον 105 ὀρειβ. Ὁμάδος Ἀναγνωστιάδη, νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ ἐπὶ ἁμαξιτῆς παρὰ ὑψ. 161 (1000 μ. Ν.Δ. γεφύρας) δι' ἀπαγόρευσιν κινήσεως ἁρμάτων μάχης.

ε. 'Αντιπυροβολικόν:

Μία πυρ/χία 105 μακρὰ 'Ομάδος 'Αποστολοπούλου κατὰ τῶν γνωστῶν θέσεων ἐχθρικοῦ πυρ/κοῦ.

στ. Μετὰ τὴν ἐπίθεσιν.

'Επὶ τῶν αὐτῶν θέσεων, ὡς ἐν τῇ προπαρασκευῇ καὶ ἐκεῖθεν δι' ἀμέσου παρατηρήσεως καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ πεζικοῦ προοδευτικὴ μεταφορὰ τῶν πυρῶν ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἀντερείσματος.

Μία πυρ/χία 155 βολὰς προστασίας ἐπὶ βραχώδους ἀντερείσματος καὶ Ν.Δ. τούτου κλιτύων.

Μετὰ κατάληψιν τοῦ ἄνω ἀντερείσματος, βολαὶ ἀνασχέσεως δυτικῶς τούτου πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐπὶ τούτου ἐγκαταστάσεως τοῦ πεζικοῦ.

VII. Μηχανικόν.

α. 'Αποκατάστασις δημοσίας ὁδοῦ ἀπὸ Κλεισούρας μέχρι ὑψ. 370.

β. Νὰ ὀργανώσῃ ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Δ/τοῦ Νοτίου Συγκροτήματος τὴν καταστροφὴν τῆς λιθίνης γεφύρας ἐπὶ τοῦ ρεύματος Μετζγκοράνης.

γ. Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ βραχώδους ὑψ. Ν.Δ. Μετζγκοράνης, συνέχισις ἀποκαταστάσεως ὁδοῦ μέχρι λιθύνης γεφύρας.

VIII. 'Εκτέλεσις:

'Ημέρα ἐπιθέσεως καὶ ὥρα ἐπιθέσεως καθορισθήσεται διὰ νεωτέρας μου διαταγῆς.

IX. Σύνδεσμοι—διαβιβάσεις.

α. Σταθμοὶ Διοικήσεως.

1. Μεραρχίας Κοσίνα μὲ προωθημένον εἰς Κούρ.

Παρατηρητήρια Μεραρχίας εἰς ὕψωμα Γκρόπα καὶ 1620.

2. Διοικητοῦ Πεζικοῦ Μπάλι, μὲ προωθημένον εἰς αὐχένα Μετζγκοράνη.

3. Διοικητοῦ Νοτίου Συγκροτήματος χωρίον Κοὺρ μὲ προωθημένον εἰς Γκρόπα.

β. Διαβιβάσεις.

Π.Κ. Διαβιβάσεων εἰς Κοὺρ καὶ Μπάλι.
Π.Κ.Π. Γκρόπα.

γ. Συνθηματικὰ

Αἴτησις βολῆς πυρ/κοῦ	=	*Φωτοβολὶς ἐρυθρὰ ἑνὸς ἀστέρος.*
"Αρσις βολῆς	=	*Φωτοβολὶς πρασίνη*
'Επιμήκυνσις βολῆς	=	*Φωτοβολὶς ἐρυθρὰ 3 ἀστέρων*
'Επανάληψις βολῆς	=	*Φωτοβολὶς λευκή.*

Διοικητὴς 840 Μονάδος
Α. Ρουσόπουλος
'Υποστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 14

('Αρχεῖον ΔΙΣ Φ. 646/Α/239)

Μονὰς 501 (Β' Σῶμα Στρατοῦ)
'Επιτελικὸν Γραφεῖον ΙΙΙ
'Αριθ. Α.Π. 6542

Γενικὴ Διαταγὴ

Ι. 'Αποστολὴ Σώματος Στρατοῦ.

'Ισχυρὰ κατοχὴ καὶ ὀργάνωσις κατεχομένης τοποθεσίας. Προγενεστέρως ἐξοικονόμησις διαθεσίμων δυνάμεων πρὸς ἐκκαθάρισιν περιοχῆς αὐχένος Μετζγκοράνης, χωρίον Μετζγκοράνη.

ΙΙ. Αὕτη στοιχίζεται ὑπὸ τῶν κάτωθι περιοχῶν.

Μάλι Σπάνταριτ-περιοχὴ ὑψοδ. 931 Μπρέγκου—Γκλιουλέϊ-νοτίως καὶ ἀνατολικῶς ρεύματος χωρίου Βινάν-Χάνι Μπούμπεσι-περιοχὴ χωρίου Μπούμπεσι (ἢ Μπρέγκου Ράπιτ) ἢ Ι Μεραρχία λάβη περὶ τούτου ἀπόφασιν ὡς ἀφορῶντος τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ δεξιοῦ της, περιοχὴ Μοναστέρο, περιοχὴ Β.Α. Φόντε, ὑψ. 1030-ὑψοδ. 1308 καὶ εἶτα ἐπὶ κορυφογραμμῆς Τρεμπεσίνας μέχρι Καστέλο Κλεισούρας.

'Επιδίωξις καταλήψεως περιοχῆς ὑψοδ. 802, 800, 780, 757 καὶ Ν.Δ. τούτου ἀντερείσματος πρὸς ἀπόκτησιν βάθους ὑπὸ τῆς τοποθεσίας. 'Ομοίως κατάληψις τῶν χωρίων "Αρτζα Ντὶ Μέτζο καὶ "Αρτζα Ντὶ Σόπρα, πρὸς ἀπόκτησιν βάθους τοῦ ἀντιστοίχου τμήματος τῆς κορυφογραμμῆς Τρεμπεσίνας.

'Η τοποθεσία αὕτη, ἐν ταῖς λεπτομερείαις της, νὰ καθορισθῇ κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται τελείως ἀπὸ ἅρματα μάχης,

"Οπου τοῦτο δὲν εἶναι τελείως δυνατόν, νὰ ληφθῶσιν ἐπειγόντως μέτρα παθητικῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης.

'Ομοίως ἡ τοποθεσία αὕτη, δέον νὰ ἔχῃ ἀπαραιτήτως λίαν ἐπαρκὲς βάθος.

ΙΙΙ. 'Ιδέα ἐνεργείας.

'Ιδιάζουσα σημασία :

Εἰς περιοχὴν 1308—731 (Α. Μοναστέρο)—Μπρέγκου Ραπίτ. Ελί περιοχὴν Κλεισούρας.
Εἰς περιοχὴν Μπρέγκου Γκλιουλέϊ—Κιάφε Μουρίτ.

IV. Διάταξις ἐκ δεξιοῦ πρὸς ἀριστερόν :

ΧΙ Μεραρχία :

Δυνάμεις	*50όν Σύνταγμα Πεζικοῦ μεῖον τάγμα* *13ον Σύνταγμα Πεζικοῦ μεῖον τάγμα.* *Δύο μοῖραι ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ.*

"Ορια ζωνῶν ἐνεργείας της, τὰ ἤδη ὅριά της.

'Αποστολή : 'Ιδιάζουσα σημασία ἐπὶ περιοχῆς 931—Μπρέγκου—Γκλιουλεϊ, Κιάφε Μουρίτ.

XV Μεραρχία :

Δυνάμεις	*Τὰ τρία συντάγματα τῆς Μεραρχίας. 'Η 'Ομὰς 'Αναγνωρίσεώς της. Ι Τάγμα τοῦ 44ου Συντάγματος Πεζικοῦ μεταγενεστέρως (πάντως μετὰ τὴν 13ην τρέχοντος).* *'Επὶ τοῦ παρόντος διατίθεται αὐτῇ ὑπὸ τῆς Ι Μεραρχίας ἓν τάγμα διὰ κατάληψιν ὑψ. 800. Πυροβολικὸν τὸ ὀργανικόν της, πλέον μιᾶς μοίρας ὀρειβατικοῦ τῆς Ι Μεραρχίας.*

Νὰ διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον μιᾶς μοίρας ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ τῆς Ι Μεραρχίας μετὰ κατάληψιν ὑψ. 800.

'Αριστερὸν ὅριον ζώνης ἐνεργείας : 757 (1 χιλ. Ν. ὑψοδ. 800)—χωρίον Μπούμπεσι—Καΐτζα (ἅπαντα εἰς XV Μεραρχίαν).

'Αποστολὴ	*'Εξασφάλισις δεξιοῦ Ι Μεραρχίας καὶ ἀριστεροῦ ΧΙ Μεραρχίας.* *'Επιδίωξις καταλήψεως ὑψ. 800, 757, ἐν συνδέσμῳ μετὰ Ι Μεραρχίας, ἥτις θὰ ἐπιδιώξῃ τὴν κατάληψιν τοῦ Ν.Δ. 757 ἀντερείσματος.* *'Εξασφάλισις τμημάτων ὑψοδ. 802 ἀπὸ πλευρικῶν βολῶν ὑψωμάτων περιοχῆς Μποσκέτο.*

Ι Μεραρχία :

Ἀριστερὸν ὅριον : Αὐχὴν Σισικοῦτ—701 Κιάφε Λοῦζιτ—Χάνι Μπαλαμπάν.

Δυνάμεις
- *16ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (2 Τ).*
- *2ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (1 Τ).*
- *13ον Σύνταγα Πεζικοῦ (1 Τ).*
- *5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (2 Τ).*
- *51ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (1 Τ).*
- *4ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (1 Τ).*

Πυροβολικὸν
- *Μοῖρα Παπαϊωάννου*
- *Πυροβολαρχία Κανατούρη.*
- *Μετὰ τὴν κατάληψιν ὑψοδ. 800 μία ἐκ τῶν εἰς XV Μεραρχίαν μοιρῶν της.*
- *Μοῖρα πεδινοῦ πυροβολικοῦ.*

Ἀποστολὴ
- *Ἰδιάζουσα σημασία εἰς περιοχὴν 731, Ζόργκ. Νὰ ἐργανώση ἀντιαρματικὴν ἄμυναν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν εἰς βαθεῖαν γραμμὴν μεταξὺ αὐχένος Σισικοῦτ καὶ Χάνι Βυνοκάζιτ.*

Νὰ ἐνεργήση ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς XV Μεραρχίας πρὸς κατάληψιν τοῦ Ν.Δ. ὑψ. 800 ἀντερείσματος πρὸς ἀπόκτησιν βάθους τῆς τοποθεσίας.

Ἰδιαιτέρως νὰ ἐπιστήση τὴν προσοχήν της πρὸς δημιουργίαν παθητικῶν ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων εἰς περιοχὴν 717, 751, ἐν ᾗ περιπτώσει εἶναι δυνατὸν νὰ κινηθῶσιν ἅρματα ἀπὸ αὐχένος Σισικοῦτ διὰ Μοναστέρο πρὸς ὑψ. 717, 731.

V Μεραρχία.

Δυνάμεις
- *43ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.*
- *44ον Σύνταγα Πεζικοῦ (μεῖον τάγμα).*
- *4ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (ἐκ τῶν I/4, II/4 καὶ III/7).*

Πυροβολικὸν
- *Αἱ δύο ὀργανικαί της Μοῖραι Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ.*
- *Ἀριστερὸν ὅριον αὐχὴν Μετζγκορἀνης, 1816, Ποντγκοράνη εἰς V Μεραρχίαν.*

Ἀποστολὴ
- *Ἰδιάζουσα σημασία ἐπὶ κορυφογραμμῆς 1030, 1308. Πρὸς αὔξησιν βάθους ταύτης, ἐπιδίωξις καταλήψεως τῶν δύο νοτίων χωρίων Ἄρτζας.*

Ἀντιαρματικὴ ὀργάνωσις ὑψοδ. 1030, ἐὰν ὑπάρχουν δυνατότητες κινήσεως ἁρμάτων ἀπὸ αὐχένα Σισικοῦτ καὶ Ἄρτζα Ντισόττο.

Συγκρότημα Τρεμπεσίνας: Διοικητὴς Συνταγματάρχης Παπαδόγκωνας (ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Σώματος Στρατοῦ).

Δυνάμεις
- *Τὸ 14ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.*
- *Τὸ συγκρότημα Κλεισούρας.*

Ἀποστολὴ
- *Ἰδιάζουσα σημασία εἰς ὑψοδ. 1620, 1733, 1925.*
- *Σύνδεσμος εἰς 1816 μετὰ V Μεραρχίας.*
- *Βελτίωσις ἀντιαρματικῆς ἀμύνης Κλεισούρας.*

V. Ἐφεδρεῖαι:

Προσωρινῶς, μέχρις ἀφίξεως δύο ταγμάτων XVII Μεραρχίας εἰς περιοχὴν Ρίμπας τὸ Β.Δ. Ρίμπας τάγμα τοῦ 44ου Συντάγματος Πεζικοῦ, ἡ Ι Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως εἰς Γκιουβανάϊ καὶ V Ὁμὰς Ἀναγνωρίσεως εἰς Τολιάρι. Μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν ταγμάτων τῆς XVII Μεραρχίας τὸ Β.Δ. Κλεισούρας τάγμα τοῦ 44ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς διάθεσιν XV Μεραρχίας. Τὰ δύο τάγματα XVII Μεραρχίας εἰς περιοχὴν Ρίμπας εἰς διάθεσιν Σώματος Στρατοῦ.

VI. Βαρὺ πυροβολικόν:

Εἰς XV Μεραρχίαν προσηρμοσμένη μία πυροβολαρχία 105.
(Δι' ἐπιχειρήσεις πρὸς κατάληιν ὑψ. 800 καὶ ὁλοκλήρωσιν 802 ὡς καὶ κατάληψιν Ν.Δ. 800 κορυφογραμμῆς δύναται νὰ διατεθῇ τὸ αἰτηθησόμενον ὑπὸ τῶν μεραρχιῶν βαρὺ πυροβολικὸν διὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας).

Εἰς Ι Μεραρχίαν
- *1 πυροβολαρχία 155.*
- *1 πυροβολαρχία 85.*

Εἰς V Μεραρχίαν
- *1 πυροβολαρχία 155.*
- *1 πυροβολαρχία 85.*

Πυροβολικὸν ἐνεργείας συνόλου : Δύο πυροβολαρχίαι 105, κυρίως δι' ἀποστολὰς ἀντιπυροβολικοῦ.

Δι' ἀνασχέσεις ἀνὰ μία τῶν πυροβολαρχιῶν τούτων εἰς ἑκάστην τῶν V καὶ I Μεραρχιῶν.

Εἰς ἀπόσπασμα Τρεμπεσίνας προσηρτημένον	*I πυροβολαρχία 85* *I πυροβολαρχία 155* *I πυροβολαρχία 105* *I πυροβολαρχία 155*	*Αὗται νὰ δύνανται νὰ βάλωσι τὸν αὐχένα Μετζγκοράνης.*

VI. Ἐκτέλεσις :

Αἱ Μεραρχίαι καὶ τὸ Συγκρότημα Τρεμπεσίνας, νὰ ἄρξωνται ἀμέσως τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐδάφους διὰ κατασκευῆς ὀρυγμάτων καὶ σκεπάστρων καὶ τῆς τοποθετήσεως συρματοπλέγματος.

Ἡ διάταξις τῶν Μεραρχιῶν νὰ εἶναι κατὰ βάθος καὶ νὰ διαθέτωσιν ἐφεδρείας εἰς ὅλα τὰ κλιμάκια, καθ' ὅσον ἐκτὸς τοῦ συστήματος πυρῶν, ἡ ἐκτέλεσις ἀντεπιθέσεων εἶναι λίαν ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τοποθεσίας. Αἱ ἐφεδρεῖαι τῶν Μεραρχιῶν κατ' ἀρχὴν νὰ διατεθῶσιν ὡς κάτωθι :

Τῆς XI Μεραρχίας εἰς ἀριστερόν της.
Τῆς V Μεραρχίας εἰς τὸ δεξιόν της.
Τῆς V Μεραρχίας παρὰ τὸν ὑψ. 1308.

Τ.Τ. 152 τῇ 9 Φεβρουαρίου 1941. ὥρα 17
Δ. Παπαδόπουλος
Ἀντιστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 15

(Ἀρχεῖον ΔΙΣ Φ. 686/Ε/190)

Μονὰς 1250 (V Μεραρχία) — *Ἐξ. ἐπείγουσα*
Ἐπιτελεῖον. Γραφεῖον III
Ἀριθμ. Α.Π. 7765 — *Σ.Δ. τῇ 23η Μαρτίου 1941*

Διαταγὴ Ἀμύνης

Χάρται: Γκλάβας, Κλεισούρα, Μερτίνι), Τεπελένι — 1 :50.000

I. Ἡ Μεραρχία, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς κλιμακώσεως τῶν δυνάμεών της κατὰ βάθος καὶ τῆς ἀποκτήσεως εὐχερείας συχνῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ἐπὶ μετώπου τμημάτων της διὰ δημιουργίας ἐφεδρειῶν σημαντικῶν κατὰ ὑποτομέα

Καθορίζει

νέαν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης αὐτῆς, ὡς κατωτέρω :

II. Πληροφορίαι περὶ ἐχθροῦ.

Ἡ κοινοποιηθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. Α.Π. 7139/11.3.41 διαταγῆς μου διάταξις τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων, δὲν φαίνεται μεταβληθεῖσα μέχρι τῆς στιγμῆς.

III. Πληροφορίαι περὶ φιλίων.

Ἀριστερὰ τῆς Μεραρχίας ἐπὶ ἀνατολικῶν κλιτύων Σεντέλι κατὰ μῆκος χαράδρας Μετζγκοράνης, εὑρίσκονται τμήματα IV Μεραρχίας
Δεξιὰ τμήματα XVII Μεραρχίας, ἐπὶ Τρεμπεσίνας καὶ ἐπὶ ὑψ. 1308—1060.

IV. Ἀποστολὴ Μεραρχίας.

1ον) Νὰ ἐξασφαλίση τὰς κατεχομένας θέσεις, μὲ ἰδιαιτέραν προσπάθειαν ἐπὶ αὐχένος Μετζγκοράνης, Πούντα Νόρδ, ὑψ. 1178.

2ον Νὰ καλύπτη τὸ ἀριστερὸν τῆς XVII Μεραρχίας.

3ον) Νὰ καλύπτη τὸ δεξιὸν τῆς IV Μεραρχίας.

4ον) Ζώνη ἐνεργείας :

Ἀριστερὸν ὅριον : ὑψ. 1805 ἐπὶ Σεντέλι (ναί)—ὑψ. 1920 Τρεμπεσίνας (ὄχι).

Δεξιὸν ὅριον : Ἄρτζα ντὶ Μέτζο (ναί) —ὑψ. 1308 Σουρουγκοῦνι (ἅπαντα εἰς V Μεραρχίαν)

V. Καθορισμὸς τοποθεσίας.

1ον) Κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεως : Ἡ κατεχομένη ἤδη ὑπὸ τῶν μονάδων καὶ ἰδιαιτέρως : Αὐχὴν Μετζγκοράνης—Πούντα Νόρδ—ὑψ. 1260—ὑψ. 1178—χωρίον Ἄρτζα Ντὶ Σόπρα—χωρίον Ἄρτζα ντὶ Μέτζο (συνοικισμὸς 600μ. Αν. Ἄρτζα Ντὶ Σόπρα)—δυτικαὶ ἀντηρίδες Τρεμπεσίνας—πρὸς ὑψ. Ν. 1308.

2ον) Γραμμὴ ἀνασχέσεως : Ἐπὶ δυτικῶν κλιτύων Τρεμπεσίνας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς περιοχὴν 1426 καὶ νοτιώτερον.

VI. Διάταξις—ἀποστολαί.

Τρεῖς ὑποτομεῖς.

1ον) Ἀριστερὸς ὑποτομεύς.

α. Δυνάμεις : 44ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.

β. Διοικητής : Ὁ Διοικητὴς τοῦ 44ου Συν/τος Πεζικοῦ.

γ. Ζώνη ἐνεργείας.

Ἀριστερόν : Τὰ τῆς Μεραρχίας

Δεξιόν : Ὑψ. 1260—ὑψ. 1299—ὑψ. 1426 ἐπὶ Τρεμπεσίνας (ἅπαντα ὄχι).

δ. Ἀποστολαί :

Νὰ ἐξασφαλίση τὰς κατεχομένας παρ' αὐτοῦ θέσεις, μὲ ἰδιαιτέραν προσπάθειαν ἐπὶ Πούντα Νόρδ καὶ εν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τῶν ἐπὶ 1260 ἐγκατασταθησομένων τμημάτων τοῦ 43ου Σ.Π.

Νὰ πραγματοποιήση στενώτατον σύνδεσμον μετὰ τῶν ἐπὶ τοῦ αὐχένος Μετζγκορανης τμημάτων του δια τὴν ἀπαγόρευσιν πάσης ἐκεῖθεν ἀπειλῆς ὑπερκεράσεως τῆς τοποθεσίας τῆς Μεραρχίας.

Νὰ παρέχη πυρὰ πλαγιοφυλάξεως, ἐπ' ὠφελείᾳ περιοχῶν ὑψ. 1260 καὶ 1178.

Νὰ συνδεθῆ ἀριστερὰ καὶ διὰ πυρὸς μετὰ τῶν τμημάτων τῆς IV Μεραρχίας εἰς τὸ δεξιὸν νὰ καλύπτη.

Νὰ τηρήση τὸ μέγιστον τάγμα ὡς ἐφεδρείαν καὶ νὰ ὀργανώση στοιχεῖα ἀνασχέσεως επὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων Τρεμπεσίνας διὰ τῶν ἐφεδρικῶν τούτων τμημάτων.

2ον) Κεντρικὸς ὑποτομεύς.

α. Δυνάμεις : 43ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.

β. Διοικητής : Ὁ τοῦ 43ου Συντάγματος Πεζικοῦ.

γ. Ζώνη ἐνεργείας :

Ἀριστερόν : Ὑψ. 1260—ὑψ. 1299—ὑψ. 1426 (ἅπαντα ναί).

Δεξιόν : Ὑψ. 710 (ὄχι)—χωρίον Ἄρτζα Ντὶ Σοπρα—ὑψ.1392 ἐπὶ Τρεμππεσίνας (Β.Α. 1426, τὰ δύο τελευταῖα (ναί) :

δ. Ἀποστολαί:

Νὰ ἐξασφαλίση τὰς κατεχομένας παρ' αὐτοῦ θέσεις μὲ ἰδιαιτέραν προσπάθειαν ἐπὶ ὑψ. 1178 καὶ 1260.

Νὰ συνδεθῆ στενῶς εἰς περιοχὴν νοτίως 1260 μετὰ ἀριστεροῦ ὑποτομέως, δν νὰ ἐξασφαλίση ἀπὸ πάσης ἐκεῖθεν ἀποπείρας ὑπερκεράσεως Πούντα Νόρδ.

Νὰ συνδεθῆ καὶ διὰ πυρὸς μετὰ τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως, ἀπαγορεῦον πᾶσαν ἐκεῖθεν ἀπόπειραν ὑπερκεράσεως ὑψ 1178.

Νὰ διατηρήση ὡς ἐφεδρείαν ὑποτομέως τάγμα (—μεῖον λόχου) τοὐλάχιστον, ὀργανώνων στοιχεῖα ἀνασχέσεως εἰς περιοχὴν δυτικῶς ὑψ. 1426.

3ον) Δεξιὸς Ὑποτομεύς.

α. Δυνάμεις : 14ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (μεῖον I/14)
β. Διοικητής : Ὁ τοῦ 14ου Συντάγματος Πεζικοῦ.
γ. Ζώνη ἐνεργείας.
Ἀριστερόν : Τὸ δεξιὸν τοῦ Κεντρικοῦ ὑποτομέως ἅπαντα ὄχι—πλὴν ὑψ. 710 (ναὶ)
Δεξιόν : Τὸ δεξιὸν τῆς Μεραρχίας (ναὶ)
δ. Ἀποστολαί.

Νὰ ἐξασφαλίση τὰς ἐν τῇ ζώνη του κατεχομένας θέσεις, μὲ ἰδιαιτέραν προσπάθειαν ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων Τρεμπεσίνας.
Νὰ καλύπτη τὸ ἀριστερὸν τῆς XVII Μεραρχίας ἐπὶ ὑψ. 1308.
Νὰ πραγματοποιήση ἰσχυρὸν σύνδεσμον μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν δυνάμεων.
Νὰ ἀπαγορεύση πᾶσαν ἀπὸ τῶν δυτικῶν κλιτύων Τρεμπεσίνας ἐνέργειαν ὑπερκεράσεως τῆς τοποθεσίας τῆς Μεραρχίας.
Νὰ τηρήση ὡς ἐφεδρείαν τάγμα (μεῖον λόχος) τουλάχιστον.

4ον) Πεζοπόρος ἴλη V Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς κορυφογραμμῆς Τρεμπεσίνας, ἀπὸ ὑψ. 1920 μέχρι ὑψ. 1816 καὶ ἰδιαιτέρως τῆς πρὸς αὐχένα Μετζγκοράνης διαβάσεως.

VII. Πυροβολικόν.

1ον) Κατανομὴ—Ἀποστολαί :

α. Πυρ/κὸν ἀμέσου ὑποστηρίξεως
Ἀριστεροῦ ὑποτομέως :
Vα Μ.Ο.Π. Διοικητὴς ὁ τῆς Μοίρας.
Κεντρικοῦ ὑποτομέως :
Vβ Μ.Ο.Π.
Οὐλαμοὶ τῶν 65 τῶν 43ου καὶ 44ου Σ.Π.
Δεξιοῦ ὑποτομέως :

Τὸ Πυρ/κὸν Α.Υ., ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν διοικητῶν τῶν ὑποτομέων, νὰ προβῇ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν ὀργάνωσιν βολῶν ἀνασχέσεως πρὸ τῆς τοποθεσίας καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς, συμπληρωματικῶς πρὸς τὰς δοθείσας αὐτῷ ἀποστολὰς διὰ τῆς Α.Π. 7616/17.3.41 διαταγῆς μου.

β. Πυρ/κὸν συνόλου.
Οὐλαμὸς 155 τοῦ Β.Σ.Β.Π.

Νὰ δύναται νὰ βάλη ὁλοκληρον εἰς τὸν τομέα τῆς Μεραρχίας. Ἐν περιπτώσει ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως θὰ ἐνισχύση τὰ πυρὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὑποτομέως κατὰ πρῶτον λογον καὶ ἐνδεχομένως τοῦ κεντρικοῦ.

2ον) Ἀμοιβαῖαι ὑποστηρίξεις :

Τὸ σύνολον τοῦ πυρ/κοῦ νὰ δύναται νὰ συμβάλη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Κεντρικοῦ ὑποτομέως.
Μία μοῖρα τοῦ κεντρικοῦ, νὰ δύναται νὰ ἐνισχύη τὰ πυρὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἐπὶ αὐχένος Πούντα καὶ εἰς περιοχὴν Κασίστι.
Μία ἐπίσης μοῖρα τοῦ κεντρικοῦ νὰ ἐνισχύη τὰ πυρὰ τῆς δεξιᾶς Μεραρχίας εἰς περιοχὴν 1030.
Ὁλόκληρον τὸ πυρ/κὸν τοῦ Ἀριστεροῦ ὑποτομέως, νὰ δύναται νὰ βάλη ἐπὶ Σεντέλι καὶ μέχρι ὑψ. 1805.

VIII. Ἐφεδρεῖαι Μεραρχίας.

1/14 Τ.Π.
α. Ἀρχικαὶ θέσεις 1500 μ. Α. ὑψ. 1426
β. Ἀποστολαί.
Νὰ δύναται νὰ ἐπέμβη ὁλοκληρον πρὸς Πούντα Νόρδ ἢ 1178 καὶ διὰ λόχου μετὰ διμοιρίας πολυβόλων αὐχένος Μετζγκοράνης.

Νὰ ἐγκατασταθῇ ἐνδεχομένως εἰς τὰς ὀργανωθείσας ἐπὶ δυτικῶν κλιτύων Τρεμπεσίνας θέσεις εἰς περιοχὴν Ν.ὑψ. 1426, διὰ νὰ ἀπαγορεύσῃ πᾶσαν πρόοδον τοῦ ἐχθροῦ πρὸς κορυφογραμμὴν Τρεμπεσίνας.

IX. Μηχανικόν.

Δι' ἀναλόγων Τμημάτων ὡς ἡ Α.Π. 7383/14.3.41 διαταγὴ Μεραρχίας, καθοριζομένων ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ Μηχανικοῦ τῆς Μεραρχίας, ὡς ἡ εἰδικὴ διαταγὴ πρὸς τοῦτον, νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ταχίστη κατασκευὴ Σταθμοῦ Διοικήσεως καὶ παρατηρητηρίων ὑπὸ μορφὴν σκεπάστρων ἀνθεκτικῶν, διὰ τὰς Διοικήσεις συνταγμάτων πεζικοῦ, πυροβολικοῦ, Μεραρχίας καὶ Π.Κ.Π. Μεραρχίας.

'Ακολούθως καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἄνω ἐργασιῶν, ἡ χρησιμοποίησις βάσει εἰδικῆς διαταγῆς.

X. 'Εκτελεστέα ἔργα.

Συνέχισις τῶν ἐκτελουμένων ἐργασιῶν 'Ιδιαιτέρως ἐπιδίωξις κατασκευῆς καταφυγίων διὰ τοὺς ἄνδρας.

XI Σύνδεσμοι—διαβιβάσεις.

1ον) Σύνδεσμοι :

α. Σταθμοὶ Διοικήσεως.

Μεραρχίας : Ποτγκοράνι καὶ προωθημένας εἰς περιοχὴν 2 χιλ. 'Αν. 1426 ἐν περιπτώσει ἀγῶνος.

'Αριστεροῦ ὑποτομέως : 1500 Ν.Α. ὑψ. 1308.

Κεντρικοῦ ὑποτομέως : 1000 'Α. ὑψ. 1308.

Δεξιοῦ ὑποτομέως : 1200μ. Ν.Α. ὑψ. 1308.

β. Παρατηρητήρια :

Μεραρχίας : Περὶ ὑψ. 1426.

'Υποτομέων : 'Επὶ Τρεμπεσίνας καὶ εἰς τὰς ἐκλεγείσας ἤδη θέσεις. 'Ο Διοικητὴς τοῦ δεξιοῦ 'Υποτομέως νὰ ὀργανώσῃ καὶ οὗτος παρατηρητήριον.

2ον) Διαβιβάσεις :

α. Ἄξονες Διαβιβάσεων:

Κύριος ἄξων : Ποτγκοράνι—Μπάλι—ὑψ. 1308—Ἀρτζα Ντὶ Σόπρα.

Δευτερεῦον : Ποτγκοράνι—Μουσενί.

β. Κέντρα Διαβιβάσεων :

Εἰς Ψάρι Κ.Δ. Νο 1.
Ν.Α. ὑψ. 1308 Κ.Δ. 2

γ) Π.Κ.Π. 'Υπὸ τὴν Λοχαγὸν τοῦ Επιτελείου Παπαβασιλείου εἰς περιοχὴν Ν.Α. ὑψ. 1308, ἔνθα τὸ Κ.Δ. ὑπ' ἀριθμ. 2.

3ον) Κῶδιξ Συνεννοήσεως διὰ φωτοβολίδων :

Λευκὴ φωτοβολὶς ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἀστέρων : Ἔναρξις κυρίου φραγμοῦ πρὸς τῆς κυρίας γραμμῆς ἀντιστάσεως.

'Ερυθρὰ φωτοβολὶς ἢ περισσοτέρων ἀστέρων : Αἴτησις βολῶν ἀνασχέσεως πυρ/κοῦ.

XII. Εἰδικαὶ διατάξεις.

1ον) Ἡ λῆψις τῆς διὰ τῆς παρούσης ὁριζομένης νέας διατάξεως, θέλει πραγματοποιηθῇ κατόπιν νεωτέρας διαταγῆς.

2ον) 'Απὸ τοῦδε νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἅπασαι αἱ ἀναγκαῖαι προπαρασκευαὶ καὶ ἀναγνωρίσεις διὰ τὴν ἔγκαιρον καὶ ταχεῖαν λῆψιν τῆς διατάξεως ταύτης.

3ον) 'Η σειρὰ τῶν ἀναγκαίων ἀντικαστάσεων διὰ τὴν λῆψιν τῆς νέας διατάξεως, θέλει ρυθμισθῇ δι' εἰδικῆς διαταγῆς. 'Απὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 27ης Μαρτίου, τὸ τμήματα δέον νὰ ὦσιν ἕτοιμα πρὸς ἀντικατάστασιν κατὰ τὴν καθορισθησομένην σειράν.

4ον) Μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς νέας διατάξεως, οἱ διοικηταὶ τῶν ὑποτομέων νὰ μελετήσωσιν συχνὰς ἀντικαταστάσεις τῶν ἐν γραμμῇ τμημάτων δι' ἀνάπαυσιν καὶ ἀνασυγκρότησιν.

Τ.Τ. 866 τῇ 23η Μαρτίου 1941
Ὁ
Διοικητὴς τῆς 1250 Μονάδος
Γ. Παπαστεργίου
Ὑποστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 16

(Ἀρχεῖον ΔΙΣ/Φ. 711β/Δ/16)

Μονὰς 840 (XVII Μεραρχία)
Γραφεῖον III — *Σ.Δ. 24 Μαρτίου 1941*
Ἀριθμ. Α.Π.664 — *Χάρται : Μερτίνι 1 : 50.000*

Διαταγὴ Ἐπιχειρήσεων

Ι. Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν Α ΙΙ 637/22 Μαρτίου διαταγήν μου, περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς Ι Μεραρχίας καὶ μέρους τῆς XV παρ' ἡμῶν, καθορίζω τὰ κάτωθι :

ΙΙ Ἀποστολὴ Μεραρχίας: Ἡ ἤδη ὑφισταμένη διὰ τὴν Ι Μεραρχίαν καὶ τοῦ ἀναλογοῦντος ἡμῖν τμήματος τῆς XV, ἤτοι :

Ἐξασφάλισις ὁπωσδήποτε τῆς γραμμῆς ὕψωμα 1060—Κιάφε Λούζιτ—ὑψ. 731—Μπρέγκου Ραπὶτ—χωρίον Μπούμπεσι—ὑψ. 800—ὑψ. 802—ὑψ. 697—ὑψ. 525 καὶ ἀπαγόρευσις τῶν κατευθύνσεων ·

1. Μοναστέρο—ὑψ. 731—Σπὶ Καμαράτε.
2. Κιάφε Σισικολὺτ—ὑψ. 1030—ὑψ. 1060 —ὑψ. 1308.
3. Σιάλεσι—Μπρέγκου Σιάλεσι—Χάνι Μπούμπεσι.

Σύνδεσμος ἀριστερὰ μὲ V Μεραρχίαν, Β.Α. Ἄρτζα Ντὶ Μέτζο.
Δεξιὰ μὲ XV Μεραρχίαν, ἀμέσως βορείως Σπὶ Μπεκιαρέν.

ΙΙΙ. Ὅρια ζωνῶν ἐνεργείας.

Δεξιὸν (Βόρειον) : Ὡς καθωρίσθη διὰ 637 διαταγῆς μου.

Ἀριστερὸν (Νότιον) : Χωρίον Μπάλι (ναὶ)-ὑψ. 1308 (V Μεραρχίαν)-Ἄρτζα Ντὶ Μέτζο (V Μεραρχ.)—Ἄρτζα Ντὶ Σόττο (ναί).

IV. Ἡ ἄνω ζώνη ὀργανωθήσεται εἰς τρεῖς ὑποτομεῖς :

α. Ἀριστερὸς ὑποτομεύς : Δ/τὴς Πεζικοῦ Συν/ρχης Νίτσας
Δύναμις : 31ον Συν/μα Πεζικοῦ.
Τάγμα 9ου Συν/τος ἐφεδρεία ὑποτομέως, περιοχὴν Μπρέγκου Ψάρι.
Δύο διμοιρίαι Μηχανικοῦ.
Κλιμάκιοι διαβιβάσεων
Οὐλαμὸς Τραυματιοφορέων.

β. Κεντρικὸς ὑποτομεύς : Διοικητὴς ὁ Συν/ρχης Μουστεράκης.
Δύναμις : 67 Συν/μα Πεζικοῦ
Τάγμα Ι Μεραρχίας ὡς ἐφεδρεία ὑποτομέως περιοχὴν Σπὶ Καμαράτε.

γ. Δεξιὸς Ὑποτομεύς : Διοικητὴς ὁ Ἀντ/ρχης Μεσηνόπουλος.
Δύναμις 29ον Συν/μα Πεζικοῦ
Οὐλαμὸς Τραυματιοφορέων.

V. Ὅρια μεταξὺ ὑποτομέων:

α. Ἀριστεροῦ—Κεντρικοῦ: Ἡ ἁμαξιτὴ Χάνι Βινοκάζιτ—Σισικοὺτ εἰς τὸν Κεντρικόν. Χαράδρα ἀμέσως νοτίως ἁμαξιτῆς εἰς τὸν Ἀριστερόν.

β. Κεντρικοῦ—Δεξιοῦ. Ὑψ. 1700—ὑψ. 757 (ἅπαντα Δεξιὸν Ὑποτομέα) ὑψ. 710 (Κεντρικὸν) ὑψ. 447 (Δεξιόν).

VI. Πυροβολικόν:

α. Ἀμέσου Ὑποστηρίξεως: XVIIα ΜΟΠ/75 (μεῖον πυρ/χία) Δ/τὴς Λοχ. Βουδικλάρης Ἀριστερὸν ὑποτομέα Πυρ/χία XVIIη Μ/105

2. Κεντρικὸν ὑποτομέα: Μοῖρα Πεδ. Πυρ/κοῦ (3 πυρ/χιῶν): ὑπὸ Λοχαγὸν Βαρβαρίτην.

3. Δεξιὸν ὑποτομέα: XVδ ΜΟΠ/105), Ιγ ΜΟΠ/105), ὑπὸ Ἀντ/ρχην Ἀβδελᾶν.

β. Πυρ/κὸν Συνόλου: XVIIγ ΜΟΠ/105 (—πυρ/χία), πυρ/χία XVIIα ΜΟΠ/75), πυρ/χία Βαρ. Πυρ/κοῦ/155). Δ/τὴς ὁ Ταγμ. Ἀργυρᾶτος.

Τὴν δ/σιν πυρ/κοῦ Κεντρικοῦ Ὑποτομέως καὶ Μοίρας συνόλου, θ' ἀναλάβῃ ὁ Ἀντ/ρχης Δασκαρόλης, ὡς ὁμαδάρχης.

Ἀποστολὴ Πυρ/κοῦ Συνόλου:

Κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος Κέντρον—Ἀριστερὸν—Δεξιόν.

Λεπτομερεῖς ἀποστολαὶ καὶ σχέδιον πυρὸς Πυρ/κοῦ, καθορισθήσονται ὑπὸ Δ/τοῦ Πυρ/κοῦ Συν/ρχου Γκούση ἐν καιρῷ.

Ἡ ἀνωτέρω ὀργάνωσις Πυρ/κοῦ, θὰ γίνῃ προοδευτικῶς, μὴ διαταρασσομένου τοῦ ὑφισταμένου σχεδίου πυρὸς εἰς βάρος τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἀμύνης.

VII. Ἐφεδρεῖαι: Τάγμα XV Μεραρχίας περιοχὴν Ν.Α. Χάνι Μπούμπεσι.

VIII. Σταθμοὶ Διοικήσεως:

α. Μεραρχίας: Κοσίνα μέχρι νεωτέρας διαταγῆς, μεθ' ὃ εἰς Ροντέν.

β. Ἀριστεροῦ ὑποτομέως: Μπάλι.

γ. Κεντρικοῦ ὑποτομέως: Μπαλαμπάν.

δ. Δεξιοῦ ὑποτομέως: Ἀνατολικῶς Χάνι Μπούμπεσι.

IX. Ἡ εἴσοδος ἐν γραμμῇ τῶν 67ου καὶ 29ου Συν/των, θὰ λάβῃ χώραν ἅμα τῇ συμπληρώσει τῶν ἐλλείψεών των καὶ βάσει νεωτέρας διαταγῆς.

Οἱ Διοικηταὶ ὅμως τῶν Συν/των, νὰ προβῶσιν εἰς ἀναγνωρίσεις ὡς κάτωθι:

Ὁ Συν/ρχης Μουστεράκης τὴν 26ην τρέχοντος ἐν τῷ ὑποτομεῖ του, συνεννοούμενος μετὰ Δ/τοῦ 19ου Συν/τος.

Ἀντ/ρχης Μεσσηνόπουλος τὴν 29ην τρέχοντος ἐν τῷ ὑποτομεῖ του, συνεννοούμενος μὲ τὸν Δ/τὴν 90ου Συν/τος.

Μετὰ ἀναγνώρισιν, οἱ ἄνω Δ/ταὶ νὰ μοὶ ὑποβάλωσιν συνοπτικωτάτην ἔκθεσιν μετὰ σχεδιαγράμματος ἐπὶ τοῦ τρόπου καταλήψεως τοποθεσίας.

Οἱ ἄνω Δ/ταί, νὰ ρυθμίσωσι τὸν σύνδεσμον διὰ πυρὸς μεταξὺ τῶν ὑποτομέων, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει καὶ τὸν ἤδη ὑπάρχοντα τοιοῦτον μεταξὺ τῶν τμημάτων I καὶ XV Μεραρχιῶν.

Ὁμοίως νὰ λάβωσι γνῶσιν παρὰ τῶν ἀντιστοίχων Δ/τῶν τοῦ σχεδίου πυρός των, τῶν ἀποστολῶν των, τῶν συνθηκῶν ὀργανώσεως ἐδάφους, ἀντιαρματικῆς ἀμύνης καὶ πασῶν τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἀμυντικῆς των ἀποστολῆς.

Διοικητὴς 840 Μονάδος
Α. Ρουσσόπουλος
Ὑποστράτηγος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 17

(Μυστικὸν ἀρχεῖον Καβαλλέρο)

Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως Μουσολίνι πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας

....

Λιμένες. Ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ναυάρχου Sportiella, ἑνὸς Ναπολιτάνου,ὁ ὁποῖοσυνδυάζει τὴν εὐφυΐαν μὲ πολλὴν δρᾶσιν καὶ ἐνεργητικότητα, οἱ λιμένες τῆς Ἀλβανίας ἔχουν σημαντικῶς αὐξήσει τὴν ἀπόδοσιν των. Εἰς τὴν σειρὰν ἀποδόσεως, τὴν πρώτην γραμμὴν κατέχει πάντοτε τὸ Δυρράχιον, κατόπιν ἔρχεται ὁ Αὐλὼν καὶ τελικῶς ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Μεδούης. Ἡ σημασία τοῦ τελευταίου τούτου,διαρκῶς αὐξάνει. Αἱ ἐπιτευχθεῖσαι ἐκφορτώσεις (χάρις εἰς τὴν βελτιωθεῖσαν ὀργάνωσιν καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν λιμενικῶν Ἰταλικῶν ἑταιρειῶν),εἶναι κατὰ μέσον ὅρον περὶ τοὺς 4—5000 τόννους ἡμερησίως, ἀρκετὴ διὰ νὰ τροφοδοτήσῃ τὰς σημερινὰς ἐν Ἀλβανίᾳ δυνάμεις, αἵτινες κυμαίνονται μεταξὺ 400 καὶ 450 χιλιάδων ἀνδρῶν. Ἡ δρᾶσις τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας (ὁ Αὐλὼν ἐβομβαρδίσθη 40 φοράς) δὲν προὐξένησε σοβαρὰς ζημίας οὔτε διετάραξε τὴν κίνησιν.

Ὁδοί: Τὸ ὁδικὸν δίκτυον διατηρεῖται ὑπὸ χιλιάδων Ἰταλῶν καὶ Ἀλβανῶν ἐργατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται ἄνευ διακοπῆς, ἀκόμη καὶ ὅταν βρέχει, προστατευόμενοι ὑπὸ ἀδιαβρόχων. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον,αἱ ἡμιονικαὶ ὁδοὶ γίνονται καρροποίητοι, ἀνοίγονται νέαι ὁδοὶ καὶ εὐρύνονται αἱ ὑπάρχουσαι,ὥστε νὰ καθιστοῦν ταχυτέραν τὴν κίνησιν τῶν ὀχημάτων πρὸς τὴν πρώτην γραμμήν. Τὸ ἔργον τῶν ἡμιόνων ἐλαφρύνεται καὶ τοιουτοτρόπως παύει δι' αὐτοὺς ἡ θνησιμότης, ἡ ὁποία κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος, λόγῳ τῆς λάσπης καὶ τῆς ἐλλειποῦς νομῆς, εἶχε λάβει ἀνησυχητικὰς διαστάσεις. Ἡ τάξις τῆς κυκλοφορίας κατὰ μῆκος τῶν ὁδῶν,ἐξασφαλίζεται ἀπὸ σηματωρούς, ἀπὸ καραμπινιέρους καὶ ἀπὸ μοτοσυκλετιστὰς τῆς ἀστυνομίας ὁδῶν.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις εἶναι πλέον ἡ ἱκανοποιητική.

Σύνδεσμοι: Οἱ τηλεφωνικοὶ καὶ οἱ δι' ἀσυρμάτου σύνδεσμοι μεταξὺ τῶν Διοικήσεων καὶ τομέων λειτουργοῦν ἀρκετὰ καλῶς, ὡς ἐπίσης ὁ ἀνεφοδιασμὸς εἰς τροφὰς καὶ πυρομαχικά. Αὐτὰ τὰ πραγματικῶς μεγάλα καὶ βαρέα προβλήματα ἐφοδιασμοῦ, ἔχουν λυθῇ. Ὁ ἔπαινος ἀνήκει εἰς τὸν στρατηγὸν Scuero. Τὸ συσσίτιον φθάνει κανονικῶς, καθὼς καὶ τὰ τρόφιμα ἐνισχύσεως. Ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία, εἰς ὡρισμένα σημεῖα δὲν εἶναι ἡ ἀπολύτως ἐπιθυμητή. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἀποστάσεις καὶ τὴν ὑπηρεσίαν λογοκρισίας, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ ἐλέγχῃ καὶ τὰ ἀτελῆ δελτάρια. Ἡ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία, λειτουργεῖ μὲ κανονικὸν ρυθμόν. Τὰ νοσοκομεῖα, τόσον τὰ μικρά, ὅσον καὶ τὰ μεγάλα, τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθην, ἦσαν ἀπολύτως ἐν τάξει.

Ἠθικὸν καὶ συμπεριφορὰ στρατιωτῶν: Ἀπὸ ἐξωτερικῆς ἀπόψεως, τίποτε δὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω διὰ τὴν παράστασιν τῶν ὁπλιτῶν. Ἡ ἐπίσκεψίς μου ἔγινε πολὺ εὐμενῶς δεκτή, ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ᾐσθάνοντο ἑαυτοὺς ἐγκαταλελειμμένους ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Αἱ ἐκδηλώσεις ἦσαν αὐθόρμητοι. Οἱ στρατιῶται ἔτρεχον πρὸς τὸν δρόμον ἀπὸ τὰς κατασκηνώσεις. Ἔγινε μία ὡρισμένη προετοιμασία, ἀλλ' ἦτο περιττή. Ἀκόμη καὶ τὰ στρατεύματα τῶν μεραρχιῶν αἱ ὁποῖαι ἐβάδιζον πρὸς τὴν μάχην, Πούλιε, Πιεμόντε, Μπάρι, Λοῦπι, Σιένα, Καζάλε, ἐφαίνοντο ἀποφασιστικὰ καὶ ἐνθουσιασμένα. Θὰ ἔπρεπε νὰ συμπεράνω, ὅτι τὸ ἠθικὸν εἶναι ὑψηλότατον. Δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ υἱοθετήσω τὸ ἐπίθετον τοῦτο. Εἶδον στρατεύματα ἀπὸ τὴν διοίκησιν μεραρχίας καὶ ἐντεῦθεν καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν διοίκησιν μεραρχίας καὶ ἐκεῖθεν. Δὲν μοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπισκεφθῶ τμήματα τῆς πρώτης γραμμῆς, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐχθρόν. Συμφώνως πρὸς τὰς διοικήσεις, καὶ αὐτὰ τὰ στρατεύματα ἔπρεπε νὰ εἶχον ἐξαιρετικὸν ἠθικόν. Δὲν ἔχω στοιχεῖα προσωπικῆς παρατηρήσεως διὰ νὰ πιστοποιήσω ἢ νὰ ἀμφισβητήσω τὴν διαβεβαίωσιν.

Αἱ δύο μάχαι: Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μηνὸς Μαρτίου, ἔλαβον χώραν εἰς τὸ Ἑλληνοαλβανικὸν μέτωπον δύο μάχαι. Μία κατόπιν Ἑλληνικῆς πρωτοβουλίας καὶ μία κατόπιν Ἰταλικῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐξελίχθη ἀπὸ τὴν 6ην μέχρι τῆς 9ης Μαρτίου, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸ Τεπελένι. Οἱ Ἕλληνες προσέβαλον τοὺς δύο παραστάτας, οἱ ὁποῖοι προστατεύουν τὸ Τεπελένι : Τὸ ὄρος Βεσίστιτ, εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ ποταμοῦ Βοϊούσα (Ἀώου) καὶ τὸ ὄρος Γκόλικο εἰς τὸ ἀριστερόν. Ἡ ἐπίθεσις ἔγινε μὲ μεγάλην ἐνεργητικότητα καὶ σημαντικὴν χρησιμοποίησιν πυρός, ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ μικρὰς ἐδαφικὰς προόδους δὲν ἐπετεύχθη ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπός της καὶ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐγκατελείφθη.Τὸ κτύπημα τὸ ὑπέστη καὶ ἀπέκρουσεν ἡ Μεραρχία ἀλπινιστῶν Τζούλια,ἡ ὁποία εἶχε τὰς ἀκολούθους ἀπωλείας : 30 ἀξιωματικοὶ πεσόντες, 87 τραυματίαι, 24 ἀγνοούμενοι, ὁπλῖται πεσόντες 68, τραυματίαι 2697, ἀγνοούμενοι 610. Πολὺ βαρεῖαι ἐπίσης καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ ἀπώλειαι. Ληξάσης μὲ ἀποτυχίαν τῇ ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως τὴν 9ην, ἤρχισεν ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις,προκαθορισθεῖσα ἀπὸ τὸν Στρατηγὸν Καβαλέρο διὰ τοῦ ὑπομνήματός του φέροντος τὴν ἡμερομηνίαν 6 Μαρτίου.

Τομεὺς ἐπιθέσεως ὁ τοῦ VIII Σώματος τοῦ Στρατηγοῦ Γκαπάρα, διὰ ταυτοχρόνου ἐνεργείας τοῦ 25ου (Στρατηγὸς Ρόσσι) καὶ τοῦ 4ου (Στρατηγὸς Μερκάλλι).

Μεραρχία ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ: Πινερόλο (Στρατηγὸς Ντὲ Στέφανις), Πούλιε Στρατηγὸς Ντὰ Πόντε), Κάλιαρι (Στρατηγὸς Τζιάννι).

Μεραρχίαι ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ: Μπάρι καὶ Σιένα.

Ἐφεδρικαὶ μεραρχίαι: Πιεμόντε καὶ Κένταυροι (ἡμιτεθωρακισμένη) ἐπὶ πλέον ἓν συγκρότημα μελανοχιτώνων (περίπου 1500—2000 ἄνδρες, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Συντ/ρχου Ρ.Ε. Ρίτσι). Πυροβολικόν, 300 πυροβόλα μεταξὺ τῶν μεραρχιῶν καὶ τοῦ Σώματος Στρατοῦ. Συνολικῶς περίπου 400 στόμια πυρός. Ἀεροπορία: 400 ἀεροπλάνα μεταξὺ καταδιωκτικῶν καὶ βομβαρδιστικῶν. Σύνολον δυνάμεων ἐπιβλητικόν. Διεύθυνσις ἐπιθέσεως ἡ κοιλὰς τοῦ Ντεσνίτσα. Ὁ Ντεσνίτσα εἶναι μικρὸς ποταμός, ρέων πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Τρεμπεσίνας καὶ ἐκβάλλων πρὸς τὴν Κλεισούραν εἰς τὸν Ἀῶον. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ πρώτου χρόνου: Σοῦκα καὶ Ποντγκοράνη, τοῦ δευτέρου: Κλεισούρα. Ἡ ἐπίτευξις τοῦ ἀντικειμενικοῦ τούτου σκοποῦ, θὰ ἐδημιούργει τὴν κατάρρευσιν ὅλων τῶν εἰς τὴν περιοχὴν τούτων Ἑλληνικῶν δυνάμεων, ὑπολογιζομένων εἰς 4 ἕως 5 μεραρχίας τῶν τριῶν συνταγμάτων, οὐχὶ ὅμως ὅλων ἐκ τριῶν ταγμάτων. Ἡ δρᾶσις ἤρχισε τὴν 7ην πρωϊνὴν τῆς 8ης Μαρτίου μὲ προπαρασκευὴν πυροβολικοῦ διαρκείας 90' καὶ μὲ διάλειμμα 5' λεπτῶν, διὰ νὰ προκληθῇ σύγχυσις εἰς τὸν ἐχθρόν.

Ἤρχισεν ἐν συνεχείᾳ ἡ κίνησις τοῦ πεζικοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ἔγινεν αἰσθητὴ ἡ Ἑλληνικὴ ἀντίδρασις, μὲ βολὰς ἀνασχέσεως ὅλμων. Ἐνῷ ἡ Πινερόλο ἐπραγματοποίει κάποιαν πρόοδον, ἡ Πούλιε ἐσταμάτα καὶ ἡ Κάλιαρι δὲν ἐκινεῖτο, ἐνῷ ὁ Διοικητής της,(Στρατηγὸς Τζιάννι), προσβληθεὶς ὑπὸ κωλικοῦ, ἐγκατέλειψε τὸν Σταθμὸν Διοικήσεώς του, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ἀνελήφθη ὑπὸ τοῦ Συντ/ρχου Νοντίνι (πρώην στρατιωτικοῦ ἀκολούθου εἰς Ἀθήνας) καὶ ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Ἀντζιοΐ.

Τὴν 12ην ὥραν, ἐγὼ ὁ ὁποῖος παρηκολούθουν ἀπὸ τὸ παρατηρητήριον τὴν μάχην, εἶχον καθαρὰν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἐπίθεσις εἶχεν ἀποτύχει.

Τὸ ἀπόγευμα διῆλθεν ἄνευ οὐδεμιᾶς μεταβολῆς. Ὁ Στρατηγὸς Τζελόζο, ἀπεφάσισε τότε νὰ συνεχίσῃ τὴν δρᾶσιν τὴν ἡμέραν τῆς Δευτέρας, προηγουμένης νέας προπαρασκευῆς πυροβολικοῦ κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὀχυρῶν, μὴ καταστραφέντων ἢ ἀποκαλυφθέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιθέσεως τοῦ πεζικοῦ μας. Διάρκεια πυρὸς 30' λεπτά. Οὐδεμία πρόοδος τοῦ πεζικοῦ μας. Ἓν τάγμα Μελανοχιτώνων, ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ διεισδύσῃ,κατεστράφη. Τὴν ἡμέραν τῆς Τρίτης, διαλεῖπον πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ μας.

Ἠρώτησα τὸν Στρατηγὸν Καβαλλέρο, ποία ἦτο ἡ γνώμη του ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ τῶν τριῶν αὐτῶν πρώτων ἡμερῶν. «Μέτριος». μοῦ ἀπήντησεν. «Μηδέν», προσέθεσα ἐγώ. Τὴν ἡμέραν τῆς Πέμπτης, τρίτη καὶ τελευταία ἀπόπειρα μὲ ἕνα βίαιον πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ ἐπὶ ἑνὸς μετώπου 1000 μέτρων. Οὐδὲν ἀποτέλεσμα. Τὸ πεζικὸν τῆς Μεραρχίας Μπάρι, τὸ ὁποῖον εἶχε παρεμβληθῆ μεταξὺ τῶν Μεραρχιῶν Πούλιε καὶ Κάλιαρι διὰ νὰ τροφοδοτήσῃ τὴν ἐπίθεσιν, δὲν κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸ ὕψωμα 731, ἀπὸ τοῦ ὁποίου θὰ κατηρχόμεθα πρὸς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος. Τὴν 14ην, ὁ Καβαλλέρο διατάσσει νὰ παύσῃ ἡ ἐπίθεσις. Αἰχμάλωτοι συλληφθέντες 10, ἐκ τῶν ὁποίων 2 τραυματίαι. Ἰδικαί μας ἀπώλειαι:

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ	*Πεσόντες*	*Τραυματίαι*
Πινερόλο	*11*	*37*
Μπάρι	*15*	*35*
Κάλιαρι	*25*	*25*
Πούλιε	*15*	*27*
Σύνολον	*66*	*124*
ΟΠΛΙΤΑΙ	*Πεσόντες*	*Τραυματίαι*
Πινερόλο	*269*	*791*
Μπάρι	*253*	*1063*
Κάλιαρι	*331*	*512*
Πούλιε	*134*	*712*
Σύνολον	*987*	*3078*

Ἐπὶ πλέον 500 ἀγνοούμενοι ἐν ὅλῳ.

Ἀπώλειαι Ἑλλήνων πολὺ σοβαραί, λόγῳ τοῦ πυροβολικοῦ μας καὶ τοῦ ἐναερίου βομβαρδισμοῦ. Αἴτια τῆς ἀποτυχίας· Πολλαπλᾶ, ἀλλὰ γνωστὰ καὶ πρὸ τῆς ἐπιθέσεως: Δυσκολίαι ἐδαφικαί, παρ' ὅλον ὅτι ἀπὸ 20 ἡμερῶν ὑπάρχει ἥλιος καὶ ἡ λάσπη ἐξηφανίσθη. Ἐλλειπὴς πλαισίωσις διὰ στελεχῶν καὶ ἐλλειπὴς ἐκπαίδευσις. Ἐλαχίστη φυσικὴ δυνατότης καὶ ἐλιγμοῦ τοῦ κοινοῦ πεζικοῦ. Ἐλ-

λειπής σύνδεσμος μὲ τὸ πεζικὸν καὶ ἀντιθέτως. Ἐξαιρετικὴ χρησιμοποίησις τῶν ὅλμων ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Ἠτὸ μία μάχη ὅλμων. Βολαὶ πολυβόλων σπανιώταται. Τυφεκίου οὐδεμία. Ἡ στρατηγικὴ τῶν Ἑλλήνων εἶναι περιωρισμένης ἀκτῖνος, ἀλλ' ἡ τακτικὴ των μακρᾶς τοιαύτης, τριῶν χιλιομέτρων.

Σχεδιαζομένη δρᾶσις. Παραδεχόμενοι ὡς βέβαιον γεγονός, ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἔχομεν τοὐλάχιστον μίαν στρατιωτικὴν ἐπιτυχίαν, πρὶν οἱ Γερμανοὶ ἀρχίσουν τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου τὴν ἐπίθεσίν των, ὁ Στρατηγὸς Καβαλέρο καθώρισε τὰς γενικὰς ὁδηγίας διὰ μίαν νέαν δρᾶσιν ἐπὶ τοῦ τομέως τῆς 11ης Στρατιᾶς. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἡ Κλεισοῦρα. Κατεύθυνσις τῆς ἐπιθέσεως: Ἡ λεγομένη γραμμὴ τῶν Μάλι εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς κοιλάδος τοῦ Ντεσνίτσα. Δυνάμεις κρούσεως: Μία Μεραρχία Ἀλπινιστῶν, ἡ Κ ουνεένσε, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Μπατίστι. Ἡμερομηνία: τὸ τέλος τοῦ μηνός.

Μεταγενεστέρως, ἐνίσχυσις τοῦ πυροβολικοῦ διὰ πολλῶν πυροβολαρχιῶν τῶν 149 καὶ 152 καὶ μὲ βάσεις πυρὸς συγκροτουμένας ἀπὸ ὅλμους. Τεχνικὴ τῆς ἐφόδου: Τροχάδην πρὸς τὰ ἐχθρικὰ ὀχυρά, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν καταστραφῆ, εἰς τάξιν πολὺ ἀραιωμένην.

Αἱ Διοικήσεις πιστεύουν ὅτι ἡ τρίτη αὐτὴ ἐπιθετικὴ ἀπόπειρα θὰ ἐπιτύχῃ καὶ νομίζουν, ὅτι μόλις γίνῃ ῥῆγμα εἰς ἓν σημεῖον, τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναστραφῶσι. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου.

Τεῖχος καὶ ἀντιτεῖχος. Ἡ τελευταία Ἑλληνικὴ ἐπιτυχία ποιᾶς τινος σπουδαιότητος, ἀνάγεται εἰς τὴν 12ην Ἰανουαρίου, ὅταν κατελήφθη ἡ Κλεισοῦρα. Ἀπὸ τότε αἱ Ἰταλικαὶ δυνάμεις ἤγειρον τεῖχος. Ὄπισθεν αὐτοῦ τοῦ τείχους προέβαινον εἰς τὴν ἐπίτευξιν ὁμοιογενείας τῶν τμημάτων, μέχρι τότε ὑπεραναμεμιγμένων καὶ εἰς τὴν ἐντατικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ πεζικοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐδημιούργουν τεῖχος, δηλαδὴ κατεσκεύασαν γραμμὰς καὶ ἀμυντικὰ ὀχυρά, προστατευόμενα ἀπὸ ἕνα λογικὸν συνδυασμὸν τῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν ὅλμων. Επρόκειτο νὰ θραύσωμεν τὴν ἰσορροπίαν τῶν δυνάμεων καὶ τῶν μέσων.

Ἠθικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Δὲν γνωρίζομεν πολλά, διὰ νὰ γνωρίζωμεν δὲ κάτι, θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχομεν συλλάβει ὁπλίτας καὶ αὐτὸ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἔγινεν. Ὑπάρχει μία καθημερινή, κατὰ σταγόνας, διαρροὴ αὐτομόλων, περίπου 100 κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς μου, ἀλλὰ εἶναι σχεδὸν ὅλοι Σλαυόφωνοι ἐκ Β. Ἑλλάδος, σπανιώτατα δὲ Ἕλληνες, ἐκ Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Τὸ συμπέρασμα τὸ ὁποῖον ἠμποροῦμεν νὰ ἐξαγάγωμεν εἶναι τὸ ἀκόλουθον: Τὸ ἠθικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶναι εἰς συνεχῆ, ἀλλὰ πολὺ βραδεῖαν κατάπτωσιν, ἀλλὰ θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ κατακρημνισθῇ μόνον ὅταν θὰ ὑποστῇ μίαν σκληρὰν ἧτταν.

Ἀεροπορία: Τὰ σμήνη τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Πούλια ἐχρησιμοποιήθησαν ἀφειδῶς. Αἱ ἀπώλειαι εἶναι μεγάλαι, ἀλλὰ πρέπει τελικῶς νὰ πεισθῶμεν, ὅτι ἐξαιρέσει καλῶς καθωρισμένων περιπτώσεων, ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἀεροπορίας ἐπὶ τακτικοῦ πεδίου, εἰδικῶς ἐπὶ ὀρεινοῦ ἐδάφους εἶναι ἁπλῶς ἄφρων. Ἡ ἀεροπορία δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ πυροβολικόν, παρὰ μόνον ἐπὶ τοῦ στρατηγικοῦ πεδίου.

Διοικήσεις: Ἡ Στρατιὰ Τζελόζο σημειώνει τὴν δευτέραν της ἀποτυχίαν. Ἐν τούτοις ὁ Καβαλλέρο ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκτιμᾷ τὸν Τζελόζο. Ὁ Στρατηγὸς Πίρτζιο Μπιρόλι περιέρχεται συνεχῶς τὰς γραμμὰς καὶ ἔτυχε, κατοπιν κάποιας ἀρχικῆς ἐπιφυλακτικότητος, τῆς συμπαθείας πάντων. Αἱ Διοικήσεις μοῦ ἐφάνησαν κάπως πληθωρικαί, ἀλλὰ γενικῶς προσηρμοσμέναι.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κάποια συγκράτησις εἰς τὸ ἀναφέρειν τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Μὲ τὴν ἄφιξιν τῆς Καζάλε, Φλωρεντίας, Μεσσήνας, ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἀλβανίαν 27 μεραρχίαι ὀργανικαί, αἱ ὁποῖαι ἀνέρχονται εἰς τριάκοντα, περιλαμβανομένων εἰς τὴν δύναμιν καὶ μὴ μεραρχιακῶν μονάδων.

Ἀλβανικὸς λαός: Συμπεριφορὰ καλή, ἄβουλος καὶ ἀδιάφορος κατὰ τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἀνατολίτου. Πρόθυμος φιλοξενία διὰ τὰς ἕδρας τῶν Διοικήσεών μας.

Καμία ἀταξία, κανὲν σαμποτάζ. Οὔτε ἓν τηλεφωνικὸν σῦρμα δὲν ἐκόπη. Εἶδον Ἀλβανικὰ τάγματα. Φαίνονται καλά, ἀλλὰ διατηρῶ τὰς ἐπιφυλάξεις μου εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀπόδοσίν των, ἐκτὸς εἰς περίπτωσιν ῥήξεως τοῦ μετώπου, ἡ ὁποία νὰ ἐπιτρέπῃ καταδίωξιν.

Λέξεις πρὸς τὸν Καβαλλέρο: Ἐνῷ μὲ συνώδευεν εἰς τὸ ἀεροδρομιον εἶπον εἰς τὸν Καβαλλέρο τὰ κατωτέρω: «Ἐδημιουργήσατε τὰς ἀναγκαίας καὶ ἐπαρκεῖς συνθήκας, ὄχι μόνον διὰ νὰ κερδίσητε μίαν μάχην, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ νικήσητε τὸν Ἑλληνικὸν Στρατόν. Τώρα ἐναπομένει νὰ χρησιμοποιήσητε τὰς συνθήκας αὐτὰς καὶ πρὸ πάντων νὰ ὑποκινήσητε τὰς ἠθικὰς δυνάμεις, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ ὑλικὴ προετοιμασία παραμένει ἀδρανής. Ἀφοῦ τελικῶς ὑψώσατε τὸ Ἰταλικὸν τεῖχος, πρέπει νὰ διαρρήξητε τὸ Ἑλληνικὸν τεῖχος, εἰ δυνατὸν πρὸ τῆς Γερμανικῆς ἐπιθέσεως, διὰ λόγους τοὺς ὁποίους ὁ καθεὶς ἀντιλαμβάνεται».

Μουσολίν

Π Ι Ν Α Κ Ε Σ

ΜΟΝΑΔΩΝ - ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ

ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΥΝ/ΤΩΝ - ΤΑΓΜΑΤΩΝ -

ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

ΠΙΝΑΞ

Διοικητῶν τῶν ἐν τῷ παρόντι Τόμῳ ἀναφερομένων μονάδων μέχρι Τάγματος

Μονάδες	Ἰδιότης	Ὀνοματεπώνυμα	Παρατηρήσεις
Γεν. Στρατηγεῖον	Ἀρχιστράτηγος	Ἀντιστρ. Παπάγος Ἀλέξανδρος	
	Ἀρχηγὸς Ἐπ. Γ.Σ.	Ὑποστρ. Μελισσηνὸς Παναγιώτης	
	Α΄. Ὑπαρχηγὸς	Ὑποστρ. Στρίμπερ Ἰωάννης	
	Β΄. Ὑπαρχηγὸς	Ὑποστρ. Καράσσος Χρῆστος	μέχρι 11-2-41
	Διευθ. ΙΙΙ Γραφείου	Συν/ρχης Πυρ. Κιτριλάκης Στυλιανὸς	
Τμῆμα Στρατιᾶς Δυτ. Μακεδονίας	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Πιτσίκας Ἰωάννης	μέχρι 8-3-41
		Ἀντιστρ. Τσολάκογλου Γεώργιος	
	Ἐπιτελάρχης	Συν/ρχης Πεζικοῦ Γεωργούλης Σπῦρος	μέχρι 8-3-41
		Συν. Ἱππ. Χρυσοχόυ Ἀλέξανδρος	
	Διοικ. Πυρ/κοῦ	Ἐφ. Ὑποστρ. Κονδύλης Γεώργιος	
Τμῆμα Στρατιᾶς Ἀνατ. Μακεδονίας	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Δράκος Μάρκος	μέχρι 7-2-41
		Ἀντιστρ. Μπακόπουλος Κων/νος	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πυρ. Γρηγορόπουλος Θεοδωρος	μέχρι 7-2-41
		Συν. Πυρ. Καλογερόπουλος Παναγιώτης	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Κούβελας Δημήτριος	μέχρι 31-1-41
		Ὑποστρ. Λελάκης Βασίλειος	
Τμῆμα Στρατιᾶς Κεντρ. Μακεδονίας	Διοικητὴς	Ἐφ. Ἀντιστρ. Κωτούλας Ἰωάννης	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πυρ. Πέππας Ἀθανάσιος	μέχρι 19-3-41
		Συν. Πυρ. Παπαδόπουλος Κων/νος	
	Διοικ. Πυρ.	Ὑποστρ. Κόττας Σωτήριος	
Τμῆμα Στρατιᾶς Ἠπείρου	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Δράκος Μάρκος	μέχρι 8-3-41
		Ἀντιστρ. Πιτσίκας Ἰωάννης	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πυρ. Γρηγορόπουλος Θεόδωρος	μέχρι 9-3-41
		Ὑποστρ. Πλατῆς Κων/νος	
	Διοικ. Πυρ.	Ὑποστρ. Τότσιος Κων/νος	
Τμῆμα Στρατιᾶς Θράκης	Διοικητὴς	Ἐφ. Ἀντιστρ. Κωτούλας Ἰωάννης	
	Ἐπιτελάρχης	Συντ. Πυρ. Πέπας Ἀθανάσιος	
Α΄. Σῶμα Στρατοῦ	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Κοσμᾶς Γεώργιος	μέχρι 8-3-41
		Ἀντιστρ. Δεμέστιχα Παναγιώτης	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πεζικοῦ Πεντζόπουλος Θωμᾶς	μέχρι 15-3-41
		Συν. Πυρ. Βαγεννᾶς Γεώργιος	
	Διοικητὴς Πυρ.	Συντ. Μουρογιάννης Παναγιώτης	
Β΄. Σῶμα Στρατοῦ	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Παπαδόπουλος Δημήτριος	μέχρι 8-3-41
		Ὑποστρ. Μπᾶκος Γεώργιος	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πεζικοῦ Μαχᾶς Δημήτριος	μέχρι 21-3-41
		Συν. Πεζικοῦ Τσακαλῶτος Θρασύμβουλος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Κόττας Σωτήριος	μέχρι 18-2-41
		Συν. Πυρ. Μπαλῆς Νικόλαος	
Γ΄. Σῶμα Στρατοῦ	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Τσολάκογλου Γεώργιος	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Ἱππ. Χρυσοχόου Ἀθανάσιος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Παπαδόπουλος Κων/νος	μέχρι 23-3-41
		Ἐφ. Ὑποστρ. Κονδύλης Γεώργιος	
Δ΄. ΣῶμαΣ τρατοῦ	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Μπακόπουλος Κων/νος	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πυρ. Καλογερόπουλος Παναγιώτης	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Πέπας Ἀντώνιος	
Ε΄. Σῶμα Στρατοῦ (Θράκης)	Διοικητὴς	Ἀντιστρ. Μπακόπουλος Κων/νος	μέχρι 8-2-41
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πυρ. Καλογερόπουλος Παναγιώτης	μέχρι 8-2-41
	Διοικ. Πυρ/κ.	Συν. Πέπας Ἀντώνιος	
Ε΄. Σῶμα Στρατοῦ (Ἀλβανίας)	Διοικητὴς	Ἀντ. Δεμέστιχας Παναγιώτης	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Βαγενᾶς Γεώργιος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Κούβελας Γεώργιος	

Μονάδες	Ἰδιότης	Ὀνοματεπώνυμα	Παρατηρήσεις
Ὁμὰς Μεραρχιῶν	Διοικητής	Ἀντιστρ. Δέδες Παναγιώτης	
Ἀν. Μακεδονίας	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πεζ. Στεργιόπουλος Σωτήριος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Κούβελας Δημήτριος	
I Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Βραχνὸς Βασίλειος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Σπυρόπουλος Μιχαήλ	μέχρι 20-1-41
		Ἀντ. Πεζικοῦ Κατσιμήτρος Στέφανος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Παπαδόπουλος Κων/νος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Ὀλύμπιος Δημήτριος	
II Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Λάβδας Γεώργιος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πεζ. Χριστοδουλίδης Δημήτριος	μέχρι 20-1-41
		Ἀντ. Πεζικοῦ Γρίβας Γεώργιος	
	Διοικητὴς Πεζικοῦ	Συν. Ἀντωνάκης Κωνσταντῖνος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Μαντᾶς Χρῆστος	
III Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Μπάκος Γεώργιος	μέχρι 5-3-41
		Συν. Πεζ. Γεωργαντᾶς Κων/νος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πυρ. Θεοδώρου Ἰωάννης	μέχρι 4-2-41
		Ἀντ. Πεζ. Ζαφειρόπουλος Δημήτριος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Ντρὲς Γεώργιος	
	Διοικ. Πυρ/κοῦ	Συν. Πυρ. Ἀσημακόπουλος Ἀλέξανδρος	
IV Μεραρχία	Διοικητής	Συν. Πεζικοῦ Μπουλαλᾶς Κλεάνθης	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πεζ. Γριβέας Ἀθανάσιος	μέχρι 31-1-41
		Ἀντ. Πεζ. Κολιόπουλος Ἀντώνιος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Καλοτάντανος Δημήτριος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Ματάλας Κων/νος	
V Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Παπαστεργίου Γεώργιος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πεζικοῦ Τζεραβίνης Ἰωάννης	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Γιαννακόπουλος Δημήριος	μέχρι 28-1-41
		Συν. Παπαδόγκονας Διονύσιος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Φιλιππίδης Ἀγαμέμνων	
VI Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Μάρκου Νικόλαος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πυρ. Νομικὸς Πέτρος	μέχρι 21-3-41
		Ἀντ. Πυρ. Λάϊος Δημήτριος	
	Διοικ. Πεζικοῦ.	Συν. Καραμπᾶτος Γεώργιος	μέχρι 19-3-41
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Μπαλῆς Νικόλαος	μέχρι 15-2-41
		Συν. Πυρ. Κοτρῶτσος Γεώργιος	
VIII Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Κατσιμήτρος Χαράλαμπος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πεζικοῦ Δρίβας Χαρίλαος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Γιατζῆς Δημήτριος	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Ποντίκας Ἰωάννης	
IX Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Ζυγούρης Χρῆστος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πεζ. Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων	μέχρι 29-1-41
		Ἐφ. Ταγ. Πεζ. Μπουρδάρας Ἀλκιβιάδης	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Μπεγέτης Ἰωάννης.	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Παπαγεωργίου Γεώργιος	
X Μεραρχία	Διοικητής	Ὑποστρ. Γαζῆς Παναγιώτης	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πυρ. Νικολαΐδης Μιχαήλ	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Παπακωνσταντίνου Μιλτιάδης	μέχρι 27-2-41
		Συν. Δέδες Χρῆστος	μέχρι 21-3-41
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Κιτσικόπουλος Παναγιώτης	
XI Μεραρχία	Διοικητής	Συν. Ἱππ. Δημάρατος Σωκράτης	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πυρ. Σπυράκης Ἀλέξανδρος	μέχρι 17-3-41
		Ἐφ. Ἀντ. Πεζικοῦ Σταθόπουλος Σπῦρος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Γιαννακόπουλος Δημήτριος	ἀπὸ 2-3-41
	Διοικ. Πυρ/κοῦ	Συν. Μηχ. Κώτσαλος Γεώργιος	

Μονάδες	Ἰδιότης	Ὀνοματεπώνυμα	Παρατηρήσεις
XII Μεραρχία	Διοικητὴς	Συν. Πεζικοῦ Καραμπάτος Γεώργιος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Ἱπ. Γεωργίου Κων/νος	
	Διοικ. Πεζικ.	Συντ. Μαχᾶς Δημτριος	
	Διοικ. Πυρ/κοῦ	Συντ. Πυρ. Παναγόπουλος Νικόλαος	
XIII Μεραρχία	Διοικητὴς	Ὑποστρ. Μουτούσης Σωτήριος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πεζ. Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων	
		Ἀντ. Πεζ. Ἀναγνωστόπουλος Σωτήριος	
	Διοικητὴς Πεζικοῦ	Συν. Λιώσης Εὐστάθιος	
	Διοικ. Πυρ/κοῦ	Συντ. Πυρ. Μουκανάκης Κων/νος	
XV Μεραρχία	Διοικητὴς	Συντ. Πεζ. Σπηλιωτόπουλος Παναγιώτης	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Μηχ. Ἀργυρόπουλος Ἀρχιμήδης	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συντ. Κρητικὸς Παναγιώτης	
	Διοικ. Πυρ/κοῦ	Συν. Μούντριχας Ἀθανάσιος	
XVI Μεραρχία	Διοικητὴς	Ὑποστρ. Μεταξᾶς Ἀγαμέμνων	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πεζ. Ἀναγνωτόπουλος Κων/νος	μέχρι 22-1-41
		Ἀντ. Πεζ. Κωσταρέλος Γεώργιος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Γεωργούλης Σπυρίδων	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Παπαδημητρίου Σπυρίδων	
XVII Μεραρχία	Διοικητὴς	Ὑποστρ. Ρουσόπουλος Ἀναστάσιος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Πυρ. Λάμαρης Γεράσιμος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Νίτσας Σπυρίδων	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Γκούσης Γρηγόριος	
19η Μηχ. Μερ/χία	Διοικητὴς	Ὑποστρ. Λιούμπας Νικόλαος	
	Ἐπιτελάρχης	Συν. Πυρ. Ἀσημάκης Βασίλειος	
20η Μεραρχία	Διοικητὴς	Ὑποστρ. Καράσος Χρῆστος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἐπίλ. Νικολόπουλος Πέτρος	
	Διοικ. Πεζικοῦ	Συν. Παπακωνσταντίνου Μιλτιάδης	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Καζάνης Γεώργιος	
Μεραρχία Ἱπ/κοῦ	Διοικητὴς	Ὑποστρ. Σταυνωτᾶς Γεώργιος	
	Ἐπιτελάρχης	Ἀντ. Ἱππ. Γκίκας Σόλων	
	Διοικ. Πυρ.	Συν. Πυρ. Νίκας Δημήτριος	
1ον Συν. Πεζικοῦ	Διοικητὴς	Ἀντ. Σινιώρης Ἀγησίλαος	
I/1 Τάγμα	»	Ταγμ. Δάλλας Σωτήριος	
II/1 Τάγμα	»	Ταγμ. Κοκκώνης Γεώργιος	
III/1 Τάγμα	»	Ταγμ. Παπαδόπουλος Διονύσιος	
2ον Συν. Πεζικοῦ	»	Ἀντ. Χλωρὸς Νικόλαος	
I/2 Τάγμα	»	Ταγμ. Παντοζῆς Ἀθανάσιος	
II/2 Τάγμα	»	Ταγμ. Μαντοῦκος Νικόλαος	
III/2 Τάγμα	»	Ταγμ. Στρατιώτης Γεράσιμος	
3ον Συν. Πεζικοῦ	»	Ἀντ. Λειβαρᾶς Ἰωάννης	
I/3 Τάγμα	»	Ταγμ. Καραγιάννης Δημήτριος	
II/3 Τάγμα	»	Ταγμ. Παπασταθόπουλος Γρηγόριος	

Μονάς	Μεραρχία εἰς ἣν ὑπήγετο	Ὀνοματεπώνυμα Δ/τῶν	Παρατηρήσεις
II/3 Τάγμα		Λοχ. Μαργώνης Σ.	
III/3 Τάγμα		Λοχ. Βασταρδῆς Ἰωάννης	μέχρι 10-1-41
		Ταγμ. Μανάρας Νικόλαος	
4ον Συν. Πεζικοῦ	I	Ἀντ. Κατσιμῆτρος Στέφανος	μέχρι 22-1-41
		Ἀντ. Καραποστόλης Ἀριστείδης	μέχρι 19-3-41
		Συν. Κετσέας Θεμιστοκλῆς	
I/4 Τάγμα		Λοχ. Βασιλόπουλος Σωτήριος	
II/4 Τάγμα		Ταγμ. Χατζηδάκης Δημοσθένης	
III/4 Τάγμα		Ἔφ. Ταγμ. Βορίσης Σ.	μέχρι 9-1-41
		Ταγμ. Μπαντούμης Ἰωάννης	μέχρι 14-2-41
		Ταγμ. Ἀρέθας Εὐστάθιος	
5ον Συν. Πεζικοῦ	I	Συν. Γεωργούλας Νικόλαος	
I/5 Τάγμα		Ταγμ. Γούλας Ἀντώνιος	
II/5 Τάγμα		Ταγμ. Κασλᾶς Δημήριος	
III/5 Τάγμα		Ταγμ. Χειμαρριώτης Σπῦρος	
6ον Συν. Πεζικοῦ	III	Συν. Ζαλαχώρης Παναγιώτης	μέχρι 22-1-41
		Ἔφ. Ἀντ. Λουμάκης Ἀνδρέας	μέχρι 7-2-41
		Συν. Θεοδώρου Ἰωάννης	
I/6 Τάγμα		Ταγμ. Μπουσμπουρέλης Ἰωάννης	
II/6 Τάγμα		Ἔφ. Ταγμ. Πρατικάκης Ἐμμανουήλ	
III/6 Τάγμα		Ταγμ. Ταρσούλης Γεώργιος	μέχρι 16-1-41
		Ταγμ. Χατζησταματίου Ἀντώνιος	
7ον Συν. Πεζικοῦ	I	Ἀντ. Σωτηρίου Ἰωάννης	
I/7 Τάγμα		Ταγμ. Παπαδημητρίου Δημήτριος	
II/7 Τάγμα		Ταγμ. Μπελίτσας Παναγιώτης	μέχρι 10-1-41
		Ταγμ. Παπαγεωργίου	
III/7 Τάγμα		Ταγμ. Τριανταφυλλόπουλος Χρῆστος	
8ον Συν. Πεζικοῦ	IV	Ἀντ. Μπασακίδης Παναγιώτης	
I/8 Τάγμα		Ταγμ. Ἠσαΐας Δημήτριος	μέχρι 20-1-41
		Ταγμ. Πιπέρης Ἄγγελος	ἀπὸ 12-3-41
II/8 Τάγμα		Ταγμ. Νικολακάκης Χαράλαμπος	
III/8 Τάγμα		Ταγμ. Προκοπίου Πλάτων	
9ον Συν. Πεζικοῦ	IV	Συν. Κετσέας Βενετσάνος	
I/9 Τάγμα		Ταγμ. Μελανουρέας Κων/νος	
II/9 Τάγμα		Ταγμ. Γούτας Γεώργιος	
III/9 Τάγμα		Ταγμ. Σμυρλῆς Ἀντώνιος	
10ον Συν. Πεζικοῦ	ΓΣ	Συν/ρχης Πετρόπουλος Βασίλειος	
I/10 Τάγμα		Ἀντ. Γιαννόπουλος Γεώργιος	
II/10 Τάγμα		Ταγμ. Κατσαρὸς Σπῦρος	
III/10 Τάγμα		Ταγμ. Παπαθανασίου Κων/νος	
11ον Συν. Πεζικοῦ	IV	Συν. Κουδούνας Ἰωάννης	μέχρι 25-1-41
		Ἀντ. Παπασκευόπουλος Γεώργιος	
I/11 Τάγμα		Ταγμ. Γιαννακουδάκης Κων/νος	
II/11 Τάγμα		Ταγμ. Στρατήγης Βασίλειος	
III/11 Τάγμα		Ταγμ. Παπασκευόπουλος Γεώργιος	μέχρι 25-1-41
		Ταγμ. Τζάντζαρης Κων/νος	μέχρι 7-3-41
		Ταγμ. Καζάκος Παγαγιώτης	
12ον Συν. Πεζικοῦ	III	Ἔφ. Ἀντ. Μανωλόπουλος Χαράλαμπος	μέχρι 8-2-41
		Συν. Χιρστοδουλίδης Σταῦρος	
I/12 Τάγμα		Ταγμ. Κοτσώνης Ἰωάννης	
II/12 Τάγμα		Ταγμ. Χατζησταματίου Ἀντώνιος	μέχρι 15-1-41
		Ταγμ. Ἀλεβιζᾶτος Παναγιώτης	μέχρι 16-2-41
		Ταγμ. Κομποτιάτης Γιώργιος	
III/12 Τάγμα		Ταγμ. Καραχάλιος Χρῆστος	

Μονάς	Μεραρχία εἰς ἣν ὑπήγετο	'Ονοματεπώνυμα Δ/τῶν	Παρατηρήσεις
13ον Συν. Πεζικοῦ	XI	'Αντ. Καμπάνης Βασίλειος	
I/13 Τάγμα		Ταγμ. Κολιὸς Μιχαὴλ	μέχρι 7-2-41
		Ταγμ. Μποζεμπεργ Σῖμος	
II/13 Τάγμα		Ταγμ. Σταύρου Κωνσταντῖνος	μέχρι 14-2-41
		Ταγμ. Μαυρογιῶργος 'Απόστολος	
III/13 Τάγμα		Ταγμ. Τσιτσεκλῆς Βασίλειος	
14ον Συν. Πεζικοῦ	V	'Αντ. Κόντης Θεόφιλος	μέχρι 24-1-41
		Συν. Σπένδος Νικόλαος	
I/14 Τάγμα		Ταγμ. Κακαβούλης Νικόλαος	
II/14 Τάγμα		Ταγμ. Κυριαζᾶνος 'Αντώνιος	
III/14 Τάγμα		Ταγμ. 'Αβρονιδάκης Κων/νος	μέχρι 28-1-41
		Ταγμ. Τρικουράκης Σπυρίδων	
15ον Συν. Πεζικοῦ	VIII	'Αντ/ρχης Κυριαγῆς Γεώργιος	
I/15 Τάγμα		Ταγμ. 'Αποστολίδης Κων/νος	
II/15 Τάγμα		Ταγμ. Καραμαλέγκος Μάρκος	μέχρι 20-2-41
		'Εφ. Ταγμ. Γιαννάκος Γεώργιος	
III/15 Τάγμα		Ταγμ. Πανταζῆς Κων/νος	μέχρι 10-2-41
		Λοχ. Καραχάλιος Δημήτριος	
16ον Συν. Πεζικοῦ	I	Συν. 'Ιωάννου Χρῆστος	
		'Αντ/ρχης Σωτηρίου 'Ιωάννης	9/2/41—11/3/41
I/16 Τάγμα		Ταγμ. Σταμνᾶς Κων/νος	μέχρι 20-3-41
		Ταγμ. Παπαδημητρίου Δημήτριος	
II/16 Τάγμα		Ταγμ. Τριανταφυλλόπουλος Χαράλαμπος	
III/16 Τάγμα		Ταγμ. 'Αθανασίου Κων/νος	
18ον Συν. Πεζικοῦ	XIII	'Εφ. Συν. Χονδρὸς Γρηγόριος	μέχρι 29-1-41
		Συν. Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων	
I/18 Τάγμα		'Εφ. Ταγμ. Παπασταματιάδης Νικόλαος	
II/18 Τάγμα		Ταγμ. Καλατζῆς Γεώργιος	
III/18 Τάγμα		Ταγμ. Μαλλιαρὸς Κων/νος	
19ον Συν. Πεζικοῦ	VI	Συν. Μπαλῆς Παναγιώτης	
I/19 Τάγμα		Ταγμ. Παπακωνσταντόπουλος Μιχαὴλ	
II/19 Τάγμα		Ταγμ. Φωκᾶς Χρῆστος	
III/19 Τάγμα		Λοχ. Κουτρίδης Παναγιώτης	
20ον Συν. Πεζικοῦ	XVI	Συν/ρχης 'Ανδρεάδης Κων/νος	
I/20 Τάγμα		Ταγμ. Χανιώτης Νικόλαος	
II/20 Τάγμα		Ταγμ. Φίλης Βασίλειος	μέχρι 25-2-41
		Ταγμ. Δρακωτὸς 'Αντώνιος	
III/20 Τάγμα		Εφ. Ταγμ. Πασπαράκης Βασίλειος	
21ον Συν. Πεζικοῦ	VI	'Αντ. Τσιόδουλος Εὐάγγελος	
I/21 Τάγμα		Ταγμ. Μαλακος 'Απόστολος	
II/21 Τάγμα		Ταγμ. Βλάχος Βασίλειος	
III/21 Τάγμα		Ταγμ. Μουζακίτης Παναγιώτης	
22ον Συν. Πεζικοῦ	XIII	'Αντ. Πολυχρονίδης Κων/νος	μέχρι 13-1-41
		Συν. Λαμπρόπουλος Νικόλαος	
I/22 Τάγμα		Ταγμ. Πέμπας Νικόλαος	
II/22 Τάγμα		Ταγμ. Τσολοζίδης Παντελῆς	μέχρι 4-3-41
		'Εφ. Ταγμ. Παπανικολάου Βασίλειος	
III/22 Τάγμα		Ταγμ. Δέτσης Γεώργιος	
23ον Συν. Πεζικοῦ	XIII	'Αντ. Κυβέλος Γεώργιος	μέχρι 20-1-41
		Συν. Μπάρμπανος 'Αριστείδης	
I/23 Τάγμα		Ταγμ. Δήμου Δημήτριος	
II/23 Τάγμα		Ταγμ. Γκιὼν Χρῆστος	
III/23 Τάγμα		Ταγμ. Χατζηγεωργίου Α.	μέχρι 26-1-41
		Ταγμ. Ψαλλιδάκης 'Ιωάννης	

Μονὰς	Μεραρχία εἰς ἣν ὑπήγετο	Ὀνοματεπώνυμα Δ/τῶν	Παρατηρήσεις
24ον Συν. Πεζικοῦ	III	Συν. Παπαδόπουλος Κων/νος	μέχρι 19-1-41
		Ἀντ. Εὐαγγελίου Κων/νος	
I/24 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Τζίμας Παῦλος	
II/24 Τάγμα		Ταγμ. Προεστάκης Ἰωάννης	
III/24 Τάγμα		Ταγμ. Λεπενὸς Ἰωάννης	
25ον Συν. Πεζικοῦ	VI	Συν. Μαρούκης Γεώργιος	
I/25 Τάγμα		Ταγμ. Σοῦρτος Ματθαῖος	
II/25 Τάγμα		Ταγμ. Ματσαμάκης Ἐμμανουήλ	
III/25 Τάγμα		Ταγμ. Βαροῦτσος Ἀθανάσιος	
27ον Συν. Πεζικοῦ	IX	Ἀντ. Καρδαρᾶς Κων/νος	μέχρι 14-2-41
		Συν. Μπομπορίδης Ἠλίας	
I/27 Τάγμα		Ταγμ. Σακαβάρας Δημήτριος	
II/27 Τάγμα		Ταγμ. Παπαζήσης Μιχαήλ	
III/27 Τάγμα		Ταγμ. Φακῖνος Παναγιώτης	μέχρι 11-2-41
		Ταγμ. Στολιόπουλος Ἠλίας	
28ον Συν. Πεζικοῦ	XV	Ἀντ. Παπαδόπουλος Νικόλαος	μέχρι 14-3-41
		Ἀντ/ρχης Κόντης Θεόφιλος	
I/28 Τάγμα		Ταγμ. Δημητριάδης Παναγιώτης	
II/28 Τάγμα		Ταγμ. Σῶκος Δημήτριος	
III/28 Τάγμα		Ταγμ. Σακελλαρόπουλος Γεώργιος	μέχρι 6-2-41
		Ταγμ. Μαλασπίνας Σπυρίδων	
29ον Συν. Πεζικοῦ	XVII	Συν. Λαμπράκης Γεώργιος	μέχρι 28-1-41
		Ἀντ/ρχης Μεσσηνόπουλος Φώτιος	
I/29 Τάγμα		Ταγμ. Ἠλίας Δημήτριος	
II/29 Τάγμα		Ταγμ. Κωνσταντινίδης Ἀπόστολος	
III/29 Τάγμα		Ταγμ. Καροφυλάκης Γεώργιος	
30ον Συν. Πεζικοῦ	X	Συν/ρχης Γούλας Παναγιώτης	μέχρι 14-3-41
		Ἀντ/ρχης Μαρκόπουλος Δημήηριος	
I/30 Τάγμα		Ταγμ. Δεμέστιχας Παναγιώτης	
II/30 Τάγμα		Ταγμ. Τζανετᾶκος Δημήτριος	
III/30 Τάγμα		Ταγμ. Βεζονιαράκης Γεώργιος	μέχρι 18-1-41
		Ταγμ. Βεντζιλιάδης Ἀντώνιος	
31ον Συν. Πεζικοῦ	XVII	Συν. Χατζηγεωργίου Γεώργιος	
I/31 Τάγμα		Ταγμ. Πολιτάκης Γεώργιος	
II/31 Τάγμα		Ταγμ. Κουναλάκης Ἐμμανουήλ	
III/31 Τάγμα		Ταγμ. Κρανιώτης Κων/νος	μέχρι 6-3-41
		Ταγμ. Κοντοδημόπουλος Γεώργιος	
32ον Συν. Πεζικοῦ	IX	Συν/ρχης Χατζηαναγνώστου Γεώργιος	
I/32 Τάγμα		Ταγμ. Καραστάθης Ἠλίας	
II/32 Τάγμα		Ταγμ. Πυρόπουλος Θωμᾶς	
III/32 Τάγμα		Ταγμ. Μορφέσης Γεράσιμος	
33ον Συν. Πεζικοῦ	XV	Συν/ρχης Παπαγεωργίου Παντελῆς	μέχρι 23-2-41
I/33 Τάγμα		Ταγμ. Θερμὸς Ἰωάννης	μέχρι 8-2-41
		Ταγμ. Κορμοῦζος Θεόδωρος	
II/33 Τάγμα		Ταγμ. Γραμματίκας Παναγιώτης	μέχρι 19-1-41
		Λοχ. Ἀρμπούζης Διονύσιος	
III/33 Τάγμα		Ταγμ. Σιαπέρας Ἀθανάσιος	μέχρι 5-2-41
		Λοχ. Παπαλαζάρου Παντελῆς	
34ον Συν. Πεζικοῦ	II	Συν/ρχης Τσιγκούνης Ἀλέξανδρος	
I/34 Τάγμα		Ταγμ. Κατσόγιαννος Κων/ν ς	
II/34 Τάγμα		Ταγμ. Παυλόπουλος Χρῆστος	
III/34 Τάγμα		Ταγμ. Μπεκᾶκος Παναιώτης	μέχρι 9-2-41
		Ταγμ. Γιαννούλης Παναγιώτης	

Μονὰς	Μεραρχία εἰς ἣν ὑπήγετο	Ὀνοματεπώνυμα Δ/τῶν	Παρατηρήσεις
35ον Συν. Πεζικοῦ	20η	Ἐφ. Ἀντ/ρχης Χαραλαμπάκης Γεώργιος	μέχρι 30–1–41
		Συν/ρχης Χλωρὸς Νικόλαος	
I/35 Τάγμα		Ταγμ. Μπράχος Βασίλειος	
II/35 Τάγμα		Ταγμ. Ντοματᾶς Δημήτριος	
III/35 Τάγμα		Ταγμ. Κουτσουμανῆς Δημήτριος	
36ον Συν. Πεζικοῦ	II	Ἀντ/ρχης Δημοκωστούλας Ἰωάννης	
I/36 Τάγμα		Ταγμ. Κιτέας Κων/νος	
II/36 Τάγμα		Ταγμ. Ζαχαρόπουλος Σπυρίδων	μέχρι 26–1–41
		Ταγμ. Νικόπουλος Περικλῆς	μέχρι 15–2–41
		Λοχ. Παπασπύρου Γεώργιος	
III/36 Τάγμα		Ταγμ. Ρουμελιώτης Ἀθανάσιος	μέχρι 5–3–41
39ον Συν. Πεζικοῦ	II	Συν/ρχης Τζουμέρκας Γεώργιος	μέχρι 23–1–41
		Ἀντ/ρχης Μπαλαφούτης Δημήτριος	μέχρι 20–3–41
		Ἐφ. Ἀντ/ρχης Κατσώτας Παυσανίας	
I/39 Τάγμα		Ταγμ. Παπαβασιλείου Κων/νος	μέχρι 5–3–41
		Ταγμ. Κονδῶρος Κων/νος	
II/39 Τάγμα		Ταγμ. Καλφέτης Στυλιανὸς	
III/39 Τάγμα		Ταγμ. Τσουκαλᾶς Ἰωάννης	μέχρι 17–1–41
		Λοχ. Νάσης Γεώργιος	
42ον Συν. Πεζικοῦ	VIII	Ἀντ/ρχης Παπαγεωργίου Γεώργιος	
I/42 Τάγμα		Ταγμ. Καραμέρης Ἀνδρέας	
II/42 Τάγμα		Ταγμ. Ἀσημακόπουλος Γεώργιος	
III/42 Τάγμα		Ταγμ. Μπόντζος Νικόλαος	μέχρι 14–1–41
		Ταγμ. Μανωλίδης Δημήτριος	
43ον Συν. Πεζικοῦ	V	Συν/ρχης Παπανικολάου Νικόλαος	
I/43 Τάγμα		Ταγμ. Τσεκούρας Βασίλειος	μέχρι 17–4–41
		Ταγμ. Βερνάρδος Ἰωάννης	
II/43 Τάγμα		Ταγμ. Κουρῆς Εὐάγγελος	
III/43 Τάγμα		Ταγμ. Σίσκος Νικόλαος	μέχρι 5–2–41
		Λοχ. Τζωρτζάκης Νικόλαος	
44ον Συν. Πεζικοῦ	V	Ἀντ/ρχης Θειακὸς Ξενοφῶν	μέχρι 24–2–41
		Συν/ρχης Γούλας Παναγιώτης	
I/44 Τάγμα		Ταγμ. Παναγιωτάκης Ἀριστείδης	
II/44 Τάγμα		Ταγμ. Ἰνιωτάκης Γεώργιος	
III/44 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Ρολόγης Δημήτριος	
50ον Συν. Πεζικοῦ	XI καὶ XV	Συν/ρχης Παπαπέτρου Ἰωάννης	
I/50 Τάγμα		Ταγμ. Λαμπρόπουλος Ἀθανάσιος	
II/50 Τάγμα		Ταγμ. Ἀγγουριδάκης Ἐμμανουὴλ	μέχρι 17–2–41
		Ταγμ. Κόντος Νικόλαος	
III/50 Τάγμα		Ταγμ. Σερεμέτης Γεώργιος	μέχρι 7–2–41
		Ταγμ. Καρφῆς Γεώργιος	
51ον Συν. Πεζικοῦ	I Μεραρχία μέχρι 8–1–41	Συν/ρχης Κετσέας Θεμιστοκλῆς	Ἔπαυσεν ὑφιστάμενον ὡς Συν/μα ἀπὸ 8–1–41.
I/51 Τάγμα		Λοχ. Πολίτης Ἀναστάσιος	
II/51 Τάγμα		Ταγμ. Ἀντωνόπουλος Κων/νος	
III/51 Τάγμα		Λοχ. Ἀλεβίζος Γεώργιος	
52ον Συν. Πεζικοῦ		Ἐφ. Ἀντ/ρχης Κουρκουλᾶκος Νικόλαος	Ἔπαυσεν ὑφιστάμενον ὡς σύνταγμ. ἀπὸ 17–1–41.
I/52 Τάγμα		Ταγμ. Βλάσης Γεώργιος	
II/52 Τάγμα		Ταγμ. Δημητριάδης Παναγιώτης	
III/52 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Δημοτάκης Ἀχιλλεὺς	
53ον Συν. Πεζικοῦ	IX	Ἀντ/ρχης Τζαναβάρας Μιχαὴλ	μέχρι 14–2–41
I/53 Τάγμα		Ταγμ. Χρυσικὸς Ἰωάννης	
II/53 Τάγμα		Ταγμ. Οἰκονόμου Γεώργιος	
III/53 Τάγμα		Ταγμ. Λάνης Δημήτριος	

Μονὰς	Μεραρχία εἰς ἣν ὑπήγετο	Ὀνοματεπώνυμα Δ/τῶν	Παρατηρήσεις
65ον Συν. Πεζικοῦ	X, XVI	Ἀντ/ρχης Παπαργύρης Ἀργύριος	
I/65 Τάγμα		Ταγμ. Πηλιχὸς Κων/νος	
II/65 Τάγμα		Ταγμ. Βοσκίδης Θεοδόσιος	
III/65 Τάγμα		Ταγμ. Ἀγγουριδάκης Ἐμμανουὴλ	ἀπὸ 20-2-41
66ον Συν. Πεζικοῦ	XI, ΤΣΔΜ	Συν/ρχης Γιαννακόπουλος Ἀθανάσιος	
I/66 Τάγμα		Ταγμ. Μαντοῦκος Νικόλαος	
II/66 Τάγμα		Λοχ. Παπαγεργίου Ἰωάννης	
III/66 Τάγμα		Ταγμ. Κώνστας Ἰωάννης	
67ον Συν. Πεζικοῦ	XVII	Συν/ρχης Μουστεράκης Ἰωάννης	
I/67 Τάγμα		Ταγμ. Ἐλευθεριάδης Περικλῆς	
II/67 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Ρουσάκης Νικόλαος	
III/67 Τάγμα		Ταγμ. Κολλιόπουλος Ἀντώνιος	μέχρι 31-1-41
		Ταγμ. Ταμιολάκης Νικόλαος	
68ον Συν. Πεζικοῦ	X	Συν/ρχης Μπιζάνης Νικόλαος	μέχρι 20-2-41
		Συν/ρχης Παναγιωτόπουλος Βασίλειος	
I/68 Τάγμα		Ταγμ. Γερογιάννης Στέφανος	μέχρι 10-2-41
		Ταγμ. Παράσχου Γεώργιος	
II/68 Τάγμα		Ταγμ. Σούμπασης Θεόδωρος	
III/68 Τάγμα		Ταγμ. Γκουμᾶς Παναγιώτης	μέχρι 15-2-41
		Λοχ. Νάκος Ἠλίας	
72ον Συν. Πεζικοῦ	XVI	Ἀντ/ρχης Μαρκίδης Σταῦρος	
I/72 Τάγμα		Ταγμ. Σιαγκούνης Ἰωάννης	
II/72 Τάγμα		Ταγμ. Προκοπάκης Προκόπιος	
80ον Συν. Πεζικοῦ	XII καὶ 20η	Συν/ρχης Πρίντζος Μιχαὴλ	μέχρι 7-2-41
		Ἀντ/ρχης Μαντζουράνης Βασίλειος	
I/80 Τάγμα		Ταγμ. Ρουσάκης Στυλιανὸς	
II/80 Τάγμα		Ταγμ. Χριστογιάννης Ἰωάννης	
III/80 Τάγμα		Ταγμ. Κουσιάνης Χαϊδευτὸς	
82ον Συν. Πεζικοῦ	XII	Ἀντ/ρχης Μαντζουράνης Βασίλειος	μέχρι 5-2-41
		Ἀντ/ρχης Δημητρακαρέας Βασίλειος	
I/82 Τάγμα		Ταγμ. Ρώτας Κων/νος	
II/82 Τάγμα		Ταγμ. Σαλῆς Γεώργιος	
84ον Συν. Πεζικοῦ	XII	Ἐφ. Ἀντ/ρχης Ρογκόπουλος Γεώργιος	
I/84 Τάγμα		Ταγμ. Ἀποστολόπουλος Δημήτριος	
II/84 Τάγμα		Ταγμ. Γκριτζιώτης Σωτήριος	
85ον Συν. Πεζικοῦ	VIII	Συν/ρχης Ραυτόπουλος Παναγιώτης	
I/85 Τάγμα		Ταγμ. Παπαγεωργίου Ἀλέξανδρος	
II/85 Τάγμα		Ταγμ. Στεφανίδης Σταμάτιος	
III/85 Τάγμα		Ταγμ. Μπονάτος Κυριάκος	
86ον Συν. Πεζικοῦ	XII	Ἀντ/ρχης Γεωργακόπουλος Θεόδωρος	
I/86 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Πουλερὲς Νέστωρ	
II/86 Τάγμα		Ταγμ. Λινάρδος Γεώργιος	
87ον Συν. Πεζικοῦ	XII	Συν/ρχης Παπαγεωργίου Παντελῆς	
I/87 Τάγμα		Ταγματάρχης Σιγανάκης Ἀθανάσιος	
II/87 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Σταθᾶτος Γεώργιος	
88ον Συν. Πεζικοῦ	21η Ταξιαρχία	Ἐφ. Ἀντ/ρχης Χονδρὸς Γεώργιος	
I/88 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Δραγουμάνος Παναγιώτης	
II/88 Τάγμα		Ἐφ. Ταγμ. Φατοῦρος Ἰωάννης	
III/88 Τάγμα		Ταγμ. Παπαζαχαρίου Γεώργιος	
90ον Συν. Πεζικοῦ	XV	Συν/ρχης Γερακίνης Χρῆστος	
I/90 Τάγμα		Ταγμ. Χονδρόπουλος Κων/νος	

Μονάς	Μεραρχία είς ἣν ὑπήγετο	'Ονοματεπώνυμα Δ/των	Παρατηρήσεις
ΙΙ/90 Τάγμα		Ταγμ. Πίκουλας Δημήτριος	
ΙΙΙ/90 Τάγμα		Ταγμ. Δανέλης Ξενοφῶν	μέχρι 16–1–41
		Ταγμ. Δημοτάκης 'Αχιλλεύς	μέχρι 14–3–41
		Ταγμ. Δρακόπουλος Γεώργιος	
Συν. Δωδεκανησίων	20η	Ἔφ. 'Αντ/ρχης Νικολάου 'Ιωάννης	
Ι/Δωδεκ. Τάγμα		Ἔφ. Ταγμ. Κλαδάκης Μάρκος	
ΙΙ/Δωδεκ. Τάγμα		Ἔφ. Ταγμ. Γεωργαντόπουλος Παναγιώτ.	
ΙΙΙ/Δωδεκ. Τάγμα		Ἔφ. Ταγμ. Δρανδάκης Κων/νος	
Χ Συνοριακός Τομεύς	20η	Ἔφ. Συν/ρχης Σέργιος 'Αριστοτέλης	
1ον Συν. 'Ιππικοῦ	Μερ. 'Ιππ.	Συν/ρχης Παπαθανασίου Σωτήριος	
Ι 'Επιλαρχία		'Επίλαρχος Μέξας 'Ιωάννης	
2ον Συν. 'Ιππικοῦ	ΤΣΔΜ, ΤΣΑΜ	'Αντ/ρχης Στεργίου Κων/νος	
Ι 'Επιλαρχία		'Επίλ. Λεβίδης Βλάσιος	
ΙΙ/'Επιλαρχία		'Επίλ. Μαργέλος 'Ιωάννης	
3ον Συν. 'Ιππικοῦ	Μερ. 'Ιππ.	Συν/ρχης Νομικός 'Ιωάννης	μέχρι 2–2–41
		Συν/ρχης Παπαθανασίου 'Ιωάννης	
Ι 'Επιλαρχία		'Επίλ. Γκερλιώτης 'Ηρακλῆς	
Μηχ. Συν. 'Ιππικοῦ	ΙΙ	'Αντ/ρχης 'Ασημακόπουλος 'Επαμεινώνδ.	μέχρι 17–3–41
Ι/'Επλαρχία		'Επίλ. 'Αλέστας Λουκᾶς	
ΙΙ/'Επιλαρχία		'Επίλ. Μορφονιός Φραγκίσκος	
Α'. Συν. Π. πυρ/κοῦ		'Αντ/ρχης Φιντικάκης Γεώργιος	μέχρι 20–1–41
		'Αντ/ρχης Ραζῆς Δημήτριος	
Α1 Μοῖρα		Ταγμ. Κόλιας 'Αναστάσιος	
		Ταγμ. Βερσῆς Κων/νος	
Α2 Μοῖρα		Ταγμ. Φούντης 'Αναστάσιος	
Α3 Μοῖρα		Ταγμ. Κιούσης 'Αργύριος	
Β'. Συν. π. πυρ/κοῦ		'Αντ/ρχης Κουρτίδας 'Αθανάσιος	μέχρι 19–2–41
		'Αντ/ρχης Καλφιώτης 'Αθανάσιος	
Β1 Μοῖρα		Ταγμ. Τσῶκος 'Ανδρέας	
Β2 Μοῖρα		Λοχ. Σταματόπουλος Χρῆστος	
Β3 Μοῖρα		Ταγμ. Σάμιος 'Αντώνιος	
Γ'. Συν. Π. πυρ/κοῦ		'Αντ/ρχης Παναγόπουλος Βασίλειος	
Γ1 Μοῖρα		Ταγμ. Γρίσπας Θεμιστοκλῆς	
Γ2 Μοῖρα		Λοχ. Βαλλίδης Μιχαήλ	
Α'. Συν. Βαρ. Πυροβ.		'Αντ/ρχης 'Ιατροῦ Κων/νος	
Α1 Μοῖρα		Ταγμ. Τσιγκρῆς Χρῆστος	
Α2 Μοῖρα		Ταγμ. Σπίνουλας 'Αχιλλεύς	
Α3 Μοῖρα		'Αντ/ρχης 'Ιατροῦ Κων/νος	
Α4 Μοῖρα		Ταγμ. Μελᾶς Λεωνίδας	
Β'. Συν. βαρέως Πυρ.		Συν/ρχης Βλαχάβας Εὐθύμιος	
Β1 Μοῖρα		Ταγμ. Βαβαρίτης Βλάσιος	
Β2 Μοῖρα		'Αντ/ρχης Οἰκονομόπουλος Χρῆστος	μέχρι 6–2–41
Β3 Μοῖρα		Λοχ. Βλασσόπουλος Παναγιώτης	
Γ'. Συν. Βαρέως Πυρ.		Συν/ρχης 'Αποστολόπουλος Κων/νος	
Γ2 Μοῖρα		'Αντ/ρχης Τσουκλίδης 'Αθανάσιος	
Γ3 Μοῖρα		'Αντ/ρχης Κομπόκης 'Αθανάσιος	
Δ2 Μοῖρα Βαρ. Πυρ.		Ταγμ. Σχοινᾶς Παντελῆς	
VIII Μ. Βαρ. Πυρ.		Ταγμ. Μουρκονᾶτος Δημήτριος	
VIII Μ. Πεδ. Πυρ.		Λοχ. 'Αμπατζόγλου 'Ιωάννης	
Σ. Συν. Βαρ. Πυρ/κοῦ		Ἔφ. 'Αντ/ρχης Σαρακατσάνης Δημήτριος	μέχρι 10–3–41
		'Αντ/ρχης Οἰκονομόπουλος Χρῆστος	

Μονὰς	Μεραρχία εἰς ἣν ὑπήγετο	Ὀνοματεπώνυμα Δ/τῶν	Παρατηρήσεις
Σ1 Μοῖρα		Λοχ. Ταβουλάρης Στυλιανὸς	
Σ2 Μοῖρα		Λοχ. Ἀναστόπουλος Ἠλίας	
Σ3 Μοῖρα		Ταγμ. Κυβέλος Μιχαὴλ	
I Συν. Ὀρ. Πυρ/κοῦ		Συν/ρχης Ὀλύμπιος Δημήτριος	μέχρι 22-1-41
		Ἀντ/ρχης Σπυρόπουλος Μιχαὴλ	
Iα Μοῖρα		Ταγμ. Παπαϊωάννου Δημήτριος	
Iβ Μοῖρα		Ταγμ. Βουλόδημος Ἀθανάσιος	
Iγ Μοῖρα		Λοχ. Μπαμπίλης Μιλτιάδης	
II Συν. Ὀρ. Πυρ/κοῦ		Ἀντ/ρχης Λειβαδίτης Δημήτριος	
IIα Μοῖρα		Ταγμ. Γιακουμέλος Παναγιώτης	
IIβ Μοῖρα		Ταγμ. Δεληβορηᾶς Σωτήριος	
III Συν. Ὀρ. Πυροβ.		Ἀντ/ρχης Φιντικάκης Γεώργιος	
IIIα Μοῖρα		Ταγμ. Ἀνδρουλακάκη.ς Γεώργιος	
IIIβ Μοῖρα		Ταγμ. Καμπίτης Παναγιώτης	
IIIγ Μοῖρα		Ταγμ. Μπρουμίδης Θεόδωρος	
IV Συν. Ὀρ. Πυρ.		Συν/ρχης Χριστοβασίλης Ἰωάννης	
IVβ Μοῖρα		Ταγμ. Κετσέας Γρηγόριος	
IVγ Μοῖρα		Ταγμ. Τυπάλδος Πέτρος	
V Συν. Ὀρ.Πυρ/λοῦ		Ἀντ/ρχης Μαρινόπουλος Δούκας	
Vα Μοῖρα		Ἐφ. Ταγμ. Παπαδόπουλος Νικόλαος	μέχρι 5-3-41
		Ταγμ. Παρασκευόπουλος Ἀντώνιος	
Vβ Μοῖρα		Λοχ. Νάτσινας Ἀλέξανδρος	μέχρι 21-1-41
		Ταγμ. Ἀνέστης Κων/νος	
Vγ Μοῖρα		Ταγμ. Πολυμερόπουλος Ἐμμανουὴλ	
VI Συν. Ὀρ. Πυροβ.		Ἐφ. Ἀντ/ρχης Ζαΐμης Θρασύβουλος	
VIα Μοῖρα		Λοχ. Τσοῦρος Ἰωάννης	
VIβ Μοῖρα		Ταγμ. Βερνάρδος Σπυρίδων	
VIγ Μοῖρα		Ταγμ. Παυλίδης Θεοφάρης	
VIII Συν. Πυρ. Ὀρ.		Ἀντ/ρχης Σταμόπουλος Ἀθανάσιος	
VIIIα Μοῖρα		Ταγμ. Τασώνης Νικόλαος	
VIIIβ Μοῖρα		Λοχ. Παπαβασιλόπουλος Δημήτριος	
IX Συν. Ὀρ. Πυροβ.		Συν/ρχης Δελαγραμμάτικας Κων/νος	
IXα Μοῖρα		Ταγμ. Λεονάρδος Θουκυδίδης	
IXγ Μοῖρα		Ταγμ. Μπουτσικάρης Βασίλειος	
X Συν. Ὀρ. Πυροβ.		Συν/ρχης Ταβουλάρης Κων/νος	
Xα Μοῖρα		Ταγμ. Στεφανάκης Ἰωάννης	μέχρι 2-2-41
		Ταγμ. Ραγκούσης Μιχαὴλ	
Xβ Μοῖρα		Ταγμ. Τζαλονῖκος Νικόλαος	μέχρι 2-2-41
		Ταγμ. Στεφανάκης Ἰωάννης	
Xγ Μοῖρα		Ταγμ. Στυλιανίδης Στυλιανὸς	μέχρι 10-3-41
		Λοχ. Φωκιάδης Γεώργιος	
XI Συν. Ὀρ. Πυροβ.		Ταγμ. Σάββας Γεώργιος	
XIα Μοῖρα		Ἀντ/ρχης Δρούγκας Νικόλαος	
XIβ Μοῖρα		Ταγμ. Δημάρατος Δημήτριος	μέχρι 15-1-41
XIγ Μοῖρα		Λοχ. Οἰκονομόπουλος Εὐστράτιος	
XIIα Μοῖρα Ὀρ. Πυρ		Ταγμ. Μεταξᾶς Πλούταρχος	
XIIβ Μοῖρα Ὀρ. Πυρ		Ταγμ. Καστανᾶς Νικόλαος	τέως I Μοῖρα
XIII Συν. Ὀρ. Πυροβ.		Ἀντ/ρχης Τούτουντζας Ἰωάννης	
XIIIα Μοῖρα		Ταγμ. Συνοδινὸς Ἀνδρέας	
XIIIγ Μοῖρα		Ἀντ/ρχης Κουκουριτάκης Γεώργιος	μέχρι 30-1-41

Μονάς	Μεραρχία εἰς ἣν ὑπήγετο	'Ονοματεπώνυμα Δ/τῶν	Παρατηρήσεις
XV Συν. 'Ορ. Πυροβ.		'Αντ/ρχης 'Αβδελᾶς Βασίλειος	
XVα Μοῖρα		Λοχ. Βουδικλάρης Θεόδωρος	
XVβ Μοῖρα		Ταγμ. Καλλιγέρης Μιχαήλ	
XVγ Μοῖρα		Ταγμ. Κουκουριτάκης Γεώργιος	μέχρι 13-2-41
		Λοχ. Κουκλάκης Γεώργιος	
XVI Συν. 'Ορ. Πυρ.		'Αντ/ρχης 'Αθανασιάδης 'Ιωάννης	
XVIα Μοῖρα		Ταγμ. Πολύζος Παντελῆς	
XVIβ Μοῖρα		Ταγμ. Κονταξῆς Γεώργιος	
XVIγ Μοῖρα		Ταγμ. Βαρσσμᾶς Εὐάγγελος	
XVII Συν. 'Ορ. Πυρ.		'Αντ/ρχης Κάτσαρης Παναγιώτης	
XVIIα Μοῖρα		Ταγμ. Δασκαρόλης 'Αθανάσιος	
XVIIβ Μοῖρα		Ταγμ. Πολύζος Παντελῆς	
XVIIγ Μοῖρα		Ταγμ. 'Αργυράτος Βασίλειος	
19η Μηχ. Μοῖρα		Ταγμ. Μίχας Χρῆστος	
20ον Συν. 'Ορ. Πυρ.		'Αντ/ρχης Δεληβογιατζῆς Χρῆστος	
20α Μοῖρα		Ταγμ. Πιττακῆς Πλάτων	
20β Μοῖρα		Λοχ. Μανθόπουλος Εὐάγγελος	
I 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επιλ. Μαρούγκας 'Αντώνιος	
II 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Αντ/ρχης Καραπετσᾶς Ε.	μέχρι 14-2-41
		'Επίλ. Φαληρέας Εὐάγγελος	
III 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. 'Αργυρόπουλος Σπῦρος	
IV 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. Θεοδοσιάδης Γεώργιος	
V 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. Μπεχράκης Εὐστράτιος	
VI 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. Λαλαούνης Βασίλειος	ἀπὸ 3-2-41
VIII'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. Λαλαούνης Βσίλειοςα	μέχρι 1-2-41
IX 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. Φαληρέας Εὐάγγελος	μέχρι 15-2-41
		'Επίλ. Γωγούσης Νικόλαος	
X 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. Τσικίζας Δημήτριος	τέως VII Ο.Α.
XI 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		'Επίλ. Μπαλοδῆμος Σπῦρος	
XII 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		Ἴλαρχος Κανελλάκης Γεώργιος	τέως Θ'Ο.Α.
XIII 'Ομὰς 'Αναγνωρ		'Επίλ. Γεωργιάδης Σπυρίδων	
XV 'Ομὰς 'Αναγνωρ.		Ἴλαρχος Οὐζούνης Μιχαήλ	μέχρι 19-1-41
		'Επίλ. Παπαδημητρίου Λυκοῦργος	μέχρι 28-2-41
		'Επίλ. Στρατάκος Παναγιώτης	
XVI 'Ομὰς 'Αναγν.		'Επίλ. Λαζαρίδης Χρῆστος	τέως Γ'Ο.Α.
XVII 'Ομὰς 'Αναγν.		'Επίλ. Βαρυκόπουλος Θεοδωρος	
20η 'Ομὰς 'Αναγν.		Ἴλαρχος Λόντος Παναγιώτης	τέως Ε'Ο.Α.
21η 'Ομὰς 'Αναγν.		Ἴλαρχος Βοσνιάδης Παναγιώτης	μέχρι 20-1-41
Α' Τάγμα Μηχανικ.		'Αντ/ρχης Κοντόσης 'Αναστάσιος	
Β' Τάγμα Μηχανικ.		Λοχ. Παπαθεοδώρου Γεώργιος	
Γ' Τάγμα Μηχανικ.		Ταγμ. Διακάκης Μιχαήλ	
Δ' Τάγμα Μηχανικ.		'Αντ/ρχης Παγωνάρης Ζήσης	
		'Αντ/ρχης Μανιάτης Μαρῖνος	
Ε' Τάγμα Μηχανικ.		'Αντ/ρχης Γεωργαντᾶς Δημήτριος	μέχρι 16-1-41
		'Αντ/ρχης Παπαπαναγιώτου Κων/νος	
Σ' Τάγμα Μηχαν.		Λοχ. Κούκουτσας Λεωνίδας	
Σ. Τάγμα Διαβιβάσ.		Λοχ. Πουλόπουλος Νικόλαος	
1ον Τάγμα Πολ. Κιν.		"Εφ. 'Αντ/ρχης Τριβιζᾶς Σπυρίδων	μέχρι 6-1-41
		Ταγμ. Σαρρῆς Γεώργιος	
		Ταγμ. Ζωίδης Χρῆστος	μέχρι 11-1-41
2ον Τάγμα Πολ. Κιν.		Ταγμ. Γεωργίου 'Αλέξανδρος	
3ον Τάγμα Πολ. Κιν.		"Εφ. Ταγμ. Χατζηπαναγιώτου 'Αλέξανδ.	
4ον Τάγμα Πολ. Κιν.		"Εφ. Ταγμ. Γαβαλᾶς 'Εμμανουήλ	
2ον Τάγμα Πολ. θέσ.		Ταγμ. Μανιτάκης 'Εμμανουήλ	
4ον Τάψμα Πολ. θέσ.		Ταγμ. Κατσαρὸς 'Αθανάσιος	μέχρι 12-3-41
		"Εφ. 'Αντ/ρχης Μπασιάκος Σωτήριος	
6ον Τάγμα Δολ. θέσ.		'Αντ/ρχης Πολυχρονιάδης Κων/νος	

ΠΙΝΑΞ

τῶν πεσόντων ἐν Ἀλβανίᾳ ἀξιωματικῶν κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ 7 Ἰανουαρίου μέχρι 27 Μαρτίου 1941

α/α	Βαθμὸς	Ὅπλον	Ὀνοματεπώνυμον	Μονὰς εἰς ἣν ὑπηρέτει	Ποῦ ἐφονεύθη	Χρονολογία θανάτου	Παρατηρήσεις
1	Ἐφ. Ἀντ/ρχης	Πεζικοῦ	Ζωΐδης Χρῆστος	2 Τ. Πολ.	Κλεισούρα	11-1-41	
2	Ἀντ/ρχης	Πυρ/κοῦ	Κατσάρας Γεώργιος	Β'.Σ. Π. Πυρ.	Κλεισούρα	16-2-41	
3	Ταγ/ρχης	Πυρ/κου	Βερσῆς Κων/νος	Α'.Σ. Π. Πυρ.	Ἰωάννινα	23-3-41	
4	Ἐφ. Ταγ/ρχης	Πεζικοῦ	Βορίσης Σταμάτιος	4 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	11-1-41	
5							
6	Ταγ/ρχης	»	Μπουλοῦκος Γεώργιος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι—Γορονίν	10-1-41	
7	Ταγ/ρχης	»	Παπακυριαζῆς Δημήτριος	10 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι—Γαρονίν	11-1-41	
8	Ἐπίατρος	Ὑγειον.	Πετρόπουλος Κων/νος			12-3-41	
9	Ἐφ. Ταγμ.	Πεζικοῦ	Ρουσάκης Νικόλαος	67 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	20-3-41	
10	Ταγ/ρχης	»	Σακελλαρόπουλος Γεώργιος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	6-2-41	
11	Ταγ/ρχης	»	Φακίνος Παναγιώτης	27 Σ. Πεζικοῦ	Γκούρι—Τοπίτ	11-2-41	
12	Λοχαγὸς	»	Ἀναγνώστου Γεώργιος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι—Γαρονίν	10-1-41	
13	Λοχαγὸς	»	Γεωργιάδης Θεμιστοκλῆς	3 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	27-1-41	
14	Ἐφ. Λοχ.	»	Γιανναδάκης Ἐμμανουὴλ	43 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	30-1-41	
15	Λοχαγὸς	»	Γιαννακόπουλος Παναγιώτης	50 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπάνταριτ	25-1-41	
16	Λοχαγὸς	Διαχειρ.	Γουσέτης Διονύσιος		Θεσσαλονίκη	28-1-41	
17	Λοχαγὸς	Πεζικοῦ	Δασκαλόπουλος Λέανδρος	40 Σ. Εὐζών.	Μάλι Σπάτ	10-1-41	
18	Ἐφ. Λοχ.	»	Διαμαντάκης Κων/νος	3 Σ. Πεζικοῦ	Γκόλικο	8-3-41	
19	Λοχαγὸς	»	Θεοδώρου Ἠλίας		Κόνιτσα	13-2-41	
20	Λοχαγὸς	»	Κακανᾶς Ἠλίας	1 Σ. Πεζικοῦ	Τεκὲ (Τομόρι)	31-3-41	
21	Ἐφ. Λοχ.	»	Καλεάδης Ἀλέξανδρος	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	30-1-41	
22	Λοχαγὸς	»	Καλομεράκης Ἰωάννης	90 Σ. Πεζικοῦ	Τσούκα Φεσίτ	15-1-41	
23	Ἐφ. Λοχ.	»	Καραγιαννόπουλος Ἕκτωρ	3 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	27-1-41	
24	Λοχαγὸς	»	Κλεφτοδῆμος Κων/νος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέστανη	12-3-41	
25	Λοχαγὸς	»	Κονδύλης Πραξιτέλης	1 Μερ.	Τρεμπεσίνα	9-2-41	
26	Λοχαγὸς	»	Κωνσταντόπουλος Θεόδωρος	14 Σ. Πεζικοῦ	Μετζγκοράνη	13-3-41	
27	Λοχαγὸς	»	Κούρδαλος Ἰωάννης	22 Σ. Πεζικοῦ	Κορυτσᾶ	9-2-41	
28			Λιβέρης Νικόλαος				
29	Λοχαγὸς	»	Μιχάλαρος Ἀντώνιος		Ἰωάννινα	14-3-41	
30			Λιουδάκης Βασίλειος				
31	Ἐφ. Λοχ.	»	Ὀρφανουδάκης Νικόλαος	29 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	10-3-41	
32	Λοχαγός.		Νικολακόπουλος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέστανη	9-3-41	

α/α	Βαθμός	Ὅπλον	Ὀνοματεπώνυμον	Μονὰς εἰς ἣν ὑπηρέτει	Ποῦ ἐφονεύθη	Χρονολογία θανάτου	Παρατηρήσεις
33	Λοχαγὸς	Πεζικοῦ	Τσουτσάνης Κλεάνθης	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	9-3-41	
34	Λοχαγὸς	Πεζικοῦ	Φαρμάκης Κων/νος	5 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	15-1-41	
35	Ἐφ. Λοχ.	Πεζικοῦ	Χόρτης Ἐπαμεινώνδας	24 Σ. Πεζικοῦ	Μπολιένα	26-1-41	
36	Λοχαγὸς	Πεζικοῦ	Χρυσοβέργης Γεώργιος	8 Σ. Πεζικοῦ	ὑψ. 1623	26-3-41	
37	Ἐφ. Ὑπολ.	Πυρ/κοῦ	Ἀνδρέου Βλάσιος	50 Σ. Πεζικοῦ	Σιτὰ	10-1-41	
38	Ὑπολ.	»	Ἀποστολίδης ἢ Μυλωνᾶς Ἀπόστ.	Vγ Μ.Ο.Π.	Κλεισούρα	11-3-41	
39	Ἐφ. Ὑπολ.	Πεζικοῦ	Ἀργυρὸς Δημήτριος	V Μ.Ο. Μ.	Τρεμπεσίνα	28-2-41	
40	Ὑπολ.	»	Βλαχιώτης Κων/νος			12-3-41	
41	Ἐφ. Ὑπολ.	»	Γιώτας Χρῆστος	90 Σ.Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	9-2-41	
42	Ὑπολ.	Πυρ/κοῦ	Γκίζας Κων/νος	XV Μερ.	»	7-2-41	
43	Ἐφ. Ὑπολ.	Πεζικοῦ	Γκοτζίνας Διονύσιος	XIII Σ.Ο.Π.	Ὑψ. 1360	17-3-41	
44	Ἐφ. Ὑπολ.	Διαχειρ.	Γουμπούτσας Κυριᾶκος	11 Σ. Πεζικοῦ		15-3-41	
45	Ὑπολ.	Πεζικοῦ	Γουσέτης			28-1-41	Ἐκ βόμβας
46	Ἐφ. Ὑπολ.	Ὑγειον.	Δάνδαλος Κων/νος	5 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	25-1-41	ἀεροπλάνου
47	Ὑπίατρος	Πεζικοῦ	Δρίτσας Σωτήριος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι–Γαρονίν	10-1-41	
48	Ἐφ. Ὑπολ.	»	Εὐσταθίου Κων/νος	33 Σ. Πεζικοῦ	Ροντὲν	16-1-41	
49	»	»	Ζιώγας Δημήτριος	28 Σ. Πεζικοῦ 34 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	9-1-41 9-3-41	
50	»	»	Θεοδωράκης Πέτρος	44 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	17-3-41	
51	»	»	Κανδύλης Ἰωάννης	51 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι(ὑψ.731)	24-1-41	
52	»	»	Κανέλλος Ρήγας				
53	»	»	Καραντώνης Ἰωάννης	16 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	9-3-41	
54	»	»	Κλειτσινάρης Κων/νος	2 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	26-1-41	
55	»	»	Κολάρος Ἀθανάσιος	19 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι(ὑψ.731)	14-3-41	
56	»	»	Κοπάδης Κων/νος	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	15-2-41	Ἐκ. τραυμ.
57	»	»	Κτιστάκης Χρῆστος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	7-3-41	
58	»	»	Λαδᾶς Χρῆστος	43 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	29-3-41	
59	»	»	Λιβιτσάνος Λεωνίδας	90 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Γαρονίν	8-1-41	
60	»	»	Λιμερινὸς Γεώργιος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	8-1-41	
61	»	»	Λογαριαστάκης Φανούριος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	6-3-41	
62	»	»	Λούλης.Σωκράτης	4 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	6-3-41	
63	»	»	Λουπάκης Μιλτιάδης	14 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	30-1-41	
64	»	»	Μικρουλέας Ἠλίας	30 Σ. Πεζικοῦ	Τομπρένι	24-1-41	
65	»	Πεζικοῦ	Μπαρδαδέλας Ἀναστάσιος			11-2-41	Ἐκ τραυμ.
66	Ἐφ. Ὑπολ.	Πυρ/κοῦ	Μπεπιαδάκης Ἀντώνιος	34 Σ. Πεζ.κοῦ	Πέσταvη	28-2-41	
67	Ὑπολ.	Πεζικοῦ	Μπουγᾶς Παναγιώτης	XV Σ. Ο.Π.	Μάλι Γαρονίν	10-1-41	
68	»	Πεζικοῦ	Νικολακόπουλος Παναγιώτης	43 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	21-3-41	

α/α	Βαθμός	Ὅπλον	Ὀνοματεπώνυμον	Μονάς εἰς ἣν ὑπηρέτει	Ποῦ ἐφονεύθη	Χρονολογία θανάτου	Παρατηρήσεις
69	Ἐφ. Ὑπολ.	Πεζικοῦ	Ξυφτίλης Γεώργιος	5 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	10–1–41	
70	»	»	Παπαβλασσόπουλος Νικόλαος			15–1–41	Ἐκ τραυμ.
71	Ἐφ. Ὑπίατρο.	Ὑγειον.	Παπαδογιάννης Γεώργιος		Τρεμπεσίνα	28–2–41	
72	Ἐφ. Ὑπολ.	Πεζικοῦ	Παπαμητρόπουλος Ἰωάννης	66 Σ. Πεζικοῦ	Ντομπρούσια (ὑψ.1598)	21–1–41	
73	»	»	Παπανδρέου Ἰωάννης	44 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	11–3–41	
74	»	»	Παπαρηγόπουλος Εὐρυπίδης	67 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	9–3–41	
75	»	»	Παπαστεφανάκης Ἐμμανουὴλ	90 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	21–2–41	
76	»	»	Πλατηᾶς Ἠλίας	33 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπαντάριτ	9–2–41	
77	»	»	Ρεμβοῦτσος ἢ Κυριακόπουλος Κυριᾶκος	11 Σ. Πεζικοῦ	Χουμελίτσα	13–3–41	
78	»	»	Ροδοκανάκης Ἰωάννης	1 Μεραρχία	Τρεμπεσίνα	9–2–41	
79	Ὑπολ.	»	Σαραμαντῆς Σπυρίδων	13 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	11–2–41	
80	Ἐφ. Ὑπολ.	»	Σάρλας Γεώργιος	90 Σ. Πεζικοῦ	Κιάφε Μουρίτ	21–1–41	
81	Ὑπολ.	»	Σεφτελῆς Ἀνδρέας			10–1–41	
82	»	»	Σιωνίδης Ἀναστάσιος	68 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπὲλ	27–1–41	
83	»	»	Τσούμπελης Βασίλειος	43 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	14–2–41	
84	Ἀνθ/γὸς	»	Χριστάκης Χρῆστος	34 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	8–3–41	
85	Ἐφ. Ὑπολ.	»	Χριστόπουλος Ἀθανάσιος	12 Σ. Πεζικοῦ	•	15–2–41	Ἐκ τραυμ.
86	Ἀνθ/γὸς	»	Ἀκπάσης Ἐλευθέριος	18 Σ. Πεζικοῦ	Πόγραδετς	5–3–41	
87	Ἀνθ/γὸς	»	Ἀλεξόπουλος Νικόλαος		Χέλι	17–1–41	
88	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Ἀλτίκης Ἰωάννης	4 Σ. Πεζικοῦ	Κιάφε Λουζίτ	6–3–41	
89	»	»	Ἀμαντίδης Πασχάλης	67 Σ. Πεζικοῦ	Μετζκοράνη	10–3–41	
90	»	»	Ἀνεζίνης Θεόδωρος	43 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	13–2–41	
91	Ἀνθ/γὸς	»	Ἀντωνάκος Κλεομένης	36 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	20–1–41	
92	»	»	Ἀποστολόπουλος Ἰωάννης	7 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	21–1–41	
93	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Ἀρβανίτης Ἠλίας	19 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι (ὑψ.731)	21–3–41	Ἐκ τραυμ.
94	»	Πυρ/κοῦ	Ἀργυρίου Ἀντώνιος	Β. Σ.Β. Πυρ.	Κλεισούρα	8–1–41	
95	Ἐφ. Ἀνθ/τρος	Ὑγειον.	Βαζούρας Ἰωάννης	39 Σ. Πεζικοῦ	Χόρμοβα (Τεπελένι)	7–1–41	
96	Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Βαλάσης Ἰωάννης	28 Σ. Πεζικοῦ	Τολιάρι	7–1–41	
97	»	Πυρ/κοῦ	Βασιλᾶκος Βασίλειος	XV ΜΟΠ	Μπούμπεσι	13–3–41	
98	»	Πεζικοῦ	Βλάσης Λεωνίδας	90 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	20–1–41	
99	»	»	Βλαχιώτης Κων/νος	39 Σ. Εὐζών.	Γκόλικο	12–3–41	
100	»	»	Βλάχος Κων/νος	14 Σ. Πεζικοῦ	Μετζγκοράνη	18–2–41	
101	Ἐφ. Ἀνθ.	»	Βλάχος Ἀθανάσιος	19 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι (ὑψ.731)	26–3–41	
102	»	»	Βόγας Παναγιώτης	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	9–2–41	
103	Ἀνθ/γὸς	»	Γερμανὸς Κων/νος	4 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	7–3–41	

α/α	Βαθμὸς	Ὅπλον	Ὀνοματεπώνυμον	Μονὰς εἰς ἣν ὑπηρέτει	Ποῦ ἐφονεύθη	Χρονολογία θανάτου	Παρατηρήσεις
104	Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Γερογιάννης Ἐμμανουὴλ	4 Σ. Πεζικοῦ	Ἰωάννινα	16-2-41	
105	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Γεώργας Γεώργιος	28 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	24-2-41	
106	»	»	Γιακουμῆς Σταῦρος	43 Σ. Πεζικοῦ	Κιάφε Σοφιούτ	13-3-41	
107	»	»	Γιαννούλης Ὄθων	21 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	14-2-41	
108	»	»	Γιουβανούδης Ἀθανάσιος	39 Σ. Εὐζών.	Μπούμπεσι	25-3-41	Ἐκ τραυμ.
109	»	»	Γκίκας Βασίλειος	19 Σ. Πεζικοῦ	Γκόλικο	7-3-41	
110	»	»	Γκόσιας Κων/νος	12 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	24-3-41	
111	»	»	Γκοῦσκος Σπυρίδων	56 Σ. Πεζικοῦ	Βράνιστα	1-1-41	
112	»	»	Γούσιος Γεώργιος	33 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταινη	2-2-41	
113	Ἀνθ/γὸς	»	Δαντηλίδης Βασίλειος	V Μερ.	Μπούμπεσι	26-1-41	
114	Ἐφ. Ἀνθ/τρος	Ὑγειον.	Δήμου Ἰωάννης	3 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	11-2-41	
115	Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Δράγας Ἀπόστολος	XV Μερ.	Γκόλικο	8-3-41	
116	Ἐφ. Ἀνθ/τρος	Ὑγειον.	Δρίτσας Σ.	13 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Γαρονὶν	10-1-41	
117	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Ἐλευθεριάδης Ἐλευθέριος	13 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπαντάριτ	24-3-41	
118	»	»	Εὐαγγελίδης Ἰωάννης	11 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	20-2-41	
119	»	»	Ζαχαρακόπουλος Παναγιώτης	28 Σ. Πεζικοῦ	Ν. Τεπελένι	15-3-41	
120	»	»	Ζώγας Δημήτριος	43 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Γαρονὶν	8-1-41	
121	Ἀνθ/γὸς	»	Θεοδωράκης 'κτώνιος	65 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	16-2-41	
122	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Θωμαΐδης Θωμᾶς	66 Σ. Πεζικοῦ	Τρέμπελ	24-1-41	
123	»	»	Ἰακωβίδης Χαράλαμπος	2 Σ. Πεζικοῦ	Ντομπρούσια(ὕψ.1598)	29-1-41	
124	»	»	Καμπουράκης Κων/νος	34 Σ. Πεζικοῦ	Ροντὲν	12-1-41	
125	»	»	Ἰατρόπουλος Βασίλειος	28 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταινη		
126	Ἀνθ/γὸς	»	Κανδυλανάπτης Θεόδωρος	29 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	28-2-41	
127	Ἐφ. Ἀν	»	Κανακάκης Κων/νος	5 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	9-3-41	
128	»	»	Καραβέλης Γεώργιος	50 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι(ὕψ.731)	10-3-41	
129	Ἀνθ/γὸς	»	Καρανίκας Χαράλαμπος	50 Σ. Πεζικοῦ		10-3-41	
130	Ἐφ. Ἀνθ.	»	Καρᾶς Δημήτριος	40 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπαντάριτ	16-1-41	
131	Ἀνθ/γὸς	»	Καρατζᾶς Νικόλαος	33 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπανταριτ	4-2-41	
132	»	»	Καρῖνος Δημήτριος	5 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	14-3-41	
133	»	»	Καρασούλης Γεώργιος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	27-1-41	
134	Ἐφ. Ἀνθ.	»	Καρυπίδης Ἀντώνιος	4 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	6-3-41	
135	»	»	Κεχαγιᾶς Τριανταφυλλος	16 Σ. Πεζικοῦ	Κιάφε Λούζιτ	31-1-41	
136	»	»	Κιλέας Κων/νος		Τρεμπεσίνα	31-1-41	
137	Ἀνθ/γὸς	»	Κονίδης Εὐέλπίδης		Κλεισούρα	9-2-41	
138	»	»	Κονσουλίδης Κρίτων		Ἰωάννινα	2-2-41	
139	»	»	Κοφινᾶς Γεώργιος	34 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	29-1-41	

α/α	Βαθμὸς	Ὅπλον	Ὀνοματεπώνυμον	Μονὰς εἰς ἣν ὑπηρέτει	Ποῦ ἐφονεύθη	Χρονολογία θανάτου	Παρατηρήσεις
140	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Κοντογιαννόπουλος Δήμήτριος	34 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	29–1–41	
141	Ἀνθ/γὸς	Μηχ/κοῦ	Κοντούρης Χαράλαμπος		Ἰωάννινα	3–3–41	
142	»	Πεζικοῦ	Κυπριανὸς Ἰωσὴφ	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	26–1–41	
143	Ἐφ. Ἀνθ.	»	Κυριακάκης Περικλῆς	3 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	17–2–41	
144	»	»	Λιαρόπουλος Ἰωάννης	21 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	27–3–41	
145	»	»	Λόγος Δημήτριος	4 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	26–1–41	
146	»	»	Λούκας Χρῆστος	4 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	6–3–41	
147	»	»	Μακράντζας Παναγιώτης	14 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	11–2–41	
148	»	»	Μαλισάβας Παναγιώτης	3 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	26–1–41	
149	»	»	Μανδολάρης Ἀνδρέας	ΙΙ Μεραρχία	Γκόλικο	17–2–41	
150	Ἐφ. Ἀνθ/τρος	Ὑγειον.	Μανιάτης Εὐστράτιος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπαντάριτ	13–3–41	Ἐκ τραυμ.
151	Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Μαριόλης Παναγιώτης	11 Σ. Πεζικοῦ	Γκόλικο	13–7–41	»
152	»	»	Μαρούσης Διονύσιος	34 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	24–3–41	
153	»	»	Μαυρουδῆς Γεώργιος	67 Σ. Πεζικοῦ	Μετζγκοράνη	8–3–41	
154	»	Πυρ/κοῦ	Μητρομάρας Χαράλαμπος	1 Σ.Ο.Πυρ.	Μπούμπεσι	11–3–41	
155	Ἐφ. Ἀνθ.	Πεζικοῦ	Μητσόπουλος Γεώργιος	7 Σ. Πεζικοῦ	Σπὶ Καμαράτε	22–1–41	
156	»	»	Μιχαλᾶς Γεώργιος	2 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	26–1–41	
157	»	»	Μορφούλιας Ἀλκιβιάδης	2 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	29–1–41	
158	»	»	Μπλέρης Σπυρίδων	7 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	2–2–41	
159	»	»	Μπολονιώτης Διονύσιος	5 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	9–2–41	
160	Ἀνθ/γὸς	»	Μπριλάκης Κων/νος	14 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	29–1–41	
161	»	»	Μπρούμας Πέτρος			27–1–41	Ἐκ τραυμ.
162	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Μυλωνάκης Στυλιανὸς	44 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	17–2–41	
163	»	»	Μυράκης Ἠλίας	3 Σ. Πεζικοῦ	Σεφὲρ Ἀγαΐτ	11–2–41	
164	Ἀνθ/γὸς	»	Νιργιάνος Γρηγόριος	43 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	19–2–41	
165	»	»	Ὀπρογλίδης Ἀθανάσιος	14 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	29–1–41	
166	»	»	Ὀρφανὸς Βασίλειος	44 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	9–3–41	
167	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	Ὑγειον.	Παπαδόπουλος Ἰάκωβος		Θεσσαλονίκη	20–2–41	
168	Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Παπαδημητρίου Ἀνδρέας	28 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	4–2–41	
169	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Παπαδόπουλος Σπυρίδων	39 Σ. Πεζικοῦ	Χόρμοβα	9–2–41	
170	»	»	Παπακωνσταντίνου Λεωνίδας	11 Σ. Πεζικοῦ	Γκόλικο	7–3–41	
171	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Παπαλεξανδρᾶτος Νικόλαος	90 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	10–3–41	
172	Ἀνθ/γὸς	»	Παπαδέλης Ἐλευθέριος	90 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	9–3–41	
173	»	»	Παρασκευᾶς Ἀντώνιος	3 Σ. Πεζικοῦ	Σεφὲρ Ἀγαΐτ	11–2–41	
174	Ἐφ. Ἀν /γὸς	»	Παρασκευούδης Πέτρος	29 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	10–3–41	
175	»	»	Παυλίδης Λαυρέντιος	16 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	14–1–41	

α/α	Βαθμὸς	Ὅπλον	Ὀνοματεπώνυμον	Μονὰς εἰς ἣν ὑπηρέτει	Ποῦ ἐφονεύθη	Χρονολογία θανάτου	Παρατηρήσεις
176	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	Πεζικοῦ	Πετράκης Εὐστράτιος	7 Σ. Πεζικοῦ	Σπὶ Καμαράτε	22-1-41	
177	Ἀνθ/τρος	Ὑγειον.	Πετρόπουλος Θεόδωρος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	28-2-41	
178	Ἀν /γὸς	Πεζικοῦ	Πετσάλης Ἰωάννης	27 Σ. Πεζικοῦ	Γκούρι Τοπὶτ	16-2-41	
179	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Πίας Γεώργιος	6 Σ. Πεζικοῦ	Χειμάρα	9-1-41	
180	»	»	Μπιμπίτσας Χρῆστος	90 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Χιρότσε	8-1-41	
181	»	»	Πόθος Κων/νος	18 Σ. Πεζικοῦ	Πόγραδετς	5-3-41	
182	Ἀνθ/γὸς	»	Πολῆς Σταῦρος	27 Σ. Πεζικοῦ	Κάμια (ὑψ. 1876)	4-3-41	
183	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	Πυρ/κοῦ	Πολυχρονιάδης Ἀντώνιος	Ι.Σ.Ο. Πυρ.	Μπούμπεσι (ὑψ.731)	25-3-41	
184	»	Πεζικοῦ	Πολυχρονιάδης Ραφαὴλ	90 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Χρότσε	8-1-41	
185	»	»	Πύρρος Μιχαὴλ	39 Σ. Εὐζών.	Γκόλικο	8-3-41	
186	»	»	Ρασούλης Νικόλαος	44 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	3-3-41	
187	»	»	Ραφελέτος Πελοπίδας	3 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	25-1-41	
188	»	»	Ροῦμπος Βασίλειος	52 Σ. Πεζ.κοῦ	Τρεμπεσίνα	6-3-41	
189	»	»	Σακόραφος Γεώργιος	21 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	12-3-41	Ἐκ τραυμ.
190	Ἀνθ/γὸς	»	Σερέντης Βασίλειος	51 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι (ὑψ.731)	9-3-41	
191	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Σιάγας Δανιὴλ			8-2-41	Ἐκ τραυμ.
192	»	»	Σκυβαλάκης Ἐλευθέριος	5 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι ὑψ. 731	1-3-41	
193	Ἀνθ/γὸς	»	Σμύρνης Μενέλαος	53 Σ. Πεζικοῦ	Γκούρι Τόπιτ	20-2-41	
194	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Σταμέρης Γεώργιος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	28-2-41	Ἐκ τραυμ.
195	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Σταμογιάννης Ἰωάννης	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέ ταvη	18-3-41	
196	Ἀνθ/γὸς	»	Σταυρίδης Εὐστράτιος	5 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	9-2-41	
197	»	»	Στεφανίδης Παῦλος	38 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	14-2-41	
198	Ἐφ. Ἀνθ/γὸς	»	Στρογγυλάκης Εὐστράτιος	42 Σ. Εὐζών.	Λεκτοῦσι	27-3-41	
199	»	»	Συμεωνίδης Χρῆστος	67 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	10-3-41	
200	»	»	Σφακιανάκης Ἐμμανουὴλ			26-3-41	
201	»	Μηχ/κοῦ	Τραϊφόρος Χαράλαμπος	Σ1 Τ. Γεφυρ.	Ποτ. Ἀῶος Κλεισούρα	26-1-41	
202	»	Ὑγειον.	Τριανταφυλλίδης Κων/νος	ΧVβ ΜΟΠ	Κιάφε Σοφιοὺτ	13-3-41	
203	»	Πεζικοῦ	Τριανταφύλλου Μάρκος	27 Σ. Πεζικοῦ	Γκοῦρι Τοπὶτ	12-2-41	
204	»	»	Τσάτσης Κων/νος	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	14-2-41	
205	»	»	Φιλιππόπουλος Σταῦρος	2 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	1-1-41	
206	»	»	Φουντουλάκης Εὐστράτιος	39 Σ. Εὐζών.	Γκόλικο	17-3-41	
207	»	»	Φράγκος Λάζαρος	36 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	8-3-41	
203	»	»	Φώτας Γεώργιος	27 Σ. Πεζικοῦ	Γκούρι Τοπὶτ	11-2-41	
209	»	»	Χαραλαμπίδης Νικόλαος	13 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπαντάριτ	15-3-41	
210	»	»	Χατζηκοκόλης Εὐάγγελος	16 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	27-1-41	
211	»	»	Χατζηκυριάκος Κων/νος	19 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπε ι ὑψ. 731	14-3-41	

α/α	Βαθμός	Όπλον	Ὀνοματεπώνυμον	Μονὰς εἰς ἣν ὑπηρέτει	Ποῦ ἐφονεύθη	Χρονολογία θανάτου	Παρατηρήσεις
212			Χατζηνικολάου 'Απόστολος	29 Σ. Πεζικοῦ	Μετζγκοράνη	11-3-41	
213	Ἔφ. 'Ανθ/γὸς	Πεζικοῦ	Χρονάκης Κων/νος	5 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	30-1-41	
214	Ἔφ. 'Ανθ/στὴς	»	Βαβουράκης Γεώργιος	50 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπαντάριτ	9-3-41	
215	'Ανθ/στὴς	»	Βιένας Λουκᾶς	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	4-2-41	
216	Ἔφ. 'Ανθ/στὴς	»	'Ελευθεριάδης Π.	27 Σ. Πεζικοῦ	Γκούρι Τοπίτ	11-2-41	
217	»	»	'Ηλιάδης 'Αριστ.	30 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	13-2-41	
218	'Ανθ/στὴς	Πυρ/κοῦ	Θεοδοσίου Κων/νος	Β. Σ. Π. Πυρ.	Κλεισούρα	30-1-41	
219	Ἔφ. 'Ανθ/στὴς	Πεζικοῦ	Καγιᾶς Παναγιώτης	5 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	9-3-41	
210	»	»	Καλιανέσης 'Ηλίας	85 Σ. Πεζικοῦ	Προγκονάτι	27-1-41	'Εκ τραυμ.
221	»	»	Καμπίτογλου Μηνᾶς	50 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Σπαντάριτ	25-1-41	
222	»	»	Καράμῖτος Κων/νος	29 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	8-3-41	
223	»	»	Καράπας Πέτρος	7 Σ. Πεζικοῦ	Σπὶ Καμαράτε	22-1-41	
224	»	»	Κουβάτης Γεώργιος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Γαρουίν	8-1-41	
225	»	Πυρ/κοῦ	Κωτσαρίνης Χριστόπουλος	Β. Σ. Π. Πυρ.	Κλεισούρα	3-2-41	
226	»	Πεζικοῦ	Λυράκης Μιχαὴλ	43 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	19-2-41	
227	»	»	Μαδεμπλῆς Βασίλειος	19 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι ὑψ. 731	25-3-41	
228	Ἔφ. 'Ανθ/στὴς	Πεζικοῦ	Μαυρομάτης Γεώργιος	19 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι ὑψ. 731	25-3-41	
229	»	»	Μοίρας Χρῆστος	39 Σ. Πεζικοῦ	Γκόλικο	9-3-41	
230	'Ανθ/στὴς	»	Μπραουδάκης Νικόλαος	44 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	14-3-41	
231	»	»	Νεγράκης Μιχαὴλ	16 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	20-1-41	
232	Ἔφ. 'Ανθ/στὴς	»	Νικολόπουλος Παναγιώτης	29 Σ. Πεζικοῦ	Σεντέλι	10-3-41	
233	»	»	Πολυβάκος 'Αντώνιος	24 Σ. Πεζικοῦ	Μπολιένα	25-1-41	
234	»	»	Πανίδης Χαράλαμπος	28 Σ. Πεζικοῦ	Κλεισούρα	8-1-41	
235	»	»	Παπαγεωργακόπουλος Γεώργιος	90 Σ. Πεζικοῦ	Κιάφε Μουρίτ	20-1-41	
236	»	»	Παπαθανασίου Εὐρυπίδης	51 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	28-2-41	
237	»	»	Παπαϊωάννου Χρῆστος	34 Σ. Πεζικοῦ	Πέσταvη	15-2-41	
238	»	»	Πειράκης Εὐστάθιος	7 Σ. Πεζικοῦ	Σπὶ Καμαράτε	22-1-41	
239	»	»	Ρίζος Λουκᾶς	20 Σ. Πεζικοῦ	Τρεμπεσίνα	13-2-41	
230	»	»	Σακκῆς Χαΐμ	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	14-2-41	
241	»	»	Σαρίδης Ονούφριος	90 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Χιρότσε	8-1-41	
242	'Ανθ/στὴς	»	Σγουρίδης Σγουρὸς	33 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	5-2-41	'Εκ τραυμ.
243	Ἔφ. 'Ανθ/στὴς	»	Σκούτας Εὐθύμιος	11 Σ. Πεζικοῦ	Γκόλικο	10-1-41	
244	»	»	Σταμπουλίδης 'Αχιλ.		Τρεμπεσίνα	30-1-41	
245	»	»	Τάντος Μιχαὴλ			14-2-41	'Εκ τραυμ.
246	»	»	'Υφαντῆς Κων/νος	5 Σ. Πεζικοῦ	Μπούμπεσι	10-3-41	
247	»	»	Τσώτσης Κων/νος	28 Σ. Πεζικοῦ	Μάλι Γαρουίν	8-1-41	

ΠΙΝΑΞ

ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

ΑΔΑΣ	'Ανωτέρα Διοίκησις 'Αεροπορίας Στρατιᾶς
ΓΕΣ	Γενικὸν 'Επιτελεῖον Στρατοῦ
ΓΕΝ	Γενικὸν 'Επιτελεῖον Ναυτικοῦ
ΓΣ	Γενικὸν Στρατηγεῖον
ΚΑ	Κέντρον ἀντιστάσεως
ΚΓΑ	Κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεως
ΣΔ	Σταθμοὶ Διοικήσεως
ΤΣΑΜ	Τμῆμα Στρατιᾶς 'Ανατολικῆς Μακεδονίας
ΤΣΔΜ	Τμῆμα Στρατιᾶς Δυτικῆς Μακεδονίας
ΤΣΗ	Τμῆμα Στρατιᾶς 'Ηπείρου
ΤΣΚΜ	Τμῆμα Στρατιᾶς Κεντρικῆς Μακεδονίας
ΑΥ	'Αμέσου 'Υποστηρίξεως (ἐνέργεια πυρ/κοῦ)
Α/ΑΡ Σ	'Αντιαρματικὸν Συγκρότημα

ΒΑΣΙΚΑΙ ΣΥΝΘΗΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΜΟΝΑΔΕΣ–ΟΠΛΑ–ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ–ΣΗΜΕΙΑ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ

Τὸ τετράγωνον εἶναι ἡ βασικὴ συνθηματικὴ παράστασις μιᾶς μονάδος, τὸ τρίγωνον ἑνὸς παρατηρητηρίου καὶ ὁ κύκλος ἑνὸς σημείου ἐφοδιασμοῦ. Τὸ ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω σχημάτων σύμβολον δεικνύει τὸ Ὅπλον ἢ Σῶμα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἡ μονάς, τὸ παρατηρητήριον ἢ τὸ σημεῖον ἐφοδιασμοῦ.

Πεζικὸν

Ἱππικὸν

Τεθωρακισμένον

Ἱππικὸν Μηχανοκίνητον (Μονὰς ἀναγνωρίσεως)

Τεθωρακισμένον Σύνταγμα Μεταφορῶν

Πυροβολικὸν

Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν

Ἀντιαρματικὸν Πυροβολικὸν

Ἐπάκτιον Πυροβολικὸν

Μηχανικὸν

Διαβιβάσεις

Ἀεραγήματα

Σῶμα Ἐφοδιασμοῦ καὶ Μεταφορῶν

Ὑγειονομικὸν Σῶμα

Σῶμα Ὑλικοῦ Πολέμου

Τεχνικὸν Σῶμα

Κτηνιατρικὸν Σῶμα

M.P.	Μονὰς Στρατιωτικῆς 'Αστυνομίας
⚓	Ναυτικὸν
∞	'Αεροπορία
	Στρατιωτικὴ Διοίκησις
△	Παρατηρητήριον
○	Σημεῖον 'Ανεφοδιασμοῦ

ΚΑΤΑΔΕΙΞΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΜΟΝΑΔΟΣ

Τὰ κατωτέρω σύμβολα, τίθενται ὑπεράνω ἢ ἐντὸς τῆς βασικῆς συνθηματικῆς παραστάσεως τῆς μονάδος, παρατηρητηρίου ἢ σημείου ἐφοδιασμοῦ καὶ δεικνύουν τὸ μέγεθος αὐτῆς.

.	Στοιχεῖον
..	'Ομὰς
...	Διμοιρία
I	Λόχος, Ἴλη, Πυροβολαρχία ἢ ἀντίστοιχος μονὰς
II	Τάγμα ἢ ἀντίστοιχος μονὰς
III	Σύνταγμα ἢ Συγκρότημα διοικούμενον ὑπὸ Συνταγματάρχου
X	Ταξιαρχία ἢ Συγκρότημα διοικούμενον ὑπὸ Ταξιάρχου
XX	Μεραρχία
XXX	Σῶμα Στρατοῦ
XXXX	Στρατιὰ

ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΕΙΣ — ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ

(+)	Μονὰς ἐνισχυμένη οὐσιαστικῶς
(—)	Μονὰς ἔχουσα ἀπεσπασμένον σημαντικὸν αὐτῆς τμῆμα.

ΟΡΙΑ ΜΟΝΑΔΩΝ

—— —— Μία γραμμή, εἰς τὸ διάκενον τῆς ὁποίας τίθενται ἡ συνθηματικὴ παράστασις τοῦ μεγέθους τῆς μονάδος καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῆς. Ὁσάκις τὸ ὅριον χωρίζει μονάδας ἀνίσου μεγέθους, τότε χρησιμοποιεῖται τὸ ὅριον τῆς μεγαλυτέρας μονάδος.

ΕΙΔΗ ΟΠΛΩΝ

Πολυβόλον ἐλαφρόν, μέσον, βαρὺ

Ὅλμος ἐλαφρός, μέσος, βαρὺς

Ἀντιαερ. Πολυβ. ἐλαφρόν, μέσον, βαρὺ

Ἀντιαρματικὸν ὅπλον πεζικοῦ

Πυροβόλον ἐλαφρὸν, μέσον, βαρὺ

Πυροβόλον μὲ ἀντιαρματικὴν ἀποστολήν, ἐλαφρόν, μέσον, βαρὺ

Ἀριθμὸς ὅπλων μεγαλύτερος τοῦ ἑνός, τεταγμένων πρὸς βολὴν

ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΣ

Οἱ κατωτέρω χρωματισμοὶ χρησιμοποιοῦνται πρὸς κατάδειξιν εἰδικῶν λεπτομερειῶν, ὡς ἀκολούθως :

Περιγραφὴ	*Χρωματισμὸς*
α) Ἡμέτερα ἢ συμμαχικὰ τμήματα, αἱ ἐγκαταστάσεις καὶ τὰ πυρά των, ἀλλὰ ΟΥΧΙ καταστροφαὶ προπαρασκευασθεῖσαι ἀπὸ ἡμέτερα, συμμαχικὰ ἢ ἐχθρικὰ τμήματα	Κυανοῦς
β) Ἐχθρικὰ τμήματα, αἱ ἐγκαταστάσεις καὶ τὰ πυρά των.	Ἐρυθρὸς
γ) Περιοχαὶ καλυφθεῖσαι ἢ μολυνθεῖσαι ὑπὸ ἀερίων (ἡμετέρων ἢ ἐχθρικῶν)	Κίτρινος
δ) Καταστροφαί, ναρκοπέδια καὶ κωλύματα προπαρασκευασθέντα ὑφ' ὅλων τῶν στρατευμάτων (ἐχθρικῶν καὶ φιλίων)	Πράσινος

ε) Ὅταν εἰς ἓν σχεδιάγραμμα ἢ διάγραμμα χρησιμοποιεῖται εἷς μόνον χρωματι-

σμός, αἱ συνθηματικαὶ παραστάσεις αἱ ἀφορῶσαι τὸν ἐχθρόν, σχεδιάζονται διὰ διπλῆς γραμμῆς, ἐνῷ αἱ ἀφορῶσαι ἡμέτερα ἢ συμμαχικὰ τμήματα δι' ἁπλῆς γραμμῆς π.χ.

 'Εχθρικὸς λόχος πεζικοῦ.

 'Ημέτερος λόχος πεζικοῦ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Δεύτερος Λόχος τοῦ 25ου Συντάγματος Πεζικοῦ.

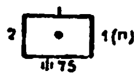
Τρίτον Τάγμα τοῦ 5ου Συντάγματος Πεζικοῦ.

Πρώτη 'Επιλαρχία τοῦ 3ου Συντάγματος 'Ιππικοῦ.

Μοῖρα 'Ορειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῆς VI Μεραρχίας.

Δευτέρα Πυροβολαρχία τοῦ 1ου Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75.

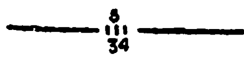
25ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, ἔχον ἀπεσπασμένον σημαντικὸν τμῆμα του.

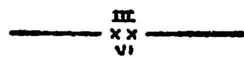
Παρατηρητήριον τοῦ 50οῦ Συντάγματος Πεζικοῦ.

Θέσις Στρατηγείου τῆς VI Μεραρχίας.

"Οριον μεταξὺ 5ου καὶ 34ου Συνταγμάτων Πεζικοῦ.

"Οριον μεταξὺ VI Μεραρχίας καὶ III Μεραρχιῶν.

 Σημεῖον 'Ανεφοδιασμοῦ Τεχνικοῦ Σώματος.

Παρατηρήσεις : 'Εφ' ὅσον εἰς τὰ σχεδιαγράμματα χρησιμοποιοῦνται συνθηματικαὶ παραστάσεις, εἴτε μὴ συμπεριλαμβανόμεναι εἰς τὸ παρὸν εἴτε αὐτοσχέδιαι, αὗται ἐπεξηγοῦνται εἰς τὸ «'Υπόμνημα» σχεδιαγράμματος.

ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΠΗΓΑΙ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α) ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΣ/ΓΕΣ

Ἔκθεσις Ἀρχιστρατήγου	Φ.601
Ἔκθεσις ΙΙΙ Γραφείου ΓΣ	Φ.622/Α/1
Ἔκθεσις ΤΣΗ	Φ.633, 634, 635, 636, 637, 638
Ἔκθεσις ΤΣΔΜ	Φ.626
Ἔκθεσις Α' Σώματος Στρατοῦ	Φ.641, 642
Ἔκθεσις Β' Σώματος Στρατοῦ	Φ. 643, 644, 645, 646
Ἔκθεσις Γ' Σώματος Στρατοῦ	Φ. 647
Ἔκθεσις Ε' Σώματος Στρατοῦ	Φ.649

Ἐκθέσεις I, II, III, IV, V, VI, VIII, IX, X, XI, XIII, XV, XVI, XVII Μεραρχιῶν Φ. 681 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 707, 708, 709, 710.

β) ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀντιστρατήγου Α. Παπάγου. «Ὁ Πόλεμος τῆς Ἑλλάδος 1940—41» Ἔκδοσις 1945.

Ἀχ. Κύρου, Διπλωμάτου. Μονογραφία εἰς τὸν Τόμον Ζ' τοῦ Ἐγκυκλ. Λεξικοῦ «Ἥλιος». Ἔκδοσις 1949.

Δ. Κοκκίνου, Ἀκαδημαϊκοῦ. «Οἱ δύο πόλεμοι 1940—1941» Ἔκδοσις 1946.

Στρατάρχου Cavallero. «Commando Supremo Diario» (Ἀνωτάτη Διοίκησις. Ἡμερολόγιον). Ἔκδοσις 1948.

Στρατάρχου Cavallero. «Archivo Secreto» (Μυστικὸν ἀρχεῖον). Δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «L' Europeo». Φεβρουάριος 1957.

Galleatso Ciano. «Diario». (Ἡμερολόγιον) 1950.

Στρατηγοῦ Pricolo. «Ignacia Contro Eroismo» (Ἀβελτηρία ἔναντι ἡρωϊσμοῦ) 1946.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

Μ

ΣΩΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΟΥ

Τ

ΤΜΗΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΑΣ

Υ

Φ

Χ

Ψ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελὶς	Στῖχος	Ἀντὶ	Εἰς τὸ ὀρθὸν
4	35	ὁδηγῶν	ὁδηγιῶν
6	23	ὁμοίως—	ὁμοίως,
18	29	ὤφειλον	ὤφειλον
19	20	συβαρᾶς	σοβαρᾶς
26	36	περοχὴν	περιοχὴν
27	32	εὐψυφίας	εὐψυχίας
28	40	Μπούμπεσι.	Μπούμπεσι,
31	15	Ἀποσπάσμστος	Ἀποσπάσματος
34	41	Ποντογκοράνι	Ποντγκοράνι
42	22	Πυροβολικοῦ	Πυροβολικοῦ
48	27	ὑποχθῶσιν	ὑπαχθῶσιν
60	26	πὸς	πρὸς
65	16	κατώρθεσεν	κατώρθωσεν
67	44	διαμοιφθέντων	διαμειφθέντων
72	3	χαρακωμάτων.	χαρακωμάτων,
81	9	Σώματος	Σώματος
93	22	διαμοιφθέντα	διαμειφθέντα
110	20	εὑρυτέραν	εὐρυτέραν
115	47	μέγσται	μέγισται
118	6	διέρρειυσεν	διέρρευσεν
120	33	ἐπὸ	ἀπὸ
126	38	τρυματίας	τραυματίας
129	2	/πάλι	Μπάλι
131	2	πρωτοῦ	προτοῦ
141	42	ἀντικατασταθέτα	ἀντικατασταθέντα
150	21	συγκατάθεσιν. ὅπως	συγκατάθεσιν, ὅπως
165	40	χιλιομγράμμων	χιλιογράμμων
167	14	ἐβομβαρδίθση	ἐβομβαρδίσθη
168	13	ἔδτασαν	ἔδρασαν
169	29	Ἀποκλείετο	Ἀπεκλείετο
171	2	νεονυγκροτηθέντος	νεοσυγκροτηθέντος
174	10	ΜΟΚΕΔΟΝΙΑΝ	ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ
178	2	ἐπιζηητήση	ἐπιζητήση
178	16	ἐνδεχομένιως	ἐνδεχομένως
179	48	ἀφαορᾶ	ἀφορᾶ
185	11	Σπάσματος	Ἀποσπάσματος
185	24	γρσμμαὶ	γραμμαὶ
187	17	Συντάγατος	Συντάγματος
188	42	φωτοβολίδεω	φωτοβολίδων
189	14	ἐνεροῦν	ἐνεργοῦν
189	23	ἀφοτέρας	ἀμφοτέρας
189	37	ἀπαιτηθοσόμενος	ἀπαιτηθησόμενος
192	2	πλεῶν	πλευρῶν
196	44	Ιξιάζουσαν	ἰδιάζουσαν
198	36	ἀνασχέσοις	ἀνασχέσεις
200	4	παρόχθειον	παρόχθιον
205	27	Ειἱ	Εἰς
206	13	ἐργανώση	ὀργανώση
210	5	καθωριζομένων	καθοριζομένων
210	37	ἀντσιστάσεως	ἀντιστάσεως

ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

'Επὶ τοῦ ἐκδοθέντος Τόμου «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΙΣ»
(14 Νοεμβρίου 1940—6 'Ιανουαρίου 1941)

Σελ.	Παρ.	Στοῖχ.	'Αντὶ	Εἰς τὸ ὀρθὸν
42	50	18	Μπιτσάνην Νικολ.	Μπιζάνην Νικόλαον
49	59	7	Μπιτσάνην Νικολ.	Μπιζάνην Νικόλαον
203	—	59	Μπιτσάνην Νικολ. (Συν/ρχην)	Μπιζάνην Νικόλαον (Συν/ρχην)
283	—	29	Ε'. Τάγμα Μηχανικοῦ 'Αντ/ρχης Γεωργαντᾶς Δημήτριος	'Αντ/ρχης Σινιώρης Εὐάγγελος
283	—	30	Σ'. Τάγμα Μηχανικοῦ Λοχαγὸς Κούκουτσας Λεων.	'Αντ/ρχης Γεωργαντᾶς Δημ.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

—*Αἴτια καὶ ἀφορμαὶ τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ Πολέμου.*

—*Ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις, (28 Ὀκτωβρίου-13 Νοεμβρίου 1940.)*

—*Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντεπίθεσις. (14 Νοεμβρίου 1940-6 Ἰανουαρίου 1941)*

—*Χειμεριναὶ ἐπιχειρήσεις—Μεγάλη Ἰταλικὴ ἐπίθεσις Μαρτίου. (7 Ἰανουαρίου-26 Μαρτίου 1941).*

—*Ἀγῶνες εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην. (6-10 Ἀπριλίου 1941).*

—*Τὸ τέλος μιᾶς ἐποποιΐας (27 Μαρτίου-30 Ἀπριλίου 1941).*

—*Ἡ μάχη τῆς Κρήτης. (20-30 Μαΐου 1941).*

—*Ἐλ Ἀλαμέϊν—Ρίμινι—Αἰγαῖον (1941-1945)*

—*Ἡ διοικητικὴ μέριμνα κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον.*

Σχετικὰ πρὸς τὴν ὡς ἄνω σειράν:

—*Ἡ πρὸς πόλεμον προπαρασκευὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ (1924-1940) Ἡ ὀχύρωσις τῆς Παραμεθορίου Ζώνης 1936-1940 (Ἀπόρρητον)*

ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

'Επὶ τοῦ ἐκδοθέντος Τόμου «ΧΕΙΜΕΡΙΝΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ— ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1941 (7 'Ιανουαρίου—26 Μαρτίου 1941)

Σελὶς	Στῖχος	'Αντὶ	Εἰς τὸ ὀρθὸν
219	14	Συν. 'Ιππ. Χρυσοχόου 'Αλέξανδρος	Συν.'Ιππ. ΧρυσοΧόου 'Αθανάσιος

225 'Εν τῇ σειρᾷ τῶν Συνταγμάτων καὶ μεταξὺ τῶν 39ου καί 42ου Συν/των Πεζικοῦ, νὰ παρεντεθῇ τὸ κάτωθι :

40ον Σύν/μα Εὐζώνων Συν/ρχης Τσακαλῶτος Θρασ. μέχρι 19–3–41
I/40 Τάγμα Ταγ/ρχης Χρυσοχόου 'Αλεξ. μέχρι 27–3–41
II/40 Τάγμα Ἔφ. Ταγ/ρχης Μηλολιδάκης Γεώργ.
III/40 Τάγμα Ταγ/ρχης Βαζαῖος 'Εμμ.

Ο ΠΑΡΩΝ ΤΟΜΟΣ ΕΞΕΤΥΠΩΘΗ ΚΑΙ ΕΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΤΑ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΤΥΠΩΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

Τιμή Δρχ. 353